TRACTATUS DE PUGNA DOCTORUM, PRAELIO IUDICUM, ET...

Eliseo Danza, A. F. Valenti

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
6 K
14

TRACTATVS
DE PVGNA DOCTORVM, ET VICTORIA ADVOCATORVM.
TOMVS SECVNDVS:

EX QVO QVAESTIONES FORENSES VARIAE pro sedanda Pugna inter Doctores variam sententiam proferentes, & pro Victoria Caussarum ab Aduocatis obtinenda resoluuntur.

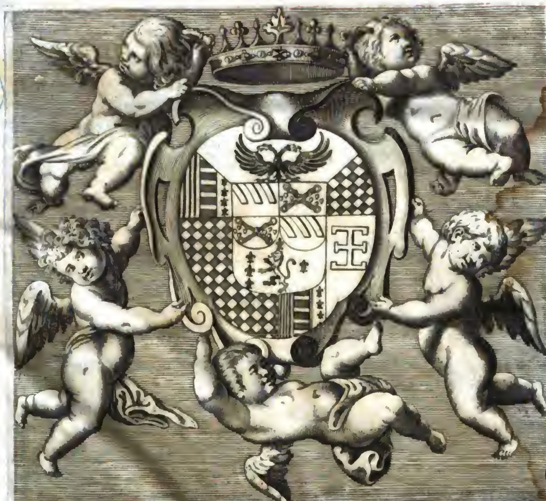
Habentur Decisiones tàm Regiarum Audientiarum Prouincialium, quàm M.C.V. Sacr. Reg.Conc.ac Regij Collateralis Concilij, aliorumq; Tribunalium Regni Neapolitani.

Opus vtile, ac pernecessarium Iudicibus, Aduocatis, cęterisq; in vtroq; foro versantibus.

AVCTORE ELISAEO DANZA A MONTEFVSCOLO, & in R. A. Principatus Vltra Causarum patrono.

Cum triplici Indice, Titulorum, Materiarum, & Rerum notabilium.

Accesserunt insuper Additamenta post I. Tomum impressa, nempè ad Tit. de Officio Præsidis, de Offic. Fisci, de Offic. Secretarij, & ad alios.

MONTISFVSCOLI, Typis Laurentij Valerij, M. DC. XXXVI.

DE CONSENSV DD. SVPERIORVM.

EMINENTISS. ET REVERENDISS. PRINCEPS.

HAnc secundam partem de Pugna Doctorum eruditissimi I. C. Elisæi Danzæ à Montefuscolo Beneuentanæ Diœc. ex mandato E. V. accuratè perlegi, in qua nil Christianæ Fidei, bonis moribus, ac Ecclesiasticę Iurisdictionis repugnans continetur; quinimo forensium disciplinarum Professoribus valdè profuturam optimo Iure mihi persuadeo, ac proinde typis inoffenso pede, si ita Eminentiæ Suæ videbitur, demandari posse, censeo. Beneuenti 18. Iunij 1635.

Eminentiss. ac Reuerendiss. Dominationis suæ

Humillimus, ac deuotiss. seruus

Cæsar Machabæus Primicerius Cathedralis Beneuentanæ S.T. & V.I. D. Deputatus.

Imprimatur *Laurentius Martinus Vic. Generalis.*

ILLVSTRISSIME, ET EXCELLENTISSIME DOMINE.

ALteram partem Tractatus de Pugna Doctorum, &c praeclarissimi I.C. Elisæi Danzæ à Montefuscolo, mihi per Vestram Excellentiam perscrutandam commissam, libenter percurri, in qua non modo nil perlegitur, quod Catholicæ Fidei, bonisq; moribus, ac Regali Iurisdictioni repugnet, sed verius laboriosè quidem opus Practicę satis cum Theorica accomodatum, ac utile ad commodum cunctorum Iurisperitorum, Pragmaticorum, & in foro versantium satis necessarium, & pro Reipublicæ tuitione admodum proficuũ existimo; ea propter alacri animo arbitror illud quamprimum typis dari posse, sic Vestræ Excellentiæ annuente consensu, cui ex debito post manuum oscula, precor incolumes annos. Datum Neapoli ex AEdibus nostris Die tertio mensis Maij 1635.

Vestræ Excellentiæ

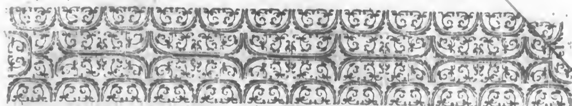
Deuotissimus seruulus

Ioannes Baptista de Thoro I. C. Neapolitanus.

IMPRIMATVR.

Tapia Regens. Rouitus Regens. Ianuarius Regens.

Prouisum per Suam Excellentiam Neap. die 18. *Maij* 1635. *Lombardus.*

ILLVSTRISSIMIS DD.

SCIPIONI ROVITO PATRI

REGENTI REGIAM CANCELLARIAM amplissimo,

ET

ALEXANDRO ROVITO FILIO

IVDICI MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ selectissimo.

SCIPIO ROVITVS

Anagramma.

SIC VOS PIO RITV.

ALEXANDER ROVITVS

Anagramma.

ORI TVO VERA LEX.

Aliud purum.

AN SEDATVR LEX VIRO.

Ad vtrumque.

A VIRIS PIIS VERA LEX DATVR.

Aliud.

SIC PIOS VIROS EXTERI LAVDANT.

Estram, Illustrissimi DD cordium celsitatem, erga me summam agnoscens; cùm id generis beneuolentiæ neutiquam satisfacere potuerim: me tot beneficiorum immemorem condemnaui: pluresque ad posterorum consequens monimentum huiusmodi officium typis depromere sum ansus. Verùm, quia multa sunt in vobis merita, multissimaq; virtus, quibus almæ naturæ viribus redundatis, & ipse difficili operi sui inientus, trisulcum ignem ex armata Iouis dextera potius eripere excogitaui, quā

Vestr. magnitudini singulatim respondere. Considerans itidem immensum scientiæ vestræ Oceanum, Doctrinæ capsam: expeditionum densam syluam salubrium epitome fomentorum, quæ tractandis requiruntur in regiminibus, mirandus fui. Deprahendi etiam in te, Illustrissime SCIPIO, doctrinæ molem, ingenij excelsitatem, iudicium admirandum, opiparam scientiarum, quæ exoptari possunt, copiam, linguæq; facundiam, qua mille hominum cohortes attentè intelligendo, delectantur, quam siquis non intelligat, sit surdus oportet, quaq; etiam vteris ea, quæ decet, mensura, vt verba tua potius ad limam, quàm ad linguam cadere opiner. Tu honestus, grauis, virtutibus opulentus, gratiarum donis, ac muneribus summoperè praditus, quippè pius, prudens, solers, subtilis, perspicax, ingeniosus, & sagax; adeò, vt non solùm natura ipsa de huiusmodi partu gloriosè de se ipsa prædicet, verùm & mortales certatim ad te ipsum concurrant. Quinimmò Catholicus Monarcha Hispaniarum, huius, aliorumq; Regnorum Rex meritissimus, prudentia, virtute, ac doctrina, qua tu pollebas, cognitis, à forensibus causis, in quibus longè cæteris anteibas, in Sacrum Capuanæ Consilium, deinde in Regiæ Cameræ Præsidatum, ac tandem tot, tantisq; tuis virtutibus ponderatis, in Eminentissimum Regentis fastigium coaptauit, vbi prospiciens cum summa laude ijs, quæ ad Regem nostrum spectant inuictissimum, & Reipublicæ Zelotypia plenus, cunctis gratiosus, insontibus fauorabilis, vniuersisq; misericors, & benignus.

At, si virtutes tuas, Alexander genite, circumspicio, tales, tantæq; sunt, vt nobis lucem, toti Orbi terrarum lumen, posteritatiq; specimen præbeant. Tu vita probus, totius zeli plenus, legis parens, & filius, pro eo, quòd cæteri sunt Iuris tantùm gnati; Tu genitus in doctrina, & procreatus in obseruantia, educatus in eruditione, & natus in exequutione, quæ natura etiam ipsa in tuo natali die prædixit, vt verbis nominis tui dixi.

Quapropter, timore, operibusq; concussis, firmus tamen, ac ratus vtriusque humanitate, hosce labores, exiles enimuerò, & perexiguos, ad ingenioli mei tenuitatem lucubratos, qualescumque illi sint, demissè sub vestro patrocicio, bonoq; auspicio imprimuntur. Tandem oro Deum, vt vobis longæuam cumulet fælicitate vitam. Valete.

Illustrissimæ dominationis Vestræ

deuotissimus seruus.

Elisæus Danza.

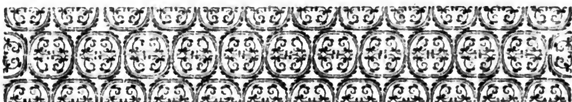
AVTHOR

AVTHOR AD LECTOREM.

Ræcedenti Tomo (candide Lector) imposui titulum: De Pugna Doctorum, in quo, cùr illud egerim, rationẽ proposui, vt in eius epistola tuo desiderio satisfacere opinans; sed causæ ipsius tituli admiratione te captum audio, quia forsan ad pugnandum inducens videbatur, quasi, quòd ad manus pugnis, & dissidijs deueniendum esset cum Doctoribus, quod contra mentem erat meam, quia legaliter de controuersijs, discrepantijs, & opinionum repugnantijs intendebam, cùm nulla detur differentia inter quæstionandum, controuertendum, pugnandum, disputandum, & variandum in sentẽtijs, & sic pugnantes, seù quæstionantes dicuntur illi, qui de diuersis scribunt opinionibus, ac etiam præliantes. Legantur quæso Io. Bapt. Cost. tractat. de ration. rat. quæst. 133. in princip. in quo vocat Alexandrum, & Ancharanum variantes, diuersamq; sententiam proferentes Legales digladiatores. Gambacurt. tract. de Immunit. Eccles. lib. 5. cap. 3. num. 3. dicit, quòd magna est disputatio inter Doctores, & iura inter se manifestissimè pugnantia; vndè ortæ sunt, & pugnantes grauissimorum D.D. sententiæ. Rip. in tract. de noctur. temp. cap. 82. num. 2. dicit, quòd fuit pugna inter Franciscum Viuium, & Prosperum Farinaccium. Vasq. controuers. Illust. cap. 11 num. 35. & 36. dicit, quòd pugna est singulare certamen ęquis legibus dimicantium. Et duellum in genere sũptum; est quædam pugna, & dimicatio. Habes igitur, quomodo ab omnibus D.D. diuersimodè vocatur hæc legalis pugna; ab alijs Pugna; à multis Bellum; à permultis dimicatio; à nonnullis certamen; ab his quæstiones, ab illis controuersiæ, & à reliquis disceptationes. Non sit tibi mirum, si itidem ego feci; tamen hoc opusculum, eandem materiam concernens, breui tempore imprimendũ curaui, ꝙ qualecũque sit, grati animi ergò accipias oro, pro rixis sedandis, varijs opinionibus, & quæstionantibus cõcordandis, pugnãtibus pacãdis, & legalibus cõtrouersijs ad cõcordiam reducendis, vt ad Causarum victoriam deueniatur. Siquid boni in eo reperies; Deo, qui summi boni est author, gratias redde; si quid verò dissonãs erit, tuo sale recondias, & abs te abscedat Momica lingua; quia paucis elaboraui temporibus, & maiora, Deo fauente, expecta. Vale.

Præstan-

Præstantissimo, ac Peritissimo

I. C. ELISAEO DANZA.

I. V. D. VITUS ANTONIUS PENNELLA S. D.

Ateor meam hanc, quam nomine gero, Pennulam tùm ad mei significationem officij, tùm ad tui prædicationem nominis, quæ tibi à me inprimis, vtpote coniunctissimo, deinde à Patria, tùm à Prouincia, ad extremum ab vniuerso Regno debetur, testuidineo, vt aiunt gradu aduolasse, at qui tum hic animus tàm expeditus antea fuit ad subeundã meorum casuum, quibus afflictus iacui, meorumq; discriminum, in quæ sum adductus, communionem. Quid est igitur, quòd desperem me apud te excusationis veniam habiturum, quòd etiam nunc pepercerim calamo? At mihi quidem hac in re illud accidit, quod Testudini, autumant euenisse, illa enim, vt Iouis pareret imperio, se se omnium animantiũ, prima è carceribus, effudit sed omnium posthuma peruenit ad metam, haud aliter præcurrerit, licèt mihi quispiam alius tui commendatione nominis: at certè animo non præcurrit, quare licèt omnium postremus me sistam; tamen omnium primus tuarum immensa laudum spatia studio, ac voluntate confeci, quid? quòd senectus etiam, & podagra est in causa, quare lentè maturauerim. Quod mirum in modum lucubrationibus expedit, quæ eduntur in lucem, atque æternitati commendantur, nec fuit lenta maturitas sine fænore. Si quidem agnoui tot vates, qui velut ancillulas, ac pedissequas nacti musas, carmina profuderunt, quibus altissima quæque tuarum laudum fastigia se putarunt attingere, sed vix ipsis fundamentis, ac radicibus inhæserunt, quas tamen ego altius rimabor, cumque laus vberrimus sit fructus virtuti debitus, illum tibi colligam. Et licèt laudes tuis non æquauerim meritis, illas tamen adumbrando efficiam tuæ gloriæ lumen medias inter vmbras potiore flamma splendescere, atque inde non exigua mihi polliceor stipendia, vtpote, qui sub tuo militauerim patrocinio. Et licèt victus succumbam, atque hastam abijciam, tamen hoc tentasse satis erit, quapropter reliquum est, vt conclusionem hanc pugnatissimè defendam: nimirum ea, quæ ad publicum vsum addidisti monumenta, quæque de PUGNA DOCTORUM inscripsisti reliquis omnibus antea editis longè præcellere, neque ad hoc fama dissensit, cui meas ego, si liceret, adderem pennulas, vt ferretur in Cœlum. Interim

ego

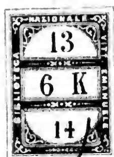
ego humi serperem pennis exutus meis, cumque qui, id quod assero auderet inficiari, fatali argumentorum ictu conficerem, quæ omnia laudum capita tu tuis illis laboribus, quibus poenè occalluisti, es adeptus, atque exercitatione inter ingenij, mentisque curricula iam feruido mentis tuæ axe vitasti metam. Nam de virtutibus quoque tuis, ac reliquis animi ornamentis nunc sileo, quibus tu Patria gloriam exagerasti, quæ Marinianum illud vsurpare poterit.

Vedrai del Monte al tuo Celeste sguardo
  Farsi lieto, e seren l'horrido, e'l Fosco.
Lumina si circum tollas, mirabere montis
  Ridentem gestire apicem, fontemq; serenum.

Cumque maius aliquod mei erga te amoris pignus tibi offerre nequeam, hoc qualecumque mei monumentum officij, & si haud tuo dignum conspectu peramanter excipias. Vale.

Petrus

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
6 K
14

BVez

TRACTATVS
DE PVGNA DOCTORVM, ET VICTORIA ADVOCATORVM.
TOMVS SECVNDVS:

EX QVO QVAESTIONES FORENSES VARIAE pro sedanda Pugna inter Doctores variam sententiam proferentes, & pro Victoria Caussarum ab Aduocatis obtinenda resoluuntur.

Habentur Decisiones tàm Regiarum Audientiarum Prouincialium, quàm M.C.V. Sacr. Reg.Conc.ac Regij Collateralis Concilij, aliorumq; Tribunalium Regni Neapolitani.

Opus vtile, ac pernecessarium Iudicibus, Aduocatis, cęterisq; in vtroq; foro versantibus.

AVCTORE ELISAEO DANZA A MONTEFVSCOLO, & in R. A. Principatus Vltra Causarum patrono.

Cum triplici Indice, Titulorum, Materiarum, & Rerum notabilium.

Accesserunt insuper Additamenta post I. Tomum impressa, nempè ad Tit. de Officio Præsidis, de Offic. Fisci, de Offic. Secretarij, & ad alios.

MONTISFVSCOLI, Typis Laurentij Valerij, M. DC. XXXVI.

DE CONSENSV DD. SVPERIORVM.

EMINENTISS. ET REVERENDISS. PRINCEPS.

HAnc secundam partem de Pugna Doctorum eruditissimi I. C. Elisæi Danzæ à Montefuscolo Beneuentanæ Diœc. ex mandato E.S. accuratè perlegi, in qua nil Christianæ Fidei, bonis moribus, ac Ecclesiasticę Iurisdictionis repugnans continetur; quinimo forensium disciplinarum Professoribus valdè profuturam optimo Iure mihi persuadeo, ac proinde typis inoffenso pede, si ita Eminentiæ Suæ videbitur, demandari posse, censeo. Beneuenti 18. Iunij 1635.

Eminentiss. ac Reuerendiss. Dominationis suæ

Humillimus, ac deuotiss. seruus

Cæsar Machabæus Primicerius Cathedralis Beneuentanæ S.T. & V.I. D. Deputatus.

Imprimatur *Laurentius Martinus Vic. Generalis.*

ILLVSTRISSIME, ET EXCELLENTISSIME DOMINE.

ALteram partem Tractatus de Pugna Doctorum, &c præclarissimi I.C. Elisæi Danzæ à Montefuscolo, mihi per Vestram Excellentiam perscrutandam commissam, libenter percurri, in qua non modo nil perlegitur, quod Catholicæ Fidei, bonisq; moribus, ac Regali Iurisdictioni repugnet, sed veriùs laboriosè quidem opus Practicę satis cum Theorica accomodatum, ac vtile ad commodum cunctorum Iurisperitorum, Pragmaticorum, & in foro versantium satis necessarium, & pro Reipublicæ tuitione admodum proficuũ existimo; ea propter alacri animo arbitror illud quamprimum typis dari posse, sic Vestra Excellentia annuente consensu, cui ex debito post manuum oscula, precor incolumes annos. Datum Neapoli ex AEdibus nostris Die tertio mensis Maij 1635.

Vestræ Excellentiæ

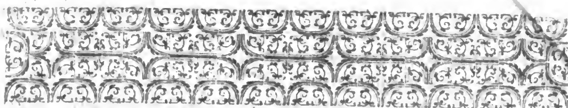
Deuotissimus seruulus

Ioannes Baptista de Thoro I. C. Neapolitanus.

IMPRIMATVR.

Tapia Regens. Rouitus Regens. Ianuarius Regens.

Prouisum per Suam Excellentiam Neap. die 18. *Maij* 1635. *Lombardus.*

ILLVSTRISSIMIS DD.

SCIPIONI ROVITO PATRI

REGENTI REGIAM CANCELLARIAM amplissimo,

ET

ALEXANDRO ROVITO FILIO,

IVDICI MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ selectissimo.

SCIPIO ROVITVS

Anagramma.

SIC VOS PIO RITV.

ALEXANDER ROVITVS

Anagramma.

ORI TVO VERA LEX.

Aliud purum.

AN SEDATVR LEX VIRO.

Ad vtrumque.

A VIRIS PIIS VERA LEX DATVR.

Aliud.

SIC PIOS VIROS EXTERI LAVDANT.

Estram, Illustrissimi DD. cordium celsitatem, erga me summam agnoscens; cùm id generis beneuolentiæ neutiquam satisfacere potuerim: me tot beneficiorum immemorem condemnaui: pluresque ad posterorum consequens monimentum huiusmodi officium typis depromere sum ausus. Verùm, quia multa sunt in vobis merita, multissimaq; virtus, quibus almæ naturæ viribus redundatis, & ipse difficili operi sui intentus, trisulcum ignem ex armata Iouis dextera potius eripere excogitaui, quā

vestræ magnitudini singulatim respondere. Considerans itidem immensum scientiæ vestræ Oceanum, Doctrinæ capsam: expeditionum densam syluam salubrium epitome fomentorum, quæ tractandis requiruntur in regiminibus, mirandus fui. Deprahendi etiam in te, Illustrissime SCIPIO, doctrinæ molem, ingenij excelsitatem, iudicium admirandum, opiparam scientiarum, quæ exoptari possunt, copiam, linguæq; facundiam, quâ mille hominum cohortes attentè intelligendo, delectantur, quam siquis non intelligat, sit surdus oportet, quaq; etiam vteris ea, quæ decet, mensura, vt verba tua potius ad limam, quàm ad linguam cadere opiner. Tu honestus, grauis, virtutibus opulentus, gratiarum donis, ac muneribus summoperè præditus, quippè pius, prudens, solers, subtilis, perspicax, ingeniosus, & sagax; adeò, vt non solùm natura ipsa de huiusmodi partu gloriosè de se ipsa prædicet, verùm & mortales certatim ad te ipsum concurrant. Quinimmò Catholicus Monarcha Hispaniarum, huius, aliorumq; Regnorum Rex meritissimus, prudentia, virtute, ac doctrina, qua tu pollebas, cognitis, à forensibus causis, in quibus longè cæteris anteibas, in Sacrum Capuanæ Consilium, deinde in Regiæ Cameræ Præsidatum, ac tandem tot, tantisq; tuis virtutibus ponderatis, in Eminentissimum Regentis fastigium coaptauit, vbi prospiciens cum summa laude ijs, quæ ad Regem nostrum spectant inuictissimum, & Reipublicæ Zelotypia plenus, cunctis gratiosus, insontibus fauorabilis, vniuersisq; misericors, & benignus.

At, si virtutes tuas, Alexander genite, circumspicio, tales, tantæq; sunt, vt nobis lucem, toti Orbi terrarum lumen, posteritatiq; specimen præbeant. Tu vita probus, totius zeli plenus, legis parens, & filius, pro eo, quòd cæteri sunt Iuris tantùm gnati; Tu genitus in doctrina, & procreatus in obseruantia, educatus in eruditione, & natus in exequutione, quæ natura etiam ipsa in tuo natali die prædixit, vt verbis nominis tui dixi.

Quapropter, timore, operibusq; concussis, firmus tamen, ac ratus vtriusque humanitate, hosce labores, exiles enimuerò, & perexiguos, ad ingenioli mei tenuitatem lucubratos, qualescunque illi sint, demissè sub vestro patrocicio, bonoq; auspicio imprimuntur. Tandem oro Deum, vt vobis longæuam cumulet fælicitate vitam. Valete.

Illustrissimæ dominationis Vestræ

deuotissimus seruus.

Elisæus Danza.

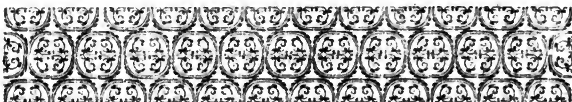
AVTHOR

AVTHOR AD LECTOREM.

Ræcedenti Tomo (candide Lector) imposui titulum: De Pugna Doctorum, in quo, cùr illud egerim, rationē proposui, vt in eius epistola tuo desiderio satisfacere opinans; sed causæ ipsius tituli admiratione te captum audio, quia forsan ad pugnandum inducens videbatur, quasi, quòd ad manus pugnis, & dissidijs deueniendum esset cum Doctoribus, quod contra mentem erat meam, quia legaliter de controuersijs, discrepantijs, & opinionum repugnantijs intendebam, cùm nulla detur differentia inter quæstionandum, controuertendum, pugnandum, disputandum, & variandum in sentētijs, & sic pugnantes, seù quæstionantes dicuntur illi, qui de diuersis scribunt opinionibus, ac etiam præliantes. Legantur quæso Io. Bapt. Cost. tractat. de ration. rat. quæst. 133. in princip. in quo vocat Alexandrum, & Ancharanum variantes, diuersamq; sententiam proferentes Legales digladiatores. Gambacurt. tract. de Immunit. Eccles. lib. 5. cap. 3. num. 3. dicit, quòd magna est disputatio inter Doctores, & iura inter se manifestissimè pugnantia; vndè ortæ sunt, & pugnantes grauissimorum D.D. sententiæ. Rip. in tract. de noctur. temp. cap. 82. num. 2. dicit, quòd fuit pugna inter Franciscum Viuium, & Prosperum Farinaccium. Vasq. controuers. Illust. cap. 11 num. 35. & 36. dicit, quòd pugna est singulare certamen æquis legibus dimicantium. Et duellum in genere sūptum; est quædam pugna, & dimicatio. Habes igitur, quomodo ab omnibus D.D. diuersimodè vocatur hæc legalis pugna; ab alijs Pugna; à multis Bellum; à permultis dimicatio; à nonnullis certamen; ab his quæstiones, ab illis controuersiæ, & à reliquis disceptationes. Non sit tibi mirum, si itidem ego feci; tamen hoc opusculum, eandem materiam concernens, breui tempore imprimendū curaui, quod qualecūque sit, grati animi ergò accipias oro, pro rixis sedandis, varijs opinionibus, & quæstionantibus cōcordandis pugnātibus pacādis, & legalibus cōtrouersijs ad cōcordiam reducendis, vt ad Causarum victoriam deueniatur. Siquid boni in eo reperies; Deo, qui summi boni est author, gratias redde; si quid verò dissonās erit, tuo sale recondias, & abs te abscedat Momica lingua; quia paucis elaboraui temporibus, & maiora, Deo fauente, expecta. Vale.

Præstan-

Præstantissimo, ac Peritissimo

I. C. ELISAEO DANZA.

I. V. D. VITVS ANTONIVS PENNELLA S. D.

Ateor meam hanc, quam nomine gero, Pennulam tùm ad mei significationem officij, tùm ad tui prædicationem nominis, quæ tibi à me in primis, vtpote coniunctissimo, deinde à Patria, tùm à Prouincia, ad extremum ab vniuerso Regno debetur, testuidineo, vt aiunt gradu aduolasse, at qui tum hic animus tàm expeditus antea fuit ad subeundã meorum casuum, quibus afflictus iacui, meorumq; discriminum, in quæ sum adductus, communionem. Quid est igitur, quòd desperem me apud te excusationis veniam habiturum, quòd etiam nunc pepercerim calamo?. At mihi quidem hac in re illud accidit, quod Testudini, autumant euenisse, illa enim, vt Iouis pareret imperio, se se omnium animantiũ, prima è carceribus, effudit sed omnium posthuma peruenit ad metam, haud aliter præcurrerit, licèt mihi quispiam alius tui commendatione nominis: at certè animo non præcurrit, quare licèt omnium postremus me sistam; tamen omnium primus tuarum immensa laudum spatia studio, ac voluntate confeci, quid? quòd senectus etiam, & podagra est in causa, quare lentè maturauerim. Quod mirum in modum lucubrationibus expedit, quæ eduntur in lucem, atque æternitati commendantur, nec fuit lenta maturitas sine fænore. Si quidem agnoui tot vates, qui velut ancillulas, ac pedissequas nacti musas, carmina profuderunt, quibus altissima quæque tuarum laudum fastigia se putarunt attingere, sed vix ipsis fundamentis, ac radicibus inhæserunt, quas tamen ego altius rimabor, cumque laus vberrimus sit fructus virtuti debitus, illum tibi colligam. Et licèt laudes tuis non æquauerim meritis, illas tamen adumbrando efficiam tuæ gloriæ lumen medias inter vmbras potiore flamma splendescere, atque inde non exigua mihi polliceor stipendia, vtpote, qui sub tuo militauerim patrocinio. Et licèt victus succumbam, atque hastam abijciam, tamen hoc tentasse satis erit, quapropter reliquum est, vt conclusionem hanc pugnatissimè defendam: nimirum ea, quæ ad publicum vsum addidisti monumenta, quæque de PVGNA DOCTORVM *inscripsisti reliquis omnibus antea editis longè præcellere, neque ad hoc fama dissensit, cui meas ego, si liceret, adderem pennulas, vt ferretur in* Cœlum. Interim

ego

ego humi serperem pennis exutus meis, cumque qui, id quod assero auderet infi-ciari, fatali argumentorum ictu conficerem, quæ omnia laudum capita tu tuis illis laboribus, quibus poenè occalluisti, es adeptus, atque exercitatione inter in-genij, mentisque curricula iam feruido mentis tuæ axe vitasti metam. Nam de virtutibus quoque tuis, ac reliquis animi ornamentis nunc sileo, quibus tu Pa-tria gloriam exagerasti, quæ Marinianum illud vsurpare poterit.

Vedrai del Monte al tuo Celeste sguardo
  Farsi lieto, e seren l'horrido, e'l Fosco.
Lumina si circum tollas, mirabere montis
  Ridentem gestire apicem, fontemq; serenum.

Cumque maius aliquod mei erga te amoris pignus tibi offerre nequeam, hoc qua-lecumque mei monumentum officij, & si haud tuo dignum conspectu peraman-ter excipias. Vale.

Petrus

Petrus Franciscus Galterius Auditor in eadem Prouincia Principatus Vltra, ad Auctorem.

EN dictis, scriptisq; docet, iuuenesq; peritos:
Elisæusq; melos, fædat certamina legum,
Elisijs Campis ducit; virtute coruscans.
Hùc docti Iuuenum currant, Aciesq; senesq;
Dirimit arte noua, cunctis penetralia Iuris,
Obstrusos sensus reserans, ac ordine miro.
Hìc Auctor viget ingenio, testatur apertè:
Doctorum causas virtutis culmine vincit:
Conciliat varios pugnando foedere casus.
Hoc opere, æternum nomen, monumenta relinquet;
Immortale decus, Priscis insignibus addit.
Nec non ex scriptis seruantur Gloria Fama
Fuscanæ Patriæ, vestro, generiq; futuro
Augetur splendor, volitans sic ore virorum.
Sunt qui marmoreis describunt morte sepulcris
Belligera, ac propriæ rerum discrimina vitæ,
AEternum vigeat nomen quò gloria fuco
Fulgeat, atque velox volitet sub sydera fama,
Non opus est tibi perdurum consurgere marmur:
Hæc tua sunt vitæ nitidi monumenta laboris.
Tempore marmoreum saxum collabitur illud,
Sed Libris nomen, seruantur fama perennis.

I.V.D. Henrici Vico ad Auctorem Elisæum Danza.

QVot fluctus Thetis habeat, quot sydera Coelum:
Sic labor Elisæi dicere gesta foret.
Pugna præbens studium forensiumq; Furis.
Controuersiarum Peritissimus, et compositor est.
Cùm Pax, Iustitia, & Pietas, Legisq; vigebunt,
In terris, tua, Danza, fama perennis erit.

Dell'istesso all'istesso.

SE fussero al desio le forze pronte,
Dal freddo Scita, al florido Oriente,
Già porteria l'immortal fama in fronte
L'alto valor del vostr'eccelso ingegno.
Mà; poiche eguale effetto
Non hà l'affetto ardente,
Gradite almen il basso, e rozzo stile,
Ch'io sacro humile, e riuerente à voi,
Eliseo saggio, honor d'inuitti Eroi.

Del

Del Signor Cesare Machabei Primicerio di Beneuento, e Principe di quell'Accademia all'Autore.

CAlcar per l'ombre, discosceso, e Fosco,
De l'Armi, e de le Leggi il Monte in pace;
Frenare il tempo instabile, e fugace,
Far chiaro oggetto al tenebroso, e losco;

Per dubbio calle il Pellegrin d'vn bosco,
Drizzar qual Duce esperto, e farlo audace
Nel prender pugne, e nel pugnar verace,
Fra l'alterne tenzon d'assentio, e tosco;

Sperar de l'alte pugne alti trofei,
Sembrar Papinian poi tanti lustri,
Giunger' al poggio, oue son pochi assisi;

Sol per merto potrai, Danza, c'hor sei
Non pur secondo à gli Scrittori illustri,
Anzi maggior te stesso ogn'hor diuisi.

Al Signor Eliseo Danza Scipione Palombo d'Ascanio.

SCherza l'ingegno tuo, DANZA, co'l suono
De l'alte Sfere à l'Emisperio nostro:
Si è'l Palco de le leggi, e dentro al Chiostro
Del Digesto Imperar, sormonta al Trono

La Giustitia, bilancia, e freggia il Dono,
Essalta l'Innocenza, incalsa il Mostro
De la quiete; e'l seminato inchiostro
De mille saggi, à la tua penna è prono.

Fosco, per voi, vnqua dirassi il Monte,
Doue per non mai gire al freddo occaso,
Degno spuntaste il nobil Orizonte;

Ansi, non sol cedendol' il Parnaso,
Mà i sacri Colli, con le vostre impronte,
Per l'Vniuerso, il nome suo sia spaso.

Del Signor Francesco Antonio Vico Secretario della Prouincia di principat'Vltra all'Autore.

NOn è più Fosco il Monte, in cui tù auampi
Qual Sol, che à i Monti le gran cime indori,
Ma fatto risplendente à tuoi splendori,
Mongibello d'Honor vien, ch'arda, e lampi.

Ne quei, che tù vi spieghi, accesi vampi
Temeranno di morte vnqua gli horrori;
Così sù l'alto Oreb da sacri ardori
Immortali fur visti vscire i lampi.

Ben quasi eguale à chi nel Rouo ardea,
Sai di Leggi dettar celesti, e diue
Soura d'vn Monte ancor la vera Idea.

Così mentre tua penna, ò DANZA, scriue,
Fatta seluaggia la ciuile Astrea,
Morta ne le Città, sù i Monti viue.

Del Signor Oratio Vico All'Autore.

QVanto, DANZA, ti deue il secol nostro,
Che fù sin quì sol frà litigi inuolto;
Mentre tanti parer, che fean gir stolto
L'huom, sedi tù col tuo purgato inchiostro.

Di schiuar le discordie il modo hai mostro:
Onde vn grido commun ridente ascolto,
Come il secol di Ferro è per tè volto
In quel d'Oro più fin frà gemme, & ostro.

Vorrei cantar tue lodi, e'l tuo valore
Far, che s'vdisse dal Mar'Indo al Tile,
Mà se à l'opra mi pongo, hò poi timore.

Per ciò m'arresto pien d'affetto, e humile
Ammirandoti sol ti sacro il core,
Che tant'alto poggiar non può'l mio stile.

Del

Di D. Vincenzo Romano all'Autore.

DANZA tua Pugna ogn'vn vagheggia, e mira
Vincitrice pugnar, noua guerriera
Frà Duci Illustri estolle sua bandiera
Emula de le Stelle al Ciel aspira.

Magnanima à pugnar anch'à mè tira,
E ben raggion, che da superna Sfera
Riceui noui influssi, e Palme altera,
Non pauenta del tempo, oltraggio, & ira.

Son le Leggi le lancie, i graui stenti
L'acute spade, son li duri strali
L'aure sentenze, onde non mai pauenti.

Pugni, espugni, debelli, abbatti, assali,
Oppugnator, espugnator, spauenti
Ogni guerrier con virtù dissequali.

Del Signor Francesco Antonio Ferro all'Autore.

DANZA tù à par de l'African guerriero
Terror ne porgi, e vincitor ti mostri,
Tratti col tuo valor penn', & inchiostri
Quinci in cambio di ferro, asta, ò Cimiero.

S'ei trionfò sù'l Campidoglio altiero
De l'altera Cartago in varij Chiostri;
Tù nel sen de le glorie il crin t'innostri,
E sù nel Fosco Monte alzi l'impero.

Con Gioue fè quel risonare i marmi,
Tù di Legge ten' vai canoro Marte:
Et io sento nel dire e'l ferro, e l'armi.

Così pur le Vittorie hai seco à parte,
Quello al suon de le Trombe, e tù de' Carmi,
Quello hà vita ne i cuor, tù ne le carte.

Del Signor Biagi Cusano al Signor Eliseo Danza.

CON la spada impugnata Astrea fù finta:
Perche pugnan frà lor' d'Astrea le schiere:
L'Inchiostro è sangue; onde, qual campo è tinta
La carta; e spade son penne guerriere.

Tù dal fiato d'Honor gonfiata, e spinta
La tromba sei de le battaglie altere,
E de l'antiche già menti primiere
Rauuiui, altro Eliseo, la gloria estinta.

Frà le pugne, che scriui, Heroe possente,
Oppugni, espugni: Ancor Cesare pria
Le pugne scrisse, ond'ei restò vincente.

Quindi, fatto immortal per alta via
Su'l famoso ten' vai Carro lucente,
E cosi d'Eliseo, diuenti Elia.

Al Signor Eliseo Danza Lorenzo Valerij.

DANZA, se pur è ver', ch'à dolci accenti
Spense l'orgoglio à Stige, e viua trasse
Sua Donna il Cantor Trace: onde non basse
Fur' le sue lodi appò le prische genti.

Qual fieno i merti tuoi hor tra viuenti
Mentre i traggi da morte, e le sue lasse
Speranze auuiui, che d'Astrea fur' casse,
E posti al rollo di morte, e tormenti.

Cedan tutti da l'arso al freddo Polo
Le lingue humane, à te (Sol) diasi il preggio,
Poscia tua PUGNA con le Leggi è'n schiera.

Felice penna! già la Fama altiera
S'orna di tè le piume, oue ben veggio
De la tua gloria eterna, eterno il volo.

Ioan-

Ioannis Antonij Palma Philosophi, ac Medici Fuscani in
ELISEI DANZA V. I. D. LAVDEM
de tribus Titulis voluminum tetrastichon.

Militat hic Iudex, Actorum, Danza, querelis,
Mauortis recolit, Pallas inermis opus.
Victricem pugnis resonat tua pagina dextram,
Non homines tantum, sed renouare Deos.

D. Cæsari Machabæi ad Auctorem Hexasticon.

Causa vide, pugnis, Iani Delubra bifrontis,
Mars pacata parit, Mors superata perit.
Pugna furit, non pugna ferit; Doctoribus arma
Sæua fauent, pugnæ Iura quiete fouent.
Pugnat vtrumq; simul pugnarum, DANZA, volumen,
Vt tua fama, polos, non peritura, petat.

De libro, qui scribitur Pugna, seù repugnantia Doctorum Domini
ELISÆI DANZA V. I. C.
Don Hieronymus Pennella S. T. D. Epigramma.

Fert manibus frugunque parens legumque Columbam:
Scilicet Arcadiæ sic voluere manus.
Paciferas ergo, quod agis per prælia Leges?
Martia cur doctos cogis ad arma viros?
Frugiferæ volucris Cereri gratissima pacis.
Fert oleam, & strepitus Martis amica fugat.
Fallor: an Ætneæ Cereri dant tela Cycoples
Quæque gerat Lipares sufficit arma faber?

Ad Auctorem Disticon.

Aduentu vir docte tuo Mons vndique noster
Candidus effulget, qui modo Fuscus erat.

Aliud.

Ore refers Phæbum virtus te monstrat Achillem?
Fama tamen sonitu te meliore canit:

Aliud.

Inuideat nostris tellus Mauortia rebus
Te nunc illa cupit, cernere: nostra videt.

INDEX

INDEX TITVLORVM.

INDEX

INDEX MATERIARVM.

Ex

Quæ

DE DIVTVRNITATE temporis.

DE ELECTIONE Fori.

Ex

DE

Index Materiarum Finis.

DE HOMICIDIO

Cap. I.

ARGVMENTVM.

Quibus modis committatur? Homicidium quid sit?

SVMMARIVM.

Animalia ad inuicem se non lædunt num. 1.
Homines tenentur ad inuicem coadiuuare num. 2.
Præceptum maximum in lege est: alterum non lædere num. 2.
Homicidæ sunt peiores animalibus num. 4.
Homicidium quid sit num. 5. 6. & 7.
Homo, si occidatur ab altero homine. dicitur homicidium num. 7
Antonellus Castiglione nobilis Fuscanus laudatur num. 8.

Omicidij crimē est, adeò hodiernis temporibus frequens; homines .n. ne dum furore, siue interesse moti, verùm, qualibet aliā causa, etiàm leui illud cōmittunt, insidiādo alios homines, crucrudelitèr mortem inferunt,
1 quod ab animalibus alienum est; animalia enim eiusdem generis ad inuicem se non lædunt; homines verò, vti rationales, bonum, & malum agnoscentes, nedū nō lædere, sed coadiuuare ad inuicem tenentur, Ferret. in tractat. de re militar. titul. de ordin. in
2 pugn. seruan. n. 28. fol. mihi 310. Hoc enim de iuris censura maximum, & principale præceptum est. Alterum non
3 lędere, tamèn ità malitia creuit, sic interesse præualet, sic furor dominatur, sic dedignatio locum habet, sic crudelitas insurgit, vt in dies videantur homicidia committi, & homines gloriari, & pingues fieri, quo casu peiores animali-
4 bus vocari possunt; vndè Senec. in lib. 2. de ira, his verbis vtitur. Horum rabies, à quibus est nutrita, depascitur, & Plin.

lib. 7. natural. histor. cap. 1. circa finem, ait: Animalia non solent nocere animalibus in sua specie, fallit in homine, Plutarc. annuendo dicit, quòd homo homini sæpè nocet; & videntur animalia magis rationi adhærere, dum cauent naturæ instinctu se ipsa lædere, sic post Clar. in §. homicidium in princip. testatur Bouadill. tom. 1. politicor. lib. 2. cap. 3. num. 24. & iterum tom. 2. lib. 5. cap. 2. num. 2. & 3. & iterum tom. 1. lib. 1. cap. 1. nu. 3. Caball. cas. 244. num. 1. & seq. Vndè, cùm materia sit frequens, necessarium puto aliqua de homicidio, eius qualitatibus, & pœnis disserere; &, licet materiam omnes tetigerint, nempè, Clarus in practic, criminal. §. homicidium, Muscatell. practic. crimin. tit. de homicid. simplic. Farinac. quæst. 119. 120. 121. 122. 123. & pluribus sequen. & Caball. in sollemni, & copioso tract. de omni gener. homicid. & nouissimè Reg. Tap. tom. 5. Iur. Regn. in Const. terminum vitæ per tot. Tamèn, quicquid post illos fuerit practicatum; ponã, vndè primò videndum: Quid sit homicidium. Secũdò, vnde originem habuit. Tertiò, quotuplex sit, & indè alia dilucidare.

Quò ad primum, dicunt citati DD. quòd homicidium
5 est hominis cędes, & compręhendit quomodocumque homo pereat, siuè occisus, siuè percussus, siuè venenatus, dummodò mors sequatur.

Ego autem, non recedendo à diffinitione, per citatos DD. adducta, dico, quòd Homicidiũ dicitur hominis cæsio, facta ab homine, vel meliùs; quòd Homicidium, est corporis peremptio, & terminus vitæ, Cap. Homicidium il 2. de pęnitent. distinct. 1. §. de inceps auth. de nuptijs. §. & quidem Auth. de hæredib. & falcid. sequitur Catalan. de Indult. cap. 31. num. 50. in allegat. Caball. cas. 244. num. 1. & seq. Et hæc est melior definitio: si hominem homo occidit, dicitur Homicidium, si verò, homo ab animali occidatur, non dicitur Homicidium, sed pauperies; vt in tit. ff. si quatrup. pauper. fecisſ. dicat; potest enim homo ab animali interfici; non est nouum; vt homo à feris occidatur, tum ex l. quę vulgo ff. de edilit. edict. & ex l. ex hac lege ff. si quatrup. pauper. fecis. dicat. Roman. cons. 278. & plura exempla refert. homines fuisse occisos à feris, quæ enumerat Foller. Pract. Crimin. titul. capiat

piat informationem, num. 15. Et maximè à Basiliſchis, ſiuè Aſpidibus, quorum venenum potentiſſimum eſt, vt infra ſequent. cap. dicam.

Solent eſſe Dracones, Homines occidentes, & totam Regionem deuorantes, quorũ exempla enumerare ad Hiſtoriographos ſpectat; dicam tantùm duo, quorum primum refert Nicolaus Leontio lib. de var. Hiſtor. cap. 15. In Ciuitate Theſpeſienſi fuiſſe Draconem terribilem, atque peſtiferum, totam illam Regionem deſtruentẽ, & ruinam Draconis Theſpeſienſes euitare intendentes; conſulti, quid facere debuiſſent, ab Oraculo moniti fuere, vt ad euitãdam generalem deſtructionem, quolibet anno vnũ tantùm iuuenem ſortè Draconi donarent, ſic per multos annos fuit ſeruatum, & dabatur ille, in quem ſors ſingulis annis cadebat. Accidit, quòd vno anno cecidit ſors in quendam, nuncupatum Veoſtratum, cui amicus erat, & valdè dilectus alter iuuenis Meneſtratus dictus, qui pati non valens, vt Veoſtratus eius amicus à Dracone trucidaretur, obtulit ſe, nomine ſui amici, Draconi exhibere. O magna dilectio, ò nimia amici affectio, vnum pro alio pati mortem. Et, ſi B. Auguſtin. dicit, quòd amicus eſt dimidiũ animæ meæ, & inter me, & amicum vnam eſſe animam, hic Meneſtratus voluit animam ſui amici conſeruare, & ſuam perdere; ſic ſeruauit, & promiſſa adimpleuit; nam veſtibus militaribus ſe induit, & eius corpus forti Calybe muniuit, & acutis punctis ferreis circuiuit, ſic armatus pro certo habens, ſi vitam amittebat, mortem quoque dare Draconi; ſic ſucceſſit; nam, cum acceſitum ad Draconem, Draco deuorauit, & ex illis ferreis punctis in faucibus læſus, remanſit Draco extinctus, & fuerunt liberati Theſpeſienſes.

Aliud, & ſic ſecundum diuerſum à primo occurrit Antonello Caſtiglione nobili Patritio Fuſcano, qui, cùm quoddam nemus poſſidebat, nuncupatum, Boſco Pirrotta, parùm diſtans ab hac mea Patria Fuſcana, aderat Draco terribilis, ferox; qui cunctos tranſeuntes occidebat, adeò, quòd erat impeditum commerciũ, nedùm cum Ciuitate Beneuenti, verùm etiam inter omnes ex diuerſis partibus Regni viatores. Vnde Nobilis iſte, pietatẽ motus, ad publicum bonum, & pro communi commodo in euidenti periculo ſe proijciens, equum aſcenſus

armis decoratus, ad locum, vbi Draco morabatur, accessit die 15. Iunij 1421. & illum insidiando, ac tentando occidere, quatuor horarum spatio cum Dracone pugnauit; nàm ferocitatem demonstrando, se erigens, tuebatur, & venenoso halitu pugnantem debilitabat, & tempore pugnæ audiuit sonitum campanarum Ecclesiæ Sancti Ioannis de Baleo, ac Ecclesiæ Sancti Francisci Minorũ Conuentualiũ huius Regionis ad Nonam pulsantium pro festiuitate gloriosi Sancti Viti, quarum sonitu pugnãs fortior euasit, & Deo, ac istis sanctis votum emisit, dignarentur gratiam concedere, vt, si Draconem interficeret, annuos cunctos introitus istis Ecclesijs elargiretur, & donaret; & vix, emisso voto omnipotentis Dei gratia, præcibus ipsorum BB. Ioannis, & Francisci, lancea caput Draconis perforauit, illùmq; interfècit, ad cunctorum lætitiam transeuntium vtilitatem, & omnium beneficium; verũ, nedùm equus obijt: sed & ille pietosissimus vir perijt post biduum, & pro voti obseruantia in eius vltimo testamento territorium illud istis Ecclesijs reliquit, cum onere, quòd omnes ipsarum Sacerdotes se conuenire habeant quolibet anno in die Sancti Viti in Ecclesia Sancti Francisci, & ibi quilibet missam celebrare ad Dei gloriam, & laudem, & pro ipsius anima, prout sic seruatur quot annis, & Sacerdotes percipiunt magnam frumentorum, & pecuniarum quantitatem ex reditu loci relicti; vnde potest dici: istum Antonellum maiorem Anibale, & Scipione Africano nostris tẽporibus se demonstrasse, & conueniunt verba Poetæ:

Che per altri giouar perdè se stesso.

Magna iudicatur in dies Charitas, maxima cõsideratur pietas, & non pauca fortitudo reputatur; vnde nomen immortale meretur; fuit inde hoc animal ad Ecclesiam Sancti Francisci prædictam asportatũ, & ibi diù detentum; posteà, vt audio, ordine Domini Regni Proregis ductum (vt tantum horrendum spectaculum videret) in Ciuitatẽ Neapolis, ab hac Ecclesia, in qua erat repositũ, hic verò extant testamẽtum, & effigies Draconis, & Militis interfectoris in Pergameno aurato, quam placet hic depingere, vt ad oculum Lectoris habeatur, & lectura horribilis, & terribilis casus, & visus animalis, ac hominis immortalis innotescant.

Caput

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Homicidium à quo originem traxit.?

Homicidium quotuplex sit.

SVMMARIVM.

Homicidium à quo originem trahit num. 1.

Quotuplex sit n. 4. 5. & 6.

Homicida an dicatur, famam detrahens à n. 7. ad 10.

Mauritius de Alexio laudatur numer. 13.

Romulus occidit Remulum fratrem suum num. 14.

In Regno Siriæ adsunt homines, qui lingua occidunt, & mulieres visu interficiunt num. 17. & 18.

Homicidium committit, qui mortem sibi infert n. 19. & 20.

Sepultura priuatur n. 21.

Homicidium committunt Iudices, condemnando ad perpetuas carceres, cum paruo victu n. 22.

Euenio ad secundum, nempè, Homicidiũ à quo originẽ traxit, & dico quòd à Caym, qui Abel fratrẽ
1 suum occidit, ortum sumpsit, vt ex Sacra Pagina habetur, & ex quo ortum habuit à prædicto Caym, dicitur crimen Pastorum, Petr. ad Capic. decis. 155. num. 3. Caball. de Homicid. num. 2.

Descendo ad tertium, & ex cõmuni scribentium senten-
2 tia dico, quòd homicidium bifariam dicitur, & sic duplici modo sumitur; Vnum deliberatũ; Aliud simplex.

Deliberatũ, quatuor modis cõmittitur. Primò, ex proposito: Secundo ex insidijs; Tertio
3 proditione. Quarto per assassinum, simplex, est sine animo deliberato, & quatuor modis committitur. Primò necessitate, Secundo casu, Tertio culpa, Quarto dolo. De quibus omnibus vide per citat. DD. & præter illos, per Mut. tom. 5. cap. Sicil. cap.
4 559. num. 59. 60. & 69. & Maur. Burg. de mod. procedend. ex abrupt. quęst. 23. quem vide, & si singula referre vellẽ, esset potius laboriosum, quàm vtile.

Addo quartam speciẽ homicidij, & est illud, quod dicitur legitimum, & lege permit-
5 tente fit, quod verificatur in Occidente foriudicatum, in exequutore iustitiæ, ducente ad vltimum supplicium, condemnatum ad mortem: In marito occidente vxorem, in adulterio deprahensam: In occidente

cidente furem nocturnum; res furatas asportantem; de quibus omnibus per Caball.
6 tractat. de omni gener. homicid. à num. 9. ad 26. in quibus, an requiratur dispensatio, vide Guttier. lib. 2. cap. 6. num. 170.

Adest alia species homicidij, quæ non dependet, nec à
7 simplici, neque à deliberato, & est illud, quando quis detrahit famam proximo suo,
8 tanquàm homicida puniendus est; detractores enim dicuntur homicidę; quia quantũ in eis est, priuãt animam (quæ melior pars hominis est) vita, dum negant virtutes, quibus anima viuit, inesse in ea; vel ille, qui odit fratrem suũ;
9 omnis enim qui odit fratrem suum, homicida est, ex Sacra Pagina, Caualcan. de Bracch. Reg. par. 6. n. fol. 92. col. 2. ad finem; & pari passu sunt, qui occidit, qui odit, & qui detrahit; & omnes homicidæ reputãtur, cap. Homicidium, de pœnitent. distinct. 1. Nec minus periculum est in eo, qui detrahit, & odit, quàm qui sanguinem fundit, cap. nemo peritorum, caus. 11. quæst. 3. in quo tex. sumitur, quòd melius est, pro veritate pati sup-
10 plicium, quàm pro adulatione recipere beneficium; & detractores de Iudicio Dei sæpè pereũt sine loquela, & lingua, in qua deliquerunt, & bona, quæ in hac vita peragũt, non suffragantur; nàm in cap. nihil enim prodest, de consecrat. distinct. 5. habentur hæc verba: Nihil enim prodest homini ieiunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur; & ab obtrectationibus lingua cohibeatur, & detractor omni foro repellitur, omni lege punitur, & ab omnibus abominatur. Et Boccalin. dict. 57. narrat casum, occursum in Tribunali Apollinis, & cõtra illum detractorem fuisse prolata infrascripta carmina.

Tu ne dici, e ne fai e tante, e tante,
Lingua fracida, marcia senza sale:
Ch'al fin se trouarà pur vn pugnale
Miglior di quel d'Achille, e più calzante.

Caue igitur esse detractorẽ; immo stude, linguam custodire; mors enim, & vita in manibus
12 linguæ: sed institutum prosequendo, hodie nedùm creuit detractio, & regnat odium inter fratres, quòd in dies committuntur homicidia: nempè vnus frater occidit alium, & possem adducere quamplurima exempla, quæ pertransco, ne inferre videar iniuriã istis talibus fratricidis, ad quorum
13 extirpationem Mauritius ex nobili familia de Alessio Vil-

lano

lano Sancti Seuerini, eques Auratus vtilem tractatum de concordia fratrum imprimi curauit; & non obstante atrocitate pœnæ, fratres, parùm Deum timentes, alterum necant; ponam tantùm casum admiratione dignum.

In terra Capriliæ huius Prouinciæ aderant duo fra-
14 tres, vnus Romulus, alter Remulus nuncupati ex familia Pecillo, & ortis inter eos contentionibus super rerum patrimonialium diuisione, præualuit tantùm interesse cum Romulo, primo fratre, quòd occidit bastono Remulum, secundum fratrem suum, & introducta causa in hac R. A. dicebam ego, hunc casum esse similem alteri, posito in l. finali ff. de rer. diuis. in quo
15 legitur Romulum occidi fecisse Remum fratrem suum; & licet gloss. assignet rationē ortam ex contrauentione edicti conditi per Romulum, tamen ex inuidia processisse, affirmat Caball. cas. 244. nu.
16 2. & meminit Rip. de noctur. tempor. cap. 19. num. 3. & 22. Cuius Historia recensetur per Cronic. mund. fol. mihi 70. Oliuer. ad Valer. Maxim. lib. 3. tit. de fortitudin. fol. mihi 63.

Addo quintam, & est illud, quod refert Bouadill. tom. 1.
17 politicor. lib. 2. cap. 11. n. 14. qui asserit in certis Regionibus Aphricæ adesse homines, qui lingua, nedum voce, occidunt, & in Regno Scitiæ adesse aliquas mulieres, duplicatas pupillas habentes, & quando dedignantur, interficiunt oculi visu eum, in quē respiciunt; & in partibus Ilhri-
28 cę adesse alios, qui visu homines interficiunt, de qualitate cuius generis hominum, si curiosus velit esse lector, recurrat ad Cronicam Mundi lib. 1. fol. 14. Et ego dico, quòd homines, quos Bouadill. adducit interficientes visu alios, iudicantur peiores Basilisco; cuius venenum præsentissimum, & potentissimum est, ex ore Clian. refert Petr. Gregor. Tolosan. syntag. Iur. vniuers. lib. 6. cap. 18. par. 5. quem adducit Reg. Tap. tom. 5 Iur. Regn. in Const. Amatoria pocula n. 7. & Dionys. Cassiodor. lib. 12. Historiar. refert Cleopatram interemptam visu Basilischi; licèt alij asserant perijsse acu, qua crines capitis ornabat, Petr. Greg. ibid. n. 16. Et Basiliscus, licèt ex instinctu naturæ quem videt, interimat; tamen, si duo ad inuicem se vident, præueniens in videndo, præuentum interficit, vnde Hyeroglifici, & Poetæ ad nostrum exemplum figurant, Basili-

Basiliscum, in speculo se videntem, ex imagine sui, seipsum occidere, & tanquàm Authorem sui mali, addunt illud verbum:

I N A V T H O R E M.

Et pro declaratione describuntur carmina:

Il Basilisco, che priua, e diuide
Ciascun di vita, in cui la vista gira;
Mentre sua imago entro lo specchio mira,
Se stesso, Autor della sua morte, vccide.

Comittunt insuper homicidium illi, qui se ipsis mortem inferunt, qui licèt ex morte sequuta puniri nó possint; tamen negari non po-
19 test, quòd Reipublicæ inferant maximam iniuriam, cuius est pars, ~~& in cuius detrimentum~~, & damnum eius mors prouenit; cùm non potuit Reipublicæ iuri renuntiare; nec dominus sit membrorum suorum, l. si ita vulnera-
20 tus ff. ad l. Aquiliam, sed pœna est, vt priuentur sepultura, tanquàm contra iustitiá agen-
21 tes, Molin. de Iust. & iur. tract. 1. disputat. 11. col. 19. vers. ex hac parte.

Committunt insuper ho-
22 micidium Iudices, qui condemnant Reos perpetuò in carceribus, cum victu quatuor, vel sex vnciarum panis singulis diebus, & aquæ totidem, vel aliam minorem quantitatem, ad vitæ substentationem non sufficientem; quo casu ad mortem damnati censentur. Renell. in pulc. tract. de vindem. & vin. section. 3. fol. mihi 90. vers. fortiùs dico, ex Sayr. dec. cas. 4. titul. de Pœnis.

Ego verò, omissis tot circuitibus, & cantilenis, de tribus homicidijs sermonem faciam. Primo de illo, quod cómittitur cũ scopitto. Secundo de eo, q̃ fit alijs armis, vel percussione. Tertio de eo, quod fit cum veneno, pro quo mors sequitur, & dicitur tunc hominis peremptio, vt supra dixi.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Homicidium, quomodo committatur.

Armorum vsus, à quo fuit inuentus.

Pœna homicidij quæ?

SVMMARIVM.

Armorum inuentor primus, quis fuit num. 1. 2. & 3.

Delinquens cum ictu scopitti, quomodo puniatur num. 3. 4. & 5.

Homicidia sequuntur, ex malo corde, & ex hominum insatietate n. 6.

Homi=

Vòad primum; cõmittitur homicidium cum ictu Scoppitti magni, siuè parui, quem tormentum, siuè
1 Archibugettum vocant, Peguer. decis. 83. vel alterius, dicti, *à miccio*; quorum armorum primus inuentor fuit Tubald,
2 qui fuit primus malleator, & faber in opere æris, & ferri, vt habetur in Genes. cap. 4. & inuenit huiusmodi modum occidendi, tanquam imitator Caym, sui Patris, qui fuit primus homicida, vt supra dixi, & refert Foller. in pragm. 1. de
3 ict. scoppitt. n. 11. & Catalan. de indult. cap. 31. in allegat. n. 36. & 48. Et delinquens cũ hoc armorum genere, est distinguendum, an pensatè, & deliberatè deliquit; penso rigore
4 stateræ pensandus, & puniẽdus est, Caualc. de bracch. Reg. par. 6. n. 310. Autuerò,
5 casu, vel ad sui defensionem, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ, quo casu sunt cõsideranda ea, quæ ponit Sayr. Clau. Reg. lib. 7. cap. 10. nu. 18. cui te remitto, de cuius homicidij qualitate, vide Clar, Muscatell. & Caball. cit. loc. & circa alia genera armorum, vide Ferret. de re militar. titul. de obsid. locor. n. 13.

Sequuntur homicidia ex malo corde, & insatietate hominum;
6 quia cùm nemo sit sua sorte contentus, dicitur mutabilior Luna, Caualc. par. 6. n. 663. ad fin.

Pæna homicidę, est; quòd insepultus relinquitur Senec. controuer. 4. lib. 8. fol. mihi

263. & à testimonio repellitur, tanquàm criminatus, Fa-
7 rinacc. quæst. 56. artic. 3. nu. 126. & seq.

Quomodo autèm probatur homicidium esse patratum ad defensionē? duæ sūt scriben-
8 tium opiniones: Vna, quòd sufficiat, testes deponere, homicidium fuisse commissum ad necessariam defensionem, Bald. in l. 1. Cod. de Confess. col. 13. vers. Item tu Assessor, Roman. Sing. 28. Felin. in cap. significasti, de homicid. col. 5. vide Roit. ad Franch. decis. 556. & si non probat,
9 censetur esse in dolo, Rip. de noctur. temp. cap. 16. num. 22. Altera, quòd sufficit, si simplicitèr testes dicant: Titium occidisse Seium ad sui
10 defensionem, non addito illo verbo: *necessaria*. Bart. cons. 110. Ias. in l. vt vim ff. de iust. & iur. num. 3. Vasq. controuer. iur. lib. 1. cap. 18. n. 6. Viu. decis. 430. num. 31. Grammatic. cons. 18. num. 5. dicit, quòd sufficit probare, quòd dubitare poterat probabiliter de offensione ab interfecto.

Vnde ex hac varietate, controuersia inter votantes ori-
11 tur, & discordia inter Aduocatos sequitur; At Ego, omisso Iul. Clar, in §. homicidium, vers. Sed quomodo, dico, quòd licet vnicuique, lici-
12 ta est defensio, & vim vi repellere, quo casu homicidium commissum pro defensione non esse punibile, ex Ioan. Mar. Nouar. inter scriptores semper præferendo in Collect. 114. num. 5. tamen non sufficit, vt probetur simpliciter pro sui defensione, sed
13 quòd necessario se defendit ad euitandum vitę periculum, in quo imminebat, cùm aduersarius contra eum venie-
14 bat armatus, pro vt occurrit in cuusa Francisci Masucio; qui occidit Nardum Fusco ad sui defensionem, pro vt dixi in præced. tract. tit. de offic. in gener. cap. 9. num. 10. & me patrocinante, fuit articulatum, & probatum, Nardum occisum porrexisse ictū scoppitti ad offendendum eūdem Franciscum occisorem; quando enim offensio prouenit ex necessitate, est excusabile de-
15 lictum, non vltionis caussa, sed defensionis commissum, Franc. Marc. decis. 769. par. 1. Caball. resol. criminal. cas. 88. Viu. decis. 439. n. 26. & 27. qui ampliat procedere, etiam in foro poli, vide Onosandr. fol. 111. n. 2. Thesaur. aphor. 11. non enim quis obligatur
16 expectare, vt priùs ab inimico suo percutiatur, vel occidatur, sed potest præueniendo, illum

illum lædere, Viu. cit. loc. sub n. 31. & nouissimè Io Bapt. de T'nor. Neapolitanus præ cęteris II. interpretibus semper laudandus, & extollendus, tom 1. comp. decis. verb. Homicida fol. 259. col. 1. quod intellige, dūmodò tria pręcedāt, quę vide per Castill. dec. 174. n. 10. & sequen. to. 2. & iterum decis. 154. num. 20. sit cautus igitur Aduocatus in articulando defensionem fuisse necessariam; nam in hoc tota virtus consistit, tu vide Damphoud. pract. crimi. cap. 34. n. 6.

Sed, postquam, vt supra dixi, licitum est homicidium
18 ad defensionem vitæ; an procedat, si quis occiderit alium ad defensionē honoris, (cùm honor, & vita ęquiparentur. Ricc. decis. 245. num. 3. par. 3. Castill decis. 154. num. 5. sequitur Iul. Cæsar. Imbrian. Capuanus in tract. de repulsi. requisit. 10. num. 346.) Non tamen incontinenti, sed post spatium temporis, an pœna ordinaria plectendus veniat, Gizzarell. decis. 18. adducit casum, & concludit, pœnam extraordinariam fuisse homicidæ impositam, sed Gizzarell. loquitur in defensione honoris ex percussione, in personam facta propter
19 alapam illatam; secùs verò in viro, occidente vxorem adulterum, ex interuallo, vt dixi in eod. tract. tit. de adulter. de occidente ad defensionem honoris vide Castill. decis. 154. num. 19. sed quando dicatur incontinenti, vide Baldax. de Angel. acuti ingenij, qui plures applauso magno Prouincias gubernauit ad citat. decis. Gizzarel. 18. num. 3.

Quibus autem coniecturis iudicetur homicidium fuisse, commissum ex dolo, & pro-
20 posito, vide Ricc. decis. 177. par. 1.

At si quis interfecerit aliquem, vt eius hæreditatem
21 acquirat, dicas quòd punitur, & priuatur hæreditate occisi, nedùm ipse occidens, verùm etiam eius filius; nedùm si oc-
22 cidit testatorem, verùm etiā suum filium, Ricc. decis. 290. n. 15. & 16. ex DD. ibi relatis, quod nota, quia pluries occurrit.

Si tamèn occidens fuerit beneficiatus, an ipso iure be-
23 neficio priuetur? pro negatiua testatur Ricc. decis. 94. n. 6. par. 2.

Sed, volens occidere Titiū, occidit Sempronium, an pu-
24 niatur, & qua pœna? Petrus Morante, de quo mentionem feci in præced. tract. tit. de testib. cap. 1. n. 19. mouet quęstionem in addit. ad Tartall.

pract. crim. de defens. reor. cap. 2. & concludit excusari à pœna ordinaria; ea ratione, quia respectu Sempronij non fuit animus occidendi, & dicitur delictũ, potiùs culposum, quàm dolosum; tu vide Isern. in const. Terminum vitæ, & Reg. Tapp. tom. 1. Iur. Reg. & Thesaur. decis. 243. num. 1. & 4.

Sed dubium stat, si volebat occidere animal, & occidit hominem: Accidit in persona Pauli Todino, in territorio Nusci, in quo multi venatores erant, & vnus eorum posuit se in quadam parte Nemoris, per quam animal transire iudicabat: sed trasiens, non erat animal: sed Paulus ipse venator stans, credens transeuntem esse animal, emisit ictum scoppitti, & Paulus prædictus occisus remansit. Fuit dubitatum qua pœna debebat puniri; multi dice-
25 bant esse homicidium casuale, & capitis pœna puniendum fore, ex tex. in l. respiciendum §. delinquunt. ff. de pœn. in illis verbis: Casu verò, cum, venando telum, in feram missum hominem interficit, capitis pœna est, vel bestijs obijci, vel aliàs similes pœnas pati, vel animaduerti. Alij dicebant hoc homici-
26 dium esse culposum, non autem dolosum, ex Paul. de Castr. in l. & si seuerior, Cod. ex quib. caus. in fam. irroget. n. 4. vers. & ideò, licèt statutũ: Qui infert, quòd proijciẽs lapidem, nõ credendo aliquẽ velle offendere, & offendit, nõ capitis pœna, sed mitiori puniri debere, & ipsum euasisse quendam à pœna mortis. Alij
27 exemplificabant in putatore arboris, qui ipsam ascendens, incidens ramum, & in terram proijciens, non aduertens aliquem ex transeuntibus occidat, & per hoc iudicari homicidium non dolosum; sed culposum, & proindè, non mortis pœna, sed mitiori, & proptèr culpam plectendum esse, ex tex. in l. si putator ff. ad l. Aquil. Reg. Tapp. tom. 5. Iur. Regn. ad Constitut. Qui de alto n. 1. dicit: quòd Sacrum Consilium considerat culpam occidentis, qua cessante, liberatur, vel secundùm culpam, exilio mittitur, & ex eod. tex. idem dicendum esse de currentibus equo, & non dicẽtibus: *Guarda, guarda.* Alij dabant exemplum de volẽte occidere Canem, & occidente hominem, puniri debere parua pœna, ex Signorol. de Homod. cons. 27. & Ias. in l. 1. ff. de legib. n. 25. quorum pœnas enarrat in Hispan. D. Molin. tract. 3. tit. de iust. commut. disput. 39. n. 3.

n. 3. fol. mihi 233. & concludebant, dolum abesse, sed tantùm culpam adesse; quia non fuit animus occidendi; vnde ex hac opinionum diuersitate repugnantia inducitur.

Ego verò, pro ipsorum reconciliatione, & causæ victoria, dico, doctrinas adductas casui nostro adaptari non posse; in diuersis enim loquūtur; nàm casus pluries occurrit; nempè in Adrasto Phrigiæ, Gordi filio, vt refert Menoch. de arbitr. Iud. cas. 234. num. 2. qui dicit hoc homicidium esse inuoluntarium, & sumit exemplum, ex Aristot. lib. 1. & hic cap. 5. & ego recordor pluries accidisse tempore venationis.

Primò Alexander Pennella
28 iuuenis optimæ indolis, qui tempore venationis inaduertenter interfecit socium suum venatorem.

Et iterum Bartholomœus de Sanijs iuuenis bonitatis, cui inuida fortuna non fauit: sed immatura ętate perijt, tempore venationis occidit aliū socium venatorem.

Nunc verò pro pœna istius delicti possem dare exemplū
29 in eo venatore saggittante, qui dùm saggittam emitteret, sępem transiuit, & hominem occidit, puniri pro delicto culposo, ex Florian. in l. si putator nu. 3. vers. item allegat tex. ex Soccin. Iunior. consil. 58. lib. 2. infert: sed venatorē ferarum de nocte cum scoppitto, sentiens strepitum in aliqua sæpe, credens esse ferā, ictum emisit, & non feram, sed
30 hominem occidit, & concludit, nulla pœna puniendum esse; ea ratione, quia incumbebat venationi licitæ.

Sed, si dictum Soccin. admittere volumus, in dies committerentur huiusmodi delicta; quilibet enim scelestus, & inimicitiam occultam habēs, se associaret cum eo, & colore venationis, illum interficeret, & semper se excusaret non esse in dolo, neque in culpa; ac proindè dico hoc delictū esse punibile arbitrio Iudicis, considerata qualitate personarum, loci, temporis, & generis armorū; vade ad cui
31 tandum pœnam, debet occidens probare solitam, & frequētem venationem, nedùm in tempore; sed in loco, vt possit dici, quòd vacabat actioni licitæ, solitæ, & à iure permissę, prout est venatio, &
32 quod inter occidentem, & occisum non aderat causa inimicitiæ occultæ, neque publica, neque liuor; sed potius erant amici, & inter eos aderat affinitas, vel magna affectio; & insuper probare debet, quòd

quòd in loco ictus emissi non poterat, tunc temporis occisus transire; cùm quilibet ex venatoribus suum locum ceperit, & in eo se appostauerit, & verisimilitèr non credebat,
33 suum socium venatorem per locum illum transiturum, ex Farinac. quæst. 125. n. 27. ex DD. ibi relatis: & cùm simus inter consanguineos, vel valdè amicos, casus non dicitur appostatus: sed casualis, sic Mut. decis. Sicil. 16. nu. 12.
34 imò est considerandũ tempore ictus emissi quid dixerit, quid fecerit emittens; Et si colorem mutauerit; ex actionibus enim extrinsecis sequutis posset considerari; an delictũ sic casuale, dolosum, vel culposum, si dolus interuenit, pœna capitis punitur, si culpa lata, potest ad triremes condenari, dicit Clar. §: homicidium, vers. culpa lata dicitur; Mut. cit. loc. num: 13. quàm practicam non admittit Farinac. cit. loc. num. 46. vbi dicit, quòd etiam si fuerit cõmissum lata culpa, pecuniaria pœna, vel relegationis puniri debere, & iterùm, cùm occurrisset Hieronymo Vincimare de Monte Leone, qui tempore venationis interfecit Alium socium venatorẽ cùm probare non poterat omnia predicta requisita ad excludendum delictum, remissionem causæ petij ad Ioannem Baptistam Militem Neapolitanũ, ex antiquissima, & Nobillissima familia de Capece Galeota Generalis Thesaurerij in hoc Regno officium gerentem, vigilantia, & negotiantium satisfactione, & fuit remissus; me patrocinante, pro Domino Barone, vtilique Domino dictę Terræ Montis Leonis.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Homicidium casuale quomodo iudicatur.
Auxiliator quomodo puniatur.
Homicidium commissum ira, vel calore, an puniatur.

SVMMARIVM.

Liberum corpus æstimationem non recipit n. 1.
Homicida an teneatur ad interesse partis num. 2.
Quid, si fuerit homicidium casuale, ibidem.
Interesse quomodo iudicetur, & de quo tempore intelligatur num. 3.
Occidens Sacerdotem, qui non valuit ex illa morte Missam celebrare, & alia sacrificia adimplere, an ad illorum adimplementũ teneatur n. 4.

Occisus

Occisus, si antequàm moriatur, asserat sibi mortem iuste illatam, vel parcat damna, an occidens à solutione expensarum, & interesse liber sit num. 5.

Assistens homicidio, an puniatur n. 6. 7. 8. 9. & 10.

Quid si equum homicidæ accomodet, vt fugiat, an puniatur n. 11.

Homicidium commissum ex ira, & calore, an puniatur num. 14.

Quæ concurrere debeant, vt dicatur homicidium calore, vel ira commissum n. 14. & 15.

Iudex debet inquirere an furor, vel ebrietas sit simulata n. 16.

Ebrietas simulata, an iuuet n. 16.

Clericus homicida furiosus, vel ebrius, an incidat in irregularitatem n. 17.

Frater occisi, si occidentem occidat, an puniatur num. 18.

Rixantes plures, & vnus reperitur vulneratus, & nescitur percussor, quomodo puniatur n. 19.

Mortuus, si reperitur in strata, & nescitur à quo, quid iuris n. 20.

Famulus committens homicidium ex rixa Domini, an puniatur n. 21.

Homicidium commissum ex inimicitia propria, concurrente mandato alterius, quomodo puniatur à n. 22. ad num. 28.

Mandans, an puniatur, non existente mandatario n. 24.

Inimicitiæ duæ, si concurrant, quæ potentior num 25.

Verba minatoria, æquiuocè prolata, quomodo sumi debent n. 28.

V scis, quòd homicida tenet interesse hæredibus occisi, ea ratione; quòd liberum corpus æstimationem nō recipit, ex vulgat. tex.
1 in l. ex hac l., ff. si quatrup. pauper. fecis. dicat. quem doctè, & more suo cōmentauit, prout totum ius ciuile, & canonicum doctissimus Ricc. collectan. 647. & est communis obseruantia, vt in decreto cōdemnationis adijciantur illa verba: Nec non condemnatur ad interesse partis; nunc quæri potest, nùm teneatur ad inte-
2 resse ille homicida, qui homicidium commisit in amicum suum tempore venationis, vt supra dixi; quilibet diceret, quòd non, ea ratione; quia homicidium non prouenit ex animo, sed præter intentionē, & casualiter; tu vide Molin. de iustit. & iur. in tract. 3. tit. de iust. commut. disp. 86. nu. 5. fol. mihi 528. & huiusmodi
3 interesse, siue expensæ quomodo iudicantur, quæ sint, & de quo tempore intelligantur, vide eund. Molin. cit. loc. disput. 83. per tot. fol. mihi 584. & seq. & eund. Ricc. cit. collect. 647.

Sed, si occisus, esset Sacerdos, qui morte præuentus, Sacri-

4 Sacrificia,& suffragia adimpli-
re non valuit, an occidens te-
neatur, pro eius anima adim-
plere,elemosynas facere, ora-
tiones,sacrificia, aut alia ope-
ra pia effundere ? vide eund.
Molin. disput. 84. nu. 10

Si occisus, antequàm mo-
riatur asserat fuisse sibi mor-
tem iustè illatam, vel parcat
damna, iniuriam, & interesse
5 occidenti, an homicida im-
munis; & liber censeatur ab
ipsorum solutione, & restitu-
tione ? vide eund. Molin. cit.
loc. disput. 85. num. 4. qui,
quomodo seruatur in Regno
Hyspaniarum, & Lusitaniæ
testatur, vide Auendan. de
exeq.mand.cap. 18. num. 5.

Et ad materiam quęri po-
test,si assistens homicidio, te-
6 neatur ipsius pęna,Clar. pract.
crimin. quæst. 90. distinguit;
aut assistit, præcedente tra-
ctatu, aut verò ignorando tra-
ctatum, sed casu, & potuit
prohibere, & non prohibuit,
7 ex eo, quia delinquens auda-
cior fit ex ipsius assistentia;
aut verò prestitit auxilium
post delictum commissum, &
in primis duobus casibus di-
cit, assistentem parem esse
occidenti,& eadem pœna pu-
niri, in tertio verò casu, quia
post delictum venit,& auxiliũ
præstitit,mitiori pęna puniri.

Ego autem dico, quòd, si
auxilium, & assistẽtia fuit post
delictum,nempè,si antequã à
8 Curia capiatur, fugam reci-
piat, vel suadeat, equum, vt
aufugiat accomodet, vel pe-
cuniam mutuet, & in partem
tutam se transferat, non esse
9 puniendum auxiliatorem,ea
ratione; quia huiusmodi auxi-
lia nihil influunt ad homici-
dium, nec delictum coadiu-
uant,nec causa illius sunt, sed
potiùs ad pœnam illius eua-
dendam post illud commissũ,
ex Molin. tract. 3. tit. de iust.
commut. disput. 33. membr.
6. num.9. qui ex Couar. ibid.
relat. ampliat, neque irre-
gularitatem incurrere, quod
intelligendum puto,dummo-
do non probetur, neque con-
iecturetur, fuisse pręsentem
tempore delicti consciũ, aut
participem; quia tũc punitur,
10 & potest torqueri, etiam su-
per scientia, Clar. citat. loc.
vers. & ita seruauit Senatus,
secùs verò de receptatore re-
rum furatarum, vel pecuniæ;
multũ enim differunt recepta
tor rerũ furatarũ, & auxiliator
delinquentium, Molin. ibid.

Verùm, si antè homicidiũ
æquum accomodaret, vt post
illud commissum, fugam ar-
11 riperet, an puniatur ? dicas,
quòd si scientia delicti com-
12 mittendi pręcessit,dicitur au-
xilium cooperatiuum ad deli-
ctum

ctum patrandum, & ex eadem spe euadendi punitur, Clar. ibid. versic. quinimò ad fin. quod nota; quia in dies euenit, & euenire potest. Et an
13 procedatur contrà auxiliatorem, si non constat de homicidio, vide Surd. decis. 282. n. 17. & de ratione ibid.

Sed, si homicidium fuerit commissum ex ira, & calore
14 iræ, qua pœna puniatur; vide Visconti singul. verbo homicidium fol. mihi 116. col. 2. Thesaur. decis. 178. Ricc. decis. 24. nu. 14. & seq. par. 4. quod tu intellige, tribus concurrentibus. Primò, quòd causa furoris habuerit initium à iusta defensione; Secundò, quòd talis fuerit furor, quòd eum à mente alienauit. Tertiò, quòd sit incontinenti; in istis enim casibus excusa-
15 tur, non à toto, sed à tanto, Campagn. ad Cap. Regn. ad peruersorum nu. 28. & Iudex inquirere debet, an furor sit
16 simulatus, vel, si alia inditia concurrant. Furor enim, vel ebrietas simulata non iuuat, Rendell. in tract. de vin. fol. mihi 76. col. 1. & potest ad hoc sciẽdum torqueri, Campagn. ibid. vide Mastrill. dec. 278. n. 1. Thesaur. decis. 174. n. 4. Caball. cas. 297. sed quomodo cognoscatur furiosus, ebrius, mente captus, mutus, vel surdus; Silu. nupt. lib. 2. dicit, quòd ex risu dentium, & ingressu, & ex verbis sine ratione prolatis manifestantur; tu vide Bart. tract. de testim. num. 94. & in l. 1. ff. de verb. obligat. nu. 11. Gulielm. in cap. Raynutius, verbo adiectẽ num. 74.

Et, si homicida erit Clericus, an puniatur, & incidat in irregularitatem; vide Anton.
17 Fabr. dec. 1. tit. de sycar. Lazar. de blasfem. quæst. 8. nu. 48. Guttier. canonic. quæst. lib. 2. cap. 4. n. 98.

Si frater occisi occidat occidentem, an puniatur; vide
18 Grammatic. decis. 5. Campagn. ad capit. Regn. ad peruersorum nu. 33. Et, si plures interuenerunt in homicidio, & nescitur interfector, an omnes puniantur; vide Peguer. decis. 63. Thesaur. decis. 31. nu. 5. Giurb. consil. crimin. 2. de Angel. ad Foller. pract. criminal. titul. de forma capitul. n. 40. Caball. cas. 192. n. 12.

Quid in rixa? scilicet, si plures rixantur, & reperitur vnus
19 vulneratus, & nescitur percussor, an omnes debeant puniri? accidit in quibusdam terræ Pratæ, cum alijs terræ Submontis, & ego dicebam, debere omnes absolui, ratione incertitudinis, ne contingat condemnare innocentem, & absol-

absoluere nocentem, Clar. §. homicidium, vers. alia etiam est, Marant. cons. 127. Grammatic. cons. crimin. 5. n. 2. Farinac. quæst. 107. n. 456.

Et, è contra, si reperitur mortuus in strata, & ignora-
20 tur occisor, præsumitur interfectus ab eo, qui illam stratam conuersari consueuerat, consil. crim. 45. n. 7. Et, si delictum in genere probari non potest proptèr cadaueris corruptionem, probatur per famã, & alia indicia, Muscatell. pract. crim. in proem. n. 42.

Et si Dominus sit rixatus, & famulus committat, homicidium, an grauet Dominum? hoc pluries dubitari contin-
21 git, & semper Ego respondi, recurrendum esse ad Thesaur. quęst. forens. 63. num. 2. lib. 2.

Sed vnum dubitari contingit. Si fuerit, quis inimicus Titij, & habuerit mandatum à
22 Cayo, vt Titium occidat, quem in effectu occidit, an præsumatur occidisse ex propria inimicitia, vel mandato Caij? Accidit in causa Camilli de Rinaldo Terræ Santi Soxij inquisiti de mandato dato Laurentio Armèllino, famoso Capiti bannitorum de occidendo Angelum Caione, & Fiscus tuebatur mandatum in verbis positis per Continuũ: Natula, & Nardum Orlandella testes, videlicet: *Mò è tempo Compar Lorenzo, mò è tempo di farme quello piacere di ammazzare Angelo Caione, che stà*
23 *dentro la poteca di mastro Giulio Carlino, mostrando à detto Lorenzo il detto Camillo al detto Angelo, che staua assettato sopra la trabacca di detta boteca*. Et proin-
24 de tanquàm mandantem puniendum fore, ex Farinac. tit. de inquisit. quæst. 3. num. 2. fundabat, esse inimicitiam inter dictum Camillum de Rinaldo, & occisum; ex quo occisus duxerat in vxorem Angelam de Rinaldo, sororem dicti Camilli, quam post modum repudiauit, & inde fuit in matrimonium collocata cum Ioanne Dominico de Orlando, vt omnes testes asserunt: corroborabat Camillum prædictum pluries minatum fuisse dictum occisum in illis verbis: *Et appresso vederai belle cose*. Ex quibus omnibus concludebat, dictum Camillum puniri debere.

Ego, qui partes inquisiti tuebar, dicebam in facto esse aduertendũ Laurentium Armellino fuisse inimicum occisi, ex eo, quia idem occisus interfecit Ioannem Dominicum de Orlando eius socium, & bannitum ipsius Laurentij, & eius caput præsentauit in hac

hac R. A. & pro seruitio fuit admissum, de quo, Laurentius dedignatus, ipsum Angelum interemit; probabam ex verbis, per eundem Laurentium prolatis tempore homicidij in illis: *Abi cane cornuto, renonZa Megliere, tù si quello, che hai acciso lo compagno mio? tò pigliati questo.* Et emisit ictum scoppitti, ex quo ille pauperrimus mortuus est, vt deponunt plures testes, qui adfuerant. Vnde colligitur, causá finalem fuisse illum occidendi, quia eius socium occidit; *Che hai occiso lo compagno mio.* Vnde succedit iuris interpretatio, quòd, quando concurrunt duæ inimicitiæ, & vna potentior sit
25 altera, minus potens succumbit potentiori, l. excipiuntur ff. ad Sillanian. sequitur Boer. dec., 1. ad fin. Franc. Marc. quæst. 423. num. 27. Farinac. quæst. 49. num. 114. & seq. sed sic est, quòd potentior causa est illa, quam Laurentius habet cum occiso, ex quo suum socium occidit, vt demonstratur ex verbis tunc temporis prolatis, ex quibus cognoscitur dedignatus animus, & non potuisse furorem temperare, dedignationem celare, & iram compescere; sequitur de iuris censura, quòd homicidiũ sit potius sequutũ ex inimicitia Laurentij; & prò inde Camilũ nulla pęna puniri debere, dicebã; insuper quando quis ex propria persona est
26 inimicus alicuius, quem occidit, quamuis mandatum ab altero de occidendo habeat,
27 præsumitur occidisse, ex propria inimicitia, & ex particulari odio, non autem ex illo mandato, sibi ab altero dato, Grammatic. cons. crim. 63. num. 12.

Non obstant verba, per Camillum de Rinaldo minatoria prolata in illis: *Appresso vederai belle cose.* verba enim minatoria, ad hoc, vt probent contra minantem, plura requiruntur; primò quòd sint
28 prolata ab homine potente, & solito minas exerqui; secũdò, vt verba sint talia; quòd sonent in specificum delictum; quando enim æquiuouocè proferuntur, ita, vt possint sumi in bonam, & malam partem, debent sumi in bonam partem, immò impropriari, vt euitetur delictum, Thesaur. decis. 24. nu. 3. Ludouic. decis. Lucens. 4. n. 32. & seq. de Laurent. decis. Auenion 89. n. 2.

Vndè, de primo ad vltimũ cõcluditur, homicidium fuisse commissum à Laurentio ex propria inimicitia, non autem mandato Camilli; & per consequens, eundem Camillum

liberandum fore.

Et, dum hæc scribo, iterum occurrit in alio casu; fuit die 14. Iulij 1633. occisus in vinea Vincentij in territorio Montisfredani ictu scoppitti Ioannes Leonardus de Iannijuorio eiusdem Terræ, & indè eius cadauer repertum die Dominico 24. eiusdem mensis, &, capta per illã Curiam informatione, fuit repertus culpabilis, & pluribus inditijs inditiatus Ioseph Trõcone eiusdem terræ, & signantèr fuerunt visi per horam ante delictum insimul deambulantes, & ad delicti locum accedentes cum scoppitto, inde per horam post delictũ dictus Ioseph solus reuertebatur; &, transmisso mihi processu, considerabam inditia esse valde vrgentia; Inquisitũ ad capitula cum abreuiatione ad foriudicandum, vigore Regiæ Pragmaticæ citaui; indè inquisitus ad manus Curiæ peruenit, & spõte cõfessus fuit hoc homicidium patrasse, ex mandato sibi dato ab Andrea de Gaita, & Lælio eius famulo, assignabat locum, nempè in Caupona ipsius Andreæ mandatum dedisse, & accommodasse scoppittum, cum quo occidit; Addidit in eius depositione ipsum habuisse inimicitiam cum occiso, ex eo, quia fuit ei relatum, occisum voluisse cognoscere carnaliter vxorem ipsius occidentis, & protulit hæc verba: *E però me sono mosso più dello douere ad occiderlo.* Vndè fuit hæsitatum; si Andreas mãdatum dedisse censebatur, & si ex illo debebat puniri? dicebant aliqui, puniri debere, ex eo, quia accomodauit scoppittũ, quo casu, nedùm consilium dedisse intelligitur, verùm etiàm, & auxilium cooperatiuum ad delictum. Ego verò dicebam id, quod supra, sed causa non fuit decisa, quia inquisitus obijt.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Homicidium, quibus modis committatur.
Percussio quibus modis fiat.
Confessus, & conuictus an appellet.

SVMMARIVM.

Percussio cum baculo, qua pœna punitur num. 1. & 2.
Animus occidendi, quomodo iudicatur num. 3. & 5.
Percussus, prouocatus, si modum excedat, qua pœna puniatur n. 7. 18. & 19.

Con=

Ommittitur homicidium tertio modo, népè, percussione, quæ percussio potest fieri, nedùm in capite, verùm etiam & in pluribus partibus corporis, nedùm cum baculo, verùm etiàm, & in pluribus corporis partibus, & baculo, & ferro, & alijs instrumentis, pro quibus potest sequi mors; vnde sigillatim videndum est de quolibet, &

Primò, si fuerit facta percussio cum baculo, qua pœna pu-
1 nitur, Gramatic. dacis. 17. quā sequitur Petr. ibid. n. 7. licèt se remittat ad Capic. dec. 161. testatur, fuisse percussorem cū baculo per M. C. condemnatum ad triremes triennio, & interposita appellatione ad S. C. fuit reformata sententia, & condemnatus, vt tantundem exularet extrà Ciuitatem Neapolis per octo miliaria: Rationem assigno, quia percussio facta cum baculo reputatur magis ignominiosa, quàm, si fuisset vulnera illata, Farinac. quæst. 105. n. 115. quem sequitur Castill. decis. Sicil. 171. n. 23. & quando quis percutit cum baculo, ex instrumento non colligitur animus occidendi, & tātum culpa adest,
2 Caball. in tract. de omn. gener. homicid. n. 233. etiam si ex percussione sequatur sanguis, vel mors, quia ad hoc, vt
3 puniatur de homicidio, duo requiruntur, animus occidendi, & occisio, ex animo, sequuta, Caball. cit. loc. n. 351.

Et, cum Io. Simeon della Monica Montisfredani insultasset Io. Dominicum Balsamo eiusdem terræ, & cum ba-
4 culo percussisset in capite, ex quo nedum sanguis exiuit, verùm, & mors superuenit infrà paucos dies, causa corā me vertente, fuit dubitatū, qua pœna puniri debebat? Aduocatus inquisiti Ioseph Fiscaro allegabat citatam decisioné Gramatic. 17. qua fretus, pœnam exilij imponendam esse tuebatur; Ego dicebam, magnam diffe-

differentiam esse inter casum à Grammatic. relatum, & istũ; nàm, ille fuit cum baculo in persona, non autem in capite, fuit incidentèr in rixa ex causa pasculi dati, & conditio percussi non excedebat percussoris conditionem, vt ipsemet Grammatic. asserit; in isto verò fuit facta percussio deliberatè; ex eo, quia, deuento ad notitiam ipsius Simeonis, quòd percussus aderat in vinca deliberatè, illuc accessit, vt eum læderet, ex verbis minatorijs ad inuicem anteà prolatis, & percussio erat facta in capite; quo casu, animus occidendi iudicabatur, vlteriùs; quandò ad inuicem rixabantur, mortuus in terra cecidit, & Ioannes Simeon super eum positus, illum offendebat, & in capite, cum bastono pluribus percussionibus percussit; quo casu, cùm
5 concurrant, animus deliberatus, percussio in capite, & mors sequuta, tamquàm homicida puniri debet, vt exẽplificat Caball tract. de omni gener. homicid. num. 351. & Castill. decis. Sicil. 172. Pendet articulus.

Et iterum, cùm essent in vinca Alciasi conuerso Ariani causa ipsam fodiendi, Ber-
6 nardino Sirluca, Sebastianus Blanco, & alij operarij in actu fodiendi, multiplicatis inter ipsos verbis, ipse Bernardinus cum ligone percussit in capite Sebastianum, qui stàtim cecidit in terram mortuus; Operarij socij astantes, appræhenderunt dictum inquisitum, & ad Curiam duxerunt; & Sebastianus percussus, post quinque dies obijt; Curia Ariani statim informationem cæpit, & quatuor testes socij operarij ad stantes deposuerunt de visu, nempè, ipsum Bernardinum, duabus vicibus percussisse in capite cũ ligone dictum Sebastianum, hoc modo: *Il quale Sebastiano più volte diceua allo detto Intino, che hauesse fatto le cose buone, perche esso staua da parte dello padrone; il quale Intino non Zappaua al proposito, & replicando detto Sebastiano, di nuouo, dicendo al detto Intino, che hauesse fatto le cose buone, e Zappato, come si doueua, in questo, esso testimonio hà visto, che lo detto Intino tutto ad vn tempo haueua alZata la Zappa, che teneua in mano, e con quella hà dato due colpi in testa allo detto Sebastiano, vno appresso l'altro, per le quali botte, detto Sebastiano cascò per morto in terra, senza potere dire cosa alcuna; & vedendo questo esso testimonio, subito corse, & afferrò lo detto Intino, dicendo: cane, traditore, che cosa è questa, che hai fatta, tenendolo molto bene afferrato; quale Intino*

disse

disse, se non lo haueße fatto, lo tornaria à fare: e così sono corsi l'altri compagni, & afferrorno similmente detto Intino.

Et insuper Curia prædicta examinauit dictum inquisitum, qui confessus fuit delictum; tamèn cum qualitate in his verbis: *Et standono zappando tutti gionti, più volte detto Sebastiano diceua ad esso deposante, che hauesse zappato à piacere, & hauesse zappato bene; & hoggi verso le vinti hore stanno dell'istesso modo zappando, detto Sebastiano di nuouo se voltò ad esso deposante, dicendoli: te haggio ditto tutto hoggi che zapti à piacere, e facci le cose bone, e tù non le vuoi fare: & esso deposante ce rispose, e disse: che esso zappaua meglio d'esso, e di tutti: e detto Sebastiano diede vn spontone ad esso deposante con le mani: per la qual cosa esso deposante se fece à dietro, e disse à detto Sebastiano: che te hò fatto io, che me dai la spontonata, attẽdi à zappare, e fatti li fatti tuoi; quale Sebastiano di nuouo veneua alla volta d'esso deposante per offenderlo: & così esso deposante alzò la detta zappa, che teneua nelle sue mani, & con l'occhio seù cozzo di detta zappa diede due botte in testa, vna appresso l'altra al detto Sebastiano, per le quali botte detto Sebastiano subbito cascò in terra, e subbito esso deposante fù pigliato dalli predetti prenominati suoi compagni.*

Et insuper confessus fuit habuisse inimicitiam cum Sebastiano percusso; ex eo, quia anno præterito in eadem vinea ad inuicem rixati fuerũt, & ab illa die odio habuit dictum Sebastianum.

Vnde ex hac depositione colligitur, dictum Bernardinũ
7 deliberatè, & sic ex præcedẽti inimicitia percussisse, datis inquisito defensionibus, articulauit bonam vitam, & famam, & ad vineã prædictã accessisse, vti operarium vocatum, & ad inuicem alloquutos fuisse, & inebriatos, & sæpè operarios in vineis inebriari, & in termino defensionum, nec testes produxit, nec articulos probauit.

Et, data notitia per Regiũ Gubernatorem Ariani, Emi-
8 nentissimo Cardinali Zapata tunc temporis hoc in Regno Proregi, fuerunt scriptæ literæ sequentis tenoris. A terg. *Al magnifico Señor el Gobernador de Ariano.* Intus verò. *Magnifico Señor. Hase recibido vuestra carta de 10. deste mes, con auiso del homicidio cometido por Antino Sirluca en persona de Sebastian del bianco apensadamente para lo qual pedis delegacion, pero mouido de algunos justos respectos, no os la embio solo os encargo, y mando, que en virtud de vuestra potestad ordinaria procedais en esta causa, con el*

el cuydado, y diligentia que io confio de vos asta la sentencia diffinitiua, admittiendo però la appellacion en los casos que de derecho se deua admitir, y aya lugar, que assi conuiene à la buena, y recta administracion de la justicia. Nostro Señor guarde. Napoles à 21. de Iunio 1622. A lo que mandaredes El Cardinal Zacapa. Magnifico Gobernador de Ariano Principato Vltra fol. 15.

Et per eandem Curiam fuit inquisitus ad vltimum supplicium condemnatus, & interposita appellatione pœnes acta, ille Gubernator noluit admittere appellationẽ ex preinsertis literis, in illis verbis: *Admittiendo però l'appellacion en los casos, que de derecho se deua admitir, y aya lugar.* Et proindè dicebat Gubernator, appellationem non esse admittendam, quia confessus, & con-
9 uictus erat, & vti talis non appellabat; introducto hoc articulo appellationis in hac R. A. & pendente discussione, si erat deferendum appellationi, vel ne; Coadiutor Curiæ Ariani in M.C.V. comparuit, & obtinuit prouisiones; quatenus ipsa Curia transmittat
10 acta ad eundem M. C. non amoto carcerato à carceribus Curiæ prædictæ; inquisitus comparuit in eadem M. C. & obtinuit prouisiones, quòd redducatur inquisitus ad carceres Regiæ Audientiæ, & in causa appellationis ipsa R. A. de iustitia prouideat, seruata forma appellationis interpositæ.

Et transmisso, vnà cum carcerato, processu, fuit dubitatum, an esset deferendum appellationi?

Pro parte Regij Fisci, petentis exequi sententiam ad mortem per Curiam Ariani
11 latam, dicebatur, non esse deferendum appellationi; quia confessus, & conuictus non appellat, allegauit Caball. cent. 3. cas. 254. Fiscus enim, reiecta qualitate, acceptat confessionem, Farinac. quæst. 125. num. 420. Angelus Landimarius, Theorica, & practica munitus. Aduocatus inquisiti, multa allegabat ad inquisitum releuandum.

Ego verò, qui partes inquisiti hic tuebar, dicebam, quod,
12 et si vera sit regula, quòd cõfessus, & conuictus non appellat, & hic inquisitus fuit confessus cum qualitate; licèt qualitas non sit probata; tamen, confessio qualificata in criminalibus non potest diuidi, sed est acceptanda cũ qualitatibus suis, ex Thom. Triuisan. decis. Palat. Apostolic. Venet. 46. Castill. decis. Sicil. 22. n. 13. & 14. nàm inquisitus,

13 quisitus, quamuis pluries delictum negauerit, si de eo legitimè fuerit conuictus, debet audiri, & admitti ad probandum, Caball. resol. criminal. cas. 49. vel saltim est torquédus, vt simpliciter delictum
14 confiteatur, si animo deliberato deliquerit, Caball. cas. 7. num. 3. 5. & 11. Et, adducta per Fiscũ, ex Caball. cas. 254. procedunt in ciuilibus.

Et, ne doctrina in terminis desit, allegaui tàm pro appel-
15 latione interposita, quàm pro facto principali, decis. de Franch. 556. in qua cõuictus, & confessus cum qualitate, quamuis qualitatem non probauerit, fuit condemnatus ad triremes; fuit tandem conclusum, quòd discutiantur nullitates, deferratur appellationi, & reuideatur sententia.

Et pro defensione inquisiti pro causa principali dicebam,
16 homicidium non esse punibile pœna mortis, ratione instrumenti; quando enim tractatur de puniẽdo delinquentem, debet haberi ratio ad instrumẽtum, cum quo est facta percussio, Amic. cons. 23. nu. 13. Clar. §. homicidium, vers. dicitur etiam, & Caball. in tract. de omn. gener. homicid. n. 133. At in casu nostro est
17 facta percussio cum ligone, quod instrumentum non est principaliter ad offendẽdum, sed ad aliud, nempè, ad fodiendum directum, quo casu animus occidendi cessare videtur, & sic delictum non iudicatur dolosum.

Secundò, dicebam, dictum Bernardinum inquisitũ, fuis-
18 se ab occiso prouocatum, quo casu prouocatus vlcisci potest, l. qui cùm maior, §. libertus, ff. de bon. libertor. &, si prouocatus modum in aliquo excedat, est ignoscendus; homo enim furore motus, non
19 videtur in plenitudine intellectus, & quicquid facit, calore, motus, & iracundiæ facere videtur, Castill. decis. Sicil. 171. n. 50. & seq.

Tertio opposui, testes operarios examinatos, esse socios, & nullam fidem facere, ex
20 quo socij non admittuntur in causa consocij, & in hoc fuit facta magna discussio, an socius pro socio, vel contrà, sociũ admittatur, Farinac. quæst. 60. illat. 15. pulcrum tracta-
21 tum super hoc proposito; Et proinde dicebat Fiscus, quòd, ad hoc, vt socius non faciat fidem, requiritur, vt sint socij omnium bonorum, vel rei cõmunis, vel rei particularis, vel rei indiuiduæ; tùnc enim tanquàm interesse habẽs, non admittitur; at in casu nostro non erant socij, sed operarij

D vocati

vocati ad illum actum fodiendi vineam, non præsumuntur socij, sed testes, & admitti debent, & fidem faciunt.

Replicabam, quòd vera sūt adducta per Regium Fiscum; 22 tamen isti operarij, nō dicuntur socij societate inita, vel, vt ex eorum dicto commodum consequatur, vel non, sed sunt socij incidentèr in hoc actu fodiendi, & sic itineris; vnde succedit iuris dispositio; quòd socius itineris nō facit fidem, pro iniuria facta consocio; dicuntur enim socij offensi, & participes iniuriæ prædictæ. 23 Clarè videtur; nàm socij illū apprehenderunt; ex quo offensi censebantur; l. item apud labeonem, §. tenetur, ff. de iniur; immò socius in rixa non est idoneus testis; l. quoniam liberi, Cod. de testib. Grammatic. decis. 25. nu. 1. & seq. & Foller. cons. crimin. 37. n. 1. inter consil. crimin. diuers. tom. 1. qui testatur, fuisse liberatos Natalem, & Carolum de Barone Foriæ Salerni, inquisitos de homicidio in personam Hieronymi de Barro, contra quos aderant tres testes socij itineris, & nouissimè doctiss. Ricc. dec. 2. par. 1.

Replicabat Regius Fiscus, istos testes non esse socios itineris, quia casu se associauerunt, non autem à principio 24 socialitèr venerunt, Petr. ad Gramatic. decis. 25. n. 4. Et, dato, quòd essent socij itineris, benè possunt testificari de iniuria illata suo socio, Farinac. quæst. 60. n. 402.

Inferebam ego, vt claudatur os contrarium affirmantium, pro scientia, an socius itineris probet, vel ne, de iniuria, illata cōsocio? esse distinguendùm, quòd aut delictum 25 inquisitus confitetur, sed cum circumstantijs, & modo & tunc, stante confessione inquisiti, non creditur Socio offensi præsumitur enim, tanquam participem iniuriæ, suspectum esse, & ad grauandum inquisitum deponere; 26 Aut verò inquisitus negat delictum, & tunc socius facit fidem contra Socium, ex Vulpell. cons. 87. quem sequutus est Doctiss. Ill. interpres. Didac. Mari ad Grammatic. dec. 25. num. 3.

Verùm, cùm in casu nostro hic inquisitus confessus fuit delictum, sed cum qualitate, vt supra dictum est; ergo isti testes Socij non admittuntur.

Hæc causa fuit diù discussa, 27 & deniquè, reformata sententia Regiæ Curiæ Ariani, fuit hic inquisitus condemnatus ad remigandum eius vita durante, Auditore Ioanne Paolo

Paulo Vono Commissario, moti ex præcedenti inimicitia, per inimicum confessa, ex decis. de Franch. sibi, & interposita appellatione ad M. C. V. fuit in visitatione concordatus ad seruiendum in triremibus per septennium in Banca.

Et dum de Socio itineris sermonem sum aggressus, quæritur id, quòd pluries dubitatum fuit; si in itinere aliqui se associant, prout in dies euenit, & à latronibus sunt aggressi, spoliati, disrubati, vel offensi, sed non omnes; nam aliqui fugam arripiunt, vel à latronibus dimittuntur, an illi Socij dimissi, vel qui fugam arripuerunt, valeant testimonium ferre, & admittantur pro consocijs disrubatis, vel offensis? Hæc quæstio in dies controuertitur in omnibus Tribunalibus, quando homines simul se associant in itinere, & disrubantur à latronibus, pro quo tu vide Thor. comp. decis. Cur. Archiep. Neap. in verb. Socius itineris, fol mihi 40.

Si quis verò proiecerit bocale ad pedes alicuius, vel calcem ad ventrem, & mortuus est, an puniatur, & quæ pena; Reg. Tap. in const. terminum num. 23. tom. 5. iur. Regn. dicit in casibus sibi occursis non fuisse iudicatum animum occidendi, sed fuit habitus, & reputatus casus fortuitus.

Nota tamèn, quòd occurrit in facto: si fuerit commissũ homicidium, sed occultè, an committens, si religiosus fuerit, incurrat irregularitatem? vide Guttier. lib. 1. Canonic. quæst. cap. 13. nu. 10 & seq.

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Vulnerato si superueniat febris, & moriatur, an præsumatur mortuus, ex febre, vel vulnere

Febris, an censeatur superuenire ex vulnere, vel malo regimine.

Si extant plures Medici, vel Chirurgi, & ad inuicem contradicant circa vulnera, cui credendum.

SVMMARIVM.

Instrumentum ligonis an sit inductũ ad occidendum n. 1.

Minæ præcedentes, an inducant animum occidendi n. 2.

Insultus dicitur in alium saltus nu. 3. & 4.

Vulneratus si moritur, & dubitatur, an mortuus ex vulnere, vel malo

dispositione, quid iuris n. 5.

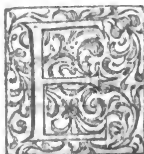
Vulnerato si febris superuenerit, an mortuus censeatur ex febre, vel vulnere à n. 6. ad 12.

Medici, si extant, & Chirurgi, & in depositione differant, cui credendum à n. 13. ad 17.

Medicus derelinquendo ægrotum, vel vulneratum, ad quid tenetur n. 18.

Si dixerit, infirmitatem non periculosam, vel vulnus nõ lethale, & contrarium sequatur, quid Iuris n. 19. & 20.

Chirurgus quæ vulnera denunciare debet à n. 21. ad n. 25.

ET iterum, cùm in Terra Vitulani esset Io. Thomas de Benedicto purgãdo viam ante suam domum, ex causa cineris, & arenæ, prouentæ ex causa incendij in Monte Vessuuio, de quo separatum tractatum feci, & typis dandum esse curaui, vbi narraui quicquid tempore dicti incendij occurrit; cui teremicto, insurrexit Marinus de Benedicto, prohibens eidem Io. Thomæ, ne ibi aliquid innouaret, & ortis inter eos verbis, dictus Marinus cum ligone percussit dictum Io. Thomam in capite, ex qua percussione infra paucos dies obijt; Curia informationem cepit, & per plures testes de visu verificauit delictum, & contumacem ad informandum, inquisitum reputauit, & anni circulo expectato, ad forbannum, & annotationem bonorum processit; Comparuit Franciscus de Nigro Cognatus dicti inquisiti, & interposita appellatione coram me de dicta contumatia contracta, forbanno emanato, & adnotatione facta, petebat inhibitoriales literas, vt Curia prædicta transmitteret acta, & in causa non procederet, nolui Ego inhibendo impedire cursum causæ, sed iussi, vt transmitterentur acta tantùm duabus de caussis. Prima, quia inquisitus contumax, erat absens, & in vinculis nõ cõstitutus, & pro contumace nemo loqui debet. Secunda; quia ille, qui comparuit, est Cognatus inquisiti; & opponit defensionem sui principalis: quo casu non est audiendus; quò ad actum impeditiuum, & transmissis mihi actis, per testes examinatos vidi, quòd Curia verificauit, mortuum die præcedenti fuisse in eadem via pro illa purganda, & dictum Marinum inquisitum voluisse exire, vt illum percuteret, & ligonem cepisse, & dixisse: *Voglio ire à romperli la capo.* Et à Camilla eius vxorẽ fuisse

fuisse detentum, & impeditum; sic deponunt testes; vnde dicebam Ego, quòd licèt instrumentum, cùm quo est facta percussio, non est principalitèr directum ad occi-
1 dendum, vel offendendum, sed ad fodiendum vineam, & in puniendis delictis Iudex rectè consideret instrumentum, quo quis lęsus est, nempè, si est principalitèr ad offendendum introductum, Amic. cons. 28. num. 13. Clar. §. homicidium, vers. dicitur etiàm, Caball. in tract. de omn. gener. homicid. nu. 133.

Tamèn, negari non potest, & per testes constat, dictum Marinum deliberatè insultasse mortuum prędictum, ex verbis minatorijs, præcedenti die prolatis: *Voglio ire à romperli la capo*. Vnde minatoria
2 verba sortita sunt minatum effectum, nempè in capite: vnde concurrunt duo. Primũ, animus occidẽdi deliberatus; & occisio ex animo deliberato sequuta, Caball. citat. loc. num. 351.

Secundum, insultus, per ipsum Marinum in mortuum
3 factus; ex quo sua domo exijt, & mortuum aggressus fuit. Insultus enim dicitur, quando adest motus aggressoris de
4 loco ad locum ad offendendũ aggressum; & dicitur, quasi in alium saltus; l. Is, qui agressorem, Cod. ad l. Cornel. de sicar. l. 1. §. cùm arietes, ff. si quatrup. pauper. fecis. dicat. Peguer. decis. 21. n. 3.

Vlterius, quando Curia voluit mortẽ, sequutam ex percussione, probare, examinauit Chirurgum, qui deposuit, dictum Thomam esse mortuũ, & Ecclesiæ sepulturæ traditũ; sed verba depositionis vltrò progrediuntur. Dicit enim, quòd dicto Thomæ in lecto iacenti superuenerunt suppo-rationes, siue obscessus, vulgò dictę, *Posteme, & risipole*. Ex quibus eius corpus in dies intumescebat; in illis verbis: *Esso testimonio, come Chirurgico, vt supra, e per hauere medicato, e conosciuto detta ferita, e quella osseruata e per esserno nate tante posteme, & risipoli, per la persona di esso Gio. Tomaso giudica, e dice, al suo giuditio, che la morte d'esso Gio. Tomaso sia causata, parte dalla detta ferita e parte dal corpo, che staua mal disposto con mali humori ilche si scorse, che nacquero tanti risipoli, & posteme*. Et, si verum, prout verissimum est, quòd expertis crẽdẽdum est, debet huic Chirurgo fides adhiberi, dùm testatur, mortem causatam à mala corporis dispositione. Et quandò adest dubiũ, an ex vulnere vulneratus sit defun-

defunctus; est pronunciandū nō esse mortuum de vulnere, Fab. de Ann. sing. 664. & in hoc quæri potest, si vulnus illatū sit alicui debili, delicato, vel infirmo, & mors sequatur, an inferēs teneatur de occiso.

Prima videtur fronte, quòd sic; l. qua actione, §. sed si quis seruum, ff. ad l. aquiliam. Aretin. de malefic. in verb. ex interuallo, num. 6. & licet vulnus possit esse in vno lethale, in alio non, & si vulneratur infirmus debilis, vel delicatus, verisimiliter tamē potest sequi mors, Carrer. pract. crim. §. quarto quæro num. 12. vers. sed si quis intulit fol. 110.

Prout in simili dicimus, quòd si vulnerato superueniat
6 febris, & sequatur mors, est distinguendum; quòd, aut febris superuenit principaliter, ex vulnere, statim illato; aut verò per multos dies post vulnus, & per paucos antè mor-
7 tem; si primo casu, præsumitur febrem superuenisse ex vulnere, & per consequens mortem ex illo procedere; si secundo, mortem ex febre; nō autem, ex vulnere superuenisse colligitur, & per conse-
8 quens, vulnerans non teneatur de homicidio, sed de vulnere, licèt vulnus coadiuuauerit, vt febris superueniat, Grammatic. cons. crim. 2. n. 8. 9. & 10. Caball. cit. loc. n. 36.

Licèt Medici opinioni huic legistarum nō inhęreant, si febris ex vulnere processit, vel ex malo regimine, vel vi-
9 ta inordinata, siuè Medico ignaro, & non practico adhibito, quo casu ego limito supradictam conclusionem, & non vulneranti, sed vulnerato attribuendum arbitror, etiàm, si mors sequatur, Grāmatic. vot. crim. 24. num. 11. quod tempus iudicatur, si vulneratus decesserit infrà quatraginta dies, Capoblanc. de Auth. Baron. tom. 2. cap. 31. num. 46.

Secùs tamē intelligendum est, si ageretur de irregularitate, quia tunc, siuè febris causetur ex vulnere, siuè alia causa, & quocunque tempore vulneratus decedat post vul-
10 nus, infrà paucos dies, siuè infra quatraginta, si mors sequatur; semper vulnerans irregularitatem incurrit, Grammatic. cons. crim. 2. num. 12. Rip. de pest. tit. de remed. ad curandam pestem num. 14. & seq.

Et proindè in practica est aduertendum, quòd debet probari, pro parte inquisiti,
11 quòd illa mors non est sequuta ratione vulneris, sed potius of-

offensi vita inordinata, mala cura, malòque regimine, causato, vel imperitia Medici, vel nimio potu, nimioq; cibo, Caball. cas. 248. nu. 35. & seq. Causa mortis enim ex febre
12 productiua, nō est præcognita à percutiente, & ideò potiùs culposum dicitur delictum; cùm ex istis causis mors possit causari, licèt pro cōtraria opinione substineri possit, ea ratione, quia, cùm percutiens operam rei illicitæ dedit, percutiendo, quamuis non talitèr percutiat, cùm euentum omninò præcogitare debebat, præsumptio colligitur, animū de occidendo habuisse, quia animus, & euentus sibi correspondet, & euentus mortis per media proxima euenit, neque in alio adscribi potest; secùs verò, si media essent remota, vt putà, si vulneratus omninò recōualuisset, Caball. citat. loc. n. 332. & seq. vel si percussus curandum præbuit per incantationes, vel ligaturas, Ant. de Padill. in repetit. l. transigere, Cod. de transattion. nu. 29. & 30. vide Garf. dicto 486. Caball. cit. cas. 248.

Scias tamèn in practica, quòd, si in loco est vnus Medicus, vel Chirurgus, est ei
13 credendum; si verò sunt plures, debent adhiberi peritiores, Caball. cas. 248. n. 38. & 39

Sed punctus stat in eo, si extant Medici, & Chirurgi, & in depositione differant, &
34 contradicant, cui credendū, Chirurgo, qui vulnus curauit, an Medico, qui visitauit? distingue: Aut Chirurgus solus sine Medico curauit, & ei creditur; aut cum Medico curauit, & Medico creditur, Caball. ibid. num. 28.

Sed, postquam de Chirurgi
15 imperitia materiā sum agressus, ex qua mors vulnerati sequatur, quæritur, an puniatur Chirurgus, qui non benè gubernauit vulneratum? Gomes. in tractat. de delict. cap. 3 ad fin. n. 16. distinguit: Aut Chirurgus, vel Medicus asserit, se peritum, & nō est, & eius culpa vulneratus, vel æger moritur, tunc potest puniri pœna
16 exilij. Aut verò, dolo, vel malitia fecit, pœna mortis tenetur, Rip. de pest. tit. de remed. præseru. num. 80. Menoch. verò de arbitr. Iud. cas. 581. dicit: Magis esse receptam opinionem, quòd, si sua imperitia, vel negligentia faciat, arbitrio Iudicis extrà ordinem punitur, ea ratione; quia debēt esse insignes, experti, probatæ artis, & fidei, Luc. de Penn. in l. 3. Cod. de his, qui morbo se
17 excusant, lib. 10. Vrsill. ad Afflict. dec. 123. n. 4. Imperitia enim Medici, & Chirurgi

est

est generi humano valdè periculosa, Afflict. in constitut. quisquis num. 6.

Vel, si derelinqueret ægrotum, vel vulneratum, nedum
18 salario priuatur, sed ad interesse infirmo tenetur, Viu. opin. 494. in fin. par. 2.

Vel, si Medicus paruam infirmitatem, facit magnam, vel
19 periculosam, vt excessiuas promissiones habeat, illę promissiones rescinduntur officio Iudicis, Iason. instit. de actionibus vers. quatrupli nu. 57. & in pluribus causis sic iudicaui.

Et è contrà, si testatur, vulnus non esse lethale, & indè vulneratus moritur, præsumitur mortuus ex cura non adhibita: malo regimine, malaq;
20 custodia, & sic culpa vulnerati, non autem vulneribus, & sufficit, semèl medicum adiudicasse, Petr. Gregor. syntax. iur. par. 2. lib. 18. cap. 25. num. 12.

Et pro Coronide tu scis, quòd Chirurgus virtute Re-
21 giæ Pragmaticæ primæ de Chirurg. & Barbitons. tenetur relationem facere de vulneribus Curiæ; quæritur de quibus vulneribus, & si non denunciauit, & vulneratus moritur, teneatur, & qua pœna, Baiard. ad Clar. quæst. 7. n. 11. ex Bald. infert non puniri, ipse tamen aliter sentit, & dicit puniri debere. Imbrian. in tract. de repulsa requisit. 1. n. 32. & Azon. rubr. de edilit. edit in. 11. dicit, quòd non tenetur denuntiari vulnusculum, quia non venit appellatione vulneris.

Căpagn. verò in cap. Regn. frequens, & in effręnata n. 32.
22 ex Bald. dicit, si tenetur denuntiare infra quatuor dies, & nō denũtiauit, & moritur infra alios dies indè denuntiauit mortē, nō incidit in pęnā, Nouar. quæst. forens. lib. 1. c. 54. testatur M.C.V. liberasse Barbitonsorē, qui vulnus non denunciauit.

Ego autèm contrariũ sentio, & affirmo debere notitiam dari pro omni vulnere, etiam modico, & sic vulnu-
23 sculo, si enim non daretur, & aliud malum sequeretur, non posset à principio informatio de delicto in genere capi, & delictum esset impunitum, & sic seruatur, & seruatum vidi, quòd pro omni vulnere detur notitia; & practicaui, quòd quando vulnera sunt leuia, vel Chirurgus est in modica mora denunciandi, nunquam pœnam exigere feci, sed Chi-
24 rurgum, non denunciantem, vel morosum, carceribus mancipaui per aliquos dies; quando verò fuit cura, & medela

dela

dela secreta, ab offenso procurata, ad euitandum pœnam; tunc enim pœna Regiæ Pragmaticæ locum habet; Merlin. decis. Lucens. 9. postea visus qui loquitur; quòd statutum, loquens de vulnere, compræhendat vulnusculum.

Non obstat Doctrina Nouar. nam illud erat vulnusculum; quo casu non erat denunciatio necessaria; vulnusculum enim non venit appellatione vulneris, Imbrian. in tract. de repuls. requisit. 3. n. 32. vt supra adduxi.

Caput Septimum.

ARGVMENTVM.

Percussio facta in capite, an pœna homicidij puniatur, si mors sequitur.

Percussio facta in alijs partibus corporis, qua pœna punitur.

SVMMARIVM.

Percutiens mulierem prægnantem, qua pœna punitur n. 1. & 2.

Percutiens ancillam prægnantem ex Domino, qua pœna punitur num. 3.

Percutiens cum pomo ensis, vel pugionis, qua pœna punitur numero 5.

Quid, si habuerit arma, & percusserit cum baculo n. 6. & 7.

Si percussus, in terra eiectus caput in lapide dederit, vulneratur, & moritur, qua pœna tenetur percutiens n. 8. 9. & 10.

Quid, si percussio est facta in ludo, vel cum pugno, vel cum armis, nō actis ad nocendum num. 11.

Percussio facta in alijs partibus corporis, quā pœna punitur à num. 12. ad num. 19.

Mortuus propter percussionem cornu bouis, quomodo iudicetur numero 20.

Percutiens cum lapide de nocte, qua pœna punitur n. 21.

Mandans aliquem verberari si mandatarius occidat, qua pœna puniatur mandans, & qua mandatarius à n. 22. ad 26.

Limita, nisi mandatum esset specificum num. 27.

Si ex mandato mors sequatur, an Episcopus possit dispensare n. 28.

Donatus Antonius de Marinis laudatur n. 29.

Mandantis delictum in vno loco, & mandatarij exequentis in alio, quis est Iudex competens n. 30.

Si esset in medio duorum territoriorum n. 31.

Et, qualis officialis dictorum territoriorum duorum tenetur denunciare delictum Superiori n. 32.

Ateriam per-
cussionis pro-
sequẽdo, quę-
ritur, quid, si
est facta per-
cussio cum pe
de erga mulie-
rem. pręgnãtem ex qua abor-
1 tus sequatur? Caball. cit. tract.
de omn. gener. homicid. nu.
233. & seq. testatur, non pu-
niri pœna homicidij, etiàm si
partus erat animatus, & mu-
lier erat pręgnans vltrà qua-
traginta dies, ea ratione: quia
deliquit vltra cogitatum. Ego
autem ex Caualc. de Brach.
reg. par. 4. num. 167. dico,
quòd tale delictũ dicitur cul-
2 posum, & non dolosum, &
pœna extraordinaria puniri
debet.

Et de muliere, quæ cum
baculo percussit in capite suã
3 ancillam, quam credebat esse
prægnantem ex viro suo, ex
qua percussione mortua est
ancilla, Grammatic. vot. 23.
Clar. cit. §. homicidiũ, vers.
dicitur etiam; Caball. cit. loc.
num. 133. testantur, fuisse
mulierem à pœna capitis li-
beratam, ad Insulam per se-
ptennium deportatam.

Si quis habet ensem, vel
pugionem, & potest percute-
4 re cum puncta, sed tamen per-
cutit cum pomo ensis, vel ha-
bet roncam, & poterat per-
cutere cum ferro, sed percus-
sit cum hasta, dicas tu, q; non
præsumitur habuisse animum
5 occidendi, etiàm si mors se-
quatur, & de homicidio pu-
niri non potest, Clar. & Ca-
ball. cit. loc. num. 137. tu vi-
de Peguer. ad saturitatem, de-
cis. 14. prout in simili dici-
mus, si quis habuerit alia ar-
ma, cum quibus percutere
6 poterat, & percussit tantùm
cum baculo, dicas quòd non
præsumitur animus occiden-
di, & è contra, si non habeat
alia arma, sed tantùm baculũ,
cum quo in capite percussit,
& mors sequatur, mortis pœ-
7 na erit puniendus, quia argui-
tur animus occidendi, Caball.
citat. loc. num. 314.

Sed, si rixantes, vnus per-
cutiat alium, & percussus in
8 terra proiectus, vel ceciderit,
& eius capite in lapide proie-
ctò, vulneratur, & moriatur,
an tanquam homicida puni-
tur? pro negatiua tu defendas,
ea ratione, quià mors non est
9 sequuta principalitèr ex per-
cussione facta, & dum non
habuit animum occidendi,
non punitur tanquàm homi-
cida; Caball. cit loc. num.
350, tu vide Cost. in tract. de
scient. & ignor. iur. & fact.
cent. 2. distint. 34. num. 8. si
10 sint plura vulnera, vide Fari-
nac. quęst. 23. num. 7. & seq.

Cætera

Cætera de percutiente cum armis, non actis ad nocen-
11 dum, vel in ludo saxorum, vel cum pugno, vel cum calce, vide Clar. & Caball. cit. loc.

Et pro coronide post quàm supra dixi, percutientem in capite, homicidam reputari, quia animus occidendi arguitur, quæritur quid, si percussio
12 non est in capite; sed in alijs partibus corporis, qua pœna punitur; Caball. citat. loc. n. 93. dicit, quòd, si percussio est in pectore, vel ventre, tunc ratione partis, in qua fuit facta percussio, de homicidio tenetur, quia sunt partes valdè periculosæ, & vulnus lethale efficiunt.

Campagn. in Cap. Reg. ad peruersorum n. 55. ad mediū
13 distinguit; aut percussio est in capite, aut in corde; aut in pectore, quibus in locis vulnus dicitur mortale; aut verò est in vessica, in renibus, in
14 intestinis minutis, vel in alijs partibus corporis, quem vide. Ego verò dico, quòd, si percussio est facta in capite, in pectore, vel in corde, eo ipso iudicatur, vt homicida, si mors
15 sequatur, quia percussio est facta in principalibus partibus corporis, & inhæreo dictis per Campagn. Aut verò est facta
16 in alijs partibus corporis, vt puta in ventre, in spatulis, vel alijs partibus corporis. Et, tūc subdistingue; aut partes percussæ sunt, ex quibus spasmus
17 generari potest. Et tunc non excusatur percussor; aut verò est in alijs partibus, in quibus non solet causari spasmus, & secùs; licèt nulla pars corporis
18 sit, quæ musculis, aut neruis vacet, ex quorum percussione solet causari, & oriri spasmus, Caball. cit. loc. num. 327. & sequen.

Tamen omne totum arbitror remittēdum esse arbitrio
19 Iudicis, considerata qualitate personarum, vulnerum, instrumentorum, vel armorum, & loci. Et, si percussus erat debilis, vel robustus, infirmus, vel sanus, Caball. ibid. n. 334.

Sed, si quis fuerit à cornu bouis percussus, & moriatur,
20 lapidibus obruatur non comedantur carnes eius, & dominus bouis innocens erit, Exod. cap. 21. circa fin.

Et de percutiente cum lapide de nocte, vide Foller. in
21 cons. crimin. diuers. tom. 1. cons. 137.

Et, si quis dederit mandatū de verberando aliquem, & mandatarius occiderit, vel talibus percussionibus percusserit, talitèr, quòd mors sequuta fuit, an mandans teneatur de homicidio? In occurrenti

22 casu fuit dubitatum, cùm quidam mandatum dedit altero de verberando quendam alium, à quo offensum esse dicebat, & mandatarius armis illum occidit, vtrum pœna homicidij mãdanti imponenda erat? Multi dicebant, mandantem, sicut & mandatarium pœna homicidij puniri debere; quia per mãdatum datum, causam dedit, vt mandatarius occideret, ex illa regula: Agentes, & consentientes pari pœna puniuntur.

Ego dicebam, quòd distinguendũ est, quomodo sonant
23 verba mandati; nàm virtus in illis consistit; aut enim mandatum est de verberando, non adiecta qualitate instrumenti, &, tunc mandatum, licèt de
24 verberando, nõ fuit taxatiuũ, cum quo instrumento verberare debuisset, mandans non tenetur de homicidio; sed pro excessu mandati aliqua grauiori pœna puniri debet, Caualc. de Bracch. Reg. par. 4. num. 187.

Si verò mandatum est specificum, cum quo instrumen-
25 to verberaret, nempè, si mandauerit, vt percutiat alapa, pugno, vel ligno; &, tunc, quia mãdatum est taxatiuum, quò ad instrumentum, mandans non tenetur, nisi de mandato ad verberandum, & mandatarius de homicidio tenetur. Fuit enim in potestate mandatarij, fines mandati excedere; poterat enim verberare cũ instrumento, sibi commisso, & excessit in percutiendo ferro, & occidendo, & ideò tenetur, Grammatic. cons. crim. 20. num. 1. 2. & 3. qui mul-
26 tos DD. adducit, vide Menocch. de arbitr. cas. 352. nu. 3. & sequen.

Secùs enim, si mandatum esset ad vulnerandum; quia vulnera non dantur ad mensuram, vel si instrumento specifico mandauerit, verbi gratia; *Tirali vna archibugiata*. Ictus
27 enim scoppitti fert secum lethale vulnus, Caualc. cit. loc.

Et, si ex hoc mãdato mors sequatur, an Episcopus super hoc dispensare possit, Ricc. decis. 117. par. 4. mouet pun-
28 ctum, in qua adsunt laudabiles allegationes Nouarij eruditissimi, quibus te remitto, vide Donat. de Marin. Neapolitanum inter scribentes nostra tempestate semper ve-
29 nerandum, in tract. resol. quotidian. cap. 105. n. 6. & 7.

Et, si fuerit in vno loco datum mãdatum, & in alio exequutum, quis erit Iudex competens? Illust. Reg. Tap. ad prag. 1. vbi de crim ag. oport. nu. 21. asserit, mandatorem esse remittendum ad locum delicti;

30 delicti; tu vide doctiss. Capoblanc. tom. 2. de auth. Baron. cap. 61.

Et, si esset in medio duorũ territoriorum? idem Regen. Tap. in cap. Item prædicti n. 69. mouet quæstionem, cui te-
31 remitto, ne exẽplare videar. Et vterque Officialis tenetur denunciare, & sufficit, vt vnus
32 ipsorum denunciet: si tamen neuter denunciaret, vterque puniretur, Baiard. ad Clar. quæst. 7. n. 12.

Caput Octauum.

ARGVMENTVM.

Homicidium an dicatur probatum ex eo, quòd fuit repertum cadauer in aliquo loco.

Si concurrant duo Iudices, delicti inditiati, & delicti consummati, quis præferatur.

SVMMARIVM.

Si delictum est initiatum in vno loco, & consummatum in alio, quis erit Judex competens à n. 1. ad 19.

Ex inuentione Cadaueris an dicatur delictum probatum, ibid.

Ex sola inuentione Cadaueris, an dicatur Judex competens, in cuius territorio fuit repertum ibid.

D. Ioannes de Angulo laudatur n. 8.

Iudex delicti, an præferatur Iudici domicilij, & originis, habenti clausulam in priuilegio, extra territorium n. 9.

Corpus mortuum in aliquo loco, vel domo, an præbeat præsumptionẽ contra Dominum domus num. 12. & sequen.

Vna præsumptio, an tollat alteram num. 14.

Si concurrant duo Iudices, habentes æquale priuilegium, quis præfertur num. 18.

Decreta prolata pro remissione causæ, an tribuant possessionem n. 9.

Possessio in iurisdictionalibus, an acquiratur per vnicum actum n. 9.

Xplanatis modis, quibus homicidiũ committitur, restat pro complemẽto totius materiæ dilucidare; quid si fuit repertum Cadauer in aliquo loco, dicatur delictum probatum; & an ex inuentione cadaueris in aliquo loco, efficiatur competens ille Iudex, in cuius territorio est inuentum? pluriès hic casus occurrit. Primò fuit repertus occisus in territorio Feudi Montis Virginis Vincentius Montillo, ipsius Feudi, tamen actuarius in Curia Montis Rocchettæ; per Curiam Feudi fuit capta informatio de delicto in genere, & de qualitate

litate vulnerum; inde ad querelam vxoris occisi,& electionem fori in hac R. A. fuerunt reperti culpabiles, aliquibus inditijs præcedentibus, Prosper Couiello Montis Rocchettæ, & Sebastianus Raymundo Casalis Sancti Petri à Delicato vaxallus Excellentissimi mei Domini Principis Venusij, vtilis Domini Montisfuscoli,& Casalium, ex eo; quia, cùm Prosper vexabatur ab occiso actuario, dedignatus, cum eodem Sebastiano eius Cognato, vna die protulit hæc verba: *Tieni mente quãto me ne fa questo Mastro d'atti, e detto Sebastiano Raimundo le disse: Quanto mi dai, che te lo faccio trouare accisо à suono de mosche, e tutto ad vn tempo rispose il detto Titta Tiso, e disse: Andamo sù, e se ne andorno verso la vigna de detto Prospero, e non le viddi più, e di là à tre giorni poi se ritrouò detto Vincenzo occiso nel territorio de Cucciano*. Vt deponunt Donatus de Fiola testis fol. 12. & Laura Baccaro eius vxor fol. 16. qui deponunt audiuisse dictos Prosperum, & Sebastianum, hęc verba proferentes, à quibus ipsi testes non fuerunt visi. Sæpis enim erat intermedia; ex quibus verbis colligitur tractatus de occidẽdo. Fuit Prosper per Regiam Audientiam carceratus,& ipse Sebastianus ad informandum citatus; in quorum causę cognitione comparui Ego pro parte dicti Domini Principis Venusij,& petij remissionem causæ respectu ipsius Sebastiani Sancti Petri à Delicato sui Vaxalli; comparuit insuper Curia Feudi,& petijt remissionem causę ratione delicti cõmissi in territorio; comparuit insuper Curia Montis Rocchettæ, vti Iudex domicilij,& originis respectu ipsius Prosperi, & fuit dubitatum, quis

1 erat Iudex competens, Curia nempè Feudi, in cuius territorio fuit repertum cadauer, an Curia domicilij, & originis,& sic Curia Montisfuscoli, respectu ipsius Sebastiani, & Curia Montis Rocchettæ respectu ipsius Prosperi?

Curia Feudi dicebat, ipsam

2 esse Iudicem competentem, ex eo; quia fuit repertum cadauer in eius territorio, & dicitur Iudex delicti; quotiescumque enim reperitur corpus mortuum, siuè cadauer in aliquo loco, præsumitur, ibi fuisse occisum, & per consequens, locus comissi criminis dicitur.

Ego pro Curia Montisfuscoli. & pro Excellentissimo Domino Principe dicebam, respectu ipsius Sebastiani, Curiam Montisfuscoli esse cõpetentem

petentem, etiam si delictum esset commissum extra territorium, & adesset querela viduæ, & tractaretur de delicto in Officialem, ex quo ipse Vincentius, actuarius erat, & delictum fuit commissum ex causa officij. Curia enim Montisfuscoli habet priuilegia Magni Capitanei, quæ sũt amplissima, & quando intercedit sermo de magnis priuilegijs, intelligitur de illis, vt testatur de Franch. decis. 275. in quibus adest clausula (extra territorium, & contra viduas, & de delictu Officialium) & post longam discussionem, fuit dictus Sebastianus remissus ad Curiam Montisfuscoli, in qua causa tunc temporis infrascripta iura adduxi, quæ placet nunc inserere vnà cum decreto interposito, & sunt hæc, sequentis tenoris.

Sebastiano Raymũdo Casalis Sancti Petri à Delicato Casalis Montisfuscoli reperitur inquisitus in Regia Audientia Principatus Vltra, de homicidio in personã Vincẽtij Montilli, ad querelam Filomenę Iannillo suæ Vxoris, viduæ, matris, & tutricis filiorum, & hæredum dicti quondam Vincẽtij; &, cùm cognitio dictæ causæ omninò spectet ad Curiam Montisfuscoli, Iudicem omni iure competentem, virtute amplissimorum priuilegiorum dictæ Terræ Montisfuscoli, & Casalium, cũ clausula abdicatiua, priuatiua, & annullatiua. Fuit petita remissio dictæ causæ, etiam quòd esset per viam electionis Fori, factæ per dictã viduam hoc Tribunal in forum electum; cùm priuilegia continent clausulam, contra viduas, pupillos, miserabiles, & aliàs quantumuis priuilegiatas, etiã priuilegio in corpore iuris clauso, & cum clausula; etiam extra territorium: Nuper de eius expeditione tractatur; & pro parte Regij Fisci, & parte querelantis fuit oppositum, causam prædictã non debère remitti: sed remanendam esse in R.A. tribus de causis. Prima, quià delictum est commissum extra territorium Montisfuscoli. Secunda, quia proceditur in hac R. A. per viam electionis Fori, factã per viduam Tertia, quia Casalis Sancti Petri à Delicato non est de Casalibus annexis, & vnitis cum Terra Montisfuscoli, sed potiùs est separatus.

Tamen, breuitati studẽdo, & veritatem intuendo per veras iuris conclusiones, hæc causa omninò ad Curiã Montisfuscoli remitti debet, ex infrascriptis causis, ex quibus vnico contextu, cõtrarijs respondetur. Prima,

Prima, & si delictum extrà territorium est commissum; tamèn ad Curiam Montisfusculi cognitio spectat, ex decis.Sac.Cons.relata per Frãch. decis. 66. in qua Baroni tribuitur potestas cognoscendi vaxallos delinquentes extrà territorium; quamuis priuilegium extrà territorium non habeat, ea ratione, vt delicta puniantur; quilibet enim scelestus alienam Prouinciam properaret delinquẽdo, si sciret se in loco originis, & domicilij puniri,& processari nõ posse; & proinde in Iure concluditur, Iudicem domicilij, & originis posse cognoscere de suis vaxallis,alibi delinquẽtibus,etiam,si priuilegium nõ habeat,sequitur hanc opinionem Caball. resolut. crimin. cent. 1. cas. 26. n. 12. & seq. Bouadill. to. 1. politic lib. 2. cap. 13. n. 71. Reg. Rouit. ad prag 1. vbi de delicto, Petra ad Grammatic. dec. 26 n. 19.

Immò, etiam si concurreret Iudex delicti, adhùc Curia Montisfusculi, vti Iudex domicilij, & originis, præfertur; quando enim cõcurrunt duo Fora, excluditur aliud forum, quia Curia ipsa præuenit in causa,carcerando inquisitum, quo casu præfertur, ex adductis per Capoblanc. de auth. Baron. Prag. 8. par. 2. n. 207. & sequen.

Vlteriùs, in priuilegio est clausula, extra territorium,vt fol. 60. vnde cessat omnis difficultas,& sic motiuum primũ non obstat.

Secunda, Et, si electio Fori per viduam facta in hac R. A. adesset; tamèn, cùm priuilegium præsentatũ fol. 60. cãtet contra viduas, cessat difficultas, cùm in specie priuilegio viduarum est derogatum, vt requiritur, Franch. decis. 192. n.6. Potest enim Princeps hoc disponere,& priuilegio viduarum,& aliarum priuilegiatarũ personarum derogare, Capoblanc. prag.8. par. 1. nu. 229. Sufficit enim mẽtio viduarũ, & aliarum miserabilium personarum, ex qua censetur derogatum l. 1. Cod. quando Imperat. inter Pupill. & Vid. vt ex multis, nuper concludit Consiliarius Carleual in tract. de Iudic. n. 578.

Et tantò fortiùs, quantò extant tot actus possessiui in similibus aliàs dati, vt fol. 67 ad fol. 73 licèt sufficeret vnicus actus; nàm in iurisdictionibus ius possessionis acquiritur per vnicum actum, Lanar. cons. 32. Apont. decis. 28. n. 7. & iterum decis. 36. nu. 16. vnde secundum motiuum cessat.

Tertia, Vana est prætentio partis,

partis, asserentis, Casalem Sancti Petri nõ contineri appellatione Ciuitatis Montis fuscoli, & ei annexum nõ esse; nàm, ex scripturis præsentatis fol. 73. apparet Casalem esse vnitum, & annexum; talitèr, quòd similes causæ Vaxallorum sempèr fuerunt remissæ Curiæ Montisfuscoli, vt ex actis possessiuis fol. 54. & seq. apparet, & in specie, ab hac R. A. & à M. C. V. fuit remissus idem Sebastianus; vndè, cùm ius possessionis quæratur per vnicum actum, vt supra ostensum est, in hoc casu legantur tot decreta conformia, & ad hoc negotium concernentia, sequitur, quòd dicatur Curia Montisfuscoli in plenaria longa possessione huiusmodi delinquentes, & causas cognoscere; indè nec tertium motiuum obstat; & per consequens Curia Montis fuscoli est Iudex competens, & ad ipsam causã Sebastiani Raymundo remitti debet, prout remitti, & prouideri instatur.

Cætera suppleat religio DD. ius dicentiũ, iusta titulũ, vt quę de sunt aduocatis.

In causa Regij Fisci cum Sebastiano Raymũdo Casalis Sancti Petri in Delicato, inquisito, & carcerato de homicido in personam, quondam Vincentij Mõtillo actuarij Castri Montis Rocchettæ ad quęrelam Filomenæ Iannillo eius vxoris viduæ, eligentis in forum hanc R. A. subintrãte Illustrissimo Principe Venusij, vtili Domino Terræ Montisfuscoli, & Casalium; & petente remissionem causæ, virtute suorum priuilegiorũ fuit prouisum, videlicet. Die vltimo Iulij 1628. Montisfuscoli, per R. A. P. V. in Banca referente Regio Auditore Donato Coppola, causæ predictę Commissario, auditis Regio Fisco; & partibus, fuit prouisum, & decretum, quòd dictus Sebastianus Raymũdus pro causa, vt in actis, remittatur ad Curiam Terrę Montisfuscoli, vna cum actis, quæ iustitiam faciat, & ita prouisum; hoc suum, &c. Donatus Coppola.

Respectu ipsius Prosperi, in cuius remissione concurrebat Curia Feudi, vt prędicitur, & Curia Montis Rocchettæ; fuit
4 magna altercatio; quia neutra habebat priuilegium; Curia enim Feudi non habebat priuilegium cognoscendi exteros delinquentes in territorio; Curia Montis Rocchettę non habebat priuilegium cognoscendi suos Vaxallos delinquentes extra territorium; vnde circumscriptis priuile-

gijs, vtraque de iure remissionem petebat.

Curia Feudi dicebat, sufficere, esse repertum cadauer, siuè corpus mortuum in suo territorio,& ibi præsumebatur esse occisum, & per consequens, Iudex patrati criminis efficitur principalior, potentius ius habet, & cęteris Iudicibus præfertur, ex l. 1. Cod. vbi de crimin. ag. opor. ex Præsident. de Franchis decis. 37. & 88. num. 5. & alijs innumeris in iure versatis notis.

Curia Montis Rocchettæ dicebat, esse Iudicem competentē, duabus de causis. Prima. ratione domicilij, & originis. Secunda, ratione inchoati, ac initiati delicti; præsupponebat enim in facto, ipsos, Prosperum,& Sebastianum in territorio Montis Rocchettæ alloquutos fuisse, & tractasse de inter ficiendo mortuum; vnde dicebat, etiam ratione tractatus, esse competentem Iudicem. Fundabat ex illo, quòd, quando concurrunt duo Iu-
6 dices, vnus initiati delicti, vel tractatus, alter commissi, esse præferēdum illum delicti inchoati, & tractatus; nam in delicto, principium, & sic initium attenditur, ex l. 1. in verbo [inchoata] Cod. vbi de crimin. ager. opor. ex l. quòd ait, §. quod ait lex. ff. de Adulter. & ex l. qui cū natu maior, vers. sed si minor ff. de bon. libert. quem sequitur Marsil. sing. 225. nu. 1. & in pract. §. vlteriùs nu. 1. de Franch. decis. 37. n. 4. & decis. 76. n. 12. Et, quò ad tractatū, Clar. quęst. 38. versic. vidi aliquando, & ibi Baiard. n. 13. & nouissimè, quòd initium delicti attendatur, Mauson. in tract. de contraban. quæst. 6. n. 9. & addebat, nō sufficere reperiri corpus mortuum,& sic, solam inuentionem Cadaueris, vt lo-
7 cus, in quo reperitur, iudicatur Iudex cōmissi criminis; sed necesse est, vt probetur in specie, delictum esse commissum in eodem loco. Post longam disputationem, per plures dies factam, fuit causa ipsius Prosperi remissa ad Curiam Feudi, vt ex decreto, die 23. Octobris 1626. Auditore D. Ioanne Angulo Hispano, optimę indolis, ac conscientiæ, relatore. Habuerunt pro vero, immò verissimo illud, quòd Iudex criminis dicatur locus, in quo repertum est Cadauer, & sic ex Doctrina Reg. Rouiti in pragm. 1. vbi de delict. in quo Iudex Domicilij,& originis, etiam si priuilegium habeat cum clausula, extra territorium, succumbit Iudici delicti, vti potentiori,& interpo-

ſita appellatione ad M. C. V. ibique, tranſmiſſis actis, fuit prouiſum, malè iudicatum per Regiam Audientiam, & proinde, cauſa remaneat in ipſa M. C. & interpoſita appellatione ad Sacrum Conſilium, fuit decretũ M. C. confirmatũ, vt ex decreto ſequentis tenoris videlicet: In cauſa Proſperi Couiello, Sebaſtiani Raymundi, Franciſci Strambuottoli, aliàs Accettullo, & & Tittæ Tiſi, aliàs Gamateſi, inquiſitorum de appenſato homicidio in perſonã Actuarij Montis Rocchettæ, ex cauſa officij, introducta in hac M. C. à Regia Audientia P. V. per viam grauaminis, vt in actis in banca Ioelis. Per M. C. V. prouiſum, & decretum eſt, malè fuiſſe, & eſſe iudicatum per R. A. P. V. & proinde, cauſa remaneat in hac M. C. & expediantur prouiſiones pro trãſmiſsione Proſperi Couiello, carcerati ad carceres dictæ M. C. hoc ſuum. Carolus Califanus. De Vera. A quo decreto fuit appellatum ad S. C. fuit per eundem interpoſitum decretum tenoris ſequentis videlicet. Die 17. Martij 1627. Neapoli. Audita relatione Magnifici V. I. D. Caroli Califani Iudicis M. C. V. Per Sacrum Conſilium, remiſſa eſt cauſa eidem M. C. V. hoc ſuũ. De Mercati Secretarius.

Et iterùm, cùm Tiberius Fierro della Riccia vacaret ſeruitijs Capitanei Campaneę huius R. A. die 8. Maij 1631. de nocte fuit vocatus à Garofano Centrella, ad cuius vocem emiſſam, ſtatim ipſe Tiberius appræhendit ſcoppittum magnum, vulgò dictum *Zoffione*, vnà cum Cithara. ex illa domo exiuit, & ambo abierunt, & nõ fuerunt vlteriùs viſi, ſed tantùm die ſequenti de manè fuit ipſe Tiberius repertus occiſus in quodam loco, nuncupato, *lo Molino delli Simonetti de Cucciano*. Quod aſſeritur eſſe territorium Iuriſdictionis Curiæ Terrę Feudi, per quam Curiam fuit capta informatio tantùm de delicto in genere; & data per illum Locumtenentem notitia huic R. A. fuit informatio impinguata, & fuerunt reperti culpabiles, Garofanus Centrella de Forrioni, Antonius Bonito, & Ioannes Pepe Montisfuſcoli; contra quos fuerunt verificata aliqua inditia. Primùm nempè, quòd ipſe Tiberius, nocte præcedenti fuit vocatus à dicto Garofano, vt ſupra dictum fuit. Secundùm, quòd filius Antonij Bonito, eadem nocte vocauit nomine Antonij ſui patris, Garofanum prędictum

dictum, in alia domo existentem. Tertium quòd die sequenti, & sic qua fuit repertus occisus, valdè manè, fuerunt visi dicti Antonius, & Ioannes, ingredientes eorum domum, nedùm currenti passu accedentes, verùm etiam pallido vultu. Quartum, quòd inter occisum, & dictum Ioánnem Pepe erat certa inimicitia, ex eo, quia per menses antè, dictus occisus insultauit eundem Ioannem, & vulnera in eum intulit, ex quibus arguebatur, dictum Tiberium fuisse à prædictis interfectum, tàm ex prędictis, cùm etiam, quia breue tempus, & sic vna nox intercessit inter vocationem, & traductionem dicti occisi ab eius domo, & delictum sequutum, ex Mascard. conclus. 240. num. 4. Petr. de Lun. cons. 16. in addit. ad num. 44. num. 6.

Fuerunt prædicti, per R. A. carcerati; concurrebat Curia Feudi, & Curia Montisfuscoli, me pro meo Excellentissimo Domino Principe Venusij, vtili Domino, causas agẽte.

Et licèt hic casus similis sit illi, supra enarrato, & possem adducere eius decretum in exemplum, & dicere, sufficit esse semel iudicatum in causa, vt per Amend. ad Franch. decis. 81. n. 4. tamèn ex difficultatibus, pro Curia Feudi propositis, & ex doctrinis nouitèr visis, necessè est, materiam istam, altitudini ingenij vacando, pleniùs disserere, & infrascripta addere, videlicet.

Curia, inquam, Feudi præsupponit in facto, locum, in quo fuit inuentus occisus, esse suum territorium; & proinde, ex sola Cadaueris inuentione, dici commissum esse delictũ in eodem loco, & ratione patrati delicti, esse Iudicem cõpetentem, & præferri debere cuilibet alio Iudici, etiam habenti clausulam (extra territorium) ex adductis per Reg.
9 Rouit. in pragm. 1. vbi de delict. à n. 8. ad n. 33. potiorem, & principaliorem iudicari, & causam sibi remittendam esse.

Prima videtur fronte validissimum argumentum, validissimamque inductionem, ac compræhensionem; & pro indè, non potuisse adesse iura, dicta per Reg. Rouit. debilitantia, seu satisfactoria.

Tamen veritatem intuendo, non est, qui dubitet, dubitare nec potest, quin huiusmodi remisio, Feudi Curiæ sit deneganda, & Curiæ Montisfuscoli concedenda.

Et, ad id fundandum, dico primò, quòd nõ est probatum locum cadaueris repertij; esse territo-

territorium Feudi, & suæ Iurisdictionis, sed simplicitèr
10 dicunt testes: *Allo Molino delli Simonetti de Cucciano*. Multę enim res sunt intra fines Feudi, quæ tamen de Feudo non sunt; ergò, cùm in specie non sit certificatus locus, esse iurisdictionem Feudi, illa Curia succumbit, & subintrat Curia Montisfuscoli, Iudex domicilij, & originis, cui remissio sui Vaxalli, alibi delinquentis competit; quamuis priuilegium non haberet extra territorium, ex decis. de Franch. 66. quę hisce modernis temporibus seruatur, & vera opinio iudicatur, teste Rouit. cit. loc. vbi de delict. num. 22.

Et, dato, quòd locus ille esset de Iurisdictione Feudi; ad hoc, vt delictum dicatur commissum in loco, necesse est apparere, & constare, fuisse ibi patratum, Reg. Tap. in pragm. 1. vbi de delict. nu. 3. Capoblanc. de auth. Baron. tom. 2. cap. 61. nu. 8. Sola
11 enim inuentio Cadaueris nō sufficit, nec cautum reperitur in iure, vt, ratione cadaueris reperti, dicatur delictum commissum in eodem loco, ex Capoblanc. infrà citand.

Quandò enim reperitur quis occisus in aliqua domo, præsumptio est contra Domi-
12 num domus, & potest torqueri, vt ex multis annuit Farinac. quæst. 52. n. 98. & seq. & hoc est illud vulgatum, quo omnes vtuntur, quandò loquūtur de Cadauere mortuo, inuento.

Secùs verò, quandò reperitur corpus mortuum in aliquo loco, non potest affirma-
13 tiuè dici, ibi fuisse occisum; potest enim alibi occidi, & illuc asportari, & duci; nec verè delictum probatum dicitur, sed tantùm dicitur præsūptio; quia præsumitur, ibi fuisse occisum, vbi fuit repertus occisus. Et, cùm Curia Feudi allegat hanc præsumptionem, & Curia Mōtisfuscoli habet nedū præsumptionē, sed inditia, fuisse initiatum delictum, & tractatum in hac Ciuitate Montisfuscoli; sequitur, quòd quando concurrunt duę pręsumptiones, vna tollit alterā, & vna succumbit alteri, ex l. excipiuntur ff. ad Sillanian. Boer. decis. 81. ad fin. Franc. Marc. dec. 423. num. 27. & Farinac. quæst. 49. num. 114. Ergo dicitur Curia Montisfuscoli, cum qua concurrunt initium, tractatus, domicilium, & origo; potentior iudicatur, cui illa Curia Feudi sucumbit.

Et dato, quòd esset expressè probatum, & delictum esset

patratum

patratum, consummatum, & perfectum in loco, in quo cadauer est inuentum, & posset dici, Curiam Feudi esse iudicem loci delicti.

Adhuc, cùm delictum sit tractatum, & initiatum hìc in Terrirorio Montisfuscoli, dicitur Iudex competens; Iudex enim delicti, tractati, initiati, inchoati, vel incępti, pręfertur Iudici consummati delicti; cùm principium, siuè initium in delictis attendatur, non autem finis, ex l. 1. in verb. inchoata, Cod. vbi de crimin ag. oport. l. Quod ait §. quod ait lex ff. de adult. l. qui cũm natu maior, versic. Sed, si minor, ff. de bon. li-
16 bert. Marsil. simp. 225. nu. 1. & in practica §. vlterius num. 1. de Franch. decis. 37 num. 4. Clar. quæst. 38. versic. vidi aliquando, & ibi Baiard. n. 13. Mauson. in tract, de contrabann. quæst. 6. num. 9. sequitur Nouar. quęst. Forens. par. 1. quęst. 74. num. 7. & iterum quęst. 145. n. 5. 7. & 10.

Et nouissimè, si concurrunt duo Iudices, delicti, nempè consummati, & delicti initiati, siuè inchoati, præfertur il-
17 le Iudex delicti tractati, & inchoati: habetur ex Capoblãc. tom. 2. de Auth. Baron. cap. 61. à num. 1. ad num. 8.

Vlterius, etiàm aduertatur, quòd Curia Feudi deficit in clausula salutari; nempè, non habet clausulam in priuilegio, cognoscendi exteros delinquentes in suo territorio, sed tantùm vtitur iure communi, quòd Iudicem delicti potentiorem appellat.

Ex parte verò Curiæ Montisfuscoli adest clausula, cognoscendi vaxallum, alibi delinquentem, vndè concurrit, Ius commune, & priuilegiũ, & sic duo vincula, quę magis ligant.

Et dato, quòd Curia Feudi haberet clausulam cognoscẽdi exteros delinquẽtes in territorio, aduertatur, quòd, quando concurrunt duo Barones,
18 habentes ęquale priuilegium, præfertur ille, qui anteriùs priuilegium habet, vt fuit pluriès decisum per S. C. teste Regent. Rouit. in prag. 1, vbi de delict. num. 7.

Sed, sic est, quòd Curia Montisfuscoli habet priuileg. anteriùs, vt est demonstratum in alijs allegationibus, sequitur, quòd præfertur Curiæ Feudi.

Præterea, accedat possessio, in qua Curia Montisfuscoli reperitur, vt in causa supradicti Sebastiani Raymundi, inquisiti de homcidio in persosonam Vincentij Montillo, cuius Cadauer fuit repertum in ter-

in territorio Feudi, & fuit remissus Curię Montisfuscoli; & quando concurrunt priuilegium, & possessio, dicuntur vincula ampliora, & magis ligant, & sufficit, esse semel iu-
19 dicatum in causa, ex Amend. ad Franch. decis. 81. n. 4. per vnicum enim actum acquiritur possessio, & dicitur integralitèr possideri, Innocent. in cap. Dilectus de cappell. Monac. Abb. cons. 61. par. 1. Aufrer. decis. 323. Caballin. milleloq. 505. Lanar. cons. 32. Et decreta, aliàs prolata, tribuunt quasi possessionem, Apont. decis. 18. n. 7. & iterũ decis. 36. nu 16. Capoblanc. de Baron. auth. tom. 1. prag. 8. par. 2. n. 76. & 77.

Ergò, de primo ad vltimũ, cùm pro Curia Montisfuscoli tot, tantàue iura concurrant, tot priuilegia præfulgeant, tot decreta possessionem enarrẽt; cùm concurrat. Primò, Initiũ, & tractatus delicti. Secundò, Forus domicilij, & originis. Tertiò, Priuilegium, cũ clausula (extrà territorium.) Quartò, Decreta, aliàs prolata; sequitur necessariò ex iuris dispositione, quòd hæc causa omninò ad Curiam Montis fuscoli remittenda est.

Non obstat Doctrina, allegata Regentis Rouit. quæ, licèt intelligatur, prout loquitur, circumscripto priuilegio, sic de iure; & cum loco delicti concurrebat domicilium, vt ipse testatur; nam, si rectè perpendatur, non fuit causa decisa, sed tamen inde causa remissa ad Iudicem habentem anterius priuilegium, & sic adaptàri, & applicàri potest ad beneficium Curiæ Montisfuscoli, quæ, nedùm habet priuilegium anterius, vt supra dictũ est; verùm etiam, quià Curia Feudi non habet priuilegium cognoscendi exteros, delinquentes in territorio, vt supra demonstraui.

D E

DE ASSASSINIO
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Aſſaſſinium quibus verbis inducatur.
Quæ ſit eius pœna.
An compræhendat mandantem, ſicut, & mandatarium.

SVMMARIVM.

Syluius Maranta laudatur num. 1.
Aſſaſſinium vnde dicatur num. 2. *&* 3.
Quibus verbis inducatur à n. 4. *ad n.* 20.
Aſſaſſinium an inducatur, ex verbis [Che non mancarò mai nelli biſogni n. 11.
An, in illis [Che vi leuarò dalla forca n. 12.
An illis [Che ne farete piacere, e coſa grata al Signore tale n. 13.
An inducatur, ſi fuerit factum non prætio, ſed ad complacentiam n. 16.
Thomæ de Franchis Regij Conſiliarij laudes n. 15.

Omicidij materiam pleniùs in præced. titul. exaraui;, verùm quia homicidium committitur, etiam mediante aſſaſſinio, pro pleniori ipſius cognitione, congruum; imò neceſſarium puto, aliqua de aſſaſſinio explanare.

Et licèt materia frequens ſit, & ab omnibus amplexa, & de ea abũdè loquatur Clar. & ibi Baiard, & alij addentes in §. Aſſaſſinium, Muſcatell. pract. crim. tit. de homicid. mediant. mandat. & pulcrum tractatum de impunibile aſſaſſinorum nece, typis
1 dare curauit Syluius Maranta inſignis Aduocatus, ac Auditor in Audientia Tranenſi, inde ad Officium Fiſcalis huius Prouinciæ promotus, & morte

te præuentus , perficere non
potuit,quem valdè commen-
dat eruditissimus Ioseph Me-
le ad Gizzarell. decis. 13. nu.
22. Tamèn,aliqua practicabi-
lia, & quæ occurrerunt , &
occurrere possunt, dicam ; &
quatuor tantùm ero conten-
1 tus . Primùm vndè dicatur
Assassinus. Secundùm,quibus
verbis inducatur assassinium ?
Tertiùm, quæ sit eius pœna ?
Quartùm,si eadem pœna pu-
nitur mediator,sicut mãdans ,
& mandatarius ?

Quo ad primum , omissa
illa disputatione , si est neces-
3 sè occidere Christianum , vt
dicatur assassinium?cùm quæ-
stio non facit ad propositum ;
sed recurre ad Bouadill. tom.
1. politic. lib. 2. cap. 18. nu.
57. fol. mihi 758. Thesaur.
cas. consc. lib. 3. cap. 54. nu.
21. Dico, quòd assassinus di-
citur à scindendo,ex eo, quia,
occidendo scindit , idest, se-
parat animam, à corpore, cap.
1. de homicid. in 6. sequitur
Ricc. decis. 112. num. 2. par.
1. & decis. 232. num. 2. par.
3. de Marin. Resol. quotid.
cap. 173. num. 5.

Quò ad secundum, magna
est inter DD. altercatio,si assas
4 sinium inducitur ex verbis
generalibus , vel requiratur
specialis, & certa promissio ?
Caball. enim in tract. de
homicid. num. 472. assasinũ
5 propiè illum appellat , qui ,
pecunia conducta,hominem
6 occidit, vel percutit , nil tale
ab eo præcauens,quem sequi-
tur Mut. tom. 5. capit. Sicil.
cap. 359. n. 66. & iterum to.
3. cap. 51. n. 188. Ricc. decis.
112. n. 1. par. 1.

Vel,ille,qui loco pretij,ali-
quam aliam rem suscipit, &
7 mandatum ad occidendum
receperit, Caball. ibid. n. 492.
concordat Burg. de mod. pro-
ceden. ex abrupt. quæst. 23.
num. 212.

Nouar. verò tom. 1. quæst.
forens. 52. nu. 2. & 5. ex Do-
8 ctrinis, ibi relatis, infert, quòd
promissio debet esse certa ,
specifica, & particularis.

Bald. consil. 383. in mitio-
rem partem inclinans , tenet,
9 quòd promissio debet esse
certa,& specifica,& non suffi-
cit promissio generalis , & in-
certa,Carrer. pract. crimin. §.
circa n. 33. idem tenet, & di-
cit , quòd requiritur conuen-
tio, & non pollicitatio , vt di-
catur assassiniũ:sequitur Cam-
pagn in cap. frequens, & in
effrenata n. 73. vbi ad casum
infert , quòd verba generalia,
10 quasi ad complacentiam pro-
lata, non inducunt dispositio-
nem, vt putà, si quis dixerit: de
omnibus bonis meis ad tui ar-
bitrium disponas , vel facultas

 mea,

mea,tua erit, vel,quicquid acquiram, tuum erit, sequitur Caball. de Homicid. nu. 548. reijciens Farinac. quæst. 123. n. 145. & 146. pro contraria opinione testantem, Baiard. ad Clar. §. assassinium nu. 7. Et in causa homicidij, commissi in personam Boetij de Luca Sanctæ Paulinæ, his authoritatibus fretus, considerabam verba posita per Franch. decis. citat. 176. & de Domino, qui dixit seruo: *Và, e non ritornare in casa, se non sento noua di questo*, vt per Clar. quæst. 89. num. 6.

Et, de eo, qui dixit: ***Ammazzate questo Tale, che non mancarò mai nelli bisogni***, quòd non dica-
11 tur assassinus, consuluit Vulpell. cons. 143. quem sequitur Caball. de homicid. n. 547.

Et, de eo qui scripsit literas, videlicet: *Perche, succedendo tal negotio, vederete lo trattare mio, che la robba sarà la manco, che sempre hauerò da mettere la vita, tanto in seruitio vostro, quanto del Signor Tale*, de quo per Viu. decis. 467. n. 99. & seq.

Et, de eo, qui dicit: *Ammazzate questo Tale, che io ve leuarò*
12 *dalla forca*, de quo per Nouar. quæst. forens. 45. qui num. 5. more suo respondet, Bald. cit. cons. 383. cui anteà responderat Franch. cit. decis. 176. num. 4. 5. & 6.

Et, de eo, qui dixerit: ***Dalle al traditore***, vide per Baiard. quæst. 89. n. 21.

Et, de eo, qui dixit: ***Ammazzate questo Tale, che ne farete piacere, e cosa grata al Signor Tale***,
13 quòd assassinus non dicatur, viriliter defendit Nouar. ipsius rei defensor, quæst. forens. 52. num. 1.

Et, de dicente alteri: ***Io stò di mala voglia, perche vorrei, che il Tale me fusse leuato dinanzi à gli occhi, e che fusse morto***, si post paucos dies fuerit interfectus ab eo, cui hæc verba fuerunt prolata, an inductum mandatum sit de occidendo, de quo per Baiard. ad Clar. quæst. 89. num. 22.

Vnde nimirum, si in Sacro Regio Consilio Neapolitano
14 fuit ventilata illa quæstio: Si assassinium dicitur ex verbis: ***Ammazzate questo Tale, perche sapete, che la casa mia vi è aperta, e non vi mancarà mai***, vt refert peritissimus, nemini secũdus D. Vincentius de Franchis Sacri Consilij Præses, Genitor Regij
15 Consiliarij Thomæ de Franchis, qui virtute, amplitudine, æquitate, & probitate, merita sui patris transcendit; quem sequitur Nouar. quæst. Forens. 52. n. 7. tom. 1. Reg. Rouit. ad prag. 1. de Assassin. n. 10.

Et, si quis aliquem occiderit, non præmio recepto, nec

nec

nec sibi promisso: sed tantùm
16 complacendi gratia ei, quem scit esse præmiaturum, quòd assasinus dicatur: concludit Caball. de homicid. nu. 545. & 546. Concordat Nouar. quæst. 45. & 52. n.7.tom.2.

Neque assasinus dicitur, qui mandatum ad occidēdum recipit sub spe equi sibi dona-
17 turi, Caball. cit. loc. nu. 492. Ambrosin. de Immunit. Eccles. cap. 7. n. 9. ad med.

Quicquid tamen citati DD. dixerint, est eorum doctrina
18 de iure intelligenda; secùs verò est dicēdum in Regno virtute Regiæ Pragmaticæ, emanatæ, quæ est prima de Assassinio, vbi est quęstio terminata, articulus decisus, & dubietas resoluta; in illis verbis: *Che, se alcuno prorumperà con pagare, ò promettere denari, ò altra cosa à*
19 *dare ordine, e mandato ad altro per occidere persona alcuna; e lo detto mandatario, accettando il mandato predetto, verrà ad atto prossimo di essecutione del mandato, ferendolo: ancorche non sia altrimente seguita morte, mà solo sia data ferita: tanto lo mandante, quanto lo mandatario incorrono nella pena di morte naturale.* Quæ fuit emanata die 16. Aprelis 1573. Et, si citat. decis. de Franch. 176. fuit decisa die 10. Maij 1578. & sic spatio quinquennij post pragmaticam, miror, cur de Franch. pragmaticam non adduxerit.

Ergo in Regno est sopita quæstio, tùm ex pragmatica, cùm ex decis. de Franch. Assassinium reputari, & pro assasi-
20 nio puniri eum, qui alium occidit, vel percutit; quamuis mors non sequatur, siuè præcedat præmium, siuè promissio generalis, tàm pecuniæ, quàm alterius rei, ex verbis positis in pragmatica: *Promettendo dinari, ò altra cosa.* Et sic pluries fuisse decisum, induci assasinium, etiam ex verbis generalibus, refert Nouar. citat. quæst. 45. & 52.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Pœna Assassinij quæ sit.
An comprehendat mediatorem.

SVMMARIVM.

Pœna Assassinij, est mortis naturalis num. 1. *&* 2.

Comprehendit mandantem, & mandatarium n. 2.

An comprehendat mediatores? nu. 3. 4. 5. 6. *&* 7.

Si mandatum fuerit de verberando, vel vulnerādo, et sequatur mors, an pœna assassinij imponatur? à nu. 8. *ad* 16.

Si fuerit mandatum de rapiendo, & ille occidat, n. 16.

Mutuans pecuniam pro assassino inueniendo, an puniatur n. 17.

D. Franciscus Merlinus laudatur num. 18.

Euenio ad tertium promissũ, nempè, quæ pœna sit irrogãda assassino, & licèt de iure communi variæ fuissent scriptorum sen-
1 tentiæ; tamen in Regno est statuta pœna mortis naturalis, quę non inuenitur de iure canonico, nempè in cap. 1. de homicid. in 6. sed tantùm dicitur diffidatus ab omni populo, quod idem importat; Grammatic. voto 8. nu. 2. & seq. quæ extenditur, tàm in mandante, quàm in mandatario virtute Regiæ Pragmaticæ supra citatæ, quæ est 1. de Assassin. in illis verbis: *Tanto il*
2 *mandante, quanto il mandatario incorrano nella pena di morte naturale.* Licet Muscatell. titul. de pœn. homicid. num. 3. asserat assasinos ad caudam æqui ducendos esse, & per frustra scindendos; est benè verum, quòd potest Iudex illam minorare ex causa, Grammatic. vot. 8. num. 7. causa legitima erit, si non fuerint verificata cuncta requisita, quæ in hoc delicto desiderantur: quando enim aliqua copulatiuè in aliquo actu cõcurrere debẽt, vno deficiente, non habet locum dispositio, vel in alijs casibus, positis per Muscatell. cit. loc. num. 12. & seq.

Quo ad quartum, si eadem pœna, imposita, mandanti, & mandatario, debeat
3 irrogari mediatori: hic articulus esset de iure disputabilis, & illum disputat ad partes Reg. Rouit. prag. 1. de assass. à num. 18. ad 48. & testatur fuisse per S.C. prouisum, quòd contra mediatorem supersedeatur in foriudicatione, respectu verò mandatarij pro-
4 cedatur ad foriudicationem, & à num. 46. ad 57. respondet contrarijs, ex ratione; quia M. C. habuit pro verò, quòd statutum, loquens de mandante, & mandatario, non comprehendit mediatorem, quod decretum fuit latum sub die 24. Septembris 1615 quẽ sequitur Nouar. prag. 1. de Assassin. num. 2.

Verùm quia, inde est emanata Regia nouella Pragmatica sub die 19. Augusti 1621. quæ, est 2. de Assass. quæ im-
5 ponit pœnam, etiam contra mediatores, quamuis isti mediatores nihil cum mandãte,

te, vel mandatario tractassent; sed cum alio tractatus præcessisset, & plures in eo interuenisset, in illis verbis: *Statuimo, & ordinamo, che tutto quello, che per detta Pramatica edita per lo Reuerendissimo Cardinal Granuela, stà stabilito, & ordinato contro li mandanti, & man-*
6 *datarij in simili delitti, se intenda stabilito, & ordinato ancora da hoggi auanti contro li mediatori; ancorchè fussero più di vno, & la mediatione non fusse con il man-*
7 *dante, nè con il mandatario: mà solamente con altro delli mediatori, ancorchè il conserto passasse per più mani.*

Post hæc autem, quæstio ista magis distincta, & ad partes fuit disputata per eundem Dominum Regentem Rouitum decis. 15. cui te remitto, & pulcra ibi habebis, noiuè tutatur Tasson. de Antefat. vers. 12. obseruat. 1. nu. 27.

Sed pone, quòd Titius mandauerit Scio mediante pecunia, vt Caium vapulet,
8 vel vulneret, & sic mandatum dederit tantùm de vapulando, vel vulnerando. Titius autē, accepto mandato, accessit aud acter pro Caio vapulando; sed tamen in illo conflictu Caium occidit: an Titius mā-
9 dans, de assassinio puniatur? hic casus pluries occurrit, tàm in Ciuitate Neapolis, in qua quis dedit mandatum de verberando, & occidit, quàm etiam in nostris partibus, & signanter, in personam Medici Remigij Sarri de Monte Miletto; & dubitauimus, an Titius mandans, de assassinio puniatur? pro parte mandantis dicebatur; quòd non; mādatum enim fuit de verberando; sed quia mandatarius fines
10 mandati excessit, non est imputandum mandanti; quilibet enim puniendus venit pro eo, in quo deliquit, vulgatis iuribus.

Contra inquisitum arguebatur, pœnam assassinij im-
11 ponendam esse, ex Alex. consil. 166. num. 5. lib. 7. qui intelligendo tex. in cap. 1. de homicid. in §. alternatiuè; vel occidendo, vel vulnerando, inclinat in partē affirmatiuā; & sic colligitur, mandantem
12 pœna assassinis puniri, Ricc. decis. 112. in princip. par. 1. & Corn. ibi cit. declarat, assassinum illum, qui mediante pecunia, promisit aliquem vulnerare.

Ego verò dico, quòd cùm tria constituant assassinium.
13 Primum, vt præcedat mandatum. Secundum, insit consignatio, vel saltim promissio: secundum ipsius mandantis acceptatio, & deuentio ad actum proximum, vt nuper fuit

fuit declaratum per cit. Reg. Prag. dico, quòd quamuis
14 mandatum sit de verberando, vel vulnerando, & mandatarius fines mandati excessit in occidendo; dum hæc tria concurrant, dicitur assassiniũ, & pœna assassinij punitur: ver-
15 berationes enim, siuè vulnera non dantur ad mensuram, nec mandatarius in illo furore, & iræ calore statèram in manibus habère potest. Et, cũ sequatur homicidium, verificatur illud essentiale, quod anima à corpore fuit separata, & assassinium dicitur, Campagn. in cap. frequens, & inefrenata n. 68. vide sup. cap. 2. de homicid. n. 22. & seq.

Et ex his repellitur doctrina Caball. de homicid. n. 499.
16 qui substinet hoc casu tantũ de vulnere puniri.

Et ex hoc oritur alia quæstio: Si mandans dederit mandatum, quod mandatarius acceptauerit, inde penituit vtrũque, vel alterum ex eis, an puniatur, & qua pœna? vide distinctionem positam per Muscatell. pract. crim. tit. de pęn. homic. mediant. mandat. n 11. & seq.

Et, si fuerit datum mandatũ alicui, vt mulierem rapiat, & in ipso raptu mandatarius occidat, an teneatur mandans? In occurrenti casu fuit considerata doctrina Dec. cons. 234. n. 5. & Baiard. quæst. 89. n. 18.

Et pro complemento est sciendum: quòd, si quis mu-
17 tuauerit pecuniam, pro assassino inueniendo: punitur, vti principalis, Reg. Rouit. prag. de Assass. n. 30.

Et statim, commisso delicto assassinij, an fundetur Iurisdictio, & eius exercitium in delinquentem, vel debet probari illa qualitas? D. Franci-
18 scus Merlino, nedùm diligẽtia, doctrina, & eruditione, verùm, & egregijs moribus conspicuus Iudex M. C. V. & Commissarius Campaneæ in Regno Neapolitano, in eius elegantibus controuersijs forens. cap. 40. num. 7. mouet
19 quæstionem, & illi te remitto & in cap. 54. n. 19. & seq. dilucidat. quibus inditijs probetur assassinium.

Caput Tertium.

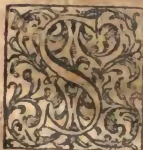
ARGVMENTVM.

Pater pręcipiens filio, vt aliquem occidat, an dicatur assassiniũ.

SVMMARIVM.

Si Pater præceperit filio, vt homicidiũ committat, an dicatur aßaßinium? à n. 1. ad 5.

Domi=

Ed pulcra quæstio se offert; pone, q. pater prę cipiat filio, vt aliquem occidat, & filius, vt obediat patri,
1 aliquem occidit, vel percutit, an dicatur assassinium? multi dicunt, quòd non, ea ratione, quia non præcessit, nec promissio pecunię particularis, neque generalis alterius rei, & per consequens non habet locum Regia Pragmatica.

Alij dicunt, quòd dicitur assasinium, ab eo, quia filius
2 nō tenetur pręstare obedientiam patri præcipienti delictum, vel aliud malum, tùm ex illa regula, quòd iniustè præcipienti non est obtemperandum, cùm etiàm ex decis. tex. in l. seruus non omnibus ff. de action. & obligat.

Ego verò contrarium sentio, & dico, quòd isto casu filius non dicitur assassinus, si
3 præcepto patris aliquem occiderit; vel vulnerauerit, quia ad id non deuenit, nec prætio, nec spe alicuius præmij, sed tantùm intuitu patris & eius reuerentia, & paterna affectione deliquit, vt per Caball. cas. 289. n. 2. & 3.

Quod intelligendum puto, dummodo statuti verba vlte-
4 riùs non trascendant, & de delictis ex propria persona committendis non habeatur expressio, vt per Caball. ibid. vide Farinac. quæst. 97. per tot. cas. 8.

Non obstat tex. allegatus in l. seruus nō omnibus, cùm
5 prohibeat filio, non debere obedientiam præstare patri, delictum, vel illud malū præcipienti, & per ipsius tex. dispositionem non est exclusus filius, quin pœnas, à iure permissas pro homicidio commisso de ordine patris, non patiatur, sed tātùm dico, quòd hoc casu filius non dicitur assassinus.

Et, dè Domino, præcipienti eius vaxallo, vel seruo, vt aliū
6 occidat, vel vulneret, si seruus, vel vaxallus sine pecunia, vel spe

ſpe illam, vel aliud quid recipiendi fecerit, dicitur aſſaſſinus, Berard. Roſ. ad Clar. §. Aſſaſſinium num. 1.

Et, ſi quis duxerit ad aliquẽ locum cauſa occidendi, me-
7 diante promiſſione; tamèn, non occidit, an aſſaſſinus dicatur, & habeat locum pœna aſſaſſinij?

Multi dicunt, quòd non; ex eo, quia Regia Pragmatica nõ
8 eſt ſortita ſuum effectum in illis verbis: *Venerà ad atto proſſimo d'eſſecutione del mandato, fe-*
9 *rendolo, ancorche non ſia altramente ſecuta morte*, ſed Ricc. nullã mentionem faciens de verbis pragmaticę, ſed tãtùm de Nouar. eam commentante in decil. 302. par. 2. mouet articulum, & pro vtraque parte Doctores adducit, & si non fuerit deuẽtum ad actum proximum, vide Grammatic. vot. 8. per tot.

Sed, ſi Titius mandauerit Seio, vt, mediante pecunia, oc-
10 cidat Caium, verùm Seius eſt inimicus Caij, in tãtùm, quòd concurrunt duo vincula in hoc delicto? Primùm, mandatum Titij, mediante pecunia. Secundùm, cauſa priuata; & ſic proprium odium, quod eſt inter Caium, & Seium. In occurrenti caſu in perſonam Iulij Fera inquiſiti de homicidio in perſonam D. Pauli Mottola, pro parte accuſatoris dicebatur, Iulium homicidium commiſiſſe, mediante pecunia, de mandato alterius, & proindè, aſſaſsinum appellandum eſſe, & pęna aſſaſsinij puniendum fore.

Aduocatus inquiſiti dicebat, intèr Iulium occidentem
11 & D. Paulum occiſum, fuiſſe inimicitiam, & odium particulare, ex cauſa priuata; vndè, quando concurrunt duæ cauſæ, vna excluſiua, & altera incluſiua delicti, attendendenda eſt excluſiua; vt delictũ euitetur, vulgatis iuribus.

Ego autèm dicebam, quòd, quãdo in homicidio concur-
12 rit, promiſsio pecunię, ſiuè alterius rei, & concurrit odiũ particulare, non dicitur aſſaſſinium; ſed pręſumitur homicida, ex priuata cauſa, & ex propria iniuria homicidiũ commiſiſſe, ex Vulpell. conſ. 143. num. 10. cõcordat Grat.
13 conſ. 52. num. 45. lib. 2. qui propriam enim iniuriam vlciſcitur, etiam ſocios conuocando, mediante pecunia, nõ dicitur aſſaſsinus, Ambroſin. in tract. de libert eccleſiaſtic. cap. 7. num. 10. Peregrin. de Immunit. eccleſ. cap. 7. nu. 45. quod procedit, etiam ſi occiſus, fuerit inimicus comunis, Peregrin. ibid. num. 46. de Marin. reſol. quotid. cap.

173.

173. num. 6. prout in simili dixi in preced. tract. tit. de
14 adulter. cap. 1. num. 35. quòd maritus pro occidenda vxore in adulterio potest conuocare amicos, & affines mediantes si occurrit.

Et tantò fortius in hoc casu quia causa, qua Iulius motus fuerat ad occidẽdũ D. Paulũ, erat grauis, & ardua, qua eundem Fera fore impunem reputandum.

Est benè verum; quòd ille, qui mandatum dedit eidem
15 Iulio, quamuis pena assassinij puniri non possit;tamen non erit impunis, sed tanquàm instigator puniẽdus est, Vulpell. citat. loc.

Sed, si assassinus noluerit nominare mandantem, pote-
16 rit torqueri, Caball. de homicid. n. 522. Mut. tom. 4. cap. 149. num. 30. & tunc, an eius confessio faciat inditium ad torturam cõtra mandantem? Mut. tom. 5. cap. 359. n. 64. pro affirmatiua concludit Thor. Compéd. decis. tom. 1. verb. assassinium, mouet questionem, & tenet, quòd sic, & assassinum pœna assassinij puniri debere, motus ex Clar. & Muscatell. ibi relatis, Masull. ad Capic. decis. 155. n. 6. concludit, si delictum non est probatum alio modo, nisi per confessionem partis, non potest confitens pœna capitali puniri.

Verùm, si fuerit inter duos inimicos facta reconciliatio,
17 & secuta pax, si inde vnus ex eis ab assassino fuerit læsus, an dicatur pax rupta? vide Thesaur. quæst. forens. lib. 2. quæst. 43. n. 2.

Assassinus insuper vocatur ille, qui, nedùm ferro, vel
18 alio instrumento hominem occiderit, verùm etiam, & qui veneno necauerit; maiorem enim insidiam infert qui veneno necat, quàm, qui ferro occidit, Bouadil. tom. 1. politic. lib. 2. cap. 14. num. 75. fol. mihi 563.

Et, si quis dederit mandatũ alicui, ad faciem alterius de-
19 turpandam, prout dicitur per Adagium; ad Sfrisandam; an dicatur Assassinium? Reg. Rouit. in prag. 12. de Abolit. num. 10. ex Decio, & Clar. ibi relatis, tenent pro negatiua, ea ratione; quia non ar-
20 guitur animus occidendi, & Clar. quest. 89. vers. pone, assignat aliam rationem, quia mandatum de insfrisando faciem est actus, ex quo de sui natura non solet sequi mors, cùm sit in facie Drogher verò ad Clar. hic contrarium existimat, & quendam insfrisantem fuisse decapitatum refert.

H Ego

Ego verò contra Clarum insurgo, & dico, quòd eius opinio non est iure substentabilis, maius enim crimen committit ille, qui faciem deturpat, ex qua sequitur deformitas vultus; quàm qui corpus lædit; deformitas enim est tanti præiudicij, cùm Reipublicæ interest, habere ciues pulcros, proùt natura creauit, quòd, si in casu offensionis potest sequi transactio, etiam sine partis remissione, vel indulgentia Principis obtineri potest, non procedit quoties-
22 cumque ex læsione remanet cicatrix, vel deformitas, Muscatell. pract. crim. tit. de vulnerib. tit. de pœn. dictorum criminum num. 12. & 13.

Vlterius, quamuis pragmatica sit correctoria iuris cō-
23 munis, & non recipiat ampliationem, nec compræhendat casus non prouisos, & personas specificè non expressas, tamen quando eadem ratio militat, idem ius dari debet, ad tex. in l. illud ff. ad l. Aquil. sequitur Reg. Rouit. decis. 92. num. 16. cum pragmatica supra citat. de assassin. loquatur, etiam si sequuta nō sit mors, sed tantùm vulnera in illis verbis: *Mà solo sia data ferita*. Dico, quòd hic casus debet compræhendi substatuto, & mandatarius, si mediante pecunia, insfrisauerit faciem alterius, tanquàm assassinus puniendus est, & eò fortius, cū ex illa infrisatione aliud malū argumentum sequatur, nempè causa lenocinij, præsumitur in patiente, ergo contra Clar.
24 inhæreo dictis per Drogher. cit. loc. vide Gratian discept. Forens. cap. 598. n. 1.

Insuper sciendum, quòd propter atrocitatem huius criminis assassinus potest à proprio patre impunè occidi, Caball. de homicid. n. 532.

Sed, quæ quantitas desideratur, vt assassinium committatur? Ambrosin. cit. loc. cap. 7. n. 9. videtur annuere, quòd requiritur notabilis quantitas; dum non iudicat assassinum eum, qui pro expensis faciendis in hospitio aliquem occidit, vel qui per vnum par caligarum tale delictum committit, nec, qui sub spe equi occidat.

Peregrin. in tractat. de Immunit. Eccles. cap. 7. nu. 38. habet assassinum illum, qui loco pecuniæ, aliquam rem, prætio æstimabilem, receperit, vide Vincent. Honded. cons. 93. n. 65. & seq. tom. 2. Capyc. in vulgat. decis. 155. videtur nō fecisse fundamentum, ita, vt diceretur assassinus ille Notarius Marcus per remissionem vineæ, seù certi iuris super ea.

Mari

Mari ad Grammatic. decis. 2. num. 11. ad med. videtur declarare; quòd res promissa, non debet esse parua.

Vnde, licèt diuersæ colligantur sententię; tamen reassumitur, prætium, vel rem debere esse momenti, & notabilem. Ego verò contrariũ sentio, & siuè prætium sit tenue, siuè notabile, siuè res sit magna, siuè parua, assassinium committitur, in illis verbis pragmaticæ. *Che si alcuno proromperà con pagare, e promettere denari, o altra cosa alcuna à dare ordine, e mandato ad altro per occidere persona alcuna*; Verba enim Pragmaticę ex mente statuentium non referunt ad quantitatem; sed potius ad refrænandam audaciam, & reprimendum delicta; vnde concludo, quòd quæ vis quãtitas tàm pecuniæ, quàm rei, est sufficiens, vt iudicetur assassinium.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Laycus an puniatur per Iudicem Ecclesiasticum.
Clericus assassinus an puniatur per Iudicem laycum.

SVMMARIVM.

Assassinij crimen est atrocissimum, & æquiparatur crimini lesæ Maiestatis num. 1.
Assassinus, an dicatur ipso iure excommunicatus num. 2.
An gaudeat immunitate Ecclesiastica num. 3. 4. & 5.
Assassinus laycus, an possit puniri per Iudicem Ecclesiasticum num 6.
Clericus assassinus, an puniatur per Iudicem laycum num. 7. & seq.

Est adeò crimen assassinij atrocissimum, immò æquiparatur crimini Lesæ Maiestatis, Grãmatic. vot.
1 8. num. 12. Tasson. de Antefat. vers. 12. obseru. 1. nu. 30. ad fin. quòd, illud committens, est ipso iure excommunicatus, cap. 1. de homi-
2 cid. in 6. Caball. de homicid. num. 483. licèt Tasson. de Antefat. num. 27. asserat, nõ
3 fuisse vsu receptum in Regno, vt dicatur ipso iure excommunicatus; nec etiam gaudet immunitate Ecclesiæ, tàm assassinus, quàm eius fautores, & opem præstantes, nedùm ex iuris dispositione, vt refert Caball. cit. loc. num. 526. & sequen. Mut. tom. 4. cap. 71. n.

 33. Tas-

33. Tasson. de antefat. vers. 12. obseru. 1. nu.27. Sayr.cas. conscient. lib. 3. cap. 34. nu. 21. verum etiam ex constitu-
4 tione Bullæ Gregorianæ, qua excipiuntur assassini, vt refert Ambrosin. de Immun. Eccles. cap. 7. num. 1. Nouar. tom. 1. quæst. forens. 52. nu. 3. Peregrin. de Immun. Eccles. cap. 7. per tot. Bouadill. lib. 2. cap. 14. num. 77. qui num. 75. ampliat. assassinum vocari, & Ecclesiæ immunitate priuari venenantem, idest eum, qui veneno aliquem
5 necauit; maiores insidias enim quis infert venenando, idest mortem inferendo veneno, quàm is, qui ferro, vel alio instrumento percusit, vt dixi in præced. cap. num.
6 Sed pluries hæsitatum vidi, an laycus assassinus posit puniri per Iudicem Ecclesiasticum? Bouadill. tom. 1. lib. 1. cap. 17. num. 99. testatur, laycum assassinum, & eius fautorem à Iudice Ecclesiastico puniri posse; sed hoc quo ad pœnam spiritualem non temporalē, ea ratione, quia Religioni Christianæ obstat.

Sed, quid in Clerico assassino? licèt Viscont. in singul. verb. assasinus fol. mihi 12. disputat. articulum; tamèn Tasson. de Antefat. vers. 12. obseru. 1. num. 27. & seq. disputat ad partem articulum,
7 Bouadill. eod. lib. 2. cap. 18. num. 54. & seq. concludit, Iudicem laycum cognoscere Clericum assassinum, quatuor tamèn concurrentibus, vt ibi per eum, Clar. §. assassinum num. 8. & Giaccar. & Baiard. ibid. ille enim, num. 9. hic num. 25. & iterum quæst. 36. vers. item quæro; concludit, Clericum assassinum puniendum esse per Iudicem laycū, vt ibi per eum, & Grammatic. vot. 8. refert M. C. V. cognouisse illum Prothonotarium Capuanum, & decisio fuit in præsentia Domini Cardinalis Columnæ Viceregis in hoc Regno; sequitur Tasson. de Antefat. vers. 12. obser. 1. num. 34.

D E

DE RAPTV
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Carcerum custodia, ad quem spectet.
Delegatio, quando ex mente Principis consideratur concessa, licèt verba specialia non adsint.
Verbum [debet] positum in rescripto Principis, quid importet.

SVMMARIVM.

Carceres non debent esse subterranei, neque tenebrosi num. 2.
Sunt inuenti ad custodiam num. 3.
Vocatur locus sanctus, honestus, & reuerentiæ n. 5.
Antonius Lionetto Auditor laudatur n. 6.
Carcerum custodia, ad quem spectet n. 7.
Rescriptum Principis, quando dicatur excitatiuus, vel delegatiuus n. 10. & 11.
In crimine raptus, an procedatur ad modum belli n. 12. & 13.
Delegatio, an extendatur ad non nominatos n. 15. & 16.
Ab vno obtenta, an alteri non prosit n. 14.
Verbum [mandamus] an importet delegationem n. 17.
Si est appositum insolitum verbum n. 18.
Si est mutata forma, an inducat delegationem n. 18. & 19.
Verbum [debet] in rescripto Principis positum, quid importet n. 20 & 21.
Si Princeps, auditis grauaminibus per Baronem Vassallo illatis, rescribat, vt carcerati ab eo capiantur, & ab alio, cui dirigit, cognoscantur, an inducatur delegatio n. 22. 23. & 24.

Iberatus Falcuccio, & Liuia Giannolo cõiuges Terræ Sãcti Soxij in quorum Curia exposuerũt que-
1 relam contra Flauium Zitola, Dominicum Zitola, eius filiũ, Franciscum Fronturo Sancti Soxij, & Dominicum Perciabosco Sãcti Nicolai, de insultu, facto noctis tempore in personam dictæ Liuiæ in eius domo,

domo, de adulterio; ex quo, ingresi, eam omnes quatuor vnus post alium cognouerũt carnaliter, & de raptu; ex quo, post cognitionem carnalem, eam rapuerunt, & asportauerunt à Terra Sancti Soxij ad Terram Sancti Nicolai in domum ipsius Dominici Perciabosco, distãtia, ferè vnius miliaris, & ibi eam detinuerunt spatio dierum trium, & de nouo eam carnaliter ipse Perciabosco cognouit: inde dimisit. Et, cũ casus iste mihi exorbitans, ac singularis videtur, ex confessione, quam ista mulier fecit; dicit enim omnes quatuor, in vna camera existentes in vno cubili, eam cognouisse palàm, vnum post alium, & quãdo vnus cognoscebat, alij aderant, & erant præsentes alij de domo; inhonestissimũ, immò ferè impossibile visum fuit.

Cuius vigore fuerunt per
1 afflictatorem Triuici carcerati, & in eius carceribus dicti inquisiti detenti spatio ferè semestris, & grauati cum cõpedibus in carceribus subterraneis, quod de iure prohibetur: carceres enim non debet
2 esse subterranei, neque tenebrosi prag. 19. tit. de Baronib. cùm non ad pœnam; sed potius ad custodiam sint inuenti, l. 1. ff. de custod. reor. Capoblanc. tom. 1. de Auth. Baron. in hac prag. num. 1. & 2. & Barones tenebrosos
3 subterraneos, vel fœtidos carceres habere, potiùs necare, quàm custodire Vaxallos, dicitúr, quòd affirmat iterum tom. 2. cap. 93. num. 1. 2.
4 vbi subiungit, attributum carceris esse, vt vocetur locus sanctus honestatis, & reuerentiæ; vnde Nouar. de grauaminib. vaxallor. grauamin. 268.
5 dicit: Grauari Vaxallos, si Barones habent carceres obscuros, fœtidos, siuè subterraneos. Videntes Flauius Zitola Pater, & Dominicus Zitola, nullum releuamen obtinere ex tot instantijs, ex tot vociferationibus, tantisue protestationibus, factis pro eorum expeditione, Regium Collaterale Consilium adierunt, factum narrantes, obtinuerunt prouisiones, siuè ordinem, huic Regiæ Audientiæ directum, vt se informet, & veris per ipsos expositis, statim carceratos, vnà cum informatione sibi adducendos curet, & ipsos statim de iustitia expediat, cuius ordinis tenorem placet hic inserere, videlicet. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Illustres, & Magnifici viri Collaterales Consiliarij Regij fideles dilectissimi. *Ci è stato presentato memoriale, videlicet. Illustrissimo, &*

Eccel=

Eccellentissimo Signore. Flauio, e Domenico Zitola della Terra di Santo Soffo, Prouincia di Principato Ultra, fanno intendere à V. E. come sono cinque mesi, e più, che Angelo Stefanelli, affittatore del Stato di Treuico le fè carcerare nella Terra di Zuncoli, con ferri, ceppi, & iugo di notte, e giorno, per farli morire, per odio particolare, che tiene con li supplicanti, sotto figurato pretesto de adulterio, e ratto in persona di Liuia Giannolo, del che ne è stata fatta dalla parte ampla escolpatione, e remissione, stante la loro innocenza; e sotto pretesto de vn'ictto di scopettata in persona di detto Domenico tantùm, senza che ci fusse nè offensione, nè querela de parte, della qual causa ne volse per forza detto affittatore docati cinquanta l'anni passati, & con tutto ciò, Signore Eccellentissimo, li molesta per odio particolare, che tiene con essi supplicanti, & hauendono esclamato, e fatto instanza giornalmente, che l'hauesse spediti di giustitia: mai hà voluto farlo per suoi particolari disegni: ansi hauendole dato il Giudice, dal quale le furono date le defensioni; poi non hà voluto, che procedesse più manzi; e con tutto ciò le hà fatti stare sempre ferrati, à segno, che hanno perso la salute, e sono diuentati tutti stroppiati; & vedendosi così maltrattati, & oppressi, hanno hauuto ricorso alla Regia Audientia Prouinciale, dalla quale furono spedite prouisioni, che frà dieci di si spedesse la causa, sub pœna auocationis. Et, perche lo fine de detto affittatore è, di farle morire nelle carcere, fè inhibire all'Audientia dalla Gran Corte della Vicaria. Signor Eccelentissimo queste sorti di oppressioni, e tirannie, non solo non si deuono permettere nel tempo del felicissimo gouerno di V. E. mà si deuono castigare seueramente; perciò ricorrono da V. E. e la supplicano per amor di Dio, se degni prouedere: acciò non morano innocentemente in quelle carceri: & ordinare alla Regia Audientia, che se pigli essi supplicanti, & le mandi carcerati in Vicaria, vnà con l'informationi, che ci sono acciò in Vicaria, Tribunal superiore, e doue indifferentemente si fà giustitia, si possa conoscere la loro giustitia, & non siano così maltrattati, & oppressi, come se fossero cani, & nō sudditi di Sua Maestà, & l'haueranno à gratia, vt Deus, &c. Et, inteso noi detto memoriale, ci hà parso fare la presēte, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che vi debbiate informare dell'esposto nel predetto memoriale; & essendo vero quello si espone, vi debbiate mandare subbito à pigliare li predetti carcerati con l'informatione, che contro di essi la predetta Corte di Santo Suosso hà preso, e subbito li debbiate spedire di giustitia, e così essequete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 8. Augusti 1634. El Conde de Monte-

potestas ad modum belli non potest exerceri per Barones, 13 Nouar. de grauam. Vaxallor. grauamin. 410. Sed potius per R. A. sequitur, quòd hęc R. A. omninò est competens, & causa non debet affictatori committi.

Ego verò, qui partes Dominici Perciabosco, vnius ex quatuor inqnisitis, tuebar, licèt deliberassem petere remissionem causæ dicti mei Clientis ad Ducem Flumari, Terrę Sancti Nicolai Dominum, non obstantibus oppositis per Fiscum, & Aduocatum dictorum de Zitola, fundantium se in delegatione causata ex præinserto ordine; dubitatur enim in iure, si de-
14 legatio ab vno obtenta, prodest alteri, ratione communionis, de quo per Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 103. in fin. Oltrad. de rescript. prælud. 18. nu. 4. & 18. cùm hic Dominicus Perciabosco non est nomina-
15 tus in precibus, neque delegatione, eum nó conpræhendit; delegatio enim non extenditur ad personas non expressas, Ricc. decis. 155. par. 2. Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 62. nu. 13. & 15. & quæst. 64. n. 21. Scacc. in
16 tract. de sent. & re iudic. glos. 7. quæst. 4. specul. 6. Nouar. quæst. forens. 46. per tot. to. 2. qui Scacc. n. 21. limitat, nisi persona, rescripto non nominato, in consequentiam veniret; tamẽ inde ponderaui verba rescripti, & dicebam ex infrascriptis rationibus, causam esse huic Regiæ Audiẽtiæ delegatam.

Prima, in rescripto positum est illud verbum: *Ve dicemo, & ordinamo*, quod idem est, ac si
17 mandamus, quod verbum: Mandamus, importat delegationem, Ruginell. in tract. de appellat. §. 6. glos. 2. cap. 2. num. 2. & 3.

Secunda, solét semper Domini Regentes in eorum mádatis dicere: *Prouederete di giustitia*, in hoc est aliud verbum,
18 insolitum apponi: *E subbito li debbiate spedire di giustitia*, ex quibus videtur mutata forma prouisionalis. Et, quando solita forma mutatur, censetur causa delegata, sic ex multis
19 refert Petr. ad Grammat. decis. 36. n. 23. Thor. ad Apont. de potest. proreg. tit. de delegat. causar. §. 1. in princip.

Tertia, ex illo verbo: *debbiate*, oritur verbũ [debet] quod importat necessitatẽ, ex glos.
20 in l. sępè, ff. de effic. Præsid. Scacc. citat. tract. glos. 14. quæst. 15. n. 2.

Quarta, hoc verbũ [debet] videtur præceptiuum, ex eo;

quia necessitatem inducit, &
21 obligat eum, cui dirigitur ad implendum, Scacc. ibid. vnde sequitur, quòd quando in rescripto adest verbum præceptiuum, delegationem importat, Burg quæst. 74. numer. 14.

Quinta, quia, cùm D. Prorex, & eius Regium Collatera-
22 le Consilium, auditis grauaminibus per affictatorem illatis, iussit, veris illis existentibus, carceratos, vnà cum actis ab illis carceribus trãsportari ad hanc R. A. & fuerunt grauamina verificata; sequitur,
23 quòd cùm Prorex voluit causam ab illa Curia abdicare, censetur causa delegata huic R. A. dum habuit notitiam, affictatorem grauasse, & voluit hoc mandare; si enim ad affictatorem remitteretur, vanus esset recursus, per inquisitos habitus; inane esset rescriptum, & cau-
24 sa non remittitur ei, qui semel grauauit, quia semper præsumitur, velle grauare, ex regula iuris.

Huiusmodi rationes fuerũt ponderatæ, & tandem, post discussionem, habitam, fuit interpositum decretum, quòd procedatur in Regia Audientia, remissionibus petitis, non obstantibus.

Et, inde, discussa causa principali, in sequẽti capitulo ponam ea, quæ contigerunt.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Raptus quid sit.
Raptus vnde dicatur, & quæ sit eius pœna.
Quæ concurrere debent, vt raptus dicatur.

SVMMARIVM.

Raptus vnde dicatur.
Raptus, & rapina quomodo differant num. 2.
Raptus quomodo diffiniatur ex legistarum voce? n. 4.
Alia diffinitio datur, ex B. Thoma num. 3.
Quæ concurrere debent, vt raptus dicatur, & habeat locum eius pœna num. 4. ad 11.
Raptus an inducatur ex persuasione, precibus, muneribus, vel aliijs verbis blanditiosis? n. 6. & 7.
Raptus vt dicatur, requiritur asportatio de loco ad locum, & in loco remoto n. 7. 8. 9. 10. & 11.
Raptus olim quomodo committebatur? num. 12.
Hodie in Regno quæ pœna datur pro raptu? n. 12. & 13.
Amplia etiam in rapiente nouitium de Religione nu. 14.
Etiam si mulier rapiat virum, ibid.

Rapter

Ost discussa in capitulo præcedẽti, fuit deuẽtum ad discussionem causæ principalis; vnde cùm de crimine raptus tractetur, cõgruũ videtur, vt raptus materiã plenius explicem, & causæ tutelam aggrediar, & plura vidẽda esse in primis, opinor, vt ad specialitatẽ inde deueniri possit.

Et Primò, vndè dicatur raptus. Secundò quid sit raptus.
1 Tertiò quomodo committatur, & quæ concurrere debẽt, vt raptus dicatur. Quartò quæ pœna pro eo venit imponenda.

Quò ad primum, Raptus dicitur à rapiendo; tamen differt à rapina, quia raptus ca-
2 dit in persona, rapina verò in rebus, Angel. de Malefic. tit. de raptorib. num. 1. Damphoud. pract. crimin. cap. 103. num. 1.

Quò ad secundum, plures sunt diffinitiones; nam B.
3 Thom. 2. 2. quæst. 154. artic. 7. in princip. sic definit. Raptus propriè est illicitus coitus, à corrumpendo dictus, in quo loco affert, an raptus sit species luxuriæ, distinctæ à stupro, de quo per Sayr. Clau. Reg. lib. 8. cap. 5. in princip. Sed legistarum more, & criminalistarum lingua, sic defi-
4 nitur. Raptus, est violenta, vel cum malis artibus transportatio, siuè adductio mulieris honestæ, inuitę, de loco ad locum, animo, eam carnali-

naliter cognoſcendi, Decian. tract. crimin. lib. 8. cap. 7. n. 4. & 5. quem ſequitur D. Frã-ciſc. de Caſtill. deciſ. Sicil. 182. num. 25. tom. 2. & cùm lex nihil fruſtrà apponat, quodlibet verbum, in definitione appoſitum, eſt conſiderandum, & operatur ſuum effectum, ex quibus conſiderationibus reaſſumuntur requiſita, quæ concurrere debent, vt raptus dicatur.

Ex illo verbo: *Violenta*, aduertatur, quòd delictum ra-
5 ptus dicitur violentum, præcipitoſum, & toti mũdo execrabile; cap. Regn. vt ſine mortalis num. 7. & ibi Reg. Tap. & iterum in Conſt. Siquis rapere, & in Conſt. Capitalem, & poſt eum, Mut. deciſ. Sicil. 77. num. 10. vnde requiritur violentia, nempè, quòd mulier inuita capiatur; ipſa enim volente, non dicitur raptus; iniuria enim non infertur in volentẽ, ex regula iuris, vt infra dicam.

Ex verbo [malis artibus] reaſſumitur, quòd ſi non con-
6 currit violentia, ſed tantùm ſuaſiones, preces, munera, donationes, vel verba blanditioſa, dicitur violentia, Afflit. in Conſt. ſi quis rapere num. 2. concludit, eſſe violentiam interpretratiuam; & dicitur mulier circumuenta ad conſentiendum, ſequitur Ioſeph Seſſa deciſ. Ragon. 94. Sayr. deciſ. 2. tit. de raptorib. Triuiſan. deciſ. Venet. & quã-uis violentia poſſit conſiderari, etiam in volente, Scacc. de ſentent. & re iudicat. gloſ. 14. quęſt. 21. num. 57. tamen Caſtill. citat. deciſ. 182.
7 num. 20. dicit, quòd ſuaſiones, preces, dona, & munera non inducunt violentiam, & ſi concurrat pecunia, non dicitur violentia, ſed venditio honoris, Scacc. ibid. vide Mut. cit. deciſ. 77. num. 23. & 25. & tom. 4. capit. Sicil. 166. num. 4.

Ex verbo (trãſportatio, ſiuè adductio de loco ad locum,
8 animo carnaliter cognoſcendi) reaſſumitur aliud requiſitum; quòd requiritur tranſportatio de loco ad locum cauſa libidinis; non autem
9 pro maiori commoditate, Clar. §. raptus in princip. Maſcard. concluſ. 1259. num. 20. & ſeq. requiritur enim vis, & debet neceſſariò deduci actus, concludens violentiã, Giaccar. ad Clar. ibid. Maſcard. cit. loc. dat exemplum in puella, reperta in ſyluis, & cã-pis, & alibi adducta, Vincent. Honded. conſ. 98. num. 25.
10 tom. 1. Mut. citat. cap. 166. num. 2. adeò, quòd ſi de vna camera ad aliam puella ducatur

tur raptus, Ricc. decis. 214. num. 2. & seq. par. 1. & est adeò verum, quòd, quamuis intercedat violentia, sed in eadem domo, & nō concurrat amotio, non dicitur raptus, Reg. Tap in const. Capitalem num 3. Sed requiritur transductio de loco ad locum, iuncta violentia, Nicol. Carbon. practic. pract. lib. 2. cap. 2. num. 45. Honded. cit. cons. 68. num. 1. tom. 1. nec sufficit momentanea adductio; sed requiritur de loco ad locum adductio; & quòd sit in loco remoto, Mut. cit. decis. 77. num. 2. Reg. Tap. ibid. Peguer. decis. 42. num. 7. Mauson. in tract. de con-
11 traban. quæst. 2. num. 6. Tasson. de Antefat. versic. 12. obseru. 1. n. 22. & iterū versic. 13. obser. 1. Menoch. præsūpt. 101. ex illo verbo [mulieris honestæ] reassumitur, quòd, si rapitur mulier, meretricalem, vel alio modo inhonestam vitam ducens, non dicitur raptus, vt infra dicam.

Deuenio ad quartum, & sic, ad pœnam, & est sciendum,
12 quòd pœna raptus antiquitùs alio modo irrogabatur, vt per Ferrett. de re militar. tit. quādo sit pugnandum, num. 46. Hodie verò est pœna raptus capitis, tùm de iure cōmuni,
13 ex l. 1. Cod. de rapt. virgin. tùm de iure Regni, tàm monialis, si rapta fuerit, quàm alia, Afflict. in const. si quis rapere, num. 1. & 2. Campagn. in cap. Regn. vt fine n. 14. & seq. Scaccia de sentent. & re iudicat. præs. 14. quæst. 21. num. 35. Nicol. Carbon. pract. practicar. lib. 1. cap. 7. num 19.

Quæ pœna habet locum etiam in rapiente nouitium de Religione, & pœna mortis punitur, Baiard. ad Clar. §.
14 raptus num. 32. & etiam, si mulier rapiat virum, Ricc. decis. 214. num. 5. & seq. par. 1. quem sequitur Nouar. collect. 189. & si rapitur puer causa libidinis, rapiens pœna capitis punitur, Ang. de malefic. tit de raptor. num. 4. Clar. §. raptus versic. Vnum tamen, ibi Baiard. num. 32. Honded. cit. cons. 98. n. 2. & 3. tom. 1. & Clar. cit. loc. testatur, DD. dicentes permitti in militibus abducere pueros, etiam inuitis parentibus, licèt contrarium iudicasset, si occurrisset. Et pœna, imposita de iure canonico, vide nouissimè remissiones ad Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de Reformat.

Et de masculo rapiēte masculum, & muliere rapiente mulierem, latè Decian. lib. 8. cap. 7. n. 28. 29. & 30.

Verùm

Verùm, illud, quod dixi de muliere rapiente virum, vt Clar. cit. loc. verſ. Sed pone,
16 eſt intelligendum, citra mortem, ſed rigorosè eſſe pœnam imponendam; ceſſat enim ratio l. 1. Sayr. deciſ. 2. de raptorib. dicens, quòd mulier, quę ſequitur virum, non dicitur rapere, etiam ſi eam ſtupret.

Et, ſi raptor eſt notorius, & manifeſtus, condemnatus,
17 non appellat, Cartar. de exequut. ſent. cap. 1. num. 111. Farinac. quæſt. 101. num. 48. & hoc delictum non præſcribitur quinquẽnio, prout quædam alia, Mut. tom. 4. cap. 166. num. 14. & ſi rapiens
18 erit filius familias, excluditur à ſucceſſione, & applicatur ſorori, & fratribus; cap. Regn. vt ſine num. 15. Nicol. Carbon. lib. 2. cap. 2. num. 45. & huiuſmodi raptus delictum non admittit compoſitionem, neque tranſactionẽ ex eod. cap. Regn. vt ſine nu. 20. in illis verbis: Nullius Officialium noſtrorum compoſitionem aliquam facere audeat, cùm velimus, exigentes pro bono publico, & proſpero ſtatu Ciuitatis eiuſdem, quod vnus quiſque ipſorum circa præmiſſa geſſit in opere, in corpore luat.

Licèt Hieronym. Gabriel. conſ. 172. num. 43. tom. 1. afferat, poſſe inquiſitum de raptu tranſigi; videtur enim
19 in quocunque crimine poſſe remitti, quamuis Taſſon. de Antefat. verſic. 3. obſeru. 4. num. 185. fateatur in crimine raptus non ſolum nõ poſſe pœnã remitti; ſed nec offenſos poſſe facere remiſſionem ſub pœna deportationis, ex l. 1. §. final. Cod. de raptu Virgin. circa finem, magnum enim iudicatur ſcelus, maximumque delictum, ex qua perpetua iniuria remanet.

Dixi ſupra; quòd quandò mulier conſentit, non dicitur raptus; vnde quæritur, ſi mulier concurrat in fuga cum
20 amaſio, an dicatur mulier inuita, vel conſentiens. Dum vt ſupra dixi, requiritur violentia? Capoblanc. tom. 2. de Auth. Baron. cap. 44. nu. 20. tangit articulum, & concludit ore Afflict. & Vrſill. ibidem relati, quòd quamuis mulier concurrat in fuga cum amaſio, ſemper præſumitur raptus, de iure violentus, & furtiuus, Mut. verò, quem Capoblanc. non citat deciſ. Sicil. 77. num. 24. & 25. diſtinguit; quòd aut puella eſt in poteſtate parentum, quamuis illa conſentiat, tamen eius cõſenſus nõ poteſt illis præiudicare, & puella in poteſtate paren-

parentum existens, non potest, etiam volens, se, & membra sua raptui submittere; eius enim velle non prçiudicat aliorum nolle; licet Decian. Sanchez, & alij asserunt, hoc casu extraordinaria pœna puniri; aut verò non est in potestate, sed liberum arbitrium habet, & spontè consentijt, & abijt, nulla violētia; persuasione, inductione, aut alia instigatione interuenien-
21 te, & tunc secùs erit, Castill. quem Capoblanc. non adducit decis. Sicil. 182. num. 20. & seq. aliam distinctionem amplecti videtur, nempè, quòd si mulier consentiat, etiam subducta blanditijs, suasionibus, & donis, non habet locum pœna raptus; totus mundus enim puniretur, ex eo, quia animus mulieris cum donis, & sollicitationibus ad animum pertrahitur; vnde ex his dicebam in hoc casu, nullam pœnam raptus posse imponi; dum ista mulier spontè, & voluntariè abijt; verùm, quia potest dari casus, quòd mulier asserat, fuisse violentatam; & vir negat, cui credendum, mulieri nempè, asserēti, an verò neganti? Giazz. disputat. crimin. 24. num.
22 5. dicit, non credi mulieri, asserenti, se vim passam, & per vim cognitam, etiàm si concurrat depositio mariti, Vulpell. cons. 30. num. 1. 5. & 6. etiam si deponat in tortura, Farinac. quęst. 43. num. 94. immò, quando non constat de violentia, facit se sociam criminis, Giazz. ibid. n.
23 6. est tamen verũ, quòd querela raptæ, siuè inculpatæ facit inditium, Farinac. quæst. 43. num. 90. 94. & 99. secùs verò, si rapiens confiteatur, fecisse causa matrimonij, mulier verò negat, de quo est additio ad decis. Peguer. 42.

Si verò vterque confiteatur, fecisse causa matrimonij, & subiungat esse desponsatos,
24 an credatur? Afflict. in. constitut. si quis rapere nu. 13. & 14. distinguit, quòd: Aut præcessit tractatus matrimonij, quod inde est sequutum. Et, tùnc non pœna mortis datur: aut verò nullus tractatus præcessit de matrimonio: sed solũ de fornicatione, & postea sequitur raptus, licèt postmodũ sequatur matrimoniũ, debent pœna capitis puniri; non punitur enim, nisi illa effrenata libido, & subdit multoties: Reges post matrimonium contractum, fecisse decapitare raptorem, quod ipse intelligit
25 cum distinctione; an inter nobiles, vel populares sit; quãdo enim sunt inęquales, secùs erit, vt per Rot. pisan. decis.

19. Angel.

19. Ang. de malef. in verbo: *Che me hai adulterato la mia donna* n. 17. dicit, credi vtrique, nisi alia signa contraria cõcurrant, se-
26 quitur Caball. cas. 196. n. 9. 10. quando enim pro matrimonio adducitur, & inde sequitur, non dicitur raptus, Marc. decis. 2. par. 1. Ioseph Sesse decis. Aragon. 96. & tũc euitant pœnam, à Constitutione impositam, Triuisan. decis. 89. Peguer. decis. 42. Thesaur. decis. 217.

Vlterius, quando mulier rapta, vel eius parentes non
27 statim secuto raptu lamentantur, querelãt, vel accusant, & sunt tardi in querelando, præsumitur dolus ex illa tarditate; res enim tanti præiudicij non debet diù occultari; sic ex multis testatur Giazz. cit. discept. 24. n. 65. & tenetur infra octo dies querelare, & accusare, ex Const. Regn. Om-
28 nes nostri, & ibi Affl. nu. 13. quem sequitur Castill. decis. Sicil. 183. num. 5. tu vide omninò Farinacc. quæst. 144. num. 180. & 191. vt dixi tit. de stupro num. 31.

Si tamen fuerit raptus sine corruptione, vel copula, an puniatur rapiens? Afflict. citat. constit. si quis rapere num. 8.
29 adducens casum de iuuene, qui rapuit puellam, euntem ad fontem pro aqua, quam honestè ad domum sui consanguinei adduxit, vt eam in vxorem haberet, qui fuit liberatus, dicit, quòd solus raptus, absque corruptione sit pœna mortis dignus, Grammatic. in const. in quæstionibus.

Campagn. in cap. Vt fine num. 61. dicit, quòd, si raptor
30 rapiat mulierem, & nõ coeat cum ea, non punitur pœna mortis, Nicol. Carbon. citat. lib. 2. cap. 2. num. 45. dicit, quòd, si non cognouit, non punitur, neque raptus iudicatur, copula non secuta, Triuisan. decis. 41. Clar. verò §. raptus, vers. sed quid si ille, refert vtramque opinionem; ipse tamen distinguit, quòd: Aut non cognouit, quia non potuit, & tunc punitur; aut verò, quia noluit, & se abstinuit, & nõ punitur, quem sequitur, Hier. Gabriel. cons. 172. to. 1. num. par. 4. & 6. Catalan. in tract. de indult. cap. 34. n. 157. & 158. dicit, quòd etiã
31 copula non secuta, pœna mortis irrogatur ex atrocitate delicti, tu vide distinctionem, quã facit Thesaur. decis. 217. num. 2.

Prout è contra, si rapta, fuerit per prius corrupta, & ab alio cognita, non dicitur rap-
32 tus, Mascard. cõcl. 1006. n. 53. Triuisan. decis. 26. par. 2. Mur. citat. tom. 4. cap. 166. num. 13.

num. 13. Baiard. ad Clar. §. raptus n. 28.

Et pro coronide intrat alia difficultas, quam supra tetigi;
33 vtrum, rapiens meretricem, vel inhonestam, videatur raptum committere, vt puniatur? Afflict. in constit. Omnes nostri nu 11. ad fin. dicit, quod in hoc crimine raptus meretricis, vt puniatur, speciale requiritur, vt raptor sit confessus, & conuictus, Campagn. cit. cap. vt fine n. 64. dicit, nō esse raptum, sequitur Triuisān. decis. 33. par. 2. Mari ad Grammatic. decis. 107. num. 10. Petr. ad Grammatic. decis. 36 Mastrill. decis. 207. num. 4.
34 qui n. 10. dicit, quòd rapiens mulierem meretricem, arbitrariè punitur, Clar. §. raptus, vers. quæro nunquid, Caball. tamen, pœna extraordinaria puniri asserit cas. 179. nu. 6. idem erit dicendum, si fuerit rapta mulier in habitu meretricali, vel inhonesto incedēs, quo casu pœna raptus locum non habet, quia in habitu, in
35 quo quis reperitur, præsumitur, Ricc. decis. 296. nu. 12. par. 2. vbi dat exemplum in Clerico, incedente in habitu laycali.

Si verò primò erat meretrix, inde est effecta honesta, & rapitur, an dicatur raptus in
36 muliere honesta, sed prius meretrice? Viscont. in conclus. in verb. Raptus fol. mihi 244. ad med. ex Menoch. ibid. relat. asserit, quòd, si mulier non consensit, ex quo ad vitam honestam redire volebat: & desijt meretricari, & honestè viuit, quòd raptor punitur, sed qua pœna, nō dicit: quod tu intellige de pœna extraordinaria, ex adductis supra. Ego autem cum Castill. decis. 83. distinguendum censeo; quòd: Aut mulier est ma-
37 rito coniuncta, honestè viuit, & desijt meretricari, etiam si rapiens eam non cognouisset, antequam nuberet, tunc si rapitur, committitur raptus, & eius pœna locum habet.

Aut verò mulier est marito data, & inhonestam vitam du-
38 cit, & maritus eius inhonestatem ignorat, & rapitur, &, tūc
39 extraordinaria pœna punitur, propter vim, ipsi in raptu illatam, & pro iniuria, Caball. cas. 179. n. 6. posset tamen esse iniuria atrox, vt etiam pœna mortis locum haberet, Caball. ibidem.

Dubitari cōtingit insupèr, si raptor gaudet immunitate
40 Ecclesiastica? Clar. quæst. 30. versic. quæro numquid, ad med. pro affirmatiua, & sic, quòd gaudet, testatur, Mari ad Grammatic. decis. 107. n. 10. dicit, quòd de iure canonico

gaudet, de iure ciuili, secùs, Mar. Ital de immunitat. Eccles. lib. 1. cap. 5. §. 2. n. 8. reiecto Couarruu. dicit debere gaudere, Farinac. de immunit. Eccles. cap. 6. num. 91. dicit, quòd, quando raptus fuit cum insidijs, & malis artibus, & non de consensu, de iure ciuili non gaudet, secùs de iure canonico, quod in hac materia est attendēdum, Peregrin. de immun. cap. 12. num. 14. pro, & contra argumentatur; tandem residet in opinione, quòd gaudet; quia non est exceptum in Bulla, Gammacurt. de Immunit. cap. 14. num. 3. lib. 3. dicit, de consuetudine ei seruari immunitatem; & iterum lib. 5. cap. 3. num. 1. & 3. & dicitur etiam raptor excomunicatus, Ricc. decis. 342. par. 2.

Et, si raptus fuit in Ecclesia, nec gaudet, idem Gamma-
41 curt. lib. 5. cap. 18. num. 2.

Oritur aliud dubium; an repertus infraganti in hoc de-
42 licto raptus, possit impunè occidi? tex. in l. 1. Cod. de raptu Virg. tribuit potestatem coniunctis mulieris raptæ, immò alijs, in cuius potesta-
43 te reperitur, nempè tutoribus, & curatoribus, impunè occidendi raptorem, quod sequitur Farinac. quęst. 145. Nicol. Carbon. cit. pract. lib. 1. cap. 7. num. 19. quòd tu intellige, dumodò reperiatur in loco remoto; tunc enim infraganti censetur, & dicitur repertus quando in loco remoto adducitur, non est lo-
44 cus pœnitentię, vt supra dixi, ex Mauson. in tract. de contrabann. quæst. 2. num. 6. Tasson. de Antef t. vers. 12. obseru. 1. num. 22. & vers. 13. obseruat. 1. Menoch. præsūpt. 111.

Tu scis, quòd fur potest in loco, in quo reperitur cum re, furto sublata, capi, & puniri, ratione contractationis, quia dicitur nouum furtum cōmittere, ex doctrina Bart.
45 in notiss. l. si dominium, vt per Capyc. decis. 104. & Franch. decis. 681. & ego latiùs dixi in tit. de furt. cap. 1.

Nunc quæritur; an hoc procedat in raptore, ita vt rapiens, si fuerit alibi repertus cum muliere rapta, possit ibi capi? Capoblac. qui omnia tetigit, & multa nos docuit, tom. 2. de Auth. Baron. cap. 54. mouet punctum, & ex Castrens. Fulgos. Peguer. & Decian. ibi citatis pro affirmatiua concludit, nempè,
46 quòd raptor, vbi reperitur cū rapta potest capi, & puniri quamuis capiens, Iudex cōpetens non sit; efficitur competens, ratione contractationis

nis, & adaptat conclusionem, firmatam in fure, procedere in raptore, Farinac. verò quęst.
47 7. num. 8. in princip. idem affirmat, nempè, quòd raptor possit puniri vbi reperitur; sed in fine dicit, Duenn. regul. 378. sub 6. limit. multum dubitare de veritate huius limitationis, & illam veram minimè videri, non alio, nisi, quòd iura non dicunt, raptorem vbique puniri posse; sed potius, quòd, quando quis est
48 priuilegiatus, non conueniatur, nisi coram suo; &, si raptor est priuilegiatus, priuilegium non opitulatur, & ipse Farinac. per Capoblanc. non allegatus concludit, quòd raptores nõ vbique puniri possunt; sed quòd raptores non possunt priuilegium allegare; vnde Farinac. & Capoblanc. ad inuicem contradicunt, & inter eos oritur controuersia.

Ego verò, pro illis reconciliandis, distinguendum censeo, quòd, aut raptor reperitur solus, & tunc ad instar furis
49 sine re furata depræhensus, non potest, vbi capitur, puniri; nullus enim regularitèr, aliud forum sortiri potest, nisi ratione originis, domicilij, & delicti; & procedit consideratio facta per Farinac. aut
50 verò capitur cum muliere, rapta, & tunc subdistingue; aut mulier consentijt in raptu; aut verò nũ consentijt, & per ea, quæ supra dixi, non dicitur raptus; aut verò mulier non consentijt; sed inuita, & nolens, abducitur, & tũc rapiẽs, cum rapta vbi depræhenditur, punitur ad instar furis cũ re furto sublata; non potest enim diuersa ratio assignari, & procedit opinio Capoblãc. sic videtur annuere, Castill. à Capoblanc. non allegatus, decis. Sicil. 158. num. 18. & erit dummodò reperiatur in loco remoto, prout supra dixi.

Ex qua distinctione colligere poteris, si in crimine ra-
51 ptus cadit remissio causæ ad Baronem, licèt Regen. Tap. lib. 3. iur. Reg. in pragm. vbi de crimine n. 30. ex Azeued. ibi relato, prohibeat, raptores remitti ad eorum Barones.

Et dictum Farinac. procedit in casu suo, scilicet, vt rap-
52 tor, si priuilegiatus fuerit, nullum priuilegium allegare possit, prout similiter fuisse prouisum, quòd procedatur in M. R. C. Siciliæ, refert Castill. decis. 158.

His omnibus enarratis, & materia raptus plenè discussa, tàm ad præsentis causæ decisionem, quàm ad aliarum cognitionem, dico; quòd, cùm in occurrenti casu videatur tàm euidens machinatio, facta per

dictam mulierem, tàm magna inuerisimilitudo, per illam enarrata, quatuor, vnum post alium, palam, publicè, immò patrem, & filium eam cognouisse, non concurrunt requisita; nam spontè ex eius domo abijt; non adsunt aliæ probationes, nisi eius depositio, quæ tanquam inuerisimilis, & inhonesta debet reijci; non accusauit infra octo dies, & vlteriùs inhonestè ipsa mulier viuebat; Concludo, Dominicũ Perciabosco, ab ea imputatũ, non puniendum, immo liberandum fore.

Hęc causa fuit diù discussa, & cum librorum reuolutione vẽtilata; materia enim raptus non est frequens, & quando casus occurrit, est plenius discutienda, ptout præsens fuit discussa, & fuit decisum, quòd inquisitus liberetur nouis inditijs die 18. Maij 1635. Auditore Antonio Lionetto, relatore.

D E

DE STVPRO
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Stuprum quomodo committatur.
Quomodo probetur, & qua pœna puniatur.
Virgini, asserenti, se esse defloratam, an credatur.

SVMMARIVM.

Mulieres viros appetunt num. 1.
Violentia, illata mulieri, quomodo probetur n. 2. *&* 4.
Violentia, illata in viri potentem, quomodo puniatur n. 4.
Stuprans virginem colore matrimonij qua pœna puniatur n. 5. *&* 6.
Stuprans promissionibus, vel pecunia, an puniatur n. 8. 9. *&* 10.
Virgini, asserenti, se stupratam, an credatur n. 11. 14. *& seq.*
Virgo ab alijs cognita, an dicatur virgo n. 11. 12. *&* 13.
Assertio Virginis esse defloratam, an probet? distingue n. 18. *&* 19.
Masculus, & fœmina coeuntes, qua pœna puniantur n. 20.
Mulieres ad inuicem coeuntes qua pœna puniantur n. 21. 22. *&* 23.
Sodomia an gaudeat immunitate Ecclesiæ n. 23. 24. *&* 25.
Committentes actus carnales in Ecclesia, an gaudeant eius immunitate num. 25. *&* 26.
Tentans stuprare puellam, & impeditus, non valens, an puniatur n. 27. *&* 28.
Violentia an dicatur in mulierem, si sunt fracta ostia suæ domus nu. 28. *&* 29.
Stuprum an censeatur purgatum si stuprator, & stuprata cohabitauerint n. 30.
Virgo, si tacuerit accusare de stupro, an valeat tardiùs querelare n. 31.
Stuprum quanto tempore præscribatur n. 32.
Præscriptio in quibus casibus criminalibus non currat n. 33. *&* 34.
Puella prægnans, an possit consignari parentibus, vel affinibus num. 35. 36. *&* 37.
Dos quanta debet esse puellæ stupratæ? distingue à n. 38. *ad* 49.
Virgo stuprata, si patitur, ab alijs cognosci, an habeat dotem n. 50.

Stu-

Stuprans, promissione matrimonij, si noluerit contrahere, an cogatur nu. 51. 52. *&* 53.

Matrimonium contractum, an possit dissolui per non consignationem promissæ dotis n. 54. *&* 55.

Vir, an cogatur, matrimonium perficere, quamuis dotem non habeat num. 54. 55. *&* 56.

Stuprum commissum in dubio, an censeatur causa libidinis, vel vindictæ n. 58.

I sermoncinum de adulterio in præcedenti tractatu imprimēdū curaui, tit. de adulter. & supra de Raptu tractatui, in præced. cap. & delictum Stupri, est similitèr delictum carnis; congruum mihi videtur de stupro tractare; & licèt eius materiam tetigerim in addictionibus ad decis. Grammatic. 22. & pauca ibi dixerim; tamèn hìc supplere intelligo ibi omissa.

Et sciendum, inquam, quòd mulieres viros appetunt, & in hoc est maxima, & maior cupiditas, & quandoque viros rapiunt, Matthesil. sing. 102.
1 vbi multa exempla adducit. & concludit; quando loquitur de violentia, debent testes concludentèr deponere, violentiam esse per virum illatam actiuè erga mulierem, non sufficit si dicunt, fuisse illatam vim, quia sunt verba in dubio prolata, & possunt intelligi, mulierem intulisse vim in hominem; vnde concludere debet, violentiam
2 actiuè esse illatam, Baiard. ad Clar. §. Stuprum num. 39. & si est illata in non dum viri potentem, pœnam habes per Grammatic. decis. 22. nem-
3 pè, ad triremes, & ad dotandum, vt annuit, de Franch. decis. 534. num. 2. Si tamen fuerit illata in viri potentem,
4 Franch. decis. 534. pœnam mortis dat, & Nouar. ibi, inde pulcra adducit; & stuprata per violentiam, non amittit virginitatem, Intrignol. cons. 11. num. 45. Thoro voto 52. num. 11.

Si tamen, colore matrimonij quis virginem deflorauerit, qua pœna debet puniri?
5 Nouar. cit. loc. pœna remigationis perpetua puniri, asserit; Idem dicendum esset, si concurrūt allectamenta, promissiones, verba blanda, aliæque suasiones; hæc enim, cùm vim interpetratiuam inducūt, censetur, fuisse per vim cognitam, & ad stuprum subdu-
6 ctam; fœmina enim violentiam

tiam

tiam patitur ex promissionibus viri, Viu. qui multos congerit decis. 299. num. 6. & 7. sequitur Capoblanc. tom. 1. de Auct. Baron. prag. 8. par. 1. num. 331. , & Castill. decis. Sicil. 182. n. 5. 22. & 23. & Capoblanc. tom. 2. cap. 44.
7 num. 17. & seq. Thorus in voto 53. n. 30. & 31.

Pono tibi aliam quæstionē, quę de facto occurrit; Quidam iuuenis tentauit, puellam cognoscere, & stuprare, & quāuis minas intulisset, cùm in loco erat, in quo non poterat illas exequi, suadebat diuersis promissionibus, & allectamentis, vt consentiret, & nequaquam
8 assentiebatur; aliam viam inuenit, de eā, pecunia mediante subornando, & cum effectu dedit, cuius vigore puella cōsentijt, & stuprum passa fuit. Hęsitatum fuit, an pœna mortis puniri deberet? aliqui dicebant, quòd nō; nam mulier consentijt, & in consentientē non fit iniuria. Alij dicebant, ex pecunia recepta, mulierem propriam carnem vendidisse; & proindè nulla pœna puniri debere. Ego verò dicebam, stupratorem pœna stupri puniendum esse, quia per pecuniam, sibi datam, videtur decepta;
9 immò inuita stuprata; & allegabam Petr. de Rauenn. in terminis sic dicentem in singul. 666. quotiescūquè enim, odiosis artibus fuerit mulier circumuenta, dicitur inuita
10 voluntas, & stuprator pœna capitis punitur, Baiard. ad Clar. §. stuprum n. 37. Castill. decis. Sicil. 182. nu. 2. Thor. voto 53. n. 39.

Sed pone, quòd quis deflorauerit Virginem, quæ in Iudicio, & sic temporæ querelæ asserat, se tempore stupri fuis-
11 se virginem, stuprator verò negat, tempore concubitus non inuenisse eam virginem, cui creditur? Hæc quæstio occurrit in facto, tempore Afflit. prout ille testatur in Constit. si quis rapere num. 10. vers. Quarto quæro, & concludit, fuisse stupratorem absolutum, ex quo probauerat, illam iuuenem fuisse ab alio cognitam. Et iterum tempore Grammatic. vt supra in decis. 107. num. 3. in qua ille Augustinus Scoppa confessus fuit, cogno-
12 uisse carnaliter Antoniam de Masso; sed non virginem; ex quo per prius fuit ab alio cognita, sequitur Baiard. ad Clar. §. stuprum num. 8. Et, cùm in dies hanc quæstionem in pluribus causis habui, & euenire potest, placet illam plenius disserere; oritur igitur hęc quæstio ab illa alia; cui
13 magis credatur, virgini asserenti, vel stupratori neganti?

Clar.

Clar. in §. stuprum vers. sed pone, mouet quæstionem, & respondet, quòd in dubio presumitur virgo, nisi contrarium stuprator probet; hæc responsio Clari non mihi arridet;
14 Clarum est, virginitatem esse naturalem, & sempèr præsumi, vt dixi in titul. de instrumen. cap. 1. n. 32. Sed quæstio nostra est, cui magis credatur, virgini, asserenti, tem-
15 pore concubitus, se fuisse virginem, an viro, neganti? in eod. tract. tit. de Remiss. caus. cap. 6. n. 30. ex Baiard. ibi relato, dixi, credendum esse mulieri, asserenti, se defloratam; post ibi adducta, vidi Foller. pract. crimin. tit. & si confitebuntur num. 146. qui articulum illaqueare videtur; nam dicit, quòd huiusmodi asser-
16 tio valet, si nō est contra matrimonium, & quòd potest eā reuocare, etiam non docto de errore sequitur Par. cons. 160. vol. 4. Sed, quòd credatur Virgini, asserenti, scriptum reliquit Viu. decis. 299. num. 1. vol. 1. quem sequitur Vrsill. ad Afflit. decis. 236. nū. 3. & dicit, quòd creditur mulieri, asserenti, quòd fuerit virgo,
17 Crauett. cons. 166. num. 5. credit mulieri, asserenti; præsumitur enim pro ea, cum virginitas naturalis sit. Ego verò dico, quòd, licèt virginitas, vti
18 naturalis, præsumatur, & mulieri, sic asserenti, sit credendū, & debet allegari, Mascard. conclus. 1417. num. 9. tamē, cum de facto possit esse contrarium, nempè, quòd fuerit ab alio deflorata per prius, & asserat, se fuisse virginem, non absolutè dictum mulieris admitto; sed cum distinctione; quòd: Aut cum dicto mulieris concurrunt alia adminicula virginitatis probationem cōcernentia, & tunc ei creditur, & dicitur probatio in specie, & nedùm ad torturam; sed ad condemnationē deuenire potest, Petr. ad Grammat. decis. 22. num. 6. Farinac. quæst. 43. num. 99. vel, si fuerit solus cum sola in locis absconditis, & secretis, & iuuenis depectoratus, & caligas haberet solutas, sufficit ad torturam, Farinac. quæst. 136. num. 168. Scacc. de senten. & re iudicat. glos. 14. quæst. 21. n. 28. fol. mihi 560. latius Thorus dict. Voto 53.

Aut verò alia adminicula non concurrunt, sed tantùm dictū suum simplicitèr inest,
19 &, vti offensa, non facit fidē, nec ei creditur, Caball. cas. 200. n. 113. Thesaur. decis. 3. Ant. Fabr. decis. fin. titul. de adulter. Papon. lib. 22. tit. 9. arrestat. 13. & Caball. ponit, quandò credatur, si asserat, fuisse

fuisse ab vno prægnatam, & & tunc non sufficit, neque ad torturam, sed tantùm ad inquirendum, & dicitur probatio in genere, sic videtur annuere Muscatell. quando de probatione huius delicti tractat, in pract. crimin. titul. de Adulter. n. 10. 11. & 12. Tria enim requiruntur, vt dicatur stuprum; seductio: stuprum secutum; & quòd erat Virgo, Mut. decis. 76. num. 1. Stuprum enim non probatur per actus, amplexus, oscula, concubitus, vel solus cum sola; hæc inditia sufficiunt, quò ad Deum, & quò ad honorem; secùs verò quò ad pœnā, Scacc. citat. loc. n. 22. si verò virgo fuerit lachrymans, & dicat, fuisse stupratam, non creditur, Hieronym. Gabriel cons. 173. num. 1. tom. 1.

Sed, si essent duo consobrini, vnus masculus, & alter fœ-
20 mina, ambo virgines, & inter se coeuntes, & stuprum committentes, qua pœna puniuntur? vide Marant. cons. 111.

Et, duæ mulieres ad inuicē coeuntes, in quod crimen incidant, quod peccatum committant? Boer. in casu suo
21 in eius decis. 316. nu. 14. in pœnam vltimi supplicij arbitratus est de iure, per tex. in l. fœdissimam, Cod. de Adulter. licèt ibi talis pœna non sit executa, quia mulieres reprobauerunt testes examinatos.

Et de Iudæo cognoscente Christianam, vt cū ea coeunte, vel de Christiano cognoscente Iudęam. De stuprāte Sclauam, seù Mancipiā, de polluente coitu mortuam, & de Cathecuminis cognoscentibus carnaliter Christianas, vide eund. Boer. cit. loc. & Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 290. Ioann. Galles. quæst. 387. Ioseph. Ludouic. dęcis. Lucens. 61.

Quò verò in foro poli, & sic quò ad peccatum, coitus habitus inter duas fœminas, quia est concubitus ad sexum non debitum, dicitur sodo-
22 mia, & non solùm peccatum mortale committitur, sed est valdè abominabile, & iræ Diuinæ prouocatiuum, vt pulcrè dicit, & congerit Sayr, lib. 8. Clau. Reg. cap. 5. nu. 15. & adeò hoc vitiū est horrendum scelus, quòd sodomita nō gaudet Ecclesiastica Im-
23 munitate, vt latiùs dixi in tract. de Pugn. Doct. tit: de Immun. Ecclef. cap. 4. per tot. & post ibi dicta, addo; quòd ad hoc, vt amittat Ecclesiæ Immunitatem, debet esse sodomita publicò notatus, secùs autem, si sit occultus, Sayr. ibid. qui intelligit

de sodomitica copula, nō autem de actu sodomitico; differunt enim actus, & copula, est enim copula sodomitica, quæ fit masculino coitu, semē emictendo intra pudenda posteriora; actus verò sodomiticus etiam fit polluendo se ipsum cum secunda persona, quæ non solùm inter viros, sed etiam inter fœminas esse potest, Sayr. ibid. & quòd so-
24 domita Ecclesiastica immunitate non potiatur, nouissimè affert Ital. de Immunit. Eccles. cap. 5. §. 13. num. 33. & seq. Farinacc. de Immunit. num. 98. in append.

Nedùm sodomita hac Ecclesiastica immunitate priuatur, verùm etiam committē-
25 tes actus carnales in Ecclesijs vel Cœmeterijs; & quamuis Gregoriana Bulla hoc delictū non excipit, à maioritate rationis comprehenditur; nam si delinquentes in Ecclesijs, & Cœmeterijs immunitate priuātur, tantò magis in hoc casu, quia per emissionem seminis Ecclesiæ, & Cœmeteria polluuntur; & si Gregoriana mentionem de hoc non fecit, duplici de causa prima nō cogitatum fuit, adesse scelestum, qui tàm tremendum scelus committeret, & iura adaptantur ad ea quæ frequētius accidere solent, secunda fuit tacitum, & omissum, causa honestatis, molestum enim esset auribus pijs audire, hoc crimen in Ecclesia committi,
26 hæc omnia discurrit Mar. Ital. in tract. de Immun. Eccles. cap. 5. §. 3. num. 49. & seq. quod cùm accidisset in personam inquisitorū de Ayrola hæc fuerunt allegata.

Sed si quis tentauerit, etiā cum violentia puellam cognoscere, & stuprare; tamen non valuit; ex quo impeditus
37 fuit, qua pœna punitur? Baiard. ad Clar. §. stuprum, num. 37. dicit, quòd non debet pœna capitis puniri, Bald. in l. data opera, nu. 83. Cod. de ijs, qui accusare non possunt, dicit quòd; quamuis delictum non sit perfectum, punitur tamquam excessus, ex animo, & proposito patratus, & commissus, Peguer. verò in casu, q sibi occurrit decis. 7. pœna extraordinaria fuisse punitum, & ab illo Principatu per quinquennium relegatum asserit, tu verò vide Papon. lib. 23. tit. 10. arrest. 4.

Ad hoc enim, vt dicatur, violentia commissa, requiritur, vt committatur in personam mulieris, & sic propriā
28 personam tangat, violentia enim crimen dicitur personale, adeò, quòd si quis violēter domum intrauerit cum

Ianua

Ianuæ, vel Fenestrę fractura, siuè alio modo, violenti animo cognoscendi mulierem, ibi existentem, tamen violētiam non exerceat in coitu, non dicitur, violenter illam carnaliter cognouisse; quia violentia respexit ingressum domus, fracturam ianuæ, vel
29 fenestræ, non autem cognitionem carnalem, allego vnum pro multis Baiard. ad Clar. §. stuprum num. 36. quę doctrina millies profuit, de Marin. resolut. quotid. cap. 2. num. 31. Regen. Rouit. pragm. 19. de abolit. num. 53.

Sed si inter stupratorem, & stupratam, post stuprum se-
30 cuta fuit cohabitatio, an censeatur stuprum purgatum, & actio remissa, Grammatic. in vot. crimin. 4. nu. 3. dicit, quod si diù cohabitauerit, censetur stuprum vetus, & purgatum, & præsumitur concubinatus, pro cuius iustificatione septē requisita ponit. quem sequitur Baiard. ad Clar. §. stuprū num. 31. & continuato tempore, cōtinuatione, dicitur vnicum delictum, Castill. decis. Sicil. 182. num. 5. & si tempore cognitionis carnalis cōtinuatæ efficiatur mulier grauida, & stuprator ad alium locum asportauit, an dicatur raptus, vide Castill. cit. decis. 182. per tot. & Mut. decis. Sicil. 77. per totum, & quæ latiùs dixi supra in tit. de Raptu.

Idem dicendum est, si virgo stuprata per aliquod temporis spatium tacuit, & distu-
31 lit accusare, ex hac tarditate, nedùm præsumitur in muliere dolus, verùm etiam, & inquisitus innocens, Boer. decis. 42. num. 20. quem sequitur Baiard. ad Clar. §. stuprum num. 40. ad fin. vide quæ dixi supra tit. de Raptu cap. 2. nu. 27. & 28.

Ex quo oritur quæsitum; quanto tempore delictū stupri præscribatur? Farinac. tit.
32 de inquisit. quæst. 10. à n. 10. ad 20. dicit stuprum, adulterium, incestum, lenocinium, aliàue delicta, quæ à l. Iulia de adulterijs puniūtur, quinquennio præscribi. Limitat tamen in infrascriptis casibus. Primò, quandò delictum fuit continuatum, tunc non à prima, sed ab vltima vice currit quinquennium. Secundò, si stuprū est commissum cum vi, non currit præscriptio. Tertiò, si
33 est commissum stuprum cum incestu, tunc currit præscriptio. Quartò, in foro poli, & sic, quò ad spirituale, in quo post quinquennium, maritus potest petere diuortium, quia spirituale est, & nūquam præscribitur, secùs in foro fori, in quo

quo vltra quinquennium non datur actio, & hæc opinio in quampluribus causis fuit amplexa; multæ enim mulie-
34 res continuatam habitationem faciunt cum viris; inde, aliqua dedignatione inter eos orta, statim volunt accusare, etiam post temporis spatium, quæ nunquam fuerunt admissæ; quod nota, quia in dies euenire potest.

Multotiès occurrit, puellá, stupratam, vel mulierem prægnantem sequestrari, ne à pa-
35 tre, fratribus, siuè alijs coniũ-ctis offendatur, á quibus fuit oblata cautio de non offendendo, &, cùm cautio respicit offensionem cum armis, & aliud genus offensionis adest, nêpè suffocationis de nocte, vel veneni propinati, prout pluriès occurrit; honor est enim præ cunctis rebus; immò ipsa propria vita, maximè præferendus; cùm honoris amissio similis est morti, Reg. Valenzuel. cons. 92. nu. 1. & seq. & num. 76. & seq. & post eum, Castill. ex multis, quos allegat decis. Sicil. 182. nu. 1. & quando mors istis talibus infertur, secretò fit, ita, vt non sit locus probationis delicti; vnde cautus sit Iudex, & caueat consignare iuuenem suspectam affinibus; & in casu occurrenti Affines valdè instabant, sibi ipsis consignari, etiam, data cautione de non offendendo, & tantò fortiùs, quando cõcurrit mater, cuius filia, pars viscerum est, & de iure cautum reperitur, quòd matri huiusmodi puella est consignanda, etiam sine fideiussione de non offendendo; lex enim multum confidit in
36 matre, quòd nõ offendat, nec offendere faciat filiam, & Affl. in const. Regn. Mulier, quæ dotarium num. 18. quem sequitur Foller. pract. crim. canon. vers. vel flagitium carnis, c. 19. n. 15. qui dicit, quòd mater ꝑ sexus similitudinẽ plus amat prolem fœmineam, quã masculinam, cõcordat Baiard. ad Clar. §. stuprum num. 21. Ego autem nolui illam consignari facere, nec matri; nec affinibus, sed illam penès Syndicum suæ patriæ tradendam fore iussi, & non temerè; nam, quòd non sit consignanda affinibus, docet Baiard. ibid. quòd neque matri, hac ratione substineo.

Licèt lex multum confidat matri, ratione ante dicta, tamen non potest illa mater prohibere, & impedire, ne ab affinibus puella offendatur, nec illam liberare à vi, potentia, dedignatione filiorum, vt eam non occidant, &
37 ne iustum dolorem vindicare pos-

possint, & quo casu, neque matri lex confidit, vt dicit Foller. cit. loc. ad fin. Vnde Decretum, per me latum quòd penes Syndicum custodiatur, firmum remanere iterum decreui; dedignati filij, Regium Collaterale, vt audio, adierunt, vt consignationem matri obtinerent ex antedicta confidentia legali, & vt audio, obtinere nõ potuerunt, vnde cauti sint Iudices, quando casus occurrit in consignãdo parentibus, nec alijs affinibus, quia Curiam decipientes, nec sumptibus parcẽtes, & omni periculo se subijcientes, omni modo illam necare procurant.

Sed postquam Grammatic. decis. 22. & decis. 107. tractat de dotanda puella in casu
38 stupri, sed nullibi prosequitur quanta dos constituatur, & quomodò. Vndè quæri potest, quæ quantitas debet assi-
39 gnari? quilibet diceret, quòd dos debet esse secundũ qualitatem virginis stupratę, vel eius patris; alij dicunt, esse constituendam secundùm facultatem stupratoris, Castill. verò decis. Sicil. 182. num. 13. & seq. distinguit, aut puella consentijt, importunis pre-
40 cibus; & promissionibus subducta, & tunc; vel in vxorem ducere; vel dotare tenetur stuprator; aut verò sine precibus, nec promissionibus, & tunc nulla pęna tenętur; dotatio enim in foro fori procedere affirmat Castill. cit. loc. ore Farinac. ibid. relat. Alij dicunt; quòd arbitrio Iudicis quantitas dotis remittitur, Pęguer. decis. 42. num. 3. ex tex. in cap. 1. & 2. de adulter. dicit, quòd, si parentes eius
41 voluerint cum eo centrahere, tenetur in vxorem ducere, si verò noluerint, dotare tenetur.

Caball. verò cas. 196. nu. 12. ad med. dicit, quòd non tenetur pręcisè dotare, sed alternatiuè, vel vxorem ducere, vel condecenter dotare, & quotidie vbique locorum sic practicari, & dispositio dict. cap. primi, & secundi procedit in Terris. Ecclesiæ, sequitur Baiard. ad Clar. §. stuprum num. 25. Ego volui
42 videre verba tex. & cap. 1. copulatiuè disponit, nempè, quòd eam in vxorem ducat, & docet in illis verbis: dotabit eam, & habebit vxorem, & glos. hoc verbum: dotabit, declarat, idest donationem propter nuptias assignabit, cap. verò secundum disponit, quòd aut vxorem ducat, aut si renuendum putauerit, cor-
43 poraliter castigatus, excõmunicatus, in monasterio intrudatur,

datur, quorum verba ponderatione digna esse, arbitror; nam, si pōderamus verba cap. primi, copulatiuè vidētur posita illa, nēpè, vt in vxorē ducat;
44 & dotet, si verba cap. 2. perpendimus, alternatiuè iudicantur; nam aut vxorem ducat, & si renuendū est corporaliter castigatus, & excōmunicatus, in monasterium intrudatur; cuius dispositio si procederet post stuprum cōmissum, si stuprator noluerit eam in vxorem ducere, castigaretur, & excōmunicaretur, remaneret stuprata vxor, & indotata; quod malum sequeretur; vnde Caball. reuerentia tanti patris, non congruè adaptauit dispositionem prædictorum capitulorum, Mut. decis. Sicil. 77. videtur aliter sentire, allegando tantum cap. primum; si inter verba dicti tex.
45 adest coniunctiua, vel disiunctiua. Ego verò distinguendū arbitror, quòd: Aut vir stuprator, & mulier deflorata sunt æquæ, & paris conditionis, & tunc matrimonium sequi debet, & ad inuicem se vxorare; sic decidi, vt matrimonium contraheretur inter Bartholomæum Ramundo, & Cassandram Baccaro, quam Bartholomæus inuitam deosculatus fuerat, stante ipsorum paritate, & milliès hoc practicaui, & practicatum vidi.

Si verò sunt disparis conditionis, nempè, stuprator vilis, & stuprata maioris conditio-
46 nis; tunc stuprator pœna supradicta puniri debet.

Si verò stuprator nobilis, stuprata verò ignobilis condi-
47 tionis est, tenetur stuprans eā dotare, & dotem assignare, &, hoc etiam in quamplurimis causis fuit practicatum; nec
48 cadit cautio de soluendo tempore nuptiarum, quam stuprator offerat: nec cautio de nubendo, quam stuprata exhibet, vt dotem consequatur; sed statim dos est tradenda, Baiard. ad Clar. §. stuprum num. 24. vel depositum faciat, vel in tuto constituat, Francis. Marc. decision. 4. lib. 1. & dos debet constitui secundùm qualitatem, & facultatem stupratoris, habita ratione qualitatis ipsius virginis, ita vt dos, quæ à stupratore
49 assignatur, sit maior illa, quā pater virginis constitueret, & sic fuisse decisum per Senatū refert Ofasc. decis. 107. per tot. qui num. 11. ad expensas stupratorem cōdemnandum asserit; sequitur Baiard. ad Clar. §. stuprum num. ratio est; quia huiusmodi defloratæ non sic de facili inueniunt virum, cùm efficiantur deterioris conditionis, & proinde

inde maiori dote indigent, Mut. decis. Sicil. 77. num. 4.

Quod limito, non procedere quotiescumque hæc virgo stuprata passa fuerit, post
50 stuprum commissum, ab alio cognosci; quia tunc dotem non consequitur, & indigna efficitur, Carocc. decis. cas. 58.

Sed pono quæstionem, quę occurrit: Quis viduam honestam cognouit; promissione tamen matrimonij, inde cum
51 pœnituit, & cùm deuenit hoc ad notitiam Præsidis, de facto virum carcerauit, zelo charitatis, vt matrimonium contraheret, & fuit dubitatũ, an poterat cogi, & manus Pręses imponere; dum stuprum ex iuris conclusione dicitur in vidua honestè viuente? fuit allegata doctrina Prax. Archiepisc. Neap. cap. 13. quą concluditur, posse stupratorem
52 cogi, etiam censuris Ecclesiasticis, ad contrahendum matrimonium cum illa, quam deflorauit, dummodò non adsit iusta causa, quæ postea superuenit; est benè verum, quòd, si Iudex videt, censuras non proficere, debet excommunicatum absoluere, citat. cap. 13. ad fin.

Pro altera opinione fuit allegata decis. Mut. 77. n. 13. in
53 quo stuprator fuit carceratus, & per Curiam Regiam Prætoris coactus ad matrimonium contrahendum; & ex inde inferebatur, benè fecisse Præsidem; verùm, quia suasionibus tot amicorum vir matrimonium contraxit, non fuit hoc amplius disputatum, sed vide Thorum punctualitèr d. Voto 53. n. 40.

Sed alia quæstio similiter in facto occurrit. Consensu
54 partium est conclusum matrimonium inter virum, & mulierem, & sunt contracta capitula matrimonialia; hoc tamẽ pacto, vt dos consignetur viro infra tot menses; vir interim nolebat accedere domũ vxoris, nisi dotalis pecunia sibi fuisset numerata, quã dotantes post lapsum temporis soluere distulerũt; Accidit, quòd vna die vir ad vxorem accessit, eamque deosculatus est, ibique per spatium temporis stetit, & dixit ei, nunquam matrimonium esse perficiendum, nisi dos numeretur, & in veritate amplius ad vxorem non
55 accessit, & quãdo ad inuicem se videbant, cũ ignobiles erãt, ille vir protestabatur, nunquã matrimonium velle concludere, nec ipsam amplius videre, nisi pater eius dotem, constitutam, solueret; hæc cantilena spatio triennij visa fuit. Inde fuit dubitatum: an stante accessu viri ad vxorem, & osculo habi-

lo habito, & verbis maritalib[9] secutis, poterat vir cogi ad instantiam vxoris ad contrahendum matrimonium, & circa dotis numerationem agere contra patrem dotantem? fuit allegatã decisio Reuerendissimi, & semper laudandi Ioan.
56 Aloysij Riccij Episcopi Vici Equensis 195. par. 1. & ego authoritate Mut. cit. decis. 77. nu. 13. & aliorum DD. supra citatorum, inferebam, posse maritum cogi ad matrimoniũ contrahendũ, & consummandum, saluis iuribus recuperandæ dotis à patre, vel alio dotante; non enim causa sic leuis debet esse impeditiua matrimonij: quod nota, quia in dies euenit, & euenire potest.

Et pro coronide quæri potest; an in dubio præsumatur stuprum commissum causa vindictæ, vel causa libidi-
57 nis? multi dicunt, quòd in dubio præsumitur causa libidinis commissum; tu autem distingue, quòd: aut concurrũt pulcritudo mulieris, & amor stupratoris; & tunc præsumitur causa libidinis commissũ; aut verò mulier fuerit vetula, & deformis, & tunc causa vindictæ censetur patratum, Farinac. quæst. 107. par. 2. art. 16. n. 234. & 235.

D E

DE ABORTV
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Abortus quid sit.
Quibus modis committatur.

Non summatur, ex quo, id, quod in Argumento.

EX carnalibus cognitionibus solet sequi pręgnationes, & ex illis, vt plurimum emergunt abortus; Multoties enim, vt, turpitudo non manifestetur, solent procurari abortus; vnde de eo aliquam cognitionem patefacere videtur. Et tria potissimum sunt consideranda. Primùm, vndè dicatur abortus. Secundùm, quomodò committatur. & quæ concurrere debent, Tertiùm, quæ sit, eius pœna; & postremò aliqua, eius materiã concernentia, quæ pluries in facto occurrerunt, & occurrere possunt, enarrabo, & licèt cognitio huius criminis sit à nonnullis legum glosatoribus tacta; tamen quæ in practica sunt obseruanda, hìc cum distinctione adducam, ex quibus omnibus pro causarum fortè occurrentium decisione iuridicè colligentur.

Quò ad primum, omissa disputatione, si differunt abortus, & aborsus (cùm non sint huius speculationis) sciendũ, quòd abortus est fœtus, qui tẽpore non debito nascitur; & sic dicitur, quòd non oriatur, sed aboriatur, & excidatur, secundùm Isydor, lib. 10.

Vel abortus est, quandò aliquis præter naturæ ordinem exit de ventre matris, idest, quando, non propria virtute, sed violenter egressus fuit, & dicitur abortus, seù illam mulierem abortum fecisse, nulla habita distinctione temporis conceptionis, & sic quantocumque tempore excidatur

in vtero, si credere velimus, Guttier. practicar. qq. lib. 1. cap. 101. num. 3.

Quò ad secũdum Abortus causatur pluribus modis. Primo absque nulla vi, vel violentia, vel remedio, sed de per se, & est quando oritur ex febre vehementi, vel saltu mulieris, timore, clamore, & alijs similibus, vel ex tussi, ex qua fit grauis motus, qui Abortum producit; vehemẽtes enim motus in muliere prægnante habent magnam vim expellendi, & excutiendi fœtum; etiam immaturum; ex illo enim motu ligamina disrumpuntur, Galen. lib. 3. de natur. facult. & ex nostris pulcrè ponderat Menoch. de presumpt. lib. 6. cap. 52. nu. 22. & 23.

Secundò, causatur quando mulier prægnans imminet in vitæ periculo, & ad eius mortem euitandam adhibentur remedia, pro quibus, licèt mater à vitæ periculo liberatur; tamen Abortus sequitur, & in hoc casu, quando consilium periti, & conscientiati medici adest, licitum est, & ex iusta causa fit, ex Viu. decis. 11. num. 13. Thesaur. decis. 12. num. 11. Quarant. in Summ. Bullar. verb. Abortus, vers. prædictæ autem, & ibi addentes fol. mihi. 5.

Tertio, causatur Abortus, non principaliter, sed incidenter, nempè, quando quis percussit mulierem prægnantem, ex qua percussione sequatur Abortus, vel mulier illa mortua est, & tunc erit danda pœna, quam infrà dicam.

Quarto, causatur etiam, quando adhibentur remedia, vt fœtus aboriatur, & tunc sũt plures cõsiderandi casus, quorum primus; si mulier abortum procurauit, vt eius turpitudinem occultaret; secundus mediãte pecunia; tertius, si odio mariti; quartus, si ab alio inducta; quintus, si de per se filium nasciturum ægrè ferens, vim sibi prægnás intulit, vt fœtus aboriatur, & qua pœna quodlibet, ex dictis delictis puniatur; dicam in sequenti capitulo.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Abortum faciens, qua pœna puniatur.

SVMMARIVM.

Abortus causatur ex febre, saltu, clamore, timore, & tussi mulieris num. 1.

Abor-

DEuenio ad tertium, & sic, qua pœna puniuntur abortum facientes, & licitum mihi videtur repetere casus, supra expressos, vt in quolibet debita pœna feriantur;

1 Primo enim casu, si Abortus oritur ex febre vehementi, saltu mulieris, clamore, timore, graui tuxi, & similibus cùm nullus dolus adest, nec malitia precedit, non punitur, ex Menoch. & Viu. citat. loc. dummodò saltus sit licitus, & honestus, & modestè saltauerit, ita, vt verisimiliter non præsumatur, ex illa saltatione esse abortum sequuturum, secùs verò, si saltus fuerit illicitus, vel non leuis; saltus enim cum muliere prægnante est directus, & ordinatus ad abortum committendum, Sayr. cas. conscient. decis. 23. tit. de homicid.

2 Si Secundo casu, abortiuus fœtus efficitur pro liberanda matre prægnante, si de consilio, & mādato periti medici fiat, impunibile est; cognoscitur enim, mulierem prægnātē morituram, possunt huiusmodi remedia dari pro vitæ matris tuitione, etiam si fœtus abortiuus efficiatur; quamuis animatus sit; imminent enim hoc casu duo pericula; vnum mortis matris prægnantis; alterum abortus infantis, in vtero existentis; & quandò duo sunt mala, est eligendum regulariter illud minus; minus enim malum est, occidere infantem, in vtero existētem,
3 qui dum in vtero matris est, homo non dicitur, & periculo quotidiano subiacet, donec ad ætatem generandi peruenerit, & sic, vt mater à vitæ sit periculo immunis, quę est in statu alios liberos procreandi, licet pocula dare,

quamuis fœtus moriatur, & excidatur. Altera verò optima est tutior, & sequenda, nam fieri non potest absque peccato mort. quia salus animæ infantis preferri debet saluti corporali ipsius matris; quid quid sit in foro causarum externo.

Si tamen sine cõsilio docti, & experti Medici actum fue-
4 rit sine dolo; sed causa miserationis ipsius matris, de proximo perituræ, pœna arbitrio Iudicis imponenda est, considerata qualitate personæ, & facti, Thesaur. decis. 12. n. 11. qui refert, mulierem hoc in casu relegatam per quinquennium fuisse; tamen irregulari-
5 tatẽ incurrit, & non suffragatur, non habuisse animum occidendi partum; quia, ex quo operatur illicitum, & malum ordinatum ad abortum committendum, irregularitatem incurrit, Nauar. cons. 24. de homicid. addent. ad Quarant. Summ. Bullar. verb. Abortus, vers. prædictæ autem pœnæ.

Si tertio casu sequatur abortus ex percussione, facta mu-
7 lieri prægnanti, vel ex ea, mortua sit mulier; & tunc variæ sũt DD. opiniones, Boss. enim in tit. de homicid. num. 6. dicit, quòd, si dolus adest, pena vltimi supplicij punitur, Clar. verò quæst. 68. vers. sed que-
6 rit; aut partus erat animatus, & pena vltimi supplicij punitur; Aut verò, non erat animatus, & extraordinariè punitur, Olasc. decis. 60. num. 4. vers. in contrarium, dicit, quòd, si ex percussione mulier vixerit, & abortus sit secutus, percutiens subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint; si autem mors mulieris ex percussione secuta fuerit, reddet animam pro anima.

Molin. verò in tract. de iustit. commutat. disputat. 27.
8 num. 3. distinguit; aut percussio est facta cum dolo, & fetus interfectus est, ex abortu secuto, pena mortis imponitur; si verò sine dolo, sed culpa, & ea culpa non sit lata; tunc mitiori pena punitur arbitrio Iudi-
9 cis pro quantitate culpæ, Petr. Greg. Tolos. arbitratur penã pecuniariam imponendam esse, par. 3. syntag. Iur. vniuers. lib. 36. cap. 15. n. 21.

Nicolaus Plouius in tractat. de irregularitat. nu. 21. tangit
10 punctum, & dicit, percutientem mulierem prægnantem irregularitatem incurrere; sequitur additio ad Quarant. Summ. Bullar. verb. abortus, vers. limita, & primò; vnde ex varietate sententiarum reddit se ancipitem Iudex in iudicando.

Ego

Ego verò distinguendum arbitror; aut percussio est facta
11 principaliter in prægnantem, vt aboriatur, & tunc cadit distinctio Baiard. & Clar. supra posita, nempè, si infans animatus erat, pęna mortis, si inanimatus, arbitraria. Aut verò, non principalitèr ad abortum faciendum fuerit facta percussio; sed, vt ipsius mulieris persona lædatur, & tunc; quia dolus abest ab abortu, procedit opinio Tolosan. cit. loc.

Aut verò percussio secuta fuit, non, vt ipsa mulier læde-
12 retur; sed incidenter, vt putà, rixantur duo amici, & pro sedanda rixa mulier accessit, & vnus rixantium eā percussit, & ex percussione sequitur abortus; vel mulier prægnans percussa moritur, non pęna mortis, sed mitiori arbitrio Iudicis, considerata qualitate personæ, & facti; ea ratione; quia
13 non adfuit dolus in percutiendo; sed potiùs calore iracundiæ, qui oculos rixantis obcæcauit in percutiendo quem nolebat, vel non debebat percutere, & sic contra Clar. concludit Thesaur. decis. 12. n. 2. versic. hinc infertur.

Deuenio ad secundum modum, committitur insuper
14 abortus per ipsam prægnanté pluribus modis, & primo ad occultandam eius turpitudinem, & tunc fustigatur, & detruditur, eius vita durante, in Monasterium destinandū per D. Proregem, Thesaur. decis. 12. n. 12. & sic fuisse decisum per Sacrum Consilium, refert Præsid. de Franch. decis. 592. quem sequitur Carraba singular. 123. & Ricc. collectan. 336.

Si secundo casu, mulier abortum fecerit, mediante pecunia, & tunc pœna mor-
15 tis punitur, Baiard. ad Clar. quæst. 68. nu. 4. Campag. ad cap. Regn. Peruersorū n. 50.

Si verò tertio casu, mulier abortum fecerit, vel procura-
16 uerit, ex inimicitia, vel odio mariti, ne in lucem fœtum producat, duæ erant pęne; vna, vt ipsa mulier à marito, iniuria affecto, repudiaretur, Petr. Greg. Tolosan. par. 3. Syntag. iur. vniuers. cap. 16. num. 17. lib. 9. altera, vt puniretur; Prima non substinetur, ne in arbitrio sit, dissoluere matrimonium, quòd est indissolubile, Tolosan. citat. par. 3. lib. 36. cap. 15. num.
17 19. Vnde dico, quòd optimo iure dixit Baiard. ibid. quòd pęna arbitrio Iudicis puniri debet, considerata qualitate personæ, & Thesaur. decis. 12. ad fin.

Si verò quarto casu, fuerit ab alijs inducta, nempè si impia

pia mater filiam prægnantem induxerit, vt aboriretur ex aliqua causa, Dec. cons. 535. excusat filiam minorem, quæ matris fœtum eiecit, quia illa minori ætate, & matris iussu excusatur, Menoch. verò de Arbitr. Iudic. cas. 357. pœnā arbitrariam imponi testatur, & matri quoque, Molin. verò in tract. de Iustit. commutatiu. disputat. 27. num. 5. ex eo, quia voluntariè periculo
19 se exponit, & iniusto matris præcepto paruit, cùm etiam, quia intrinsecè, & extrinsecè malum committit, & proindè, stante humana fragilitate fœminea, pœna arbitrio Iudicis puniendam esse, testatur.

Ego verò, considerata tolerantia matris, quæ se habuit
20 permittendo; vt sua filia carnaliter cognoscatur, & impudicam vitam duceret, ex qua est sequuta ingrauidatio, & considerata insuper eius impietate in procurādo abortū; dico esse distinguendos plu-
21 res casus; primùs, aut pocula, siuè remedia sūt data, & abortus non est sequutus; & tunc arbitrio Iudicis puniri debere; aût verò abortus est sequutus, & tunc; subdistingue; aut partus erat animatus, & pęna mortis imponitur; aut verò non erat animatus, & pęna fustigationis coercetur; hæc omnia cōgerit Thesaur. citat. decis. 12. num. 12.

Si verò quinto casu, mulier prægnans, ægrè ferens partum
22 nasciturum, vim sibi intulerit, & abortum commiserit; tunc fustigandam esse, & exilij perpetui pęna puniendam esse; nulla data distinctione, si animatus, vel non animatus sit fętus; testatur Thesaur. decis. 12. num. 13.

Si verò mulier prægnans, partum in Cloacam effundēs,
23 eiecerit; fustigatam, & in exilium missam per Senatum fatetur Osasc. decis. 60. & Thesaur. decis. 12. n. 1. 2. & 3.

De iure autem canonico, & in statu Ecclesiastico datur diuersa pęna; adest enim constitutio Sixti V. qua cauetur, abortus facientes, tàm animati, quàm inanimati fętus,
24 tàm si percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque, mulieri prægnanti impositis, aut alijs etiam incognitis, pęnas impositas pro homicidio voluntario infligendas esse; &, si Clerici fuerint, priuentur omni priuilegio Clericali, officijs, & beneficijs Ecclesiasticis; & ad ea infuturum acqui-
25 renda sint inhabiles; nec non vinculo excommunicationis sint alligati, & ipsius absolutionem non consequantur,

nisi

nisi à Summo Pontifice, vt apparet, ex Bulla, quam adducit Quarant in Summ. Bullar. verb. Abortus fol. mihi 2. quæ inde per Summum Pontificem Gregorium XIII. fuit moderata, quò ad absolutionē à peccato, & excommunicationem reseruatam, quam Bul
26 lam moderatiuam adducit Quarant. citat. loc. refert Baiard. ad Clar. quæst. 68. nu. 8. & Mar. Ital. de immunit. Ecclesi. cap. 5. §. 4. n. 36. & seq. addentes ad Sayr. cas. consc. lib. 3. cap. 35. n. 24.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Abortus, an dicatur, si mulier medelas ceperit, vt non concipiat.

Mulier, remedia adhibens, vt concipiat, qua pęna puniatur.

SVMMARIVM.

Abortus, an dicatur si mulier remedia receperit, ne concipiat à nu. 1. ad 5.

Mulier præsidia recipiens, vt concipiat, an puniri debeat, & qua pœna à n. 6. ad n. 13.

Poculum dans causa amoris, an puniatur n. 16. & 17.

Poculum dans causa inducendæ infirmitatis, vel aggrauandæ, an puniatur num. 18.

Poculum quid sit n. 19.

Vendens sine licentia Medici ea, quæ Abortum causant, punitur numer. 20.

Pater occidens filiam prægnantem, in adulterio repertam, an dicatur abortum committere à n. 21. ad 24.

Abortum faciens, an irregularitatem incurrat n. 24.

Ateriam prosequendo, quæritur, si mulier operatur, vt non cōcipiat, & sic, vt non ingrauidetur,
1 an puniatur, & qua pœna? est distinguendum; aut ipsa mulier eius malitiā viam generationis intercidat, & semen
2 emissum aliqua arte pręcauēdo, ne ex marito concipiat, reijcit, vt aliquando obseruāt perniciosæ mulieres, parum
3 Deum timentes, & maritorum odiosæ; tunc, quia rem detestabilem operantur, quāuis in foro exteriori verificari non possit; tamen morte ęterna apud Deum puniēdas esse, exclamat Petr. Greg. Tholos. cit. par. 3. syntag. iur. vniuers. lib. 36. cap. 15. n. 20. & consequenter, si verificatur in foro fori, eadem pœna puniri debet.

Si

Si verò remedia adhibuerit, ne concipiat; & tunc variæ reperiuntur pœnæ, à Doctoribus impositæ; Osasc. enim decis. 60. num. 2. pœna homi-
4 cidij puniri debere, asserit, Foller. pract. crimin., tit. pœnis debitis feriantur, num. 66. quẽ sequitur Baiard. ad Clar. quęst. 68. num. 7. tàm danti, quàm recipienti, non homicidij pęnam imponit: sed aliam mitiorem, Baldaxar de Angel. ad Foller. pract. crimin. tit. pęnis debitis feriantur, num. 68. in casu, qui sibi occurrit, pęnam fustigationis tali mulieri fuisse impositam, asserit; quid autem de iure canonico, & in foro poli vide Sayr. cas. consc. lib. 3. cap. 35. n. 27.

Ego verò hoc casu, quia res est mali exempli, & in Dei disseruitium, & publicæ vtilitatis detrimentum, malum, immò pessimum, ne generet,
5 & soboles producat, pęna grauiori huiusmodi mulieres puniendas esse, arbitror, cõsiderata personę qualitate, & facti.

Si verò è contra, medelas receperit, vt concipiat, & sic,
6 vt ingrauidetur, & filios procreare possit, variè DD. scripserunt; Nicol. Plouius cit. loc. dicit, quòd dans, & recipiens irregularitatem incurrit, Foller. pract. crim. tit. pęnis debitis feriantur n. 64. quem sequitur Baiard. ad Clar. quæst. 68. num. 9. dicit, quòd, si mulier mortua est, debet relegari, quem sequitur Baldaxar. de Angel. cit. loc. n. 83. Anton. Faber. decis. 13. ad l. Cornel. de sicar.

Thesaur. decis. 12. n. 3. in Insulam relegatam, fuisse illã
8 mulierem, quæ medicamentũ ad conceptionem susceperat, refert.

Addentes ad Quarant. citat. loc. vers. 2. limita, sunt in opi-
9 nione, hoc factum non debere ex toto trãsire impunitum, propter malum exemplum,
10 consistens in quærendo violentare naturam, volendo imponere fœcunditatem in vtero, in quo Deus, & natura imposuerunt sterilitatem.

Ego verò, distinctionibus vtens, esse distinguendos duos
11 casus, arbitror: Aut remedia adhibẽtur malis artibus, nempè, sortilegijs; aut alijs inhonestis, & illicitis medijs, nempè, incantationibus, & sine consilio docti, & periti Medici; & tunc, quò ad Deum, & quò ad
12 mundum, & sic in foro interiori tenentur, & puniuntur, & procedit opinio affirmatiua.

Aut verò secũdo casu, non fit malis artibus; sed licitis, &
13 permissis medijs, nempè, medicamentis, & alijs subsidia-

rijs

rijs dationibus, non ad alium finem, nisi, vt concipiat; & fuerint præsidia adhibita cum consilio periti, & conscientiati Medici, & dolus absit, & intentio, non ad alium tendat finem, nisi, vt concipiat, freti gratia Dei; & tunc; quia non sinistro fine operatur, quam-
14 uis malum sequatur, excusandos esse dantes, & recipientes, arbitror, fundo hanc meam opinionem ex Molin. citat. loc. disput. 27. n. 8. qui excusat, & appellat hanc temeritatem, & culpam iuridicam, ex
15 eo; quia non causa abortionis, aut inhonesti amoris fecerit ad procuratum, sed causa prolis procreandæ.

Ex cuius opinione sequitur
16 aliud quæsitum: si fuerit datũ poculum amatorium causa amoris, dans, & recipiens sciẽter, arbitrariè punitur propter malum exemplum, etiã quòd
17 fetus non sit animatus, Afflict. in constit. Amatoria num. 3. Baiard. ad Clar. quæst. 68. nu. 9. vers. item adde, Thesaur. decis. 12. num. 10. Reg. Tap. in Constit. Amatoria pocula num. 6. tom. 5. ea ratione, quia dans causam abortui, siuè animatus, siuè non sit partus, Iudicis arbitrio punitur, Baiard. cit. loc. in princip.

Sed, si pocula fuerint data causa inducendæ infirmitatis,
18 vel, vt infirmitas aggrauetur? vide Molin. citat. loc. n. 7.

Dicitur poculum amatorium, quia est amarum, ab
19 amaritudine, vel ab amo, amas, sicut mulieres malæ, quæ propter luxuriam infatuantur, Reg. Tap. citat. loc. Sayr. cas. conscien. lib. 3. cap. 35. à n. 24. ad 27. qui totam materiam pleniùs elucidat, & signantèr, quando causa conceptionis sit, vtrum peccatum committat, & irregularitatem incurrat.

Hinc sequitur, quòd vendens scienter, sine licentia Medici illud, quod causare po-
20 test abortum vt homicida punitur, vti causa causæ, Molin. de iustit. commut. disput. 27. ad fin. fol. mihi 128.

Sed, si pater occiderit filiã prægnantem, repertam in
21 adulterio, distingue; Aut anima est formata, & punitur, l. Cornel. de sicar. aut verò non
22 est formata, & secùs, quia adhùc non est homo formatus, Afflict. in Constit. Terminum vitæ num. 19. statutum enim de occidente hominem, militat in occidente partum, dũmodò sit animatus, quia nondum natus, non est propriè homo, Cassan. in consuetud. Burgund. fol. 56. num. 25. Menoch. cas. 357. num. 10. Thesaur. decis. 12. num. 7. ex

quo sequitur illud dubium: si
23 abortus sequitur antequàm partus sit animatus, an sit irregularis? de quo vide Sayr. cas. conscien. lib. 7. cap. 1. nu. 2. Molin. de Iustit. commut. disputat. 27. num. 2. Et, si dubium sit, an animatus sit, vel
24 ne, irregularitatem incurrit, Sanchez in Summ. lib. 1. cap. 10. num. 43.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Partus animatus quando dicatur. Anima quando infunditur in infante, in vtero existente.

SVMMARIVM.

Anima quo die infunditur in infante, existente in vtero à n. 1. ad n. 10.

Animam infundi die nonagesimo in fæmina, ex Aristot. n. 1. & 2.

In masculo trigesimo die n. 3.

Ex B. Augustino die 46. n. 3.

Communis sententia est, 40. in masculo, & octuaginta in fæmina n. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Abortus, an dicatur, si monstrum nascitur n. 13. & 14.

Abortiui infantes, & Monstra quomodò resurgent in nouissimo die n. 16. & 17.

Abortum committentes, an gaudeant immunitate Eccles. num. 18. 19. & 20.

Ligantes coniuges desponsantes, qua pœna puniuntur.

Acta est mentio supra de partu animato; nunc ad terminorũ cognitionẽ hæsitatur, quandò infans, in vtero existens, animatus dicatur? hæc quæstio dependet ab ea,
1 quo die infunditur anima, post concubitum, in qua variant DD. & opinio legistarũ contradicit, & repugnat illi Philosophorum, & Medicorum, nàm Aristotel. lib. 7. de histor. animal. cap. 3. & 9. cum quo concordat Plin. lib.
2 7. cap. 6. arbitrantur, animã infundi in fœmina nonagesimo die.

Auicenn. lib. 9. de natur. animal. cap. 3. substinet, ani-
3 mam in masculo infundi trigesimo die.

Diu. Augustin. vult, animari diebus quatraginta sex.

Beat. Thom. par. 1. quæst. 76. articul. 3. disputat illam
4 quæstionem, si est vera sententia Platonis, in corpore esse duas animas, &, si anima prius sensitiua, inde intellectiua; & si anima vnitur corpori, non vt forma, sed vt materia; quod discutiendum relin-

relinquo, cùm ad institutum non faciet.

Legistarum verò opiniones supradictis repugnant, Viu. enim decis. 82. nu.7. dicit, quòd anima non infunditur, nisi formato corpore, quòd organizatur actione parentum; quando lineaméta omnium mébrorum habeat, Prosper de Augustin. ad Quarant. Summ. Bullar. verb. Abortus; litera A; & tunc animam altissimus infundit, & infundendo creat, quod fit in masculo, post quatraginta
5 dies, in fęmina verò, post octuaginta dies; & rationem diuersitatis, & tantæ distantię assignat Viu. masculinum fętum concipi ex semine calido in dextera parte matricis, quæ calida est, fęmineum ex se-
6 mine frigido, & in sinistra parte matricis, & ratione frigiditatis, tardiùs est in operatione; calidum verò velox, & ex hoc oritur, quòd virtus formatiua citiùs in vno semine organi-
7 zando operatur, quàm in alio, & quòd in masculo post quatraginta, in fęmina post octua-
8 ginta dies, anima infundatur, refert Menoch. citat. loc. Sayr. decis. 22. de homicid. Petr. ad Grammatic. decis. 2. num. 1 r. & seq.

Vnde communis est sententia, animam quatragesimo
9 die in masculo, octuagesimo in fęmina infundi, vt refert Molin. cit. loc. disputat. 27. num. 1. Reg. Tap. in Const. Amatoria pocula, nu. 4. tom. 5. iur. Regn. hinc est, quòd post partum mulieribus non decebat templum ingredi, nisi post quatraginta dies in masculo, octuaginta in fęmina,
10 totidem enim diebus caruerunt anima rationali à puncto conceptionis veteri lege, scribit Molin. citat. loc.

Restat nunc, vt respondeã opinioni Aristot. & aliorum
11 sequacium, vt intelligatur à die, quo fęmina sentit grauedinem, coagulato semine; quòd contingere solet octo, aut diebus decem, elapsis post
12 concubitum, & sic videtur deueniri ad tempus, vt supra distinctum.

Sed, si mulier ex medelis ceptis, vel præsidijs adhibitis
13 pro abortu faciendo, peperit monstrum, nempè si haberet vnum brachium, vel vnum
14 pedem, vel aliud quid, monstruosum sapiens, Baiard. ad Clar. quæst. 68. num. 9. vers. Item adde, distinguit; aut partus nascitur in forma humana, veluti si habet formam hominis; tunc quamuis vnum brachium, vel vnum pedem haberet, si anima est infusa, pœna mortis punitur.

Aut verò, non in forma hominis nascitur, nempè, si ha-
15 beat caput animalis, & tunc secùs erit.

Ex quo oritur aliud dubiū; quomodo resurgent in nouissimo die isti abortiui infantes, & mōstra. Ant. Raguc. Beneu. celeberrimus, & venustæ grauitatis in tract. de stat. animar. par. 1. quæsit 62. nu. 6.
17 ex Riccard. ibi relato, refert abortiua, & monstra resurgere in debita ætate, sine deformitate, si habuerunt animam intellectiuam.

Tu scis, quòd homicidæ, & mutilatores mēbrorum sūt à
18 Gregoriana excepti, & immunitate Ecclesiastica priuantur, si abortum facientes, homicidæ Iudicantur, & illius pœna plectuntur, & statutum loquens de occidente hominem, militat in occidente infantem, in vtero existentē;
19 quæritur, vtrum isti abortantes immunitate Ecclesiastica gaudeāt? vide Mar. Ital. de Immun. Eccles. lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 36. & seq. & Peregrin. de Immunit. Eccles. cap. 7. num. 7.

Et pro coronide præsentis materiæ quæri potest, qua pe-
21 na puniūtur illi, qui ligant viros, ne vxores suas cognoscere possint, nec matrimonia consummare? Petr. ad Grammatic. decis. 2. nu. 11. tangit articulum, & non resoluit, sed remittit se ad Afflict. in const. Regn. amatoria pocula nu. 1. Tu verò ex eod Afflict. dicas, quòd istis talibus, ligantibus coniuges ad impediendum matrimonium, quod faciunt operatione dęmonum, imponitur pœna dictæ constitutio. Amatoria pocula, qua, si ligati patientes, vitam, vel sensum amittunt, ligantes pœna mortis puniuntur, si verò in nullo lædantur, ligantes carcerantur per annum, & bona publicantur, sed Anton. Raguc. in sua Lucern. Parochor. titul. de Sacrament. matrim. quæsit. 75. dicit, quòd hoc potest accidere tribus modis. Primo, quòd ipsi coniuges ex eorum fantasia illudantur arte malorum spirituum, ita, vt vxor appareat exosa viro, & è contra. Secundo, per corporis interpositionem, idest, quòd inter ipsos coniuges videatur quoddam corpus interpositum, vt non possint copulare. Tertio, quando maleficium applicatur ipsis coniugibus, vt succus herbarum frigidarum, vel aliorum similium; & ad maleficium dissoluendum, non sunt adhibenda alia maleficia, Martin. del Rio disquisit. Magicar. lib. 6. cap. 2. sept. 1. quæst. 3. de his tractat, si licet

male-

maleficij signum destruere, vt desinat Diabolus nocere ei, quem sequitur Anton. Raguc. Beneuentan. tractat. de stat. animar. quæsit. 16. vbi affert, nō licere pro vitæ conseruatione vti remedijs illicitis, à Deo non ordinatis, sequitur Sanchez in Summ. lib. 2. cap. 41. num. 18. & sequen. & D. Anton. Goffar ad compend. Bonacin. in verb. maleficium fol. mihi 406. & si per triennium coniuges ligati cohabitauerint, & matrimonium consūmare non potuerint, matrimonium potest dissolui, Raguc. in sua Lucern. Paroch. citat. quæsit. 75. de cuius veritate vide Petr. Gregor. Tolos. ad cap. primum de sponsalib. nu. 46. Summ. Astens. lib. 8. par. 2. tit. 29.

Ego vero dico, quòd in isto casu sunt adhibenda remedia spiritualia, & elargiendæ sunt æleemosynæ, & fundēdæ sunt preces ad Deum pro maleficio dissoluendo.

D E

DE VENENO
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Venenum quid, & quotuplex sit.
Venenantes, qua pœna puniuntur.
Quomodo probatur delictum veneni.

SVMMARIVM.

Venenum quid, & quotuplex sit num. 6. & 7.
Delictum veneni atrocius est homicidio n. 1.
Præcaueri, videri, nec euadi potest n. 1.
Est maius assassinio num. 3.
Venenator dicitur proditor num. 3.
Veneno plùs est occidere, quàm gladio n. 4.
Statutum loquens de homicidio, habet locum in veneno n. 1.
Venena sunt tacenda, & occultanda, non autem scribenda, aut docenda n. 5.
Poculum amatorium quid sit n. 13.
Delictum venenationis quomodo constare debet n. 14.
Testes, deponentes, vidisse dare venenum, an probent n. 15.
Venenatus, si ex veneno assumpto non obijt, ex quo euomit, vel remedia adhibuit, an venenans puniatur n. 18. & seq.
Portans venenum, an puniatur? distingue, vt n. 22. & seq.
Venenans mediante pecunia si pœniteat n. 26. & seq.
Veneni effectus, qui sint n. 31. & seq.
Venena duo dans, qua pœna puniatur n. 32. & seq.
Venenatum, vti mortuum ex veneno, quomodo probetur n. 35. & 36.
Medici, an cogantur deponere, si est mortuus ex veneno assumpto, vel causato num. 37. & seq.
Piscatores ponentes in flumine herbas, aut pastam, causa piscandi, vt puniantur num. 42. & seq.
Venenans fontem, vel puteum, qua pœna punitur n. 41.

Quid

Quid, si venenauerit animalia num. 45.
Venenum vendens, qua pœna punitur n. 46.
Venenum emens, qua pœna puniatur num. 46. & 47.

DEuenio ad tertium modũ, quo homicidiũ committitur, nempè, Veneno, vt promissa seruem; & est sciendum, quòd
1 delictũ venenationis est atrocius homicidio, l. 1. Cod. de malefic. & mathem. sequitur Grammatic. decis. 33. num. 1. Baiard. ad Clar. quæst. 62. nu. 123. & statutum loquens de homicidio, verificatur in veneno, de Angelis ad Foller. pract. crimin. titul. Item qui sororem venenauerit, nu. 1. ex Farinac. & alijs, ibi relatis. Ea ratione; quia, si fit insultus, vel inferuntur vulne-
2 ra, vel homicidium committitur, potest offensus se defendere, vel precauere, vel alio modo euadere, & multotiès delinquens capitur, & delicta verificantur; sed in veneno secùs est; porrigitur enim, vel in cibo, vel in potu, & quandoque à domesticis, quod nec euadi, nec præcaueri, nec videri potest; & ideò delictum
3 venationis est maius assassinio, & illud committens, dicitur proditor, Baiard. ad Clar quæst. 68. num. 136. Caball. in tract. de omn. gener. homicid. num. 511. Catal. in tract. de indult. cap. 37. n. 18. Mut. decis. Sicil. prima n. 20. Mari ad Grammatic. dec. 2.
4 num. 19. immò plus est occidere veneno, quàm gladio, vel alio ferro, Arnon. epitom. 49. Caball. resol. crimin. 192. num. 1. Mut. tom. 4. capit. Sicil. cap. 71. num. 25. Mari ad Grammatic. cit. loc. & licèt Galen. in tit. de purg. medic. facult. delictum esse, asse-
5 rat, venena scribere, aut docere; venena enim sunt occultanda, & tacenda, non autem docenda, siuè scribenda; tamen dictum Galen. debet intelligi; quando quis conficit venena, non autem quando quis loquitur de pœnis cõtra venenãtes, & antequàm materiam aggrediar, omissa illa disputatione: quid sit ve-
6 nenum, vnde dicatur, & quomodo conficiatur, cùm Aristot. tit. de admirand. audition. num. 4. 6. & 137. latè discurrat, cui te remitto, cùm potius medicorum, quàm legistarum sit discursus; dicam tantùm, quò ad nostrum institutum, quòd venenum duplex

duplex est; vnum malum; alterum bonum. Malum, quod est introductum ad necandũ,
7 debilitãdum, aut ægrotãdum, siuè alio modo, deteriorem faciendum. Bonum, seù non malum, quod non est ad necandum, vt sunt pocula amatoria, Affl. in const. Regn. Malanoxia num. 1. Baiard. ad Clar. quæst. 68. num. 121. Catalan. citat. cap. 37. num. 3. Caball. cit. tit. de homicid. num. 567. & 606. intellige respectiuè, quatenus non est ad necandum; tamen semper est peccatum mortale, & euitandũ, nimirum, si detur
8 malum, & bonum venenum; nam datur dolus malus, & dolus bonus; datur persuasio bona, & mala; inuenitur con-
9 spiratio bona, & mala; quandoquè bona, & peruersa doctrina, & quandoquè fœlix
10 culpa, & aliàs inuenitur concupiscentia peccatrix, & con-
11 cupiscentia iusta; laudabilis, & studiosa, de quibus omnibus per Isern. in const. Malanoxia §. eadem pœna, sed semper debet intelligi de malo veneno in materia veneni; idest apto ad nocendum, siuè occidendum, Baiard. ad Clar. citat. quæst. 68. num. 122. & iterum in §. homicidium num. 36. sed in materia doli,
12 semper debet intelligi de dolo bono, Caball. citat. loc. de homicid. num. 607. Catalan. cit. loc. num. 7. omisso illo quæsito. Quid sit poculum
13 amatorium; nàm ex Constit. Regn. malanoxia, & ibi addent. & Clar. §. homicidium, versic. poculum amatorium; est sciendum, quòd, quandò
14 datur venenum, debet cõstare, venenatum esse mortuum ex veneno, & quòd sit malum venenum, Caball. cas. 180. per tot. Farinac. quæst. 2. n. 30. Castill. decis. Sicil. 208. n. 39. tom. 3. Mut. decis. Sicil. prima num. 6. & seq. Mari ad Grammatic. decis. 33. n. 3. & 4. Et, testes, deponẽtes vidisse
15 dari alicui venenum, non probant, nisi alia concurrant, Caball. in tractat. de homicid. num. 627.

Sed pulcra se offert quæ-
16 stio, quæ in dies euenit. Pone, quòd sit porrectum, & datum venenum malum, & ad occi-
17 dendum; tamen venenatus non obijt, vel quia non gustauit; &, si gustauit, euomit, vel adhibuit remedia, qua pœna venenans punitur? Multi asserunt, debere pecuniaria pœna
18 puniri, ex Grãmatic. ad constit. mala noxia, num. 7. Alij dicunt in casu illo, Sacrum Consilium reformando sen-
19 tentiam M. C. V. aliter iudicasse; nàm condemnauit inquisitam

quisitam ad inseruiendum personaliter ad tempus in Diua domo incurabilium, vt idē Grammatic. asserit decis. 2. & sic Grammatic. aliter iudicasse.

Ego verò, omissa disputatione, si debet puniri affectus
20 non sequuto effectu, vt per Grammatic. dicta decis. 2. dico, S. C. motum fuisse ad moderandam pœnam mortis, ex causa fatuitatis Franceschellæ inquisitæ, vt ipse Grammatic. discurrit; secùs tamèn egò dicerem in propinante venenū, etiam, si mors non sequatur, &
21 intelligenda est decisio Grammatic, vt consideretur dignitas, & qualitas personarum, scilicet, dantis, & recipientis venenum, Mari ad Grammatic. decis. 74. num. 3.

Sed, qua pœna punitur portans venenum scienter, de
22 mandato alterius? dicas eadē pœna, sicut, & venenans, puniri debere, ex Amend. ad Franch. decis. 324. num. 6. Sed, si portans venenum, illud dimiserit, an dimittens puniatur? distingue; Aut dimisit,
23 ex quo se pœnituit; aut verò, ex quo detectus fuit: Primo casu arbitrio Iudicis remittitur, considerata qualitate personæ, tempore, & loco, quo dimisit. Secundo casu, si dimisit, ex quo fuit detectus, quamuis venenum datum non sit, pœna triremiū punitur, Grammatic. vot. 38. & sequitur
24 Thor. tom. 1. compend. decis. in verb. Venenum, fol. 174. col. 1. vide Grammatic. cons. crim. 36.

Sed, si mandatum susceperit Titius á Cayo mediante
25 pecunia, vt aliquem venenaret; inde pœniteat, & detegat, non pœna mortis, sed arbitrio Iudicis punitur, Baiard. ad Clar. §. homicidium, num. 34.

Et iterum se offert pulcrum dubium: An venenantes carceratum consanguineum, ne
26 ex causa criminali, vel sententia ferenda vituperentur, puniantur, & qua pœna? Campagn. ad Cap. Regn. Ad peruersorum, n. 36. testatur, relegandos esse, Arnon. verò
27 epit. 50. dicit, quòd puniuntur, sicut, & parricidæ, quem sequitur Baiard. ad Clar. quęst. 68. num. 45. Balthax. de Angel. subtilis commentator ad Foller. pract. crim. tit. Item qui venenauit vxorem.

Et, sciendum, quòd de hoc crimine veneni plus sunt sus-
28 pectæ mulieres, quàm viri, Baiard. ad Clar. quæst. 68. nu. 137. & seq. qui dicit, quandā ancillam reuelasse centū sep-
29 tuaginta matronas, quę veneno vtebantur, & omnes damnatas fuisse: sed, si vxor venenauit

nauit virum; & è contrà, vir vxorem, filius patrem, pater filiũ, quamuis venenatus mortem euadat, parricidij pœna venenans tenetur, & ab om-
30 nibus accusatur; ex quo publicum delictum est, Affl. ad Const. Regn. malanoxia, n. 7. Baiard. ad Clar. §. homicidiũ, num. 3.1. & 34.

Et effectus veneni ille est, quòd, causatum, facit effectũ
31 suum paulatim; propinatum verò, repentè, Caball. in tractat. de omn. gener. homicid. num. 623. Castill. decis. Sicil, 208. n. 37. tom. 3.

Et pro coronide est sciendum, quòd adeò malitia Deũ
32 non timentiũ est aucta, quòd aliqui, cogitantes vnum venenum non sufficere ad necandum, porrigunt duo venena, vt citiùs venenatus moriatur; & quæri potest, an duplici pœna puniatur? dicas tu,
33 quòd vna pœna, vt supra dixi, plecti potest; sed naturę secreto hoc casu duo venena non nocent venenato; immò prosunt; exemplum habetur in Scorpione; nàm percussus ab eo, si eodem Scorpione interfecto vngitur percussus, sanatur, sic refert Mut. tom. 4. Capit. Sicil. cap. num. 25. ex carminibus Taxi in suo
34 Poemate Hierusalem liberatæ, Cant. 5. stant. 65.

Che, si come dall'vn l'altro veneno
Guardando suole.

sequitur idem Mut. decis. Sicil. prima num. 9.

Quomodò autem cognoscatur, quem esse mortuum, assumpto, siuè causato vene-
35 no? pluriès hoc fuit altercatum, & dictum, quòd hoc relinquitur arbitrio medicorum expertorum in arte, qui possunt deponere signa veneni; quòd etiàm testes possunt deponere, Mut. decis. Sicil prima num. 10. 11. & 12. Tamen certitudinalitèr non possunt deponere, si, venenatus est
36 mortuus veneno assumpto, vel ne, vt discurrit Muscatell. pract. crim. tit. de homicid. simplic. num. 20. & seq.

Ego autem dictum Muscatell. non simpliciter sic intelligo; sed cum dictintione; nàm aut venenatus erat in bona salute, aut verò erat infirmus; si primo casu, & sic, si in bona salute erat, & statim,
38 vel alio pauco tempore post venenum assumptum pereat, & adsint signa veneni; tunc possunt Medici cogi ad deponendum specialitèr venenatum, esse mortuum ex veneno; aut verò erat infirmus, & tunc, quia infirmitas potest causare etiam causas veneni,
39 nempè, vomitum, corporis liuorem, os fluens, & gutturis infla-

inflammationem, Mut. decis. Sicil. 1. num. 12. prout solent causare venena assumpta; tūc non possunt cogi ad deponendum, si mors superuenit ex veneno assumpto, vel cau-
40 sato; & cùm hoc pluriès occurrisset, habito sermone de hoc cum Decio Centrella insigni Philosopho, viro magni nominis, & nostra egestate primario, & Io. Antonio Palma iuuene erudito liberalis ingenij, Medicis meis conciuibus, & vterque mihi dicebat adeò esse veram meam distinctionem, vt Galenus nō ausus fuerit affirmare, quē esse mortuum ex veneno assūpto ex eius euidentibus signis, nàm eosdem effectus producit, eadem signa parit venenū assumptum, quæ causatum, vt lib. 6. de locis affect. cap. 5. in illis verbis: Cùm enim Homo suaptè natura probis humoribus abundans, ac sanorum more educatus de repente moritur, vt lethali assumpto veneno fieri solet, de inde corpus; aut liuens, aut nigricans, aut varium est; aut diffluēs; aut putredinem molestam olet, hunc venenum sumpsisse aiunt.

Si verò corpus insalubre fuit refertum prauis succis, & consueta euacuatio fuit retēta, venenum intùs esse ingenitum, & causatum affirmari posset.

Vnde concurrēte ista Medicorum opinione, & Philosophorum Iudicio; remanet mea opinio firma, qua semper Medicos defendi, vt non cogantur, & obtinui, reliqua vide Muscatell. citat. loc.

Et pro complemento, est sciendum, quòd si quis venenum posuerit, aut alias herbas, siuè ingredientes, pesti-
41 lentes, vel mortiferas in fonte, aut puteo, punitur l. Cornel. de Sicar. Affl. citat. const. mala noxia num. 6.

Sed, quid in flumine; causa piscandi? occurrit Ioanni Baptistæ Comentato, viro
42 erudito, & omni scientia versato, dum esset Capitaneus in Terra Cryptæ Minardæ, qui contra ciues informationem cepit, & eos citauit, ex eo, quia posuerunt taxum vulgaritèr nuncupatum, *Pasta*, in flumine, causa piscandi; conquerebantur in hac Regia Audientia processati, & asserebant, posse ponere, & piscari; nam licita est venatio in flumine publico; Ego, qui partes Capitanei tuebar, motus ex Cōst.
43 Regn. Malanoxia §. quicumque tossicum, dicebam, esse prohibitum poni in flumine taxum, herbam, aut alios ingredientes, ex quibus pisces

44 mortificantur, aut moriuntur ea ratione, quia pisces redduntur infecti, & per consequens, tàm homines, quàm animalia, aquam illam bibentes, læduntur; & constitutio prædictam imposuit pœnam, cum ferris; operibus publicis per annum, & idē dicit Isern. ad Constitut. Amatoria Pocula; Quare fuerunt inquisiti appellantes remissi ad eundē officialē, à quo Reg. Audiētia decreuit, non fuisse grauatos; quod nota, quia in dies euenit.

Et, si quis venenauerit animalia, qua pœna puniatur?
45 vide cap. si de Iniurijs, & dāno dato, & ibi Abb.

Vendens venenum, an puniatur? distingue; aut scienter vendit ad necandum, & pœna mortis punitur; aut verò ignorat, & simpliciter vendit, & tunc pœna homicidij, non dolosi, commissi tenetur; si tamen mors sequatur, Caball. de omn. gener. homicid. num. 552. & 561. & eadem pœna puniri emptorem dicit Const. Regn. Malanoxia §. eadem pœna.

D E

DE ARMAT. PER CAMPANEAM Cap. I.

ARGVMENTVM.

Armatio per Campaneam quomodo committatur.
Forasciti, vt dicantur, quæ concurrere debent.

SVMMARIVM.

Armatio per Campaneam, quibus modis committatur à num. 1. ad 18. & à num. 20. ad 37.
An requiratur, vt numerus armatorum reperiatur vnitus, vel sufficiat, vt sit separatus num. 31.
An requiratur captura infraganti num. 34.
Forasciti qui dicantur, & quæ concurrere debent, vt pœna mortis naturalis puniantur num.
Arma delata per armantes, an debeant esse prohibita, vt armatio dicatur n.
Quæ requirantur, vt contra armantes possit procedi ad modum belli n.
Contumaces, & delinquentes, an dicantur forasciti n. 5. 6. & 7.
Numerus quaternarius quos effectus pariat num. 9.
Armantes in campanea, & committentes delicta, an debeant esse grauia, vt puniantur à n. 10. ad 14.
Incessus solus per Campaneam, an dicatur armatio n. 15. 16. & 17.
Committentium recapta pœna n. 19.
Pragmatica 11. de offic. Iudic. §. 48. & prag. 9. de exulibus, an differant à num. 31 ad 35.

Rmatio per Cãpaneam, cùm duos malos effectus producat, primum armorũ delatio, malũ animum arguit; secundum subditi Suę Maiestatis; in pace
1 viuentes, terrentur, est prohibita, nedum de Iure communi ex tex. in l. capitalium, §. famosos, ff. de pœn. in glos. in verb. Crassati sunt; verùm etiam

etiam vigore bannorum, & Regiarũ Pragmaticarũ quorũ armantium audacia creuit, aucta est contra ipsos pœna; & licèt Io. Grand. tract. de Bell. exul. talia tractantem composuit, & Carauit. aliqua in prag. de exul. dixerit, præter Reg. Rouit. qui exornatè, & more suo ad pragmaticas de exulib. additamenta fecit, placet, post eorum scripta, quæ in facto euenerunt, & in futurũ euenire poterunt, enarrare.

Adsunt, inquam, plures in Regno dispositiones, & Pragmaticæ, concernentes extirpationem exulum, pœnam armantium, & signanter bannũ æditum die 11. Aprelis 1584. per Proregem Ducem de Ossuno Seniorem, quod commentauit Io. Grand. vt supra dixi, & hoc non reperitur impressum inter pragmaticas tit. de exulib. vt videre poteris, & Muscatell. pract. crimin. tit. de furt. num. 40. de hoc banno, & de cómẽto per Io. Grãd.
2 facto mẽtionẽ facit; vndè prò materię cognitione est videndum, quomodo dicatur armatio per Campaneam, & qua pœna puniantur armantes.

Quò ad primum, cùm sint dictæ tres Pragmaticæ in Regno, in hoc, vt infra dicam tres sunt distinguendi casus,
3 primus; Aut tractatur de forasciti, armantibus in comitiua per campaneam, derobantibus, & alia crimina committentibus, publicamque quietem perturbantibus; & contra istos intrat dispositio pragmaticæ æditæ sub die 26. Iulij 1586. quæ hodie est nona tit. de exul. & alia ædita die 21. Martij 1592. tempore Comitis Mirandæ, quæ hodie est prag. 11. eodem titul. de exulib. cuius vigore abbreuiatur terminus ad dies decem ad foriudicãdum, quibus elapsis, & non comparentibus, habeantur pro foriudicatis, vt si verè per sententiam fuissent declarati, & declarat Reg. Rouit ad prag. 12. de exulib. n. 5.

Et licèt Ioan. Grand. eod. tract. tit. de qualitate, fol. mihi 51. ponat septem requisita, contenta in banno, per eum commentato; illa procedunt
4 in illo banno; sed requisita, & qualitates enunciatæ in prædictis duabus Pragmaticis çditis post bannum, per Io. Grãd. adductum, reducũtur ad quatuor, quorum prima, vt sint contumaces, vel forasciti; secunda quòd incedant per Campaneam in comitiua; tertia quòd committant delicta; quarta quòd publica subditorum quies perturbetur, illis verbis: *Tutti, e qualsiuogliano*

contu-

contumaci, forasciti, e quelli delinquenti, che sono andati, andano, & andaranno in comitiua de forasciti per le campagne, rubando, & fando altri delitti, perturbando il quieto viuere de' buoni. Omnia ista concurrere debent, vt tales dicantur, & pro terminorum scientia, quodlibet requisitum enucleare, & declarare intendo.

Quò ad primùm, quòd sint contumaces, forasciti; est ad-
5 uertendum, quòd non sequitur consequentia: quis est contumax; ergo forascitus: nàm multi sunt contumaces, & foriudicati, qui vagantes à propria patria; alteri, potestatem sui Iudicis timẽtes, aberrant; tamèn delicta non committunt, & quietè, nemini
6 vim inferentes, viuunt; sed potiùs pro eorum vitę cautione carceribus mancipentur, euadunt, & contra istos non intrat potestas militaris, nec armare per Campaneam dicitur, nec publicam quietem perturbare videntur, nec sub statuto comprȩhenduntur, vt fuit aliàs declaratum prag. 6. eod. tit. ad fin. Statutum enim debet verificari in casu, in quo loquitur, Roman. cons. 25. & cons. 4. in fin. At, cùm statutum loquatur de illis forascitis, qui alijs requisitis sũt adminiculati, & muniti, non
7 debet de istis simplicibus intelligi; sed tantùm isti puniuntur pro delicto, quod patrarũt, iuxta illud vulgatum: Quilibet puniatur pro quo deliquit.

Secunda qualitas est, vt incedãt per campaneam arma-
8 ti in comitiua, cuius comitiuæ numerus fuit declaratus, esse ad minus numero quatuor, vt prag. 9. §. 10. eod. tit. & iter. prag. 11. de offic. Iudic. §. 48. Numerus enim quaternarius sufficiens Iudicatur ad delinquendum, & impediendum viatores; nec in hoc intrat illa scolastica quæstio, quæ dicitur in principio institutionum; Quare diuisit Imperator institutiones potiùs in quatuor libris, quàm in sex, quinque, octo, vel vltra; fuisse de iure positiuo, & sic Imperatori placitum, & in his, quæ sunt placita Imperatori, sufficit pro ratione volũtas; diuersa enim ratio in hoc assignari potest; quia hic numerus quaterna-
9 rius est sufficiens ad delinquendum, & quatuor armati in comitiua possunt viatores impedire; faciliori enim manu vniuntur, & coniunguntur quatuor, quàm vltrà; ideò statuentes optimo iure, & Iuridica consideratione, & accurata in hoc inuestigatione statuerunt, vt numerus quatuor sufficiat; & proindè quatuor arma-

armatos in Campanea statuto compræhendendos esse, statuerunt.

Tertia qualitas est, quòd delictum committant, & in
10 hoc quæritur, quomodò debeat esse delictum, vt pœnam mortis mereatur, & sub statuto compræhendatur? multi dicunt, quod quotiescumque vim in campanea inferunt, dicitur delictum; vis enim est
11 impetus rei, cui resisti non potest, & aduersus quam, personarum parùm prodest custodia, l. 1. ff. quod met. caus. & l. si ea res, ff. de action. empt. & violentiam vocant, ex qua inquietatiua populi oritur. Cepoll. cons. 5. n. 12. dicit, quòd delictum debet esse tale, quod pœnam mortis mereatur.

Muscatell. cit. loc. nu. 47. dicit, quòd, si violentia, vel vis
13 fuerit minima, seu minimum delictum in campanea cum incessu, & comitiua, pœna mortis punitur virtute banni in anno 1584. per eum commentati, vt supra dixi. Ioan. Grand. verò in citat. tract. videtur sibi contrarius; nàm in prædicament. de qualitate, quæst. 2. num. 27. affirmat, quòd quælibet vis, etiam minima, immò solus incessus per campaneam absque vllo delicto, vel vi, facit intrare potestatem ad modũ belli, ex verbis in pragmatica positis: *Che vanno inquietando, perturbando, & impedendo*; nõ semper enim armantes inferunt talem vim, quæ importat pœnam mortis naturalis, & testatur, sic fuisse obseruatum in R. A. Aprutij, quòd solus incessus per Campaneam absque alio delicto sufficit potestati militari.

In Prædicament. verò Pati, quæst. 1. nu. 2. tres casus distinguendos esse, asserit. Primũ, aut armantes per campaneam in comitiua, absque delicti patratione, & pœna relegationis imponitur. Secundum, aut vnum tantùm delictũ, sine hominis interfectione cõmiserunt, & ad triremes condemnantur. Tertium, aut armantes plura delicta commiserunt in campanea, & capite puniuntur, ex vulgato §. Crassatores.

Ego verò contrarium sentio, & dico, quòd, ad hoc, vt quis sub statuto cõpræhendatur, requiritur, vt cõmittat de-
14 lictũ, nec refert, quòd delictũ sit minimũ, vel vis leuis, vis enim, & violentia, & actus per vim seù violenter factus, differunt, Paul. de Castr. cons. 27. vol. 1. tamen nulla de hac distinctione habita ratione, quotiescumque armantes delictum committunt, etiam leue, verificantur duo requisita,

ſita, poſita in pragmatica nẽ-
pè; deliɛtorum patratio, &
15 quietis perturbatio, in illis
verbis. *Fanno altri delitti pertur=*
bando il quieto viuere de buoni.
Ergò comprçhenduntur ſub
ſtatuto; & ipſius pęna puniũ-
tur, Muſcatell. cit. loc. num.
27. ſi enim per Campaneam
inciderent, & delictum non
committerent, nec vlla vis,
aut violẽtia interueniret, nõ
dicitur armatio, ſed tantùm
inceſſus ſimplex, & non eſt
punibilis, niſi pro aſportatio-
ne armorum, quorum aſpor-
tatio, leue delictum Iudica-
tur, Farinac. de carcer. & car-
16 cer. quæſt. 28. num. 66. in-
ceſſus ſolus enim non prçſup-
ponit delictum, & hoc in-
nuit, Muſcatell. cit. loc. nu.
47. dum dicit, quando inceſ-
ſus fuerit ſimplex, ex ſolo
enim inceſſu, nullus offen-
ditur, nec quies publica per-
turbatur, & adeò eſt verum,
quòd, ſi Officiales loci, qui
tenentur virtute ſtatuti, delin-
quentes proſequi, ſi viderint,
aliquos armatos, Campaneam
incedentes, vel itinerantes,
dummodò delicta non com-
mittant, non tenetur proſe-
qui, non populum concitare
nec Campanam ad arma pul-
17 ſare, Caball. reſol. crim. caſ.
287. num. 53. ea ratione; quia
ſimplex inceſſus non facit quẽ

delinquentem, vt ſupra dixi,
Carauit. ad prag. de exulib. n.
188. & ſeq. Si verò aliquis in-
cederit in comitiua foraſcito-
rum per Campaneam, quam-
uis delictum non commiſe-
rit, ex ſolo inceſſu pęna tri-
remium condennatur, Cara-
uit. prag. 1. de exulib. num.
187. Io. Grand. citat. predi-
dicament. Pati, quçſt. 1. n. 3.

Quarta qualitas eſt illa; per-
turbatio publicæ quietis, quę
18 prouenit, & deſcendit ab alijs
tribus, ſupra narratis, nempè,
comitiua, armatione, & deli-
cto, quando enim aliquod de-
lictũ cõmittitur, quinque of-
fẽdũtur perſonæ. Primo Deus,
Secundo publica quies, Ter-
tio perſona offenſa, Quarto
Iuſtitia, Quinto Iudex, vt Ca-
poblãc. diſtinctè enarrat prag.
6. num. 5. & 6. & Ego ad tria
reduco, nempè, vt offendan-
tur per delictum, Lex, Rex,
& Grex.

Secundus caſus, aut tracta-
tur de committentibus reca-
19 pta, & contra iſtos intrat di-
ſpoſitio prag. 12. de exulib.
qui poſſunt, poſt quatuor dies
foriudicari, immò pro foriu-
dicatis habentur, adeò quòd
non requiritur alia ſententia,
vt dicit Reg. Rouit. ad eand.
prag. num. 5. &, poſt ipſum,
Capoblanc. pragm. 8. pap. 2.
num. 128. in quo habetur,

quòd contra recaptantes habet locum præuētio, & Iudex præueniens præfertur in cognoscendo, idem Capoblanc. tom. 2. cap. 52. n. 13.

Tertius est casus, quòd tempore D. Comitis de Lemos est emanata alia Pragmatica, vulgariter dicta: *Delli ottanta noue capi*, quæ hodie est 10. de offic. Iudic. in qua in §. 48. taxantur casus, in quibus procedi potest ad modum belli, habentur hęc verba, videlicet; *L'armare per la campagna con arme prohibite à modo di forasciti in comitiua, & numero di quattro persone almeno, quando però col detto armare commetteranno delitto; ancorche prima non se trouassero inquisiti d'altro delitto, etiam che non siano pigliati infraganti con le dette arme, così, se armaranno dentro, come fuora di strada.*

Istæ duæ pragmaticæ in vno conueniunt, in alijs verò, tribus differunt; conueniunt in numero, & vnione; nam in prima debent esse quatuor, & vniti, in illis verbis: *Quattro giorni*, in hac secunda, idem dicitur: *In comitiua, numero di quattro*.

Differunt verò in tribus, primo in pragmatica prima requiritur, vt sint diffamati pro forascitis, vel pro hominibus malæ vitæ habiti, in illis verbis: *Essendono diffamati per tali, ò per huomini di mala vita*. In ista secunda hæc qualitas nō reperitur, immò est depta.

Secundo, in illa prima non est opus, commisisse delicta digna morte naturali in illis: *Ancorche non costasse, che hauessero commesso delitti, per li quali meritassero pena di morte naturale*: In ista enim requiritur criminum patratio in eodem actu armandi, in illis: *Quando però col detto armare commetteranno delitti, ancorche per prima non si trouassero inquisiti de delitto alcuno.*

Tertio, in prima videtur, requiri appræhensio illorum armatorum, modo supradicto in illis: *Per questo solo ritrouandose armati del modo sopradetto*. In ista non requiritur appræhensio, in illis: *Etiàm, che non siano pigliati infraganti con le dette arme*.

Vnde videntur contraria huiusmodi statuta; tamen non repugnant, nec contrariantur; nàm illud primū intelligitur, quò ad pœnæ impositionem, & delicti punitionem. Secundū, intelligitur in modo procedendi, & sic, vt contra tales ad modum belli procedatur.

Et, siuè attendamus dispositionem primi, siuè secūdi, concurrere debent requisita, quæ supra dixi, ex Giazz. discept. 122. num. 2. 3. & 4. & insuper requiritur, vt arma sint

ſint vetita, & prohibita, nempè, *Scoppettoli*, *Archibugetti*, *Piſtole*, & ſimilia, Muſcatell. cit. loc. num. 48. Giazz. diſcept. 122. num. 3. genus enim hoc armorum aggrauat maius delictum, & pœnam; & neceſſe eſt, vt teſtes dicant de qualitate armorum; cùm teſtis munus ſit, deponere id, quod ſenſu viſus viderit, & perceperit, Bartol. in l. quòd tamen, §. ſi arbiter ff. de arbitr. ideſt, quòd deponat de qualitate, menſura, & longitudine armorum; ſi enim dixiſſet: *Jo hò viſto beniſſimo l'archibugetto, e ſon ſicuro non poterme gabbare*, & ſimilia, repellitur; quia animosè deponit, ſic ex Crauett. conſ. 249. num. 4. verſ. ſaltim negare non poteſt, affirmat Giazz. diſcept. crim. 121. n. 7. proinde certitudinaliter deponere debet, nedùm de qualitate, verũ etiàm de longitudine, & menſura armorum, Burſatt. conſ. 331. num. 28. lib. 3.

Et ratio eſt; quando cum aſportatione armorum prohibitorum concurrit mala qualitas, & mala fama deferentis, arguitur malus animus, & maximum inditium oritur, Bart. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi public. & iterum in l. ventri, ff. de priuil. creditor. Inſuper quando concurrit cum mala fama congregatio armorum, & ipſorum armorum aſportatio, nedùm maliſſimum animum arguit, verùm etiam maliſſimum finem præſupponit, ex Vulpell. conſ. 106. n. 4. Bald. conſ. 319. lib. 2. Alex. conſ. 224. n. 9. vol. 2.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

In cauſa armationis per Campaneam, an procedatur ad modum belli.

Armantes per campaneam, an remittantur ad Barones.

Non ſummatur, ex quo, ſicut in argumento continetur.

Xplanatis omnibus, quæ cõcurrere debẽt, vt dicatur quis foraſcitus, & poſſit ad mortem condemnari, ſi ad manus Curię peruenerit, vel ſi abſens impunè occidi. Quæritur, vtrum iſtorum armantium per Campaneam, contra quos proceditur ad modum belli, virtute relatæ, atque inſertæ pragmaticę, Barones remiſſionem petere valeant, vel Regiorum Tribunalium ſit, illos cognoſcere?

scere ? Hæc quæstio dependet ab altera; vtrùm potestas ad modum belli lędat Barones, & eorum Iurisdictio abdicata censeatur, de quo latiùs dixi supra in tit. de potest. ad mod. bell. cap. 3. vbi fundamentis iuridicis conclusũ est, potestatem ad modum belli non lædere Barones, neque eorum Iurisdictionalem facultatem sigillare, & post ibidem scripta, euenit alter casus. Io. Simeon della Monica, qui in Ciuitate Beneuenti erat affidatus pro duobus homicidijs, in personam Io. Dominici Balsamo, & in personam D. Marcelli de Gaita, à dicta Ciuitate discessit, cum alijs quatuor associatus, & omnes armati ad Terrã Mõtis Fredani accesserunt, & cũ Andrea Gaita fratre ipsius D. Marcelli occisi incursionem habuit, & ad inuicẽ ictus scoppittarum iniecerunt, ex quibus sequutum est homicidiũ in vno; & in alio vulnera mortalia, & ad notitiam partium, fuit per hanc R.A. capta informatio, & delinquentes ad ipsius carceres asportati. Ego, qui partes Excellentissimi Domini mei Principis Venusij tuebar, statim remissionem dictorum inquisitorum petij ad Curiam Montisfredani, Iudicem patrati criminis; sed Auditor Thomas Brandolino statim se opposuit, denegãdo remissionem causæ prędictæ, tuebatur hoc capite armationis, & dicebat, ipsum Io. Simeonem, & alios quatuor armatos, Campaneam præcucurrisse, & ad Terram Montisfredani accessisse, secretè, & incognitè prò occidendo dictũ Andream Gaita, ex quo renuebat remissionẽ facere pro homicidio dicti D. Marcelli sui fratris; vndè reassumebat, esse casum procedendi ad modũ belli; dum de armatione per Campaneã tractabatur, ex dispositione Regiæ nouellæ pragmaticæ, detta delli 89. capi, quæ hodiè est 10. de offic. Iudic. in qua in §. 48. disponitur, in armatione per Campaneam esse procedendum ad modũ belli, & cumulabat, in causis ad modum belli non competere Baronibus illarũ cognitionem; sed in R. A. causam remanendam fore; Replicabam Ego, in omnibus delictis, tàm potestatem ad modũ belli concernentibus, quàm armationem per campaneã, competere Baronibus cognitionem, nec ipsos priuari, & adducebam decreta, aliàs interposita, in istis enim casibus solet haberi ratio ad obseruãtiam, cùm sint nouitèr intro-

ducti

ducti per Regias Pragmaticas, qui Auditor, & alius Auditor Ioannes Ceruantes replicabant, hunc casum armationis non esse comprahensum in alijs, positis per me in dicto tract. præced. tit. de potest. ad mod. bell. & proinde, exempla adducta, non operari suum effectum, ex quo diuersa; Replicabam Ego, immò casum armationis fuisse aliàs decisum, & remissum Baroni, nempè, cum Io. Flauius de Zitola Terræ Santi Soxij esset inquisitus in hac R. A. de armatione per Campaneam, & homicidijs, petita per me causæ remissione ad Curiam Triuici, fuit per R. A. prouisum, quòd pro homicidijs remittatur Marchioni Triuici, pro armatione verò per campaneam procedatur in Regia Audientia, & ad modum belli, & interposita appellatione ad M. C. V. facta relatione in Sacro Consilio, fuit etiam pro armatione causa remissa Marchioni, vt dixi cit. cap. 3. de potest. ad mod. bell. num. 29. in quo nu. 30. & 31. adest aliud decretum, per S. C. latum, per quod fuit remissum delictum Campaneæ Baroni, & proindè dicebam, articulum esse terminatum, nec opus esset alia disputatione.

Quicquid dixerim, Auditores decreuerunt, causam remanendam esse in hac R. A. & in ea esse procedendum ad modum belli, remissione petita non obstante, virtute decreti sequentis tenoris.

In causa Regij Fisci cum Io. Simeone de Monica, & Vincentio Nuti, inquisitis, & carceratis in hac R. A. de armatione per campaneam in comitiua, & alijs, vt in actis, fuit prouisum, videlicet. Die 13. mensis Maij 1632. Montisfuscoli. Per R. A. P. V. in Bãca coram Illustrissimo Domino Præside, referente Regio Auditore Thoma Brandolino, causæ commissario, audito Regio Fisco, fuit prouisum, & decretum, quòd in præsenti causa procedatur ad modum belli; prout præsenti decreto procedi mandatur, hoc suum, &c. Brandolinus.

Et interposita appellatione in Collaterale Consilio; facta relatione per M. C. V. & discusso articulo, si potestas ad modum belli lædat Barones, fuit prouisum, quòd M. C. prouideat super remissione petita, virtute ordinis, tenoris sequentis.

Hauiendo oydo S. E. la relacion, que le ha hecho en Collateral el Juez Balboa de la causa de Iuan Simone de la Monica, y otros inquisidos

quisidos de homicidio apensado, dize, que essa Gran Corte provea sobre la remission, que se pide, de que auiso V. S. à quien N. S. guarde. Palacio a 18. de Agosto 1632. El Duque de Caiuano.

Et inde, causa in eadem M. C. discussa, post multas altercationes, fuit remissa Curiæ Montisfredani, virtute decreti, sequentis tenoris.

In causa Io. Simeonis della Monica, Vincentij Nuti, Io. Baptistæ Ianniorio, Andreæ Gaita, Lęlij de Alexandro, & Ioannis dell'Irco, inquisitorum de pluribus homicidijs, armatione per Campaneam, scaramuzza, & alijs delictis, super remissione petita ad Curiam Montisfredani, & respectu Vincentij, ad Curiã S. Angeli Lombardorum, vt in actis, in Banca, Ferrarij. Die 3. Decembris 1632. facto verbo p M.C.V. prouisũ, & decretum est, quòd, respectu Vincentij Nuti procedatur in M. C. V. cæteri autem remittantur, prout præsenti decreto remitti mandatur ad Curiam Montisfredani, vnà cum actis, hoc suum. Balboa Mugnoz.

Vnde, supita hęc est difficultas, resolutùm hoc dubiũ, & decisa hæc quæstio, quòd in delictis armationis per Cã paneam; in quibus ad modũ belli proceditur; etiam virtute nouellæ pragmaticę, nedũ non est abdicata potestas illa cognoscendi Baronibus, sed potiùs causæ eiusdem remittuntur, prout fuerunt remissæ & debent remitti; & sic seruatur, & seruari debet.

Inde superuenit Fiscalis prò interim Paulus Laurenzanus de Atripalda, qui difficultatibus vacans, de nouo proposuit causas, & delicta Campaneæ propriorum Tribunalium Regiorum esse, nec remitti debere Baronibus; & licèt Ego allegata allegassem, superiùs adducta adduxissem, impossibile fuit placatũ reddere, qui nulla ratione, neque exemplo, neque lege, sed tantùm voce delicta campaneæ Baronibus abdicata esse, exclamabat, adeò, quod non valẽtes Auditores clamoribus suis resistere, coacti fuerunt, Domino Proregi relationem facere, & tenor talis est v3. A tergo. *All'Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore, il Signor Conte de Monterey, y Fuentes, Vicerè, Luocotenente, & Capitan Generale per Sua Maestà nel Regno di Napoli.* Intus verò. *Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore: Li Baroni di questa Prouincia han preteso, che per la potestà ad modum belli, concessa alli Presidi, e Regie Audientie, non sia nociua alli*

alli loro Priuilegij, & perciò, quando preuengono nella cattura, pretendono le remissioni delle cause, etiam che in quello si proceda con la detta potestà estraordinaria, e ci presentano molte volte prouisioni di Collaterale, per le quali si ordina, che si proueda sopra la remissione di quelle, & essendo in voto di non remetterle, se ne facci relatione à V. E. e dicono hauerne atti possessiui de decreti di molti anni, che sempre siano stati in possessione di rimetter le dette cause, & che per dispositione di raggione non deue detta potestà pregiudicare à detti loro priuilegij, il che fundano con diuerse autorità de Dottori. E perche, Signore Eccellentissimo, questo articolo depende dalla volontà de V. E. si quando concede detta potestà alli Presidi, vuole, che sia abdicatiua alli Baroni, che essendo così, non potranno pretendere remissioni de dette cause, ci è parso, per euitare ogn'altro inconueniente, supplicar V. E. resti seruita ordinare, come commanda se intenda detta potestà, concessa abdicatiuè, ò vero in altro modo, conforme l'Auocato Fiscale di questo Tribunale, dice hauer supplicato V. E. altre volte per la declaratione di questo, & altri capi; pretendono, che nelli casi declarati per la Regia Pramatica, che se possa procedere ad modum belli, non spetti in modo alcuno remissione à detti Baroni, etiam, che preuenessero nella cattura, eccetto, che nelli furti di strada publica, & non in altri delitti; & à V. E. facemo humilissima riuerenza. Montefusco 1. di Febraro 1634. De V. E. humilissimi creati Il Duca di Campo Chiaro. Mutiò de Russo. D. Berardino Belprato, Paolo Laurenzano.

Et per D. Proregem fuit responsum, videlicet. A tergo. *All'Illustre Señor El Duque de Campoclaro Gouernador, y Capitan à Guerra en la Prouincia de Principato Vltra, Montefusco.* Intus verò. *Illustre Señor, Por dos cartas, que se han receuido de V. S. y essa Audiencia à 28. del passado, y primero deste he entendido de la vna el hurto, que se ha hecho a Ottauio Basile di Monteforte en summa de 300. ducados por vna comitiua de doze ladrones armados a modo de banditos, y la instancia, que me haze paraque se conceda indulto à vno de los delinquentes para descobrir el delitto; y en la otra me auisa la pretencion, que tienen los barones dessa Prouincia, de que se le remitan las causas, en que esse Tribunal procede ad modum belli, y essendose iuzgado el delitto del hurto por muy graue, y digno de que se proceda contro los inquisidos con exemplar demostracion, ha parecido, paraque se pueda descubrir con mas facilidad, de conceder authoritad a esse Tribunal, come por la presente se le concede, de que pueda indultar vno de los inquisidos*

inquisidos en el, como no sea el cabo principal de la cometiua, con que se ponga formiter, y en claro; y por lo que toca a la pretencion, que tienen los Barones, de que se remitan las causas; en que se procede ad modum belli, lo que se me offrece dicir, es, que bien pudiera hauer escusado essa Audiencia de escriuir esto, pues tienen obligacion de saber, que la pramatica da el conocimiento de los hurtos de estrada a quien preuiene, y esta es la obseruancia de todos los Tribunales del Reyno, de que me ha parecido auisar V. S. para que con esse Tribunal lo tienga entendido. N. Señor guarde. Napoles 17. de Hebrero 1634. A lo que V. S. mandare El Conde de Monterey. Al Duque de Campoclaro.

Quibus præsentatis, Fiscalis ipse tuebatur, esse decisionem factam, & proindè, in delictis Campaneæ, & causis ad modū belli procedi debere in hac R. A. nec debere Barones circa eorum remissiones audiri, & cùm Nicolaus Angelus de Donato Terræ Solofræ esset inquisitus de armatione per Campaneam, contra eum Fiscus procedere ad modū belli, virtute præinsertarum literarum; instabat, & contrà alios, non existentes in carceribus, similiter ad modum belli procedendum esse, petebat; Ego verò dicebam, literas præinsertas D. Proregis non declarare casum petitum; sed tantùm præuētionem per pragmaticam datam, quę non negatur, nec negari potest, & proindè dicebam, potestatem ad modum belli exercere cōtra existentes in carceribus, & contra illos, qui reperiuntur extra carceres, & sic; nō in fortijs Curiæ, non esse procedendum ad modum belli, sed ordinariè, probabam, ex prouisionibus à Regio Collaterali Consilio expeditis sub die 17. Augusti 1601. huic Regiæ Audientiæ directis; quibus cauetur, esse procedendum ad modū belli contra existentes carceratos, & non contra absentes; in illis verbis: *Procedendo contro di quelli, che hauerete nelle mani nel modo predetto*: Quod de iure videtur, licèt ex allegat. per Io. Grand. de bell. exul. tit. de quantit. quęst. 1. num. 15. modum belli videtur concedere contra captos in persecutione, seù repertos infraganti; vndè concludebā, quod modus belli, & sic, procedēdi per horas, debet exerceri contra præsentes; & sic existentes in fortijs, & quando proceditur contra absentes, ordinaria via vti debet, nisi inquisiti sint de recaptu, cōtra quos dat potestas abbreuiādi ad dies quatuor foriudicationem, vt ex prag. 12. de exul.

exul. vel , nisi essent contumaces, & forasciti, armantes, furantes, & publicam quietẽ perturbantes, contra quos potest abreuiari terminus, ad dies decem, virtute Regiæ Pragmaticæ de exul. Verùm, quia videbam Ego rationes, adductas, non proficere; ex quo Auditores quęsitis Fiscalis inhærebant, zelo iustitiæ motus Neapolim accessi, & DD. Regentes certioraui, & dixi, quòd hæc sinistra intelligentia, in dies damnum irreparabile afferebat, nàm in dies ad mortem, & ad triremes damnantur; modus enim belli in Regijs Audientijs in dies exercetur; magna est enim malefactorum, immò latronum copia in Regno, & quando potestas ad modum belli non est bene intellecta, suspenduntur, & damnantur ad triremes infiniti; & perpẽsis à DD. Regentibus meis ponderationibus; facta relatione per Illustrissimum Dominum Regentem Scipionẽ Rouito, cui memoriale, per me porrectum, fuit commissum; in Collaterali, fuit ordinatum, relaxari prouisiones decisiuas, quas placet inserere, vt in futurum sciatur verus modus exercendi hunc modũ belli; illa enim valdè proficiunt, approbantur, & verificantur, quæ ab exẽplis præteritis ducuntur, sic nos docet Tacit. lib. 4. annal. in his verbis (pauci prudentia honesta ab deterioribus, vtilia, abnoxijs, discernunt, plures aliorum euentis docentur) & sunt istæ.

PPilippus Dei gratia Rex, &c. Illustres, & Magnifici viri, Regij Consiliarij, fideles dilectissimi. *A noi è stato presentato il sequente memoriale, videlicet. Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Il Dottor Eliseo Danza Auocato nella Regia Audienza di Principato Vltra, supplicando espone à V. E. come dopò l'anno 1584. che al tempo del Signor Duca d'Ossuna se publicò la Pramatica contro forasciti del modum belli, si è osseruato, che, etiam nelle cause de modum belli se siano rimesse cause à Baroni, eccetto però nelli furti di strada publica, nelli quali hà conosciuto, chi hà preuenuto, in virtù della pramatica della felice memoria di Carlo Quinto; E perche cresceua la malitia de malfattori, e parue à questo Regio Collaterale ordinare à detta Regia Audientia, che procedesse ad modum belli in tutti li delitti di male essempio; E, come, che per questa parola: di male essempio, il Preside di detta Prouincia estendeua questa potestà à molti delitti, che li pareuano graui, pretextu, che per procedere ad modum belli fussero cause toccanti alla det-*

ta Regia Audientia, e se intendessero, come delegate. Alcuni Baroni hebbero ricorso da questo Regio Collaterale, dal quale più volte è stato declarato, che la potestà ad modum belli non pregiudica alli Priuilegij de Baroni, se non quando nelle Regie Pramatiche stà stabilito, che s'è inteso nelli furti di strada, nelli quali conosce il preueniente, conforme la sodetta Regia Pramatica, & così s'è caminato, e proceduto, che le cause de modum belli, etiàm che la Regia Audientia habbia preuenuto, siano state rimeße à Boroni, eccetto però li sopradetti furti di strada; poi soprauenne la Pramatica delli 89. capi, la quale nel capo 48. hà taßato, e declarato li casi, nelli quali se deue procedere ad modum belli, e questo per toglere la mano alli Presidi, che voleuano così procedere nelle cause, à loro arbitrio, e dopò la publicatione di quella si è anco osseruato rimetterse a' Baroni tale cause, eccettuato però li sopradetti furti di strada; ansi, quando l'Audientia è stata difficile, ò ritrosa in prouedere à tali rimessioni di cause, li Baroni hanno hauuto ricorso da questo Regio Collaterale, dal quale è stato ordinato, che la Regia Audienza proueda sopra la rimessione; E, si era in voto di non rimetterla, ne facesse relatione; anzi da questo Regio Collaterale fù ordinato l'anno passato, che se rimettesse alla Corte di Montefredano la causa di Gio. Simone della Monica, & altri inquisiti de armatione per la Campagna, reuocando il voto della Regia Audientia, che, causa remaneat. Al presente, il Dottor Paolo Laurenzano, che essercita l'vfficio d'Auocato Fiscale in eßa Regia Audientia, hà difficultato, e fatto instanza, che le cause, nelle quali si procede ad modum belli, taßate per la Regia Pramatica, non se debbano rimettere a' Baronis mà restarno in essa Regia Audienzia, qual s'intende in quella, come delegata; E perche esso supplicante, come Auocato hà opposto, e per dottrina, e per prouisioni più volte spedite da questo Regio Collaterale, che la potestà ad modum belli non pregiudica alli Priuilegij delli Baroni, se non quando li Presidi haueßero potestà particolare, & espreßa abdicatiua nella loro patente, ò nelli furti di strada, nelli quali, chi preuene, e nel libro stampato da esso supplicante, intitolato de Pugna Doctorum, titul. de potest. ad mod. bell. vanno inseriti tutti gl'ordini di questo Regio Collaterale, sopra questa materia spediti, hà fatto instanze in eßa Regia Audientia, debbano quelli osseruare, non obstante l'istanza fatta dal Regio Fisco; con tutto ciò, eßa Regia Audientia n'hà scritto à V. E. dimandando la declaratione: se in simili cause de modum belli, se intende abdicata la Iurisdittione de Baroni; e n'hà fatto la sequẽte relatione, videlicet.

Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Li Baroni di questa Prouincia han preteso, che la

la potestà ad modum belli, concessa alli Presidi, & Regie Audientie, non sia nociua alli loro Priuilegij, e perciò, quando preuengono nella cattura, pretēdono le remissioni delle cause, etiam, che in quella se proceda con la detta potestà estraordinaria, e ci presentano molte volte Prouisioni di Collaterale, per le quali s'ordina, che si proueda sopra la remissione di quelle, & essendo in voto di non rimetterla, se ne facci relatione à V. E. e dicono hauerne atti possessiui de Decreti di molti anni, che sempre siano stati in possessione di rimetter le dette cause, e che per dispositione di raggioni, non deue detta potestà pregiudicare à detti loro Priuilegij, ilche fundano con diuerse autorità di Dottori. E perche Signor Eccellentissimo, questo articolo depēde dalla volontà di V.E. se, quando si concede detta potestà alli Presidi, vuole, che sia abdicatiua alli Baroni, che essendo così, non potranno pretendere rimessioni de dette cause, ci hà parso, per euitare ogn' altro incōueniente, supplicar V. E. resti seruita ordinare, come commanda se intenda detta potestà, concessa, abdicatiua, ò vero in altro modo, conforme l'Auocato Fiscale di questo Tribunale dice hauer supplicato altre volte V.E. per la declaratione di questo, & altri capi, pretendendo, che nelli casi declarati per la Regia Pramatica, che se possa procedere ad modum belli, non spetti in modo alcuno rimessione à detti Baroni, etiā, che preuenessero nella cattura, eccetto, che nelli furti di strata publica, & non in altri delitti: & à V. E. facemo humilissima riuerenza. Montefusco primo Febraro 1634. De V. E. humilissimi Creati Il Duca di Campochiaro. Mutio de Russo. D. Berardino Belprato. Paolo Laurenzano.

Et perche questo induce confusione nelli Tribunali, & apporta tarda speditione nelle cause per le difficultà proposte dal Fisco, acciò per l'auenire se toglia ogni dubio, & s'euitino l'oppositioni, e possa procedere alla presta speditione delle cause, & signantèr, de carcerati, molti de quali per esser la carcere piccola, se ne muoiono prima, che se spediscano, ricorre da V. E. e la supplica sia seruita declararlo, come commanda, che s'osserua per l'auenire, se la potestà del modum belli per le Regie Pramatiche concessa, è abdicatiua alli Priuilegij delli Baroni, ò nò, che da questa declaratione ne seguirà il seruitio de Dio, di Sua Maestà, e la presta speditione de carcerati. De più lo modum Belli vo-

li vogliono esercitarlo contro quelli, che sono fuori delle Carceri, e così si vede, che in poco spatio di tempo, non che di hore, vn huomo contumace, è bannito; e perche lo procedere per horas, & sic, ad modum belli, se intende, quando sono l'inquisiti nelle mani del Tribunale, conforme è stato declarato vn'altra volta per questo Regio Collaterale nell'anno 1601. supplica anco V. E. sia seruita prouedere à questo capo, & declarare, se il procedere per horas, se intende quando sono l'inquisiti nelle carcere, ò pure in ogni tempo, vt Deus, &c.

Et inteso per noi il tenore del detto preinserto memoriale, ci hà parso fare la presente, con la quale ve dicemo, & ordinamo, che in tutte le cause criminali, tanto in le delegate, come in quelle, che procederete ad modum belli, debbiate fare giustitia, & prouederete sopra la rimessione delle cause, che dimandaranno li Baroni, alli quali non se li fà preiudicio per le dette delegationi, e Pramatiche, eccetto quando se dispensa particolarmente alli loro Priuilegij, e quando procedeti ad modũ Belli, se intẽda, quãdo l'inquisiti stanno in fortijs, & à rispetto di quelli, che nõ sono in fortijs, non debbiate procedere ad modũ belli, e così essequirete, che tal è nostra volontà. Dat. Neapoli 12. Maij 1634. El Conde de Monterey. Vidit Carolus de Tapia Regẽs. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secret. Locus Sigilli. Stephanus de Giorno. In par. 77. fol 160. Alla Regia Audiẽtia de Principat'Vltra; che in tutte le cause criminali, tanto in le delegate, come in quelle, che procedono ad modum belli, facci giustitia, & proueda sopra la rimessione delle cause, che dimandaranno li Baroni, alli quali non se li fà preiudicio per le dette delegationi, e pramatiche, eccetto quando se dispensa particolarmente alli loro Priuilegij, e quando procedono ad modum belli, se intende quando l'inquisiti stanno in fortijs, & à rispetto di quelli, che non sono in fortijs, nõ procedano ad modum Belli, vt supra.

Optimo quidem iure, tàm communi, quàm municipali munitæ sũt huiusmodi prouisiones, relaxatæ, nam ratio earum relaxationis in eis exprimitur, nempè, quando in delegatione, concessa, vel potestate ad modum belli tributa, non est priuatiuè ad alios Iudices concessa, & abdicata ab Ordinarijs, tunc non censetur præiudicari, nec derogari priuilegijs Baronum, & ipsis petentibus vaxallorum remissionem, articulus remissionis est discutiendus, præuio termino, iuris ordine seruato, & ordinariè; articulus enim iste fori competentię est merè ciuilis, cùm non concernat defensionem inquisiti, nec de meritis eius causę tractatur; sed

ſed tantùm de exceptione fori, & ſi contingat iudicari, quòd cauſa remaneat, & ſic contra Baronem, quamuis priuilegium fori ſit commune, nempè, Baroni, & vaxallo: tamen ab hoc decreto denegatæ remiſſionis non poteſt appellari per reum inquiſitum, qui propter delictum commiſſum, tanquam rebellis efficitur, hoc fori priuilegio.

Poteſt tamen Baro ab eo appellare in cauſis ad modũ belli; & ſimpliciter delegatis, reiecta opinione eorum, qui antiquitus affirmabant, incidentia, & emergentia eſſe eiuſdem naturę, conditionis, & ſequelæ, prout, & cauſa principalis; nàm in hoc ſe decipiunt, & intelligenda eſt eorum opinio, quando illa emergentia, incidentia, vel dependentia, cauſam principalem reſpiciunt, nempè, defentionem, innocentiam, vel culpam rei; ſed in caſu noſtro hic articulus remiſſionis eſt merè ciuilis, ſeparatus à cauſa principali; cùm Baronem, & ſic, tertium, tangat, lædat, & offendat; vnde delegatio, ſiuè poteſtas ad modum belli, vel quę vis alia facultas ſimpliciter conceſſa, non extenditur ad illa, quæ ſeparata, & diuerſa ſunt à cauſa principali, vel ab illis, quæ potius articulum ciuilem concernunt; & de iure cautum eſt, quòd, quamuis appellatio ſit prohibita, in cauſis criminalibus, non prohibetur in cauſa ciuili, Baiard. ad Clar. quæſt. 94. num. 43. Farinac. quæſt. 101. num. 97. nec ab incidentibus, ſiuè interloquutorijs, vim diffinitiui habentibus, Peguer. deciſ. 195. num. 6. Baiard. cit. loc. num 45. & cùm articulus iſte remiſſionis, ſit merè ciuilis, meritò doctrinæ allegatæ, tanquàm ſaporoſæ huic quæſtioni applicantur, & procedunt.

Dico amplius, quòd quãuis delegatio, conceſſa, vel poteſtas ad modum belli, ſiuè quælibet alia contineat clauſulam: Appellatione remota, debet intelligi, vt appellatio prohibeatur ſuper cauſa principali, nõ autem ſuper emergentibus, dependentibus ex ea, Reg. Rouit. dec. 81. nu. 7. quia delegatio, & poteſtas, vt ſupra dixi, non extenditur, nec habet locum ad diuerſa, & ſeparata, vt perbellè, & more ſuo exornat doctiſſimus Capoblanc. tom. 2. de Auth. Baron. cap. 50. qui teſtatur ſuã Doctrinam cõmunicaſſe cum Illuſtriſſimo Regente Rouito, & ab eo fuiſſe approbatam, & commendatam.

Prout

Prout in simili dicimus, si sunt plures inquisiti in vno processu, & delegatio concedatur respectu vnius, non habet locum respectu alterius, non nominati; vnde contrà nominatum in delegatione procedatur, ex delegatione; contra verò non nominatum, ordinariè; quia non fit extentio de vno ad aliud, nec de persona ad personam, nec de casu ad casum: cùm in odiosis sit; nec habet locum illa regula connexitatis, nec militat illa ratio, continentia causæ, nuper tutatur, Tasson. in tract. de Antefat. qui alios allegat obseru. 3. vers. 3. nu. 347. & seq. fol. mihi 157.

Vnde affirmatiuè concludo, & concludenter affirmo, delegationem simpliciter cõcessam, & potestatem ad modum belli, ex Pragmaticis tributam, nedùm non lędere Barones, nec eorum priuilegijs derogare, & præiudicare, & ipsos in eorum remissionibus, præuio termino, audiẽdos esse, & ordinariè. verùm etiàm a decreto denegatæ remissionis appellationẽ esse admittendam, & ipsa pendẽte, superfedendum esse in causa, dummodo appellatio fiat ad delegantem, ad quem de iure recurrendum est, à sententia delegati, prout fuit practicatum in multis causis, & signantèr in illa retroscripta Io. Simeonis della Monica de Montefredano, in qua, à decreto per hanc R. A. lato, quòd causa remaneat, fuit appellatum ad Dominum Proregem, & ab eo commissa relatio Magnæ Curiæ Vicariæ, qua audita in Collaterali, fuit causa remissa ad Curiam Mõtisfredani; vt supra est expressum.

Et iterum in causa Francisci de Foggia, Ferdinandi Perriello, & aliorum Terræ Apitij, in quà à decreto, lato per R. A. quòd procedatur ad modum belli, remissione petita non obstante, fuit appellatum ad Dominum Proregẽ, & ab eo Domino Regẽti Rouito relatio commissa, qua audita in Collaterali Consilio, fuit remissa M. C. V. vt prouideret de iustitia super remissione petita ad Baronem.

Quam conclusionem sic firmatam pluribus modis limito, non procedere.

Primo nisi in delegatione adesset specialis clausula derogatoria priuilegijs Baronũ.

Secundò nisi in potestate ad modum belli adesset particularis facultas abdicãdi causas Baronibus.

Tertia nisi in literis patentalibus Præsidis adesset specialis

cialis poteſtas auocandi cauſas ab Ordinarijs, prout ſeruatum vidi in literis patentalibus Marchionis Mõtorij huius Prouinciæ Pręſidis, vt dixi in præced. tract. tit. de poteſt. ad modum belli cap. 5. num. 26. & 27.

Quarto, niſi tractaretur de furtis in ſtrata publica, & de diſrubatoribus ſtratarum, qui virtutæ Regię Pragmaticę Inuictiſſimi Caroli Quinti, quę eſt 5. titul. vbi de delict. quę in odium criminum cognitionem præbet, pręuenienti; qui dicantur autèm publici latrones,& ſtratarum diſrubatores, vt præuentio præcedat, & pragmatica locum habeat, latiùs,explicaui in præcedent. tract. tit. de poteſtat. ad mod. belli cap. 3. per tot.

Quintò, niſi eſſemus contra recaptantes,& ſequeſtrantes perſonas; quo caſu Iudex præueniens, cognoſcit, & nupèr congerit Capoblanc.to.1. de auth. Baron. prag. 8. par.2. num.128. qui recaptantes iudicat peiores latronibus & ex maioritate rationis, poſſunt à capiente cognoſci, & contra iſtos procedi poteſt ad foriudicationẽ infra quatuor dies, & iterùm idem aſſerit in tom. 2. cap. 52. num. 13.

Sextò, niſi in delegatione conceſſa, eſſet additum aliud verbum: Omni, vel qualibet appellatione remota; tunc eo caſu cenſetur appellatio prohibita,etiàm ab incidentibus, & emergentibus,cauſam principalem concernentibus, ſecùs verò,quid ſeparatum, vel diuerſum, vt eſt hic articulus remiſſionis, vt ſupra dixi.

Et, cùm eſſet inquiſitus, & carceratus in hoc Regio Tribunali Andreas Baccarello Ceruinarię,me pro eius Marchione cauſas agente, fuit petita remiſſio, & denegata, pretextu,quòd delicta,de quibus imputabatur, erant Campaneæ, & ad modum belli procedebatur;à quo decreto denegatę remiſſionis appellaui,appellatio non fuit admiſſa, ſed proceſſum ad vlteriora, & ſic, ad exequutionem iuſtitiæ, & ille pauperrimus ſuſpenſus.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Poteſtas ad modum belli, quas ſolemnitates tollat.

Tortura,quo tempore inferatur, & quantum durare debet.

Tormenta inſolita, & inuſitata, an inferri poſſint, & in quibus delictis.

Quæ ſint genera tormentorum.

SVM-

SVMMARIVM.

Vòd potestas ad modũ belli tollat multas sollemnitates iuris ciuilis, pluriès dixi; nunc quæritur, vtrũ in recipiẽda depositione principalium inquisitorum, vel inferenda tortura, possint li-
1 gari strictiori ligatura, vel atrociori, & tortura quandocunque inferri, & ante eam ad anulum, vel alterum altiorem locum, manibus retrò appensis, extolli, & detineri, & per quod tempus, vel verberibus grauari, aquá frigida affligi, vel tormento

tormento Pollerti, vel Vigiliæ, aut alio grauiori affici ita, vt illis affecti, delicta cõfiteantur, & dico, quòd tortura potest inferri quo vis tempore, contra Crassatores, vel alijs atrocissimis criminibus culpatos, etiam de nocte,
2 Rip. de noct. temp. cap. 91. num. 7. & seq. & hoc in vim facultatis ad modum belli, sed de iure non potest inferri, nisi elapsis ad minus sex horis post
3 cibum sumptum, & Iudex rectæ conscientiæ vacans, debet animaduertere, antequam reo tortura inferatur, ne quid eadem die comedat, vel bibat, si enim infra sex horas ir-
4 rogatur, periculum vomitus vertit, Martin. del Rio disquisit. magic. par. 6. lib. 5. sect. 9. lit. E. Clar. quęst. 64. vers. decreto. Farinacc. quæst. 38. num. 32. Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 49. num. 48. & vera practica est, vt decretum
5 de torquendo fiat manè, tortura inde serò inferatur, sic practicatũ vidi in multis criminibus, etiam enormissimis, sic extant prouisiones, mandantes per Collaterale sub die 23. Nouembris 1607. Regiæ Audientiæ Hydruntinæ directæ, vt exponit nupèr glosella; nouiter posita in Marg. cap. 22. in prag. 10. de offic. Iudic. Vidi etiam obseruatum, Crassatores, & strata-
6 rum fractores, illicò ad manus Regij Tribunalis deuentos, torqueri, nullo spatio, nec tempore horarum, expectato; est verum, quòd Iudex non debet permittere; vt ligatura sit strictior cum stringa, vel alio modo strictiori, &
7 ipse videre debet ligaturam, tùm, quia potest à satellitibus strictius ligari, & manus reorum dilaniari, cùm etiam, quia illi carnifices, pecunia corrupti, possunt fingere, & largam ligaturam facere, Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 49. n.
8 54. Costa in tract. de scient. & ignor. cent. 1. distint. 9. in respons. num. 25. sed detinere non possunt ligatum reum
9 antequàm torturæ subijciatur per longum temporis spatiũ, Mut. ibid. num 53. nec ipsum ligatum, manibus retrò appensis ad anulum ferreum, vel
10 alium altiorem locum, Farinac. quæst. 38. num. 37. qui dicit, quòd Iudices, id permittentes, non sunt laudandi, im-
11 mò, contra eos vehementer excandescere non finit.

Et, tormentum quanto tẽ-
12 pore durare debet? Mut. cit. loc. num. 55. dicit, quòd licèt olim per horam, immò plus, tortura inferebatur; tamen hodie in illo Regno ordinariè
13 apud Tribunalia seruari, vt

non excedat dimidiam horã, ex eo, quia, quandò tortura repetitur, est per aliam dimidiam horam, & sic reducitur ad horam. Egò verò dico,
14 quòd in hoc non potest dari certa norma, neque determinatus modus, cùm omne totũ dependeat à qualitate personarum, & criminum; dummodo horam non excedat, vt dixit Foller. pract. crimin. tit. rei indurati torqueantur, nu. 16. benè verum, quando delicta sunt grauiora; nempè,
15 crimẽ Læsę Maiestatis, euersionis Status, Hæresis, Proditiones Patriæ, Latronum, & Disrubatorum stratarũ, Parricidij, tunc contra huiusmodi inquisitos potest proce-
16 di, etiàm iuris forma non seruata, Afflit. dec. 391. nu. 10. vel sunt rei robusti, ac fortes, & tormenta parui faciunt,
17 grauari, aqua frigida, compedibus ferreis, vel aliquo pondere; tamen pauco tempore huiusmodi grauamina durare debent, Mut. cit. loc. nu. 38. qui asserit, ibi seruari, non posse reum insimul pedes cõiungere, & intra pedes quid
18 medium ponunt, quam; tauolettá in Regno Siciliæ vocant, vt ipse Mut. testatur ibid. Campagn. ad cap. Regn. frequens, & ineffrenata n. 48.

Sed tormenta insolita adhiberi non possunt, vt est tor-
19 menti Polletri, quod fuit prohibitum, vt dixi in tit. de Officialib. in genet. cap. 11. num. 48. & 49. quod secutus fuit Doctissimus Io. Mar. Nouar. in tract. vtil. quem nuper
20 edidit de grauam. vaxall. grauam. 374. in quo num. 4. testatur in superioribus Tribunalibus, & in Regia Audien-
21 tia Apuleæ nunquam fuisse practicatum toto tempore sui Auditoratus, quamuis grauissima crimina euenissent.

Verùm quò ad tormenta Vigiliarum, siuè alia insolita, nempè, ligaturam in altum, ita vt vix digiti pedum terram
22 tangant, vel innumeris verberibus, siuè appositione palij ad caput, vel alterius cruciatus, nedùm insolitum, sed inhumanum est adhiberi, &
23 cùm Auditor Mutius de Russo, contra quosdam latrones rigorosè processisset, vt delicta confiterentur, eos aliquibus verberibus onerando, & alijs cruciatibus afficiendo, Pauperum Aduocatus Regio Collaterali Consilio notitiam dedit, à quo fuit admiratum, & ipsi Aduocato responsum, benè egisse in certiorando de hoc Regium Collaterale, & huic Regiæ Audientię fuit ordo transinissus, vt de cætero abstineatur ab

ab hoc insolito modo, sic insolita tormenta inferendi, & placet inserere tenorem, tàm literarum, Aduocato Paupe-
24 rum transmissarum, quàm huic Regiæ Audientiæ directarum, videlicet. Philippus Dei gratia Rex, &c. Magnifice Vir Regie fidelis dilecte. *Hauemo visto quanto ci hauete scritto con la vostra de 27. del corrente intorno alli insoliti tormenti della Veglia, che in questa Regia Audientia si sono introdotti di dare ad inquisiti, lo che ci hà parso molto mal fatto, & è stato prohibito à non farlo per l'auenire, e se li sono dati l'ordini necessarij; & à voi dicemo in risposta della detta vostra, che hauete fatto bene à darci detto*
25 *auiso, & lodamo la vostra diligenza, & occorrendo altro per l'auenire per seruitio de S. Maestà, e suoi Vassalli, ce lo debbiate subbito auisare, & in particolare, come s'osseruano in questa Regia Audientia, la Regia Pramatica, & ordini, dati intorno alla prohibitione, che non possano vscire li magnifici Officiali di questa Regia Audientia, sol che nelli casi, concessi per detta Pramatica, & ordini; essendo tale nostra volontà. Datum Neapoli die 24. Nouembris 1632. El Conde de Monterey. Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Enriquez Regens. Vidit Lopez Regens. Vidit Rouitus Regens. In Cur. 12 fol. 85. De Giorno. Risposta al magnifico Auocato de' poueri della Regia Audientia de Principato Vltra.*

Tenor verò literarum Collaterale Consilij est, videlicet. Philippus Dei gratia Rex, &c. Magnifici viri Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *A nostra notitia è peruenuto, che da pochi mesi in quà se sia introdotto in questa Regia Audientia il tormento della Veglia, il quale se dà all'inquisiti indifferentemente, facendoli legare con le mani à dietro in alto, e con la punta de' piedi in terra, & se tengono in questo tormento per spatio de vn hora, fra la quale se le danno due, tre, e quattrocento mazzate, e dopo se li lega vn ferraiolo ben stretto nella fronte, e nelli reni, & in questo modo lo facciono stare per otto, ò dieci hore per lo che s'impedisce il respirare, e se li causa sincope, & altri graui dolori, con rotture anco dell'ossa, e struppij notabili, come in particolare sia succeduto nella persona di Gioseppe di Germano & altri, lo che per noi inteso, ci hà parso molto mal fatto, quando però sia stato vero: e per ciò, ci hà parso farue la presente, con la*
26 *quale ve dicemo, & ordinamo, che da hoggi auanti non debbiate in modo alcuno permettere, che s'vsino questi nuoui, & insoliti tormenti, perche da noi non se lasciaranno di dare l'ordini, che conuengono contro li contrauenienti; & perciò così l'essequirete, e farete essequire,*

essendo tal nostra volontà. Datum
Neapoli die 24. Nouembris 1632.
El Conde de Monterey. Vidit
Carolus de Tapia Regens. Vidit
Enriquez Regens. Vidit Lopez
Regens. Vidit Rouitus Regens.
Barilius Secretarius. In Cur. 1.
Principat. Vltr. fol. 21. De
Giorno.

Quibus exhibitis, & presẽ-
tatis fuit, visũ mirabile expo-
27 situm, cùm nunquàm fuerũt
illata talia enormia tormenta;
vnde tunc temporis Audito-
res perterriti à tali rigoroso
ordine, abstinebant ab infe-
rendo molestias, & vexatio-
nes reis torquendis; sed tan-
tùm simplicitèr tortura infe-
rebatur, absque alio grauami-
ne, nec percussione, & per
aliquos menses fuit visum, fa-
mosos inquisitos in nullo mo
do confessos; tùm quia tortu-
rã sic simplicem paruifacie-
bant, cùm etiàm ex Præsidijs
adhibitis, & sortilegijs cõcur-
rẽtibus; vnde videntes; quàm
damnosum Reipublicæ sit, sic
28 simpliciter transire, nedùm
fuit relatum id, quod in veri-
tate in hac causa fuit per se-
quentem relationẽ, videlicet.
Illustrissimo, & Eccellentissi-
simo Signore. Hauemo rice-
uuta la carta de V.E. del tenor
sequente (& fuit inserta su-
pradicta prouisio præinserta)
& volendomo obedire, come
douemo, sarà da noi puntual-
mente osseruato quanto in
essa se contiene; e per infor-
mare V.E. dicemo, che in
questo Tribunale mai s'è vsa-
to il tormento della veglia, di
modo alcuno, nè si sono date
mazzate in detto gran nume-
ro, nè meno in minor quanti-
29 tà, adoprando il staffile di co-
rame in casi graui tantùm, il
che non hà possuto caggiona-
re rotture d'osse, qual rotture
con stroppio alcuno quà non
s'è inteso mai, nè s'è vsato ter-
mine di possere impedire la
respiratione all'inquisiti. Gio-
seppe Germano di Beneuen-
to inquisito di molti furti di
strata publica, con homicidio
per causa di essi, con il quale
se procedì con la potestà ex-
traordinaria, e fù tormentato
per spatio d'vn hora, con in-
teruento de tutti tre l'Audito-
ri, e non confessò. In quanto
à far ligare l'inquisiti con le
mani dietro in vn'anello, que-
sto s'è solito vsare alcune vol-
te, molto tempo fà, prima del-
l'assistenza nostra in questo
Tribunale, nõ per tormento;
mà per qualche spatio di tem-
po moderato in casi graui, nõ
strinto, ne alzato di maniera,
che dia dolore; mà per atte-
30 diar l'inquisito, per farlo dis-
ponere à dir la verità: maxi-
mè, quando poi appresso se
douesse

douesse tormentare, come li giorni passati sequì in persona di Gio. Battista, aliàs Titta Palumbo d'Auellino, inquisito de armatione per la campagna in comitiua di noue compagni sotto il lor capo Cesare di Luca, aliàs Vicerè, con hauer commessi più furti di strata publica, & altri delitti, della qual causa se n'è fatta relatione à V. E. che essendo interposto decreto per questo Tribunale, che si tormentasse. E, perche la tortura semplice, si è visto per esperienza, che quà fà nullo effetto, per essere in queste carcere vn remedio, ò secreto, e forse qualche cosa di magherie, per quanto communemente, se dice; se disse in detto decreto interposto, precedente instanza dell'Auocato Fiscale: quòd, antequam torqueatur tormento cordæ, ligetur in anulo, &
31 verberetur aliquantulum, per essecution del qual decreto l'Auditor Mutio de Russo cō l'Auocato Fiscale ferno salire detto Gio. Battista alla camera della Corda, e datole il giuramento in presenza del nostro Preside, & interrogatolo, mentre s'aspettaua l'Auditor Ceruantes, chiamato per dar questo tormento, cominciorno à far ligare il predetto all'Anello, & à farle dare alcune
32 staffilate con il sopradetto staffile di corame, & così anco si fè cō Toto Palumbo suo compagno, & inquisito dell'istessi delitti, per atterirlo, acciò hauesse disposto à dire la verità; e perche il detto Auditore Ceruantes nō venne, non se procedì all'atto della tortura, con li quali inquisiti s'è proceduto con rigore più dell'altri, per esserno publici crassatori, e delinquenti di cāpagna, e per hauer ordinato V. E. più volte, che in questa causa si procedesse con il maggior rigore, che conuiene. Ilche da hoggi auanti non si farà nessūna cosa contenuta nella sopradetta lettera de V. E. alla quale facemo humilissima riuerenza Montefusco 4. Decembre 1632. De V.E. humilissimi creati D. Pietro Bazan. Tomaso Brandolino. Giouanni Ceruantes. Mutio de Russo.

Verùm etiàm Aduocatus Fiscalis Domino proregi rescripsit, & petijt licentiam cōcedi in delictis enormibus vti rigore, per quem hoc arbitrium vtendi rigore in causis arduis fuit collatum eidem Tribunali, vigore prouisionū sequentis tenoris. A tergo: *A los Magnificos Señores Auditores, y Abogado Fiscal en la Audiencia de Principato Vltra.*

Monte

Montefusco. Intus verò. *Magnificos Señores. El Abogado Fiscal de essa Audiencia me hà representado lo que contiene el memorial, que se sigue. Eccellentissimo Señor. El Abogado Fiscal de la Prouin-*
34 *cia de Principat'Vltra supplicà V. E. en conformedad de lo que le hà raprèsentado mandar escriuir vna carta a quella Audiencia, que quando se offrecian delictos, y negocios de consideracion, donde les parecen a quellos Ministros vsar alguna diligencia, y rigor particular, executen lo que en esta materia los pareciere de iusticia, sin embargo de la orden de Colateral en contrario sacada con subrecion, y obrecion de los que ayudan à los inquisidos, y culpados resultara dello mucho seruicio de Dios, y de Su Magestad. Y pareciendo ser iusto, se execute lo que en dicho memorial refiere el Abogado Fiscal, os ordeno, y man-*
35 *do, que nò obstante dicho orden del Colateral, en los delictos graues, que sucedieron vseis el rigor, que os pareciere ser iusto, para veriguarlos, procediendo en con-*
36 *formidad de las Pramaticas, y Constituciones del Reyno, que assi es mi voluntad. N. Señor, &c. Napoles a 22. Enero 1633. A lo que mandaredes El Conde de Monterey.*

Ex quibus oritur dubium; quæ nam sint Crimina atrocia; quę delicta grauia, in quibus adhibēdus est rigor, quādo rei torquentur, ita vt ha-
36 beat locum licentia, data à Domino Prorege, vigore prçinserti ordinis, & Iudices rigore vtentes, ad nihilum teneantur, & pro cognitione videndum censeo, quæ tormenta olim adhibebantur, & quæ nam hiscis temporibus seruantur, vel seruari debent? cognitis enim omnibus, de facili potest suaderi, in quo genere rigor seruari debet, & est sciendum, quòd Marsil. in l. 1. ff. de quæst. nu. 27. sigillatim omnes casus enumerat, & post Marsil. modernus, & Magnus Criminalista, Almōtes Giazzius discept. crimin. 3. num. 24. eos enumerat,
37 quos placet ad literam referre, pro maiori cognitione, nā Giazz. breuiori sermone, quā Marsil. refert, licèt Giazz. Marsilium non alleget; sed potiùs à Bruno, ibi relato, didicisse, testatur, & sunt aliqui Iudices, mittentes aquam per nares, in qua etiàm nonnulli imponunt calcem obstructo ore bibentis, quod genus torturę, vt ipse audiuisse, dicit, est periculosum, ne eo suffocetur tortus: Alij ponunt taxillū in osso pedis; quod vulgariter dicitur: *Osso pazzo*. Quidam ponunt musconem in ventre,
38 siuè in vmblico; & desuper ponunt

ponunt cyatum ad includendum illum, ne possit egredi, quidam torquent cum lingua caprina, & hoc modo, quia lauant pedes torquendi, cum aqua bene salita, & ligato torquendo, super scanno faciunt, quòd capra cum lingua lambat plantas pedum, quod libentèr faciunt propter aui-
39 ditatem salis, & dicit audiuisse, quòd istud est durissimum tormentum, & sine periculo,
40 Quidam torquent immittendo virgas inter digitos manus, stringendo cum cordula, & tangit parumper; nouissimè Baldaxar. de Angelis ad pract. Foller. tit. rei indurati torqueantur num. 14. Huiuscemodi tormenta potiùs crudelissimorum Iudicum, & carnificum erãt, quàm Christianè viuentium, & leguntur
41 multissimi casus, in quos inciderunt in damnum animæ, corporis, & suorum hæredum Iudices, qui talibus tormentis vsi sunt, Dei permissione, quos omitto, ne prolixus videar.

Hodie verò sex genera tormentorum adsunt, & ad sex
42 sunt reducta, quę omnia sigillatim recensebo, & in vnoquoque dicam; si eius modus est in vsu, vel non, & in eo, quod seruatur, an possit seruari rigor.

Primum enim torturæ genus, est illud cordę, siuè funis
43 quod a iure communi est approbatum, l. Nullus Cod. ad l. Iul. Maiest. in glos. in verb. fidicularum tormenta; sed cõmunitèr, & vbique locorum seruatur, Damphoud. pract. crim. cap. 37. num. 17. Farinac. quæst. 38. nu. 60. & seq. Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 49. nu. 37. Clar. quæst. 64. vers. Itẽ debet Iudex, & ex nostris Foller. pract. crimin. titul. rei indurati n. 9 Mauson. in tract. de Contrabann. quęst. 10. n. 18. & antiquitùs diuerso modo inferebatur; prout hodie infertur in Regno Hispaniarum, refert Bouadill. tom. 2. politic. lib. 3. cap. 15. nu. 58. fol. mihi 367. quòd tormentum cordæ vocatur Regina tormentorum; dum totũ
44 corpus læditur, & cruciatur in cunctis eius partibus, quod simpliciter debet inferri absque alio grauamine; verùm, si delicta fuerint grauia, vtputa, Læsæ Maiestatis, euersionis status, Hæresis, Proditionis patriæ, latronum disrubata-
45 torum, seu stratarum crassatorum, parricidij, vel Campaneam armantium, publicã quietem perturbantium, qui similitèr crassatores vocãtur, vt dixi eod. tit. de potest. ad mod. bell. cap. 4. num. 7. & 8. vel

8. vel torturati, pendentes, torturam paruifaciunt; quia sunt fortes, robusti, vel præsidia sortilegiorum adhibent; tunc quolibet in casu prędictorum possunt patiętes gra-
46 uari cum parua aqua frigida, spatulis denudatis, vel possũt apponi compedes ferrei in pedibus, vel pedum vnionem prohibere, apponendo intra ipsos lignum, vel pluriès percuti cum staffili Regię Curię, & ipsum verberare pluriès, Mut. cit. loc. nu. 18. Bouadill. tom. 2. politic. lib. 5. cap. 3. num. 22.

Et est aduertendum, quòd non omnia grauamina prædi-
47 cta simul, & semel sunt adhibenda; sed alterum ipsorum sufficit adhibere; nam omnia concurrere, esset crudelitas, & verberationes non debent esse excessiuæ, & in multo numero, sed paucæ, ita, vt non ascendant ad numerum quinquaginta ad summum, & in hoc tormento cordæ videtur D. Proregem licentiam impartitum fuisse seruandi rigorem, dummodò talia sint delicta, quæ supra retuli, quod intelligè grano salis, idest, vt
48 præcedant inditia vrgentia, Bouadill. tom. 2. politic. lib. 5. cap. 3. num. 22. qui nu. 24. dicit, quòd in actis debet apparere, quare grauantur; & de causa grauaminis illati; & quòd inditia legitima, propinqua, certa, clara, & probata præcedant, etiam, si in atrocissimis, & grauissimis delictis esset, concludit Giazz.
49 discept. 3. num. 10. 14. & 16. Rip. de noct. temp. cap. 72. num. 3. in inferenda enim tortura est habenda ratio ad inditia, Giazz. discept. 106. Franç. Marc. dec. 182. quod procedit, etiam, si Princeps mandaret, vt torqueatur absque inditijs, non est ei obtẽperandum, & inditia præcedere debent, Ricc. collect. 2263.

Aliud genus tormentorum est illud, stanghettarum, siuè
50 taxillorum, quod subsidiariũ vocatur, nempè, si patiens fuerit senex, vel ruptura intestinorum læsus, vel brachijs offensus, vel aliud corporis impedimentum patiatur, vel morbo gallico, aut Hernia laborat, adeò, quod ordinarium tormentum cordæ substinere non valeat, & tunc hoc tormentum stanghettarum, siuè taxillorum adhibetur, & modum, illud inferendi, scribit Cart. in pract. interrog. reor.
51 lib. 4. cap. 2. nu. 9. & Farinac. citat. quæst. 38. nu. 67. Mut. cit. tom. 6. cap. 49. nu. 39. qui asserunt, hoc tormẽtum in subsidium dari, & vbique

que locorum seruari, & practica est, quòd, lato decreto, vt reus torquatur, dicitur torquendus, ad locum torturę, qui statim allegat impedimentum, & defectus apponit, quibus tormentum cordę ferre non potest; & tunc; aut
52 defectus, & impedimentum est patens, & nulla alia diligentia adhibita interponitur decretum, quòd stante notorio impedimento, subijciatur tormento stanghettarum; aut vero defectus est latens, puta intestinorum ructura, in vessica, in testibus, & alijs corporis partibus, & tunc adhibentur Chirurgus, & Medicus Regię Curiæ, qui, visis partibus personæ læsis, fidem faciant de defectu, & interponitur decretum, quòd stante impedimento, vt ex fide Medici, & Chirurgi Regiæ Curię, subijciatur tormento
53 stanghettarum, & eo interposito, criminosus, humi proiectus, pedẽ in medio duorũ lignorum ponit, idest, illam partem principalem pedis, vulgariter nuncupatam: *L'ossa pezzella*: Quod Giazz. cit. discept. crim. 3. nu. 24. *Osso pazzo*, appellat, & Marsil. cit. loc. num. 27. *Osso della chaichia del pede*, appellat, quo posito, satellites duo ligna calcant, &
54 comprimunt, immò stringunt; verùm, quia multoties visum fuit, satellites, pecunia corruptos, non stringere, non comprimere; sed in voluendo simulare, comprimere, & patientes fingunt, maximũ sentire dolorem, & alta voce vociferantur; tunc, quia totum simulatur, possunt Iudices ad-
55 hibere aliqua grauamina, ex ijs, quæ dixi supra in tormẽto funis & hoc in casu potest adhiberi ille rigor, per D. Proregem toleratus, & impartitus, vigore præinsertarum literarum, duobus ex capitibus. Primò, quia hoc tormentum stanghettarũ in Regno est solitũ,
56 vsitatum, in omnibus Tribunalibus seruatum, cum etiàm, ratione collusionis, habitæ intèr satellites, & patientem, & proindè rigorẽ adhiberi posse, substinetur arbitrio cõscienciati Iudicis.

Tertium tormenti genus est, sibillorum, quod adhibe-
57 tur in pueris, & mulieribus, Farinac. citat. loc. num. 68. & Mur. citat. loc. num. 40. & &, cùm, patientes sint imbecillis dispositionis, vt pueri, & mulieres simpliciter, nõ alius rigor seruatur, non seruatum vidi, nec seruari in iure potest.

Quartus gradus est: Tormentum ignis, cuius formam
58 ponit Cartar. citat. loc. nu. 6. quod in Regno Sicilię seruari

contra reos debilitatos brachijs, manibus, vessica, aut alijs defectibus, siuè impedimentis existètibus, dicit Mut. cit. loc. num. 41. licèt asserat, hoc tormento, paucos confi-
59 teri, sed Farinac. citat. quæst. 38. num. 69. asserit, hoc tormentum ignis fuisse in vsu retroactis temporibus, priscis verò esse inuentum illud Vigiliæ, quòd tormentum ignis in
60 Regno nostro Neapolitano non seruatur, nunquam seruatum vidi, nec audiui; & proindè, cùm sit tormentum inu-
61 sitatum, insolitum, Iudices, eo vtentes, maniuolti, seù carnifices vocari debent, vt sic eos vocat Clar. quæst. 64. vers. Item debet Iudex, licèt Ricc. dec. 102. num. 3. par. 1. dicat, hoc tormentum ignis non esse insolitum.

Quintus gradus torturæ; est tormentum vigiliæ, quod in Regno Siciliæ asserit, non seruari, Mut. citat. loc. Farinac.
62 verò cit. quæst. 38. num. 70. dicit, in Vrbe esse in vsu, & ponit modum, quo irrogatur, & Cartar. cit. loc. num. 7. ponit formam interrogandi Reos, hoc tormento Vigiliæ pendentes in statu Ecclesiastico & habuisse originem, & initium à Marsil. referunt Mut. & Farinac. citat. loc. ego volui videre Marsil. in l. 1. ff. de
63 quæst. num. 27. & dicit, ipsũ hoc tormentum Vigiliæ irrogasse, & esperientiam fecisse in duabus fœminis maleficis, dum Capitaneus erat Vallis Lugani, & dicit, esse tormentum, non lædens corpus.

Hoc tormentum in Regno nostro Neapolitano non seruatum vidi, & in Regno Sici-
64 liæ non seruari, & esse prohibitum, asserit Mut. citat. loc. num. 44. Cartar. asserit citat. loc. num. 8. ad fin. in statu Ecclesiastico esse prohibitum ex Bulla Gregorij Decimi tertij, & miror, cur Farinacc. hoc tormentum approbet, & Iudices monet, vt in eo irrogando sint multùm temperati, & citat Cartarium, ad eum peruentum, tempore, quo scribebat, & tacet prohibitionem factam vigore dictæ Bullæ; quicquid tamen sit, hoc tormentum in Statu Ecclesiastico vbique seruatur, sed in Regno nostro Neapolitano nun-
65 quam seruatum vidi, nèc audiui, neque obseruari potest; quia est prohibitum, virtute præinsertarum literarum Regiarum.

Sextum genus est tormentum Polletri, quo carnes scinduntur, & totum corpus cruciatur, vt ex multis asserit,
66 Farinac. cit. loc. num. 27. & post ipsum, Mut. cit. loc. nu. 55. quòd

55. quòd erat prius in vſu, &
67 tempore prædicti D. Giorgij de Mendozza ſeruabatur, hodie verò eſt prohibitum, & nullo modo inferri poteſt, niſi in enormiſſimis, vt pleniùs dixi tit. de Offic. in gener. cap. 11. num. 49. Mauſon. de cauſ. execut. tit. de contrabann. quæſt. 10. num. 15. ſequutus fuit Nouar. grauam. 374. vt ſupra dixi.

Mut. citat. loc. num. 46. dicit, adeſſe alium modum
68 torturæ, nempè, quandò criminoſo denegantur alimenta, ſcilicet, cibus, potus, quod ego non affirmo; nàm, non torquere; ſed patientem necare eſt; nàm, qui alimenta negat videtur necare, vulgat. iurib. & Iudex talia faciens, homicida dicitur, Bouadill. infra citand. nu. 22. ad fin. aſſerit, in Regno Hiſpaniarum duo genera tantùm eſſe, in vſu quem vide.

Vndè de primo ad vltimũ concludo, cùm illa duo tormenta in Regno ſint vſitata;
69 nempè, illud primum cordæ, & illud ſecundum ſtanghettarum, illa eſſe ſeruanda, & in illorum, vel cuiuslibet eorum irrogatione eſſe ſeruandum rigorem, & torturatum grauari poſſe aliquo ex grauaminibus ſupra poſitis, & Iudex Chriſtianus, benignus in hoc eſſe debet, & in iſtis duobus tormentis habet locum facultatiua authoritas, impartita per D. Proregem vtendi rigore.

Cætera, verò alia tormenta, ſupra relata, nempè, tertiũ
70 ſibillorum; quartum ignis; quintum vigliæ, ſextum Polletri; & ſeptimum, per Mut. additum, denegandi alimenta, non ſunt ſeruanda, non practicanda; nec in quolibet caſu, etiàm atrociſſimo, vſitanda, ſed abominanda, & fugienda, tanquàm à peſte, & Iudex, illis vtens, punitur, prout fuiſſe punitũ, aſſerit Bouadill. qui ſuo tempore, tormento ignis fuit vſus; vt ipſe conquæritur tom. 2. politic. lib.
71 5. cap. 3. num. 23 nec Iudices ambitioſi, ſint inuenire noua genera tormentorum, etiàm ſi ex prçeminentia procedát, nec cogitent, nouitates in hoc introducere, ſed contenti eſſe debent eo, quod à lege conceditur, aliàs non Iudices; ſed peruerſi, vani, & crudeles vocantur; ſic eos vocat ore Ioan. de Plat. Bouadill. cit. loc. nu. 20. ad fin. Pſalmiſta, enim docet in illis:
72 Intelligite erudimini, qui iudicatis Terram, & ſeruite Domino in timore; & ſolitis tormentis contenti eſſe debent, Mauſon. in tract. de

contraban. quęst. 10. nu. 13. Multi sunt Iudices ventosi, multos vidi ambitiosos famā acquirendi cum crudelitate, qua erga patientes vtuntur, & isti vocantur Iudices irāti, crudeles, impij, atque peruersi, & ratione peruersitatis re-
73 manserunt confusi, & vidi dissipatos, abiectos, & nonparùm Deo debitores, propter vsitatam peruersitatem, atque crudelitatem, & de istis loquitur, & exclamat Giazz. discept. 3. nu. 28.

Hęc sufficiant quòad tormenta, principalibus criminosis inferenda, pro confessione delictorū consequenda.

Quid dicendum, quòad testes, qui torqueri debent pro
74 delictorum verificatione? Dicas, quòd testis legitimè conuictus, vel alio modo vinctus, potest torqueri; sed cū distinctione, quòd: Aut sunt mulieres, & minores, & isti terrētur: Aut verò sunt masculi, & maiores, & possunt torqueri, Bouadill. cit. loc. n. 17.

Illud aliud sciendum est, quòd, si adsunt inquisiti plures pro eodem crimine, debent torqueri illi priùs, qui sūt malæ qualitatis, conditionis, & famæ, Caball. resol. crimin. cas. 192. n. 14.

Vel est incipiendū à magis suspecto, vel ab eo, qui habet turpe nomen, siuè malam phisonomiam; vel qui primò cadauer occisi reperijt. Et, si omnes sunt ęquales, à timidiore, vel debiliore; &, si masculus, & fœmina sunt, prius à fœmina. Et, si robusti, & debiliores sunt, priùs à debiliori. Et, si pater, & filius, priùs à filio, Maur. Burg. qui multos allegat, de mod. proceden. ex abrupt. quæst. 42. n. 9.

Verùm, si extant coniecturæ in contrarium, non deuenitur ad torturam, Thesaur. dec. 24. n. 13.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Nomina, & cognomina banditorum, & aliorum delinquentium sunt in specie verificanda.

SVMMARIVM.

Banditorum, & aliorum delinquentium nomina sunt verificanda n. 2. 3. 4. 5. 7. & 8.

Probationes in criminalibus debent esse meridiana luce clariores, & quare n. 3. & 4.

Testes debent concludenter describere nomen, & cognomen inquisiti nu. 4. & 5. 7. & 8.

Immò illum designare per effigiem, vesti=

Vestimenta, & alia signa nu. 5. 7. *&* 8.

Delicta, si plura sint commissa, an sit necesse, omnia verificare, vel sufficiat, vt vnum, vel duo probentur num. 9. *&* 10.

D materiam cognitionis forascitorũ est sciẽdum, quòd debent in specie armãtes per cãpaneã probari per nomen, & cognomen, vt solet esse comitiua armantiũ per campaneam, vt occurrit in comitiuis illorum famosorum capitum bannitorum, Nicolai Vallone, & Laurentij Armellino, quorum numerus ad viginti ascendebat in qualibet comitiua, & equestres, Campaneam discurrebant, &
1 partes Apuleæ discurrentes, & insidiantes, nedum recapta committebant, verùm etiam incendia, & alia delicta patrabant, & aliquorum nomina erant nota, & probata, & aliorum incognita, & non probata, & in dies euenit; nam in comitiua se vniunt, armantur,
2 crassantur, & delinquunt, & non omnium nomina sunt patefacta; vnde quæritur, quomodo in hoc casu sunt partes Iudicis; sumus enim in causa criminali, & de vita hominis
3 tractatur, & delicta debẽt omninò verificari, & probationes esse luce meridiana clariores, ex illo vulgat. tex. in l. sciant cuncti, Cod. de probat. & proinde testes, deponentes, debent concludenter, &
4 necessariò describere inquisitum per nomen, & cognomẽ, & probare identitatem personæ, & si non cognoscit, designando per effigiem, vestimenta, signa, & alia, vt consuluit Betran. cons. 114. num. 2. Ciazz. discept. forens. 50.
5 num. 14. 15. & 16. idenditas enim personę debet probari per nomina, & cognomina, l. demonstratio falsa, ff. de condit. & demonstrat. Dec. cons. 36. col. 3. vers. non obstat, nec probatur ex sola nominatione nominis proprij, vt declarat Ciazz. discept. 50. num. 14. & 15. Surd. decis. 104. num. 37.

Et cùm esset in hac R. A. inquisitus Thomas de Cæsare Terrę Arpadij, concurrebat in eius remissione Curia Argentij, & adducebat informationem captam de homicidio, ibi commisso contra eũdem Cæsarem cognominatũ verò: *Cauaiolo*. Ego, qui partes D. Ducissæ Airolæ tuebar, dicebam, in toto Calendario processus per hanc R. A. cõpilati, & in perquisitione facta

in M.

in M. C. V. & in Tribunali Campaneæ, hunc inquisitum vocari Thomam de Cæsare; in informatione verò, capta per Curiam Argentij, vocari
6 Thomam Cauaiolo; & licèt Antonius Pennella Aduocatus Curiæ Argentij diceret, hunc Thomam de Cæsare esse illum Thomam Cauaiolo, qui in territorio Argentij deliquit, & illud cognomen (*Cauaiolo*) dici, ex eo, quia à Ciuitate Cauæ venit; replicabam Ego, ex allegatis probari debere in spetie identitatem personæ per nomen, & cognomen, immò, vocandos esse testes examinatos ad illũ confrontandum, & ad faciẽ verificandum. Tamen fuit remissus Curiæ Argentij, Auditore Mutio de Russo, Commissario, D. Berardino Belprato, & D. Francisco della Cueua, Auditoribus Collegis admirabile visum fuit, vnum prò alio remittere, & vnum nomẽ pro alio intelligi.

Sed redeundo ad institutũ, dico, quòd nomina banditorum, armantium per Campaneam, & omnium aliorum
7 delinqnentium, debent specificè probari, verificari, & cum cognominibus liquidari, si cognoscuntur, vel saltim per effigiem, staturam, & alia
8 signa designari, & inde fieri confrontationem, quando ad manus Curiæ peruenerint, de quorum confrontatione, sermonem separatum faciam.

Est benè verum, quòd, si nõ verificantur omnia delicta,
9 per eos patrata, sufficit verificari duo, vel tria, condemnatione meritoria, dummodò pro alijs adsit querela, & delicti in genere probatio, vt su-
10 pra dixi, ex adductis per Farinac. quæst. 2. & per Grammatic. decis. 48.

Et, si essent duo inquisiti eiusdem nominis, veluti, duo Titij, & vnus est punitus, non tamen delinquens, non per hoc alter Titius delinquens superstes, & non punitus liberatur propter punitionem alterius Titij; sed ipse Titius delinquens puniendus est, Cartar. de exequt. senten. §. final. num. 461. sic ego dicebam in causa Petri Maietta de Auella, filij quondam Iulij; aderant enim duo Petri Maietta, & sic, duo eiusdem nominis, & cognominis; nempè vnus filius quondã Iulij, alter filius quondam Matthæi. Regia Audientia ambos citauit, & Fiscalis Laurenzanus ambos puniendos instabat, nec inhęrere volebat Auditoribus, desiderantibus liquidationem veri Petri inquisiti; & dicebat, qui sentit se læsum, & delictum commisit,

fit, compareat; vnde coactus fuit exactissimas diligentias adhibere, vt Petrus Maietta, filius quondam Iulij, meus cliens, excluderetur, nedùm per fidé Vniuersitatis, verùm etiàm per depositionem eorũ socij criminis, asserentis, hunc Petrum non interuenisse in delictis, de quibus fuit citatus, cuius virtute fuit interpositũ decretum, esse supersedẽdum contra hunc Petrum, donec ille alter Petrus ad manus Curiæ perueniret, & optima ratione; poterat enim esse, quòd hic socius criminis ab hoc Petro inductus, falsũ deposuisset, ad excludendum hunc Petrũ; testes enim in informatiuo examinati, non specificè deposuerant, nec per signa staturam, aut effigiem demonstrauerant inquisitum; sed tantum dixerant: *Pietro Maietta d'Auella*; vnde, oportuit, ne cõtingeret, vnum pro alio puniri, supersedere in causa, & ad hæc specialia deuenire.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Forascita, an dicatur mulier, in Campanea cum hominibus armans.

Mulier in numero quatuor armatorum, existentium in campanea, an dicatur, ita, vt intret dispositio pragmaticæ.

Masculinum, quando concipiat fœmininũ.

Statutum loquens in pœnalibus, & criminalibus causis, an cõpræhendat mulierem.

SVMMARIVM.

Pœna mortis contra quatuor armantes in Campanea, an habeat locum, si inter eos adsit fæmina n. 1.

Statutum, pœnam imponens, an habeat locum in fæmina num. 2. 6. & 20.

Statutum, loquens de furtis, an comprahendat mulierem num. 3.

Statutum, loquens de euntibus de nocte, an comprahendat mulierem, ibidem.

Masculinum, quando concipiat fæmininum num. 3. & 20.

Statutum, loquens, quod inquisiti exfractent à Regno, an comprahendat fæminam n. 4.

Pœna Triremium, an conueniat mulieribus n. 5.

Mulier in omnibus est inclusa, nisi specialiter sit excepta n. 5.

Statutum, loquens de banditis, an includat fæminas n. 7. 8.

Verbum positum in pragmatica: Tutti e qualsiuoglia, quid importet nu. 8. & 9.

Verbum: Quicumque, de quo intelligatur n. 9. & 22.

Odia, an sint restringenda n. 6.

An

Ixi supra cap. 1. eod tit. quod numerus quatuor requiritur in armatione; nunc pulcherrima se offert alia quæstio, si in hoc numero quatuor armantium adsit vna fœmina, adeò, quod sint tres homines, & vna fœmina armati, & dicuntur quatuor, vtrum habeat locum hoc statutum, loquens de quatuor armatis? Accidit in facto; nam capto per hanc R.A. Vincentio Sobriella Ciuitatis Beneuenti, spontè confessus fuit, Campaneam præcurrisse per non nullos dies insimul cum Octauio Mottula, & Vincentio, aliàs Cenzullo de Monte Rocchetto, & cum eis adfuisse etiam quandam mulierem, nominatam, Gratiam Neapolitanam, quæ meretricalitèr, in Ciuitate Beneuenti viuebat, & omnes, insimul cum dicta muliere Campaneam armati discurrendo, commisisse multa delicta; sed mulierem predictam veste mutasse, & in vestimento hominis conuertisse, & capillos capitis obtruncasse, adeò quòd potiùs homo, quàm fœmina videretur, in illis verbis: *Et in detto pagliaro stemmo à dormire la detta notte; e lo mercordì matino,*

matino, dieci del corrente, ce ne ritirammo dentro di vno macchio, poco distante da detto pagliaro, & là restammo io, detto Cenzullo, e Gratia; & Ottauio Mottola, andò in Beneuento per robba da mangiare, e dopò ritornò, e portò pane, vino, e casocauallo, & in detto macchio stemmo tutto lo giorno, doue detta Gratia se guastò lo sottaniello giallo, che portaua, & se ne fè essa vno paro de calzoni, e detto Ottauio li fè la Zazzarina, accortandoli li capelli della testa, di modo, che pareua huomo naturale; e detto Ottauio delle retaglie de detto sottaniello se ne fece vn paro di legaccie.

Vnde ipsi quatuor Campapaneam discurrentes, multa delicta cõmiserunt, & signantèr, furtum in strata publica in personam cuiusdam viatoris hoc modo, videlicet. *E lo sabbato 13. del corrente ce ne andammo sopra le vigne di Monte Caluo, da doue scouersemo, che per la strada* Regia, *che và da Beneuento in Napoli, & in altre parti passaua vn viaticale con due Caualli, e così vscemmo auanti detto viaticale in detta strata Regia, & propriè, vicino Ponte Cuoruo, quale Cenzullo, Ottauio, e Gratia le fuorno sopra, & io, per non farme conoscere, me posi dietro vna sepala; mà vedeua quanto faceuano, al quale detti Cenzullo, & Ottauio dissero: ferma lòco, tù, doue vai, doue sono li denari, che puorti tù, cacciale; quale viaticale; vedendo detto Ottauio armato di stocco, e detto Cenzullo di zoffione, disse: per amor de Dio, non porto, eccetto, che certi poco denari, che mi seruono per spesa, al quale le ruborno quindici carlini, fra monete di argento, e caualli, che non ne portaua più, che se più ne portaua, più ne li haueriano rubbati; e doppò ce ne ritornammo sopra Monte Caluo.* Et inde, plus vltra euntes cõmisserunt multa alia furta, & signantèr infrascriptum.

Ritrouammo vno vecchio, padrone di detta Vigna, al quale detti Ottauio, e Gratia le dißero: Vecchio, noi volemo da te vna doppia di trenta carlini, e detto vecchio diße, che non l'haueua, e detta Gratia disse: se tu non puorti detta doppia per tutto dimani mattina, non ci accostare più quà, perche ti facemo vno fuosso; e se ne paßorno innanti.

Et sic, committendo alia furta, dum Campaneam discurrebant, fuerunt per Curiá Beneuẽtanam persequuti illi tres, nempè, Octauius, Vincentius, aliàs Cenzullo, & dicta Gratia mulier; ipse verò Vincentius Sobriella aufugit, & in Regno fuit captus, & ad hanc R. A. asportatus, & fuit hæsitatum, an pœna mortis locum habeat contra istos quatuor armatos in Campa-

1 nea, furta committentes, virtute Regię Pragmaticę quæ est 9. de exulib. in pragmaticis impressis secunda vice in anno 1623. in qua in §. 10. & Rouit. in rubric. de exulib. num. 21. per hęc verba, vz.

Declarando, & ordinando, che, trouandose in Campagna quattro, gionti, fuora de strata, armati da forasciti, essendono diffamati per tali, ò per huomini di mala vita, ancorche non constasse, che haueßero commesso delitti, per li quali meritassero pena di morte naturale, per questo solo, ritrouandose armati nel modo sopradetto, debbiano incorrere, & incorrano in pena di morte naturale.

Quęstio erat, dum inter istos quatuor aderat illa fęmina, hęc quęstio posset resolui per tramites iuris, ex illa, an statutum, loquens de armis, compræhendat mulierem? & quòd cōpręhendat, dicit Bald. in l. sed si 15. num. 1. ff. de in ius vocand. & in l. nemo deinceps Cod. de Episcop. audient. num. 6. & Marsil. in practic. crimin. §. pro complemento, nu. 31. vers. & scias.

Vel si statutum, pœnā imponens in aliquo casu, obti-
2 net locum in fœmina, de quo Viu. decis. 220. num. 19.

Vel ex alia, si statutum, loquens de furtis, vel de euntibus de nocte, compræhendat mulierem, & in vtroque casu
3 pro affirmatiua testatur, Cāpagn. in cap. Regn. ad hoc, vt nostrorum num. 102. & Cāpagn. ampliat, etiàm, si statutum loquatur per verbū masculinum, quia masculinum concipit fœmininum, vt ibi per eum nu. 1. sed vide Thorum vot. 71 latissimè.

Vel ex alia; nam dato statuto, quòd inquisiti exfractēt à Regno, prout est prag. 14.
4 de monet. qua cauetur, quòd omnes inquisiti pro falsa moneta exfractent à Regno sub pœna triremium, & fœminas non includi, dixi in præced. tract. de Pugn. Doct. tit. de fals. monet. cap. 2. à num. 5. ad nu. 19. quia illa pœna remigationis, mulieribus non conuenit, & regularitèr, fœmina in omnibus casibus est inclusa, vbi specialiter nō reperitur excepta, Viu. decis. 220. num. 20. Thorus vot. 71. nu. 21. posuit decisionem de hoc.

Huiusmodi rationes non resoluunt dubium; sed potiùs illud inuoluunt? dum ab vno statuto mulieres includuntur, ab alio excluduntur; vnde, quęstio per articulos iuris disputanda est.

Pro parte negatiua, & sic fœminæ non includantur, ea
6 est ratio; quia sumus in pœnalibus,

nalibus, & odia sunt restringenda, vulgat. Iurib.

Primo statutum, loquens de banditis, vel de capiendis malefactoribus, non includit
7 fœminas, Viu. decis. 220. n. 17. & 18.

Secundo statutum est positum, & situatum in rubrica de exulib. & de exulibus lo-
6 quitur, in illis verbis: *Tutti, e qualsiuogliano contumaci, forasciti, & delinquenti*. Ergo nedum rubrica; sed verba dispositionis de masculis loquuntur, & fœmina non includitur.

Pro parte affirmatiua, quòd includantur, substinetur ex eisdem verbis: *Tutti, e qualsiuogliano*, quod verbum (*Qualsiuogliano*) exponitur, quicumque; & hoc verbum, quicumque, exponitur, idest homo; & cum verbum, hominis, sit terminus communis, & refertur ad masculum, & fœminã, Bart. in l. 1. ff. de verbor. significat. ergo includitur fęmina.

Nec obstat illa regula, quòd, odia sunt restringenda; nam quando odia sunt rationabilia, nedum non restringuntur, sed extenduntur,
10 & de eis fit extensio; rationabile videtur odium, ne delicta remaneant impunita, Campagn. cit. loc. nu. 103. ergo mulieres compræhenduntur.

Ego verò, quòd mulieres non includantur in præsenti statuto, ex infrascriptis substineo.

Primo; quia mulieres bellare prohibentur; officinm enim bellandi, cùm virile sit, non competit mulieribus,
11 Ferrett. de re milit. tit. de duello num. 64. & licèt in partibus Germaniæ, & alijs adsint quædam fęminæ veloces, feroces, quæ habitant in locis nemorosis, sine viris austeræ, syluestres, que raro videntur? sunt bellaces; & pugnant pedester, & medijs scutis bellantes, nudæ pectori-
12 bus, & humeris, pudibundis tantùm coopertis, cùm populis vicinis contendunt, vt refert Ferrett. citat. tract. tit. de ordinan. acieb. in bello. nu. 125. hoc reputatur, respectu eorum naturæ, morũ, & locorum; Adsunt, & alię mulieres, ita viriles, astutijs, versutijs munitæ, quæ pro eorum maritis, à carceribus liberandis, nonnullis medijs vsæ fuęrunt, re-
13 fert Bouadill. tom. 2. polyticor. lib. 3. cap. 15. num. 130. multas mulieres ingressas fuisse intus carceres pro eorum maritis visitandis; inde maritos eorum vestibus muliebribus induerunt; & ipsæ mariti vestimenta ceperunt, maritis exeuntibus, & liberis; illæ in

carceribus remanserũt,& prę-sertim in Comitissa D. Sanca vxore D. Alonsi Octaui Regis Regni Leonis, quæ, hac astutia vsa, maritum liberauit, quã Rex nedùm non puniuit; sed liberam dimisit.

Alium casum refert de alia vxore magis forti, & valorosa,
14 cuius vir, intus Ecclesiam existens, ipsum visitauit, &, emissa voce, quòd maritus à parte inferiori templi, lanceam in manibus portans, cucurrit; adeò, quòd milites maritum quærentes, illam insequuti fuere, & post spatium, dato tempore marito ab Ecclesia exeũdi, & milites euitandi, publicauit, esse vxorem, adeò, quòd maritus immunis à militibus fuit; & Farinac. quæst. 30. nu. 118. enarrat alium casum; quòd, existente carcerato ma-
15 rito, eius mulier, cum alijs mulieribus associata, ad carceres accessit, causa maritum visitandi, & aliud vestimentũ muliebre secreto secum adducens, quo maritum induit; & inde omnes mulieres, & vir cũ eis se miscens, exierunt, & maritus euasit; quo patefacto, fuit maxima, & ridiculosa omnium admiratio.

Sed, in casu nostro tractatur, si armatio mulieribus cõ-
16 petit? & dico, quòd muliebre officium non est, vti armis, immò, si vtuntur, abutuntur eorum sexu, & fragilitate, qui non est actus ad bellum, Alex. cons. 10. col. 2. num. 6. vers. sed præmissis non obstãtibus, lib. 5. Afflict. decis. 320. n. 6.

Et multę visę sunt mulieres cum eorũ amasijs, immò maritis per Campaneam armare, & fuisse punitas, Caball. enim
17 resol. crimin. cas. 128. n. 26. refert, multas mulieres fuisse pro delatione armorum imputatas, & processatas, & condemnatas; immò, quandò mulier est bãnita, potest impunè occidi, Marc. de Mant. singul. 10. n. 16. Baiard. ad Clar. §. homicidium n. 224.

Sed, quò ad propositum dubium, circa numerum forasci-torum, dico, quòd, fœmina nõ
18 debet comprænhendi in numero quatuor armatorũ; sed, ad hoc, vt numerus sub pragmatica comprænhensus dicatur, requiruntur, vt sint homines, ita, vt possit, nedùm contra istos ad modum belli procedi, verum etiàm pœna mortis imponi, virtute præinsertarum pragmaticarum; pronunciatio sermonis in sexu masculino non semper ad vtrumque
19 sexum refertur, l. pronũciatio ff. de verb. significat. maximè, quando materia fœminis non conuenit, sicut masculis, Carauit. ad pragmaticam primã de

de exulib. num. 157. immò dicit Alex. cons. 135. num. 5. quòd quando à statuto, vel lege profertur masculinum genus in materia differenti, quæ
20 non conuenit vtrique sexui, sed solùm masculino, vt in casu nostro, in illis verbis: *O huomini di mala vita*; masculinum non concipit fœmininum; nã actus agentium debet operari in patiente, benè disposito, & ei applicari, secundùm Philosophum; nec est præsumendũ, quòd statuentes, voluerint comprætendere mulieres, & fœminas, sic Alexander; à sæculo enim non est auditum, vt fœminę contumaces inquietassent, Carauit. ad prag. 1. de exulib. n. 153.

Sed, sic est, quòd præinsertę pragmaticæ non loquuntur generaliter: *Tutte, e qualsiuogliano persone di qualunque stato,*
21 *grado, e conditione*; sed per verbum masculinum specialiter in illis: *Armati da forasciti*, ò *huomini di mala vita*; ergo firma remanet conclusiò, non dici completum, & perfectũ numerum quatuor, si tres sunt homines, & vna fœmina, armantes, vt habeat locum dispositio prædictæ pragmaticæ.

Non obstant in contrariũ adducta; nempè, quòd mulier comprætenditur sub statuto de furtis, quia cap. Regn. Ad hoc, vt nostrorum, loquitur per verbum. Quicumque, terminus communis est, & ad fęminam refertur, quia mulieres etiam furari possunt, vt supra dixi.

Non obstat secundum de pragmatica mandante exfractationem à Regno, quia, quãuis illa loquatur genericè; &
23 compręhendat cuiuscumque status personas, in illis verbis: *Tutte, e qualsiuogliano persone di qualunque stato, grado, e cõditione si siano*, & tamen fęminæ fuerunt exclusæ, vt dixi supra de tit. fals. monet.

Hæc de iure procedunt, & procedere possunt, sed quia in hoc casu, mulier ista, tanquã inhonesta, ineffrenata, luxuriosa, libidinosa, timore Dei omisso, honestate fœminea amissa, sed potiùs libertate, & licentia adepta, ineffrenatè viuendi, diuinum paruifaciẽs præceptum, ac propriæ salutis immemor, mutauit effigiem, statum, & conditionem, nàm de fęmina, voluit effici, homo, & Campaneam armare, delicta committere; dico, quòd ex maioritate rationis comprætenditur sub statuto, & licèt hęc pragmatica videatur loqui de eis, quæ frequentius immò sæpessimè accidere solent; l. nam ad ea, ff. de legib. & sic de hominibus, quorum

quorum proprium est vsus ar-
24 morum; non per hoc debet excludi casus, rarò contingēt, & qui potest cōtingere ratione non extentionis: sed inclusionis, glos. in cap. 1. de tempor. ordinat. lib. 6. verb. Heliç sufficit enim statuentibus, vt apponant casum, magis frequentem, in quo debet includi alius, quamuis non sic frequens, Ital. de immun. Eccles. lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 51. Vnde, dico quòd stante, quod hæc mulier, non causa libidinis explendę, campaneā armantes associauit, non cau-
26 sa venationis se reduxit cum eis, nec causa paupertatis, vt ab eis aleretur, suos progressus fecit; sed potiùs, quasi homo effectus, nedum socios audaciores fecit, quo casu, eadē pęna punitur, Apont. de potest. Proreg. tit. de prouis. ter. solit. §. 5. nu. 12. & 13. verùm etiam ipsa delicta committēdo, armauit, dico quòd hic casus debet includi in præinserta citat. pragm. & vigore ipsius pęna mortis imponi debet.

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Coniunctis Banditorum imponitur pœna exfractationis.

Vsque ad quartum gradum de iure ciuili.

SVMMARIVM.

Banditis non obseruatur solemnitas iuris ciuilis nu. 1.

Pœna exfractus, an sit contra ius ciuile, vel naturale nu. 2. 3. & 4.

An sit contra naturalem æquitatem n. 3. 7. 8. & 9.

An sit inducta fauore publicæ vtilitatis num. 5. & 6.

Consortes, vel de familia, an teneantur pro delicto alterius consortis, vel de familia n. 8.

Coniunctus, an teneatur pro delicto coniuncti n. 9. 10. & n. 11.

Pœna exfractus an dicatur pecuniaria, vel corporalis n. 12. & 13.

Exfractus, quo iure cauetur a n. 14. ad 27.

Quos coniunctos comprahendat. ibid.

Excluduntur fœminæ sexagenariæ à n. 20. ad 25.

Excluduntur minores decimo quarto anno ibid.

Et quare n. 49. & 30.

Recaptus pœna, an habeat locum in occidente animalia, vel immittente ignem in campanea num. 22. 23. 24. & 25.

Pragm. 1. de exulib. est localis, temporalis, & personalis num. 17. 18. & 19.

Pragm. 16. eod. tit. an dicatur localis, & personalis n. 26.

Gradus computatio in exfractu de quo iure fit à n. 29. ad n. 35.

Coniuncti

PRo extirpatione talium, Cápaneam armátium, & publicam quietem perturbátiũ, est inuentus alius modus, nempè, vt coniuncti exfractent à loco, & proprio domicilio, & accedant, & se conferant ad loca designanda per illos Iudices, ad quos spectat; videntes enim legum latores, prout in prefatione pragmaticarum asseritur, viã ordinariam, non sufficere ad delinquentium audaciam refrænandam, Bannitorũ extirpationem, & populum in pace conseruandum; nàm banniti, sic securi quietem perturbant, & cùm contrà eos non
1 debent obseruari sollemnitates iuris ciuilis, nec concernentes ordinatoria Iudicij, vt in alijs requiritur, argumento eorum, quæ adducit Carauit. rit. 259. nu. 10. inuenerunt alium modum, nempè, vt eorum delictis coniuncti pœnã etiam substineant, & imposuerunt coniunctis pęnam exfractus, vt ex Pragmaticis, infra citandis, hic modus est contra bonos mores, & irrationabilis, & contrarius diuinum; filius enim non portare debet pęnam patris, nec
2 è contra, & in Euangelio dicitur: Anima quę peccauerit, ipsa morietur; est contra ius naturale, naturali enim iure suadetur, quòd quis puniri debet in quo deliquit; est contra ius ciuile; iure enim ciuili
3 disponitur, vt filius non possit puniri pro delicto patris, nec è *contra*, vt tot. tit. Cod. ne fil. pro patr. est contra naturalem ęquitatem; illa enim suadet, teneri pro delicto alterius eos, qui culposi nõ sũt, Aretin. cons. 86. col. fin. vers. præterea, Osasc. decis. 88. n. 5. Vnde, nullo iure substineri potest; hoc enim casu punitur innocens pro nocente.
4

Ego vero dico; cùm hoc fauores

fauore publicæ vtilitatis sit
5 inductum, ex quo banditorũ extirpatio, armantium captura, & delinquentium eiectio sæpeſſimè causari solet à coniunctorũ exfractatione; quãdoque ipsi coniuncti illos ap-
6 præhendunt, & Curiæ tradũt, & alias occidunt, quandoque banditi, vel inter se ipsos occiduntur, capita obtruncantes; quandoque à delinquendo se abstinent, alienas regiones longinquas properantes, discedunt; Vndè, cùm experientia docuit, hoc esse efficax, & proprijſſimum remedium pro illis extirpandis,
7 meritò hanc nouam pœnam exfractationis inuenerũt, quæ de iure fundatur; de iure cauetur, vt quamuis vnus innocens sit, potest prò alterius delicto puniri, rationabili tamen causa existenti, Couar. var. resol. cap. 8. num. 7. Gabriel. commun. conclus. lib. 3. conclus. 2. num. 18. tit. de iur. quęsit. non tollen. & quòd
8 pro delicto vnius omnes consortes, vel omnes de familia teneantur, statuto caueri potest, etiam, si dolus absit, dùm modò, ratione publicæ vtilitatis fiat, Cartar. de execut. sentent. in proem. num. 71. & sequen. Clar. quæst. 86. vers. & hæc quidem, Osasc. dec. 88. num. 18. in propria materia,
9 quòd coniuncti exfractẽt pro delictis coniunctorum, tenet Farinac. quæst. 24. n. 153. & Cartar. refert, plura statuta super hoc emanata, & condita, valida esse, & iuridica, Ioan. Grand. de bell. exul. de prædicament. Pati quæst. 2. per tot. qui refert multas rationes, & argumenta, quibus pœna exfractus fuit inducta. Duo tantùm ex eis mihi placent, primum, quòd coniuncti bãditis fauent; non enim amore, non sanguine, non affectione, non timore, ne à Curia capiantur; sed, quia banditi eos ditant, & pecunia implent, & scio ego, quando hic aderant coniũcti illius famosi capitis bannitorum, Belli Raymundi, ab eorũ patria eiecti, & hic ordinati, pater ipsius Belli, ferè singulo die festo, quando visitatio per Regium Tribunal non erat ipsorũ coniunctorum, secretè accedebat ad nemora, vbi filius banditus morabatur cum alijs, pecuniam recipiebat, vt hic alere se potuisset; Hæc ra-
10 tio, inquam, est amplexa per Mastrill. de magistrat. lib. 3. cap. 4. nu. 112. Vnde pro his extirpandis, & vt tollatur auxilium, & pręsidium hoc, coniunctos, exfractandos esse, statuto cautum fuit, vt per Ma-
11 strill. cit. loc. & per Reg. de Pont. de potest. proreg. tit. de prouis.

prouis. fier. solit. §. 5. per tot. vbi refert, Pontificem Sixtum Quartum, & Pontificẽ Pium Quintum emanasse statuta, super hoc, vt cõiuncti absque eorum culpa à proprio domicilio extraherentur.

Hæc inquam, pœna iudicatur pecuniaria, quæ in tali
12 casu pro tali imposita censetur; dum exfractationem, & eiectionem continet, Couarr. in citat. loc. num. 7. asserit, imponi posse pœnam corporalẽ
13 contra nõ exfractantes; vndè concludo, optimo iure, & rationabili causa Pragmaticas, exfractum continentes, fuisse emanatas, ex quibus banditorum extirpatio oritur, publica quies dependet, & omne bonum sequitur, quo casu statutum, etiàm odiosum, dicitur fauorabile.

Sed, redeundo ad institutũ, idest, ad exfractum, est aduer-
14 tendum, quòd extant plures Pragmaticæ, emanatæ, ac diuersæ ordinationes diuersis temporibus factæ, & ad plenã cognitionem necesse est eas sigillatim enumerare.

Prima, inquam, Pragmatica est illa prima, titul. de exulib. quæ dirigitur Audientijs Prin-
15 cipatus Citra, & Basilicatæ; qua exfractus iubetur, & declarantur ij, qui exfractare debent, & sunt, videlicet: *Li Padri, figli, fratelli carnali, & consobrini, zij carnali, nepoti carnali, soceri, generi, & cognati. Madre, mogli, sorelle carnali, nepote, cognate carnali, socere, & nore*; in
16 qua sunt expressæ personæ, quæ exfractui subiacent: tamẽ hęc pragmatica in nihilo allegari, nec induci ad alios casus potest, tribus de causis.

Prima, quia est localis; dirigitur enim Prouincijs Princi-
17 patus Citra, & Basilicatę; vnde ad alias prouincias extẽdi non potest, in illis verbis: *Di detta Prouincia di Principato Citra, e Basilicata, Capitanij, & altri Officiali delle Terre Demaniali, e Baroni di quelle*; Quæ verba sæpissimè repetuntur. Secunda est temporalis; per sex enim menses fuit emanata in illis verbis: *Il qual banno volemo, che sia duraturo per termine de sei Mesi, decorrendi dal-*
18 *lo detto dì della publication d'esso, il quale elasso, volemo, che sia nullo, & inualido.* Et licèt videatur prorogata per aliud bannum, vt in pragmatica 3. eod. tit quo dicitur, bannum durare ad beneplacitum, in illis verbis: *Prorogamo il banno vt supra preinserto, fino ad altro ordine nostro.* Tamen illis Audientijs Principatus Citra, &
19 Basilicatę videtur facta prorogatio. Tertia est personalis, idest respectu banditorum, in

 ea enun-

eà enunciatorum; quorum, coniunctos compræhendit, & obligat, in illis verbis: *Commandamo, che tutti li parenti de tutti li sopradetti eccettuati, tanto di quelli, che sono in tutto, e per tutto esclusi, quanto di quelli, che non possono godere, habbiano da sfrattare.* Vnde ad consanguineos aliorum bannitorum non potest extendi, adeò, quòd præinserta pragmatica ad casus nostri temporis applicari non potest, nisi quòad expressionem eorum, qui exfractare debent, vt infrà dicam.

Adest alia Pragmatica X. eod. tit. §. 3. quæ loquitur
20 contrà committentes recapta, contra quos potest abbreuiari terminus ad quatuor dies ad foriudicandum, & cõsanguinei istorum, delinquẽtium, exfractare debẽt, vsque ad quartum gradũ inclusiuè, in illis verbis: *Li parenti delli delinquenti predetti*, vsque ad quartum gradum: *Mascoli, e femine, riseruato però li figliuoli, &*
21 *figliuole de quattordici anni in basso, & le vecchie sessagenarie, debbano, & ciascun di essi debbia fra termine di giorni otto sfrattare dalli luoghi, doue habitano*; quæ fuit confirmata per aliam pragmaticam 13. §. 3. eod. tit. qua declarantur parentes, & coniunctos intelligendos esse in secundo gradu de iure Ciuili, in illis verbis: *Che li parenti in secondo grado de iure ciuili, de tali delinquenti, debbiano sfrattare.*
22 Quæ duæ pragmaticæ videntur loqui de committentibus recapta, & sic ad illorum consanguineos, & est ampliata procedi, etiam contrà immittentes ignem in massarijs, in seggetibus, causa recaptandi, & ad occidentes animalia, causa componẽdi eorum Dominos, & illos recaptandi, quæ in casu suo locum habent, & sic, quando delinquentes recapta committunt, est abbre-
23 uiatus gradus, & in secundo declaratus, & de iure ciuili, quòad pœnam exfractationis, sed, quòad emendam damni, & restitutionem pecuniæ recaptatæ tenentur eorum consanguinei vsque ad quartum gradum, vt ex pragm. 10. & 12. in illis verbis: *Li parenti, vsque ad quartum gradum, fautori, & adherenti, siano obligati de proprio.* In tantum, quòd, quádo committũtur recapta cum sequestratione personę, vel mediantibus literis, vigliettis, & bollettinis, missis pro habendis recaptis, pœnæ mortis subij-
24 ciuntur, & infra dies quatuor foriudicantur consanguinei istorum delinquẽtium, vsque ad quartum gradum tenentur exfractare, vt in prag. 10. alij delinquentes verò, qui causa

recaptandi

recaptandi immittunt ignem in massarijs, & segetibus, eorũ coniuncti in secundo gradu
25 exfractare coguntur; coniuncti verò eorum, qui animalia, in campanea existentia, occidunt, causa recaptandi, exfractent in secundo gradu.

Adest alia Prag. 16. eod. tit. qua cauetur, exfractus illorum bannitorum in ea enunciatorum, & vocantur
26 vsque ad tertium gradum: quę similitèr localis dicitur, cùm Prouincijs Principatus Citra & Basilicatæ, & Commissario Campaneæ dirigitur, & est personalis; nàm respectu in illa enunciatorum intelligitur, & non potest ad alios casus extendi.

Vnde, quælibet dispositio intelligitur in casu suo, & in quolibet delicto est imposita pœna; & est expressus gra-
27 dus exfractare debētium, volui sigillatim hæc aduertere, quia multi se decipiunt, non aduertentes diuersitatem dispositionum, & pragmaticarum.

Non tamen omitto dicere, quòd in delictis armationis
28 per Campaneam, furti, homicidij, & aliorum, semper fuit practicata pragmatica 12. eodem tit. & semper coniuncti vsque ad quartum fuerunt vocati, & coacti.

Sed, postquàm in nulla ex supradictis Pragmaticis editis ante annum 1627. idest, à
29 pragm. 1. vsque ad 12. tit. de exulib. non reperitur expressè decisum, hic gradus de quo iure sit intelligendus; oritur quæsitum, & non inane, computatio huius gradus quomodò fieri debet, si de iure Ciuili, aut Canonico? Auditor Don Andreas de Zuniga in exfractu illorum de Vitulano dicebat ad maiorem pœnam coniunctorum, esse computandũ de iure Canonico. Et, postquã in pragmatica non est expressè cautum, de iure canonico esse computandum. Ego dicebam, dum de pœnis agitur, esse computandum de iure Ciuili; si enim de materia peccati ageretur, seruandum esset ius Canonicum, & iuxtà illud computari debere. Replicabat, prædictus Auditor, non reperiri hanc distinctionem in pragmaticis, nec ipsum distinguere velle, & proindè indistinctè iussit exfractum vsque ad quartum gradum, absque limitatione minorum infrà decimum quartum annum, & fęminarum, ad sexagesimum annum ascendentium, adeò, quòd, quamuis Terra Vitulani esset plena ciuibus, & ad summam focylariorum trium mille ascenderet, hæc com-

putatio ferè totam illam Regionem assorbebat; tu enim scis, quòd de iure Canonico, duæ personæ faciunt gradum; de iure enim ciuili, secùs; quia, quælibet persona constituit vnum gradum. Replicabam
30 Ego quòad minores, & sexagenarios esse expresŝũ, & cautum in Pragmaticis, & quòd intelligatur de iure ciuili, vltra practicam, & antiquam obseruãtiam, quam ego asserebam, & testabar, dicebam posse colligi ex positis in prag. 1. supra citat. in illis verbis: ***Li Padri, figli, fratelli carnali, & consobrini, Zij carnali, nepoti carnali, socere, e nuore.*** Et sic fuisse declaratum per Reg. Collaterale Consiliũ in anno 1572. in prouisionibus in Cur. 1. fol. 39. Tamen in sua persistens opinione, iussit, exfractum fieri, prout mandauerat: solus erat hic tunc tẽporis Auditor iste, & à prouisionali remedio, & declaratoria distinctione desistebat; vndè, videns ego depopulationẽ illius Regionis, multi enim ex coniunctis ad Ciuitatem Beneuenti accedebant cum tota familia: alij extrà Prouinciã fugam capiebant; alij verò cum eorum coniunctis, Campaneam armantibus, se associabãt, & numerus delinquentium in dies augebatur; adeò, quòd difficillimum, immò inane videbatur: indè aliud præsidium; cuncta ista motiua per literas narraui D. D. Ioanni de Auolos de Aragona Principi Montis Erculis, vtili Domino Terræ Vitulani; in quo tantum sui Illustrissimi nominis splendor relucet, tanta sublimium virtutum claritas refulget, ex Regali enim prosapia descendit, omissis multis Authorib[9], id affirmantibus, nuper testatur Reg. de Pont. decis. 5. ad fin. qui de hoc notitiam, & relationẽ dedit D. Proregi huius Regni, ei narrando nouellas difficultates, per Auditorem de Zuniga positas, & ad breue, & præsentaneum remedium, pro euitanda depopulatione illius regionis, obtinuit prouisionem sequentis tenoris, videlicet. Philippus Dei gratia Rex. Didacus Lopez Suarez Regius Collateralis Consiliarius, Regiamq; Cancellariam Regens, & Commissarius, &c. Spectabiles, & magnifici Viri, Regij Consiliarij, fideles dilectissimi. *A noi è stato presentato memoriale, videlicet. Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Don Gio. d'Auolos Prencipe di Montesarchio, essendoli venuto in notitia, che l'Audientia de Montefuscolo habbia ordinato lo sfratto alli parenti delli banditi della sua Terra Vitolano, vsque ad quartum gradum de Iure Canonico, à tempo, che* in queste

in queste materie se attende al Ius ciuile, senza tampoco excludere ne li sessagenarij, ne li figliuoli, e questo, con termine solo di giorni quattro: supplica V. E. per euitare la destruttione di questa sua Terra, ordinare, che se intenda ad quartum gradum de iure ciuili, & si eccettuino li sessagenarij, e quelli di menor età, conforme la Pragmatica, che per l'altri se li dia termine d'vn mese, acciò possino procurare la carceratione, ò morte di detti inquisiti, che lo riceuerà à particolar gratia da V. E. Tenor Regiæ Decretationis talis est. Spectabilis Reges Lopez Regius Collateralis Consiliarius de supplicatis se informet, & prouideat. Enri-
31 quez Regens. Prouisum per S. E. Neapoli die 3. Mensis Octobris 1629. Anastasius. *Et, hauendomo inteso l'esposto, essendoci stato remesso detto negotio per S. E. ci è parso farue la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che debbiate dar'ordine, che*
32 *non sfrattano, ne debbano sfrattare dalla detta Terra de Vitulano tutti li seßagenarij, e figliuoli parenti delli Banditi. Et à rispetto delli altri; darete anco ordine, che contro di quelli si sopraseda per termine di altri giorni dieci, decorrendi dal dì della presentatione di questa, e così essequereti, e non altramente, sotto pena di docati mille; la presente resti al presentante. Datum Neapoli die 3. Mensis Octobris 1629. Facçia relatione, e fra tanto se oßerui questo ordine. Lopez Regens. Franciscus Anastasius Regius à mandatis scriba. Alla Regia Audienza de Principato Vltra, dia ordine, che non sfrattino dalla Terra di Vitulano li sessagenarij, e figliuoli parenti delli banditi de detta Terra; & à rispetto dell'altri faccia soprasedere in detto sfratto, per lo sopradetto termine, vt supra.* Quas statim præsentaui, & fuit prouisũ, v 3. die 5. Octob 1629 Montisfuscoli præsentes prouisiones S. E. & circumspecti Domini Regentis Lopez, delegati; fuerunt præsentatæ in R. A P. V. per quam fuerunt receptæ supra caput, & dictũ quòd obseruentur, & fiat relatio S. E. & ita &c. Zuniga. Franciscus Antonius Vicus Secretarius; Vnde Auditor acquieuit; verùm D. Princeps prædictus non destitit à prosecutione, vt per Collaterale hæc difficultas resolueretur, & declararetur computatio huius gradus, de quo iure sit facienda, adeò, quòd ex his fuit emanata pragmatica, edita die 27. Ottobris 1629. tẽ-
33 pore D. Ducis Alcalanorum Proregis, quæ hodie est 14. eod tit. §. 5. in qua expressis verbis exprimitur, & declaratur, in illis: *Li parenti in secondo grado*, de iure ciuili, in tantũ, quòd dubium est resolutum,

cessat

cessat difficultas, & gradus computatio de iure ciuili est facienda, quando casus occurrerit.

Solent sæpissimè Domini Proreges, quando audiunt ex-
36 fractus propter largam familiam coniũctorum absorbere ferè totam Regionem, mandare, vt supersedeatur in exfractu, ne in illa Regione depopuletur, prout fuit seruatũ ad fauorem coniunctorum Marci Antonij de Philippo Terræ Fragneti Abbatis, me patrocinante pro Eminentissimo Cardinale Burghesio, vtili Domino dictę Terrę, virtute prouisionum, sequentis tenoris. Philippus Dei gratia Rex &c. Magnifici Viri Regij Cõsiliarij, fideles dilectissimi. *Ci è stato presentato memoriale. Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. L'Agente del Cardinal Borghese, dice à V. E. come l'Abbadia di Santa Sofia de Beneuento haue alcuni Castelli con giurisditione de Vassalli, fra li quali, è Fragnitello dell'Abbate, che sarà da sissanta fochi, da detta terra si è dato in Campagna Marc'Antonio di Filippo, tre mesi sono senza nessuno delitto precedente; mà trasportato da male prattiche; hoggi la Regia Audientia de Principato Vltra và facendo diligenza in detta Terra de gradi di parenti, minacciandoli il sfratto, nõ obstante, che in detta non hà fomento alcuno; perche, se bene è vero, che ci nacque, tuttauia si è andato alleuando fuori, e finalmente si è casato à Melfi, e perche dal detto sfratto, che se minaccia, per la parentela, e per esser detto luogo picciolo, bisognaria spopulare tutta à fatto, & in tempo così necessario della raccolta, supplica V. E. sia seruita hauere riguardo à detta miseria, e che detta Audientia non proceda à sfratto, che l'hauerà à gratia, &c. & hauendomo inteso l'esposto, ne hà parso ordinare, sincome per questa ve dicemo, & ordinamo, che debbiate farci distinta relatione dell'esposto per il supplicante, acciò vista, possiamo ordinare lo che se*
37 *hauerà da essequire, e fra tanto non debbiate molestare li predetti per la causa predetta, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 30. Junij 1633. El Conde de Monterey Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. In par. 68. fol. 29. Tagliauia. All'Audientia de Principat'Vltra, che faccia relatione à V. E. dell'esposto per il supplicante ad finem prouidendi, e fra tanto non molesti li predetti per la causa predetta, vt supra.*

Similiter hoc est ordinatũ in Terra Montis Aperti, quã-
38 dò Andreas Musto cum alijs, Campaneam armantibus, publicam pacem perturbabant, ex quo eius coniuncti ferè totum

tum oppidum absorbebant, fuit iussum supersederi in exfractu, & in quampluribus alijs causis fuit sic obseruatũ, & practicatum.

Solent etiam Banditorum coniuncti alijs oneribus, onerari grauaminibus grauari, & expensis, nempè, Hospitijs eorum proprijs sumptibus affici, sed id dependet immediatè à voluntate D. Proregis; hospitia enim nõ possunt dari neque imponi per alium, nisi per D. Proregem, vel ab alio de eius ordine, prout obser-
39 uauit D. Franciscus de Campo ordine S. E. qui iussit; coniunctos Andreę Salui; in hoc Regno foriudicati, hospitari debere vsque ad decimũ gradum, & in dies hic audiebamus lamẽtationes, & quærimonias pauperum; adeò, quòd vsque ad portas exequutas, combustas, & venditas pro salario militum; videtur hoc prouenire ratione contẽptus in quem affines incidũt; nam eis intimatur ordo antequam ad huiusmodi pœnas deueniatur, quòd infra dies
40 cõsignent in manibus Curiæ Banditos eius coniũctos, aliàs exfractent, seruata forma Regiæ Pragmaticæ: & statutum quòd coniuncti consignare debeant in manibus Curiæ banditos eorum affines, valere, affirmat Cartar. in tract. de exeq. sentent. in præfat. nu. 76. Farinac. quæst. 24. n. 155. Verùm, quandò Banditi desistunt a delinquendo, vel quolibet alio modo perturbare cessant, cessat & pęna exfractus, & Hospitiorum, ex illa
41 regula; cessante causa, cessat effectus, prout fuit sic ordinatum per Collaterale Consiliũ ad instantiã coniunctorũ Francisci de Gennaro, banditi, qui à delinquendo destiterat, virtute prouisionum, sequentis tenoris, videlicèt. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Spectabiles, & Magnifici Viri Regij Consiliarij, fideles dilectissimi: *A noi è stato presentato memoriale, videlicet. Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Fran-*
42 *cesco de Pecchio, & altri della Terra di Mognano vassalli della Casa Santa della Annuntiata di Napoli, fanno intendere à V. E. come per l'Audienza di Monte fusco stà ordinato, che detta Terra habbia da alloggiare insino il nono grado di parentela, per causa di Francesco di Gennaro, aliàs Pecoraro, bannito di detta Terra; e perche essi supplicanti sono in quinto, & sesto grado, e settimo ancora, & quando se deue alloggiare per causa de banditi, forria nelli parenti in primo, e secondo grado, perciò supplica V. E. dare ordine, che detta Regia Audientia non debbia fare allog-*

alloggiare, eccetto, che alli parenti in secondo, e terzo grado tantùm itanto più, che detto bannito non è in campagna, mà stà ritirato in Chiesa in questa Città di Napoli, vt Deus, &c. Et, visto per noi detto memoriale, ci è parso farue la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che debbiate subbito al riceuere di questa reuocare il predetto alloggiamento, che così conuiene, & è nostra volontà, non fando lo contrario, per quanto amate la gratia, e seruitio di Sua Maestà; la presente resti al presentante. Datum Neapoli die 31. Maij 1633. El Conde de Monterey. Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Enriquez Regens. Vidit Reuitus Regens. Barilius Secretarius. In par. 66. fol. 83. Anastasius. Alla Regia Audientia de Principato Vltra, che al riceuer di questa reuochi lo sudetto alloggiamento dalla predetta Terra di Mognano ad instāza del predetto Frācesco Pecchio, & altri particolari de detta Terra, parenti del sudetto bandito.

Quandò banditorum consanguinei sunt extra Prouinciam, vel extra Iurisdictionē bandientis ad finem dandi
43 sfractum coniunctis, certioratur D. Prorex Regni, à quo, & eius Collaterali Consilio fit bandum exfractus, quò ad illos, existentes extrà Iurisdictionem bandientis; tamèn in alijs Regni partibus degētes, & habitantes, vel tribuitur facultas illi Tribunali, vel Iudici bandienti, prout fuit obseruatum contra coniun-
44 ctos illius capitis banditorum Nicolai Catarozzo Ciuitatis Cauæ, quę alterius Prouinciæ Iurisdictioni subest, vt ex ordinibus per Collaterale expeditis die 15. Septembris 1633. in Cur, 1. P. V. fol. 3.

Sed si aliquis ex coniunctis Banditorum, qui virtute Rēgiæ Pragmaticæ ad exfractan-
45 dum cogitur, allegauerit nō habere amicitiam, confabulationem cum Bannitis, neque victum, auxilium, nec fauorem præbere, an ad exfractum cogatur. Accidit in cōiunctis Marci de Iacouiel-
46 lo Banniti, Campaneam armantis, qui ad exfractandum astringebantur; ad quorum tutelam, ego dicebam vocādos esse ad exfractum eos, qui Bannitis auxilium præbēt, vel cum eis intelligentiam habēt, ex quo audaciores euadunt ad delinquendum, & adducebā sic fuisse declaratum in simili casu per Regium Collaterale Consilium in simili causa in illis verbis, que placent inter cetera inserere, ne prolixus videar. videlicet.

Per la quale ve dicemo, & ordinamo, che debbiate mirare circa il sfratto delli predetti supplicanti, & altri

47 *& altri parenti di detto Pomponio Vollaro, che nõ se facci agrauio alle persone, che non hanno colpa, ne che tengono tratto con esso, ma solamente à quelli, che realmente vi consterà, che con effetto li diano soccorso, & aiuto, e che siano causa, che il detto Pomponio se mantenga in queste parti, facendo malificij, & inquietando il viuere de altri, procedendolo tutto, come al vostro giuditio parerà necessario, che tale è nostra volontà, & intentione, non facendose altramente per quanto se hà cara la gratia, & seruitio Regio, la presente resti al presentante. Datum Neapoli die 11. mensis Iunij 1592. El Conde de Miranda. Vidit Lanarius Pro Regens. Vidit Berricanus Regens. Bastida Secretarius. In par. 6. fol. 92.*

Quod de iure cautum reperiri turbar, exfractum nempè, non habere locũ, quandò 48 consanguinei non alunt, nõ receptant, nec fouent suos consanguineos exules, vel nullam cum ipsis habent intelligentiam, præter consanguinitatis gradum, & sunt bonæ conditionis, & famæ, vt pluries fuisse decisum, & sic seruari, refert Carauit. prag. 1. de exulib. nu. 82.

Tamen Dominum Proregem Regni adierunt, & obtinuerunt, vt non molestentur virtute ordinis sequentis tenoris, A tergo. *All'Illustre Señor Duque de Campoclaro Gouernador y Capitan à Guerra en la* Prouincia *de* Principat *Vltra. Montefusco* Intus verò. *Illustre Señor.* Por *la relation de 31. del passado, que V.S. me ha hecho con esa Audiencia, he entendido los delictos, de que se halla inquisido Marco Iacouielo de la Tierra de Fragnito, que en compañia de otra gente facinorosa de Morcon va cometiendo diuersos robos por la Prouincia, despues que salio de galera, por cuya causa esa Audiencia queria proceder al esfracto de los parientes, que tiene la dicha Tierra de Fragnito, y aunque por la culpa, que resulta contra este delinquente se deuiera proceder tambien al castigo de sus deudos, todauia por que hasta agora no se ha verificado, que ellos le alimentan, ni den aiyda, y fabor, ni se halla causa por la qual se deue hager con ellos esta demostracion, ha parecido ordenar à V.S. que iunto con esse Tribunal alze la mano en proceder al dicho esfratto, hasta que haya motiuo sufficiente, que oblígue en ello, que assi conuiene, y es mi voluntad. N.S. guarde. Napoli a 4. Agosto 1633. A lo que V. S. mandare El Conde de Monterey. Al Duque de Campo Claro.*

Concluditur igitur terminum ad exfractandum esse dierum octo, computationẽ gradus esse de iure ciuili faciendam, & in exfractu esse

49 exclusas fœminas sexaginarias & minores decimo quarto anno, ex illa ratione; nam, quando fit statutum; vt vnus pro alio teneatur, comprehendit minores, vt per Nact.
50 cons. 542. num. 20. vol. 3. quē sequitur Baiard. ad Clar. quæst. 86. nu. 16.

Caput Septimum.

ARGVMENTVM.

Banditi vndè dicatur.
Banditi, an possint occidi extrà territorium bandientis.

SVMMARIVM.

Banditi vnde dicantur num. 1.
Dicuntur Hostes Patriæ n. 2.
An possint occidi extrà territorium à n. 3. ad 38.
Pro illo occidendo permittitur asportatio armorum prohibitorum n. 6.
Bandito à Regno Neapolitano, censentur banditi, etiàm ab Vrbe num. 7.
An possint occidi in loco confœderato num. 8.
Banditus ab vno loco, censetur bannitus à loco adiacenti n. 9.
Occidens Banditum in loco, in quo non est banditus; an habeat præmium nu. 10. & 11.
Occidi Banditus, an possit in Ecclesia n. 13. & 24.
Bāditus in vno loco, potest in alio exercere officium, & quare n. 15.
Banditus potest vbique suum debitorem conuenire, etiam, quòd non sortiatur forum n. 16.
Succedunt in bonis, extrà territorium existentibus n. 17.
Banditus de vno territorio, an possit recognosci à Iudice alterius territorij, & à quo n. 19.
Foriudicatus ab vno Judice, an possit eius sententia ab alio Judice exequi, & a quo n. 20.
Banditus in vno loco, possidens bona in alio, applicantur ad Iudicem territorij num. 21.
Delictum, extra Regnum Neapolis commissum, an in Regno puniatur num. 22. 27. & 28.
Banditus an possit occidi intra fines territorij bandi n. 23.
Iudex bandi, an habeat auctoritatem extra suam Iurisdictionem n. 26.
Beneuenti Ciuitas an puniat guidatos, & alios affidatos, in dicta Ciuitate delinquentes n. 29.
Occidens Banditum in Ciuitate Beneuenti, an premium in hoc Regno habeat n. 30. 31. & 35.
Mandatum occidendi banditum, an sit actus Iurisdictionis num. 33. & 34.
Banditum occidens ad sui defensionē, an præmium consequatur n. 36.
Quid, si occidat ad vindictam num. 31. & 34.
Bannitum occidens, an dicatur pacem rumpere n. 37.

Sed

Ed postquam, vt supra dixi, potest forascitus impunè occidi, quæritur; an possit occidi extrà territorium? In occurrenti casu, cùm D. Andreas Saluo ab hoc Regno banditus, fuerit in Ciuitate Beneuenti occisus, fuit de hoc dubitatum, & cõsultus, quid sentirem; multa scripsi, quæ ad futuram memoriam placet hoc inserere, videlicet.

Senec. lib. 7. de benefic. nu. 217. fol. mihi 142. dicit, quod quãtùm possumus causas apud nos agamus, & iterùm in Epist. 20. nu. 3. fol. mihi 205. dicit, redigere ad parua; in quibus cadere non possit; vndè in præcepto mihi dato, vt quid in pręsenti causa sentirem, dicerem, sic cum Seneca respondi, vires, nempè, meas nõ sufficere, & onus mihi impositum graue esse, & iugum alligatum, onerosum, ita, vt vix audeam os aperire; dum tractatur de tali, & graui materia; necesse est enim leuius ad animum peruenire: vt ipse Senec. nos docet in lib. de tranquill. anim. cap. 1. num. 162. fol. mihi 685. tamèn, vt eius pręceptis obediam, licèt cum eodẽ Senec. Epist. 22. n. 1. dicere possim, quomodo tàm longas spes reliquam? quomodo ab ipsa messe descedam, vt præceptis non obediam? cum tanta sit in me mandata eius facultatiua authoritas, & authorizata facultas, vt non possim pręter mei ingenioli naturam in hoc aliqua differere; tamen, vt eius præceptis obediam, materiam agredior, & ea est. Vtrum Banditus possit occidi extrà territorium; quod tu intellige, de bandito proptèr delictum, qui vere banditus dicitur, non autem propter contumaciam solam, Farinac. quæst. 56. num. 335. vtilitas est, quod banditus occidens alium banditum, gaudet indultu, dũmodò delictum occisi sit maius, vel æquale delicto occisoris, aliàs, si delictũ occisoris erit maius illo occisi, non gaudet, Campagn. ad cap. Regn. Misericordiam num. 26.

Et, antequam materiam agrediar, oportunè quæri potest. Vnde dicantur banditi?
1 & est sciendum, quòd banditus dicitur à banditione, quasi ictio, siuè eiectio; quia per bãditionẽ eijcitur à bono publico, idest, separatur, vt inquit Catalan. de Indult. cap. 13. num. 3. ea ratione, quia exules dicuntur à patria,

& Ciuitate, & hoc verbum: Exules: idem est, ac si diceretur Apolies, dicti ab A; quod est, sine, & polis, quod est Ciuitas, & sic absque Ciuitate, Catalan. ibid. num. 20. sequitur Staiban. senior.cons. 63. num. 4. & ibid. peritissimus Paul. nepos, & licèt ban-
2 diti dicantur hostes patriæ; tamen non coguntur ire ad exercitum, ex Bald. in cap. dilectus, il 1. de rescript. Cōmentant. ad const. Regn. Hostici vers. banditos fol. mihi 158 secùs verò in bandito feudatario, qui cogitur irae ibid.

Materiā nunc aggrediēdo, quæritur, an banditus occidi possit extra terrirorium? in occurrenti casu, Andreas Sal-
3 uo, banditus ab hoc Regno, ad Ciuitatem Beneuenti se transtulit; & ibi se affidauit, & eo existente sub immunitate illius Ciuitatis, quæ immediatè Sanctæ Sedi Apostolicę subest, & ad illam confugientes sunt tuti, vt per Capobl. tom. 2. cap. 53. num. 5. Accidit, quòd Anellus Sbardone, in hac Regia Audientia de grauibus inquisitus, & ad foriudicandum citatus, ad Ciuitatem Beneuenti accessit ibique moram fecit per aliquos dies, & die nona mensis Februarij 1634. hora vigesima, dictus Anellus cum alijs associatus ictū scoppitti emisit, & interfecit dictum Andream, ante Ecclesiam Sancti Augustini existentem, & statim, ictu emisso, & in terra Andrea eiecto, discessit ab illa Ciuitate, timens, ne caperetur, & puniretur; & huic Regię Audientię de dicto seruitio notitiam dedit, & fuit dubitatum, vtrùm pro seruitio admitti debeat, & veniam suorum delictorū cōsequatur.

Pro parte affirmatiua, & sic quòd Banditus possit occidi extrà territorium, & per consequēs, quod gaudeat, Baiard. ad Clar. §. Homicidium, nu. 192. vbi colligitur, pro seruitio admittendum esse; huius enim exceptio impunitatis impedit processū ad vlteriora, etiam, si interfectus fuerit banditus extra territoriū bandientis; quē sequitur Amend. ad Franch. dec. 276. num. 4. Banditus enim censetur adeò banditus à territorio bandiētis, quòd non potest in eo sepelliri, Caball. cas. 83. nu. 1. & cas. 265. nu. 3. & 7. Banditus enim non debet se cō-
5 fidere extra territorium, quia ibi potest capi, & ad locum sui Iudicij, & sic bandi duci, & trahi, & Cartar. in tract. de exequut. sentent. cap. fin. n. 265. ex Roland. ibidem allegat.

gat. testatur etiam, in statu Ecclesiastico, plures bannitos fuisse captos, remissos, & ductos contra eorum voluntatē in territorium bandientis, & ibi decapitatos, & suspensos. Occidere banditum, est à lege inductum, vt Ciuitas malis hominibus purgetur, & permissum adeò est, quòd permi-
6 ctitur asportatio armorum, etiam prohibitorum pro bandito occidendo, Bouadill. to. 1. politic. lib. 1. cap. 13. nu. 85. vt latius dicam in sequēt. cap. & pro publico bono, publicaquè vtilitate, etiam, extrà territorium occidi posse, ex rationibus infra adducendis, & præsertim in casu nostro, Andream occisum in Ciuitate Beneuenti potuisse ab Anello occidi, ratione, quā adducit Farinac. quæst. 103. num. 215. vbi casum, qui tūc tēporis occurrit enarrat, nēpè, de Anibale Galeoto, qui occidit in Alma Vrbe, & sic, extrà Regnum Neapolis, Vincentium Ligoro à Ciuitate Neapolis banditum, & concludit, potuisse occidi etiam in Vrbe, & sic extra Regnum Neapolis, & per consequens extrà territoriū Iurisdictionis, quamuis territoria sint diuersa diuisa, & separata, & sub diuerso dominio: Regnum enim Neapolitanum, Potentissimo, ac Inuictissimo Hispaniarum Regi subest; Romana verò Ciuitas, Sanctissimo Domino, & sic Sanctæ Sedi Apostolicæ, vt per Farinac. ibid. nu. 209. ex infrascriptis medijs.

Prima, quia virtute Bullarū est statutum, quod Banditi à
7 Regno, censeantur banditi, etiam ab Vrbe, & extensio fit de Regno ad Vrbem, & cùm extensio debeat fieri cū omnibus suis qualitatibus, vt Farinac. ibid. nu. 244. & 247. per consequens, potuisse illū Vincentium in Alma Vrbe occidi, Farinac. asserit; vnde eadē ratione cōprehensiuè substinetur, potuisse hunc Anellum Sbardone eundem Andream banditum, in Ciuitate Beneuenti occidere, & venia delictorum dignū esse.

Secunda, Farinac. cit. loc. num. 210. & antè eū; Baiard.
8 ad Clar. §. homicidium; nu. 271. asserit, iuris dispositione banditum occidi posse in loco comfœderato. & occisorē non puniri, Ioseph. Ludouic. comun. conclus. tit. de bandit. conclus. 11. vers. infero 10. sed, sic est, quòd Ciuitas Beneuēti est cū Regno Neapolitano confœderata, immò intra ipsius fines, hic banditus potuit ibi occidi.

Tertia, ex iuris dispositione

banditus

banditus ab vno loco censetur etiàm banditus, à loco ad-
9 iacenti, Foll. pract. crim. tit. bandiantur, num. 29. & ibi Baldax. de Angelis num. 30. sed sic est, quòd Ciuitas Beneuenti est locus adiacens huic territorio Regni; ergò potuit ibi occidi.

Quarta Farinac. ibid. num. 218. dicit, quòd occidens Banditum extra territorium
10 bandi, & in loco; in quo nõ est banditus, meretur, & cõsequitur maius præmium, ex quo exponit, se maiori, & euidenti periculo: potest enim ibi capi, & puniri; sed sic est, quòd hic occisor exposuit se maiori periculo, Ergo &c.

Quinta, ex eod. Farinac. ibid. num. 116. testãte, quòd occidens banditum extra ter-
11 ritorium bandientis, sicùt in loco bandi, puniri nõ potest, ita etiàm præmium, à loco prædicto statutum, consequi debet.

Sexta, quòd indiuiduo possit occidi banditus extrà terri-
12 torium, tenet Arnon. sing. 27. Marsil. sing. 292. num. 1. & tom. 2. com. opin. tit. sententiam passis, tit. 34. num. 76. & nouissimè ex adductis in præced. tract. de pugn. doctor. tit. de foriudic. num. 21. vbi refertur, Speranzam de Leo fuisse admissum, & ad discussionem indultus guidatũ à Commissario Campaneæ, ex eo, quia occidit in Territorio Beneuenti Nocentium Ciardo, ab hoc Regno banditum.

Et postremò, si verum est illud, quòd banditus potest
13 occidi in Ecclesia, quandò est in territorio bandientis, adeò, quòd Banditus à territorio, censetur banditus ab Ecclesijs, in eo existentibus, vt ex multis congerit Donat. Ant. de Marin. quotid. resol. cap. 116. num. 4. & seq. sed sic est, quòd Ciuitas Beneuẽti, quamuis Ecclesię Romanę subsit, est intrà fines Regni, vt patet; Ergo ibi occidi potest.

Pro parte verò negatiua, & sic, quòd Banditus non occidatur extra territorium, substinetur ex infrascriptis.

Primò, ad hoc, vt banditus occidatur in territorio alieno, requiritur consensus, saltim tacitus, & præsumptiuus illius Iudicis, in cuius territorio oc-
14 ciditur: sed sic est, quòd hic consensus non interuenit; ergo occidi non potuit.

Secundò, banditus in vno loco, potest in alio exercere
15 officium, & ad honores promoueri, ex Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap. 12. n. 61. & testimonium ferre, Farinac. quæst.

quæst. 56. n. 334. ex eo, quia extrà territorium banni, tutus est; ergò occidi non potest.

Tertiò, Bānitus potest vbique suum debitorem conue-
16 nire, etiam, quòd ibi non sortiatur forum, Mauf. de caus. exeq. ampliat. 20. num. 11. Rip. in tract. de pest. titul. de priuil. contract. pest. par. 2. n. 3. fol. 3. ea ratione; quia extrà territorium banni tutus est; ergò occidi non potest.

Quartò, Banditi succedunt
17 in bonis, extrà territoriū existentibus, Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 11. num. 8. & 10. ea ratione; quia extrà territorium bandi tuti sunt; ergò occidi non possunt.

Quintò, ex Io. Grand. de
18 Bell. exul. tit. de quantit. quęst. 3. n. 23. testante, pro delictis commissis extrà Prouinciam, quem indultari non posse; quia vnus Iudex non habet Iurisdictionem in alia; ergò occidi non potest.

Sextò, Banditus de vno territorio, non potest recognosci, & puniri ab alio Iudice alterius territorij, etiàm, si esset originis, & domicilij, Capoblanc. tom. 1. de authorit. Baron. pragm. 8. par. 2. num. 123. Ergò occidi non potest, neque quis capi in alieno territorio potest, Capoblanc. to. 2. cap. 41. n. 8.

Septimò, foriudicatus ab vno Iudice, non potest, eius
20 sententia ab alio Iudice exequi, etiàm, si ille Iudex superior esset, Capoblanc. tom. 1. de Baron. authorit. pragm. 8. par. 2. num. 116. Ergò, si sententia foriudicationis ab alio Iudice; etiàm superiori exequi non potest; ergò nec banditùs extrà territorium occidi potest.

Octauò, Banditùs in vno loco, possidens bona in alio ap-
21 plicantur ad Iudicem loci territorij, non autem bandientis, Marin. resol. quotidian. cap. 35. num. 2. ea ratione; quia Iudex banni non habet Iurisdictionem in alio territorio; ergò ibi banditus occidi non potest.

Nonò, vera est illa regula; quòd pro delicto, extra Re-
22 gnum commisso, non potest in Regno puniri; nulla enim datur punitio pro delicto extrà Regnum commissò, Farinac. quæst. 7. num. 2. quem sequitur Maur. Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 23. nu. 28. Vndè sequitur, quòd, sicuti non potest pro delicto commisso extrà Regnum puniri, ità nec extrà Regnum occidi.

Decimò, in specie, & in diuiduo, quòd banditus non possit occidi extrà territoriū

bandien-

bandienti, tenet Cęsal. consf. 35. num. 19. Peregr. de iure
23 Fisc. lib. 3. titul. de bandit. num. 28. Arnon. singul. 27. Tasson. de Antefat. vers. 12. obseruat. 1. num. 55. qui dicit, quòd banditus occidi potest intrà fines territorij bandi, nō autem extrà, Reg. Tap. tom. 5. iur. Regn. in const. pœnam eorum, nu. 26. fol. mihi. 285. Marin. resol. quotidian. cap. 116. num. 8.

Vndecimò, Banditus non potest occidi in Ecclesia,
24 Clar. §. homicidium, vers. vlterius quæro, & ibi Baiard. num. 268. Ferret. cons. 68. quem sequitur Regen. Rouit. rubr. de exulib. sed sic est, quòd Ciuitas Beneuenti est Ecclesiæ; nàm Sanctæ Sedi Apostolicæ subest; ergò occidi non potest.

Et, in terminis, non posse Banditum à Regno occidi in
25 Ciuitate Beneuenti, refert Reg. Rouit. rubr. de exulib. num. 7. in quo loco testatur, fuisse Ioannem Gamboam condemnatum in Insulā per decemnium; eò, quòd in Ciuitate Beneuenti interfecit Sigismundum banditum ab hoc Regno, prout ego dixi in titul. de foriudicat. in præced. tractat. de pugn. Doctor. n. 21. Vndè, cùm semel sit decisum, non est vlteriùs quærendum; & concludendum venit, non pro seruitio, sed pro delicto reputari debere, & occisorem, tanquàm homicidam, puniendum fore.

Vndè ex tanta Auctorum varietate, & scribentium contrarietate, oritur inter Doctores pugna: sequitur inter Iudices prælium, & nimirum, quia Doctores semper pugnant, prout pugnauit Viuius cum Farinac. vt scribit Rip. in tractat. de noctur. temp. cap. 82. num. 2. posset enim opinio affirmatiua substineri, ex eo, quia Iudex Bādi conatur purgare suum territorium malis hominibus, ne delicta remaneant impunita, &, ne delinquentes audaciores fiant, ad delinquendum tuti, ac certi illa spe; non posse extrà territorium offendi.

Posset opinio negatiua substineri, & sic, non posse extrà
26 territorium occidi; quia Iudex bandimenti nullam authoritatem habet extrà suam Iurisdictionem, prout in simili dicitur, quòd, si quis est banditus vnius Ciuitatis confœderatæ in ligam cum alia Ciuitate, potest in Ciuitate, in ligam confœderata manere, nisi ad inuicem adesset conuentio, vt vna non recipiat banditum alterius, Ferret. de re militar. titul. de iust. & iniust. bell.

bell. nu. 154. fol. mihi. 160.

Ego verò pro illis cōciliandis, & vt Aduocatus victoriam causæ consequatur, tres casus distinguendos esse, arbitror.

Primum, nempè, aut tractatur de puniendo in Regno
27 regnicolam, qui in Ciuitate Beneuenti, & sic extrà Iurisdictionem deliquit. Secundùm, aut tractatur, si Iudex Beneuenti potest punire Regnicolam, occidentem in sua Ciuitate, vel territorio banditū à Regno. Tertium, aut tractatur, si occidens in Ciuitate Beneuenti bāditum à Regno, præmium consequatur, & veniam suorum delictorum obtineat.

Si primo casu, & sic, si tractatur de puniendo Regnico-
28 lam, qui extrà Iurisdictionem deliquit; tunc quotiescumque extrà Iurisdictionē delinquat, semper delictum dicitur, & punibile est, nedum ex illa Regula: quòd Iudex domicilij, & originis potest punire vaxallum, alibi delinquentem, ne delicta remaneant impunita, ex Franch. decis. 66. quem omnes moderni sequuntur; verùm etiam ex doctrina Rouit. in cit. rubr. de exulib. n. 7.

Si verò sumus in secundo casu, & tractatur, an Curia Beneuentana possit punire regnicolas, vel alios guida-
29 tos, occidentes Banditos, in dicta Ciuitate existentes, & affidatos, & tunc, cùm in eadem Ciuitate extant statuta, quibus grauiter puniūtur talia committentes, ad illa te remitto, ne falcem in messem alienam mittere videar.

Si verò in tertio casu sum⁹, & sic, si tractatur, an occidens Beneuenti banditum ab
30 hoc Regno, gaudeat indulgentia suorum Criminum, & premio sibi promisso; & tunc distinguēdi sunt plures casus; primus; aut interfecit odio priuato, particulari causa, vel inimicitia; secundus, aut casu, vel fortuna; tertius aut occidit zelo iustitię, vel ad publicam vtilitatem, quartus; aut specificè causa consequendi præmium, & veniam delictorum.

Si primo, & secundo casu, & sic, si occidit odio priuato, vel particulari causa, vel ini-
31 micitia, vel casu, aut fortuna; tunc non gaudet, nec præmio, nec venia; quotiescumque enim ex causa priuata, vel priuata vindicta banditus occiditur, non gaudet, Petr. Girard. sing. 14. num. 4. & 10. ex Angel. & alijs ibi relatis, & Cabal. cas. 274. n. 12. Farinac. quæst. 103. nu. 199.

Si verò tertio, & quarto casu; tunc gaudet; clara est enim

regula iuris, quæ se habet, quod debet Prouincia malis hominibus purgari, & prò illis extirpandis fuit imposita impositio granorum trium, vel alia solutio pro quolibet fumante seu focolario, Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. tit. de regalib. imposit. §. 1. num. 59. & 64. vt subditi Suæ Maiestatis quietè remaneant, & viuant; verùm etiã, vt homines à delinquendo se abstineant, à committendo remoueantur, & à peccando detineantur, vidẽtes, scientes,
32 & practicantes, quòd impunes non euadunt, pœnas non effugiunt vbique, etiam in territorio, quod immune cogitant, castigantur, occiduntur, vitam de facto amittunt, debitores Deo remanent, & prò inde extrà territoriũ occidi possunt, exemplo eorũ, quæ dicit Caball. cas. 61. nu. 5. & seq. & Arnon. sing. 27. quando enim de foriudicato, vel bandito occidendo, vel perturbatore, aut inquietatore extirpando tractatur; tunc pro bono publico, sufficit quomodocumque occidatur, & est satisfactum statuto, sequitur Girard. citat. loc. num. 9. quælibet enim Ciuitas quisque Iudex studet, & studere debet, quomodo potest criminosum expellere, de quo nulla salus speratur, nullaque spes est certa, vt alijs infuturum non noceat, vt publicam lętitiam nõ perturbet, publicamque quietem non impediat, vt dicit Sayr. Clau.
33 Reg. lib. 7. cap. 11. nu. 14. Actus enim de occidendo in alia Iurisdictione, non est actus Iurisdictionis; sed potiùs necessariæ defensionis, Sayr. ibid. & tantò fortiùs, quando occiditur banditus, non propria vindicta, non liuore, ne priuata causa, non delectatione effundendi sanguinẽ humanũ; sed potiùs pro
34 bono publico, publicaque vtilitate, & zelo iustitiæ, quo casu, etiam citra peccatum licitum est banditum occidere, Caball. casu 61. num. 6. & iter. in tract. de omn. gener. homicid. nu. 530. & in dubio præsumitur factum potiùs zelo, quàm odio, vel vindicta, nisi intèr occidentem, & occisum adsit inimicitia, Farinac. quæst. 103. num. 202. licèt quoad forum poli, & si quoad peccatum, contrariũ asserat, Sayr. cit. loc. quod peccatum committat, quãdo sine consensu Iudicis, in cuius territorio occidat, id faciat.

Et quãdo propter præmiũ, sibi promissum; vel specificè, vt veniam suorum criminum
35 consequatur, adimpleat id ad

quod

quod se obtulit, & maiori periculo se exponit; tunc præmio, & venia dignus est, immò laudandus venit; maius enim periculum subire se exponit in illa Ciuitate, in qua si tunc capiebatur, statim morti tradebatur.

Si autem qui banditum occidere ad sui defensionem, nec præmium obtinet, nec
36 veniam consequitur, Cost. in tract. de scient. & ignor. iur. & fact. distint. 44. num. 4.

Scias autem prò complemento, quòd, si Titius habue-
37 rit inimicitiam cum Caio, cum quo indè pacem fecit, & promisit, eum non offendere, inde Caius effectus est banditus propter delictum; quem Titius occidit, an potuit occidere, & dicatur pax rupta, & debeatur pœna conuenta de non offendendo? Iul. Ferret. in tract. de re milit. tit. de fer. seu Indut. nu. 90. fol. mihi 401. mouet quæstionem, & ex Bart. resoluit, quòd potuit impunè occidi, & non dicitur pax rupta, nec pœna debetur, quo nota, in dies euenire potest.

Et de offendente extrà territorium, an dicatur pax rupta? vide Farinac. quæst. 107. nu. 238. & seq. & nu. 259. & seq.

Caput Octauum.

ARGVMENTVM.

Asportatio armorum prohibitorum, an sit licita pro occidendis banditis.

An, quando pulsatur campana ad arma pro illis persequẽdis.

SVMMARIVM.

Armorum prohibitorum, nempè, scoppittuoli, asportatio, an sit licita pro occidendis banditis à n. 1. ad 15.

Banditi, vt occidantur, interest Reipublicæ n. 3.

Armorum asportatio, an sit licita pro persequendis malefactoribus nu. 6. 7. & 8.

Limita num. 9.

Campana si ad arma pulsatur, an sit licita delatio armorum prohibitorũ n. 11. 12. 13. & 14.

Statutum, generaliter loquens, quos casus comprahendat n. 14. & 15.

Explanatis requisitis, quæ concurrere debẽt, vt pęna mortis imponi possit, pulcra se offert quæstio, quam pręcedent. capi tetigi num. 6. an pro occidendis Banditis,
1 vel malefactoribus capiendis licita

licita sit asportatio armorum prohibitorum, nempè, *Scopettuoli*, *Archibugetti*, & aliorum breuiorum, vel illa asportans puniatur; Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 394. num. 78. ex Bart. & alijs relatis pro affirmatiua concludit.

Farinac. quæst. 103. n. 76. asportationem illorum permittit, etiàm, si asportatio, ne-
2 dùm sit prohibita de iure cõmuni; verùm atiam, & illorũ delatio, atque detentio, virtute Bullæ, vel statuti; publica enim versatur vtilitas, & Pro-
3 uincia malis expurgatur hominibus, quando malefactores capiuntur, & banditi occiduntur.

Foller. ad prag. 1. de exulib. mouet quæstionem, & distinguit, quòd: Aut arma sunt prohibita asportari tantùm; & tunc asportans pro bandito
4 occidendo, non punitur: Aut verò arma sunt prohibita, nedùm asportari, sed detineri, vt sunt vulgaritèr nuncupati, *Scopettuoli*, *Archibugetti*, & alia breuiora; & tunc deferri non possunt, & deferens punitur.

Io. Grand. in dict. tractat. spec. 14. n. 3. placet opinio, quòd armis prohibitis occidatur, dummodò non adsit magnum interuallum.

Carauit. ad pragm. exulib. num. 104. fatetur, Principem
5 consulendum esse, & asportationem, gratiam Principis mereri, Farinac. quæst. 108. nu. 120. dubitat de ista permissione, stantibus tot bullis summorum Pontificũ, prohibentium delationem, & detentionem dictorum armorum.

Ego verò, motus ex Baiard. ad Clar. § homicidium n. 199.
6 dico, quòd pro occidēdis banditis, & malefactoribus capiendis, nedùm est licita, & impunibilis asportatio armorum prohibitorum, etiam virtute statuti, verùm etiàm possunt persequentes trascendere muros Ciuitatis, sequitur hanc opinionem Bouadill. tom. 1. politicor. lib. 1. cap. 13. n. 85. sic probo, vera est illa regula, quòd concesso vno, conceditur omne id per quod deueniatur ad id, & alia, qui
7 vult consequens, necessario præsupponit antecedens, vulgatis iuribus; sed, sic est, quòd ex constitutione Regni permittitur, Banditum occidi; ergo permittitur antecedens, & omne id, per quod deueniri possit ad id, & cùm tormentum paruum, & alia arma breuiora aptiora iudicantur, pro illis occidendis; ergò per consequens illorum delatio permittitur. Vndè concludo quòd tàm progrediendo ad illum actum, idest eundo, &

in co-

in eodem actu occidédi, quã redeundo, & sic, post factum, licita est, immò impunibilis
8 armorum prohibitorũ asportatio, Carauit. cit. loc. num. 103. quod tu intellige, dummodò actus sequatur, & deferens simulatè non agat, quæ simulatio ex coniecturis colligitur, dum in dubio nemo præsupponitur, arma asporta-
9 re pro bannito occidẽdo, Farinac. qui multos congerit quæst. 108. nu. 116. & seq.

Iterũ quæri potest, si quãdo pulsatur Campana ad arma
10 pro persequendis malefactoribus, siuè forascitis; ciues prosilientes, & exeuntes armati, possunt vti huiusmodi armis prohibitis, Io. Grand. citat. tract. de Bell. exul. 12. special. n. 1. & 2. mouet du-
11 bium, & dicit, posse Præsidẽ licentiã dare militibus asportandi arma prohibita pro illorum persecutione, cuius doctrina casui nostro adaptari non potest; nàm clarum est, quando Præsidis, vel alterius magistratus licentia interuenit, impunes sunt asportantes, sed nostrum institutũ est; vtrum exeuntes ad sonum Campanæ ad arma, possunt istis armis breuioribus vti;
12 vndè ego affirmatiuè cõcludo, posse ciues, exeuntes ad sonum Campanæ pro persequendis banditis in illo actu vti armis prohibitis, stante periculo imminenti; & cùm exeunt ante præsentiam Officialis, iubentis pulsationem Campanæ, & persecutionem forascitorum, tolerantur, & ex illa tolerantia inducitur tacita licentia, quæ pro illo actu sufficit, Bursatt. cons. 77. n. 9. quem sequitur Farinac. quæst. 108. num. 127. ex illa enim multitudine ciuium, & hominum exeuntium; cen-
13 setur necessitas, quæ non habet legem, nec animus malus arguitur; dummodò post illum actum, arma prędicta deponant.

Aliam rationem affirmo, quòd, quando statutum ge-
14 neraliter loquitur, compræhendit omnes casus, & modos cogitabiles, & incogitabiles, directos, & indirectos, Marsil. cons. 8. num. 37. 38. & 39. quem vide omninò, vt videatur, si verum dixi, & sic semper ego seruatum vidi, & seruatum audiui; & seruaui præsertim in hoc Principatu in casu, & suspectione multitudinis Banditorũ, iussi omnes ciues teneri nedum prosilere ad sonum campanæ, & toleraui, vt arma essent etiam breuiora. & prohibita, verùm etiam in eorum Apotecis, & Domibus arma detinerent, vt aduc-

aduenientе casu; prompti, & parati essent ex illa ante signata ratione necessitatis; quæ legi non subiacet, & hoc Regium Tribunal tanquam superius, & maius admisit; ac approbauit summaque prouidentia esse actum censuit.

Verum pulsatio campanæ potest fieri etiam pro alijs delictis, dummodo delicta sint grauia, alias ciues non tenentur prosilire armati, & multari non possunt; sic sustinet Capoblanc. postea visus tom. 1. prag. 19. num. 58. cuius doctrina practicanda venit in persecutione bannitorum, vel campaneam armantium, contra quos Regiæ Pragmaticæ, campanam statim ad arma pulsari iubent, & omnes prosilire armatos pro illis capiendis.

Ego verò dico posse pulsari pro omnibus delictis necessitate suadente, nedùm ad persequendos criminosos; verùm etiam ad aliud malum euitandum, etiam per officialem ordinarium loci, & dùm in hac mea Fuscana Ciuitate fuisset accensus ignis in domo Medici Detij Cèrrella, nostra egestate tùm in curando infirmos primarij, & insignis; tum etiam pietate cæterisque virtutibus muniti, Don Franciscus Ramires Hispanus Officialis ordinarius ad ibi occurrendum iussit campanam ad arma pulsari, de quo dedignatus Præses Don Martinus Saauedra, y Guzman, dicebat non posse officialem loci pulsationem campanæ mandare absque sua licentia; est enim Præses, & Capitaneus ad Guerram.

Ego qui partes Excellentissimi Domini Principis Venusij mei Domini tuebar, dicebam licentiam pulsandi cápanam ad arma spectare ad ordinarium Officialem loci, dispositione Regiarum Pragmaticarum; nempè, prag. 1. de persequend. malefact. & prag. 1. de exulib. Foller. ad prag. 1. de exulib. n. 65. Capoblanc. cit. loc. num. 56. Et proinde, non posse ipsum Præsidem se intromittere, nec sonitum impedire; nàm pulsatio prædicta ad Iudicem loci spectat, & oppositis per mè non obstantibus, Præses mandatum pœnale, vt à domo Gubernator non exeat, fieri fecit, qui, mandato non obstante, Neapolim se transtulit, & omnium notitiã Excellentissimo Principi dedit; qui adijt Sacrum Consilium, & obtinuit decretum, quòd hic Officialis non molestetur, & insuper certiorauit Excellentissimum Dominum Regni Proregem, à

quo

quo obtinuit infrascriptas literas, sequentis tenoris. A tergo. *Al muy magnifico Señor Don Martino Saauedra, y Guzman Gouernador, y Capitan à Guerra della Prouincia de Principato Vltra, guarde Dios; Monlefusco.* Intus verò. *Muy magnifico Señor: Hauiendo entendido la orden, que hiziestes al Gouernador d'essa Ciudad, porque por el acidente de hauerse pegado fuego à vna casa, hizo tocar la campana à las armas por lo de mas, que en esta materia hà passado, he resuelto de ordenarle se vuuolua à essa Ciudad à seruir el sù officio, y à vos Señor, que por la causa referida no le hagais molestia, ne vexacion ninguna, restituendole la toba, que se le hubiere sequestrado, de manera, que en modo alguno reciba agrauio, que assi es mi voluntad. N. S. guarde. Napoles 12. de Maio 1633. A lo que Señor mandaredes El Conde de Monterey. Blanes Secretario. A Don Martin de Saauedra.*

Ex quibus colligitur sonum Campanæ ad arma spectare ad Iudicem loci, & sic Officialem ordinarium, & idem seruandum est in omnibus locis.

Et adeo pulsatio Campanæ ad arma permittitur, vt possint etiam Syndici Terrarum ex licentia, quam à lege habēt pulsare campanam ad arma pro persequendis malefactoribus, absque alia licentia Officialis ordinarij, si inhærere velimus dictis per Marant. in pragm. 2. de administr. Vniuers. nu. 98. cuius materiam post ibi scripta tetigit Nouar. de grauam. Vassall. grauamin. 330. tom. 1. vbi refert sic seruatum vidisse, & me allegat.

Caput Nonum.

ARGVMENTVM.

Banditi, an possint detineri per capientes domi, & per quod tempus.

Non summatur, ex quo continet, id quod in Argumento.

Anditi, nedùm sũt Proditores Patriæ, & possũt impunè occidi, etiàm extrà territorium, & cum armis prohibitis, vt supra dixi; verùm etiã, quando capiũtur; an possint domi detineri per aliquod temporis spatium, & indè Curiæ tradi? hæc difficultas pluriès est orta in hoc Regio Tribunali; nam Guidati, & alij, Curiæ inseruientes, capiunt Banditos, vel illis caput obtruncant, inde domi, vel in nemoribus absconditos

sconditos tenent, donec veniant ad Tribunal; & tacent illos habere præ manibus; sed simulant illos capere velle; obtinent Guidaticũ, vel Indultum; & indè illos asportãt ad Regia Tribunalia publicè magno cum gaudio, & scoppittarum sparatorijs, & videtur, equum Troianum ascendisse, & Deus, & Mundus scit quomodo ceperũt; nàm multoties capiunt eos, quos secũ per Campaneam ducunt, & absque delictorum patratione, Banditos, & armantes vocant. Et ego scio, multos pauperimos fuisse per vim captos à Banditis armantibus, & ad eorum cœtũ per vim asportatos, inde, capite obtrũcatos, vel viuentes captos, Tribunalibus adduxerunt, vt indultum asportantes consequerentur; vndè dubitatur, si hęc detemptio captiuorum sit licita? Foller. ad prag. 1. de exul. num. 24. ex Alberic. ibi relat. mouet quæstionem, & in affirmatiua residet, ea ratione: quòd sicut potest, occidi, ita fortiùs offendi, & cõtumelijs, iniurijs, & male tractamentis affici; illa enim detemptio est species offensionis, ex Innoc. in cap. nuper de sẽtent. excomunicat. Reg. Rouit. Rubr. de Exul. num. 3. ex eod. Alberic. affirmat, posse per plures dies detineri; de iure enim cõmuni datur detemptio per viginti horas l. capite quinto, ff. de adult.

Sed Affl. in const. Regn. pœnam eorum, nu. 83 testatur ex cap. Regum Caroli Primi, & Secundi, esse prouisum, posse Banditum detineri spatio bidui; immò si assignatio infra dictum tempus cõmodè fieri non potest, denunciatur Vice Regi, vel Officialibus, Affl. ibid. nu. 83. & sic seruari in Regno Siciliç testatur Mut. cap. Sicil. tom. 1. cap. 55. n. 28. & iterum tom. 3. cap. 51. num. 180.

Et consignatio fit in M. C. V. Domino Regenti, & Iudicibus; in Regia Audientia Auditoribus, & Præsidi, non autẽ Fiscali soli; Fiscalis enim non habet Iurisdictionem, Carauit. ad prag. 1. de exulib. num. 12. Sed practica in Regijs Audientijs est, quòd siuè caput, siuè ipse viuens consignatio, fit in loco, in quo Tribunal regitur, & in eo omnes Officiales conueniunt, fit receptio, & capitur informatio de captura.

Caput

Caput Decimum.

ARGVMENTVM.

Concordia in Regijs Triremibus per inquisitos cum Fisco, an fiat hodie, sicut olim.

Non summatur, ex quo continet id, quod in argumento.

INquisiti olim ad euitãdas prolationes sententiarum se concordabant cũ Regio Fisco de inseruiendo S. M. in Regijs Triremibus, practica erat, quòd porrigebat memoriale in Tribunali, in quo enarrabantur delicta commissa, & offerebat S. M. inseruire in Regijs Triremibus per tot annos, si Tribunali videbatur tempus, & seruitium, delictis conueniens, in dorso memorialis prouidebãt: admittatur, & de inde decretum interponebatur, vt infrà; si verò delicta maius seruitiũ requirebant, asportabatur inquisitus in aula, & ibi se concordabat cum Tribunali, & Fisco pro tempore; inde interponebatur decretum, sub hac forma: In causa Regij Fisci cum T. de T. inquisito de T. & T. delicto fuit prouisum, vt infra: Per Regiam Audientiam in Banca, &c. referente T. Auditore causæ Commissario Coram D. Præside, visa eius spontanea oblatione, in qua se obtulit seruire in Regijs Triremibus personaliter per annos tot, & per Regiam Audientiam acceptata, vigore potestatis concessæ per S. E. fuit prouisum, & decretum; quòd dictus T. de T. remiget per dictos annos tot pro causa prædicta, & hæc erat vera practica. Hodie hoc est sublatũ, & nõ possunt huiusmodi concordiæ fieri, & est prohibitum per Regiam pragmaticam 10. de offic. Iud. §. 11 per hæc verba: *Che le dette Regie Audientie non facciano accordij de carcerati per il seruitio delle Regie Galere senza espresso ordine nostro, e facendosi, siano de nessuno valore.*

Quod limitatur nisi à Domino Prorege esset talis potestas impartita, vt soleat passim, vel Reg. Aud. vel alijs delegatis facultatem huiusmodi concedere, vt infra dicam.

Z Caput

Caput XI.

ARGVMENTVM.

Relationes quomodo sint fasaciendæ in causis.
Pendente relatione facienda, an sit supersedendum in causa.
An supersedeatur, pendente responso, si prouisiones nó continent terminos supersessorios.

Non summatur, ex quo continet id, quod in Argumenno.

St tanti pôderis hęc potestas extraordinaria,& ad modū belli, quòd ab ea nō datur appellatio ad aliū Iudicem, nisi ad D. Proregem, & eius Collaterale Consilium per viam recursus; à quo obtinentur passim prouisiones, quòd fiat relatio; vndè est sciendum, quòd relatio est facienda de eo,quod tunc temporis in processu constat, nec potest informatio de nouo capi, prout primo erat statutū per prag. 3. §. final. de relat. Hodie de nouo est cautum in prag. 10.§. 18.de offic.Iudic. & seruari in Regno Hispaniarum, asserit Bouadill. tom. 1. politic. lib. 5. cap. 3. num. 14.&,si semel est facta relatio, non est vlteriùs facieda,etiàm quòd adsit ordo, quòd fiat relatio,nisi adsit clausula: Quòd iterum fiat, non obstante, quòd sit aliàs facta, prag. 3.de relat. & iter.prag. 10. de offic. Iudic. §. 19.& §. 56.& relatio debet subscribi à Præside Auditoribus, & Aduocato Fiscali, Glosell. in §. 56. ead. prag. 10.nec Secretarius illam cōsignare potest absque omniū subscriptione §. 4. prag. 10. de offic. Iud.

Solent expediri prouisiones, quòd fiat relatio, & interim supersedeatur per dies tot, computandos à die transmissionis relationis,& in hoc non est dubium,quòd pendēte termino,non potest procedi in causa; sed tantùm, illo elapso.

Sed dubium stat in eo, si prouisiones non continent terminum; sed simplicitèr dicant:fiat relatio,an debeat expectari responsum,& interim supersederi in procedendo, vel facta relatione, nullo expectato responso, in causa ad vlteriora procedi? accidit in causa Ferdinandi Porriello, & aliorum Terrę Apitij, inquisitorum de pluribus, pro quibus D. Leonardus de Tocco

eorum

eorum vtilis Dominus, me pro eo causas Agente, remissionem causæ petebat, & timens, ne hæc R. A. illam denegaret, obtinuit prouisiones per Collaterale, continentes, quòd prouideat super remissione petita, &, si erit in voto, non remittendi, relationem faciat, nulla facultate tributa vt procederet; sed simplicitèr ad sunt verba: *Farete relatione, acciò, quella hauuta, & vista, possiamo ordinare quel, che se hauerà da essequire.* Fuit decretum, quòd pro quibusdam delictis remaneant, pro alijs verò, si remanet locus pœnę, remittantur, & fiat relatio, quæ fuit facta, & transmissa; sed per dies non fuit habitum responsum; Fiscalis Laurenzanus instabat procedi ad vlteriora, tùm, quià non erat prohibitũ, in causa procedere, ex quo in prouisionibus non aderant verba prohibitiua, cùm etiam quià relatio erat facta, & transmissa; dicebat vnus Auditor, esse expectãdum responsum, & interim supersedendum, fretus authoritate tex. in l. final. Cod. de relat.

Alter Auditor fretus prag. de offic. Sacr. Consil. dicebat, expectandum esse terminum vnius mensis; nàm sic seruatur in M. C. quæ, quando per Sacrum Consiliũ inhibetur pro verbo faciendo, debent partes procurare, vt infra mensem fiat relatio, aliàs termino elapso, proceditur in causa.

Alter Auditor dicebat, esse ordines in hoc Tribunali generales, quòd quando in prouisionibus, & ordinibus non adest specificatum tempus, quo supersederi debet; sed simpliciter dicitur; fiat relatio, nõ intelligitur supersessũ, & non prohibetur procedere in causa in terminis, in quibus reperitur ad vlteriora, virtute ordinis, sequentis tenoris, videlicet. A tergo. *All'Illustre Señor El Duque de Campoclaro Gouernador, y Capitan à Guerra en la Prouincia de Principad'Vltra. Montefusco.* Intus verò. *Illustre Señor, Por la relacion, que V. S. me hà hecho cõ essa Audiencia en 7. deste en virtud de prouision de Collateral, he entendido el homicidio, que Francesco de Bernardo preso en las carceles desse Tribunal, comitio proditoriamente en persona de Ioan Antonio Ranconio, en cuya causa ha sobreseido essa Audiencia hasta tener respuesta de la dicha relacion, y porque en ella nunca se impidio el proceder en la dicha causa, puesto, que no se ordeno, que se sobrasedesse en el curso del negotio, estarà V. S. aduertido para adelante, que quando no se dize en las prouisiones de*

Collateral, que se haga relacion de vna causa, y sobresea por tiempo limitado, no se ha de dechar de proceder de iusticia en ella, conforme la calidad del delitto, y assi por lo que tocca al dicho homicidio, hà parecido, que siendo cometido con circostancias de tanta grauedad, se proceda contro el dicho Francesco Bernardo, y de mas complices en el à todo lo que fuere de justicia, con todo rigor, en conformedad de la delegacion, que tiene, y assi lo harà executar V. S. conueniendo à la buena administracion della. N.S. guarde. Napoles 23. de Deciembre 1633. A lo que mandare V. S. El Conde de Monterey. Al Duque de Campoclaro.

Ego verò dicebam, ex verbis positis in prouisionibus, in illis: *Farete relatione, acciò, quella hauuta, & vista, possiamo ordinare quel, che se hauerà da esseguire.* Esse prohibitum, ad vlteriora procedere; sed expectandum esse responsum, cò fortiùs, quia relatio prędicta non fuit consignata D. Leonardo de Tocco, nec mihi causas agenti; sed simpliciter fuit missa per Fiscum; adeò quòd nō censetur transmissa; quandò enim relationes ad instantiam partium fiunt, & transmittuntur, debet transmissio notificari, vt notitiam habeant, & expeditionem adire valeant, quod cum in hoc casu non sit completum, non dicitur relatio transmissa, & sic fuit superfessum.

Præterea sciendū est, quòd huiusmodi relationes per prius, & sic olim consignabantur partibus, quæ vel eas celabant, vel tardius consignabant, & negotiorū expeditio, & causarum decisio in infinitum protrahebatur; vnde ad ipsorum celerem terminationem fuit ordinatum per Dominum Proregem, non esse partibus consignandas, neque procuratoribus, siuè causarum tutoribus; sed transmittendas esse ad D. Secretarium Regni, cuius Officium exercetur per Illustrissimum D. Io. Angelū Barilium Ducem Caiuani, ex nobilissima, & antiquissima familia de Barrile, diligentia munitum, integritate, bonisque moribus dotatum, ac omni scientia ditatum, vt ex literis sub die 27. Iunij 1633. in illis verbis: *Hà parecido ordenar à V. S. y à essa Audiencia esten con particular cuydado de à qui adelante de no entregar las dichas relationes à ninguna de las partes interessadas, ni à sus procuradores, sino de remitirla de officio en poder del Duque de Caiuano Segretario de Su Magestad en este Reyno, paraque luego se trecheran en Collateral.* Et practicā est, quòd quandò debent transmitti relationes

lationes; Fisci est, illas trāsmittere, expensis inquisitorum; & à pauco tempore hinc est introductum, vt soluantur caroleni decem pro nuncio, quem vocant: *Corriero del Fisco*, nescio quo iure hoc ab inquisitis exigatur, nec qua recta conscientia hæc exactio tueri possit, tū, quia pauperrimi inquisiti non debent duplici onere grauari, nec afflictio afflictis addenda est; multoties sibi emunt laqueū, quo suspenduntur, quandò soluūt hoc salarium Nuncio, suam relationem asportanti, cùm etiàm, quia Dominus Prorex in præinsertis literis mandat trasmitti ex officio, in illis verbis: *Sinò de remetirla de officio.*

Caput XII.

ARGVMENTVM.

Præuentio inter duo Tribunalia Regia, an locum habeat.

Si vnum Tribunal Regium præuenerit in captura informationis, aliud verò in persona, quale præfertur.

Non summatur, ex quo continet id, quod in Argumento.

Solent isti forasciti, Campaneam præcurrentes, vel de se ipsis diuidi; vel in casu persequutionis, vel scaramuzza, vel discordia inter eos separari, vel alia de causa à continuatione armationis abstinere, vel aliquandò libet ex suspictione, quæ inter eos oritur, vnus ab altero separari. Vndè aliena territoria vagantes, quasi criminū immemores, eorum malæ vitæ obliti; verùm quia, qui facit peccatū, seruus est peccati, Accidit, quòd eorum peccata reducūt, & operantur, iustitia Omnipotentis Dei, vt in diuersis partibus capiantur, & multotiès in alijs Prouincijs Regni, vt pœnam eorum criminum patiantur. Vndè sæpè dubitari cōtingit, si vnū Tribunal Regiū informationem capit de sceleribus, commissis in eius Territorio, vel Regia Audientia in eius Prouincia; inde contingit capi ab alio Iudice Regio, vel ab alia Regia Audientia, quis erit Iudex competēns, ille, qui informationē cepit, vel citauit, & sic in præuētione reali; an verò ille, qui cepit inquisitum, & sic in præuentione in persona?

Hæc

Hæc quæstio potest resolui ex alia per DD. ventilata, quis erit competens, Iudex domicilij, originis, delicti, vel contractationis? de quibus, Deo Duce, sermonẽ diuersũ faciam, quia omnes isti Iudices habent separatũ ius, nẽpè, originis, quod non admittitur, nec alio modo mutatur, Grammatic. decis. 26. nu. Thesaur. decis. 90. num.

Forus domicilij est satis priuilegiatus, forus delicti principalior est, & potentius ius habet, cæteris præfertur, de Franch. decis. 37. & iter. dec. 88. num. 5. quem omnes sequaces, & post eum scribẽtes, amplectuntur.

Ille contractationis, licèt incompetens sit, quandò furem cum re furata capit, efficitur competens, & cognoscit, Capic. dec. 104. de Franch. dec. 681. vt latiùs dixi in tit. de furt. cap. 1. num. 7. & seq.

Sed quæstio nostra proposita, est diuersa; nam dubitatur, si vna Regia Audientia, vel vnus Iudex Regius informationẽ ceperit de delictis, patratis in sua Prouincia, vel in suo Territorio contra aliquem, qui fuit captus ab alia Regia Audientia vel ab alio Iudice Regio, quis erit competens, ille, qui præuenerit in informatione; an ille, in persona?

Prima fronte videtur, præuenientẽ in captura, cõpetẽtẽ esse, & præferri, quia præuẽtio in persona fortior est cæteris, Farinac. quæst. 7. num. additur, quòd per solam informationem nõ inducitur præuentio, quia captura informationis est præambulum ad causam, Boss. tit. de for. cõpetent. num. 103. sed requiritur, vt subsequatur citatio, quæ preuentionem inducit, quia dicitur, Iudicium cæptũ, Affl. decis. 219. num. 3. Ann. sing. 79. Capoblanc. de Barõ. auth. tom. 1. prag. 8. par. 2. num. 212.

Pro contraria opinione, & sic; quòd præueniens in informatione præferatur, ponderatur, quòd informatio, & persona iudicantur, sicut qualitas, & subiectum, quæ distare non possunt, vulgaris iuribus. Additur, quòd, quãdo quis capitur, & maximè à Iudice nõn suo, & sic non habente probatum delictum, nõ potest captum detinere, sed dimittere, & in suam libertatẽ reponere, prout paulò infra sequitur, Capoblanc. citat. loc. num. 115.

In occurrenti autem casu, cùm Angelus Iansito Terræ, Sancti Georgij Molinariæ; quæ

quæ huic Regiæ Audientiæ Principatus Vltra est subdita, & sic intrà fines territorij huius Prouinciæ, in hac Prouincia plura delicta patrasset, de quibus omnibus fuit capta informatio, & citatus ad informandum, cùm se absentauerit; aliena territoria properando, fuit captus in Regia Audientia Aprutij, inter quas orta fuit contentio, quæ deberet reum cognoscere, si hæc Regia Audientia Principatus Vltra, quæ informationem cepit, & citauit; vel illa Aprutij, quæ carcerauit? & cùm ista duo Tribunalia ab vno, eodemque inuictissimo Rege nostro dependent, & inter se æqualia sint, non poterant se concordare. Vnde data notitia in Regio Collaterali Cōsilio, fuit ordinatum, hanc Principatus Vltra, quæ informationem ceperat, & citauerat, præferri, & cognitionē habere de hoc delinquente, virtute ordinū, quorū tenorē placet inserere, ad futurā practicę cognitionē & sequūtur. A tergo. Magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincijs Aprutij, Regijs Consiliarijs, fidelibus dilectissimis. Chieti. Intus verò. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifici viri, Regij Consiliarij fideles dilectissimi: *Dalla Regia Audientia de Principat' Vltra ne viene scritto, come da noi li è stato ordinato, che mandi l'atti in quella Regia Audienza tiene contro Angelo Jansito de San Giorgio della Molinara, carcerato in quessa Regia Audienza predetta, e come, che detto Angelo è fuor bannito, e citato ad informandum, da essa Regia Audientia de Principat' Vltra de vn'homicidio; e di più li sono stati dati alcuni capi contro d'esso di furto di strada publica, commessi nella medesima Prouincia, de quali li compagni già sono stati giustitiati; per il che la cognitione de detta causa spetta ad essa, non solo per esserno di detta Prouincia, tanto detto Angelo, come la parte contraria, che haue eletto per foro essa Regia Audientia, come anco, per castigare esso, e li complici, e compagni, e per ciò le hà parso, prima de inuiar tal copia, darne parte à noi, e supplicarce di ordinare quello ci parerà intorno à ciò. Il che essendose per noi inteso il tutto, e considerato lo che detta Regia Audientia apporta, ci hà parso dirui, che debbiate tenere per bene de inuiar detto carcerato in la detta Audientia de Principato Vltra, acciò possa fare le diligenze, che scriue per li complici, e compagni, e darli il castigo merita in quella Prouincia, doue hà delinquito; e per questo ve ordinamo, che quanto prima ce lo debbiate inuiare, che così è nostra volontà.* Datum Nea-

poli

poli die vltima mensis Augusti 1609. El Conde de Benauente. Vidit Constantius Regens. Vidit de Castellet Regens: Vidit Valcarcel Regens. Salazar Secretarius. In Cur. 1. Aprutij fol. 119.

Verùm, quia Regia Audiētia Aprutina similiter informationem ceperat contra dictum inquisitum, noluit parere prędictis prouisionibus; sed carceratum ad D. Proregem transmisit, vnà cū informatione capta, & per Collaterale visis replicatis, fuit denuò mandatum, carceratum, vnà cum actis trāsmitti ad hanc Regiam Audientiam Principatus Vltra, virtute prouisionum, expeditarum, sequentis tenoris. A tergo. Illustribus, & Magnificis viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincia Principatus Vltra, Consiliarijs Regijs, fidelibus dilectissimis. Montefuscolo. Intus verò Philippus Dei Gratia Rex. Illustres, & magnifici viri, Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *Hauendo visto lo che scriuesstiuo in risposta d'vna nostra, circa, che hauessiuo inuiati in l'Audientia d'Apruzzo l'atti, erano in questa Regia Audientia contro Angelo Iansito, & quello vi occorreua in ciò à non inuiarli, fù da noi ordinato alla detta Audiētia d'Apruzzo, che tal carcerato ve l'hauesse inuiato in le carcere di questa predetta Regia Audientia; la quale per essecutione di ciò hà inuiato detto carcerato Angelo Iansito quà nelle carcere della Gran Corte della Vicaria; per ciò ci hà parso faruelo intendere; & ve ordinamo, che debbiate inuiare à pigliarne detto carcerato, acciò possiate essequir lo che scriuestiuo; atteso, con questa ve inuiamo la copia delli atti sono venuti da detta Regia Audientia de Apruzzo; ordinando anco con questa alla detta Gran Corte, che subbito ve l'inuia; & à tale così si essequa, inuiarete la persona, che l'hà da portare, al quale consignate la presente, acciò dalla Vicaria le sia subbito consignato detto carcerato. Datum Neapoli die 18. Decembris 1609. El Conde de Benauente. Vidit Constantius Regens. Vidit Castellet Regēs. Vidit Valcarcel Regens. Salazar Secretarius. In Curia Principatus Vltra fol. 3.*

Quod est iuri, & ęquitati consonum, licèt præuentio realis non præferatur verbali; tamèn in casu isto, cùm Iudex verbaliter præuenerit, præfertur Iudici, capienti, Farinac. quæst. 7. nu. 53. vers. sublimita secundo, vbi testatur, sic vidisse seruatum in Vrbe; meritò hęc Regia Audientia, quæ contra hunc inquisitum, qui in Prouincia deliquerat, informationem ceperat, & citauerat, fuit decla-

declarata competens per Collaterale; quod nota in practica.

Caput XIII.

ARGVMENTVM.

Quies publica omnibus conuenit,& ab omnibus desideratur

Non summatur, ex quo, breue, & id, quod in Argumento.

Acultas iudiciaria est adeò potens,quòd possunt Regij Officiales manus imponere, vt quisquis præcepta legis obseruet, nempè, honestè viuere, alterum non lædere;& vnicuique ius suum tribuere, vt cuncti in pace viuant, honor conseruetur, pulcherrimus viuēdi modus, & ad Dei gloriam,& ad publicum bonum, publicamque vtilitatem, quietemque tuendam est ille, quo quiete viuitur; & alterius, & sic proximi non oritur, nec perturbatio, nec offensio; vndè Inuictissimus Rex noster Philippus Quartus zelantissimus ad Dei seruitium, & ad suorum Regnorum quietem, non contentus tribus prædictis legis præceptis, quibus omnes parere tenemur; sed moribus Christianis intentus, ac vitæ spirituali vacans, timens, ne quid in Dei disseruitio in suis Regnis nascatur, à Spiritu sancto motus (& nimirùm,quia corda Regum in manu Dei sunt) iussit, vt Officiales Regij imponant manus, vt quisquis non inhonestè, non inutilitèr, nō cum scandalo, Non cum potentia viuat, sed quietè ad Dei gloriam maneat, & ius ęqua lance administrent, & ipsi, pauperes non opprimant, potentium intercessione moti;sed viduas,orphanos, aliasque miserabiles personas non offendi, & non lędi, vigilent, quarum tenorem placet inserere, vt in futurum sciatur sancta voluntas nostri Regis, quē Deus seruet incolumem per mille annos, & ab aduersantibus eum tueatur, & sunt videlicet. *El Rey. Illustre Conde de Monterey. Hauiendome representado algunas personas zelosa de mi seruicio en differentes occasiones, despues, que succedi en estos Reynos la relaxacion de costumbres, que hauia en ellos, y quan offendido se deuia dechar Nostro Señor à esta causa, encargue mucho à mi Consejo Real de Castilla vetesse sobra el remedio,porque se trasse del con veras, y sin respecto*

 humano

humano, assigurandole me hallaria muy pronto con todo mi poder para la execucion de lo que conuenisse para atajar estas offensas, y hauiendo tambien tenido noticias particolares de la fuerça que hazen con los ministros de Iusticia las intercessiones por fines particolares de lo que la administran, de que se han representado, por las personas mas desualidas en la Republica, embie tambien ordines à dicho consejo sobra la obseruancia de la ygualdad de la Iusticia, paraque se celasse esto en ygual grado, que la relaxacion de costumbres, y considerando los succesos infelices, que este años han tenido las flottas de las Indias, y mi armas cõ tan numerosos exercitos, se deja entender, y attribuir esto à star nuestro Señor ayrado, y que son castigo de nuestros peccados, y deseando quanto es de mi parte quitar occasiones de offensas de Su Diuina Magestad en todos mi Reynos, y que se viua con todo el ajustamiento, que conbiene, he encargado à todos mi Tribunales, que cadauno, por lo que tocare, procure el castigo de peccados publicos, y que puedan causare escandalo en la Republica, y emienda de costumbres en todo genere de personas, y que le administren Justicia con ygualdad, amparando las biudas, huerfanos, y personas desualidas, oyendo sus quexas, y procurando el remedio; porque sin estas offensas capitales hauer la emienda, que conbiene, deuemos esperar de Nuestros Señor, que templarà sù justicia, y que aiudarà los subcessos de mi Reynos, y paraque en este se haga lo mismo, os encargo, y mando, que por vuestra parte esteis con particular cuydado de ayudar à este intento, como lo fio de vuestra Christianidad, y Zelo, y que encargueis lo mismo à todos los Tribunales, y Ministros, y otras personas, à quien conbenga, belando con atencion, y cuydado sobre todos, para que cadauno cumpla con lo que toca, y es obligado, y se encamine, y consiga en fin, que desseo, y auisareisme de lo que en orden à esto dispondreis. Dada en Madrid à 27. de Nouembre 1632. Io el Rey. con la señal del Presidente d'Italia, y los de mas del Consejo. Quarũ executionem demãdauit omni puntualitate, & diligentia Excellentissimus Dñs Prorex, Comes de Monterey, vigore suarum literarum, sequentis tenoris, videlicet. A tergo. *All'Illustre Señor el Duque de Campoclaro, Gouernador y Capitan à guerra en la Prouincia de Principat' Vltra.* Intus verò. *Illustre Señor. Su Magestad por Su Real carta, cuya copia và con esta, manda, que se ordene à los Tribunales d'essa Ciudad, y Reyno, que procuren el castigo de peccados publicos, y la emienda de costumbres en todo genere de personas; y que se administre iusticia con ygualidad,*

amparan-

amparādo las viudas, huerfanos, y personas desualidas, oyēdo sus quexas, paraque con esto temple Nuestro Señor su justa indignacion, y aiude a los buenos successos del Reynos de Su Magestad, y siendo tan iusto dar execucion à lo que Su Magestad manda con esta parte, sin dar lugar a duplicacion de ordenes, de esta calidad, encargo à V. S. de la que conbenga con essa Audiencia, para que se obserue esto inuiolabilmente con toda puntualidad, y assi mismo lo darà V. S. à los Gouernadores, y otros Ministros, que administren justicia en essa Prouincia; para que guarden los mismo; y del effecto, y essecucion del; me darà V. S. muy particular auiso, para que lo tienga entendido. Nostro Señor guarde. Napoles 10. Settembre 1633. A lo que V. S. mandare, El Conde de Monterey. Al Duque de Campoclaro.

Sancta enim videtur mens nostri Inuictissimi Regis, & optimo iure id statuit, dum Officiales, nulla exceptione personarum adhibita, debent omnibus ęquā lance iustitiā administrare; nam in Deuteronom. cap. 1. habentur hæc verba: Quod iustum est, iudicate; siuè ciuis sit ille, siuè peregrinus, nulla erit distinctio personarum; ita paruum audietis, vt magnum; nec accipietis cuiusquam personā, & in Leuitic. cap. 19. habentur hæc verba: Non facies calumniam proximo tuo., nec vi opprimes eum, & paulo post; non facies, quod iniquū est, nec iniustè iudicabis; nō consideres personā pauperis, nec honores vultum potētis: iustè iudica proximo tuo, & debent remotis odio, amore, & alia qualibet inclinatione, iudicare cum iustitia, & æquitate, ac suum vnicuique tribuere, ex præcepto legis, nulla distinctione personarum habita, ex tex. in cap. Nouit. de Iudic. vt post multos, nos docet Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap. 2. num. 60. & 109. qui sequētibus numeris enumerat requisita ad Officiales pro administratione Iustitiæ, de quibus ego multa dixi in præced. tract. tit. de facult. doct. cap. vnic. num. 2. & seq. Et iterum ad prag. pro examin. Official. consid. 6. n. 3. & seq. & in causis criminalibus debet vti illis tribus, veritate, æquitate, & pietate, nēpè; in impinguando, veritate, inuestigare id, quod verum est ęquitate in condemnādo, & pietate, in exequēdo; Fœlices enim sunt illi, qui iusta imperant, tardius condemnant, facilè ignoscūt, & misericorditer gerunt, D. August. de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 24.

Caput XIV.

ARGVMENTVM.

Præside mortuo, vel, ab officio egresso, an potestas ad modum belli exerceatur per R.A.
Præses, retinens dignitatem Præsidatus; sed à Tribunali absẽs aliqua causa, an possint, eo absente, Auditores ad modum belli procedere.
Præsidi, in syndicatu existenti, debetur eadem reuerentia, & idem honor.

SVMMARIVM.

Licèt potestas ad modum Belli possit delegari Regijs Audiẽtijs, vt discurrit Io. Grand. de Bell. exul. in prædicament. agere, quæst. 3. qui nu. 2. & 3. dicit, per Præsides illarum Prouinciarũ tunc temporis fuisse delegatos Auditores, modò vnum, modò

modò omnes, quem vide per totum, prout similiter potest delegari, vt Domino Proregi videbitur, & etiam Aduocato Fiscali, vt Io. Grand. cit. loc. nu. 7. ex Carauit. ibi relato adducit, licèt Carauit. nullum verbum dicat, vt Fi-
1 scalibus fiat delegatio causarum; sed volentes Io. Grand. tueri, possunt dicere; quòd delegatio Fiscalibus solet fieri circa capturas informationũ quia lex, & Rex multum confidit Aduocato Fiscali, & hoc est illud, quod voluit dicere Io. Grand. cit. loc. sed potestas ad modum belli semper, vt tempore meo vidi, fuit impartita Presidi, & in eius caput concessa, tam si in suis literis patentalibus concedatur, quã
2 si in Pragmaticis impartiatur, dummodò cum voto Regiæ Audientiæ prouideat, vt tot, tantæque Pragmaticæ cantãt Vnde quæri potest, quando hæc potestas est Præsidi concessa, si Præses moriatur, vel ab officio egrediatur, vtrum expiret, vel ad successorem transeat, vel possit exerceri per Regiam Audientiam?

Hęc quæstio ad partes debet disputari; & Primò, quòad
3 illud: si ad successores transit, est distinguendum, quòd aut verba potestatis simpliciter cantant in persona Pręsidis, & tunc ad successores non transit, Bart. in l. 3. §. 1. ff. de damn. infect. ad fin.

Aut verò potestas, & eius verba vltrò progrediuntur,
4 nempè, diriguntur Præsidi, & successoribus, vt in multis Pragmaticis colligitur, & signanter, in Pragmatica emanata à D. Duce de Ossuna seniore in anno 1584. in qua ad sunt verba: *Voi, e li vostri successori Gouernatori.* Et hoc casu, cùm verba potestatis successores comprehendant, procul dubio ad successores transit; sed quòad propositam quæstionem, quando potestas est simpliciter Præsidi impartita ita, vt prædicit, ad successores non transit, possit per R. A. exercere.

Distingue; aut est concessa ad tempus pręfixum in facul-
5 tate; aut vero est impartita sine temporis præfinitione.

Si primo casu, est concessa ad tempus, prout solet concedi de semestre ad semestrẽ, est asserendum, quod tempo-
6 re pręfixo elapso, exerceri nõ potest, & exercens, nedum nulliter agit, verùm etiam punitur, Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 76. nu. 4. & 5. ea ratione, quia per lapsum termini, expirat iurisdictio, Burg. ibid. num. 10. & si infra tempus præfixum

officium

officium terminatur, finitur
7 etiam potestas, quæ censetur durare, durante termino præfixo, nec ad successorem transit, Bart. in l. meminisse, ff. de offic. pro consul. & legat. col. 1. sequitur Mótelcon. pract. arbitr. quęst. 8. par. 6. nu. 11. fol. mihi 495. Et quemadmodum, durante tempo-
8 re, durat ita, ipso finito, sunt ligatæ manus procedendi in ea, Caball. cas. 156. nu. 8. & permissa ad tempus, censetur denegata, eo elapso, Tusc. conclus. 299. nu. 5. littera P. Mut. tom. 4. capit. Sicil. cap. 19. in addit. lit. E.

Si verò 2. casu, est concessa sine temporis præfinitione,
9 prout communis se habet hodie formula literarum patentalium, censetur concessa, durante officio, quo finito, non durat; & hæc est nostra quæstio, si potestas ad modũ belli est concessa Pręsidi, si eo mortuo; vel ab officio egresso, potest exerceri per R. A. quæ accidit, quandò D. Pe-
10 trus Bazan Hispanus, Ordinis Calatrauæ; Præses celebris nominis, propter eius vigilãtiam, & intrepiditatem, ab hoc Officio Pręsidatus discessit, & paruit Syndicatui, cum magno eius honore, capto per D. Didacũ de Soria, y Morales
11 tunc in criminibus M. C. Iudicem nunc verò Regium Consiliarium dignissimum, & semper laudandum, & post eius discessum, Auditores dubitabant, si poterant in causis ad modum Belli procedere, esto, quòd huiusmodi facultas erat concessa Præsidi, cuius officium erat finitum, & ipse discesserat.

Et quòd per mortem Pręsidis facultas euanescat, infrascriptis modis probatur.

Primò, si delegatio est facta Vicario Episcopi, eo Vicario mortuo, euanescit, quia successorem non habet, Ca-
12 ualcan. decis. 40. num. 22. par. 1. prout in simili procedere dicitur, etiam si moritur Episcopus, Seraphin. dec. 816.

Secundò Iurisdictio delegati expirat per mortẽ ipsius
13 delegati, Tusch. conclus. 555. num. 1. lit. I. prout in simili, delictum euanescit quòad pęnam imponẽdam morte rei, Farinac. quæst. 10. nu. 36. ex l. defuncto, ff. de public. Iudic. Viscont. in sing. verb. delictum fol. 51.

Tertiò sicuti morte, vel mutatione concedentis, &
14 delegantis expirat, Burg. quæst. 87. num. 1. 2. & 3. & 4. ita morte ipsius delegati.

Verùm quia, quæ disposita sunt in casu mortis, habent locum in casu absentiæ, vel

remo-

15 remotionis ab officio, vt pleniùs dixi in tit. de Official. in gener. cap. 7. per tot. vbi nu. 13. affirmo, paria sunt, non extare Officialem per mortẽ, vel remotionem, & remoueri ab officio, & mori, idem sũt: Ergo concluditur, delegationem, Pręsidi factam, per eius discessum ab officio euanescere.

Alij distinguebant; aut delegatio est facta sub nomine
16 dignitatis, & ad successorem transit: vnde cùm potestas sit collata Præsidi, dicitur dignitas contemplata, & ad successorem transit, Palm. diuers. Iur. glos. 10. nu. 24. par. 2.

Aut est facta nomine proprio, & non transit, nàm personalis dicitur, si est expresũ
17 nomen proprium, Gratian. discept. forens. 92. num. 2. tom. 1.

Et è contra, quando delegatio est facta, vtroque nomi-
18 ne expresso, nempè, proprio, & dignitatis, si propriũ præcessit, non transit ad successorem; si verò dignitas præcedit, transit, Palm. citat. loc. Viscont. singularibus suis, verbo, delegatus fol. mihi 51. vndè allegans hoc, dicebat, esse videnda verba literarum patentalium ipsius Pręsidis, ex quibus poterat hæc distinctio adhiberi.

Alij dicebant, delegationẽ non habere locum, quando
19 est facta ratione alicuius causæ, & illa cessat; tùm ex illa regula, quòd cessante causa, cum etiam ex Rebuff. in tract. de rescript. num. 175. vers. 21. vnde dicebant, potestatẽ hanc esse impartitam, causa multitudinis Bannitorum, tũc temporis existentium, quæ, cùm hodie cessat, cessare debet, & potestas. Argumentum potest sumi à tot Pragmaticis, materiam exulum statuentibus, quæ augentur, & minuuntur ex tempore, & cœtu banditorum.

Ex tot igitur argumentis, licèt in iure validis, reddebatur hæc quæstiò magis intricata; quandò enim sumus in diffinitione, & quid est, omnia sunt in iure periculosa.

Ego verò dicebã, quicquid de iure sit dictum, hunc articulum fuisse declaratum per
20 prag. 10. de offic. Iudic. §. 54. in quo certa habetur forma procedendi in delictis ad modum Belli, Præside mortuo, vel, ab officio egresso, in his verbis.

Morendo il Preside, o partendose dall'essercitio del suo officio; se da noi hauerà Commissione de procedere ad modum Belli, volemo, che l'Audientia ci ne dia auiso; acciò li possiamo concedere, parẽdoci l'istessa po=

sa potestà, e tra tanto, mentre da
21 *noi se sarà risposto. possa l'Audienza sola continuare il modo istesso de procedere, conforme all'autorità, che teneua il Preside, acciò non se ritardi il corso delli negotij, con che non siano meno di due Auditori; e quando s'è data la potestà predetta al Preside, ò all'Audienza per certo tempo limitate, e passato detto tempo, volemo, che nelle cose cominciate, etiam senz'altra nostra prorogatione, possano sequitare, e procedere, e finire, etiàm all'essecutione de detti negotij.*

Cuius verbis perpensis, dico, præinsertam Pragmaticam
22 habere locum in causis, inceptis coram Præside, quarum cursum pragmaticam nõ impedit, immò illorum expeditionem accelerans, continuationem admittit. Fundo hoc ex verbis, sequẽtibus in Pragmatica: *Quando è data la potestà predetta per certo tempo limitato, e passato detto tempo: volemo nelle cose cominciate, etiam senz'altra nostra prorogatione, possino sequitare, e procedere, e finire, etiam all'essecutione di detti negotij.* Vndè à simili argumentando, conclu-
23 do, Pragmaticam præinsertã, esse intelligendam de causis inchoatis corã Præside quando in officio erat, & per consequens, R. A. illas posse continuare, & expedire; causas verò de nouo emergentes, post
24 Præsidis discessum, nõ eiusdẽ naturę esse; & ꝑinde, vel in illis ordinariè procedẽdũ fore, vel D. Proregem esse consulendum; de iure enim cautũ reperio, quòd delegatus, non potest cognoscere causas futuras, sed tantùm præsentes, vt ex multis videtur concludere
25 Gratian. discept. forens. 145. num. 13. & sequen. tom. 1. & tantò fortiùs, quantò respectu causarum inceptarum cum Præside, res non sit integra, quòd nempè fuerit ad nonnullos actus cum Pręside processum, cum potestate ad modũ belli, & ab ea recedere, & ordinariè procedere, inconue-
26 niens, immò absurdum esset, & de iure, quandò res non est integra, potest vti extraordinario modo, & hoc est illud, quod annuit Burg. quæst. 8. num. 10.

Verùm, quia timor arrestat, nèdum sapientem, sed fortem virum, Auditor Ceruantes timens errare, & deliberare nesciens, proposuit de hoc rescribendum esse D. Proregi, & tandem rescripserunt in hunc modum. *Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Hauendo Don Pietro Bazan, olim Preside di questa Prouincia proceduto con la potestà ad modum Belli nelli delitti di campagna, per hauer di già deposto, ne damo parte à V. E. acciò ci faccia*

ci faccia gratia concederci l'istessa potestà per l'intertanto, che venerà il suo successore, che nelle cause cominciate si prosequa, perche non si ritardi il corso de negotij, conforme dispone la Regia Pramatica delli 89. capi nel capitolo 54. attenderemo à procedere con la medesima potestà, che del tutto damo raguaglio a V. E. alla quale facemo humulissima riuerenza. Montefusco 22. Decembre 1632. De V. E. humilissimi creati Tomaso Brandolino. Gio. di Ceruantes. Mutio
27 *de Russo*. Per quem D. Proregem fuit responsum in sequentem modum. A tergo. *A los Magnificos Señores Auditores, y Abogado Fiscal del Audiencia de Principato Ultra. Montefusco.* Intus verò. *Magnificos Señores. Haçe visto lo que escriuois en carta de 22. del passado, pidiendo se os conceda la authoridad de poder usar de la potestad del modum belli en los delictos de campaña, entretanto, que aqui se despacha el Preside, que ha de gouernar essa Prouincia, y lo que para ora me offreze*
28 *responder, es que ya se he mandado dar sus despachos, y sarà ay con toda breuedad, en lo de mas, que dizes, os gouernareis en la forma, que dispone la pragmatica, sin exceder della en cosa alguna N. S. guarde. Napoles 22. de Enero 1633. A lo que mandaredes El Conde de Monterey.*

Quo responso accepto, lecto, & perspecto, fuit dictum, non declarasse D. Proregem petitionem, per Auditorem
29 Ceruantes factam, nempè, si potestas ad modum belli, Præside mortuo; vel ab officio egresso, potest exerceri per Regiam Audientiam in causis incæptis tantùm, vel inchoandis, immò dicebatur, ex rescripto præinserto colligi contrarium, dum D. Prorex noluit, nec declarare, nec petitam potestatẽ concedere.

Vnde concludo id, quod superiùs de iure firmaui, pragmaticam supra citatam procedere in causis incæptis, in quibus res non est integra,
31 vt supra dixi; vnde, mortuo Præside, vel ab officio egresso, causæ, coram eo incæptę possunt prosequi, potestate extraordinaria, & sic, ad modum Belli, cæterę verò emergentes post eius mortem, vel discessum, sunt ordinariè tractandæ, & in eis ordinario modo procedendum, nisi ali-
32 ter ex literis D. Proregis fuerit ordinatum, & dispensatum; sic practicandum censeo, & hanc practicam, Germanam voco, tanquàm iuri consonam, & à veritate non alienam.

Sed, quid si Præses non fuerit, nec mortuus, nec ab of-
33 ficio licentiatus, verùm fuerit

absens aliquo temporis spatio à Tribunali ob aliquã causã; vt puta, Neapoli, vel pro suis negotijs, vel à Prorege vocatus, vel Prouinciam equitando, prò negotijs, sibi commissis, prout pluries occurrit, in tantùm, quòd retinet officium; sed à Tribunali est absens, an possint Auditores, & sic, Regia Audientia proce-
34 dere in causis ad modum Belli, absente Præside? hic est casus omissus in Pragmatica, & quilibet sumendo argumentum à contrario sensu, concluderet pro affirmatiua, ex fortè ponderatis verbis, in prçinserta Pragmatica positis.

Ego verò dico, quòd, tàm causæ coram Præside inceptç, quando in Tribunali aderat, quàm in eius absentia de nouo fuerint inchoatæ, non possunt tractari, neque conti-
35 nuari cũ potestate ad modũ belli, nedùm ex allegatis, & perpensis ex præinserta Regia Pragmatica, verùm etiàm, (& hæc est marmorea ratio) quia Prçses est ille, qui habet merum imperium contra forascitos; quia quemadmodum olim Præsides poterant ordi-
36 nationes facere, quæ pro lege seruabantur, de Leonard. in pract. Offic. cap. 3. nu. 12. ità, & hodiè Præsides sunt, qui habent merum imperiũ contra forascitos, veluti, Magister Militum habet cõtra nuntios, per tex. in l. magisteriæ, Cod. de Iurisd. omn. Iudic. de qua per Franch. decis. 88. Et Præ-
37 sides sunt illi, qui hanc potestatem militarem, contrà forascitos habent, & contra eos mouent bellum, & proindè dicitur præses ad Guerram Capitaneus, Io. Grand. de Bell. exul. prædicam. Pati, quæst. 7. Capic. decis. 27. nu. 3. & 5. istud enim bellum contra forascitos, proprium bellum dicitur, quod propriũ
38 Præsidis est, exules extirpare, & Prouinciam pacatam reddere, l. congruit, ff. de offic. Præsid. & olim erãt Præsidum fimbriæ diffusæ, & dilatatç, & potestas militaris sic ampla, quòd poterant Prçsides in illis procedere absque Consultore, vel cum Consultore, sibi melius viso, quod hodie est limitatum, & tenentur Prçsides vti consilio Auditorum, virtute Regiarum Pragmaticarum; &, quod verum sit, videmus in Practica, quòd Decreta proferuntur in personam Prçsidis, in illis verbis.

Per Illustrissimum Præsidem, procedentem in prçsen-
39 ti causa ad modum belli; vigore potestatis concessæ per S. E. eiusque Collaterale Consilium; cum voto Regiæ Audientiæ,

dientiæ, referente tali Regio Auditore causę Commissario. In Banca fuit prouisum, &c. Ergo titulus decreti fundátur in Persona Præsidis.

Similiter in executione iustitię, & sic, quando damnatus ad mortem ducitur ad supplicium, verba Tubittæ sic proferuntur.

Questa giustitia la commanda l'Illustrissimo Signore T. de T. Preside, Gouernatore, e Capitanio a Guerra di questa Prouincia, procedendo ad modum belli, con voto, & parere della Regia Audientia; & secuntur alia verba, denotantia nomen, cognomen, & patriam condemnati, & denunciantur delictà, quibus fuit cōdemnatus.

Hæc est solita forma; & quando Totus, seù Antonius Fusco della Voltorara ducebatur ad supplicium, verba Tubittæ sic etiàm proferebantur: *Questa giustitia la commanda l'Illustrissimo Signor Duca di Campochiaro, Gouernatore, e Capitanio a Guerra di questa Prouincia*, cum alijs supra positis; & ipse Præses erat absens; reperiebatur enim in Ciuitate Neapolis, & fuit murmuratum, quomodò verba tubittę proferebantur in personam Præsidis, absentis: dicebam ego, hoc decretū condemnationis ad mortem spatium anni est, quòd fuit prolatum, & rescriptum Excellentissimo Domino Proregi, vigore eius ordinis, nunc ab eo fuit mandatum sententiam exequi, prout fuit executa; & meritò verba Tubittæ in personam Præsidis promulgabantur; executio enim sententiæ non dicitur sententia, & in sententia omnis debent interuenire, executio verò potest per vnum fieri.

In alijs verò sententijs diffinitiuis, siue interlocutorijs, in quibus ad modū belli proceditur, cuius potestas est impertita in personam Præsidis,
40 concludo, non posse R. A. potestatē ad modū belli exercere absq; Præside, & Præsidē, sine Auditoribus, illa potestate vti non posse; sed omnes coniunctim, & collegialiter interuenire debent; quandò nempè aliqua potestas alicui tribuitur, vt cum voto alterius procedat, vnus sine altero procedere non valet, sed omnes iunctim iudicare, Palm. in diuers. Iur. par. 2. glos. 10. n. 18. & sequen. vt dixi in tit. de offic. delegat.

Et, cùm esset captus Tiburtius Marra Terræ Apitij, Præses erat absens, Prouinciam equitando pro electione mi-
41 litum pedestris militiæ, nuncupatorum: *Los salientes*, de ordine S. E. Auditores contrà

eum ad modum belli procedere inclinabant, verùm perpensis verbis pragmaticæ citatę, & rationibus super ea adductis, fuit supersessum in procedendo, & conclusum, expectandum esse aduentum Præsidis: quod tu nota, in dies enim euenire potest.

Et adeò potestas Præsidis est consideranda, quòd, etiam
42 post finitum officium, & tépore, quo paret syndicatui, debetur idem honor, idem respectus, eadem reuerentia, & obseruantia, prout, quando in officio erat, prout similitèr alijs officialibus, in syndicatu existentibus, eandem reuerentiam esse prętandam, amplio; durant enim reliquiæ officij, & dignitatis, Afflict. in const. intentionis nostræ num. 18. Et, cùm D. Petrus Bazan Præses pareret syndicatui coram
43 D. Didaco de Soria, y Morales, Criminum in M. C. Iudice, per S. E. ad hunc syndicatum recipiendum hic deputato, Bandis emanatis, Auditor Brandolinus statim Guardiam, siue custodiam abstulit Præsidi, quam per priùs, durante officio, habuerat; inconueniens visum fuit, & ego dicebam; quando de hoc sermonem cum eodem D. Didaco habebam, non posse milites, pro Guardia Præsidis adhibitos, auferri; quamuis enim de
44 iure syndicandus arma portare non potest, ad remouendam occasionem mali, vulgatis iuribus; tamèn id intelligi debere de Officialibus minoribus, & sic, de Capitaniellis Discolis; secùs verò in Magistratu, & Officiali Superiori, & in quo concurrunt tot merita, prout in ipso D. Petro concurrere affirmabam; immò dicebam, quòd Ann. in
45 repetit. const. Regn. si quis aliquem, num. 27. & 28. de vrbanitate, & conuenientia permittit, & tollerat asportationem armorum syndicando, tempore, quo paret syndicatui; & Affl. in const. intentionis nostræ, num. 18. & 19.
46 dicit, quòd potest nouus Officialis concedere licentiam syndicãdo arma deferẽdi tempore syndicatus.

Et, data de hoc notitia D. Proregi Regni per eundem D. Didacum, fuit responsum, Guardiam esse restituendam Præsidi, virtute literarum sequentis tenoris. A tergo. *Al Magnifico Señor D. Dieco de Soria, y Morales, Iuez Criminal en la gran Corte. Montefusco.* Intus
47 verò. *Magnifico Señor. He recivido vuestra carta de 9. deste, en que me auisais de vuestra llegada a Montefusco, como hauiades publicado los Bannos para el sindicado*

de

de D. Pedro Bazan, y como hauiendo quedado en el gobierno el Auditor Brandolino, come mas antiguo hauia quitado la guardia a D. Pedro, y hame parecido esta nouedad, que pudiera hauerse excusado pues de mas de la buena corrispondencia, que se deue tener siempre con las personas, que han sido Ministros superiores, en la de D. Pedro concurren tantas partes de calidad, que merece toda estima-
48 *cion, y assi he ordenado al Auditor Brandolino, que luego se le vuelua la dicha guardia, paraque le assista en la forma, que quando era Preside. Napoles 10. Decembre 1632. A lo que mandaredes El Conde de Monterey.*

Quod tu nota, & tene menti, deberi Officiali, in syndicatu existenti, & etiam post finitum syndicatum, omnem honorem, omnéq; respectum, & reuerentiam, prout, quando erat in officio; durant enim semper reliquiæ officij, & dignitatis; & hic actus auferendi custodes fuit iudicatus omni ratione carens, & ab omni conuenientia alienus; scias in practica quid seruatur.

DE CORPORE DELICTI Cap. I.

ARGVMENTVM.

Corpus delicti, an debeat verificari, vt delictum probetur.
Quæ requirantur, vt probatum dicatur.

SVMMARIVM.

Delictum, an censeatur probatum sine corpore, siue cadaueris inuentione a num. 1. ad 15.

An probetur per inditia, vel requirantur testes n. 2.

Confessus, hominem occidisse, si de corpore non appareat, an possit condemnari num. 3.

Si de corpore non costat, non potest procedi, neque ad torturam num. 4. 13. 14. & 15.

Neque ad inquisitionem, ibid.

Qualitas, an possit esse sine subiecto num. 5.

Qualitas, quæ requiritur in aliquo actu, est omninò probanda n. 5.

Dispositio non verificatur, nisi probato eo, super quo fundatur n. 6.

Iudicis manus sunt ligatæ, & os clausum ensa si de corpore non costat n. 7.

Amplia, etiam si procedatur disputatiuo modo ex delegatione, ex abrupto, vel ad modum belli n. 8.

Corpus mortuum si non reperitur, an possit probari per coniecturas, & inditia num. 9.

Confessus, hominem occidisse, si de corpore non costat, non potest damnari n. 10.

Amplia, etiam in confessione facta n. 10. 11. 12. & 13.

Defectus in operatione non est in potestate rei, vt euitetur id, quod necessarium est num. 11.

Limita nisi pars non opponat n. 14.

Confessus, certum hominem occidisse, si ille homo non reperiatur, quæ sunt partes Iudicis n. 15. & 16.

Marius Sciphano, Medicus Neapolitanus, laudatur n. 16.

Ioannes

IOannes Dominicus Molinaro Terræ Submontis de mẽse Nouembris 1633. ab eius domo discessit, & ad Terram Atripaldi se contulit, causa emendi porcellum vnum, vt verbis pauperum vtar: fuit visus in Terra Atripaldi, tandem nõ reuersus ad suam patriam, neque de eo habita fuit aliqua notitia: sed insurrexit fama fuisse interfectum tempore, quo à Terra Atripaldi suam domum reuertebatur, pro quo Petrus Antonius Molinaro eius frater; & Clementia Melella eius vxor hanc R. A. adierunt, & querelam de dicto homicidio exposuerũt, etiam cum electione fori, facta per ipsam vxorem viduã, & suspectum assignarunt Angelillum Pacillum Terrę Capriliæ, quem inimicum habebant, fundarunt suspectionem, & inimicitiam duabus de causis, prima, quia ipse Angelillus petijt in vxorem Angelellam Melella, sororem dictæ Clementiæ, & cognatã dicti Ioannis Dominici; quã ipse cognatus Io. Dominicus denegauerat, respectu imparitatis; secunda, quia dictus Angelillus fuit priuatus affictu massariæ Camaldulensiũ ad preces ipsius Io. Dominici, qui de ea plus obtulit pro quibus erant inimici effecti.

Fuit destinatus Commissarius pro capienda informatione, per quem fuit probata fama publica, discessus à sua patria ad Terram Atripaldi, non autem recessus, inimicitia, ex causis prædictis, & minæ per ipsum Angelillũ prolatæ, insuper aderant testes audiuisse ab aliquibus viatoribus, & vectigalibus Lauri, qui dixerant, quòd itinerando, viderant mortuum, humi extensum dictum Io. Dominicum in quadam parte nemoris, nuncupati: *la Scrofeta*, prope Terram Atripaldi, in his verbis: *Che certi Vaticali dello Spitaletto, passando per la strada della Scrofeta, che và in Atripalda, territorio di Auellino, sotto vna faia, doue stà vn orribile vallone, haueuano visto lo detto Gio. Dominico morto ammazzato*: Verùm, quia corpus mortuũ non fuit repertum, subdebãt testes, quòd fuit asportatum in alium locum per dictum homicidam, & eius fratrem: Visum fuit hoc delictum exẽplare, & rigorosa punitiono dignum, & fuit de facto Angelillus, inquisitus, carceratus, contra quem Fiscus magna voce clamabat, suspendatur,

Ego

Ego, qui partes inquisiti tuebar, dicebam, processum hoc modo formatum absque delicto in genere, & sic cadaueris
1 probatione in specie nullum effectum operari, & nõ posse procedi, neque ad carcerationem; in iure enim cautũ est, non posse quem condemnari sine probatione delicti in genere, & maximè in criminibus homicidij, & alijs, quæ facti vestigia habent in se, in quibus per necesse est, ante omnia, de corpore delicti verificare. Fiscalis Laurenzanus dicebat id, quod alienũ à iure est, nempè, quòd quando tractatur de huiusmodi
2 delictis, sufficit quomodocumque probetur, vel per testes, vel per inditia, vel per euidentiam facti, etiam si corpus non appareat, & allegabat Caball. resol. crimin. cas. 255. num. 6. & adeò hoc verum esse dicebat, quòd, si quis confessus fuerit, hominẽ
3 occidisse, non probatur, illũ hominem viuũ esse, quamuis de corpore non appareat, potest ex tali confessione damnari; Replicabam ego, Doctrinam Caballi allegatam, procedere in casu, de quo loquitur, quandò quis confitetur, occidisse hominem certum, de cuius vita facile haberi no-
4 titia potest, tunc etiam cadauere non reperto, potest procedi ad inquisitionem, capturam, & quandoque torturam, vt infra dicam; sed circumscripta confessione, quando de homicidio tractatur, si corpus mortuum non reperitur, quod probatio in genere dicitur, non potest procedi, & ratio duplex est; quia delictũ
5 sine corpore, est qualitas sine subiecto, &, quando qualitas requiritur in aliquo actu, est omninò probanda, Farinac. cons. 62. nu. 7. & iterum in practic. quæst. 2. n. 1. Cardinal. Tusc. conclus. 555. nu. 3. & ratio rationis est; quia
6 dispositio non potest verificari, nisi probato eo, super quo fundatur, glos. in l. mãcipia, Cod. de seru. fugitiu. in verb. ad notandum, Vulpell. cons. 147. num. 3. Guid. Pap. decis. 339. Farinac. cit.
7 loc. Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 22. num. 5. Io. Vinc. Honded. cons. 88. nu. 9. vol 2. quod procedit etiã in illis delictis, quorum vestigia non remanent, ibid. n. 10. & iterum cons. 92. num. 10. vol. 2. & cons. 106. num. 15. & cons. 107. num. 7. & cons. 108. num. 25. vol. 1. & est adeò verum, quòd quãdo de corpore mortuo non constat, processus est nullus, Bald. & Paul. de Castr. in au-

then.

chen. sed nouo iure Cod. de seru. fugitiu. Burg. cit. quæst. 22. num. 5. & 6. & sunt manus Iudicees ligatæ; & Iudex habet os refrenatum, & clausum, neque ad inquisitionem deueniri potest; l. necessarios, §. non alios, ff. ad Sillanian. l. his qui Titium; ff. de furt. Burg. cit. loc. num. 14. & 15. & est adeò de necessitate probandum corpus delicti; quòd potestas data ad modū belli, vel si in causa procedatur ex abrupto, dispensatiuo modo, ex prȩheminentia, siuè ex delegatione, siuè alio modo, nō supplet probationem, quæ de iure requiritur, nempè, cor-
8 poris delicti, ex allegatis; quia potestas non tollit substātialia processus, Campagn. in cap. Regn. Si cum sceleratis, num. 25. Caball. cas. 255. n. 3.

Nec sufficit, delictum probari per coniecturas; præsumptiones, atque inditia, nec sufficit in genere, sed
9 probatio debet esse liquida; & plena, idest per testes, & probationes liquidas, ac per indiuiduum, Bartol. cons. 65. num. 2. Alex. cons. 3. num. 1. lib. 3. Boss. in tit. de delict. in princip. Farinac. qui alios allegat, quæst. 2. num. 6. intantùm, quòd si probatio corporis mortui non est facta, nō dicitur delictum probatum; neque potest procedi, ex allegatis.

Quòd amplia, procedere; etiam, si extat confessio rei;
10 occidisse hominem, nisi corpore reperto; hæc confessio non præiudicat, etiam, si dixerit, proiecisse in Mari, vel lacu, aut flumine, Alex. cons. 19. lib. 7. num. 1. Burg. quæst. 22. num. 13. Caball. cas. 255. num. 3. quod, procedere, tam in confessione vera, quam ficta, affirmat, Farinac. cit. quęst. 2. num 7. vers. Amplia.

Defectus enim in operatione non est in potestate rei,
11 vt cuitetur necessariò ab agēte, Boet. de consolat. lib. 5. pros. 3. lit. C. fol. mihi 81. ita non est in potestate rei, confiteri delictum, & pati condemnationem absque probatione corporis delicti; esset enim quis Dominus mebrorum suorum, neque in potestate Iudicis supplere, sine cadaueris probatione; aperiretur enim via peruersis iudicibus malignandi, vt exclamat Caball. cas. 255. num. 6. ad med.

Et, quòd non possit deuenire ad condemnationem, immò, reum absoluendum esse,
12 affirmat Farinac. quæst. 2. n. 5. 6. & sequen. Burg. citat. quæst. 22. num. 7. & 12. Et, quòd neque ad torturam sit procedendum,

dendum, concludit Burg. cit. loc. num. 5. & 11. & Farinac. cit. quæst. 2. num. 3. & neque ad citationem, siuè examen, vel capturam rei deueniatur, sine corpore delicti, dixerunt Burg. & Farinac. citat. loc. illi enim 8. & 9. hoc num.

In tantùm, quòd conclusio firma remanet, delictum non
13 dici probatum, non posse deueniri ad condemnationem, neque ad torturam, nec capturam, examen, siuè citationē, absque corporis mortui verificatione.

Quam limita, nō procedere, quando pars non opponit;
14 tunc, parte non opponente, potest procedi ad specialem, sine præcedentia generalis, & sic si de corpore non constat, Farinac. quæst. 1. nu. 49. Burg. quæst. 22. n. 10.

Limita secundò, non procedere, quando quis specialiter confitetur, certum hominem occidisse, & ille homo non reperitur, & alia adminicula concurrunt; tunc, ex confessione potest confitens condemnari, Caball. citat. cas. 253. num. 5. Farinacc. quæst. 2. n. 8.

Cui vltimæ limitationi Fiscus inhærebat, dum de certo homine occiso tractabatur, & hic Io. Dominicus Molinaro non reperiebatur; Replicabā
16 Ego, limitationem supra positam, procedere in casu suo, scilicet, quando quis cōfitetur, hominem occidisse, & ille homo non reperitur, & alijs adminiculis concurrentibus, potest confitens condemnari, & casus noster est diuersus ex limitatione, nàm hic tractatur de homicidio, commisso in personam certi hominis, qui licèt non reperiatur, tamen confessio non adest, & est necessaria probatio cadaueris, & sic corporis delicti; qua deficiente, Reus absoluendus est, ex allegatis, quibus Fiscus non contentus puniri instabat; à quibus Auditores non videbātur alieni; vnde, timens ego de aliquo incidenti, remissionem causæ, carceratique ad Baronē Gaptiliæ Marium Schipanū, Medicum, nostra tempestate, Primarium in Ciuitate Neapolis, ab omnibus laudatum, & benemeritum petij, me pro eo patrocinante; & licèt Fiscus dubitasset de electione fori, facta per viduam; tamē, exhibitis priuilegiis, speciali clausula cōtra viduas, & actis possessiuis, fuit causa remissa.

Inde, post tot varios casus, post tot labores, post tantam molestiam, & tantam dispendiosam erogationem, per in-
17 quisitum passam per multos menses

menses in hac R. A. & in Curia suæ Patriæ Caprilię, euenit, quòd dictus Io. Dominicus Molinaro, qui dicebatur occisus post nouem mensium cursum, comparuit de facto in sua Patria, viuens liber, illęsus, & sanus, dicẽs eo die, quo fuit in Terra Atripaldi, inuenisse quendam suum antiquum patronum Ciuitatis Venusij, cũ quo se associauit ad eius domum, in dictam Ciuitatem accessit, ibique per dictũ spatium moram fecit; ex quibus, nedùm firmiter, firmo pede in allegatis, nempè, omninò, antè omnia, requiri probationem corporis mortui; verùm etiàm, & contremisco credere testibus, affirmantibus per iudicia pręsumptiones, siuè cõiecturas, cæteraque adminicula in delictis.

Et iterum hoc eodem anno, & nunc, quo hæc scribo, accidit alius casus; nàm fuerũt inquisiti sex de homicidio in personam cuiusdam hominis, quem causa honestatis taceo, qui non aliter fuit repertus, neque probatio corporis delicti præcessit, sed tantùm per præsumptiones, & iudicia testium, & fuerunt detenti spatio decem mensium, me pro eorum causa defensore, casũ supradictum adduxi, & Doctrinas allegatas repetendo, allegaui, & insudabam, patefacere hanc veram iuris conclusionem sine corpore procedi non posse; tandem fuerunt liberati ad omnem ordinem, Commissario causæ D. Berardino Belprato, iuuene acuti ingenij, limpias manus habente, & virtutibus munito.

Moneo igitur Iudices, vt caueant, tanquàm ab igne, fidem præbere testibus, deponentibus in aliquo delicto, neque procedere, non facta liquida probatione delicti in genere, & sic, corporis mortui.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Dictum testis integrum debet scribi, etiam si contra Fiscum deponat.

Summario non indiget.

AD probandum delictũ requiritur etiã scribi dictũ testis integrum, prout deponit, siuè contra inquisitum, & sic pro Fisco, siuè pro reo, & sic contra Fiscum, & vidi multos Officiales ambitiosos informationes com-

pilare, in hoc errare, & dictũ testis diminutum recipere; sed tantum id, quod pro Fisco facit scribere, sub eo colore, quòd in informationibus non debent fieri reo defensiones, & scribi id, quod defensionem inquisiti concernit; sed tantùm id, quod pro Fisco facit: & in occurrenti casu fuit hæsitatum; si in homicidio commisso debebat in informatione describi causa delicti, prout testes dicebant, ex qua delinquens motus erat ad homicidium committendum, quæ causa nedùm defensioné inquisiti in eodem informatiuo respiciebat, verùm etiam eum releuabat, & ferè impunitum reddebat; ex quo grauis, & causa honoris erat. Auditor Antonius Leonetto noluit causam in depositione testium scribere, ex quo fauorem inquisiti cõtinebat: dicebam ego causam esse reginam delictorum, & in processu esse describendam, non autem tacendam, siuè occultandam, etiam si manifestè, & directè defensam inquisiti cõtineret, & innocẽtiam rei propalaret; de iure enim cauetur capientes informationem, teneri dicta testium indiminuta scribere, & integra recipere, tàm in eis, quæ faciunt contra inquisitum, & sic pro Fisco, quàm prò inquisito, & sic cõtra Fiscum, aliàs scribentes tantùm pro Fisco, & omittentes scribere pro inquisito, nedùm tollunt inquisito defensionem, & illaqueant eorum animas ad gehennam; sed etiã arbitrariè puniuntur, sic exclamat Campagn. in Capit. Regn. si cum sceleratis n. 37. sic testatur Carauit. Rit. 235. num. 4. sic colligitur, ex Burg. de mod. proceded. ex abrupt. quæst. 47. num. 15. & nouissimè in Regno est emanata pragm. qua cautum est, vt informationes capiantur tàm contra inquisitos, quàm prò inquisitis, & contrafacientes, arbitrio Domini Proregis puniendos esse, vt in prag. 6. tit. de Actuar. & iterum cautum est ex alia prag. 27. §. 50. de offic. Magistr. Iustitiar. cuius verba placet sigillatim referre, vt lector curiosus scire tenorem pragmaticæ, absque alia librorum reuolutione hic eius seriem habeat, videlicet.

Item, che detti Scriuani criminali nell'informationi che pigliaranno di qualsiuoglia delitto, ancorche la piglino ad istanza del Regio Fisco, e della parte querelante, debbiano vsare ogni diligenza, & verità, così per l'vna parte, come per l'altra, e scriuere tutto il fatto, come il testimonio lo dice, non ostante, che alcuna cosa dicesse, che fu

fatione dell'inquisito; mà in tal caso debbia hauere auertenza di fare quelli interrogatorij, che conuengono per conoscere, se quello, che dice con verità, ò con malitia, lo dice per escolpare l'inquisito, & in tutto debbiano osseruare la dispositione della Regia Pramatica: sotto pena d'esser castigati, come falsarij & altra pena ad arbitrio d'essa Gran Corte.

Sed ambitio, quæ omnes decipit, contrarium sua sit, & operata est, vt omitteretur in informatiuo causa delicti; prout fuit omissa, & testium depositio fuit recepta in eo, quod pro Fisco faciebat, neglecta alia parte depositionis quę fauorem, & sic defensam inquisiti continebat, & introducta causa in Regio Collaterali Consilio, detecto hoc defectu causæ delicti non oppositæ, fuit iussum huic Regię Audientię fieri relationem de causa, qua motus fuerat inquisitus ad homicidium committendum, & denique fuit facta relatio, & expressa causa delicti, qua visa per Dominũ Proregem, fuit responsum magna cum admiratione, in omni delicto exprimendam esse causam, etiam si contra Fiscum esset, ea antedicta ratione, quia causa est regina delictorum, & place[...] ré literarum D[...] hic insere[...] probata mea opinio, cùm etiã, vt ad posteros transeat cognitio terminorum, & est, videlicet. A tergo. *Al Illustre Señor el Duque de Campoclaro Gouernador, y Capitan à Guerra della Prouincia de Principato Vltra. Montefusco*. Intus verò. *Illustre Señor Por la relacion, que V. S. me hà hecho con esse Tribunal en 24. del mes passado, hè entendido la causa, por la qual se comitio el homicidio por Francisco de Geronimo, en persona de Don Martin de Villalua Capitan de Campaña dessa Prouincia, y me he merauillado mucho del descuido, que essa Audiencia hà puesto de nò exprimir la dicha causa en la primera relacion, que me embiò, y como no la aya bien verificado, en la informacion, que tomò deste homicidio, aunque fuesse contra el Fisco, pues tiene obligacion de sauer, que la principal substancia, en las causas criminales depende de las causas del delitto, que assi encargo à V. S. de orden que el dicho Francisco de Geronimo se le quiten la guardia, estando en lo venidero aduertido esse Tribunal de nò caer en semejantes descuidos. N. S. &c. Napoles 3. de Agosto 1625. A lo que V. S. mandare El Conde de Monterey. Principato Vltra fol. 79.*

Caueant igitur officiales [...] [illegible]

immò totis iuribus conentur in depositione testium eorum proprio munere de veritate facti se informare, & dictum testis integrum recipere, etiã si contra Fiscum dicat, & non scribis, nec scriptoribus credere; Scribæ enim sunt causarum Domini: In eorum manu stat inquisitio, & ab eorum calamo dependet accusatio, & excusatio, sic exclamat Bouadill. lib. 3. politic. cap. 15. n. 46. vnde non temerè Episcopus Symancas dicebat: *Hagami Amigo el Processo, y sentencie lo quien quisiere*. Scribæ causas Iudici referunt, & quod eis placet, repræsentant: vincula dissoluunt, & Iudices inuoluunt; qui aliud facere non valent, nisi eorum relationem approbare; vnde totum rubur ex scribis dependet, vt exclamat Symancas in tractat. de republic. lib. 7. cap. 3. nu. 3. fol. mihi 413.

Sint igitur cauti officiales in destinandis Commissarijs, pro delictorum probatione, deputare scribas, aliasuè personas, veritatis sequaces, vt ei incumbant, & supradictis requisitis inhæreant, ne contrà facientes, in pœnas impositas incurrant, & eorum animas inuoluant in gehennam, vt supra dixi.

D E

DE FVRTIS Cap. I.

ARGVMENTVM.

Furtum quid sit.
Quo iure prohibeatur.
Vnde dicatur, & in quibus committatur.

SVMMARIVM.

Furtum quid sit n. 1. 2. 3. & 4.
Furtum est prohibitum omni iure.
Furtum vnde dicatur n. 5. & 6.
Furans in vno loco, ad alium cum re furata se transferens, an dicatur nouum furtum committere, & à quo cognoscatur à n. 7. ad n. 15.
Si in fure concurrant, Iudex domicilij, originis, & contractationis, & delicti, quis erit competens a n. 16. ad 22.
Sententia lata in vno, an pareat executionem in alio n. 21.
Decreta, lata ad fauorem Baronis pro causa remissione, an tribuant possessionem num. 22.
Fur, an debeat capi eadem die, vel post, vt dicatur contractatio num. 23. 24. & 25.

Vrtorum materia est adeo frequens, & quotidiana, vt de hoc oẽs legum interpretes scripserint; ex quo furta audactèr committuntur; vnde, necessarium puto, non furtorum genera explanare, nec priuilegia, huius criminis exagerare, nec pœnas à lege impositas enarrare, cùm Muscatell. pract. crimin. tit. de furtis, amplum tractatum faciat, & Damphoud. pract. crimin. tit. de furt. cap. 112. præter alios antiquiores scribentes; sed tantùm de tribus sermonem facere, intendo.

Primò

Primò, furtum quid sit. Secūdò, quo iure sit prohibitum. Tertiò, vndè dicatur furtum; in quibus consistat, & committatur, & indè, alia furtum concernentia, quæ ad successorem scientiam,& posterum instructionem mihi digna scribi, videntur.

Quoad primum; diffinitio furti,ea est ex l. 1. ff. de furt.
1 Furtum, est contractatio rei alienę, inuito Domino, fraudulēter facta;sed ex B. Thom. 2. 2. quæst. 66. artic. 3. vers. sed contra, ea est diffinitio, Furtum,est occulta acceptatio rei alienæ;sed Molin. in tract. de delict. disputat. 681. num, 16. furtum sic diffinit. Est ac-
2 ceptatio iniusta boni externi, absque vi, & absque vllo cōsensu eius, cuius est dominus, saltim, quoad legitimam detemptionem; & furtum materialitèr,& furtum formalitèr
3 adesse, asserit; licèt olim furtum duplex erat,conceptum, nempè, & oblatum, vt per Thesaur. quæst. forens. lib. 1. quæst. 80. nu. 20. & 21.

Quoad secundum; furtum est prohibitum omni iure, vt scribit Catalan. de indult. cap.
4 35. num. 123. & Burg. de mod, proced. ex abrupt. quęst. 23. num. 88.

Quoad tertium, vndè dicatur furtum: B. Thom. cit:
5 loc. dicit, quòd fur dicitur à furuo, idest à fusco; nàm noctis tempore vtitur, Mut. dec. Sicil. 40. num. 11. dicit,quòd fur dicitur à furuo, græcè, quod nigrum est; & clam,vel à gręco, quasi foras ferentes.
6 Ego autem dico, quòd fur ità dicitur à furuo, idest fusco, quasi; quòd in hoc Fusco Monte puniuntur, suspendūtur, & trucidantur fures, ex eo, quia vbi reperiuntur, ibi suspenduntur, Mut. decis. 48. num. 14. Quo verò iure furtum committatur? vide Reg. Tap. tom. 5. iur. Regn. in cap. ad hoc, vt nostrum nu. 1. & seq.

Sed pulcra se offert quæstio: si fur in vno furans loco,
7 inde ad alium se transfert cum re furata, & ibi fuerit captus, per quem Iudicem puniri debet? hoc pluries occurrit; & in dies euenit, & multi dicūt, Iudicem originis, & domicilij competentem esse, quamuis delictum sit extrà territorium, & priuilegium cognoscendi subditum, alibi delinquentem, non habeat, teste de Franch. decis. 66.

Alij dicunt, Iudicem delicti esse principaliorem, &
8 potentius ius habere, teste de Franch. decis. 37.& decis. 88. num. 5. ex prag. Vbi de delicto,

Alij

Alij dicunt, Iudicem, furē cum re furata capientem, esse competentem; dicitur enim
9 Iudex contractationis, & ipse cognoscit; ea ratione, quia, contractando, dicitur nouum furtum committere, ex Bart. in l. si dominium, ff. de furt. Bald. cons. 154. vol. 1. & cōs. 471. vol. 3. & nouissimè sic fuisse decisum per Sac. Cons. Neap. teste Capic. decis. 104. & Franch. decis. 681. quia ex mutatione dominij nascitur noua actio, prout in simili, raptor mulieris potest in loco, in quo capitur, puniri, ratione contractationis, Capoblanc. tom. 2. cap. 54. nu. 7.

Opinio Bartoli non arridet dicit enim, quòd fur per con-
10 tractationem, dicitur, nouum furtum committere; alienum à furti diffinitione est; nam vt supra dixi, furtum est contractatio rei alienæ, inuito Domino, fraudolenter facta, at quando fur contractat, non dicitur, nouo Domino inuito. sed priore, ergo diffinitio furti non conuenit. & per
11 consequens, opinio Bartoli non est fundata, nec substentabilis, & contra opinionem Bartoli est doctrina Angel. de Malefic. cons. 10. inter cons. crim. diuers. tom. 1. qui dicit, opinionem Bartoli esse falsā, & non substentabilem, & cōmunitèr reprobari, Marsil. cons. 30. num. 25. & 26. Augustin. in addit. ad Angel. in verbo, vestem cæl estem, num. 6. & alij, quos breuitate omicto, & denique, Ioannes de Lignano fecit pulcrum consilium, subscriptum ab alijs Illustribus Doctoribus, quod est 10. inter cons. crim. diuers. tom. 1. cōntra opinionem Bartoli.

Vnde, ex hac contrarietatē scribentium oritur inter votantes discordia, & inter Aduocatos pugna.

Ego verò pro ipsorum cōcordia dico; quòd opinio Bar-
12 toli saltim in practica, est ab omnibus amplexa, & per totum practicatur, & Iudices habent eam, nedùm naturalē, & æquam, verùm etiàm pro Euangelio, Foller. in practic. crimin. tit. Et, si confitebuntur num. 2. & 4. Clar. quæst. 38. versic. tu scis, Farinacc. quæst. 7. num. 7. versic. limitata quarto.

Et omnes Assessores, eam sanctam appellant, & non sequentes, non valent, alio ex capite in syndicatu tueri, nisi ex opinionum varietate, Caball. resolut. crimin. cas. 163.
13 num. 4. Et est vtilis Reipublicæ, testatur D. Franc. de Castill. decis. Sicil. 158. n. 8. vndè meritò sic decisum fuis-

ſe per Sac. Conſ. teſtatur Capic. deciſ. 104. & Franch. deciſ. 681. & proinde concludendum eſt, Iudicem, capientem furem cum re furata, competentem eſſe; & poſt iſtos omnes, Thor. compend. deciſ. tom. 1. verb. fur, fol. mihi 247. col. 1. Licèt Didacus de Mari, inter ſcribentes, ſemper
14 venerandus, in addit. ad deciſ. Gizzarel. 13. n. 14. aſſerat, contractationem de loco ad locum, eſſe de ſubſtantia furti, quæ fit, ſiuè ſciat, ſiuè neſciat Dominus; Mut. deciſ. Sicil. 40.
15 num. 21. ſed circa hoc diffusè proſequitur idem de Thoro inſuo Voto 93. per totum.

Et ad materiam quæri poteſt, quid, ſi Iudex domicilij,
16 vel originis, ſiuè delicti, concurrat pro cognitione furis, capti à Iudice cõtractationis? dicas tu, quòd iſti Iudices ſuccũbunt, niſi habeant priuilegium abdicatiuum, & ſic cognoſcendi ſubditum, extra territorium delinquentem; eo enim caſu, & ex hac priuatiua facultate vaxallum alibi delinquentem cognoſcit; quamuis ſit in manu Iudicis contractationis, ſic teſtatur Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 8. par. 2. num. 138. & iterum tom. 2. cap. 54. num. 4. ex Franch. & Foller. ibi relatis Thoro vbi ſupra.

Et, cum eſſet inquiſitus in hoc Regio Tribunali Ange-
17 lus Bocchino à Sancto Georgio, de furto ſuum à maſſaria Antonelli Capone Terræ Mõtis Falcionis, concurrebat Curia Sancti Georgij, vti Iudex domicilij, & originis, & Curia Gineſtræ, vti Iudex contractationis, ex eo, quia aſſerebatur, ſues, ſiuè porcos fuiſſe diuiſos in Territorio Gineſtræ: inſupèr Curia Montis Falcionis, ratione delicti, commiſſi in Territorio; verùm, quia non conſtitit de contractatione; nàm non fuit captus fur cum re furata, neque res, furto ſubtracta reperta; ſed tãtùm quędam carnes fuerunt inuentæ in quadam grutti, quæ dicebatur eſſe illorum porcorum furatorum, non viſa fuit, nec probatio delicti in genere, nec rei furatæ, neque contractatio; cùm omne ſimile non eſt idem, l. quod nerua, ff. depoſit: pro inde fuit cauſa remiſſa ad Curia Mõtis Falcionis, Iudicem loci delicti, me cauſas agente pro Illuſtriſſimo D. Ioanne Baptiſta de Tocco Principe Montis Militum, ac vtili Domino dictæ Terræ Montis Falcionis, cuius anima ęternã gloriã fruatur.

Et iterum, cùm eſſet inquiſitus Marcus Aurelius Span-
18 cella de Morcone de furto

bono-

bonorum, cum quibus ad Terram Sãcti Marci de Cauoto se contulit, & infra aliquos dies fuerunt reperta bona furto sublata in quadam domo. Et, post pauci temporis spatium fuit ille captus per Curiã Sancti Marci, eo appellante, fuit causa in hac R. A. introducta, & ego, qui partes Marchionis Murconi tuebar, dicebam, nõ operari contractationem, capturam furis, & bonorum, ablatorum sic diuisim, & ex interuallo factam; ad hoc enim, vt Iudex capiens, sit competens, requiritur, & omninò exigitur, vt fur cum re furata capiatur; tunc enim contractando, dominium mutare videtur, & nouum furtum patrare dicitur, ex allegata opinione Bartoli, nulla habita ratione; si mora intercesserit, vel non, vt infrà dicam. At, cùm in casu nostro hoc exulet, non dicitur contractatio, & Curia Sancti Marci capiens, est incompetens, & causa ad Curiã Murconi, Iudicem domicilij, & originis, remittenda est; hæc causa fuit diù ventilata; & tãdem, post longam discussionem, fuit remissa Curię Sancti Marci, non alio capite, neque iure, nisi, quia ille Auditor, cantando Psalmum: Complacebo Domino; voluit, sibi petitis inhærere; sed, introducta causa per viam appellationis ad M. C. V. in qua Marchio Murconi appellationem prosequebatur, &, ea pendente, inquisitus obijt, & articulus non fuit decisus; sed veritas apparet.

Et iterùm, cùm Bartholomęus de Stefano de Basilice, & Horatius Lombardo de
19 Fragnito furati essent duos Boues in Territorio Ciuitatis Beneuenti, quę Sanctæ Sædi Apostolicæ subest, & à Regia Iurisdictione est aliena, & exempta, & illos asportando fuerunt cum eis capti per Curiam Terræ Arpadij, & ad denunciam ipsius Curię fuerunt ad hanc R. A. transmissi, in quorum cognitione concurrebat Curia Fragneti, quæ dicebat, esse causam remittendam, duplici ex capite. Primò ratione domicilij, & originis potest ad finem puniendi cognoscere vaxallum, alibi delinquentem, quamuis clausula in priuilegio: Extra territorium, careat, non concurrente Iudice loci delicti, vt per Franch. decis. *66.* quem sequuntur, nedùm Reg. Tap. & Reg. Rouit. in prag. 1. vbi de delicto, verùm etiàm, & omnes practici in Regno, & cùm non concurrat Curia Beneuentana, Iudex loci delicti, neque cõcurrere potest, quia diuerso Principi, & sic

dendum, concludit Burg. cit. loc. num. 5. & 11. & Farinac. cit. quæst. 2. num. 3. & neque ad citationem, siuè examen, vel capturam rei deueniatur, sine corpore delicti, dixerunt Burg. & Farinac. citat. loc. ille enim 8. & 9. hoc num. 23.

In tantùm, quòd conclusio firma remanet, delictum non
13 dici probatum; non posse deueniri ad condemnationem, neque ad torturam; nec capturam, examen, siuè citationem, absque corporis mortui verificatione.

Quam limita, nõ procedere, quando pars non opponit;
14 tunc, parte non opponente, potest procedi ad specialem, sine præcedentia generalis, & si de corpore non constat, Farinac. quæst. 2. nu. 49. Burg. quæst. 22. n. 10.

Limita secundò, non procedere, quando quis specialiter confitetur, certum hominem occidisse, & ille homo non reperitur, & alia adminicula concurrunt; tunc, ex confessione potest confitens condemnari, Caball. citat. cas. 250. num. 5. Farinacc. quæst. 2. n. 8.

Cui vltimæ limitationi Fiscus inhærebat, dum de certo homine occiso tractabatur, & hic Io. Dominicus Molinaro non reperiebatur; Replicabã
16 Ego, limitationem supra positam, procedere in casu suo, scilicet, quando quis cõfitetur, hominem occidisse, & ille homo non reperitur, & alijs adminiculis concurrentibus, potest confitens condemnari, & casus noster est diuersus ex limitatione, nàm hic tractatur de homicidio, commisso in personam certi hominis, qui licèt non repeiatur, tamen confessio non adest, & est necessaria probatio cadaueris, & sic corporis delicti; qua deficiente, Reus absoluendus est, ex allegatis, quibus Fiscus non contentus puniri instabat; à quibus Auditores non videbatur alieni; vnde, timens ego de áliquo incidenti, remissionem causæ, carceratique ad Baronẽ Caprilie, Marium Schipanũ, Medicum, nostra tempestate, Primarium in Ciuitate Neapolis, ab omnibus laudatum, & benemeritum petij, me pro eo patrocinante; & licèt Fiscus dubitasset de electione fori, facta per viduam; tamẽ, exhibitis priuilegiis, speciali clausula cõtra viduas, & actis possessiuis, fuit causa remissa.

Inde, post tot varios casus, post tot labores, post tantam molestiam, & tantam dispendiosam erogationem, per in-
17 quisitum passam per multos

mentes

menses in hac R. A. & in Curia suæ Patriæ Caprilię, euenit, quòd dictus Io. Dominicus Molinaro, qui dicebatur occisus post nouem mensium cursum, comparuit de facto in sua Patria, viuens liber, illęsus, & sanus, dicẽs eo die, quo fuit in Terra Atripaldi, inuenisse quendam suum antiquum patronum Ciuitatis Venusij, cũ quo se associauit ad eius domum, in dictam Ciuitatem accessit, ibique per dictũ spatium moram fecit; ex quibus, nedùm firmiter, firmo pede in allegatis, nempè, omninò, antè omnia, requiri probationem corporis mortui; verùm etiàm, & contremisco credere testibus, affirmantibus per iudicia pręsumptiones, siuè cõiecturas, cæteraque adminicula in delictis.

Et iterum hoc eodem anno, & nunc, quo hæc scribo, accidit alius casus; nàm fuerũt inquisiti sex de homicidio in personam cuiusdam hominis, quem causa honestatis taceo, qui non aliter fuit repertus, neque probatio corporis delicti præcessit, sed tantùm per præsumptiones, & iudicia testium, & fuerunt detenti spatio decem mensium, me pro eorum causa defensore, casũ supradictum adduxi, & Doctrinas allegatas repetendo, allegaui, & insudabam, patefacere hanc veram iuris conclusionem sine corpore procedi non posse; tandem fuerunt liberati ad omnem ordinem, Commissario causæ D. Bernardino Belprato, iuuene acuti ingenij, limpias manus habente, & virtutibus munito.

Moneo igitur Iudices, vt caueant, tanquàm ab igne, fidem præbere testibus, deponentibus in aliquo delicto, neque procedere, non facta aliquali probatione delicti in genere, & sic, corporis mortui.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Dictum testis integrum debet scribi, etiam si contra Fiscum deponat.

Summario non indiget.

AD probandum delictũ requiritur etiã scribi dictũ testis integrum, prout deponit, siuè contra inquisitum, & sic pro Fisco, siuè pro reo, & sic contra Fiscum, & vidi multos Officiales ambitiosos informationes compilare

pilare, in hoc errare, & dictũ testis diminutum recipere; sed tantum id, quod pro Fisco facit scribere, sub eo colore, quòd in informationibus non debent fieri reo defensiones, & scribi id, quod defensionem inquisiti concernit; sed tantùm id, quod pro Fisco facit: & in occurrenti casu fuit hæsitatum; si in homicidio commisso debebat in informatione describi causa delicti, prout testes dicebant, ex qua delinquens motus erat ad homicidium committendum, quæ causa nedùm defensioné inquisiti in eodem informatiuo respiciebat, verùm etiam eum releuabat, & ferè impunitum reddebat; ex quo grauis, & causa honoris erat. Auditor Antonius Leonetto noluit causam in depositione testium scribere, ex quo fauorem inquisiti cótinebat: dicebam ego causam esse reginam delictorum, & in processu esse describendam, non autem tacendam, siuè occultandam, etiam si manifestè, & directè defensam inquisiti cótineret, & innocétiam rei propalaret; de iure enim cauetur capientes informationem, teneri dicta testium indiminuta scribere, & integra recipere, tàm in eis, quæ faciunt contra inquisitum, & sic pro Fisco, quàm prò inquisito, & sic cótra Fiscum, aliàs scribentes tantùm pro Fisco, & omittentes scribere pro inquisito, nedùm tollunt inquisito defensionem, & illaqueant eorum animas ad gehennam; sed etiá arbitrariè puniuntur, sic exclamat Campagn. in Capit. Regn. si cum sceleratis n. 37. sic testatur Carauit. Rit. 235. num.4. sic colligitur, ex Burg. de mod. proceded. ex abrupt. quæst.47. num. 15. & nouissimè in Regno est emanata pragm. qua cautum est, vt informationes capiantur tàm contra inquisitos, quàm prò inquisitis, & contrafacientes, arbitrio Domini Proregis puniendos esse, vt in prag. 6. tit. de Actuar. & iterum cautum est ex alia prag. 27. §. 50. de offic. Magistr. Iustitiar. cuius verba placet sigillatim referre, vt lector curiosus scire tenorem pragmaticæ, absque alia librorum reuolutione hic eius seriem habeat, videlicet.

Item, che detti Scriuani criminali nell'informationi che pigliaranno di qualsiuoglia delitto, ancorche la piglino ad istanza del Regio Fisco, e della parte querelante, debbiano vsare ogni diligenza, & verità, così per l'vna parte, come per l'altra, e scriuere tutto il fatto, come il testimonio lo dice, non ostante, che alcuna cosa dicesse, che fusse in escusatione

fatione dell'inquisite; mà in tal caso debbia hauere auertenza di fare quelli interrogatorij, che conuengono per conoscere, se quello, che dice con verità, ò con malitia, lo dice per escolpare l'inquisito, & in tutto debbiano osseruare la dispositione della Regia Pramatica: sotto pena d'esser castigati, come falsarij & altra pena ad arbitrio di vsa Gran Corte.

Sed ambitio, quæ omnes decipit, contrarium sua fit, & operata est, vt omitteretur in informatiuo causa delicti, prout fuit omissa, & testium depositio fuit recepta in eo, quod pro Fisco faciebat, neglecta alia parte depositionis quę fauorem, & sic defensam inquisiti continebat, & introducta causa in Regio Collaterali Consilio, detecto hoc defectu causæ delicti non oppositæ, fuit iussum huic Regię Audientię fieri relationem de causa, qua motus fuerat inquisitus ad homicidium committendum, & denique fuit facta relatio, & expressa causa delicti, qua visa per Dominũ Proregem, fuit responsum magna cum admiratione, in omni delicto exprimendam esse causam, etiam si contra Fiscum esset, ea antedicta ratione, quia causa est regina delictorum, & placet tenorẽ literarum Domini Proregis hic inserere, tùm, quia est approbata mea opinio, cùm etiã, vt ad posteros transeat cognitio terminorum, & est, videlicet. A tergo. *All'Illustre Señor el Duque de Campoclaro Gouernador, y Capitan à Guerra della Prouincia de Principato Vltra. Montefusco*. Intus verò. *Illustre Señor Por la relacion, que V. S. me hà hecho con esse Tribunal en 24. del mes passado, hè entendido la causa, por la qual se commtio el homicidiò por Francisco de Geronimo, en persona de Don Martin de Villalua Capitan de Campaña dessa Prouincia, y me he marauillado mucho del descuido, que essa Audiencia hà puesto de nò exprimir la dicha causa en la primera relacion, que me embiò, y como no la aya bien verificado, en la informacion, que tomò deste homicidio, aunque fuesse contra el Fisco, pues tiene obligacion de sauer, que la principal substancia, en las causas criminales depende de las causas del delitto, que assi encargo à V. S. de orden que el dicho Francisco de Geronimo se le quiten la guardia, estando en lo venidero aduertido esse Tribunal de nò caer en semejantes descuidos. N. S. &c. Napoles 3. de Agosto 1635. A lo que V. S. mandare El Conde de Monterey. Principato Vltra fol. 79.*

Caueant igitur officiales omittere causam delicti in ei⁹ impinguatione, & studeãt,

immò totis iuribus conentur in depositione testium, eorum proprio munere de veritate facti se informare, & dictum testis integrum recipere, etiã si contra Fiscum dicat, & non scribis, nec scriptoribus credere; Scribæ enim sunt causarum Domini: In eorum manu stat inquisitio, & ab eorum calamo dependet accusatio, & excusatio, sic exclamat Bouadill. lib. 3. politic. cap. 15. n. 46. vnde non temerè Episcopus Symancas dicebat: *Haga mi Amigo el Proceßo, y sentencie lo quien quisiere*. Scribæ causas Iudici referunt, & quod eis placet, repræsentant: vincula dissoluunt, & Iudices inuoluunt; qui aliud facere non valent, nisi eorum relationem approbare; vnde totum rubur ex scribis dependet, vt exclamat Symancas in tractat. de republic. lib. 7. cap. 3. nu. 3. fol. mihi 413.

Sint igitur cauti officiales in destinandis Commissarijs pro delictorum probatione, deputare scribas, aliasuè personas, veritatis sequaces, vt ei incumbant, & supradictis requisitis inhæreant, ne contrafacientes, in pœnas impositas incurrant, & eorum animas inuoluant in gehennam, vt supra dixi.

D E

DE FVRTIS

Cap. I.

ARGVMENTVM.

Furtum quid sit.
Quo iure prohibeatur.
Vnde dicatur, & in quibus committatur.

SVMMARIVM.

Furtum quid sit n. 1. 2. 3. & 4.
Furtum est prohibitum omni iure.
Furtum vnde dicatur n. 5. & 6.
Furans in vno loco, ad alium cum re furata se transferens, an dicatur nouum furtum committere, & à quo cognoscatur à n. 7. ad n. 15.
Si in fure concurrant, Iudex domicilij, originis, & contractationis, & delicti, quis erit competens à n. 16. ad 22.
Sententia lata in vno, an pareat executionem in alio n. 21.
Decreta, lata ad fauorem Baronis pro causæ remissione, an tribuant possessionem num. 22.
Fur, an debeat capi eadem die, vel post, vt dicatur contractatio num. 23. 24. & 25.

FVrtorum materia est adeo frequens, & quotidiana, vt de hoc oẽs legum interpretes scripserint; ex quo furta audactèr committuntur: vnde, necessarium puto, non furtorum genera explanare, nec priuilegia, huius criminis exagerare, nec pœnas à lege impositas enarrare, cùm Muscatell. pract. crimin. tit. de furtis, amplum tractatum faciat, & Damphoud. pract. crimin. tit. de furt. cap. 112. præter alios antiquiores scribentes; sed tantùm de tribus sermonem facere intendo.

Primò

Primò, furtum quid sit. Secũdò, quo iure sit prohibitum. Tertiò, vndè dicatur furtum; in quibus consistat, & committatur, & indè, alia furtum concernentia, quæ ad successorem scientiam, & posterum instructionem mihi digna scribi, videntur.

Quoad primum: diffinitio furti, ea est ex l. 1. ff. de furt.
1 Furtum, est contractatio rei alienę, inuito Domino, fraudulentèr facta; sed ex B. Thom. 2. 2. quæst. 66. artic. 3. vers. sed contra, ea est diffinitio, Furtum, est occulta acceptatio rei alienæ; sed Molin. in tract. de delict. disputat. 681. num. 16. furtum sic diffinit. Est ac-
2 ceptatio iniusta boni externi, absque vi, & absque vllo cõsensu eius, cuius est dominus, saltim, quoad legitimam detemptionem, & furtum materialitèr, & furtum formalitèr
3 adesse, asserit, licèt olim furtum duplex erat, conceptum, nempè, & oblatum, vt per Thesaur. quæst. forens. lib. 1, quæst. 80. nu. 20. & 21.

Quoad secundum; furtum est prohibitum omni iure, vt scribit Catalan. de indult. cap.
4 35. num. 123. & Burg. de mod, proced. ex abrupt. quęst. 23. num. 88.

Quoad tertium, vndè dicatur furtum: B. Thom. cit.
5 loc. dicit, quòd fur dicitur à furuo, idest à fusco; nàm noctis tempore vtitur, Mut. dec. Sicil. 40. num. 11. dicit, quòd fur dicitur à furuo, græcè, quod nigrum est, & clam, vel à greco, quasi foras ferentes.
6 Ego autem dico, quòd fur ità dicitur à furuo, idest fusco, quasi, quòd in hoc Fusco Monte puniuntur, suspendũtur, & trucidantur fures, ex eo, quia vbi reperiuntur, ibi suspenduntur, Mut. decis. 48. num. 14. Quò verò iure furtum committatur? vide Reg. Tap. tom. 5. iur. Regn. in cap. ad hoc, vt nostrum nu. 1. & seq.

Sed pulcra se offert quæstio: si fur in vno furans loco,
7 inde ad alium se transfert cum re furata, & ibi fuerit captus, per quem Iudicem puniri debet? hoc pluries occurrit; & in dies euenit, & multi dicũt, Iudicem originis, & domicilij competentem esse, quamuis delictum sit extrà territorium, & priuilegium cognoscendi subditum, alibi delinquentem, non habeat, teste de Franch. decis. 66.

Alij dicunt, Iudicem delicti esse principaliorem, &
8 potentius ius habere, teste de Franch. decis. 37. & decis. 88. num. 5. ex prag. Vbi de delicto.

Alij

Alij dicunt, Iudicem, furē cum re furata capientem, esse competentem; dicitur enim
9 Iudex contractationis, & ipse cognoscit; ea ratione, quia contractando, dicitur nouum furtum committere, ex Bart. in l. si dominium, ff. de furt. Bald. cons. 154. vol. 1. & cōs. 471. vol. 3. & nouissimè sic fuisse decisum per Sac. Cons. Neap. teste Capic. decis. 104. & Franch. decis. 681. quia ex mutatione dominij nascitur noua actio, prout in simili, raptor mulieris potest in loco, in quo capitur, puniri, ratione contractationis, Capoblanc. tom. 2. cap. 54. nu. 7.

Opinio Bartoli non arridet dicit enim, quòd fur per con-
10 tractationem, dicitur, nouum furtum committere; alienum à furti diffinitione est; nam vt supra dixi, furtum est contractatio rei alienæ, inuito Domino, fraudolenter facta, at quando fur contractat, non dicitur, nouo Domino inuito, sed priore, ergo diffinitio furti non conuenit. & per
11 consequens, opinio Bartoli non est fundata, nec substentabilis, & contra opinionem Bartoli est doctrina Angel. de Malefic. cons. 10. inter cons. crim. diuers. tom. 1. qui dicit, opinionem Bartoli esse falsā, & non substentabilem, & cōmunitèr reprobari, Marsil. cons. 30. num. 25. & 26. Augustin. in addit. ad Angel. in verbo, vestem cælestem, num. 6. & alij, quos breuitate omitto, & denique, Ioannes de Lignano fecit pulcrum consilium, subscriptum ab alijs Illustribus Doctoribus, quod est 16. inter cons. crim. diuers. tom. 1. contra opinionem Bartoli.

Vnde, ex hac contrarietatē scribentium oritur inter votantes discordia, & inter Aduocatos pugna.

Ego verò pro ipsorum cōcordia dico; quòd opinio Bar-
12 toli saltim in practica, est ab omnibus amplexa, & per totum practicatur, & Iudices habent eam, nedùm naturalē, & æquam, verùm etiàm pro Euangelio, Folter. in practic. crimin. tit. Et, si confitebuntur num. 2. & 4. Clar. quæst. 38. versic. tu scis, Farinacc. quæst. 7. num. 7. versic. limita quarto.

Et omnes Assessores, eam sanctam appellant, & non sequentes, non valent, alio ex capite in syndicatu tueri, nisi ex opinionum varietate, Caball. resolut. crimin. cas. 165.
13 num. 4. Et est vtilis Reipublicæ, testatur D. Franc. de Castill. decis. Sicil. 158. n. 8. vndè meritò sic decisum fuis-

se per Sac. Cons. testatur Capic. decis. 104. & Franch. decis. 681. & proinde concludendum est, Iudicem, capientem furem cum re furata, competentem esse; & post istos omnes, Thor. compend. decis. tom. 1. verb. fur, fol. mihi 247. col. 1. Licèt Didacus de Mari, inter scribentes, semper
14 venerandus, in addit. ad decis. Gizzarel. 13. n. 14. asserat, contractationem de loco ad locum, esse de substantia furti, quæ fit, siuè sciat, siuè nesciat Dominus; Mut. decis. Sicil. 40.
15 num. 21. sed circa hoc diffusè prosequitur idem de Thoro in suo Voto 93. per totum.

Et ad materiam quæri potest, quid, si Iudex domicilij,
16 vel originis, siuè delicti, concurrat pro cognitione furis, capti à Iudice cõtractationis? dicas tu, quòd isti Iudices succũbunt, nisi habeant priuilegium abdicatiuum, & sic cognoscendi subditum, extra territorium delinquentem; eo enim casu, & ex hac priuatiua facultate vaxallum alibi delinquentem cognoscit; quamuis sit in manu Iudicis contractationis, sic testatur Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 8. par. 2. num. 138. & iterum tom. 2. cap. 54. num. 4. ex Franch. & Foller. ibi relatis Thoro vbi supra.

Et, cum esset inquisitus in hoc Regio Tribunali Ange-
17 lus Bocchino à Sancto Georgio, de furto suum à maiaria Antonelli Capone Terræ Mõtis Falcionis, concurrebat Curia Sancti Georgij, vti Iudex domicilij, & originis, & Curia Ginestrę, vti Iudex contractationis, ex eo, quia asserebatur, sues, siuè porcos fuisse diuisos in Territorio Ginestræ: insupèr Curia Montis Falcionis, ratione delicti, commissi in Territorio; verùm, quia non constitit de contractatione; nàm non fuit captus fur cum re furata, neque res, furto subtracta reperta; sed tãtùm quędam carnes fuerunt inuentæ in quadam grotti, quæ dicebatur esse illorum porcorum furatorum, non visa fuit, nec probatio delicti in genere, nec rei furatæ, neque contractatio; cùm omne simile non est idem, l. quod nerua, ff. deposit: pro inde fuit causa remissa ad Curia Mõtis Falcionis, Iudicem loci delicti, me causas agente pro Illustrissimo D. Ioanne Baptista de Tocco Principe Montis Militum, ac vtili Domino dictæ Terræ Montis Falcionis, cuius anima ęternã gloriã fruatur.

Et iterum, cùm esset inquisitus Marcus Aurelius Span-
18 cella de Morcone de furto bono-

bonorum,cum quibus ad Terram Sácti Marci de Cauoto se contulit, & infra aliquos dies fuerunt reperta bona furto sublata in quadam domo. Et, post pauci temporis spatium, fuit ille captus per Curiã Sancti Marci, eo appellante, fuit causa in hac R. A. introducta, & ego, qui partes Marchionis Murconi tuebar, dicebam,nõ operari contractationem,capturam furis,& bonorum,ablatorum sic diuisim, & ex interuallo factam; ad hoc enim, vt Iudex capiens,sit competens, requiritur, & omninò exigitur,vt fur cum re furata capiatur; tunc enim contractando, dominium mutare videtur, & nouum furtum patrare dicitur, ex allegata opinione Bartoli, nulla habita ratione; si mora intercesserit,vel non, vt infrà dicam. At, cùm in casu nostro hoc exulet, non dicitur contractatio,& Curia Sancti Marci capiens, est incompetens,& causa ad Curiã Murconi,Iudicem domicilij,& originis,remittenda est;hæc causa fuit diù ventilata; & tãdem, post longam discussionem, fuit remissa Curię Sancti Marci,non alio capite,neque iure, nisi,quia ille Auditor, cantando Psalmum: Complacebo Domino; voluit, sibi petitis inhærere; sed,introducta causa per viam appellationis ad M.C.V. in qua Marchio Murconi appellationem prosequebatur,&,ea pendente,inquisitus obijt, & articulus non fuit decisus;sed veritas apparet.

Et iterùm, cùm Bartholomęus de Stefano de Basilice, & Horatius Lombardo de
19 Fragnito furati essent duos Boues in Territorio Ciuitatis Beneuenti, quę Sanctæ Sædi Apostolicæ subest, & à Regia Iurisdictione est aliena, & exempta, & illos asportando fuerunt cum eis capti per Curiam Terræ Arpadij, & ad denunciam ipsius Curię fuerunt ad hanc R. A. transmissi, in quorum cognitione concurrebat Curia Fragneti, quæ dicebat, esse causam remittendam, duplici ex capite. Primò ratione domicilij, & originis potest ad finem puniendi cognoscere vaxallum, alibi delinquentem, quamuis clausula in priuilegio: Extra territorium, careat, non concurrente Iudice loci delicti, vt per Franch. decis. 66. quem sequuntur, nedùm Reg. Tap. & Reg. Rouit. in prag. 1. vbi de delicto, verùm etiàm, & omnes practici in Regno, & cùm non concurrat Curia Beneuentana, Iudex loci delicti,neque cõcurrere potest, quia diuerso Principi, & sic

Summo Pontifici subest, vt dixi in pręced. tract. de pugn. Doctor. tit. de instrument. cap. 1. nec remissionem vaxallorum, alibi delinquentiũ, petere potest, vt dixi in eod. tract. de Offic. in gener. cap. 13. & proinde; non concurrẽte Iudice delicti, cognoscit Iudex domicilij, & originis. Secundo ex clausula in priuilegio: extra territorium, vnde concurrunt duo vincula, ius commune, & priuilegium: & magis ligant.

Ego verò, qui partes Ducissæ Ayrolę, vtilis Dominæ Terræ Arpadij, tuebar, dicebam, ad obiectionem primi capitis, veram esse conclusionem, adductam; Iudicem domicilij, & originis cogno-
20 scere posse vaxallum, alibi delinquentem, non concurrente Iudice patrati criminis; sed in casu nostro est Iudex concurrens, nempè, contractationis, cuius aures censentur offensæ, & per contractationem dicitur, nouum furtũ committere; & ad paria iudicantur Iudex contractationis, & Iudex loci delicti; vnde concurrente Curia Arpadij, cessat prætentio Iudicis domicilij, & originis.

Ad secundum, circa clausulam priuilegij (extra territorium) dicebam, non sufficere priuilegium; sed requiri cum titulo possessionem: in
21 actibus enim Iurisdictionalibus, requiritur tituli exhibitio, & possessio., &, vt actus possessiui exhibeantur. Et dicebam amplius, quod nec quasi possessio sufficere, Fisco tamen oppugnante; sẽtentia enim lata in vna causa, non parit exequutionem in alia; dùm diuersimodè possũt esse facta. Vnde sententia potuisset nasci, Capoblanc. tom. 1. de Auth. Baron. prag. 8. par. 2. num. 28. Et cùm in casu nostro est tantùm priuilegium, & sic tituli exhibitio absque possessione, petitio remissionis huius causæ non habet, nec habere potest effectum suum; decreta prolata enim pro remissionibus, aliàs
22 datis, ipsi Baroni tribuunt quasi possessionem, Capoblanc. cit. loc. num. 76. Regius Fiscus institit, procedi ad modum Belli, ex quo tractatur de furto bobum, vt dicam infra cap. 7. eod. tit. Verùm, quia potestas ad modum belli non lædit Barones, vt supra dixi, & Curia Arpadij præuenit, non obstantibus oppositis per Fiscum, & per Aduocatum Curiæ Fragneti, fuit Oratius Lombardus, inquisitus, remissus ad Curiã Arpadij, Iudicẽ cõtractationis

Sed

Sed, an requiratur, vt capiatur infraganti eadem die furti, vel sequenti, vt Capic. &
23 Franch. cit. loc. asserunt; an verò sufficiat, si per aliquos dies post furtum, fur appræhendatur? Capoblanc. tom. 1. pragm. 8. par. 2. num. 137. asserit, debere capi eadem die, vel sequenti, vel dummodò intercessit modicum tempus à die furti patrati; sed tom. 2. cap. 54. num. 6. asserit pos-
24 se puniri, etiàm, si moram ibi non traxerit. Ego autem dico, siuè eadem die, vel sequenti, vel alio tempore fur capiatur, à capiente cognoscitur, Ca-
25 ball. citat. cas. 163. sequitur Ricc. collect. 283.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Res furto sublata si vendatur, an prętium succedat loco rei.
Quomodo procedatur contra furem, vendentem rem furatam.

SVMMARIVM.

Fur, rem furatam vendens, quomodo puniatur a n. 1. ad n. 5.
Prætium, an succedat loco rei, ibid.
Præscriptio, an cadat in re furto capta num. 5.
Furtum commissum in Maßarijs, Tugurijs, vel Mandris, an dicatur furtum in campanea a num. 6. ad 10.
Quid, si sint armati vltra numerum quatuor, ibid.
An intret potestas ad modum belli, ibidem.

ET si fur esset ita cautus, quòd statim rē furto captā, vendat, & prętium sibi applicet, & inde fuerit cap-
1 tus cum prętio, sibi peruento ex re furto capta, an dicatur cum re furata infraganti captus, & capiens, illum cognoscat.

Multi pro affirmatiua tenent, ex illa regula; quòd præ-
2 tium succedit loco rei. Ego autem dico, quòd hæc regula non habet locum, & illatio falsa est; nam, si res furto capta, fuerit vendita, & prætium, ex ea peruentum, detinet; cū
3 prętium sit factum suum, l. qui vas, §. final. ff. de furt, in quo habētur hęc verba: Quod enim ex re furtiua redigitur, furtiuum non esse, nemini dubium est; nummus igitur, qui ex prætio rei furtiuæ redactus est, furtiuus non est; ergo puniri non potest; quia rei suæ furtum non cōmittitur, Marc.

de

de Mant. singul. 603. nu. 1. vers. 6. Ricc. collect. 283.

Et illa regula, quòd prætiũ succedit loco rei, habet locũ in vniuersalibus iudicijs, nẽ-
4 pè, in petitione hereditatis, in Fideicommissis, in dotalibus, in peculio, & similibus, vt habetur in glos. in dicto §. final. in fin. de cuius veritate, vide D. Franc. Merlin. Neapolit. controuers. forens. cap. 92.

Sed, an detentio rei furtiuæ præscribatur, & quanto tempore? Pereir. decis. 6. n. 10. dicit, quòd res furtiuæ perpetuò vindicari possunt; tu autem scias, quòd in Regno nostro Neapolitanò præscribuntur spatiò viginti annorũ, qui currunt, & computantur à die commissi furti; non autẽ à tempore sententiæ, siuè interueniat scientia, siuè ignorantia, quòd intellige, dummodò exceptio præscriptionis opponatur; Campagn. in cap. Regn. ad hoc, vt nostrorum, num. 97. & 98. qui num. 99. limitat, non procedere quando à tempore commissi delicti esset lapsum decemnium; tunc enim minori pœna punitur, ex l. si diutino, ff. de pœnis, quem vide.

Sed, si furtum sit commissũ in Massaria; an dicatur furtũ
5 in campanea, ita vt intret potestas ad modum belli? accidit in causa Antonij Capobianco Terræ Guardiæ Lom-
6 bardorum, qui fuit inquisitus de furto commisso in Campanea de nocte in Massaria cum comitiua supra numerũ quatuor armatorum, & ego, qui partes Illustrissimæ D. Franciscæ della Noia, Ducissæ Andriæ, vtilis Dominæ Terræ Guardiæ Lombardorum, prædictæ tuebar, dicebam in articulo remissionis, hoc furtũ, licèt sit in Massarijs, in campanea sistentibus, & cum comitiua quatuor armatorum, non iudicandum esse furtum in strata publica, & potestatẽ ad modum belli cessare; Auditor Ioannes Ceruantes Hispanus valdè tuebatur, prag. 10. de offic. Iudic. §. 48. disponitur in furtis in cãpaneã esse procedẽdum ad modum belli.

Cui opinioni valde inhærebat Auditor D. Gabriel Moles, qui propter absentiam Fiscalis, partes Fisci tuebatur;
7 Replicabam ego, furtum in Campanea esse iudicandum illud, quòd committitur in strata publica erga viatores, & transeuntes, & contra istos intrat potestas militaris, & ad modum belli, secùs verò, si fieret furtum, licèt in campanea;

nea; tamen in locis priuatis, 8 vti massarijs, vel campis, Mandris, & tugurijs, extra viam publicam; hoc enim casu non dicitur factum in strata publica, vt nouissimè ex multis asserit, Capoblanc. to. 2. de author. Baron. cap. 51. num. 5. & 6. & iterum cap. 29. n. 12. licèt hoc casu pœna 9 sit capitalis in Regno Siciliæ, vt testatur Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 23. nu. 87. & 88. Mastrill. dec. 147. num. 7. Damphouder. pract. crimin. cap. 10.

Hæc causa, post longam, & laboriosam disputationẽ, fuit remissa Curiæ Guardiæ Lombardorum.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Furtum, si committatur in animalibus grossis, quomodò puniatur.

Quid autem in animalibus minutis.

SVMMARIVM.

Abigeatus crimen, & furti, quomodo differant n. 1. & 2.

Crimen furti, commissum in animalibus grossis, quomodo puniatur n. 1. & 2.

Furtum commissum in porcis, ouibus, & alijs animalibus, quomodo puniatur a n. 1. ad 10.

Furtum, commissum ad aues, canes, fauum melis, & similia, quomodò puniatur n. 11.

Animal alienum inueniens, & illud capiens, an puniatur n. 12.

Furtum columbarum, in alienis columbarijs, vel piscium in alienis pischerijs, seù piscinis, an puniatur num. 13. & 14.

Furtum ficuum, & aliorum fructuum, an puniatur a num. 15. ad num. 18.

Furtum vuarum qua pœna puniatur, ibidem.

Ommittitur insuper furtum in animalibus grossis, sinè magnis, vt puta, equis, mulis, asinis, bobus, 1 tauris, bubalis, & similibus, in quibus non cadit furtum, sed crimen abigeatus committitur, tot. tit. de Abig. cum hac tamen distinctione, vt in furto equorum, bobum, mulorũ, asinorum, taurorum, bubalorum, ouium, porcorum, & similium, requiritur, vt furtum ascendat ad infrascriptum numerum, nempè, quò ad boues, equos, tauros, & similia vnũ; quò ad porcos, quinque, vel quatuor: quò ad oues decem;

cem; quia oues decem, gregem esse putauerunt, l. oues, ff. de Abig. sequitur Damphoud. pract. crim. cap. 115. per tot. Et, si furtum secundũ prædictum numerum committatur, dicitur abigeatus crimen, & pęna exilij est prò vnica vice, nisi alitèr Regionis consuetudine sit expressum, vel statuto cautum; si tamen adhibitis armis, & interueniente vi fuerit patratum, ad bestias damnatur, l. Abigeatus, ff. eod. Damphoud. ibid. & ipsorum animalium receptatores, abscondentes, siuè fauentes scientèr, exilij pœna per decemnium puniuntur, l. final. ff. eod. in fin. Damphoud. ibid. Quod intellige, procedere, etiàm in capris, veruicibus, arietibus, hircis, agnis, castratis, hædis, & similibus; & dicitur abigeatus crimen, & furcis puniri potest, cõsiderata qualitate personæ, & loci, Mut. tom. 6. capit. Sicil. cap. 30. num. 27. Et ratiò; quarè, hæc quãtitas quæ requiritur, duplex est; vna, quã supra posui, altera, quià quantitas discernit abigeum â fure, Petr. Gregor. Tolos. syntax. iur, vniuers. par. 3. lib. 37. cap. 5. n. 2. Peguer. decis. 29. num. 2. & sequen. Caball. cas. 19. nu. 8. & iterum cas. 160. num. 3. & sequen. Mut. decis. Sicil. 40. num. 39. & 40. & iter. tom. 6. capitul. Sicil. cap. 30. n. 9.

Qui verò huismodi animalia furantur minori numero, supra expresso, dicitur, nõ crimen abigeatus, sed furti, cuius pęna imponitur secũdnm facti, & personæ qualitatem, & loci mores, vt infrà dicã, quæ probantur ex signo, coiro, seù pelle, vel merco, seù nota animalium, quod in primis, & antè omnia debet ostendi, Mut. decis. Sicil. 40. n. 10.

Quando autem furtum est duorum suum, siuè porcorum à nouem hominibus armatis commissum, intrat potestas ad modum belli, & cum eius potestate procedi potest, vt exponit nuper Glosell. in prag. 10. de offic. Iudic. §. 48. vers. li incendij, in nouissima compilatione.

Et, respectu furti bobum adest nouus ordo Regij Collateralis Consilij, vt procedatur, prout proceditur in alijs delictis campanee, prout infra dicam eod.

Et ratione prætij bobũ furto captorũ est sciendum, quòd dicitur furtum magnum, si supra quinque vncias fuerit; verùm, si quis furatus fuerit duos boues, diuersis vicibus, & pręttium cuilibet nõ excedit vncias quinque; ambo verò plus

valent,

valent, fit coacervatio l. 3. §. qui sæpius, ff. de arbitr. sequitur Mut. capit. Sicil. tom. 5. cap. 471. n. 8.

Committitur etiam furtũ aliorum animalium, vt puta, pauonum, anserum, anatrarũ, gallorum, pullorum, caponũ, apum, cuniculorum, & similium; & quæri potest, qua pœna puniri debet? Damphoud. cit. loc. num. 4. dicit, ob furti indignitatem puniri iuxtà qualitatem, & circumstantiam facti, & personæ, arbitrio Iudicis, Mut. verò cit. decis. 40. num. 39. 40. 41. & 42. dicit, quòd furtum huiusmodi minimum appellatum. Et, si est infra vnciam, punitur pœna, posita per Baiard. ad Clar. §. furtum n. 90. idem Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 30. num. 90. Caball. cit. cas. 19. num 8. & ex nostris Campagn. in capit. Regn. ad hoc, vt nostrorum n. 36.

Ego verò distinguo duos casus. Primus; aut fur est persona vilis conditionis, & solitus talia committere. Aut verò, est bonæ famæ, & non est cõsuetus; si primo casu, quià animus furandi ex frequentia iudicatur, animus furtiuus dignoscitur, & incentiuus, & frequens præsumitur, nec debet inspici qualitas rei, Palm. diuers. iur. glos. 1. nu. 19. tunc furtum iudicatur, & sufficit, vnum ex eis furetur, & puniri debet.

6 Aut verò est bonæ qualitatis, & non consuetus, & secùs erit, Peguer. Caball. & Mut. cit. loc.

7 Quibus autèm vicibus dicatur quis consuetus, Magon. decis. Lucens. 14. num. 30. mouet quęstionem, an ex vnica vice inducatur solitum, Campagn. verò in cap. ad hoc num. 39. mouet punctũ, & remittit se ad Doctores, ibi citatos, Marsil. singul. 378. dicit, quòd per geminatum delictum dicitur quis consuetus. Ego verò dico, quòd per binum actum in eodem genere dicitur quis consuetus, ex adductis per Angel. de Perus. disput. 1. col. 2. Grammatic. decis. 16. n. 2. & 3. & iterum decis. 48. n. 3.

8 Committitur etiam furtũ in gallinis, ex vulgat. tex. in §. gallinarum, instit. de rer. diuis. licèt gallinę iudicentur animalia minuta, tamen in eis committitur furtum, quod minimum appellatur, in quo facienda est supradicta distinctio; aut est bonæ conditionis, & non consuetus; aut malæ, & solitus, vt supra dixi & tunc in solito, & consueto pro furto gallinarum, imponi pœnam mortis; si tamen dua-

rum sit, & diuerso tempore, de nocte, ex Aflict. in const. Regn. super incisionibus, num. 38. quem sequitur Caball. cas. 19. num. fin. quòd videtur durum, & durum appellat. Campagn. in cap. Regn. ad hoc, vt nostrorum & num. 12. & num. 120.

Ego verò, quò actinet ad furtum gallinarum prçter adductam distinctionem, aliam amplector subdistintionem,
9 quòd aut cum furto gallinarũ concurrunt alia delicta, & tunc potest imponi pœna, vel mortis, vel triremium, prout casus expostulat, & sic fuit seruatum per hanc R. A. in persona Domitij Orecchia Ciuitatis Auellini, contra quē aderant, nedùm furtum gallinarum, verùm etiàm, & alia delicta, & fuit condemnatũs ad remigandum per decemnium, ratio est, quia tunc, nedùm dignoscitur deliberatus, & fræquens animus ad delinquendum, verùm etiàm delicta confunduntur, & maius absorbet minus.

Aut verò est tantùm furtũ gallinarum, & tunc est distinguendum; quòd aut furtum
10 est infra augustale, & tunc pęna fustigationis punitur Cãpagn. in cap. Regn. Ad hoc, vt nostrorum, num. 33. Aut verò est supra augustale, & tunc cum gallinis appensis in collo, vel fustigatur, vel in publico loco apponitur, Molin. in tract. de delict. disputat. 685. num. 3.

Committitur etiam, furtũ ad oues, canes, fauum mellis,
11 & similia; & tunc est considerando qualitas furis, & rei sublata, & si solitus sit, Mut. citat. cap. 30. num. 9. 10. & seq. & decis. 40. n. 39. & 42.

Et si fures fuerint minores est distinguendum; aut furtũ
12 est commissum in Ciuitate Neapolis, & eius suburbijs, aut verò in Regno, si primo casu, pro prima vice, fustigantur, pro secunda, obtruncantur aures, pro tertia, pœna ordinaria, vt extat prag. 2. de *furt. noctur.* si verò sumus extra Ciuitatem Neapolis, & sic in Regno seruatur ius commune, quod quomodo procedat, est videndus Campagn. in cap. Regn. ad hoc num. 100. & seq. tu verò vide citat. prag. de furt. nocturn.

Sed si furtum erit columbarum in alienis columbarijs, vel piscium in alienis pische-
13 rijs, siue piscinis, aut viuarijs, qua punitur pœna? Capoblanc. tom. 1. de Auth. Baron. prag. 14. num. 39. dicit, puniri debere pœna triremium per triennium, & adducit prag. 1. de aucupib.

quæ

quæ loquitur contra venatores cum scoppittis in territorijs clausis, & appatronatis, siuè priuàtis; non autem con-
14 tra furantes in columbarijs, vel Pischerijs alienis, prout est casus noster; vnde opinio Capoblan. non mihi arridet.

Solent in dies committi furta ficuum, nucum, & aliorum fructuum, tempore vin-
15 demiarum, & dubitatur, an tales fures puniantnr, & qua pœna? Multi dicunt, quòd nõ, tùm quià dicitur furtum in re minima, & de minimis non curat Pretor, cùm etiam, quia est furtum comestibiliũ, quod non punitur? Ego verò distinguendum puto; aut in prædio alieno vuas colligit, vel alios fructos, & illos non asportat; sed in eodem prædio comedit, & tunc non punitur pœna furti. sed pecuniaria; pœna enim debet commensurari delicto. Campagn. in cap. Regn. ad hoc, num. 120. versic. & similitèr, & ratio esse potest; quià dum tractatur de fructibus, sufficit puniri pœna pecuniaria, potiùs ad reprimẽdam audaciã, quam ad sic rei minimæ, ablatæ, punitionem, vel in carcere bimestre detineri, Caball. cas. 19. nu. 8. & 9.

Aut verò isti fures vuas, ficos, & alios fructus à prædio
16 alieno colligunt, amouent, & alibi asportant, & tunc dicit Baiard. ad Clar. quæst. 8. num. 13. & 14. quòd isti tales absque sententia ducũtur per Ciuitatem cum vuis, & fructibus, ad collum appensis, quẽ sequitur Viscont. in singularibus suis in verb. furtum, fol. 108. ad med. præter. Farinac. & alios ibid. allegatos; ratio rationis est: quia de iure diuino permittitur ingressus in vineas alienas causa comedẽdi quantum sufficit; nàm ex Deuteronom. cap. 23. habentur hęc verba: Ingressus vineam proximi tui; comede vuas quantum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum.

Sed, quæri potest; vsque ad quam quantitatem hoc liceat, & quę sit quantitas suf-
17 ficiens, & quando liceat? dicas tu licere tempore necessitatis, vt supra dixi, & concordat; Campagn. in cap. ad hoc num. 115. & quantitas est infra tres vuas, in quibus non datur delictum, nec damnum inferri censetur; si verò supra tres vuas; idest vuarũ botros, pœna pecuniaria punitur, vt scribit Rendell. solertissimus Doctor in tract. de vinea, cap. 10. vers. si quis, & an credatur damnum passo, & eius iuramento, sicut in alijs damnis datũt? pro negatiua tenet idẽ

se per Sac. Cons. testatur Capic. decis. 104. & Franch. decis. 681. & proinde concludendum est, Iudicem, capientem furem cum re furata, competentem esse; & post istos omnes, Thor. compend. decis. tom. 1. verb. fur, fol. mihi 247. col. 1. Licèt Didacus de Mari, inter scribentes, semper
14 venerandus, in addit. ad decis. Gizzarel. 13. n. 14. asserat, contractationem de loco ad locum, esse de substantia furti, quæ fit, siuè sciat, siuè nesciat Dominus; Mut. decis. Sicil. 40.
15 num. 21. sed circa hoc diffusè prosequitur idem de Thoro in suo Voto 93. per totum.

Et ad materiam quæri potest, quid, si Iudex domicilij,
16 vel originis, siuè delicti, concurrat pro cognitione furis, capti à Iudice cõtractationis? dicas tu, quòd isti Iudices succũbunt, nisi habeant priuilegium abdicatiuum, & sic cognoscendi subditum, extra territorium delinquentem; eo enim casu, & ex hac priuatiua facultate vaxallum alibi delinquentem cognoscit; quamuis sit in manu Iudicis contractationis, sic testatur Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 8. par. 2. num. 138. & iterum tom. 2. cap. 54. num. 4. ex Franch. & Foller. ibi relatis Thoro vbi supra.

Et, cum esset inquisitus in hoc Regio Tribunali Ange-
17 lus Bocchino à Sancto Georgio, de furto suum à massaria Antonelli Capone Terræ Mõtis Falcionis, concurrebat Curia Sancti Georgij, vti Iudex domicilij, & originis, & Curia Ginestre, vti Iudex contractationis, ex eo, quia asserebatur, sues, siuè porcos fuisse diuisos in Territorio Ginestræ: insupèr Curia Montis Falcionis, ratione delicti, commissi in Territorio; verùm, quia non constitit de contractatione; nàm non fuit captus fur cum re furata, neque res, furto subtracta reperta; sed tãtùm quædam carnes fuerunt inuentæ in quadam grutti, quæ dicebatur esse illorum porcorum furatorum, non visa fuit, nec probatio delicti in genere, nec rei furatæ, neque contractatio; cùm omne simile non est idem, l. quod nerua, ff. deposit: pro inde fuit causa remissa ad Curia Mõtis Falcionis, Iudicem loci delicti, me causas agente pro Illustrissimo D. Ioanne Baptista de Tocco Principe Montis Militum, ac vtili Domino dictæ Terræ Montis Falcionis, cuius anima æterna gloriã fruatur.

Et iterum, cùm esset inquisitus Marcus Aurelius Span-
18 cella de Morcone de furto bono-

bonorum, cum quibus ad Terram Sācti Marci de Cauoto se contulit, & infra aliquos dies fuerunt reperta bona furto sublata in quadam domo. Et, post pauci temporis spatium, fuit ille captus per Curiā Sancti Marci, eo appellante, fuit causa in hac R. A. introducta, & ego, qui partes Marchionis Murconi tuebar, dicebam, nō operari contractationem, capturam furis, & bonorum, ablatorum sic diuisim, & ex interuallo factam; ad hoc enim, vt Iudex capiens, sit competens, requiritur, & omninò exigitur, vt fur cum re furata capiatur; tunc enim contractando, dominium mutare videtur, & nouum furtum patrare dicitur, ex allegata opinione Bartoli, nulla habita ratione; si mora intercesserit, vel non, vt infrà dicam. At, cùm in casu nostro hoc exulet, non dicitur contractatio, & Curia Sancti Marci capiens, est incompetens, & causa ad Curiā Murconi, Iudicem domicilij, & originis, remittenda est; hæc causa fuit diù ventilata; & tādem, post longam discussionem, fuit remissa Curię Sancti Marci, non alio capire, neque iure, nisi, quia ille Auditor, cantando Psalmum: Complacebo Domino; voluit, sibi petitis inhærere; sed, introducta causa per viam appellationis ad M. C. V. in qua Marchio Murconi appellationem prosequebatur, &, ea pendente, inquisitus obijt, & articulus non fuit decisus; sed veritas apparet.

Et iterùm, cùm Bartholomęus de Stefano de Basilice, & Horatius Lombardo de
19 Fragnito furati essent duos Boues in Territorio Ciuitatis Beneuenti, quę Sanctæ Sædi Apostolicæ subest, & à Regia Iurisdictione est aliena, & exempta, & illos asportando fuerunt cum eis capti per Curiam Terræ Arpadij, & ad denunciam ipsius Curię fuerunt ad hanc R. A. transmissi, in quorum cognitione concurrebat Curia Fragneti, quæ dicebat, esse causam remittendam, duplici ex capite. Primò ratione domicilij, & originis potest ad finem puniendi cognoscere vaxallum, alibi delinquentem, quamuis clausula in priuilegio: Extra territorium, careat, non concurrente Iudice loci delicti, vt per Franch. decis. 66. quem sequuntur, nedùm Reg. Tap. & Reg. Rouit. in prag. 1. vbi de delicto, verùm etiàm, & omnes practici in Regno, & cùm non concurrat Curia Beneuentana, Iudex loci delicti, neque cōcurrere potest, quia diuerso Principi, & sic

Summo Pontifici subest, vt dixi in præced. tract. de pugn. Doctor. tit. de instrument. cap. 1. nec remissionem vaxallorum, alibi delinquentiũ, petere potest, vt dixi in eod. tract. de Offic. in gener. cap. 13. & proinde; non concurrẽte Iudice delicti, cognoscit Iudex domicilij, & originis. Secundo ex clausula in priuilegio: extra territorium, vnde concurrunt duo vincula, ius commune, & priuilegium: & magis ligant.

Ego verò, qui partes Ducissæ Ayrolę, vtilis Dominæ Terræ Arpadij, tuebar, dicebam, ad obiectionem primi capitis, veram esse conclusionem, adductam; Iudicem domicilij, & originis cognoscere posse vaxallum, alibi
20 delinquentem, non concurrente Iudice patrati criminis; sed in casu nostro est Iudex concurrens, nempè, contractationis, cuius aures censentur offensæ, & per contractationem dicitur, nouum furtũ committere; & ad paria iudicantur Iudex contractationis, & Iudex loci delicti; vnde concurrente Curia Arpadij, cessat prætentio Iudicis domicilij, & originis.

Ad secundum, circa clausulam priuilegij (extra territorium) dicebam, non sufficere priuilegium; sed requiri cum titulo possessionem: in
21 actibus enim Iurisdictionalibus, requiritur tituli exhibitio, & possessio, &, vt actus possessiui exhibeantur. Et dicebam amplius, quòd nec quasi possessio sufficere, Fisco tamen oppugnante; sẽtentia enim lata in vna causa, non parit exequutionem in alia; dùm diuersimodè posśũt esse facta. Vnde sententia potuisset nasci, Capoblanc. tom. 1. de Auth. Baron. prag. 8. par. 2. num. 28. Et cùm in casu nostro est tantùm priuilegium, & sic tituli exhibitio absque possessione, petitio remissionis huius causæ non habet, nec habere potest effectum suum; decreta prolata enim pro remissionibus, aliàs
22 datis, ipsi Baroni tribuunt quasi possessionem, Capoblanc. cit. loc. num. 76. Regius Fiscus institit, procedi ad modum Belli, ex quo tractatur de furto bobum, vt dicam infra cap. 7. eod. tit. Verùm, quia potestas ad modum belli non lædit Barones, vt supra dixi, & Curia Arpadij præuenit, non obstantibus oppositis per Fiscum, & per Aduocatum Curiæ Fragneti, fuit Oratius Lombardus, inquisitus, remissus ad Curiã Arpadij, Iudicẽ cõtractationis

Sed

Sed, an requiratur, vt capiatur infraganti eadem die furti, vel sequenti, vt Capic. &
23 Franch. cit. loc. asserunt; an verò sufficiat, si per aliquos dies post furtum, fur appræhendatur? Capoblanc. tom. 1. pragm. 8. par. 2. num. 137. asserit, debere capi eadem die, vel sequenti, vel dummodò intercessit modicum tempus à die furti patrati; sed tom. 2. cap. 54. num. 6. asserit pos-
24 se puniri, etiàm, si moram ibi non traxerit: Ego autem dico, siuè eadem die, vel sequenti, vel alio tempore fur capiatur, à capiente cognoscitur, Ca-
25 ball. citat. cas. 163. sequitur Ricc. collect. 283.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Res furto sublata si vendatur, an prętium succedat loco rei.
Quomodo procedatur contra furem, vendentem rem furatam.

SVMMARIVM.

Fur, rem furatam vendens, quomodo puniatur a n. 1. ad n. 5.
Prætium, an succedat loco rei, ibid.
Præscriptio, an cadat in re furto capta num. 5.
Furtum commissum in Massarijs, Tugurijs, vel Mandris, an dicatur furtum in campanea a num. 6. ad 10.
Quid, si sint armati vltra numerum quatuor, ibid.
An intret potestas ad modum belli, ibidem.

T si fur esset ita cautus, quòd statim rē furto captā, vendat, & prętium sibi applicet, & inde fuerit cap-
1 tus cum prętio, sibi peruento ex re furto capta, an dicatur cum re furata infraganti captus, & capiens, illum cognoscat.

Multi pro affirmatiua tenent, ex illa regula; quòd præ-
2 tium succedit loco rei. Ego autem dico, quòd hæc regula non habet locum, & illatio falsa est; nam, si res furto capta, fuerit vendita, & prætium, ex ea peruentum, detinet; cū
3 prętium sit factum suum, l. qui vas, §. final. ff. de furt, in quo habētur hęc verba: Quod enim ex re furtiua redigitur, furtiuum non esse, nemini dubium est; nummus igitur, qui ex prætio rei furtiuæ redactus est, furtiuus non est; ergo puniri non potest; quia rei suæ furtum non cōmittitur, Marc.

de

de Mant. singul. 603. nu. 1. vers. 6. Ricc. collect. 283.

Et illa regula, quòd prætiũ succedit loco rei, habet locũ in vniuersalibus iudicijs, nẽ-
4 pè, in petitione hereditatis, in Fideicommissis, in dotalibus, in peculio, & similibus, vt habetur in glos. in dicto §. final. in fin. de cuius veritate, vide D. Franc. Merlin. Neapolit. controuers. forens. cap. 92.

Sed, an detentio rei furtiuæ præscribatur, & quanto tempore? Pereir. decis. 6. n. 10. dicit, quòd res furtiuæ perpetuò vindicari possunt; tu autem scias, quòd in Regno nostro Neapolitano præscribuntur spatiò viginti annorũ, qui currunt, & computantur à die commissi furti; non autẽ à tempore sententiæ, siuè interueniat scientia, siuè ignorantia, quòd intellige, dummodò exceptio præscriptionis opponatur; Campagn. in cap. Regn. ad hoc, vt nostrorum, num. 97. & 98. qui num. 99. limitat, non procedere quando à tempore commissi delicti esset lapsum decemnium; tunc enim minori pœna punitur, ex l. si diutino, ff. de pœnis, quem vide.

Sed, si furtum sit commissũ in Massaria; an dicatur furtũ
5 in campanea, ita vt intret potestas ad modum belli? accidit in causa Antonij Capobianco Terræ Guardiæ Lom-
6 bardorum, qui fuit inquisitus de furto commisso in Campanea de nocte in Massaria cum comitiua supra numerũ quatuor armatorum, & ego, qui partes Illustrissimæ D. Franciscæ della Noia, Ducissæ Andriæ, vtilis Dominæ Terræ Guardiæ Lombardorum, prædictæ tuebar, dicebam in articulo remissionis, hoc furtũ, licèt sit in Massarijs, in campanea sistentibus, & cum comitiua quatuor armatorum, non iudicandum esse furtum in strata publica, & potestatẽ ad modum belli cessare; Auditor Ioannes Ceruantes Hispanus valdè tuebatur, prag. 10. de offic. Iudic. §. 48. disponitur in furtis in cãpaneã esse procedẽdum ad modum belli.

Cui opinioni valdè inhærebat Auditor D. Gabriel Moles, qui propter absentiam Fiscalis, partes Fisci tuebatur;
7 Replicabam ego, furtum in Campanea esse iudicandum illud, quòd committitur in strata publica erga viatores, & transeuntes, & contra istos intrat potestas militaris, & ad modum belli, secùs verò, si fieret furtum, licèt in campanea;

nea; tamen in locis priuatis,
8 vti massarijs, vel campis, Mandris, & tugurijs, extra viam publicam; hoc enim casu non dicitur factum in strata publica, vt nouissimè ex multis asserit, Capoblanc. to. 2. de author. Baron. cap. 51. num. 5. & 6. & iterum cap. 29. n. 12. licèt hoc casu pœna
9 sit capitalis in Regno Siciliæ, vt testatur Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 23. nu. 87. & 88. Mastrill. dec. 147. num. 7. Damphouder. pract. crimin. cap. 10.

Hæc causa, post longam, & laboriosam disputationē, fuit remissa Curiæ Guardiæ Lombardorum.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Furtum, si committatur in animalibus grossis, quomodò puniatur.

Quid autem in animalibus minutis.

SVMMARIVM.

Abigeatus crimen, & furti, quomodo differant n. 1. & 2.

Crimen furti, commissum in animalibus grossis, quomodo puniatur n. 1. & 2.

Furtum commissum in porcis, ouibus, & alijs animalibus, quomodo puniatur a n. 1. ad 10.

Furtum, commissum ad aues, canes, fauum melis, & similia, quomodò puniatur n. 11.

Animal alienum inueniens, & illud capiens, an puniatur n. 12.

Furtum columbarum, in alienis columbarijs, vel piscium in alienis pischerijs, seù piscinis, an puniatur num. 13. & 14.

Furtum ficuum, & aliorum fructuum, an puniatur a num. 15. ad num. 18.

Furtum vuarum qua pœna puniatur, ibidem.

Ommittitur insuper furtum in animalibus grossis, sinè magnis, vt puta, equis, mulis, asinis, bobus,
1 tauris, bubalis, & similibus, in quibus non cadit furtum, sed crimen abigeatus committitur, tot. tit. de Abig. cum hac tamen distinctione, vt in furto equorum, bobum, mulorũ, asinorum, taurorum, bubalorum, ouium, porcorum, & similium, requiritur, vt furtum ascendat ad infrascriptum numerum, nempè, quò ad boues, equos, tauros, & similia vnũ; quò ad porcos, quinque, vel quatuor: quò ad oues decem;

cem; quia oues decem, gregem esse putauerunt, l. oues, ff. de Abig. sequitur Damphoud. pract. crim. cap. 115. per tot. Et, si furtum secundũ prædictum numerum committatur, dicitur abigeatus crimen, & pęna exilij est prò vnica vice, nisi alitèr Regionis consuetudine sit expressum, vel statuto cautum; si tamen adhibitis armis, & interueniente vi fuerit patratum, ad bestias damnatur, l. Abigeatus, ff. eod. Damphoud. ibid. & ipsorum animalium receptatores, abscondentes, siuè fauentes scientèr, exilij pœna per decemnium puniuntur, l. final. ff. eod. in fin. Damphoud. ibid. Quod intellige, procedere, etiàm in capris, veruicibus, arietibus, hircis, agnis, castratis, hædis, & similibus; & dicitur abigeatus crimen, & furcis puniri potest, cõsiderata qualitate personæ, & loci, Mut. tom. 6. capit. Sicil. cap. 30. num. 27. Et ratiò; quarè, hæc quãtitas quæ requiritur, duplex est; vna, quã supra posui, altera, quià quantitas discernit abigeum à fure, Petr. Gregor. Tolos. syntax. iur, vniuers. par. 3. lib. 37. cap. 5. n. 2. Peguer. decis. 29. num. 2. & sequen. Caball. cas. 19. nu. 8. & iterum cas. 160. num. 3. & sequen. Mut. decis. Sicil. 40. num. 39. & 40. & iter. tom. 6. capitul. Sicil. cap. 30. n. 9.

Qui verò huismodi animalia furantur minori numero, supra expresso, dicitur, nõ crimen abigeatus, sed furti, cuius pęna imponitur secũdnm facti, & personæ qualitatem, & loci mores, vt infrà dicã, quæ probantur ex signo, coiro, seù pelle, vel merco, seù nota animalium, quod in primis, & antè omnia debet ostendi, Mut. decis. Sicil. 40. n. 10.

Quando autem furtum est duorum suum, siuè porcorum à nouem hominibus armatis commissum, intrat potestas ad modum belli, & cum eius potestate procedi potest, vt exponit nuper Glosell. in prag. 10. de offic. Iudic. §. 48. vers. si incendij, in nouissima compilatione.

Et, respectu furti bobum adest nouus ordo Regij Collateralis Consilij, vt procedatur, prout proceditur in alijs delictis campanee, prout infra dicam eod.

Et ratione prætij bobũ furto captorũ est sciendum, quòd dicitur furtum magnum, si supra quinque vncias fuerit; verùm, si quis furatus fuerit duos boues, diuersis vicibus, & prętium cuilibet nõ excedit vncias quinque; ambo verò plus

valent,

valent, fit coacernatio l. 3. §. qui sæpius, ff. de arbitr. sequitur Mut. capit. Sicil. tom. 5. cap. 471. n. 8.

Committitur etiam furtũ aliorum animalium, vt puta, pauonum, anserum, anatrarũ, gallorum, pullorum, caponũ, apum, cuniculorum, & similium; & quæri potest, qua poena puniri debet? Damphoud. cit. loc. num. 4. dicit, ob furti indignitatem puniri iuxtà qualitatem, & circumstantiam facti, & personæ, arbitrio Iudicis, Mut. verò cit. decis. 40. num. 39. 40. 41. & 42. dicit, quòd furtum huiusmodi minimum appellatum. Et, si est infra vnciam, punitur poena, posita per Baiard. ad Clar. §. furtum n. 90. idem Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 30. num. 90. Caball. cit. cas. 19. num. 8. & ex nostris Campagn. in capit. Regn. ad hoc, vt nostrorum n. 36.

Ego verò distinguo duos casus. Primus; aut fur est persona vilis conditionis, & solitus talia committere. Aut verò, est bonæ famæ, & non est cõsuetus; si primo casu, quià animus furandi ex frequentia iudicatur, animus furtiuus dignoscitur, & incentiuus, & frequens præsumitur, nec debet inspici qualitas rei, Palm. diuers. iur. glos. 1. nu. 19. tunc furtum iudicatur, & sufficit, vnum ex eis furetur, & puniri debet.

6 Aut verò est bonæ qualitatis, & non consuetus, & secùs erit, Peguer. Caball. & Mut. cit. loc.

Quibus autèm vicibus dicatur quis consuetus, Magon.

7 decis. Lucens. 14. num. 30. mouet quęstionem, an ex vnica vice inducatur solitum, Campagn. verò in cap. ad hoc num. 39. mouet punctũ, & remittit se ad Doctores, ibi citatos, Marsil. singul. 378. dicit, quòd per geminatum delictum dicitur quis consuetus. Ego verò dico, quòd per binum actum in eodem genere dicitur quis consuetus, ex adductis per Angel. de Perus. disput. 1. col. 2. Grammatic. decis. 16. n. 2. & 3. & iterum decis. 48. n. 3.

Committitur etiam furtũ in gallinis, ex vulgat. tex. in

8 §. gallinarum, instit. de rer. diuis. licèt gallinę iudicentur animalia minuta, tamen in eis committitur furtum, quod minimum appellatur, in quo facienda est supradicta distinctio; aut est bonæ conditionis, & non consuetus; aut malæ, & solitus, vt supra dixi & tunc in solito, & consueto pro furto gallinarum, imponi poenam mortis; si tamen duarum

quæ loquitur contra venatores cum ſcoppittis in territorijs clauſis, & appatronatis, ſiuè priuàtis; non autem con-
14 tra furantes in columbarijs, vel Piſcherijs alienis, prout eſt caſus noſter; vnde opinio Capoblan. non mihi arridet.

Solent in dies committi furta ficuum, nucum, & aliorum fructuum, tempore vin-
15 demiarum, & dubitatur, an tales fures puniantur, & qua pœna? Multi dicunt, quòd nō, tùm quià dicitur furtum in re minima, & de minimis non curat Prętor, cùm etiam, quia est furtum comeſtibiliū, quod non punitur? Ego verò diſtinguendum puto; aut in prædio alieno vuas colligit, vel alios fructos, & illos non aſportat; ſed in eodem prædio comedit, & tunc non punitur pœna furti, ſed pecuniaria; pœna enim debet commenſurari delicto, Campagn. in cap. Regn. ad hoc, num. 120. verſic. & ſimilitèr, & ratio eſſe poteſt; quià dum tractatur de fructibus, ſufficit puniri pœna pecuniaria, potiùs ad reprimēdam audaciā, quam ad ſic rei minimæ, ablatæ, punitionem, vel in carcere bimeſtre detineri, Caball. caſ. 19. nu. 8. & 9.

Aut verò iſti fures vuas, ficos, & alios fructus à prædio
16 alieno colligunt, amouent, & alibi aſportant, & tunc dicit Baiard. ad Clar. quæſt. 8. num. 13. & 14. quòd iſti tales abſque ſententia ducūtur per Ciuitatem cum vuis, & fructibus, ad collum appenſis, quē ſequitur Viſcont. in ſingularibus ſuis in verb. furtum, fol. 108. ad med. præter. Farinac. & alios ibid. allegatos; ratio rationis eſt: quia de iure diuino permittitur ingreſſus in vineas alienas cauſa comedēdi quantum ſufficit; nàm ex Deuteronom. cap. 23. habentur hęc verba: Ingreſſus vineam proximi tui; comede vuas quantum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum.

Sed, quæri poteſt; vſque ad quam quantitatem hoc liceat, & quę ſit quantitas ſuf-
17 ficiens, & quando liceat? dicas tu licere tempore neceſſitatis, vt ſupra dixi, & concordat, Campagn. in cap. ad hoc num. 115. & quantitas eſt infra tres vuas, in quibus non datur delictum, nec damnum inferri cenſetur; ſi verò ſupra tres vuas; ideſt vuarū botros, pœna pecuniaria punitur, vt ſcribit Rendell. ſolertiſſimus Doctor in tract. de vinea, cap. 10. verſ. ſi quis, & an credatur damnum paſſo, & eius iuramento, ſicut in alijs damnis datūt? pro negatiua tenet idē

Rendell. cit. loc. versic. dixi.

Si autem vuas immaturas, vel fructus immaturos, ante
18 vindemiæ tempus cæperit, pecuniaria pęna puniri posse, dixit Rendell. cit. loc. versic. non est silentio.

Committitur idsuper furtũ in lignis; vel sarmentis, in sylua, vel vinea aliena, & quæri potest, qua pœna puniri debet? Campagn. in cit. cap. Regn. ad hoc, num. 121. distinguit, aut incidit, & asportat; aut verò incidit tantùm; si primo casu, incidit tantùm, tenetur solummodò ad incisionem, Molin. verò in tract. de iust. & iur. tom. 2. disput. 58. versic. Quarta conclusio, facit pulcram declarationẽ, ꝙ si depræhenditur in incisione, & tenetur ad pœnam, & restitutionem lignorũ, quanti ęstimarentur in ipsa sylua, antequàm scinderentur, & peccaret lethalitèr, nisi exiguitate damni dati à tanta culpa excusaretur; hæc ille, quem videas, quia ad materiã pulcra dicit.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Animal errans, vagãs, cuius erit; &, si capitur, an furtum dicatur.

Non summatur, ex quo breue.

T, si quis inuenerit animal errans, & illud cęperit, dicitur fur, & de furto punitur, Caballi. cas. 160. nu. 6. Peguer. decis. 29. n. 4.

Et quandò huiusmodi animalia, errantia, inueniuntur; debent fieri bandimenta, nẽpè, si à priuato consignantur Officiali loci, & ab eodem Officiali capiuntur, debent fieri in eodem loco, & per alia conuicinia, & si eorum domini comparent, & docent de eorum dominio, per signa, contrasignia, & mercũ, cuius practicam probationis esse sumptam, ex l. final. Cod. de bon. vagantib. asserit Pereregrin. de iur. Fisc. tit. de bon. vagant. nu. 30. Quando .n. reperitur dominus animalis errantis, nec Fiscus, nec Baro habet aliquod ius Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 91. nu. 34.

Probationes tamen non sic sollènitèr recipiuntur, prout cęteræ: sed quasi summariæ, & veritate inspecta, & testes deponũt dominium, signum, contrasignum, mercũ, aliaùe, cõcernentia proprietatem, & eorum amissionem, & de indè fit

dè fit decretum circa restitutionem.

Hanc summariam informationem, piam practicam appello; animalia enim, nedùm errant, & vagátur; verùm etiàm quandoque à latronibus, vel banditis, Campaneam discurrentibus, capiuntur; indè post spatium dimittũtur, & si in restitutione eorum domini ad alias probationes subtiles cogerentur, essent erogationes dispẽdiosę, maiores animali recuperato; vndè concludo, in huiusmodi restitutionibus esse procedendum piè, summariè, veritate cognita, ne Dominis animaliũ maior afflictio super addatur, quæ afflictis danda non est, vulgatis iuribus.

Si verò emanatis bandimẽtis Dominus animalium non inuenitur, cui sunt applicanda? Peregrin. cit. loc. asserit animalia ex cadentalia, siue errantia, esse Fisco applicãda; sicut cætera bona vacantia, cuius authoritate fretus Fiscus, instabat ad eius beneficium applicari animalia, reperta per Vincentinm Conte Baronẽ Ginestrę in eius territorio, mediáte persona suorũ Officialiũ; Egò verò, qui partes Baronis tuebar, dicebam, doctrinam Peregrin. esse seruandam alibi, quàm in Regno Neapolitano, in quo est mos, à Superioribus toleratus, vt animalia errãtia, factis bandis, & Dominis non inuentis, applicentur illi Baroni, in cuius territorio sunt capta, & reperta: sic seruari de facto testatur. Capoblanc. tom. 1. prag. 8. par. 1. num. 251. & iterum tom. 2. cap. 41. n. 2.

Fundo hanc Baronum prę rogatiuam, ex argumento à maioritate rationis, quod in iure validum est; Baro, siuè eius officialis, licèt incompetens sit, efficitur competens, quandò, vel capit delinquentes, etiàm, si de furto in strata publica, essent inculpati; vel, si capit fures, cum re furata depræhensos, ratione præuentionis, vt supra dixi, si cognoscit quandò præuenit, cognoscere debet hoc, & sic animalia errantia, ei applicanda veniunt per appræhensionem in eius territorio; non enim militat maior ratio, vnde hęc practica iure tuetur, & fundatur, sic seruari debet; prout millies seruatum vidi, millies sic ego decreui, & enarrare exempla, esset, paginas inuoluere.

Sed, dubium stat, huiusmodi bannimenta quanto tempore currant, ita, vt appropriatio licito iure fiat? Peregrin. cit. loc. asserit, annum curre-

currere; ità, vt, eo elapso, nemine comparente, fiat pronunciatio bona applicari; tu autem scias, quòd in Regno nostro similiter statutum est, vt currat annus, ex Constit. Regn. Pecuniam, & ibi Affl. num. 3. quem sequitur Capoblanc. citat. loc.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Furtum, an permittatur tempore necessitatis, & quare.
Necessitas quandò iudicatur.
Plura furta cómissa, an vniantur.

SVMMARIVM.

Furari, an liceat tempore necessitatis num. 1. *&* 2.

Furtum, an committatur a fure, in necessitate existenti, & alio similiter agenti n. 2.

Et, si existens in necessitate; ad pinguiorem fortunam peruenerit; an teneatur ad pratium rei furto captenum. 3.

Fur restituens Domino, rem furatam, an puniatur n. 4. *&* 5.

Si Dominus rei furto captæ, illam a fure tollat, an puniatur n. 6.

Dominus confitens, esse furtum in centum, fur verò in quinquaginta, cui creditur n. 6.

Receptantes fures, vel furta, quomodo puniantur n. 7.

Participes furti, quomodo puniatur num. 8.

Furti actione, an conueniatur compater à compatre, & à filiotio n. 9.

Furta plura commissa an vniantur, & quomodò considerentur à num. 10. *ad* 12.

Fur occisus in furto, an possit sepeliri in Ecclesia n. 13.

Furans repertorium Doctori, an puniatur n. 14.

Emens, res, sibi inconuenientes, an furtum præsumatur n. 15.

Depositarius, vel commodatarius vtens re, depositata, an furtum committat n. 16.

Quid in Colono, vel partionario n. 18.

Limita n. 17.

Senec. in lib. de Trãquil. anim. num. 263. fol. mihi 685. nos docet; vt faciles transeamus in ea, quæ nos casus deducit, nec mutationes, aut concilij, aut status pertimescamus, nec nimis, destinatis rebus indulgere debemus, dummodò leuitas, vel quieti vitium non exciplat; vnde ego à materiæ prosequutione non me alienando; sed totum intentũ quieti consonum applicando; dum supra tetigi, furtum esse licitum tẽpore necessitatis: quæritur

ritur, an permittatur, in quibus rebus, & quomodo consideretur necessitas? multi pro affirmatiua tenēt, ex illo vul-
1 gat. tex. in cap. si quis propter necessitatem, de furt.

Mari ad Gixzarell. decis. 13. num. 21. remittit se ad Tallong. Racem. 46. a nu. 3. ad 31. Clar. in § furtum, vers. quandoque etiàm; dicit quòd tempore necessitatis est licitū furari; qualiter autem intelligatur hæc necessitas, & si debet esse extrema, an simpliciter? remittitur arbitrio Iudicis, refert Baiard. ad Clar. cit. §. furtum, num. 98. Molfes. ad consuet. Neap. par. 5.
2 quęst. 1. num. 26. asserit, tēpore necessitatis furta permitti; quia tunc omnia sunt communia, sic dispensante iure naturali; Ego autem limito, non procedere, si furtū fieret, alio similitèr existenti in necessitate; tunc enim nō excusatur furans, Baiard. cit. loc. num. 97.

Si tamen, fur ad pinguiorem fortunam peruenerit, an
3 teneatur ad prætium rei furata? vide Clar. §. furtum vers. sed vidi dubitari, & Nouar. collect. 111.

Sed sæpius dubitari contingit; est factum furtum, inde fur, ne Curiæ denuncietur, &
4 puniatur, rem ablatam secretè restituit, an puniatur? vel operatur, vt Dominus rei furto captæ fateatur, fuisse rem ablatam de sui consensu, an ei opituletur? Mut. decis. Sicil. 40. num. 14. dicit, furtū non habere effectū, nec esse punibile propter restitutionē rei furto captæ, quod num. 20. limitat, non procedere in latronibus disrubantibus in vijs publicis, qui si deuenerunt ad actum disrobandi, & tamen ipsam disrobationē non perfecerunt, ad huc nō secuto furto, puniuntur, Viu. decis. 146. ad princip. dicit, quò d, etiam, si res furata restituatur Domino, adhuc fur, furti actione tenetur, quem sequitur Ricc. collect. 282. & Nouar. collect. 111. Mut. cap. 471. n. 12. nec pœnam euitabit, si Dominus rei furto
5 captæ, declaret, de consensu suo fuisse factum, Viu. cit. loc. num. 3. prout in simili; si raptor rem raptam restituat, ad huc pœna, l. Iuliæ de vi priuat tenetur, ex l. non prodest, ff. de vi bonor. raptor, & glos. dicit, fuisse iudicatum per M. C. V. Thor. tom. 1. compen. decis. verb. Raptor fol. mihi 445. col. 1. Quod nota, quia in dies hac fraudolosa cautela vtuntur cautelati, fures, cogitantes esse; impunes, sed, vè illis miseris, quia Deo, & mundo te-

do te-

do tenetur.

Declara, non procedere, si Dominus rei furto captæ, tolleret, rem furatã à fure, penes
6 quem res erat; tunc enim nõ punitur de furto, Campagn. cit. loc. n 120. ad fin.

Si disrobatus asserat, fuisse centum aureos, & fur confiteatur, tantùm quinquaginta,
7 an hæc confessio furis, & depositio furati vniantur, vt possit dici plenè delictum probatum? Campagn. ad cap. ad hoc num. 128. mouet quæstionem, & ex Bart. ibi relato, tenet, quòd non; illa ratione; quià probatines debent esse luce meridiana clariores, quẽ vide.

De receptatoribus furtorũ, & furum supra tetigi; tu vide Damphoud. pract. crimin. tit. de receptator. cap. 118.

Vnum nota, quòd, si quis fuerit particeps furti, punitur
8 iuxtà valorem rei, ad ipsum peruentæ, Reg. Rouit. in pragm. 3. de furt. nocturn. num. 3.

Nota insuper, quòd in actione furti non conuenitur
9 compater à compatre, nec à filiotio, Mut. decis. Sicil. 40. num. 29.

Et, si fuerint commissa plura furta, quomodo conside-
10 rentur; &, an vniantur? Mut. tom. 6. cap. Sicil. 30. nu. 21. distinguit. Aut plura furta cõmisit vno, & eodem tempore,
11 continuato; & tunc vnicum furtum iudicatur: aut verò plura furta diuerso tempore; & tùnc iudicantur diuersa furta; quià pluralitas furtorum requirit pluralitatem temporũ, & adeò est verùm, quia debet hoc in specie probari, fuisse plura furta, diuersis temporibus commissa; nec sufficit, si inquisitus confiteatur, plura furta commisisse, non adiecto tempore; quia præsumitur continuato tempore fuisse; & proindè pluralitas furtorum
12 debet constare distinctione, re, & tempore; non autem, re sola; vtilitas est, quià ex diuersitate temporum iudicatur quis consuetus, & potest furcis suspendi, Mut. tom. 5. capit. Sicil. cap. 471. num. 6. & sequen.

Et, si fur fuerit in furto occisus, absque confessione sa-
13 cerdotali, non potest sepeliri in Ecclesia, cap. fures, 13. quæst. 2. sequitur Mut. citat. loc. num. 3.

Et, quòd furtum committar, furans repertorium Do-
14 ctori; scribit Mut. to. 6. cap. 30. num. 12. ex quo, cùm illi Doctor valdè inuigilauit, iudicatur furtum magnum.

Præsumitur insuper furtum in emente res inconuenientes

tes emptori; nec si eis non
15 opus habet, Mut. decis. 40. num. 37.

Vulgatum est illud dictũ: Quòd depositarius, vel commodatarius, vtens re, deposi-
16 tata, vel commodata, furtum committit, quod ampliatur procedere in Bancherijs, siuè Cascerijs, qui pecunia, eis credita vtuntur; & in eis, qui, pignore, sibi dato, vtuntur, Caball. cas. 136. per tot. quem sequitur Viscont. singular. verbo furtum fol. 108. col. 1. ad med.

Quod limitatur, non procedere duobus in casibus. Primo, si consensu Domini vtun-
17 tur. Secundo, si vtuntur ea re, eo tantùm vsu, quo ipsa res est distincta, & ea Dominus vti solebat; tunc enim deducitur præsumpta voluntas domini, Caball. cit. loc. num. 9. multa exempla pro hac limitatione adduci possent; sed ea omitto.

Si verò colonus, siuè partiarius tempore arearum, segetum, furtum fecerit, an pu-
18 niatur; & qua pœna? distingue: Aut palam fecit, & præsumitur iure suo vti, & non punitur. Aut verò clàm, & secùs erit, & punitur, Caball. cas. 216. per tot.

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Delegatio facta per Principem ex relatione, factum alterante, an habeat locum.

Fures nocturni, qua pœna puniantur.

An possint impunè occidi.

SVMMARIVM.

Delegatio, si est facta super precibus, vel relatione, alterante factum plusquàm in processu, an locum habeat a n. 1. ad n. 6.

Delegati omnes, an interuenire debeant in sententia a n. 7. ad 11.

Fures tàm diurni, quàm nocturni qua pæna debent puniri in Regno a nu. 12. ad 40.

Furtum nocturnum cum scassatione, & clauibus adulterinis, quomodò puniatur num. 14.

Furtum vltra vnciam quomodò punitur in Regno n. 15. & 29.

Capit. Regni: Ad hoc, vt nostrorũ, an hodie in Regno seruetur n. 15. 16. & 17.

Fures nocturni, qui sint n. 18.

Possunt impunè occidi n. 19.

Declara, concurrentibus quatuor nu. 22. 23. & 24.

Fures nocturni cum fractura, dicuntur expilatores, & compræheudun tur sub statuto de Robaria n. 20.

Ateriam de furtis prosequendo; post quàm fures sũt legibus exosi, & Iustitię inimici, à charitate alieni, proximi proditores; dum aliena furantur, aliena euadunt, & suis non contentantur; quæritur, quid si furtum sit commissum de nocte? Accidit in occurrenti casu nàm data per Principẽ Abellenis supplicatione D. Proregi, fuisse in Terra Atripaldi commissa varia furta de nocte, illaque verificari non potuisse, petijt impinguationem committi Paulo Laurenzano, qui nunc munus Fiscalis in hac Audientia exercet, & per D. Proregem fuit captura informationis commissa eidẽ Laurenzano, qui verificauit vnũ furtum, de nocte commissum in Apoteca Antonij Vici de Atripalda, cum scassatione fenestræ, & furto ducatorum viginti septem, carcerauit quosdam inquisitos, & Domino Proregi rescripsit, & relationem fecit, & per Dominũ Proregem fuit hæc causa delegata huic Regię Audientię, & placet ad futuram cognitionem inserere tenorem delegationis, & est talis, v3. A tergo. *All'Illustre Señor El Duque de Campoclaro Gouernador, y Capitan à guerra della Prouincia de Principato Vltra. Montefusco.* Intus verò. *Illustre Señor El Abogado Fiscal Pablo de Lorenzana me hà hecho relacion de vn hurto, que entre otros, que le he*

he cometido por Colateral, hà verificado de consideracion en la Tierra de Atripalda, con escalacion de vna tienda, y robo hecho en ella de noche de vna cantidad de dinero, que se hallaua ay aplicado a la confradia de vna Capilla della Santissima Annunciada de aquel lugar, de que tiene presos cinco delinquentes, y và procurando hauer à las manos los de mas, y porque conuiene, que siendo el delicto de tan mal exemplo, se proceda contra los inquisidos con toda demostracion, he resuelto de delegar el conocimiento de esta causa a essa Audiencia, y assi me he parecido encargar a V.S. de orden, que como tal delegada proceda contra los delinquentes, complices, y fautores a todo lo que fuere de Iusticia, que en virtud desta, concedo al dicho Tribunal la autoridad necessària, y paraque pueda abreuiar el termino de la foriudica a los ausentes a vn mes, que por està vez dispenso a los Priuilegios del Baron, y a otra qualquier constitucion, ò pramatica que pueda arbitrar en contrario, y paraque desde luogo se camine al dispacho desta causa: ordeno a parte al dicho Abogado Fiscal, que entregue a esse Tribunal la informacion que ha recenido en este negocio, y de lo que en ello se fuere haziendo, me yra dando V.S. auiso, paraque lo tenga entendido, y ordene lo que mas conuenga a la buena administracion de la Iusticia. N. S. Napoles 4. de Abril 1634. A lo que V. S. mandare El Conde de Monterey. Al Duque de Campoclaro.

Et cùm inter istos inquisitos aderat Aloysius Bauacone Terræ Ayrolæ; Ego qui partes Ducissę Ayrolæ hic agebã, pro eo remissionem causæ petij, & fuit dubitatum, si poteram audiri, stante delegatione; qua Fiscus, valde tuebatur. Dicebam ego, ex relatione per eum facta, esse subreptum, & obreptũ Principi, nam dixit, adesse furtorum frequentiam, in illis ver-
1 bis: *Et multiplica de furti.* Quod à veritate distat; nàm vnicum furtum est de nocte ducatorũ vigintiseptem.

Secundò, fuisse factum alteratum; dum dixit: *Con scalatione, & scoppettate tirate.* Ex quibus optimo iure motus fuit Princeps ad delegationẽ concedendam, quod in facto non est; nàm non fuit scaliatio; sed tantùm scassatio, siuè fractura, & ictus scoppittarum emissi, non fuerunt à furibus, ita vt furantes, se telo defen-
2 dentes à domesticis causa eos interficiendi; sed fuerũt emissi ab alio conuicino, fracturã audiente, & timente, ne eius apoteca discassaretur; vnde ad furum terrorẽ ictus scoppitti emisit, & in his duobus,

continetur subreptio, & obreptio, & quando Principi est factum alteratum, & in precibus subreptum, vel obreptũ, rescriptum ex inde sequutum, non sortitur effectum, & delegatio ex ea descendens, locum non habet; nàm Princeps ex hoc facti alteratione motus fuit ad delegandum, aliàs non delegaret, si veritas non fuisset obumbrata, & allegabam Maur.Burg.de mod. proced. ex abrupt. quæst. 98.
3 vt aliàs dixi in tract. de Pugn. Doct. tit. de potest. ad mod. bell. cap. 6. num. 15. 16. & 17. Quando enim Princeps ex sibi porrectis delegat causã vel potestatem extraordinariã concedit, inde fuerit cõpertũ, quòd porrecta, veritati non nituntur, delegatio, siuè potestas concessa, locum non habet, & consuli debet ipse Princeps, & interim non procedi, Milanens. decis. 2. num 17. lib. 1. Vant. de nullitat. tit. de nullitat. ex defect. iurisdict. ordin. num. 143. ex cap. licet, de offic. delegat.
4 cap. Bonę de postulat. Prælat. in verbo, nec obstat, Rota decis. 719. quem sequitur Burg. quęst. 98. num. 6. & 7. Fiscus exhibendo in aula relationem, per ipsum factam, dicebat ipsum non opposuisse illud verbum: *Scaliatione.* Sed tantùm scassatione, & si Neapoli per scribam scriptorij fuit verbum mutatum, &: *Di scassatione*, positum de scaliatione, non erat sibi imputandum; nam verum dixit de scassatione. Et Auditor D. Berardinus
5 Belprato adhærebat replicatis per Fiscum, & dicebat, fuisse lapsum calami scribentis, dũ debebat ponere: *Scassatione*, & posuit: *Scaliatione*. Et sufficiebat Fisco, opposuisse illud verbum: *Scaßatione*. Quod erat in processu; vtrique ego replicabam, ex illo verbo: *Scaliatione*. Fuisse motum Dominum Proregẽ ad concedẽdũ delegationem; nam qualitas de scaliatione est illa, quę alterauit mentem Principis,
6 dum pro scaliatione de nocte datur pœna mortis, vt infra dicam; pro scassatione verò, secùs; vnde cùm Dominus Prorex subscripsisset delegationem; in qua aderat illud verbum: *Scaliatione*, hoc sufficiebat, vt dici posset, Principem motum fuisse ad delegandum; immò ex illo verbo: *Scaliatione*, fuisse deceptum, & esse delegationem subreptitiam, & obreptitiam.

Dicebam insuper, non posse huiusmodi causam expediri, stante absentia Auditoris
7 Mutij de Russo, qui discessit proprijs negotijs, adeò, quod

quando

quando est delegatio, facta Tribunali, omnes Auditores interuenire debent, vt pleniùs probaui in tit. de Offic. delegat. cap. 1. Replicabat Auditor Belprati, delegationem esse factam Regiæ Audientię, quæ per vnum conseruatur, & sustinetur, cùm Auditores habeāt iurisdictionem insolidum; & proinde, posse per duos Auditores, existentes, hanc causam terminari, & decidi, non obstante absentia Auditoris de Russo.

Replicabam ego, hoc procedere in causis ordinarijs, in quibus Audientia est competens, & superior in Prouincia, & Auditores habent iuris-
8 dictionem insolidum, vulgatis tot ritibus; sed in casu nostro sumus in causa, quæ fuit delegata Audientiæ, quo casu omnes Auditores interuenire debent; quando enim delegatio dirigitur Capitulo, Collegio, Vniuersitati, vel Tribunali, simul repræsentāt vnum corpus: illorum officium censetur indiuiduum, & vnus sine alio sententiare nō
9 valet; vni soli enim non cōuenit nec iurisdictio, nec exercitium iurisdictionis; sed omnibus, vti vniuersis, & complexiuè; & requiritur, vt tempore sententiæ proferēdæ omnes Auditores Tribunalis sint ad insimul coadunati, iuncti, & vniti, & simul iudicent, & omnes sint præsentes, Foller. ad Marant. in pract. distint. 5. n. 33. qui dicit, omnes esse præsentes, adeò, quòd, si vnus protulisset suum votum in scriptis, & deinde recessisset,
10 sententia non valet, sequitur hanc opinionem Vant. in tract. de nullatat. tit. de nullit. ex defect. iurisdict. ordin. nu. 175. & sequen. & post istos sequitur Burg. quæst. 84. nu. 4.
11 & 5. Tamen super nullo capite horum articulorum prouiderunt, & in nulla ex istis istantijs prouisionem fecerūt: sed tantùm absque diei appositione dixerunt, conseruetur in actis, & causam hora insolita Causarum, & sic de serò, terminarunt, & inquisitos per septemnium ad triremes cōdemnarunt, & in eius discussione fuit dubitatum, quæ pœna imponenda erat huiusmodi nocturnis furibus.

Vnus Auditor dicebat, aggredientes alienas Domos, &
12 furantes furcis suspendendos esse, ex Petr. Gregor. Tolosan. lib. 37. iur. vniuers. cap. 2. n. 3. qui asserit, sic seruari in Regno Galliarum.

Fabius Dauid Procurator Fiscalis dicebat, in furto de nocte commisso, pęnam mor
13 tis dari, ex Clar. quem allegabat

bat in §. furtum num. 44.

Alij dicebant, furem nocturnum, qui Apotecam clauibus adulterinis aperuit, & furtum commisit, fuisse vltimo supplicio traditum, refert
14 Caball. cas. 18. n. 12. & idem iudicari, si cũ fractura fuerit, dicit Bertazzol. consil. 160. n. 14. & 15. lib. 1. loquitur Muta decis. Sicil. 48. n. 10.

Sed, Fiscalis Laurenzano,
15 pœna mortis puniendos esse instabat ex quo furtum est vltra vnciam, ex l. capitalium, §. famosos, ff. de pœn. & in Regno, ex cap. Regn ad hoc, vt nostrorum refert Palma diuers. Iur. glos. 1. nu. 20. & inferebat, esse furtum de nocte, & cum scalatione, & qualitas scalationis aggrauat delictum, Caball. cas. 97. nu. 5. & 13. Et quemadmodùm fures nocturni possunt impunè occidi à Dominis, rerum furto captarum, ita per sententiam mori debent.

Detius Simonetti Aduocatus alterius inquisiti dicebat,
16 dispositionem Capituli Regni ad hoc, vt nostrorum non esse vsu receptam, nec practicari ex generali consuetudine, & allegabat Moscatell. pract. crim. tit de furtis n. 18.

Carminius Centrella Aduocatus vnius inquisiti dice-
17 bat, Capitulum Regni, ad hoc vt nostrorum, nõ esse in vsu, non seruari, nec hodie practicari, allegabat Gizzarell. decis. 13. n. 7.

Ego verò motiuis, per Fiscum factis, respondebam, quòd, licèt fures nocturni dicantur ij, qui obsidentes, pu-
18 blicas stratas transeuntes, disrubando, furantur, cum clandestinè in loco morentur, & clandestinè furentur; & fures nocturni vocari possunt, Catalan. de indult. cap. 35. nu. 55. tamen noster sermo est de furibus instrictiori significatu, & sic de ijs, qui propriè noctis tempore furtum com-
19 mittunt; & de istis quæritur, si possunt impunè occidi, quorum magna est controuersia, vt refert Vasq. controuers. Iur. cap. 8. num. 48. sed resolutiuè loquendo, dico, quòd isti tales, discassantes Domos, parietes, vel committentes furta de nocte cum fractura ostij, hortorum, scrinei, vel aliorum, dicuntur effractores, seù expilatores, & cæteris improbiores sunt, l. 1. §. expilatores, ff. de effractor. & com-
20 præhenduntur sub statuto, loquente de rubaria; graue enim scelus iudicatur, alienas Domos discassare, & res inuentas furari tempore noctis, quo tranquillitas, & pax Populi, & quies publica non pertur-

perturbari; sed conseruari debet; vnde ad ipsorum audaciã reprimendam delinquendi, securitatem refrænandam, quam de nocte videantur habere, cùm cognosci non possit, est iniunctum, vt fiant excubiæ, quæ vulgo dicuntur: *Guardie*, seù *Ronde*, l. 3. versic. cognoscit, ff. de offic. Præfect. vigil. qui totam noctem vigilare tenentur pro custodia Ciuitatis. Et in Ciuitate Neapolis est pragmat. 1. & 2. de excubijs nocturnis, & eos furterios vocat Muta tom. 3. cap. Sicil. cap. 51. num. 35. & 41. & de istis dicitur, quòd possũt impunè occidi, Foller. in
21
22 pract. canonic. cap. 21. nu. 4. Ripa de noctur. tempor. cap. 24. num. 34. sed intelligitur, quatuor concurrentibus. Primò, vt fiat pro defensione sui, vel rei furatæ. Secundò, quòd volés occidere furem nocturnum, acclamet. Tertiò, quòd eum non cognoscat, neque testes habeat, vt ipsum cognoscat, neque contra eum depo-
23 nat. Quartò, quòd illum capere non possit, sic refert Caball. in tractat. de omn. gener. homicid. nnm. 20. & cõtra Clarum tenet Rip. cap. 24. num. 38. sed, quòd attinet ad quæstionem: qua pœna punitur fur de nocte? Est distinguendum, puto, quòd: aut sunt plura furta: aut vnum: si primo casu plura sunt, dicendum est,
24 quòd non capitalia, fiunt capitalia, propter reiterationẽ, Gramm at. vot. 9. num. 25. & vot. 17. num. 5. & decis. 16. num. 5. Couarr. resolut. cap. 9. num. 7. lib. 2. Mascard. conclus. 838. num. 6. Muta decis. Sicil. 48. n. 12. ad fin.

Si verò secundo casu, est vnicum furtum, quamuis fractores, & fures nocturni, quos direptarios vocat, fustibus cędi, & in metallum dã-
25 nari, asserit Petr. Gregor. Tolosan. iur. vniuers. par. 3. lib. 37. cap. 14. num. 2. & seq. quem sequitur Muta tom. 5. cap. Sicil. cap. 471. n. 19. qui dicit, quòd fustigãtur, vel cędũtur arbitrio Iudicis, cõsiderata qualitate personæ, & facti, & Grammat. citat. decis. 16. num. 17. quẽ sequi-
26 tur Clar. quæst. 84. versic. Sed hic incidenter quæro: dicit, quòd quando furta non sunt capitalia, quamuis geminata sint, pœna mortis non puniuntur, sed ordinariè, & arbitrio Iudicis, & in Vrbe
27 nunquam fuisse impositam pœnam mortis pro delictis, & furtis non capitalibus, quamuis geminatis, & reiteratis, ex quadam consuetudine, refert Farinac. quæst. 23. num. 7. Muta decis. Sicil. 48. num.

18. se-

18. sequitur Giazz. discept. crim. 26. num. 69. ad fin. vbi refert, furem scutorum mille cum ruptura cassæ fuisse per Gubernatorem Vrbis ad triremes condemnatum ad tẽpus. Fractores horreorum, Cellariorum, Domorum, vel arcarum puniuntur eadem pœna, Muta tom. 3. capit. Sicil. cap. 81. num. 37. Tu vi de Bouadill. lib. 5. politic. cap. 5. nu. 86. fol. mihi 760. & legum asperitas dicentium, pœnam aggrauari ad capitalẽ, ratione reiterationis, de consuetudine non seruatur; in furtis enim cum fractura, pœna extraordinaria imponitur, quæ non se extendit ad mor-
28 tem, & hanc esse magis tutã, mitiorem opinionem, refert Giazz. cit. loc. à num. 73. ad 76. extraordinariè puniuntur; Catalan. de indult. cap. 35. num. 89. & Boer. decis. 173. num. 3. vel relegatione puniri, asserit, & Farinac. admonet Iudices ne contrariũ faciant, non enim excusabũtur in Syndicatu, si contrauenerint quando autem dicũtur Capitalia, dicam in limitat. Et pro coronide dicebam, in
29 Regno fures bullantur, vel ad triremes cõdemnantur, vt refert Reg. Apont. decis. 14. num. 7. & iterum de potest. Proreg. tit. Saluo conducto, num. 4. & ibid. Thoro qui dicit quòd ex communi obseruãtia mercãtur in spatulis, ex Reg. prag. quę tunc non erat redacta, nunc verò est prag. 12. de emption. & vendit. & cùm in puniendis furtis est attendenda consuetudo locorum, Ciazz. discept. 26. num. 67. & adeò hoc verum est, quòd etiam, si plura furta fuerint vna nocte commissa, non dicuntur plura, ita, vt dicantur tria; & ex hoc possit dici consuetus furari, & ex tertio furto suspendi; quia in
30 furtis non consideratur multiplicatio; & continuatio; sed consuetudo furandi, quæ ex furtis, in vna nocte multiplicatis, & reiteratis, non inducitur, & sic iudicatum Veronæ, ex Ploto in auth. sed nouo iure, Cod. de seru. fugit. versic. sed dubitari potest, num. 72. Rip. de nocturn. tempor. cap. 45. num. 2. sequitur Lazar. in tract. de blasphem. quæst 8.
31 num. 26. & illa conclusio, quę se habet, quòd pro tribus furtis possit suspendi, intelligitur propter frequentiam furandi, reiteratis vicibus; nec refert si leuia sint furta; quia non magnitudo rei; sed frequentia furandi attenditur, Ciazz. discept. 26. num. 69.
30 & illa regula, quòd pro tribus furtis pœna mortis punitur, ac

si pro

si pro vnico magno non seruatur, ex adductis per Fachin. cap. 91. n. 1. fol. mihi 1226. Petr. de Lun. consl. 14. nu. 2. prout in simili, si furantur tres res vnico actu, dicitur vnicũ furtum, & pro vno tantùm fit condemnatio, refert ex multis Viu. decis. 352. num. 9. Petr.
33 ad Grammat. decis. 48. num. 1. Et hæc est magis communis; æquior; & practicata opinio.

Conclusio ergo firma remanet, quòd pro furto, de nocte commisso, non impo-
34 nitur pœna mortis; sed extraordinaria, arbitrio Iudicis, considerata qualitate personę facto, & loco.

Quam conclusionem limita, primò ratione loci, nẽpè,
35 si est factũ furtũ in Ecclesia, vel Cippis eiusdem Ecclesiæ.

Limita secundò ratione personæ, nempè, si fuerit cõ-
36 missum furtum in pecunijs, deputatis ad honorem Principis.

Limita tertiò ratione temporis, nempè, si fuerit commissum furtum in hebdomada Sancta; hæc omnia congerit, Abb. consl. 25. num. 2. lib. 1. de Apont. decis. 14. n.
37 8. & nouissimè Giazz. citat. discept. 26. num. 75. quibus in casibus augetur pœna, aggrauatur delictum, & potest dari pœna mortis.

Limita quartò nisi fuerit commissum furtum cum scalis, quo casu ratione scaliationis pœna mortis punitur
38 repertus cum scalis de nocte, Grãmatic. decis. 36. Franch. decis. 353. & Caball. cas. 97. num. 15. licèt Peguer. decis. 26. quem sequitur Baiard. ad Clar. quęst. 68. num. 12. asserat, quòd quando est qualitas cum scalis, ad triremes, per quinquennium cõdemnatur; qualitas enim scalarum auget
39 pęnam, qualificat, quantificat delictum; exquo in scalarum asportatione de nocte versatur pudicitia mulierum; Et ideò adest bandum, per Grammat. relatum decis. 36. cuius vigore ille, repertus cũ scalis, fuit vltimo supplicio condemnatus, quæ decisio rigorosa, seuera, & crudelis visa fuit, vt exclamat Farinacc. quæst. 20. num. 145. ad reprimendum audaciam, & refrænandam insolentiam iuuenum, talia committẽtium, fuit emanatum bandum, vt asserit Franch. & Caball. citat. locis.

Limita quintò, nisi cum furto esset commissum homi-
40 cidium, quo casu, propter qualitatem homicidij, pęna mortis imponitur, Boer. decis. 175. n. 2.

Hæc causà fuit decisa instantia Fisci, solicitantis, & accelerantis eius expeditionem, pro qua fuit iunctum Tribunal de serò, hora extraordinaria, & fuerunt inquisiti condemnati per septennium ad Triremes, vt supra dixi.

Nescio quo iure hæc sententia tueri possit, & non appellari, rigorosa; dum nulla qualitas aggrauās adfuit; non cum scala, non de pecunia Principis, nō de hebdamada sancta, non in Ecclesijs, siuè eius Cippis: non adfuit homicidium, neque aliud singulare; sed tantùm vnicum furtum de nocte, cum scassatione domus; vnde ex adductis, rigorosam sententiā esse, arbitror.

Inde post causam decisam, Fiscalis Laurenzano dixit, de hoc negotio scripsisse Domino Ioanni Francisco Sanfelice Consiliario; & pro Regenti M. C. V. iustitiæ cultori, veritatis tutori, & virtutis amatori, exneo, quia plures sūt anni, quòd exercuit Regij Consiliarij munus, & Iudicis in criminalibus M. C. V. equa lance, à passione alienus, amori non intentus, cum vniuersali satisfactione, applausu, & reuerentia, per quem fuit responsum: Vt in furto vltra vnciam, concurrente discassatione, siuè alia qualitate grauante, imponitur pęna mortis naturalis, & cōsequenter proceditur ad actum foriudicationis; & adducit Gizzarell. decis. 13. vnde Fiscalis ipse magis suam instātiam in iure fundatam asserebat, virtute literarum, quarum tenorem placet inserere; v3. A tergo. *Al Signor Paolo Laurenzano Auocato Fiscale nell' Audienza de Principat' Vltra, N. S. guardi. Mōtefusco.* Et inter alia capitula ibi scripta, sequit infrascriptū, v3: *Per il furto vltra vnciam, concorrendoci la qualità di scassatione, ò altra aggrauante; s'osserua la pena di morte naturale, & consequentemente si procede alla fuorgiudica; & oltre questo, che V. S. porta: Izzarello alla decis. 13. num. 7. testifica questa osseruanza, parlando in caso di fuorgiudica, & à V. S. bacio le mani, li 29. Maggio 1634. Seruitor de V. So affettionatissimo Gio. Francesc. Sanfeliçe. Sig. Paolo Laurenzana.*

Qua per me visa, cùm primùm meam domum aduenj, meum Gizzarellum arripui, licèt per prius videram, volui de nouo eius opinionem perpendere, & cogor illi respondere, duabus rationibus. Prima, quia capitulum adhoc per Gizzarell. allegatum non seruatur in practica, nec eius dispositio fuit vsu recepta de generali consuetudine totius

Italiæ,

Italiæ, sed in ipsius locum arbitrium Iudicis operatur, vt pœna triremium imponatur; sic nos docet magnus practicus Muscatell. pract. crimin. tit. de furt. num. 18. & miror, cur Gizzarellus Muscatellum non viderit; vnde per consequens opinio Gizzarelli non seruatur, nec seruari debet.

Secunda opinio Gizzarelli non mihi arridet; tum, quia est contra naturalem æquitatem, & pietatem, vt quis pro vno furto, etiam vltra vnciá, moriatur; cùm etiam contrà opinionem contrarium tenẽtium; immò caret ratione, &, vt verum afferre videar, discutiamus verba Gizzarelli, & sunt ista.

Pœna mortis naturalis aduersus eos, qui furati fuerint rem, excedentem valorem vnciæ, & ab augustali ad vnciam inclusiuè, pœnam amputationis manus; hæc pœna, neque in vsu est, & illam non practicamus quò ad vitæ adẽptionem, nisi in magno furto, vel, nisi concurrant cum furto aliæ qualitates, vt puta, fractura domorum, seù discassatio, vt vtar curialium vocabulo; vel clauibus adulterinis de nocte commissum fuerit, & cum alijs circumstantijs, grauantibus delictum, vt puta, esset commissum à personis, barbis adulterinis vtentibus, vt frequentèr in hac Ciuitate committebatur; sed amputatio manus pro furto penitus non practicatur, & contra hãc pœnam inuenitur Paris, & meritò tanquàm crudelem in tract. syndicat. in verbo crudelitas.

In tantùm, quòd ipsemet Gizzarell. in præcitata eius decisione insipidè loquit', dũ dicit; in furto magno; quale autem furtum sit magnum, nõ dicit; sed tacet: vnde sciendum, quòd, licèt furtum, graue delictum iudicetur, tamen non est enorme; sed connumeratur inter leuia delicta, Bartom. Zabarell. cons. 53. num. 17. tom. 1. inter consil. crimin. diuers. Et furtum magnum, est mille aureorum, vt dicit Bald. in auth. nouo iure; at quando Gizzarellus infert, pro furto magno dari vitæ demptionem, & Afflict. in Const. Regn. super incision. num. 38. asserat, pro duobus furtis, etiam minimis, posse quem suspendi, debet intelligi, tribus in casibus. Primò, si sunt plura furta, diuersis temporibus commissa; licèt enim cuiuslibet valor vnciam non excedat; tamen eorum summa coaceruatur, Roland. à Curt. cons. 75. num. 48. tom. 1. inter cons. crimin. diuers.

secùs verò si continuato tempore committatur, quia tunc vnicum iudicatur, Rol. ibid. num. 36. tunc ratione frequentię dignoscitur animus furandi, & propter reiterationem fuit imposita tàm grandis pœna, vt ego tetigi in tit. de frequent. delict. cuius frequentiæ qualitas est tanti ponderis, quòd qualificat delictũ, & auget pœnam.

Secundò, vt furtum, vnciã excedẽs, pœnam mortis mereatur: est intelligendum de famoso latrone, vt declarat Ricc. collect. 1087. qui autem dicantur famosi latrones, dixi in tit. de potest. ad mod. bell. cap. 4.

Tertiò, vt furtum magnum sit, mille aureorum, vt supra dixi, cuius fur potest suspendi, & Angel. in tract. de malefic. in verb. vestem cęlestem nu. 13. asserit, semel practicassę.

Tamen, quicquid Bald. & Angel. dixerint, eius dictum non seruatur, nec eius doctrina practicatur, & Caccialup. in l. cùm seruus ff. de condit. caus. dat. testatur furẽ mille, & ducentorum aureorum euasisse pœnam mortis, vt refert Clar. in §. furtum, versic. sed, an ꝑ vno furto, ex Baiad. ibid. refert alium casum de furto magno de nocte cum gladio, & per fenestram, & testatur, nõ fuisse conclusum, an pœna mortis, vel ne, imponenda veniret.

Vnde dictis per me inhæreo, & concludo contra opinionem Gizzarelli, ad hoc pro furto possit imponi pęna mortis, debet esse magnum, vel in famoso latrone.

Verùm, quandò concurrũt aliæ qualitates, vt puta, barbæ adulterinæ, discaliatio fenestrarum, vel domorum, multitudo latronum, vel aliorum delictorum continuatio; vel vulnerum illatio, vel homicidium secutum, vel in rebus Ecclesiæ, vel in Palatio Principis, secùs erit dicendum, & iudicandum.

Vlterius pro Coronide totius materiæ est sciendum, quandò furtum est commissũ cum violentia in strata publica; quamuis minimum sit, pęna mortis punitur, & corpus, siue cadauer in partes diuiditur, & singulæ partes in diuersis distribuuntur, & præsertim principales appræhenduntur in loco, in quo furtum est cõmissum, Mastrill. in tract. de Indult. cap. 33. nu. 2. qui testatur, sic ipsum iudicasse, & quotidie iudicari, sequitur Viscont. in singularibus suis, verbo furtum, col. 4. fol. mihi 109. & post eum, Mele ad Gizzarell. decis. 13. num. 23. ea

ratione;

ratione; quia non valor, nec furti quantitas attenditur; sed audacia consideratur, animus maiora furandi discernitur, vt supra dixi.

Fures, qui continuò furantur, quos vulgò: mariolos appellamus, ad hoc, vt puniantur pœna mortis, sufficit, vt verificetur, commisisse duo, vel tria furta; in illis enim cõsideratur magis malus animus, quàm valor rei. Drogher. ad Clar. §. furtum, litera S. & Baiard. ibid. vers. sed an pro vno furto.

Caput Septimum.

ARGVMENTVM.

An in furto Boum procedatur extraordinariè.

Non summatur, quia id, quod in argumento.

Erùm respectu furti Boũ, cùm frequens sit, continuum, & maxima cum facilitate reiteratur, tùm quia committitur in Campanea, in massarijs, vbi non est cæsus hominũ, verùm etiã patratur de nocte, & ratione temporis nocturni, faciliùs committitur, cùm clamor fieri non possit; accedunt etiam tres, vel quatuor armati ad massarias de nocte, in quibus, cùm pauci famuli assistant, & quandoque duo garzoncelli sint deputati, qui inuasorum insultu perterriti, nedùm tacẽt, & non acclamant, cùm copia hominum non sit, verùm etiã quandoque dormire simulãt, ne ab eis lędantur, & quandoque ipsi garzoncelli reperiũtur in alijs tugurijs, & boues in alijs, & in vtroque casu, magna facilitate, immò securitate boues furantur, & abeũtes, illos ad alienas Prouincias asportant, & passim nec delicta probantur, nec fures verificantur, vt experientia docet; cùm furta boum in partibus commissa, raró fuerunt verificata; nàm ad partes Apulee, ad partes Morconi fures, boues asportantes, illos vendunt, absque sui venditoris nominis propalatione; & quandoque illos cælantes, literas patroni boum mittunt, vt si intendunt boues furto captos recuperare, ad talem locum accedant; vnde cogũtur pauperculi Domini, defatigati, & cum magno labore, atque sudore, ad locum assignatũ accedere, ibique, inueniunt, & in eorum manibus

manibus prætium illorum soluunt, & in dies videmus ex hac causa Massarios fallitos, seù decoctos; vn de conueniens fuit illa lex, quam Plato protulit, vt fur nocturnus impunè occidatur, & Sancta fuit illa lata per Iureconsult. in l. itaque, ff. ad l. aquiliam, vt fur nocturnus occidi permittatur; isti enim sunt, qui à charitate alieni, à pietate extranei, à timore Dei exules, Massarias hoc modo spoliant, agros depopulantur, Massarios ad paupertatẽ reducunt, cùm non valent territoria colere, eorũ cãpos continuare, carestia, ac penuria oritur, & ex hac omne malum procedit; fuit enim pro agris conseruandis tanta attentio, pro frugum tanta diligentia legislatorum, qui nedum prohibuerunt exequi bona, ad Massariam destinata, & instrumẽta, ad agriculturã concernentia, ne agri deserantur, etiam si non adsint alia bona, l. exequutores, Cod. quæ res pignor. oblig. poss. Campagn. ibid. Reg. Rouit. prag. 1. de bestijs baccinis n. 2. verùm etiam est emanata particularis pragmatica; quæ est 48. de Offic. Sacr. Cons. vt sublato quo vis abusu, non possint exequi boues aratorij, & alia animalia baccina pro quo ius credito, etiam Fiscali, & pro quauis causa, etiam priuilegiata, quod procedit, etiam si huiusmodi animalia à colono sponte offerantur, non possunt exequi, & nũtio, exequenti potest impune resisti, Mar. Giurb. decis. Sicil. 40. & capiens boues aratorios, vel instrumenta, destinata ad agriculturam, nedùm pœna pragmaticæ punitur, verùm etiam illa restituere, & ad interesse cogitur, Campagn. in cap. Regn. Pridem contra insolentiam, nu. 2. & 28. qui num. 9. punit Iudicem, hoc nõ obseruantẽ, vnde vidẽtes Domini furtorũ bouum frequentiã, & illorum impunitatem, Regio Collaterali Consilio denunciauerũt, & petierunt facultatem dispẽsatiuam modo ordinario in procedẽdo, & nec prouisionibus M. C. V. parere tenerentur, a quo fuit responsum; vt in furtis bouũ procedatur, sicuti proceditur in cæteris delictis Campaneæ, virtute prouisionum, quarũ tenorẽ necessariũ puto adducere. v3. Philippus Dei gratia Rex, &c. Magnifici viri, &c. *Dal Procurator Fiscale di questa R. A. ci è stato fatto intendere, come in questa Prouincia è successo, che alcuni, al numero di quattro, armati con arme prohibite per la Campagna,*

gna, habbiano pigliati li Bouì dalle Massarie, e dopoi fattolo intendere alli Padroni per interposita persona, che pagandoli vn tanto in dinari, li sono restituiti li boui, committendo recatti, & essendosi presa informatione contro alcuni, si è fatto instanza, che se proceda contro di loro conforme la Pramatica, & voi hauete difficoltà de dechiarare li detti delinquenti del modo predetto, hanno commesso recatti, & come tali deuono essere puniti: e per ciò ci hà supplicato, ce dignassimo de dichiararlo, come se ci hauerà da procedere. Per il che essendosi per noi inteso, ci hà parso farui la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che essendo vero il predetto, contro tali delinquenti debbiate procedere, sin come procedete nell'altri delitti de Campagna, & così l'essequete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 4. Decembris 1603. El Conde de Venauente. Gorostiola Regens. Vidit de Ponte Regens. Vidit de Castellet Regens. Vidit Constantius Regens. Salazar Secretarius. In Cur. Principatus Vltra fol. 30. Alla Regia Audienza Principato Vltra.

Quarum facultate, per certum tempus, fuit seruata, potestas impartita, & tales fures acrius puniti, adeò quòd pœna eorum fuit metus multorum, qui formidine pœne amplius non ausi sunt talia furta committere, inde post cursum temporis insurrexerũt alij fures boum, ita vt impossibile erat, nedùm ad eorum punitionem deuenire; sed etiam ad verificationem delinquentium ascendere; & licèt adesset supradicta potestas impartita procedendi contra latrones boum, sicuti contrà latrones Campaneæ, virtute præinsertarum Regiarum literarum, voluerunt tunc tẽporis Auditores alium magis rigorosum modum à Domino Prorege petere, & rescripserunt, in hac Prouincia, creuisse fures boum, contra quos procedendum esset in hac Regia Audientia absque illorum remissione ad Barones, & responsum accepercũt à Regio Collaterali, videlicet. Illustribus, & Magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincia Principatus Vltra, Regijs Consiliarijs, fidelibus dilectissimis. Montefusco. Intus verò. Philippus Dei gratia Rex. Illustres, & Magnifici Viri, Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *Per vna vostra delli 20. del passato ci scriuete, come per le Terre, & territorij, contigui a quelli di Beneuento, se sono intesi molti furti di Boui, fatti in comitiua di tre, e quando di quattro di notte, e trasportati poi da vna Terra in vn'altra, con tenerno detti ladri*

dri intendimento con alcuni Massari, che stanno tanto in territorio di Beneuento, quanto per altri luoghi conuicini; & essendosi per questo Tribunale fatta la debita diligenza, se sono ritrouati alcuni boui disrubati, e fatta la recognitione, se sono restituiti alli Padroni, e carcerati alcuni di detti ladri, altri tormentati, & confessi, altri citati ad informandum, & ad alcuni date le difensioni; e mentre si stauano chiarendo tutti li furti, e li ladri, se impedisce questo Tribunale à procedere à quel, che compleua con diuerse prouisioni de Vicaria, ad instãza delli Baroni, delli quali detti inquisiti se asseriscono esser vassalli, continentino, che questa Audientia prueda sopra la rimessione, & se fusse in voto di non rimetterla, mandi l'atti; e perciò non si ponno complire le diligenze; e supplicati per le raggioni appũntate, che dette cause ve si delegano, ò pure, che, citrà præiudicium delli Priuilegij delli Baroni, si proceda per questo Tribunale per questa volta tantũ, con lo de più andate significando. Alche rispondendo, ve dicemo, & ordinamo, che in dette cause ci debbiate procedere ordinariamente à quanto sarà di giustitia, & osseruare le prouisioni de Vicaria, & questo è quanto ci occorre in ciò, & essequerete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 15. Martij 1619. El Duque. Vidit Constantius Reges. Vidit Valenzuela Regens: Vidit Vrsinus Regens. Vidit de Marra pro Regens. Salazar Secretarius. In Cur. 1. Principatus Vltra, fol. 102. Registrata, &c. All'Audientia de Principat'Vltra, che nelle predette cause de furto de Boui ci debbia procedere ordinariamente de giustitia, & osserui le prouisioni della Vicaria, vt supra.

Hinc elapsis nonnullis annis, iterùm creuit numerus delinquentium, aucta est audacia furum boum, quod hisce temporibus visum est, vel non posse Massarios securos viuere in eorũ Massarijs; cùm huiusmodi fures de nocte illos insultando, vulnerando, Massarias disrubando, boues furati sunt; vel coacti fuerunt numerũm armatorũ ibi detinere maximo dispendio pro custodia animalium, & famulorum; nullum videbatur remedium applicari; nullum præsidium adaptari, nec auxilium dari, maximè in his nostris Regionibus, in quibus aderant tot Massariæ, tantaue rura, quarum custodiam proptèr largum circuitũ impossibile erat amplecti; cùm si hic custodiebatur, paulo supra furabatur: si ibi aderant custodes, plus vltra transibant, & per aliquos menses perterriti Massarij, eorum rura derelinquebant, cultura agrorum

agrorum cessabat, & depauperabantur, adeò quòd multi Massarij diuites sunt effecti impotentes, & facultatibus diminuti ex damnis passis pro furto bobum; & istis talibus furibus posset imponi pœna, quę imponitur depopulatoribus agrorum, ex l. 2. cum glos. ff. arbor. furt. cęsar, immò maiorem pœnam merentur; nàm sicuti, arbores incidentes, puniuntur pœna mortis, & tanquàm latrones. Caball. cas. 21. per tot. in quorum incisione possent arbores supplantare, & sic dãnum supplere; merito pęnam mortis merentur isti fures bobum, in quorum furto non possent Domini supplere, nisi magno cum labore, maximo cum dispendio; Vnde quærebant Auditores ad reprimẽdam audaciam huiusmodi delinquentium, & frequentiam talium furtorum euitandam, nouum modum adinuenire, maioremque pęnã imponere: rescripserunt Domino Proregi, cui transmiserunt prçinsertam copiam prouisionum, & petierunt maiorem facultatẽ, & per D. Proregem per Collaterale fuit responsum, procedendum esse in furtis bouum, sicut proceditur in alijs delictis Campaneę, & pro prædictis verificandis placet inserere, tàm relationem per hanc R. A. factam, quàm responsum à D. Prorege habitum, sequentis tenoris. Foris. *All'Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore, il Signor Conte de Monterey, Vicerè, e Capitan Generale nel Regno di Napoli.* Intus verò. *Illustrissimo, & Eccelletissimo Signore. La frequenza delli delitti è stata causa, che tanti Serenissimi, e predecessori de V. E. habbiano fatte infinite Constitutioni, Capitoli, e Pramatiche in questo Regno, per castigo particolare de delinquenti; questa istessa ragione può mouer anco V. E. à stabilir pena particolare nelli furti de Boui, che per la moltitudine, e frequenza di essi, con la commodità, che tengono condurli in Beneuento, quasi tutto il presente Regno sente non poco danno, caggionato dal non possere li Massari sicuramente tenere li detti animali nelle loro massarie: che per ciò altri s'astengono di seminare, & altri, che mal volontieri ci attendono, restano senza boui, che impediti di non posser complire, e portare al fine il campo, ne restano falliti: che per l'affitti grossi, che tengono sopra le spalle, & nõ possendono adoperar le Terre, per mancamento de boui, sono forzati abandonar li campi, & fugirsene, come spesso si vede in questa Prouincia: il che ci hà parso auisarlo à V. E. che come Principe tanto zelante del seruitio de N. S. Dio, di*

S. M. e del publico, voglia rimediare con quelli espedienti, che li pareranno più à proposito; nè sarebbe inconueniente, quando così V. E. restasse seruita; che detti furti se riconoscessero da questa R. A. cⁿtrà preiudicio delli Priuilegij delli Baroni, dalli quali per non castigare li loro vassalli, delinquenti ne nasce, che sicuri di non essere puniti: ancorche questo Tribunale prenda l'informatione, per le rimessioni delle cause, che li competono, se transigono poi con quelli per pochi carlini, e di nuouo ritornano con maggior animo à commetter'altri; e per euitare questo danno in tempo dell'Illustre Signor Conte di Beneuenta si ordinò, che in questi furti si procedesse ad modum Belli, come V. E. se degnarà far vedere dall'inclusa copia; del tutto stamo aspettando quel, che commandarà V. E. che sarà il più accertato, alla quale facemo humilissima riuerenza. Montefusco 31. Ottobre 1632. De V. E. Humilissimi Creati D. Pietro Bazan. Giouanni Ceruantes. Mutio de Russo. A tergo. Illustri, & Magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincia Principatus Vltra, Regijs Consiliarijs, fidelibus dilectissimis. Intus verò. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Illustres, & Magnifici Viri, Regij Consiliarij, fideles dilectissimi. P*er relationi fatteci da questa R. A. hauemo inteso li molti furti de boui, che se commettono in questa Prouincia, causato dalla vicinanza della Città di Beneuento, doue detti rubatori le trabalzano, lo che causa molto danno al publico; poiche li Massari dismettono li loro campi, oltre il poco timore, che se ne tiene della giustitia, & altri inconuenienti, alli quali cõuiene per seruitio di S. M. prouedere con opportuno rimedio: & per ciò in risposta di dette vostre relationi, ve dicemo, & ordinamo, che contro li predetti delinquenti debbiate procedere, sincome procedeti alli altri delitti de campagna, à quanto sarà di giustitia; atteso tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 30. Iunij 1633. El Cõde de Monterey. Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. Stephanus de Giorno. In Cur. Principatus Vltra fol. 25. Alla Regia Audienza Principato Vltra, che contro li delinquenti per furto di Boui debbia procedere, sin come procede nelli altri delitti di Campagna, vt supra.*

Quibus introductis in Regia Audientia, orta est maxima altercatio, si ex earum vi erat abdicata potestas Baronibus, ita, vt non valeant, huiusmodi causarum remissiones petere, & obtinere; quibus valdè tuebatur Fiscalis Laurenzanus, & denegabat remissionem causæ illorum vassal-

vassallorum Ducissæ Ayrolæ, de quibus supra dixi. Ego verò replicabam, nō priuari Barones per quamlibet potestatem extraordinariam à Prorege concessam, nisi expresse sit cautum: & illationem in iure substinebam duplici modo. Primo, in delegatione, in qua, si non est expresse abdicata Baronibus cognitio, non censentur priuati, vt fuit declaratum per Regium Collaterale Consilium, vt dixi in tit. de offic. deleg. cap. 2. n. Secundo ex adductis per me in præced. tract. tit. de potest. ad mod. bell. cap. 3. vbi nonnullis rationibus fuit conclusum, & decisum, per potestatem ad modum belli non esse sublatam Iurisdictionem Baronibus, nisi expresse sit cautum. Et postremò per prouisiones, vltimo loco relaxatas à Collaterali Consilio, vt plenius dixi in tit. de Armatis per Campan. cap. 2. per tot.

DE FREQVENTIA DELICTORVM
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Consuetudo delinquenti per quas vices inducatur.
Consueti delinquere qua pœna puniantur.

SVMMARIVM.

Consuetudo delinquendi quos effectus malos pariat num. 1.
Per quas vices inducatur à n. 2. *ad* 8. *n.* 13. *&* 14.
Consuetus furari, quibus vicibus dicitur num. 9.
Vsurarius consuetus, per quos actus iudicetur n. 10. *&* 11.
Per quas vices dicatur solitus blasfemare num. 12.
Contra solitos delinquere quomodo procedatur n. 15.
Si fuerint commissa plura delicta de antiquo, & de recenti n. 16.
Delictum recens quandò dicitur, & quando antiquum n. 17.
Quomodo procedatur contra solitos delinquere n. 18.

Requentia delictorũ est tãti ponderis, & legibus exosa: quia ex ea inducitur audacia, & consuetudo delinquendi fortificat cætera inditia debiliora, & sanat imperfecta. Adeò, quòd contra solitum delinquere
1 insurgant leges, armẽtur iura, & iustitia armata procedatur, publica enim quies perturbatur ex reiteratione criminũ, Caualc. de bracch. Reg. par. 3. num. 35. & iterum par. 6. num. 669. est enim hodie aucta audacia delinquẽtium, quòd timore Dei omisso, pœna legis prætermissa, & qualibet leui occasione amplexa, in dies delicta delictis addunt, crimina criminibus cumulãt, & peccata peccatis augent; Vnde ad ipsorum refrænationem,

nem, & punitionem leges armantur, Iudices dedignantur, & Aduocati exonerantur. Adsunt promulgata capitula in Regno prò ipsorum extirpatione, & punitione; Vndè de duobus in hoc capitulo quæri potest. Primo quæ pœna imponatur assuetis crimina committere? Secundo, per quas vices inducatur consuetudo delinquendi, vt dicatur quis solitus delinquere?

Quò ad primum, pęnam vltimi supplicij imponendam
2 esse asserit, Grammat. magnus Criminalista decis. 16. & rigorosè processisse Magnam Curiam cōtra illum Blasium, delinquere consuetū, & idē affirmat in alia eius decis. 48. num. 3. Mari, & Petra ibidē.

Quò ad secundum, consuetudo delinquendi per quas
3 vices inducatur? duæ sūt DD. opiniones; vna, & sic prima, Bald. in l. 3. Cod. de Episcop. audient. ex vnico actu asserentis, dici solitum delinquere, ea ratione, quia non veren-
4 tur malefactores indifferentē audaciam delinquendi assumere, quando prima vice delinquunt.

Altera, & sic secunda, Luc. de Penn. in l. 1. Cod. de su-
5 perexactor. lib. 10. asserentis, vidisse duas vices sufficere, vt quis dicatur assuetus delinquere, quā sectatus fuit Grammatic. cit. decis. 16. num. 3. & decis. 36. num. 10. & 11. & Mari ibid. num. 6.

Vnde ex hac opinionum diuersitate controuersia inter votantes oritur, & frequens
6 disceptatio, quæ opinio sit sequenda?

Ego autem pro ipsorum reconciliatione, vt concordes sint; ad malefactores extirpandos, & ingētiuum delinquendi euitandum, ac huiusmodi audaces criminosos puniendos, distinguendū
8 arbitror; aut tractatur de puniendo furem vsurariū adulterum, & blasphemum: aut verò de homicidijs, & alijs delictis.

Si primo casu, & sic in fure, scias, quòd qui duo furta commisit, dicitur solitus de-
9 linquere. Alex. ad Bart. in l. capitaliū §. famosos, ff. de pœn. Bald. in l. dictum, ff. de legib. Alex. cons. 107. nu. 21. vol. 2. Farinac. quæst. 23. n. 4.

In Vsurario, vt consuetus dicatur requiritur frequentia plurimorū actuū, Bart. in l. 1.
10 num. 3. ff. de furt. Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 235. nu. 6. Immò, quòd per tres annos continuos vsuras exercuit, Ias. cons. 253. num. 2. in fin. lib. 4. Borzact. cons. 117. nu. 17. vol. 1. ea ratione, quia de

pœnæ

pœnæ impositione tractatur, virtute statuti, multorū actuū frequētia desideratur, & Lup. in tract. de vsur. cap. quanquā eod. tit. num. 27. in præfat. asserit solitum fœnerari, cum vocari, qui publicè fœneratitiam artem exercet; Adeò, vt euidentia patrati sceleris clamore delatoris seù, instantia accusatoris non indigeat, &
11 ampliat; etiam si, domi assiduè, frequenterque exerceat, quamuis non publicè, nec omnibus videntibus.

Quoad blasphemū, vt solitus blasphemare dicatur, non sufficiunt duo vices, nec tres;
12 sed plures, immò plures, & quòd sępius in vitiū blasphemiæ incidat, quòd verificatur quinarijs vicibus, ea ratione, quia vitium blaspemiæ in lubrico linguæ consistit, Alex. cit. loc. Decian. tract. criminal tom. 2. cap. 2. num. 24. & cap. 5. supra num. 5. & nouissimè Lazar. in tract. de blasphem. cap. 8. num. 3. 4. & 5. In falsario requiruntur plures falsitates, Farinac. quęst. 22. num. 26 & 27. Et in iniuria, requiruntur plures iniuriæ, Farinac. ibid. num. 28. latè Thorus voto 93.

Si verò sumus in homicidio, & alijs delicti, si ter in
13 idem crimen incidat, dicitur assuetus delinquere, ex hoc trino actu, Luc. de Penn. cit. loc. & Paul. Merend. inter consil. criminal. diuers. to. 2. cons. 89. n. 24. verùm Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 61. nu. 10. hanc consuetudinem per binum actū induci testatur. Aut verò de fręquentata allocutione cum monialibus, & intelligitur per duas vices; Gratian. discept. forens. cap. 393. num. 17.

Quicquid, autem, de iure dictum sit, omne totum remittitur arbitrio Iudicis, con-
14 siderata qualitate personæ, multitudine delinquentium, & casuum emergentia, Foller. ad prag. de ict. scoppitt. nu. 4. & 5. Lazar. cit. loc. nu. 4. Et Farinac. quæst. 23. num. 7. sequendo opinionem Gramatic. supra citat. decis. 16. testatur, nunquam in Vrbe vidisse, fuisse impositam pœnam mortis pro delictis non capitalibus, quantumuis geminatis, & reiteratis, cum omnia supradicta procedant de iure, non autem de consuetudine. Et Iudices non necessitate ducuntur ad prædictæ pœnæ impositionem, sed potestatiuè, quòd verbum: Necessitatę, non importat, sed arbitriū vulgatis iuribus. Sint ergo cauti Iudices, ne ratione frequentię delictorū, pœnam augeant; non enim excusa-

excusabantur in syndicatu.

Et contra huiusmodi assuetos delinquere potest procedi de facto, & non datis defensionibus; & tortura inferri,
15 Grammatic. vot. 3. nu. 8. ratione, per me supra adducta; quia assiduitas criminum est adeò odiosa, cuius ratione nedùm iura possunt transgredi, verùm etiam, & Principi permittitur contra iura dispensare, & nuper congerit, Burg. cit. loc. num. 10.

Et pro complemento quçri potest; si plura delicta, commissa sunt, nempè, vnum de antiquo, aliud de recenti, an
16 dicantur continuata plura, vel vnum? distingue; aut tractatur de furto, homicidio, vel alijs; aut verò, de adulterio, & similibus: si primo casu, plura delicta dicuntur; si secũdo, vnicum delictum; sed cõtinuatum, Caball. cas. 7. per
17 tot. & delictum recens dicitur, si est commissum infra bimestre.

Quæ omnia intellige procedere, quòd imponatur vna pœna, etiam, si plura delicta comulata fuerint: acrius enim
18 puniri debet, & pęna aliquantulùm augeri, ex frequentia delictorum; sed delicta, pluriès commissa, non debent esse minima, Petr. ad Grammatic. decis. 16. n. 3. & 4. stilus est, quòd, quando inquisitus est quis in M. C. vel in Regijs Audientijs, fit perquisitio; &, si reperitur aliàs inquisitus, vniuntur inquisitiones; &, si denunciatur in eius patria, vel alijs partibus, esse inquisitum, fit ordo illi Curię, quòd transmittat inquisitiones, & vniuntur cum hac distinctione. Pro inquisitionibus sopitis, pro quibus reus fuit liberatus, condemnatus, vel transactus, transmittitur fides, pro alijs non sopitis, integra copia; indè propter reiterationem delictorum habetur ratio, quoad torturam inferendam, cùm sit solitus delinquere, etiam, si fuerit de eis aggratiatus, Menoch. de arb. Iudic. cas. 295. quo verò ad condemnationem, acriùs punitur, & pęna augetur, vt supra dixi; & de hoc latius Thorus Voto 21. per totum.

Sed, si sunt delicta, alibi commissa, dicas, quòd ad grauandum delinquentem, & augendam pęnam, habetur de illis ratio, Clar. quæst. 39. vers. pro complemento, & Farinac. quæst. 23. num. 13. qui num. 14. limitat, non procedere quando reus esset in manibus Iudicis delicti, ea ratione, quia priora delicta aggrauant vltimum, & non posteriora, primum.

Si ta-

Si tamen plures pęnes cõcurrerẽt pro pluribus delictis, tunc non est danda pœna minor pro minori delicto, omissa maiori, pro maiori delicto; sed maior debet imponi; exemplo possēt quis pro vno delicto in exilium mitti, vel fustigari, aut ad triremes condemnari, & pro alio, morti tradi, est imponẽda mortis pęna, tanquàm maior, non autem exilium, siuè fustigatio, nisi talia delicta turpia essent, vel mali exempli, quod posset inchoari à minori pœna, inde ad maiorẽ deueniri. Exemplum: Si quis blasphemauit frequentèr, & esset imponenda pœna pro vna vice fustigationis, vel linguæ mutilationis, & pro alijs, triremium, vtraque ratione scandali euitandi, & propter frequentiam posset imponi; sic in falsario, qui vltrà manus mutilationem pro falsitatum perseuerantia, posset alia pęna maiori puniri, & sic in similibus Farinac. quæst. 22. n. 31.

Cætera, de reiterantibus delicta, & solitis delinquere, & pęnis eorum, vide eundem Farinacc. quæst. 23. per tot. & Thorum, vbi supra post hæc scripta ad meas manus peruentum.

Quæ omnia limitantur, nisi à primo delicto vsque ad præsens currat triennij tempus, quo mediante, censetur emendatus, vt dixi in tract. de Pugna Doctor. tit. de Vagabund. num. 64. nunc addo, ad materiam Farinac. tom. 5. de falsit. quæst. 160. nu. 174. qui asserit, periurium emendatum, peracta pœnitentia, non dici amplius periurum, nec infamem.

D E

DE ABSENTIA
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Abſentia, quid operetur.

SVMMARIVM.

Reus abſens à Iudicio, an poſſit vnica citatione citari n. 2.
Teſtes negans, ſe non fuiſſe in inſtrumento, an probet n. 3.
Ciuis allegans, fuiſſe abſentem à parlamento, an audiatur n. 4.
Lectores, & alij ſtipendiati abſentes, an habeant ſtipendium n. 5.
Neapolitani, & alij abſentes cauſa officij ab earum Patria, an amittant prærogatiuas num. 6.
Commiſſario cauſæ abſente, tamen reuerſo; ſed non ad Tribunal, negotia reaſſumendo, an poſsit ille, cui propter abſentiam eſt commiſſa, prouidere n. 7.
Officialis, vel alius in dignitate conſtitutus, qui abeſt pro adiuuando fratre, an dicatur abſens n. 8.
Abſentia cauſa voti, an dicatur iuſta n. 9.
Clericus abſens, quos fructus habeat n. 10. & 11.
Quid in beneficiato, ibidem.
Abſens à loco aſsignato ratione aeris, peſtilentiæ, an dicatur abſens n. 12.
Abſentia cauſa infirmitatis, an dicatur iuſta n. 13.
Abſens in bello, an reſtituatur num. 14.
Abſentia cauſa ſtudij, an dicatur iuſta num. 15. & 16.
Abſens cauſa Reipublicæ, an excuſetur à reſidentia num. 17.
Abſenti quomodo quæratur num. 18.
Abſens à patria per decennium, an dicatur, illam reliquiſſe n. 19.
Abſente hærede, an detur curator bonis à n. 20. ad 23.

Bsentię materia non est absens à nobis; nec remota; sed proxima, frequens, & quotidiana, quæ si denegatur, oritur vitæ inquisitorum peremptio, & omne malum; tamen cùm offuscata sit, & videatur quasi dependere ab arbitrio Iudicantium, & diuersimodè seruari, vni cōcedi, alteri denegari, illi pauci temporis spatium, huic lōgæ dilationis terminum impartiri, congruum, immò
1 necessarium mihi videor, discursum absentiæ facere, & in eo eius materiam latè differere, vt in futurum vera practica habeatur.

Non dico de absentia, quæ fit à reo à Iudicio, qui ad ipsius validitatem, potest vnica
2 citatione ad oēs actus citari, Palm. diuers. Iur. glos. 12. n. 2.

Non de absentia, quę allegatur à teste, qui negat, adfuisse in instrumento, qui si
3 probauerit, tempore celebrati contractus alibi adfuisse, & in instrumento non interuenisse, tunc ei creditur, & instrumentum redditur falsum, etiam si alij testes dicant; se interfuisse, & hæc est vna ex regulis; quòd credatur magis vni testi, negāti se interfuisse, quàm pluribus, affirmantibus se adfuisse, Farinac. tom. 5. de falsit., & simulat. quæst. 158. par. 2. num. 161.

Non de absentia, quam allegant ciues, qui non adfuerunt in parlamento, & petunt
4 audiri, non enim audiuntur, & sufficit fuisse vocatos per diem ante per Iuratum, & ad sonum Campanæ, quo casu, etiam si ciues minori numero accedant, valet quòd minor pars facit, Capoblanc. tom. 1. de Auth. Baro. prag. 11. n. 129.

Neque de absentia, quam faciunt lectores, actu legentes; Doctores actu postulan-
5 tes, de publico salariati, & alij stipendiati; qui seruire tenentur; & si cum licentia discedant, non dicuntur absentes, & habentur, vti præsentes, ac præmium, & salarium consequuntur, Viscont. in singular. verbo: Absens fol. 3. col. 1. pro quo vide Thor. tom. 2. comp. decis. verb. Absens, fol. 1. col. 1.

Nec de absentia, quam faciunt Neapolitani, & alij, qui in alijs partibus degunt ratio-
6 ne officij, qui non dicuntur ab eorum Patria absentes; sed habentur, ac si præsentes; & non amittunt prærogatiuas; neque alias exemptiones, & dignitates; sed reuersi, illas recuperant, & ad eas, vt per

prius

prius admittũtur, Capoblanc. tom. 2. de Auth. Baron. cap. 62. num. 3.

Non de abſentia, quam faciũt Commiſſarij cauſarũ, quorum cauſæ ſunt commiſſę
7 alteri collegæ, durante abſentia Commiſſarij, ſi inde Cõmiſſarius cauſæ regreſſus fuerit ad Ciuitatem; tamèn ad Tribunal non acceſſit, reaſſumendo negotia, ſi donec Tribunal nõ ingreſſus fuerit, poterit ille collega, cui per abſentiam eſt commiſſa in cauſa procedere, de quo per Reg. Rouit. decif. 61.

Non de abſentia, quam facit Officlalis, vel alter in dignitate conſtitutus, qui
8 deſerto officio, & dignitate omiſſa, ad aliam Regionem accedit pro adiuuando eius fratre, ibi oppreſſo, tunc quia abſentia eſt neceſſaria, non dicitur abſens; ſed pręſens, quod procedit etiam in Cardinali: exemplum ponit Afflict. decif. 289. n. 32. & 33.

Non de abſentia, quæ fit cauſa voti; nàm, qui cauſa voti abeſt, dicitur præſens, quia abſentia eſt neceſſaria, Afflict. decif. 289. nu. 37.

Nec de abſentia, quã facit Clericus ab eius beneficio ex cauſa litis, qui non recipit
10 diſtributiones quotidianas; niſi cum licentia diſceſſerit, vel niſi lis fuerit cum ſuo Capitulo, Donat. Anton. de Marin. liberalis ingenij, reſolut. quotid. cap. 40. num. 17. Ricc. decif. 65. nu. 7. par. 4.

Neque de abſentia, quæ fit per beneficiatum, cum licẽtia tamẽ, quę, an poſſit reuocari,
11 & ea finita requiratur citatio, vt beneficiatus, beneficio, vel fructibus priuetur; prq quo videndus eſt, Afflict. decif. 289. nu. 13. & 18.

Non de abſentia, quam quis facit à loco ſtipulato, ra-
12 tione aeris intemperies, quę excuſat à reſidẽtia, ex Afflict. decif. 289. num. 27. locus enim ſuſpectus, ex cauſa peſtis, impetus fluminis, & aeris non ſalubris eſt iuſta cauſa abſentiæ, & abſens dicitur præſens, Farinac. quæſt. 11. num. 52.

Neque de abſentia, quæ quamuis longa ſit, ſi neceſſaria, vel cauſa infirmitatis diu-
13 turnę, quæ ęquiparantur; & proinde huiuſmodi abſens, nedum non dicitur in fuga, verùm etiam habetur, ac ſi præſens, Affl. in conſt. Humanitate num. 46. & conſtitut. Regni de quæſtionibus n. 8.

Non de abſentia illius, qui, ſi indefenſus eſt, reſtituitur,
14 Affl. in conſtitut. exceptiones num. 22.

Non de abſentia, quæ fit

causa studij, cuius absentia ha
15 betur pro præsentia, tàm si va
cauerit Theologiæ, Legibus
Canonicis, & Ciuilibus, vel
Grammaticæ, quàm alteri di-
sciplinæ, & lucratur fructus
16 beneficij; licentia enim pro
studio, intelligitur etiam ad
fructuum perceptioné, Ricc.
decis. 220. num. 12. & seq.
par. 1. & decis. 44. n. 6. par. 3.
Mut. tom. 5. capit. Sicil. cap.
337. n. 3.

Neque de absétia, quæ fuit
ex causa publicæ vtilitatis; ta-
litèr enim impeditus, excusa-
17 tur à residentia; dicitur legi-
timè impeditus, & debentur
ei omnia, quæ præsentibus
debentur, Ricc. decis. 347.
num. 8. par. 4. Mari ad Giz-
zarell. decis. 63. num. 9. Ca-
ball. cas. 294. num. 118. cen-
tur. 3.

Nec de absentia, qua
quæritur ius alteri, etiam ab-
senti, ex illa regula: Quòd ius
18 quæritur absenti, quia intelli-
gitur reuocabiliter tantùm, vt
per Ger. Spinium Florent.
eximium consil. 16. num. 87.
& sequen.

Neque de absentia, quæ
præsumitur, quandò quis à Pa
19 tria per decennium abest;
tunc intelligitur, cursu ipsius
temporis abiecisse animum
redeundi, Marzar. consil. 66.
num. 19. de cuius temporis
spatio latè dixi in tit. de tem-
por. diuturnit. cui te remitto.

Neque de absentia, quam
constituit hæres, qua stante,
20 debet dari curator bonis ip-
sius hæredis absentis; in hoc
enim est distinguendum; aut
hęres est absens extra Regnũ,
quamuis in certo loco solet
dari curator bonis ipsius ab-
sentis; aut verò est absens in-
tra Regnum, & subdistingue;
aut est in loco certo, & cita-
tur: aut in incerto, & datur cu-
21 rator, latè Ant. de Virgil. in
tractat. de legitimat. person.
cap. 10. num. 5. & seq.

Neque etiam de absentia,
quæ præsumitur, quandò quis
22 est absens per viginti annos,
& nescitur, si sit viuens, an
mortuus; & tunc, ad hoc, vt
bona applicentur, est distin-
guendum; quod: aut ille, absẽs
per viginti annos habet cura-
torem, & tunc, bona non sũt
auferenda, prætextu præsum-
ptæ mortis, quæ ad hoc, vt in-
ducatur, requiritur spatium
centum annorum.

Aut verò non habet Cura-
torem, & bona diuiduntur in-
23 ter venientes ab intestato,
præstita cautione de restituẽ-
do, illo absente, redeũte, Ant.
de Virgil. in tractat. de legiti-
mat. person. cap. 10. n. 12.

Sed, de absentia, quæ alle-
gatur pro parte inpuisitorum,
quando

quando citantur ad informandum, ad capitula, vel ad foriudicandum, pro contumacia impedienda, quæ quotuplex sit, & qualiter in ea procedatur, in sequenti capitulo dicã.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Absentia quotuplex sit.
Absentes qui dicantur.
Absentia, & dilatio, an concedatur, si inquisitus fuerit visus die delicti, vel præcedentis.

SVMMARIVM.

Absentia quotuplex sit n. 1.
Absens non dicitur, qui est in Regno num. 2.
Absens non dicitur, qui est in suo viridario distanti per miliare n. 2.
An dicatur, qui est extra territorium num. 3.
Absentia quomodo allegatur n. 4.
An concedatur, si inquisitus fuerit visus die delicti, vel præcedenti num. 5.
Capitulum Regni post commissum, quomodo intelligatur à num. 5. ad 12.

Absentiæ materiam prosequẽdo, de tribus est videndum. Primò, absẽtia quotuplex sit. Secundò, qui dicãtur absentes. Tertiò, quomodo absentia allegatur, & super ea procedendum sit.

Quò ad primum, absentia est quinquplex. Prima, est absentia probabilis, & necessa-
1 ria, vt in milite. Secunda, probabilis tantùm, vt in subdito. Tertia, necessaria tãtùm, vt in relegato. Quarta, voluntaria, vt in mercatore. Quinta, vbi per contumaciam, Trois. Rit. 266. num. 6. Baiard. ad Clar. quæst. 34. num. 1. Farinac. quęst. 99. num. 28. & seq. & 291. & seq. idem Farinac. quæst. 11. num: 52.

Ego verò, omnibus quatuor omissis, de quinta, & sic per contumaciam sermonem faciam, vt supra dixi.

Quò ad secundum, absens non dicitur, qui est in Regno,
2 Nouar. tom. 2. quæst forens. 71. num. 6. neque ille, qui est in eius viridario, siue Iardeno, loco suo distanti per vnũ miliare dicitur absens, Mut. tom. 5. cap. 373. num. 6. vel dicitur absens ille, qui reperi-
3 tur extra territorium, in quo citatur, etiam si illud esset sub-

ditum

ditum Iudici, citanti, Cauens. Rit. 266. num. 1.

Quò ad tertium, & sic quomodo absentia allegatur, licet
4 Farinac. quæst. 99. nu. 286. & seq. latè materiam absentiæ tractat; & multi scriptores, & signantèr Thor. tom. 1. compend. decis. verb. absens allegant Ricc. collect. 472. tamē est sciendum, quòd si citatur inquisitus, & est absens, quilibet; nedum coniunctus, verùm etiàm, & amicus, pro impedienda contumatia potest allegare eius absentiam, & est cōcedenda dilatio, secundùm distantiam loci ad denunciādum, vel comparendum, Afflict. in const. exceptiones n: 4. & si terminus absentiæ denegatur, potest appellari vt infra dicam.

Verùm, quia ex cap. Regn. Post commissum, hæc materia allegationis absentiæ offuscata est, dum statuit, absentiā
5 non dari quando inquisitus fuit visus eadem die delicti, vel procedenti; & præsumitur, non absentia; sed propter timorem sceleris, vt verba ipsius capituli cantant; sequitur Nouar. collect. 159. nu. 4. & iterum quæst. forens. 148. num. 2. tom. 1. Baiard. ad Clar. quæst. 34. num. 9. & alij quamplures; tamen, quia capitulum prædictum non sic insipidè debet intelligi; sed recipit multas declarationes, quarum:

Prima est; quòd capitulum predictum nullo modo debet admitti, nec est allegandum;
6 quādo criminosi enim delinquunt, nedum die præcedēti conspiciuntur; sed eadem die & in loco delicti videntur; si enim non viderentur, non verificarentur delicta, & per consequens, impunita rema-
7 nerent; testes enim de visu faciunt plenam probationem; nam si, non viderentur delinquere, haberet locum cap. Regn. Post commissum, & absentię dilatio cōcederetur, super qua consideratione, & ponderatione verborum Capituli cogitandum relinquo.

Secunda, quamuis Capitulum prædictum haberet locū; est intelligendum, re integra,
8 & rebus in eodem statu permanentibus, non autem re non integra; exemplum; quādo per Principem causa delegatur, vel terminus contumatiæ forbandi, vel foriudicationis abbreuiatur, vel quando aliquid contra inquisitum mandat, vel fit aliqua alteratio, propter quam inquisitus timens, se absentat: vel quando Iudex, vel Fiscus facit aliquid, quod præbet inquisito causam fugę; tunc non dicitur

fugere,

fugere, ſed timere iram Iudicis, & propterea abſentia admittitur, non obſtante Capit. Regn. Poſt commiſſum, ſic docet Conſiliar. Gizzarell. deciſ. 17. num. 9. Reg. Tap. perbellè adnotat deciſ. 16. n. 7. & 8. Conſil. Neapol. Mele ad Gizzarell. citat. deciſ. 17. num. 13.

Tertia, licèt tempore citationis ad informandum, vel
9 ad capitula, fuerit denegata abſentia, prætextu, quòd inquiſitus die delicti, vel præcedenti fuit viſus; tamen tempore bandi, vel citationis ad foriudicandum, ſi allegatur, debet admitti, quia eſt noua citatio, nouaque defenſio, de Franch. deciſ. 589. Nouar. tom. 1. quæſt. forenſ. quæſt. 148. num. 7. Baldaxar. de Angel. ad Foller. tit. Audiantur excuſatores nu. 14. verſ. ſed declara.

Quarta, quando Iudex denegat abſentiam, prætextu
10 prædicti capituli: Poſt commiſſum, ſi excuſator Iudicem ſuperiorem adit, & inhibitorias, Iudici inferiori directas, obtinet, vt prouideat de iuſtitia ſuper abſentia allegata, debet Iudex inferior prouidere; &, ſi non prouidet, & ad vlteriora procedit, nulliter agit, Afflict. in Conſtit. In prælud. quæſt. 12. num. 14. Campagn. in cap. poſt commiſſum n. 38. & intrat. diſpoſitio deciſionis Præſid. de Franch. deciſ. 327. Mel. ad Gizzarell. deciſ. 17. num. 14. de Angel. ad Foller. titul. Audiantur excuſatores, verſ. ſcias.

Quinta, ad hoc, vt Cap. Regn. Poſt commiſſum, habeat locum, quatenus practi-
11 caretur; intrat alia declaratio, cum diſcuſſione; quòd aut ſtatim, immediatè poſt delictum commiſſum eſt cõpleta informatio, & infra paucos dies fuit citatus; tunc abſentia non admittitur, ſi delinquens fuerit viſus die delicti, vel præcedenti.

Aut verò poſt aliquos menſes fuit citatus, & abſentia admittenda eſt, ea ratione;
12 quia tempore interueniente, ceſſat præſumptio fugæ; hæc diſtinctio colligitur ex Præſid. de Franch. deciſ. 327. nu. 4. & poſt eum, Farinacc. quæſt. 99. num. 296. ad med. qui enim à patria ſe abſentauit, non præſumit delictum, quia eſt præſumptio remotiſſima, & debet præſumi in bonam partem, Giazz. diſcept. crim. 115. n. 4. & 5.

Tamen, vt verum fatear, paucis vicibus vidi capitulũ prædictum obſeruatum, ſeù practicatum, nec à Iudicibus expertis allegari.

Cap

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Absentia quomodo allegatur. Quomodo Iudex in absentiæ allegatione se gerere debet.

SVMMARIVM.

Absentia quomodo allegatur à nu. 1. ad 16.
Absentia, si allegatur in loco incerto, quod tempus dari debet n. 2.
Si allegatur in Hispania nu. 3. & 4.
Si allegatur Romæ n. 5.
Si extra Regnum à n. 6. ad 16.
Ab absentia denegata an appelletur à n. 17. ad 22.
Absentiæ prorogatio si denegatur, an appelletur, & quæ sit forma à n. 17. ad 24.
Terminus absentiæ an debeat intimari à n. 26. ad 33.
Absentia, an possit allegari post re-ctam Curiam à num. 34. ad 40.
Absentia allegata, si negatur, esse absentem, quid iuris n. 41. & 42.
Absentia in quibus causis non conceditur à n. 43. ad 46.
Clericus, an possit allegare absentiam n. 47. 48. & 49.

Vomodo in absentiæ allegatione sit procedendum? vt promissa seruẽ; Est sciendum, quòd practicá allegationis absentiæ, & ipsius admissionis, licèt posuerit
1 Carauit. Rit. 266. num. 2. Mele ad Gizzarell. decis. 17. num. 20. Amend. ad Franch. decis. 327. tamen DD. variè in hoc locuti sunt; diuersis enim modis absentia allegatur; nam aliquandò assignatur locus certus, in quo citatus degit: quandoque in loco incerto, veluti in Regno, non assignato specifico loco, &
2 aliàs allegatur, nesciri locum; & cùm variæ possunt esse petitiones, diuersi loci, in quo degunt, necesse est, doctrinas rotundas, quadratasque inuenire, petitionibus correspondentes.

Vnde, quando allegatur, citatum esse in Hispania, si citatio continet breuem ter-
3 minum, infrà quem impossibile esset comparere; tunc citatio ipsa est nulla; continere enim debet tempus possibile spatium cõgruũ ad comparendum; tempus enim impossibile, & terminus breuis
4 iudicatur in bimestre, adeò quòd citatio continere debet

supra

ſupra bimeſtre terminum, & ſic dilationem abſentiæ, Afflict. in Conſt. Edictorum, n. 17. & in Conſt. ſi quem noſtrorum, num. 10. ad med.

Si allegatur, eſſe Romæ, quæ parum à Regno diſtat,
5 debet dari dilatio duorum menſium. Afflict. in Conſt. Edictorum, num. 17.

Si verò fuerit citatus ille, qui extra Regnum moratur,
6 vt infra ſexaginta dies compareat, eſt diſtinguendum; aut excuſator exprimit locũ, in quo citatus moratur; & tũc dilatio abſentiæ eſt dãda iuxta diſtantiam loci, ad rationem viginti miliarium pro qualibet die, Baiard. ad Clar. quęſt. 34. num. 2. aut verò non exprimit locum, quem neſcire dicit; ſed allegat, extra Re-
7 gnum; & tunc Iudex exquiſito priùs diligenter vbi vereſimiliter adeſſe poſſit, in quo ſufficit fama; dilatio arbitrio eius
8 Iudicis eſt concedenda, non minor ſupra dicta ad rationẽ viginti miliarium iuxta diſtãtiam loci, Afflict. in Conſt. Edictorum, num. 29. Baiard. ibid. num. 16.

Aut verò allegat, eſſe intra Regnum; ſed non exprimit
9 certum locum; tunc quia nõ præſumitur exiuiſſe extra Prouinciam, debet dari dilatio tanti temporis, quo Prouincia perquiri poteſt, Coment. ad Conſt. Edictorum n. 80.

Si locus eſt extra Regnum, duorum menſium dilatio cõ-
10 ceditur, ſi verò intra Regnũ, vnius menſis, quo ſpatio in toto Regno poteſt quis perquirere, & quandoque minor dilatio, vnius menſis, conſiderata qualitate temporum, & alijs, Gizzarell. deciſ. 42. num. 16. vbi de Angel. n. 16. diſtinguit; aut vltra montes reperitur citatus, & quatuor menſes dantur; aut infra montes, & duo menſes, ex Verall. deciſ. 261. lib. 1.

Aut verò allegatur, eſſe extra Prouinciam, & tunc arbitrio Iudicis, iuxta diſtantiã
11 loci, prouidendum eſt, Nouar. quæſt. forenſ. tom. 1. quæſt. 148. num. final. Farinac. quæſt. 49. num. 293. & ſequen.

Si intrà Prouinciam citatus eſt, dicitur propè; ſi verò
12 extra Prouinciam, dicitur multum abſens, Gizzarell. deciſ. 42. n. 15. & 18.

Sin autem excuſator non exprimat, neque Regnum,
13 neque locum certum, neque Prouinciam; ſed aſſerendo, neſcire locum ſimpliciter, dicat excuſo citatum, eius abſentiam allego, & terminum ad perquirendũ petat, Baiard.
14 citat. loc. nu. 16. dicit, quòd

est arbitrium Iudicis intra Prouinciam; cùm ex ea exiuisse non præsumitur, & sibi imputandum; quia non dixit suæ familiæ, quò pergit; tu verò scias, quòd tunc conceditur terminus vnius mensis ad perquirendum, & sic semper
15 fuisse seruatum, refert Viu. decis. 361. num. 2. quamuis alij dicant, arbitrio Iudicis, iustam causam cognoscentis, maiorem, vel minorem dilationem cencedere, ex dictis in prag. 7. de ordin. Iudicior.

Si autem citatus, esset nauigãdo, debet dari terminus,
16 siuè dilatio, secũdùm solitum illius nauigationis, Baiard. ad Clar. quæst. 34. nu. 2. quem sequitur Farinac. quæst. 99. num. 293. ad finem.

Ego verò sẽper practicaui, quòd data comparitione, fuit concessa absentia, non minor dierum quindecim; inde fuit prorogata per alios octo, vel decem, quandoque per quindecim, ità, vt in totum non excedat mensem, & practicaui, vti Aduocatus, & vti Iudex, citatam decisionẽ Viuij 361. num. 2.

Et, quando absentia non conceditur, vel, si cõcedatur;
17 indè non prorogatur, an possit appellari, & appellatio sit admittenda? Farinac. quæst. 99. par. 2. nu. 93. per multa media affert, processum esse nullum, & citatum esse per
18 præuiam restitutionem audiendũ, Baiard. citat. quæst. 34. num. 16. negat prorogationem, elapso primo termino, quem sequitur Nouar. quæst. forens. 148. ad fin. num. 1.

Campagn. in capit. Regn. Post commissum, num. 37. ad
19 med. dicit, quòd appellatur à denegatione absentiæ, etiam stante statuto; Quòd contumax pro confesso habeatur.

Reg. Rouitus Rubr. de ap-
20 pellat. n. 15. & seq. non admittit appellationem, ex ibi adductis.

Reg. Tapia decis. 17. con-
21 sil. Neap. plures casus refert, & denique testatur, fuisse in Collaterali consilio votatum, esse admittendam appellationem à decreto denegatæ absentiæ, quod prius dixerat to. 3. Iur. Regn. tit. de contumac. & in const. Appellationis remedio num. 3. & 4.

Et sic semper ego practicaui, & practicatum vidi, fuisse admissam appellationem, nedùm ab absentia, non concessa, verùm etiam à denegata
22 prorogatione, & pluriès obtinui prouisiones à M. C. V. & signanter, in causa Tarquinij Ronca de Solofra, pro quo fuit concessa dilatio prima, &

iterum

iterum in causa allegatæ absentiæ per Io. Baptista de Maijo de Sereno, & alijs quãplurimis vicibus in diuersis causis; sed tamen prorogatione denegata, appellaui ad M. C. & obtinui prouisiones; acta, & per dies, & practica est, q si denegatur prima absentia, interponitur appellatio à denegata absentia, quæ admittitur ex citata dec. Reg. Tap. 17. & obtinentur prouisiones, quòd veniant acta, & per dies, à M. C. in Regijs
23 Audientijs causa agitur, sin autem in Curijs Baronum, ab eorum Iudicibus immediatis; sin autem in M. C. à Sacro Consilio pro verbo faciendo, vt moris est, & transmissis actis, discutitur articulus; si erat dilatio concedenda, vel ne, vt fuisse practicatum in Sacro Consilio: refert de Franch. cit. decis. 327.

Si autem prima dilatio est cõcessa, inde denegatur proro-
24 gatio; prorogationes n. debẽt esse, vt in totũ ad mensẽ ascendant: tunc per viam nullitatis, & appellationis recurritur ad Superiorem, appellando à denegata prorogatione, qui duplici modo prouidere po-
25 test; vno, vt transmittantur acta, & per dies non procedat, & hæc est vera practica; germana, consueta, & à iure non aliena.

Altero quòd Iudex citans, prouideat super petita prorogatione absentiæ, &c, si erit in voto non prorogandi, transmittat acta, & per dies non procedat.

Sed, quando absentia cõceditur, an debeat intimari excusatori? Viu. decis. 361.
26 num. 3. ex Bald. ibi relato, concludit necessariò, atque indubitanter debere intimari.

Alij dicunt, quòd non, vnã quando excusator tempore
27 vocationis comparet, allegat absentiam, petens dilationẽ; tunc coram eo fit interlocutoria, his verbis.

Firma remaneat contumacia, contracta; verùm si compa-
28 ruerit infra dies tot, deleatur ab ea, dummodò non fuerit visus, vel captus, licèt aliã practicã afferat Amendol. ad Franch. decis. 337. & proindo, dum hoc decretum interlocutorium fiat corã ipso excusatore in eodem Tribunali, & loco Iudicij, non requiritur citatio.

Ego verò distinguendum arbitror; aut statim porrecta
29 petitione, & petita dilatione, fit interlocutoria cõcessionis dilationis, excusatore pręsẽte;
30 & tunc quia pręsens in Iudicio est, & coram eo est facta interlocutoria, procedit opi-

nio negatiua; quòd nō requiratur citatio; exemplo in Procuratore Fisci; qui dum adest in sententijs, non requiritur intimatio, & potest appellare, Reg. Rouit. decis. 14. nu. 4. & solent in decreto apponi verba, infrascripta, sequentis tenoris; Prouisum in præsentia excusatoris.

Aut verò non statim, nec incontinenti fit interlocutoria dilationis, fortè quia Fiscus
31 in M. C. Regijs Audientijs, vel Curiæ Coadiutor in alijs Curijs Regni aliquid opponit, quo casu decretatur; intimetur Fisco, vel parti, & hic est modus, positus per Amen-
32 dol. ad Franch. citat. decis. 327. num. 1. inde temporis interuallo, auditis oppositis, per partem, vel Fiscum, vel Curiæ coadiutorem, interponitur decretum; quòd concedatur dilatio absentiæ; tunc hoc decretum, cùm interponatur excusatore absente, &
33 sic post vocationem, debet hoc decretum omninò intimari excusatori, ad hoc, vt tēpus dilationis currat.

Dixi; quòd excusator tenetur comparere tempore vocationis, Tribunali sedente,
34 ad allegandum absentiam; quid, si comparuerit post rectā Curiam, & sic post vocationē factam? Variæ sunt DD. opiniones; multi enim dicunt, quòd possunt comparere vsque ad primum somnum, ex dispositione tot Rituum, hoc statuentium.

Alij replicantes, tot Rituū dispositionem, procedere in
35 liquidatione Instrumenti, in quo admittitur comparitio vsque ad primum somnum, quæ vocatur de serò; dicunt, non esse licitam comparationem, nisi, Tribunali sedente, & sic, tempore vocationis, vt per Carauit. Rit. 206. num. 5. quem sequitur Nouar. tom. 1.
36 quæst. forenl. quæst. 148. num. 5. Galupp. in practic. Sacr. Cons. par. 2. tit. de contumacia, cap. 4. num. 22. & 23. testatur admitti, si Iudices non discesserint, quamuis in Tribunali non sedeant, dummodò in eo adsint.

Regens Rouit. Rubric. de sentent. foriudic. n. 36. & sequen. disputat articulum, li-
37 cèt loquatur de comparente post lectam, & publicatam sententiam foriudicationis, Iudice tamen adhuc Tribunali sedente, & concludit, ad euitandam difficultatem, vt comparens petat restitui in integrum ad appellandum à decreto; asserendo tardiùs comparuisse ob inaduertentiam horæ, vel festinantiam Iudicum.

Ego

Ego verò dico, quòd absentia debet admitti, etiàm, si excusator compareat post re-
38 ctam Curiam, & post discessũ Iudicis à Tribunali, quandò excusator aliquam causam, vel impedimentum assignat, non potuisse tempore vocationis comparere; tũc, etiàm, si recta sit Curia, etiam, si contumacia sit contracta, & sit secutus discessus Iudicum, absentia debet admitti, sic Ritu non obstante (qui non seruatur) testatur Foller. practic. crimin. tit. audiantur excusatores num. 166.

Sed cauti Aduocati raro in hoc incurrunt, & non, nisi semel mihi occurrit, nempè, in causa Pomponij Tuosto Ter-
39 ræ Ayrolæ, pro quo negligẽs fui absentiam allegare, Tribunali sedente, tempore vocationis, verùm post rectum Tribunal, domi penes Auditores adij, & dilationem petij, denegabãt, ex dispositione Ritus; tamèn allegato per me Foller. citat. loc. & per ipsos viso, cõcesserunt dilationem super absentia allegata; Audi-
40 tores fuerunt, Paulus Staibanus, ingenij liberalitate præcipuus, nunc Aduocatus primarius in Tribunalibus Neapolis; & Scipio Monaci à Cosentia; sint ergo diligentes Aduocati, & excusatores ad allegandum absentiam tempore vocationis, & sic Tribunali sedente.

Sed altera se offert dubitatio: pone, quòd, tempore alle-
41 gationis absentiæ, pars querelans, vel Fiscus obstet; absentiam non esse concedendam, ex quo inquisitus citatus, fuit visus post citationem, quid iuris? Responsio ad hãc difficultatem sumitur ex forma decreti, quam supra posui, dicitur enim in decreto: Dummodò non fuerit visus, vel captus; & proinde absentia admittitur, cum illa protestatione: Nisi fuerit visus, vel captus.

Alij freti authoritate Baiard. ad Clar. quæst 34. n. 9. dicunt, deberi summariam informationem capi sine par-
42 tis citatione, si inquisitus fuerit visus post citationem, pro vt simili modo capitur, si allegatur, fuisse visum die delicti, vel præcedenti, vt Baiard. asserit.

Ego verò practicaui, in huiusmodi dubio relaxari literas pro capiendo inquisito, qui si capitur intrà terminum absentiæ, concessę, absentia est nulla, & contumax habetur; millies occurrit, & signãter, in causa illorum de Treuico, ad querelam illorum de Sancto Soxo.

Con-

Conclusionem, supra firmatam; absentiam esse concedendam, non simpliciter
43 intelligo; cùm plures limitationes patiatur, quarū prima, absentia non cōceditur, quādo citatus, est contumax pro alia causa, Nouar. quæst. foreñ. 148. nu. 6. tom. 2.

Secunda, quando sciens citationem, se absentauit, di-
44 citur absentia affectata, & facit inditium contra se, Afflict. in Const. Edictorum; num. 21. Caball. cas. 288. nu. 42.

Tertia, si citatus est personaliter, Viscont. ad Franch. dec. 327. Solet practicari,
45 quando est citatus personaliter, tunc temporis inspici citationem; &, si cōpertum fuerit, esse citatum personaliter, non admittitur absentia, & solēt aliqui Iudices apponere in decreto aliud verbum, siuè clausulam, dūmodo non fuerit de persona citatus: hæc nō est cautela, sed potiùs parua
46 intelligentia; nam ex actis apparet, si domi, vel de persona fuerit citatus: vnde melior est illa prima cautela, vt legatur citatio, vt supra dixi.

Sed an Clericus possit allegare absentiam pro citato; si
47 absentię allegatio munus publicum respicit? Gallupp. in sua practic. tit. de Contumacia cap. 4. num. 20. & 21. mouet quæstionem, & remittit se ad consuetudinem locorum, inde num. 21. affirmat, in praxi admitti Clericum ad allegandum absentiam; verùm tene-
48 tur præstare cautionem corā Iudice layco de soluendo expensas, si non probauerit causas absentiæ allegatæ.

Hæc opinio non me placat; Clericus enim in Regno, neque persona Ecclesiastica non possunt admitti ad Iudicia sæcularia, vigore tot prag-
49 maticarū, hoc dispon ētium; & testor, raró, immò nunquā vidisse, nec practicasse, absētiā allegari per Clericum, siuè personam Ecclesiasticam.

DE TEMPORIS DIVTVRNITATE. Cap. I.

ARGVMENTVM.

Diuturnitas temporis, an operetur pœnæ minorationem, ex l. si Diutino, ff. de pœn.

Non summatur, ex quo id, quod in argumento.

Rchimedes Siracusanus vocauit tempus, inuentorē nouarum rerum, & Registrum antiquarum, vt refert Bouadill. in proœm. politicor. num. 3. quem sequitur Mut. tom. 5. cap. Sicil. cap. 358. nu. 13. & omnium rerum prudentissimum vocat Palm. diuersor. iur. glos. 4. num. 68.

Locus enim, & tempus dicuntur prædicamenta accidētalia accidentis, & nō substantiæ, Gratian. discept. forens. cap. 534. num. 11. licèt tempus nō debet vendi, cùm cōmune sit omnibus animantibus, Anton. Corsett. cons. 25. num. 21. tom. 2. inter cons. crimin. diuers. Ludouic. ceng. in tract. de censib. par. 2. cap. 1. quæst. 1. artic. 2. nu. 24. tamen diuturnitas temporis multos effectus operatur, videlicet, primo; vt præsumatur debitum solutum, Nouar. quæst. forens. lib. 1. quęst. 8. num. 2. Secundo, operatur, ac, si consensus esset præstitus, Io. Baptist. de Plot. cons. 130. num. 94. tom. 1. inter consil. crimin. diuers. Tertio, operatur, vt ex obliuione quis excusetur à falso, Caball. resol. crimin. cas. 24. num. 8. Vulpell. cons. 7. nu. 15. ad fin. Quarto, ad hoc, vt Clericus amittat priuilegium fori, diuturnitas operatur, ac, si trina monitio præcessisset, Caball cas. 60. num. 9. Quinto, operatur, vt ex temporis diutur-

diuturnitate quis præsumatur mortuus, quandò non reperitur, doctissimus Andreas Capano, modernus, & inter scribentes semper laudandus, in tractat. de Releu. par. 1. quęst. 24. num. 15. Sexto, angaria, & perágaria seruitia, quæ pręstantur à subditis Domino, etiam, si diuturnitas pręcedat, operatur, vt seruitia pręsumantur extorta, Nouar. collect. 39. num. 2. ex Boer. decis. 126. Et, versa vice, si sententia est defectuosa, vel nulla, non validatur ex diuturnitate temporis, Gratian. discept. forens. cap. 208. nu. 29. si enim apparet ex oculari inspectione, non interuenisse requisita, nō præsumuntur ex tēporis diuturnitate, Gratian. cap. 268. num. 15.

Vndè, si tot varios, diuersosque effectus operatur diuturnitas, nimirum, si Grammatic. in decis. 24. asserat, temporis diuturnitatem operari, vt in delinquente pœna minoranda sit, quod idem refert in alio cons. suo crimin. 39. & mihi vnum, & idem videtur; dum in decis. 24. Andreas de Masso erat inquisitus, & erant elapsi anni duodecim, in cōsil. 39. erat inquisitus Andreas Besse, & erāt elapsi anni octo. Et, si verum est illud, quod dicit Farinac. quæst. 10. nu. 85. quòd diuturnitas consideratur, quando sunt decursi octo, vel decem anni; dico, quòd hæc causa illius decisionis iudicatur vna cum illa in cons. 39. tùm respectu temporis, cùm etiam respectu delicti; vtrumque enim erat homicidij, verùm etiam & respectu personæ; cùm vterque inquisitus vocabatur Andreas; & vna, eademq; causa est, & idē articulus disputatur, si temporis longitudo alleuiat pęnam; vnde de materia ista sermonē facere, congruum mihi videtur, vt promisi.

Verùm quia hæc diuturnitas iudicatur respectu annorum decursorum, fore arbitror. Primo aduertendū, quòd annus duplex est; vnus magnus; alter vertens.

Annus magnus est ille, quem Sol, Luna, & aliæ Cœlorum planetæ peragunt, quē Aristoteles, magnum vocat.

Annus vertens est ille, quē Aegiptij duorum mensium vocabant; Arcadij trium mensium, & Romani, annum decem mensium colebant tempore Romuli Imperatoris, & incipiebat à mense Martij; inde successit Numa Pompilius Imperator, & voluit addere alios duos menses, nempè, Ianuarij, & Februarij, & illum compleuit, & perfecit men-

sium

sium duodecim, qui diuiduntur inde in hebdomadas, dies, horas, punctos, minutos, quadrantes, & similia, omissa Philosophorum, & Astrologorũ andagine, declarat more nostro Cronica Mundi fol. mihi 131.

Sic diuidi etiam in iure assert nouissimè Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 5. num. 19. & seq.

Sed noster discursus non versatur circa annorum cognitionem, cùm Philosophorum, & Astrologorum sit; sed sed tantùm, an diuturnitas sit tantæ potentiæ, vt minuatur pœna; & in primis est videndum, quòd tempus intercedere debeat, & diuturnitas dicatur, & sit, cursus quot annorum dicatur delictum antiquum, vt pœna minoretur? in quo varias DD. opiniones reperio.

Bursatt. enim cons. 190. n. 6. lib. 3. dicit, quòd elapso decennio, dicitur delictum antiquum, Menoch. de præsumpt. præsumpt. 80. num. 2. lib. 2. & Gratian. discept. forens. cap. 268. num. 8. dicũt, quòd spatium triginta annorũ dicitur antiquum, in materia exempli.

Farinac. quem supra citaui quæst. 10. nu. 85. refert, quòd cursus octo, vel decẽ annorũ facit diuturnitatem.

Afflict. in Const. Regn. Authoritatem, n. 10. dicit, vidisse per Regiam Camerã decisum, cursum centum annorum præcedere debere, vt dicatur diuturnitas in forestis, pascuis, & alijs, idem Affl. in Const. si quis post litẽ, num. 17. dicit, quòd tempus decem annorum dicitur modicum, sequitur Sayr. cas. conscien. lib. 3. cap. 34. n. 13. Couarr. lib. 1. resolut. cap. 9. nu. 2. & Gomes. de delict. cap. 1. num. 8. diuturn. quòd decennium inducit diuturnitatem.

Vnde ex scriptorum diuersitate oritur inter Aduocatos Pugna.

Ego verò pro illis concordandis dico, quòd hoc totum, nempè, si diuturnitas intercesserit, vel delictum dicatur antiquum, remittitur arbitrio Iudicis, considerata qualitate personæ, & facti, ex Afflict. decis. 241. num. 3. quem sequitur Menoch. de Arbitr. Iudic. cas. 41. nu. 3. D. Franc. de Castill. decis. Sicil. 184. Guid. Pap. quæst. 131. nu. 3. Crass. de except. except. 32. n. 131. præsertim, ea ratione, quia in l. si diutino, non reperitur appositum tempus; sed tantùm dicitur; si diutino tẽpore aliquis in reatu fuerit,

Et ex his resultaret decisio articuli §. habito pro vero, quòd decenium inducat diuturnitatem. Nunc est disputandū si Iudex ex diuturnitate tēporis cogat minuere pœnā, vel sit in arbitrio, & in hoc etiā variæ sunt DD. sētentiæ.

Cartar. enim in tract. de exequut. sentent. §. final. nu. 514. dicit, quòd sententia exequitur, etiam post viginti annos, si reus captus sit.

Couarr. & Gomes. cit. loc. testantur, quòd elapso decennio, dicitur diuturnitas, & operatur, vt pœna minuatur.

Tobias Nonius cons. 105. num. 16. & 17. in contrariam sententiam inclinat, nempè quòd post viginti annos reus sit absoluendus.

Grammatic. dict. decis. 24. & in Consil. crimin. 39. affert illum vulgatum textum in l. si diutino, ff. de pœn. ad cuius intelligentiam est videndus Reuerēdissimus Aloysius Riccio, ingenij liberalitate primus, Collect. 383. & Grammatic. per multa media affert, diuturnitatem operari pœnæ diminutionem.

Pisanell. ad Affl. dec. 387. dicit, quòd diuturnitas non minuit: sed auget pœnam, & ibid. Carauit. Affl. in Const. Iustitiarij non per Calendas, num. 48. & in Const. terminū vite, num. 26. quem in vtroque loco ego non inueni in meo Afflict.

Bartol. in cit. l. si diutino, quem sequitur Clar. quæst. 60. vers. præterea, dicit, quòd si reus fuerit contumax, & propter absentiam non potuit puniri, non seruatur illa lex: Diutino.

Farinac. quæst. 10. num. 84. refert, quòd Iudex tenetur minuere pœnam, licèt Baiard. ad Clar. quæst. 60. num. 112. asserat, non seruari opinioné Farinaccij respectu grauium delictorum; sed consulendum esse Principem.

Vnde tot, tantæque opinionum contrarietates colliguntur, & resultat prælium Iudicum, & ego pro ipsorum concordia distinguendū arbitror, quòd aut sumus in delictis leuibus: aut verò grauibus. Si primo casu, cursu decennij dicitur diuturnitas, & pœnam minorare Iudex tenetur, Clar. cit. loc.

Aut verò sumus in delictis grauibus, & subdistingue; aut sunt delicta momentanea, & non reiterabilia: vel sunt successiua, & reiterabilia.

Si primo casu, & sic, si tractatur de delicto momentaneo, & non reiterabili, pūta, homicidio, furto, & similibus, & tunc diuturnitas operatur pœnæ

pœnæ diminutionem.

Si verò secundo casu, & sic, si tractatur de delicto successiuo; ut reiterabili, & puta, adulterij, matrimonij prohibiti, & similium, & tunc diuturnitas non minuit, sed auget pœnam, vt ex multis affert Farinac. citat. quæst. 10. num. 86. & Clar. citat. loc. & ante istos, Afflict. citat. decis. 287. num. 2.

Et sic cum hac distinctione semper ego vidi seruatum.

Et, si quis diceret, ad quid prodest diuturnitatem temporis in iure allegari.

Respondeo, quòd prodest ad obtinendam gratiã à Principe, vel pœnæ commutationem, ex Afflict. & Clar. citat. loc.

Vel tanta potest esse diuturnitas, & longitudo temporis, vt loquitur Tobias Nonius cit. loc. vt Iudex possit, & sit in eius arbitrio, pœnam extraordinariam imponere, Bart. & Alberic. in l. si Diutino, Salicet. in l. seruos, de eo, qui duxit in matrimon. quam poluer. colun. 2. nôt. 3. Thesaur. decis. 76. num. 1. ad fin. considerata qualitate facti, & personæ; &, si reus fuerit absens, vagans, & errãs, aut verò in proprio domicilio suis commodis vacans, vt dicit Affl. Guid. Pap. & Crass. citat. loc.

Vel quãdo inquisitus à die commissi delicti fuerit bonæ famæ, nec vlterius deliquerit; tunc ex temporis longitudine pęna minuitur, secùs verò, si impropriè vixerit, & aliud crimen perpetrauit; tunc augetur pœna, etiam longinquo tempore interueniente, ex Farinacc. quæst. 10. num. 91. Baiard. cit. loc. num. 109. & Thesaur. decis. 76. num. 5. vt tetigi supra in tit. de frequen. delict. ad fin.

DE PRAGMATIC. PVBLICATIONE Cap. I.

ARGVMENTVM.

Pragmatica vnde dicta sit.
Quæ differentia est inter Pragmaticam, & Bandum.
Ipsius publicatio an requiratur in omnibus locis, vel sufficiat in Ciuitate Neapolis, vel alijs Terris famosis.

SVMMARIVM.

Principis conditio principalis quæ sit n. 2. & 3.
Prouidentia, in quibus consistit n. 4.
Principis voluntas, an à consilio proueniat n. 5.
Pragmaticæ an debeant publicari, absque populorum instantia n. 6.
Pragmatica quæ sit, & vnde dicta n. 7. & 8.
An differant pragmatica, Dispositio, Sanctio, & Statutum n. 7. & 8.
Pragmaticæ contrauenientes, an peccent mortaliter n. 9.
An differant pragmatica, & bandum n. 10. & 11.
Ipsius publicatio, an sufficiat in Ciuitate Neapolis, & requiratur in omnibus locis, & in quibus à n. 12. ad 20.
Absens tempore publicationis, an excusetur n. 20.
Pragmatica emanata respectu alicuius loci, vel personæ, an in omnibus locis extendatur, & personis n. 21. 22. 23. & 24.
Indultus publicatio, an sufficiat in Regno Hispaniarum, in Ciuitate Matrid, vel requiratur in Ciuitate Neapolis n. 25.
Bulla, vel breue Apostolicum, an sufficiat publicari in Ciuitate Roma, vel requiratur in omnibus alijs, & in quibus n. 26. 27. 28. & 29.
Breue dicitur verbis breuibus adnotatum n. 29.
Pragmaticæ quare vulgari sermone promulgentur n. 30. 31. & 32.
Cùm sit correctoria iuris communis, an extendatur de casu ad casum, & de persona ad personam n. 33. & 34.
Ante eius publicationem debeat susurrari, vt intelligatur, quid populus sentiat.

Principa-

Rincipaliorem conditionem, prudentiam, prouidentiam, pietatemque, malos malè perdere, bonos conseruare, culposos puniendo,
1 virtuosos præmiando, & denique publico vacare, proprium Principis esse, Vulpian. Iure cósult. in l. 3. ff. de offic. pręfect. vigil. concludit, in illis verbis: Nam Salutem Reipublicæ tueri nulli magis credidit conuenire, nec aliũ sufficere, quàm Cæsarem. Et iterum in l. Imperialis, Cod. de nupt. in his verbis: Imperialis beneuolentię proprium esse iudicantes, vt omni tempore subiectorum cómoditaté inuestigare, quàm eis mederi
2 procuremus, Vaxallorũ enim conseruatio subditorum protectio, hominum concordia, quies Superiorum, & gloria principis tribuitur. Sic enim Cassiodor. lib. 2. Epist. 29. infert in his verbis: Quia regnantis est gloria subditorum otiosa tranquillitas, & Aristotil. 2. topic. infert, quòd vtilitas Regentis vtilior est subditis, quàm fertilitas temporis, Immò Aristotil. 5. politicor. cap. 8. prouidentiá discernit, à principio cognoscere malũ, eique obuiare, nec enim cuiusuis hominis est; sed ciuili intelligentia prædití malum, quòd efficitur in principio cognoscere, & iterum lib. 6. de regimin. consilium, oculus futurorum esse, ait quòd in tri-
3 bus verificatur, in Ordine pręsentiũ, prouidentia futurorum, & Memoria præteritorũ.
4 Et scientiam illam esse, ex qua cómune bonũ coniecturatur, infert Plato. lib. 6. sapient. Ciceron. in illis verbis: Ciuilis facultas Ciuitatis agentium commune bonũ coniectaris proinde Petrus Fernand. Nauarett. in eius pulcherrimo tractatu. *Conseruacion de Monarquias*, cap. 4. prudentes legum latores vocat illos, qui præuenientes futura, leges emanát, vt in casu occurrenti reperiatur; l. Sancimus Cod. de consulib. lib. 12. ne quid tale in partem temporis eueniat, & sine legibus inueniatur, nimirum igitur, si Domini Proreges huius Regni bono publico intenti, secundùm téporũ spatia pragmaticas ex vrgentissimis caussis emanant, cùm consilium Procerum, imitátes Imperatotem Claudium Albinum, insolitum ex se ipso aliquid noui emanare, qui dicebat, prout in sua vita legitur: Ego Cæsareum nomen nolo, Senatus imperet, & ex Lampridio habetur, Alexandrum

drũ Seuerum vnquam pragmaticam emanasse sine Procerum cõsilio, voluntas enim Principis, à consilio approbata, in eius gloriam publicum
5 bonum; & Regis vtilitatem prouenire scribit Iureconsult. in l. Humanũ, Cod. de legib.
6 licèt Boccalin. in eius dict. 63. par. 1. asserat, pragmaticas non esse emanandas absque populorum instantia, & consensu; si citra enim eorum voluntatem fierent, bonum effectum non sortirẽtur, cuius dictum verum affirmat in iure Tasson. de Antefat. vers. 8. obseruet. 1. num. 23.

Vndè, cùm in Regno sit passim illa difficultas, si pragmaticæ publicatio sit in omnibus locis facienda, congruũ mihi videtur, super ista materia sermonem facere; & antequam illam aggrediar, de pluribus est videndum. Primo
7 quæ sit Pragmatica, & vnde sit dicta. Secundo quæ differentia sit inter Pragmaticam, Dispositionem, Sanctionem, & Statutum. Tertio an transgressor Pragmaticæ, vltra pęnam, ibi positã, peccet mortaliter. Quarto quæ differẽtia sit inter bannum, & Pragmaticam. Quinto, & vltimo, & est nostrum institutum, an Pragmaticæ in Regno debeãt publicari in omnibus locis, & Terris Regni, vel sufficiat publicari in Ciuitate Neapolis, & alijs Ciuitatibus, & Terris famosis?

Quò ad primum, & secundum, non est opus elaborare, quia Dominus Regens Rouitus in procem. comentar. ad
8 prag. hoc disputat, & ante eum, Cosma Guttier. in coment. pragmatic. Franc. titul. de conclus. Eccles. Gallicanæ, num. 2. fol. mihi 259. Pugnatar. ad prag. 4. de fals. num. 26. Carauit. ad prag. 2. de fals. num. 20. & Leonard. in pract. Official. cap. 2. num. 79. & cap. 12. num. 13. & seq.

Quòad tertium transgressores pragmaticarum, an peccent mortaliter? Reg. Rouit. cit. loc. num. 11. remittit se
9 ad Marchisell. quæst. 46. Tu verò ex B. Thom. dicas, quòd transgressor pragmaticæ, eius authoritatem cõtendens, vel, si eius finis impediatur, mortaliter peccat, vide Viuald. in Candelabr. aur. cap. 8. tit. de lege canonic. vers. idem in iudicio fol. mihi 50.

Quòad quartum; an differentia sit inter bãdum, & pragmaticam? regula est, quod bandum videtur locum habere durante officio emanantis: etiam si fuerit à D Prorege emanatum, vti Capitaneo generali huius Regni, quod

expiret

expiret mutatione, vel morte, colligitur ex prag. 14. de militib. vers. & perchè, ad medium. Alij distinguunt: aut bannum simpliciter loquitur, & tunc, finito officio Proregis, expirat; aut verò adest illud verbum: Omni tempore, vel perpetuò valiturum, prout in multis bandis huiusmodi qualitas cognoscitur, & tūc perpetuum robur habet. Alij asserunt, quòd, aut bannum reperitur in volumine Pragmaticarum, & tunc durat; aut verò non reperitur, & mutato emanante, expirat. Tasson. verò de antefat. versic. 8. obseruat. 1. num. 12. dicit, quòd pragmatica est perpetua, bannum verò solet esse temporale, & quādoque ad terrorem, & non semper executioni demandatur; tu verò vide pulcram distinctionem Capoblanc. tom. 2. de authorit.
11 Baron. cap. 88. secùs verò in statuto Episcopi, quod valet etiàm post eius mortem, & successorem ligat, Fusc. de visit. lib. 1. cap. 33. n. 4.

Quoàd quintum, & vltimum, an publicatio pragmaticarum sufficiat in Ciuitate Neapolis, vel Terris famosis,
12 vel requiratur in omnibus locis, & terris Regni. Alij distinguunt, quòd: aut in pragmatica est expressum, vt in omnibus locis publicetur, & tunc ipsius series est seruāda,
13 & in cunctis Terris publicanda, ex dictis per Franch. decis. 360. & post eum, Capoblanc. de auth. Baron. to. 1. prag. 6. num. 173. Aut verò non sunt nominati loci, in quibus publicari debet, sed genericè est dictum, vt ad omnium notitiam deueniat, & nullus ignorantiæ causam al-
14 legare valeat, & in hoc diuersi DD. authoritates certant; Campagn. enim ad cap. cùm ad obuiandum, ad fin. dicit, quòd sufficit publicari in Terris famosis, Alex. Roman. ad prag. de blasphem. num. 57. licèt asserat, publicari debere in omnibus locis, ad hoc, vt liget omnes, tamen num. 58. & sequen. dicit, quòd sufficit publicari in Ciuitate Neapolis, & eius Tribunalibus, si sim-
15 pliciter est prolata, & non est necesse publicari per totū Regnum, vel per Prouincias, quòd promulgatur in M.C.V. sunt enim in ea Procuratores, & Agentes Vniuersitatum, Baronum, & particularium,
16 ferè totius Regni, & publicatio in ea facta sufficit; & non refert, si dicatur, vt deueniat ad notitiam omnium, quia est modus condendi legem generalem; nec supina ignorātia excusat, nescire id, quod

omnes

omnes sciunt, sequitur de Pont. in tract. de potest. Proreg. titul. de prouis. fier. solit. §. 3. num. 18. & vti publicata in M. C. efficitur notoria omnibus Prouincijs, Carauit. ad Pragm. ad Macedon. §. 5, num. 6. 7. & 8. Ego verò dico, quòd etiam, si simpliciter prolata sit, debet promulgari
16 in omnibus locis ad obligandum subditos; contra quos de substantia constitutionis est scriptura, & ipsius publicatio. Et hoc est illud, quod fuit discussum per Franch. cit. decis. 360. quod declaratur, nisi delinquēs, vel pragmaticæ transgressor cum scientia, concur-
18 rente fraude in illius obseruantiam, delictum committit in loco non publicato, comprǣhenditur, & ipsius pœnæ obnoxius est, Const. in tract. de scient. & ignor. iur. & fact. centur. 2. distinct. 98. Exemplum, si quis reperitur in Ciuitate Neapolis, & nouam
19 pragmaticam promulgatā aduertit, ad aliquem locum accedit, antequam ibi publicetur, & committat delictum, vt in simili de sciente mutationem monetæ, & creditori suo ante tempus soluere volente, vt per Vrsill. decis. 90. ad fin. quem sequitur Amendol. ad Franch. citat. decis. 360. num. 7. si tamen inquisitus esset absens tempore publicationis à loco, in
20 quo publicatur, excusatur, vt per Alexandr. Roman. citat. loco.

Si tamen emanaretur aliqua Pragmatica in aliquo lo-
21 co, vel contra certas personas, an habeat locum, & seruari debeat in omnibus, & contra omnes alios, etiam in ea non expressos? accidit pluries de hoc dubitari, ex prag. prima de furt. noctur. quæ respectu Ciuitatis Neapolis est emanata, & ex prag. edita per olim Ducem Ossunæ die 11. Aprelis 1584. quam commentauit Io. Grand. in tract. de bell. exul. quæ non reperi-
22 tur in volumine pragmaticarum; fuit tamen emanata in Consilio Collaterali, & hic dicebamus, debere intelligi respectu locorum, pro quibus fuit emanata, alij distinguebant; quòd aut locus, vel per-
23 sona est causa finalis pragmaticæ; & tunc in omnibus locis, vel personis, in quibus casus occurrerit, erit seruanda; aut verò locus, & persona erit causa impulsiua ipsius pragmaticæ, & secùs erit. Alij verò aliam distinctionem faciendā esse, cogitabant; aut verò pragmatica est promulgata in odium alicuius; aut verò est
24 promulgata in beneficium,

vel

vel vtilitatem alicuius, tu verò vide hunc articulum, reassumptum per Thor. tom. 2. compend. decis. verb. pragmatica, fol. mihi 471.

Quid autem de indultu, an sufficiat publicatio facta in
25 Ciuitate Madrit, in qua per Serenissimũ Regem est emanatus, vel requiritur publicatio in Ciuitate Neapolis? vide Catalan. de Indult. cap. 5. n. 1. & seq. & iterũ cap. 9. n. 13.

Verùm hæc solénitas publicationis, an requiratur in
26 Bulla, vel Breue, à Summo Pontifice expeditis; vel Romana Curia? Apont. de iurisdict. tit. de bigam. num. 41. fol. mihi 253. à ter. tenet ex DD. ibi allegatis communem vigere opinionem, sufficiens non esse, publicari Romæ secundùm eos. Tamen admitti debere excusationem iustæ ignorantię, Flamin. Paris. in tract. de resignat benefic. lib. 5. quæst. 6. num 222. & iterũ
27 tom. 2. lib. 11. quęst. 9. nu. 6. & seq. concludit, publicationem Romæ sufficere, & ligare extra Curiam, ea ratione; quia Summus Pontifex habet pedes plumbeos, & est quasi immobilis, & ex D. Thom. 1. 2. quæst. 90. artic. 4. dicit, quòd absentes à legis promulgatione, ad eam obligantur; deuenit enim, vel de-
28 uenire potest ad eorum notitiam, nulla facta mentione de publicatione, facta in Prouincia, vel capite ipsius, & n. 8. dicit, quòd Romæ publicantur omnes aliæ constitutiones perpetuæ, ligant, & sũt in vsu per totum orbem; & Breue dicitur quasi breuibus
29 verbis adnotatum, Fusc. de visit. lib. 1. cap. 33. num. 10.

Si curiosus scire vellet, quare Pragmaticæ in Regno promulgentur vulgari sermone,
30 Reg. Rouit. in proem. num. 17. explicat ad euitandum varias interpretationes, & infinitas controuersias, quæ oriri solent, & possent ex legibus, latino sermone promulgatis; hinc est, quòd Bouadill. in proem. politic. num. 15. restatur, omnes antiquos, & modernos cuiuscumque orationis, leges promulgasse sem-
31 per eorum lingua, & præsertim in pragmaticis, quæ publicantur in plateis, & populis, vt notoriè efficiantur, & omnes ligent, vt sciant cũcti quomodo in ipsorum obseruantia se gerere debent; exẽplum habemus in Platon. & Aristot. qui libros de republica lingua Græca emanarunt. Cicero autem Latina promul-
32 gauit; nunquam enim obseruarentur, immò semper xecusarentur, non intellexisse,

diuturnitate quis præsumatur mortuus, quandò non reperitur, doctissimus Andreas Capano, modernus, & inter scribentes semper laudandus, in tractat. de Releu. par. 1. quęst. 24. num. 15. Sexto, angaria, & perăgaria seruitia, quæ pręstantur à subditis Domino, etiam, si diuturnitas pręcedat, operatur, vt seruitia pręsumantur extorta, Nouar. collect. 39. num. 2. ex Boer. decis. 126. Et, versa vice, si sententia est defectuosa, vel nulla, non validatur ex diuturnitate temporis, Gratian. discept. forens. cap. 208. nu. 29. si enim apparet ex oculari inspectione, non interuenisse requisita, nõ præsumuntur ex tẽporis diuturnitate, Gratian. cap. 268. num. 15.

Vndè, si tot varios, diuersosque effectus operatur diuturnitas, nimirum, si Grammatic. in decis. 24. asserat, temporis diuturnitatem operari, vt in delinquente pœna minoranda sit, quod idem refert in alio cons. suo crimin. 39. & mihi vnum, & idem videtur; dum in decis. 24. Andreas de Masso erat inquisitus, & erant elapsi anni duodecim, in cõsil. 39. erat inquisitus Andreas Besse, & erãt elapsi anni octo. Et, si verum est illud, quod dicit Farinac. quæst. 10. nu. 85. quòd diuturnitas consideratur, quando sunt decursi octo, vel decem anni; dico, quòd hæc causa illius decisionis iudicatur vna cum illa in cons. 39. tùm respectu temporis, cùm etiam respectu delicti; vtrumque enim erat homicidij, verùm etiam & respectu personæ; cùm vterque inquisitus vocabatur Andreas; & vna, eademq; causa est, & idẽ articulus disputatur, si temporis longitudo alleuiat pęnam; vnde de materia ista sermonẽ facere, congruum mihi videtur, vt promisi.

Verùm, quia hæc diuturnitas iudicatur respectu annorum decursorum, fore arbitror. Primo aduertendũ, quòd annus duplex est; vnus magnus; alter vertens.

Annus magnus est ille, quem Sol, Luna, & aliæ Cœlorum planetæ peragunt, quẽ Aristoteles, magnum vocat.

Annus vertens est ille, quẽ Aegiptij duorum mensium vocabant; Arcadij trium mensium, & Romani, annum decem mensium colebant tempore Romuli Imperatoris, & incipiebat à mense Martij; inde successit Numa Pompilius Imperator, & voluit addere alios duos menses, nempè, Ianuarij, & Februarij, & illum compleuit, & perfecit men-

sium duodecim, qui diuiduntur inde in hebdomadas, dies, horas, punctos, minutos, quadrantes, & similia, omissa Philosophorum, & Astrologorũ andagine, declarat more nostro Cronica Mundi fol. mihi 131.

Sic diuidi etiam in iure asfert nouissimè Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 5. num. 19. & seq.

Sed noster discursus non versatur circa annorum cognitionem, cùm Philosophorum, & Astrologorum sit; sed sed tantùm, an diuturnitas sit tantæ potentiæ, vt minuatur pœna; & in primis est videndum, quòd tempus intercedere debeat, & diuturnitas dicatur, & sit, cursus quot annorum dicatur delictum antiquum, vt pœna minoretur? in quo varias DD. opiniones reperio.

Bursatt. enim cons. 190. n. 6. lib. 3. dicit, quòd elapso decennio, dicitur delictum antiquum, Menoch. de præsumpt. præsumpt. 80. num. 2. lib. 2. & Gratian. discept. forens. cap. 268. num. 8. dicũt, quòd spatium triginta annorũ dicitur antiquum, in materia exempli.

Farinac. quem supra citaui quæst. 10. nu. 85. refert, quòd cursus octo, vel decẽ annorũ facit diuturnitatem.

Afflict. in Const. Regn. Authoritatem, n. 10. dicit, vidisse per Regiam Camerã decisum, cursum centum annorum præcedere debere, vt dicatur diuturnitas in forestis, pascuis, & alijs, idem Affl. in Const. si quis post litẽ, num. 17. dicit, quòd tempus decem annorum dicitur modicum, sequitur Sayr. cas. conscien. lib. 3. cap. 34. n. 13.

Couarr. lib. 1. resolut. cap. 9. nu. 2. & Gomes. de delict. cap. 1. num. 8. diuturn. quòd decennium inducit diuturnitatem.

Vnde ex scriptorum diuersitate oritur inter Aduocatos Pugna.

Ego verò pro illis concordandis dico, quòd hoc totum, nempè, si diuturnitas intercesserit, vel delictum dicatur antiquum, remittitur arbitrio Iudicis, considerata qualitatẽ personæ, & facti, ex Afflict. decis. 241. num. 3. quem sequitur Menoch. de Arbitr. Iudic. cas. 41. nu. 3. D. Franc. de Castill. decis. Sicil. 184. Guid. Pap. quæst. 132. nu. 3. Crass. de except. except. 32. n. 131. præsertim, ea ratione, quia in l. si diutino, non reperitur appositum tempus; sed tantùm dicitur; si diutino tẽpore aliquis in reatu fuerit,

Et ex his resultaret decisio articuli , habito pro vero, quòd decenium inducat diuturnitatem. Nunc est disputandum si Iudex ex diuturnitate temporis cogatur minuere pœnā, vel sit in arbitrio, & in hoc etiā variæ sunt DD. sētentiæ.

Cartar. enim in tract. de exequut. sentent. §. final. nu. 514. dicit, quòd sententia exequitur, etiam post viginti annos, si reus captus sit.

Couarr. & Gomes. cit. loc. testantur, quòd elapso decennio; dicitur diuturnitas, & operatur, vt pœna minuatur.

Tobias Nonius cons. 105. num. 16. & 17. in contrariam sententiam inclinat; nempè, quòd post viginti annos reus sit absoluendus.

Grammatic. dict. decis. 24. & in Consil. crimin. 39. affert illum vulgatum textum in l. si diutino, ff. de pœn. ad cuius intelligentiam est videndus Reuerēdissimus Aloysius Riccio, ingenij liberalitate primus, Collect. 383. & Grammatic. per multa media affert, diuturnitatem operari pœnæ diminutionem.

Pisanell. ad Affl. dec. 387. dicit, quòd diuturnitas non minuit: sed auget pœnam, & ibid. Carauit. Affl. in Const. Iustitiarij non per Calendas, num. 48. & in Const. terminū vitæ, num. 26. quem in vtroque loco ego non inueni in meo Afflict.

Bartol. in cit. l. si diutino, quem sequitur Clar. quæst. 60. vers. præterea, dicit, quòd si reus fuerit contumax, & propter absentiam non potuit puniri, non seruatur illa lex: Diutino.

Farinac. quæst. 10. num. 84. refert, quòd Iudex tenetur minuere pœnam, licèt Baiard. ad Clar. quæst. 60. num. 112. asserat, non seruari opinionē Farinaccij respectu grauium delictorum; sed consulendum esse Principem.

Vnde tot, tantæque opinionum contrarietates colliguntur, & resultat prælium *Iudicum*, & ego pro ipsorum concordia distinguendū arbitror, quòd aut sumus in delictis leuibus: aut verò grauibus. Si primo casu, cursu decennij dicitur diuturnitas, & pœnam minorare Iudex tenetur, Clar. cit. loc.

Aut verò sumus in delictis grauibus, & subdistingue; aut sunt delicta momentanea, & non reiterabilia: vel sunt successiua, & reiterabilia.

Si primo casu, & sic, si tractatur de delicto momentaneo, & non reiterabili, puta, homicidio, furto, & similibus, & tunc diuturnitas operatur

pœnæ

pœnæ diminutionem.

Si verò secundo casu, & sic, si tractatur de delicto successiuo, ut reiterabili, & puta, adulterij, matrimonij prohibiti, & similium, & tunc diuturnitas non minuit, sed auget pœnam, vt ex multis affert Farinac. citat. quæst. 10. num. 86. & Clar. citat. loc. & ante istos, Afflict. citat. decis. 287. num. 2.

Et sic cum hac distinctione semper ego vidi seruatum.

Et, si quis diceret, ad quid prodest diuturnitatem temporis in iure allegari.

Respondeo, quòd prodest ad obtinendam gratiã à Principæ, vel pœnæ commutationem, ex Afflict. & Clar. citat. loc.

Vel tanta potest esse diuturnitas, & longitudo temporis, vt loquitur Tobias Nonius cit. loc. vt Iudex possit, & sit in eius arbitrio, pœnam extraordinariam imponere, Bart. & Alberic. in l. si Diutino, Salicet. in l. seruos, de eo, qui duxit in matrimon. quam poluer. colun. 2. nôt. 3. Thesaur. decis. 76. num. 1. ad fin. considerata qualitate facti, & personæ; &, si reus fuerit absens, vagans, & errãs, aut verò in proprio domicilio suis commodis vacans, vt dicit Affl. Guid. Pap. & Crass. citat. loc.

Vel quãdo inquisitus à die commissi delicti fuerit bonæ famæ, nec vlterius deliquerit; tunc ex temporis longitudine pęna minuitur, secùs verò, si impropriè vixerit, & aliud crimen perpetrauit; tunc augetur pœna, etiam longinquo tempore interueniente, ex Farinacc. quæst. 10. num. 91. Baiard. cit. loc. num. 109. & Thesaur. decis. 76. num. 5. vt tetigi supra in tit. de frequen. delict. ad fin.

DE PRAGMATIC. PVBLICATIONE Cap. I.

ARGVMENTVM.

Pragmatica vnde dicta sit.
Quæ differentia est inter Pragmaticam, & Bandum.
Ipsius publicatio an requiratur in omnibus locis, vel sufficiat in Ciuitate Neapolis, vel alijs Terris famosis.

SVMMARIVM.

Principis conditio principalis quæ sit n. 2. & 3.
Prouidentia, in quibus consistit n. 4.
Principis voluntas, an à consilio proueniat n. 5.
Pragmaticæ an debeant publicari, absque populorum instantia n. 6.
Pragmatica quæ sit, & vnde dicta n. 7. & 8.
An differant pragmatica, Dispositio, Sanctio, & Statutum n. 7. & 8.
Pragmaticæ contrauenientes, an peccent mortaliter n. 9.
An differant pragmatica, & bandum n. 10. & 11.
Ipsius publicatio, an sufficiat in Ciuitate Neapolis, & requiratur in omnibus locis, & in quibus à n. 12. ad 20.
Absens tempore publicationis, an excusetur n. 20.
Pragmatica emanata respectu alicuius loci, vel personæ, an in omnibus locis extendatur, & personis n. 21. 22. 23. & 24.
Indultus publicatio, an sufficiat in Regno Hispaniarum, in Ciuitate Matrid, vel requiratur in Ciuitate Neapolis n. 25.
Bulla, vel breue Apostolicum, an sufficiat publicari in Ciuitate Roma, vel requiratur in omnibus alijs, & in quibus n. 26. 27. 28. & 29.
Breue dicitur verbis breuibus adnotatum n. 29.
Pragmaticæ quare vulgari sermone promulgentur n. 30. 31. & 32.
Cùm sit correctoria iuris communis, an extendatur de casu ad casum, & de persona ad personam n. 33. & 34.
Ante eius publicationem debeat susurrari, vt intelligatur, quid populus sentiat.

Principa-

Rincipaliorem conditionem, prudentiam, prouidentiam, pietatemque, malos malè perdere, bonos conseruare, culposos puniendo,
1 do, virtuosos præmiando, & denique publico vacare, proprium Principis esse, Vulpian. Iure cõsult. in l. 3. ff. de offic. pręfect. vigil. concludit, in illis verbis: Nam Salutem Reipublicæ tueri nulli magis credidit conuenire, nec aliũ sufficere, quàm Cæsarem. Et iterum in l. Imperialis, Cod. de nupt. in his verbis: Imperialis beneuolentię proprium esse iudicantes, vt omni tempore subiectorum cõmoditatẽ inuestigare, quàm eis mederi
2 procuremus, Vaxallorũ enim conseruatio subditorum protectio, hominum concordia, quies Superiorum, & gloria principis tribuitur. Sic enim Cassiodor. lib. 2. Epist. 29. infert in his verbis: Quia regnantis est gloria subditorum otiosa tranquillitas, & Aristotil. 2. topic. infert, quòd vtilitas Regentis vtilior est subditis, quàm fertilitas temporis, Immò Aristotil. 5. politicor. cap. 8. prouidentiã discernit, à principio cognoscere malũ, eique obuiare; nec enim cuiusuis hominis est; sed ciuili intelligentia prædití malum, quòd efficitur in principio cognoscere, & iterum lib. 6. de regimin. consilium, oculus futurorum esse, ait quòd in tri-
3 bus verificatur, in Ordine presentiũ, prouidentia futurorum, & Memoria præteritorũ.
4 Et scientiam illam esse, ex qua cõmune bonũ coniecturatur, infert Plato lib. 6. sapient. Ciceron. in illis verbis: Ciuilis facultas Ciuitatis agentium commune bonũ coniectaris proinde Petrus Fernand. Nauarett. in eius pulcherrimo tractatu *Conseruacion de Monarquias*, cap. 4. prudentes legum latores vocat illos, qui præuenientes futura, leges emanãt, vt in casu occurrenti reperiatur; l. Sancimus Cod. de consulib. lib. 12. ne quid tale in partem temporis eueniat, & sine legibus inueniatur; nimirum igitur, si Domini Proreges huius Regni bono publico intenti, secundùm tẽporũ spatia pragmaticas ex vrgentissimis caussis emanant, cùm consilium Procerum, imitãtes Imperatotem Claudium Albinum, insolitum ex se ipso aliquid noui emanare, qui dicebat, prout in sua vita legitur: Ego Cæsareum nomen nolo, Senatus imperet, & ex Lampridio habetur, Alexandrum

drũ Seuerum vnquam pragmaticam emanasse sine Procerum cõsilio, voluntas enim Principis, à consilio approbata, in eius gloriam publicum
5 bonum; & Regis vtilitatem prouenire scribit Iureconsult. in l. Humanũ, Cod. de legib.
6 licèt Boccalin. in eius dict. 63. par. 1. asserat, pragmaticas non esse emanandas absque populorum instantia, & consensu; si citra enim eorum voluntatem fierent, bonum effectum non sortirẽtur, cuius dictum verum affirmat in iure Tasson. de Antefat. vers. 8. obseruet. 1. num. 23.

Vndè, cùm in Regno sit passim illa difficultas, si pragmaticæ publicatio sit in omnibus locis facienda, congruũ mihi videtur, super ista materia sermonem facere; & antequam illam aggrediar, de pluribus est videndum. Primo
7 quæ sit Pragmatica, & vnde sit dicta. Secundo quæ differentia sit inter Pragmaticam, Dispositionem, Sanctionem, & Statutum. Tertio an transgressor Pragmaticæ, vltra pęnam, ibi positã, peccet mortaliter. Quarto quæ differẽtia sit inter bannum, & Pragmaticam. Quinto, & vltimo, & est nostrum institutum, an Pragmaticæ in Regno debeãt publicari in omnibus locis, & Terris Regni, vel sufficiat publicari in Ciuitate Neapolis, & alijs Ciuitatibus, & Terris famosis?

Quò ad primum, & secundum, non est opus elaborare, quia Dominus Regens Rouitus in proem. comentar. ad
8 prag. hoc disputat, & antecum, Cosma Guttier. in coment. pragmatic. Franc. titul. de conclus. Eccles. Gallicanæ, num. 2. fol. mihi 259. Pugnatar. ad prag. 4. de fals. num. 26. Carauit. ad prag. 2. de fals. num. 20. & Leonard. in pract. Official. cap. 2. num. 79. & cap. 12. num. 13. & seq.

Quòad tertium transgressores pragmaticarum, an peccent mortaliter? Reg. Rouit. cit. loc. num. 11. remittit se
9 ad Marchisell. quæst. 46. Tu verò ex B. Thom. dicas, quòd transgressor pragmaticæ, eius authoritatem cõtendens, vel, si eius finis impediatur, mortaliter peccat, vide Viuald. in Candelabr. aur. cap. 8. tit. de lege canonic. vers. idem in iudicio fol. mihi 50.

Quòad quartum; an differentia sit inter bãdum, & pragmaticam? regula est, quod bandum videtur locum habere durante officio emanantis: etiam si fuerit à D Prorege emanatum, vti Capitaneo generali huius Regni, quod

expiret

expiret mutatione, vel morte, colligitur ex prag. 16. de militib. vers. & perche, ad medium. Alij distinguunt; aut bannum simpliciter loquitur, & tunc finito officio Proregis, expirat; aut verò adest illud verbum: Omni tempore, vel perpetuò valiturum, pro vt in multis bandis huiusmodi qualitas cognoscitur, & tūc perpetuum robur habet. Alij asserunt, quòd, aut bandum reperitur in volumine Pragmaticarum, & tunc durat; aut verò non reperitur, & mutato emanante, expirat. Taslon. verò de antefat. versic. 8. obseruat. 1. num. 12. dicit, quòd pragmatica est perpetua, bannum verò solet esse temporale, & quādoque ad terrorem, & non semper executioni demandatur; tu verò vide pulcram distinctionem Capoblanc. tom. 2. de authorit.
11 Baron. cap. 88. secùs verò in statuto Episcopi, quod valet etiàm post eius mortem, & successorem ligat, Fusc. de visit. lib. 1. cap. 33. n. 4.

Quòad quintum, & vltimum, an publicatio pragmaticarum sufficiat in Ciuitate Neapolis, vel Terris famosis,
12 vel requiratur in omnibus locis, & terris Regni. Alij distinguunt, quòd: aut in pragmatica est expressum, vt in omnibus locis publicetur, & tunc ipsius series est seruāda,
13 & in cunctis Terris publicanda, ex dictis per Franch. decis. 360. & post eum, Capoblanc. de auth. Baron. tom. 1. prag. 6. num. 173. Aut verò non sunt nominati loci, in quibus publicari debet, sed genericè est dictum, vt ad omnium notitiam deueniat, & nullus ignorantiæ causam al-
14 legare valeat, & in hoc diuersi DD. authoritates certant; Campagn. enim ad cap. cùm ad obuiandum, ad fin. dicit, quòd sufficiat publicari in Terris famosis, Alex. Roman. ad prag. de blasphem. num. 57. licèt asserat, publicari debere in omnibus locis, ad hoc, vt liget omnes, tamen num. 58. & sequen. dicit, quòd sufficit publicari in Ciuitate Neapolis, & eius Tribunalibus, si sim-
15 pliciter est prolata, & non est necesse publicari per totū Regnum, vel per Prouincias, quòd promulgatur in M.C.V. sunt enim in ea Procuratores, & Agentes Vniuersitatum, Baronum, & particularium,
16 ferè totius Regni, & publicatio in ea facta sufficit; & non refert, si dicatur, vt deueniat ad notitiam omnium, quia est modus condendi legem generalem; nec supina ignorātia excusat, nescire id, quod omnes

vel vtilitatem alicuius, tu verò vide hunc articulum, reassumptum per Thor. tom. 2. compend. decis. verb. pragmatica, fol. mihi 471.

Quid autem de indultu, an sufficiat publicatio facta in
25 Ciuitate Madrit, in qua per Serenissimũ Regem est emanatus, vel requiritur publicatio in Ciuitate Neapolis? vide Catalan. de Indult. cap. 5. n. 1. & seq. & iterũ cap. 9. n. 13.

Verùm hæc solénitas publicationis, an requiratur in
26 Bulla, vel Breue, à Summo Pontifice expeditis; vel Romana Curia? Apont. de iurisdict. tit. de bigam. num. 41. fol. mihi 253. à ter. tenet ex DD. ibi allegatis communem vigere opinionem, sufficiens non esse, publicari Romæ secundùm eos. Tamen admitti debere excusationem iustæ ignorantię, Flamin. Paris. in tract. de resignat benefic. lib. 5. quæst. 6. num 222. & iterũ
27 tom. 2. lib. 11. quęst. 9. nu. 6. & seq. concludit, publicationem Romæ sufficere, & ligare extra Curiam, ea ratione; quia Summus Pontifex habet pedes plumbeos, & est quasi immobilis, & ex D. Thom. 1. 2. quæst. 90. artic. 4. dicit, quòd absentes à legis promulgatione, ad eam obligantur; deuenit enim, vel de-
28 uenire potest ad eorum notitiam, nulla facta mentione de publicatione, facta in Prouincia, vel capite ipsius, & n. 8. dicit, quòd Romæ publicantur omnes aliæ constitutiones perpetuæ, ligant, & sũt in vsu per totum orbem; & Breue dicitur quasi breuibus
29 verbis adnotatum, Fusc. de visit. lib. 1. cap. 33. num. 10.

Si curiosus scire vellet, quare Pragmaticæ in Regno promulgentur vulgari sermone,
30 Reg. Rouit. in proem. num. 17. explicat ad euitandum varias interpretationes, & infinitas controuersias, quæ oriri solent, & possent ex legibus, latino sermone promulgatis; hinc est, quòd Bouadill. in proem. politic. num. 15. testatur, omnes antiquos, & modernos cuiuscumque orationis, leges promulgasse sem-
31 per eorum lingua, & præsertim in pragmaticis, quæ publicantur in plateis, & populis, vt notoriè efficiantur, & omnes ligent, vt sciant cũcti quomodo in ipsorum obseruantia se gerere debent; exéplum habemus in Platon. & Aristot. qui libros de republica lingua Græca emanarunt. Cicero autem Latina promul-
32 gauit; nunquam enim obseruarentur, immò semper xecusarentur, non intellexisse,

DE IGNORANTIA.
Cap. I.

A R G V M E N T V M.

Ignorantia crassa, quæ dicatur.
Ignorantia supina, quæ dicatur.
Ignorantia crassa, & supina, an differant.

Non summatur, ex quo, id, quod in Argumento.

In præcedéti tractat. de Pugn. Doct. tit. de falsi. monet. cap. 1. nu. 93. & 100. vsque ad 105. obiter tetigi, quæ sit ignorantia crassa, nunc addo, quòd est illa, quando quis nescit id, quòd omnes sciunt, Franc. Marc decis. 63. num. 1. vel est illa, quæ quis per latam culpam ignorat id, quod communiter omnes sui generis sciunt, Costa in tract. de scient. & ignorant. inspect. 81. num. 13. vel quando ignoratur factum publicum, Luc. de Penn. in l. generali, Cod. de tabular. lib. 10. num. 8. vbi ponit exéplum in Iudæis, qui nó excusantur, quia Christum adhuc venisse ignorant.

Tamèn regula tradi non potest, quando dicatur crassa; quia vbi præsumitur scientia, in eo casu dicitur ignorantia crassa, Const. ibid. n. 20. & 21.

Sed vnum est, quod reddit me ancipitem; nàm Iure Consultus in l. nec supina, ff. de Iur. & fact. ignorant. hæc verba protulit: Hæc supina ignorantia petenda est factum ignorantis, nec scrupulosa inquisitio exigenda; scientia enim hoc modo æstimanda est, vt neque negligentia crassa, aut nimia securitas satis expedita sit, neque delatoria curiositas exigatur.

Et omnes Legum interpetres istam ignorátiam crassá, siue

siuè supinam vocant, & promiscuè ponunt, & semper dicunt; ignorantia crassa, seù supina, & in tex. allegat Iur.cōsult. videtur, differentiam facere inter crassam, & supinā; immò glos. exponit supinè ignoraui, & intelligēdum est supinè ignorare, & crasè negligere: ergo diuersimodè hęc verba: Crasè, & supinè, sunt cònsideranda; cùm in iure in omni materia verba debent intelligi cum affectu, &, vt aliquid operentur, l. prima §. hęc autem verba, vbi Ias. notat ff. quòd quisque iuris cap. relatū de Cleric. non resident. Dec. cons. 625. n. 13. Immò quælibet sillaba accipienda est, vt stet cum aliquo effectu operatiuo, cap. si Papa de priuil. in 6. Dec. cons. 414. vol. 2.

Et proinde altitudini ingenij vacādo ex litera Tex. differunt; nàm illud verbum: Crassè, intelligitur, *grossamente*, & dependet à crassitudine, vulgariter nuncupata, *grossezza*.

Verbum verò: supinè intelligitur, *col ventre sù*, & communitèr dicitur: *Con la panza al sole*, quasi oculos, ventrem, faciemque ad cœlum porrigat; vndè commune adagium est in ęgroto: *stà alla supina, dorme alla supina*, ex cuius recubitu medici, an graui, vel leui morbo ęger laboret, iudicāt, & Senec. in epist. ad Lucili. dicat equidem, mi Lucili, supinus, & negligens, & videtur, differentiam facere inter supinum, & negligentem.

Crassa ignorātia dependet ex aliqua passione, vel habitu, non omninò ligante rationē, Sayr. Clau. Reg. lib. 2. cap. 2. n. 18. ad fin.

Negligentia supina, est quando quis non curat acquirere notitiam, quam debet habere, quæ, si de grauibus agatur, dicitur ignorantia crassa, vel: est illa, quæ oritur ex modica cura pro vincenda ignorantia instar supinè in lecto iacentium, quasi nil de rebus curantium, Sanchez in Sum. lib. 1. cap. 16. n. 7.

His discussis, dico, quòd Iure Consultus in cit. tex. nec supina voluit liberaliter loqui, plura addùcenda sinonima, dum vsus fuit illis verbis: ignorantia supina, & negligentia crassa, quæ nec deformia iudicātur, nec contradictoria reputantur; sed idem important, confundūtur, promiscuè ponuntur, & vnum pro alio intelligitur, & tendūt ad eundem sensum Iurisconsulti; & cùm quis non adhibet diligentiam, vt sciat quid scire tenetur, & subtiliter inuestigare statum eorum, quæ tractat, & conditionem eius,

cum

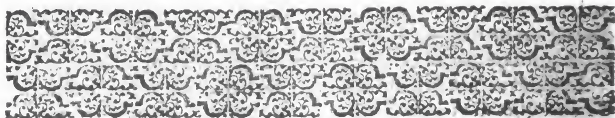
cum quo rē habet, argumento, l. vir vxori, ff. ad Velleian. dicitur crasse negligere, & supinè ignorare, Sāchez cit. loc.

Et quòd verum sit, omnes Theologi, & in vtroque iure scribentes dicūt; crassa, seù supina, & licet natura dictionis seù, quandoque alternatiuam, aliquando ampliatiuam, & alibi declaratiuam importet; tamen quandò prouenit à sensu loquentis, importat coniūctionem sensus, & habetur loco copulæ, Caualcan. de vsufruct. mulier. relict. n. 48.

Vnde Iure cōsultus, verbo; Crassa, & supina vtitur, si Theologi crassam, seù supinā vocant, si vtriusque iuris Interpetres crassam, seù supinā appellant, nimirum, & omni iure permittendum est, vt nos hæredes, & tutores legis, illo verbo vtamur, nec scrupulosa inquisitio exigenda est, neque curiositas exigatur, vt sunt verba ipsius textus.

Quod etiam iure permittente fit, non refellitur, non reicitur, non reprobabile, non damnabile, nec punibile iudicari debet, DD. omnes in l. Graccus, Cod. de adulter.

DE TESTIVM REPETITIONE.

Cap. I.

ARGVMENTVM.

Testium repetitio, an sit necessaria in causis criminalibus.
Forma repetitionis quæ sit.

SVMMARIVM.

Falsi testes an reperiantur num. 1. 2. & 3.
Tribunal contrabandorum est Tribunal vindictæ n. 3.
Testes in eo deponentes, vt plurimum sunt suppositi, & simulati n. 2. & 3.
Testes non repetiti, non probant n. 5. & 14.
Etiam, si essent mille num. 6.
Etiam stante statuto num. 6.
Princeps an possit tollere repetitiones n. 7.
Confessio secuta ex testibus non repetitis, an probet n. 8. & 9.
Repetitio testium, an sit de iure naturali num. 11.
An possit tolli consuetudine num. 10.
Testes citati ad repetendum, non comparentes, an puniantur num. 13.

Icèt delicta cõmittantur, adsunt multoties aliqui testes, à veritate alieni, machinationibus intẽti, qui, vel subditi, & subornati, vel naturaliter reprobi, vel inimici, falsum deponunt, & quandoque sponte insurgunt ad machinandum, & ad falsum deponendum; Inde eorum falsitas detegitur: vnde Dauid
1 Psalm. 28. conquestus fuit, in illis verbis: Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi, & Constantin.

tin. Pap. in tract. de preemin. & arbitr. M. C.V. cap. 4. nu. 41. similiter conqueritur, paucos esse processus criminales, in quibus falsi testes non re-
2 periantur, & Mauson. in tract. de contraband. quæst. 16. n. 30. dicit, quòd aliqui testes sunt omni exceptione pessimi; & in quæst. 15. num. 23. dicit, quòd testes in Tribunali contrabandorum vt plurimum sunt suppositi, simulati, & quandoque mortui lo-
3 quuntur; Tribunal enim contrabandorum Tribunal vindictæ appellat, quæst. 11. n. 2.

Vndè tam de iure cõmuni, quàm municipali, vt omnibus
4 patet, est introductum, vt testes in criminalibus exami-
5 nati, repetantur; nam ex repetitione oritur geminata, & enixa voluntas ex actu reiterato, & non repetiti non probant, etiam si mille essent, etiam si quolibet officio præditi essent, etiam stante statu-
6 to, vt Processus valeat sine figura Iudicij, adhuc repeti debent, & etiam, si Princeps tollat repetitiones; tollere enim non potest, quia spe-
7 cies defensionis est, Ricc. decis. 149. num. 2. par. 2. & decis. 52. à num. 1. ad. 6. par. 4. & decis. 294. num. 5. par. 4. Mele ad Gizzarell. decis. 53. num. 8. Hodiera ad Surd. decis. 103. num. 6. Et licèt Bouadill. tom. 2. politicor. lib. 2. cap. 21. num. 217. fol. mihi 948. dicat, testes receptos, parte non citata, & absẽte valere, & fidem facere, & nõ esse opus alia ratificatione, nec repetitione, etiam si Reus spontè se præsentet, eius dictum est intelligendum in loco, in quo loquitur, nempè, Hyspaniarum, secùs verò in Regno nostro Neapolitano,
8 vbi adeò repetitio est necessaria, quòd si sine repetitione inquisitus fuerit tortus, & confiteatur delictum, est nulla confessio, & non probat, etiã si fuerint reproducti, & repetiti, post confessionem non
9 reconualidantur, Ricc. decis. 210. par. 1. & decis. 294. nu. 1. par. 4. Baldax. de Angel. ad Foller. pract. crimin. tit. & demum repetantur testes, n. 1.

Et licèt aliqui dicant, repetitionem testium posse tolli
10 per consuetudinem, & prouideri, vt stetur processui informatiuo, vt refert Ricc. decis. 134. num. 8. par. 4. tamẽ contrarium iure fundatur, & in practica seruatur, vt non possit tolli; cùm de iure naturali, immò diuino dicatur,
11 species enim defensionis est, vt supra dixi; & hæc consuetudo potius vsurpatio vocatur, & seruanda non est, Ricc. decis.

12 decis. 139. num. 43. par. 4.
Et, si Iudex non repetere facit testes, est rescribendum S. E. vt illum inhabilem declaret; vt glosell. ad prag. 2. de citat. virtute ordinis Collateralis die 22. Decembris 1612. in Cur. 1. fol. 200.

Adeò, quòd si testes examinati, citantur ad repetendum,
13 & non compareant, vel se absentauerint, oriuntur duo effectus; primus, quòd pena falsi puniuntur; secũdus, quòd præsumitur maxima innocẽtia ad beneficium Rei, Caball. resolution. crimin. cas. 55. n. 2. cent. 1. Baldax. de Ang. ad Foller. pract. crim. tit. & demum repetantur testes, nu. 9.

Et ex defectu repetitionis testium fuerunt liberati, &
14 absoluti, quamplurimi inquisiti, vt refert Viu. decis. 78 n. fin. & nuper Reg. Rouit. prag. 1. de persequend. malefactor. num. 11. & seq. testatur, illos Marsici noui condemnatos, euasisse furcarum suspendia, ex quo detectus fuit defectus testium, non repetitorũ; vnde cùm tantæ potentię, & importantiæ sit hęc testium repetitio, ne via aperiatur, & ansa tribuatur veritatem occultandi, & in futurum vera & germana practica, & quomodo in hoc sit obseruandũ colligatur, congruum, & necessarium mihi videor sermonem dę testium repetitione facere, licèt Farinac. quęst. 66. par. 8. per tot. de testibus latè discurrat, hæc repetitio ad Fisci instantiam ortum habuit; quia in Fisco non pręsumitur subornatio, vel alius timor, Carauit. Rit. 157. num. 12.

Est igitur sciendum, quòd repetitio fit, & fieri potest duplici modo; vno, nempè, ferè summario, & vocatur confrontatio; altero verò modo, quæ per repetionem ipsorum testium fit.

Quando enim fit repetitio primo modo, ferè summario, & vocatur propriè confrontatio, ex Bertazol. consil. 70. vol. 2. Baiard. ad Clar. quæst. 43. nu. 63. Caball. cas. 269. num. 17. Ricc. decis. 84. n. 1. 2. & 3. par. 2. & decis. 294. num. 19. par. 4. Baldax. de Angel. ad Foller. pract. crim. tit. demum repetantur testes, num. 2. Mari ad Gizzarell. decis. 53. num. 6. practic. est, vt adhibito teste, deponente coram Officiali, nempè in R. A. coram Auditoribus, & Fisco in causis ordinarijs, sed coram Præside, Auditoribus, & Fisco in causis delegatis, & ad modum belli, in alijs Curijs coram Iudice, & ibi adducto inquisito, defertur ei iuramentum,

mentum, & legitur depositio de verbo ad verbum in faciē ipsius inquisiti, & hæc dicitur confrontatio, quæ habetur loco repetitionis, Caball. cit. loc. Farinacc. quæst. 70. nu. 39. & denique Mele ad Gizzarell. decis. 53. num. 10. Scaccia lib. 1. cap. 84. n. 53. & 54. Ant. Scappa de Iure non scripto lib. 5. cap. 114. num. 8.

Quod vtrū procedat de Iure, & sufficiat ad condemnandum dicam in sequenti capitulo.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Confrontatio testium, an sufficiat absque repetitione, & fidem faciant.

An verò vltrà confrontationem requiratur legitima repetitio.

Non summatur, ex quo argumentum vim summarij obtinet.

Ed querūt DD. vtrùm sufficiat hæc cunfrontatio testiū ad faciem inquisiti, vel requiratur alia repetitio, acccidit in causa Franci-
1 sci Trammaglia, à Sereno, inquisiti de pluribus delictis, & contra eum procedebatur ex delegatione, & Auditor Antonius Lionetto confrontauit testes ad faciem inquisiti, & substinebat non esse necessariam aliam repetitionē; tutus ex doctrina Afflict. in Const. si danna clatidestina, num. 36. & 37. & iterum in Const. Humanitate, num. 15. quibus in locis Afflict. dicit. confrontationem sufficere ea ratione, quia confrontatio habet vim repetitionis; & dum habemus effectum, non est curandum de modo, & Afflict. sequuutur Mascard. conclus. 496. num. 13. Cartar. de exeq. sent. cap. final. num. 125. Clar. quæst. 45. versic. sed in proposito, & rationem rationis afferunt; quia confrontatio habet vim
2 noui examinis, immò plus operari confrontationem, quā citationē, sic ex moltis Farinacc. quæst. 11. num. 105. ad fin. & iterum quæst. 72. n. 139. Caball. cas. 269. nu. 17. Thor. compend. decis. Curiæ
3 Archiepiscop. verbo Interrogatoria, Guazzin. de defens. reor. defens. 20. cap. 21. nu. 1. & seq. Scac. cit. lib. 1. cap. 84. num. 53. & 54. Anton. Scappa de Iur. nō scripto lib. 5. cap. 114. n. 8. & postremo

sic decisũ per M.C.V.D.Merlin.controuers.forens.cap.42. num. 3. & 4.

Alij dicunt esse in arbitrio Iudicis,vel repetere testes formiter, vel facere confrontationem ad faciem inquiti, &
4 quod in hoc necesse est habere Iudicem gratiosum, sic Farinac. quæst. 66. num. 273. & substinentes hanc partem, non iure eam fundant, nõ est eius standum, sed parcendũ, quia paruum practici sunt.

Alij dicunt, vt si Reus sit sagax,& non rudis,& sufficien
5 ter testes interrogauerit, sufficit confrontatio Guazzin. cit. loc. num. 4. & 5. Practic. Genuens. cap. 27. num. 13. reus enim posset testes confrontantes repetere, & tunc cessat repetitio, quamuis cõcedatur repulsa, Guazzin. ibidem num. 5.

Alij dicunt testes confrontatos ad faciem inquisiti fidẽ facere absque alia, repetitio-
6 ne, Mele qui multos adducit ad Gizzarell. decis. 53. nu. 9. & 10. & Mari ad Gizzarel.decis. 53. num. 9. & 10. & Mari ad Gizzarel. decis. 33. n. 6. 7. & Viscont. in singularibus, in verb. testes parte non citata fol.mihi 274.col.2.ad med.

Cæteri a Terunt ex Martin. del Rio disquisit. Magic. lib. 5. sect. 10. vers. solent,duplicem esse confrontationem; spontaneam, nempè, & violentam; primam esse, quandò parati sunt Rei, alios non dùm captos arguere, & conuincere, quam Iudex non permittat, nisi talia præcedant inditia, vt citari possit; secundam, & sic violentam, quandò complices in mutuis dationibus inter se dissentiunt, tùnc debent, primò seorsùm, posteà simul de hoc diffidio interrogari, hæc sunt verba Martini.

Vndè ex diuersa iudicantiũ fantasia oritur intèr ipsos cõtrouersia, & Aduocatos dis-
7 cordia.

Ego verò,qui partes inquisiti tuebar, potius pietate motus, quam præcibus suffultus, sacrũ enim,immò ferè diuinũ est afflicto clienti patrociniũ præstare lapsum prudenti cõsilio erigere, fatigatũ recreare,& oppressum iuuare, Ann. Robert. lib. 2. rer. iudic. cap. 19. quem sequitur Giurb. decis. 93. num. 5. pro illis reconciliandis firmiter substinebam cõfrontationem posse fieri per Iudicem, tamèn in casu suo,quando voluerit,nẽpè, ducere reum ad torturam, vt infrà dicam, sed non sufficere ad validitatẽ processus, & sic ad condemnationem,& requiri omninò legitimam, solemnem repetitionẽ,fundo

hoc ex

hoc ex illa generali iuris conclusione: testes receptos pro informatiuo omni iure esse repetendos, vt dixi in præced. cap. etiam si recepti sint in Iudicio summariè debere repeti in ordinario, Burg. quæst. 49. num. 4. & 13. aliàs non probant, Laurent. ab Occa Ferrariæ cons. 60. num. 62. inter cons. crimin. diuers. to. 2. & Vincent. Honded. con. 16. num. 21. & seq. tom. 2. etiam si fuerint examinati coram Principe, Honded. cons. 26. num. 20. etiàm in causis, in quibus proceditur ex abrupto, vel veritate inspecta, vel extrà ordinem, vel in causis summarijs, etiàm si fuit dictum, omni iuris solemnitate omissa, Baiard. ad Clar. quæst. 45. num. 34. Vulpell consil. 68. num. 7. etiàm in causis ad modum Belli, vel delegatis, virtute Reg. prag. 11. de offic. Iudic. §. 51. qua statuitur, omnes testes esse repetendos, etiàm in causis ad modum belli, vel delegatis, non obstante quouis vsu, vel stylu in contrarium existenti, vt in sequen. cap. latiùs dicam, at; cum statutum repetitionem iubeat, debet intelligi de repetitione vera, & legima, quę fit per citationem parte vocata, non autèm de ea, quæ fit per confrontationem, quæ dicitur ficta, statutum enim nó habet locum in casu ficto.

Vlteriùs, etiàm si testes sint confrontati ad faciem inquisiti, sunt repetendi, non obstante confrontatione, Baiard. & Vulpell. cit. loc. Et non obstante confronta-
9 tione, repetitionem legitimá esse necessariá exclamat Guazzin. de defens. reor. defens. 20. cap. 21. n. 3. Vinc. Honded. cons. 101. à n. 1. ad 40. qui respondet contrarium affirmantibus, Farinacc. quæst. 73. n. 144. & sequen. & nouissimè D. Merlin. citat. loc. num. 2. adeò, vt omnes moderni concludant vltrà confrontationem, requiri legitimam repetionem, ea ratione, quià licèt cófrontatio videatur supplere defectui citationis, tamen non suppletur defectui interrogationum, & aliorum requisitorum, quæ in hoc desiderantur, ex Farinac. & Merlin. cit. loc.

Et ego addo aliam intrinsecam rationem, requiri repetitionem ad euitandum peri-
10 culum, & tollendam fraudé, & ad auferendum pręcipitiũ, quod tempore confrontationis oritur, tàm respectu Iudicis, qui ambitiosus informationem captam confirmare, & reum condemnare per cófrontationem, expeditionem

 accele-

accellerat, immò præcipitantèr procedit, terrendo testem confrontantem, respectu verò ipsius testis, presentiam Iudicis timentis, licèt confusè, & currenti lingua ratificat eius dictum, repetit eius depositionem, & pauperrimum inquisitum confrontat, non sine maxima etiàm suspictione subornationis, & falsitatis testium, vt vtar verbis positis per Farinac. quæst. 66. n. 263. ad fin. & ferè defensiones tolluntur, quas ex officio Iudex procurare, & concedere debet, quàm illas tollere, vel debilitare, Ambrosin. de process. informatiu. lib. 3. cap. 2. num. 49.

Meritò concludo, etiam confrontatione precedente

11 esse faciendam repetitionem formiter, & legitimè.

Non obstant in contrariũ adducta, & primò non obstat Doctrina Afflict. tum quia

12 corruptè allegat l. 2. Cod. quomodo, & quando Iudex, cuius dispositio casui nostro applicari non potest: dum loquitur in alio casu, nempè, vt monitio Iudicis habeat vim peremptoriæ citationis.

Cùm etiam, quia doctrina Afflict. est intelligenda, pro

13 vt loquitur in casu suo, nẽpè, sit effectus confrontationis, vt accusatus non audiatur, si offert cauere de stando iuri, vel quando reus est confessus extra iudicium delictum coram duobus testibus, & inde negauerit, & tunc illi testes ad probandam confessionem extraiudicialem, possunt cõfrontari ad faciem ipsius rei, ex qua confrontatione Iudex potest ducere reum ad torturam, vt Afflict. in Constit. Humanitat. num. 15. affert, ad intelligentiam cuius dicti pauci aduerterunt, & videtur annuere, Ricc. decis. 294. n. 19. par. 4. qui addit granum salis, dummodo stylus ità se habeat, ergo confrontatio operatur tantùm, vt deueniri possit ad torturam, sic videtur concludere, Mut. tom. 6. cap. 34. nu. 76. qui testatur sic in illo Regno seruari.

Non obstat doctrina Clar. citat. loc. duplici capite, primo, quia mouetur ex Afflict.

14 cui responsum est; secundo quia Clar. loquitur in casu suo, nempè, quandò testes deposuerunt tale quid, quod de directo contradicat depositioni ipsius Rei, vel quando Reus est contumax, & Iudex enim ad nouas defensiones admittit, sic sentit Farinac. quæst. 11. num. 15. ad fin. Caball. cas. 110. n. 37.

Non obstat decisio M.C.V. relata per Merlin. cit. cap. 42.

42. quia est diuersus casus,
15 nàm ibi nèdum inquisitus erat contumax, verùm etiàm foriudicatus, ex quo reo contumace, non datur repetitio.

Non obstat doctrina Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 34. n. 77. quia ibi Mut. non simpli-
16 citèr loquitur; sed se remittit ad id, quod dixit in decis. 86. num. 1. & 2. vbi confrontatio fuit facta inter accusantem; & accusatum, & sic inter querelantem, & querelatum, secus in casu nostro, in quo sumus in testibus contra inquisitum.

Non obstat doctrina Viscont. Mele: & Mari, cum suis sequacibus ad Gizzarell. decis. 53. num. 9. eò, quia, se
17 mouent, ex Clar. quæst. 45. vers. sed in hoc proposito, cui est responsum, vt supra, vel intelligi confrontationem exerceri inter duos testes inter se discordantes, nempè, vnum accusantem, aliũ excusantem, sic confrontatio vocatur, quasi de fronte ad frontem, vt nos docet Damphouder. practic. criminal. cap. 46. vbi refert, in hoc versari prudentiam Iudicis.

Non obstat doctrina Martin. del Ryo, nàm est intelli-
18 genda in casu suo, de quo loquitur, nempè, de confrontandis inquisitis de magicis artibus, cum quibus diligentiæ færè extraordinariæ adhibentur; secus in casu nostro.

Remanet, ergò conclusio firma, confrontationem posse fieri pro tortura inferenda, vt supra dixi, secus autem pro condẽnatione, pro qua, vltra confrontationem requiritur legitima, & solemnis repetitio.

Verùm, quia tres testes sunt pro nobis, & contra nos superior, interior, & exterior, Superior, vt Deus, interior, vt conscientia, & exterior, vt proximus, cap. inter & cap. Peccat. 22. quæst. 1. & cap. iubemus de cõsecrat. distinct. 1. refert Ferret. de re milit. tit. de Inimicit. occult. numer. 24. vt verum fatear; nunquam fuisse testes confrontatos; toto tempore vitę meæ spatio annorũ viginti trium, nisi semel tempore Auditoris Califani, in causa Sabatini Croscuolo capitis bannitorũ; moneo igitur omnes Iudices, vt ab hac practica abstineant, tanquàm à iure, ęquitate, & obseruantia, aliena.

Quam conclusionem amplia procedere, vt repetitio sit necessaria, etiàm si testes examinati, essent omni exceptio-
20 ne maiores; & earum depositionibus esset standũ, Ricc. decis. 294. ad fin. par. 4.

Amplia

Amplia etiam si testes de-
posuissent metu literarum
21 monitorialium, & sic ex cau-
sa exonerationis conscientiæ
adhuc repeti debent, Giurb.
decis. Sicil. 95. nu. 1. 8. & 9.

Limitatur verò non proce-
dere, & sic non requiri repeti-
22 tioné in infrascriptis casibus.

Primo, quando Reus est
legitimè confessus, vt statuit
pragmatica præcitata §. 51. &
Merlin. ibid. affert.

Limita secundo, nisi Reus
23 esset coutumax, & testes mor-
tui, sic statuit citat. prag. §.
83. & Merlin. ibid. affert.

Limita tertio, nisi Reus ha-
24 beret testes pro legitimè re-
petitis, quo casu, nec con-
frontatio desideratur, nec re-
petitio requiritur, Caball.
cas. 269. num. 20. Cuazzin.
citat. cap. 21. num. 8. Ricc.
decis. 294. ad fin. par. 4.

Limitarur quarto, in crimi-
ne Lęsæ Maiestatis, in quo
testes, etiam non repetiti pro-
25 bant, sic ex multis Ricc. de-
cis. 294. num. 5. par. 4. in
priuilegium enim criminis
non requiritur repetitio, Mu-
scatell. pract. crimin. tit. de
crim. Lęsæ Maiestatis, nu. 29.

Limita quinto, in crimine
assassinij, vt docet Muscatell.
pract. crimin. tit. de homic.
26 mediant. assass. n. 76. Paul.
Merend. cons. 88. num. 9.
inter cons. crimin. diuers.
tom. 2.

Sed quando in casu suo fit
confrontatio, debet fieri mo-
27 do posito per Clar. cit. quæst.
45. vers. sed in proposito, ad
fin. & Guazzin. cit. cap. 21.
num. 9. & iuramentum tem-
pore confrontationis deferri
debet per Iudicem, non auté
per Fiscum, Ricc. decis. 294.
num. 19. par. 4.

Sed quomodo sit facienda
repetitio, dicas quòd est in
28 arbitrio Iudicis, vel testes
citare, vt coram eo accedant
ad repetendum, vel destinare
commissarium in partibus ad
repetendum, verùm quando
destinatur commissarius, de-
bet reus citari ad videndum
illum destinari ad iuramenta
videndum, Ambrosin. de
process. informat. lib. 3. cap.
1. num. 49. & seq. & cap. 2.
eod. lib. 3. n. 14. & seq.

Et repetitis testibus, an
possit Reus petere fieri aliam
29 repetitionem, vide Farinac.
quæst. 72. num. 142. & 143.

In hac eadem causa fuit
dubitatum, si testium repeti-
tio in causis delegatis possit
delegari, & pro affirmatiua
30 in delegato Principis fuit re-
solutum, ex Carauit. Rit. 157.
num. 15. Clar. quęst. 45. vers.
Cęterum, ad med. testium
enim receptio potest fieri per
com-

Commissarios destinatos, Mut. tom. 4. cap. 12. n. 1. 7. & 8.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Repetitio, quæ fit per inquisitum, quando habet testes pro repetitis, an dicatur vera, vel ficta.

SVMMARIVM.

Quando inquisitus habet testes pro repetitis, an dicatur repetitio ficta, vel vera num. 1. & 2.

Practica huius repetitionis quæ sit n. 3.

Reus si declarauerit habere testes pro repetitis copia non consignata, non operatur num. 7. & 8.

An possit hæc declaratio reuocari n. 9.

Si Reus non vult habere testes pro repetitis, quæ sit practica num. 10 11. & 12.

Repetitio, cuius expensis fieri debet num. 13. 14. 15. & 16.

Et vsque ad quod tempus fieri possit num. 17. 18. & 19.

Repetitionis tẽpore, an debeat citari inquisitus personaliter, vel sufficiat procurator nu. 23. & 24.

Si non est facta in prima instantia, an possit fieri in secunda n. 25.

Secũdus modus repetendi, & sic repetitio fit secũdo modo per repetitionẽ, quæ duplici modo similiter fieri potest. Primo, quando
1 inquisitus habet testes Curiæ pro citatis, & legitimè repetitis. Secundo, quando cum effectu repetuntur.

Si primo casu inquisitus vult habere testes pro repetitis practica est, vt post sibi datas defensiones, faciat comparitionem, declarando, quod
2 vult habere, prout habet testes Regij Fisci pro citatis iuratis, & legitimè repetitis, & necesse est, vt apponatur illud verbum, prout habet; & dicitur declaratio per verba præ-
3 sentis temporis, non autem futuri, aliàs non admittitur, quæ declaratio debet fieri per principalem, vel procuratorẽ habentem speciale mandatũ, Petr. Gramatic. decis. 28. n. 9. & 10. Caball. centur. 3. cas. 269. n. 21.

Comparitione recepta cũ
4 speciali verbo, quod habet, Iudex interponit decretum, quod stante declaratione formiter facta, concedatur copia repertorum.

Sed dubitatur, vtrum hæc
5 declaratio, quod habet testes pro

pro repetitis probet?& distinguendi sũt duo casus. Primus, aut repetitio requiritur virtutę statuti,prout in pragm.prima de perseq.malefactorib.& tunc non probat, quia illa repetitio dicitur ficta, & fictio
6 non habet locum in statuto; aut verò requiritur repetitio de iure, nempè in alijs delictis, & tunc probat, & sic est practica, vt docet Reg.Rouit. ad pragm. primam de perseq: malefact. num. 13. & 21.

Sed vnũ nota, quod si Iudex decreuerit,vt copia reper
7 torum concedatur,habitis testibus pro repetitis facta declaratione, si cum effectu declaratio nõ fuerit facta, etiam si copia concedatur, non ha-
8 bentur testes pro repetitis nõ obstante decreto Iudicis, Petra ad Grammatic. decis. 28. num. 13.

Et è contra si fuerit facta per reum formiter declaratio, quod habet testes pro re-
9 petitis, sed tamen copia non fuerit concessa, potest declaratio prædicta reuocari per inquisitum, quia in illis, quæ publici Iuris sunt, non habet locum illa regula:quod semel placuit,amplius displicere nõ potest, Petr. ad Gramatic.decis. 28. num. 15.

Si verò noluerit inquisitus habere testes pro repetitis, tunc Fisci est, illos repetere, & practica est; vt si testes exa-
10 minati sint in eodem loco Iudicij, citantur ad repetendum, & citatur insuper inquisitus intus carceres, & eius procurator personaliter, non autem domi, ad videndum repetitionem.

Si verò testes absunt à loco Iudicij, & in alio morantur destinatur scriba Commissarius, ad repetendum in parti-
11 bus testes,prçcedente,tamen citatione supradicta, qui Commissarius inde in partibus repetit testes modo, quo infra dicam, vt docet de Franch. decis. 716. in princip. qui Commissarius, siuè
12 examinator; an possit *suspe*ctus allegari, distingue, vt per Carauit. Rit. 157. num. 13. & seq.

Sed cuius expensis hæc repetitio fieri debeat, & per consequens, cuius sumptibus hic Commissarius destinari
13 debet? distingue; aut inquisitus noluerit habere testes pro repetitis,& Fiscus insteterit pro validitate Iudicij, testes repeti, & tunc sumptibus Fisci fit repetitio.

Aut verò reus inquisitus noluit illos pro repetitis dare:
14 sed insteterit repeti, ad hoc forsan in futurum de falso redarguendi; & tunc sumptibus ipsius

ipsius rei repetitio fieri debet.
Aut verò tertio casu, inqui-
situs noluit dare pro illis repe-
15 titis, & Fiscus illos repetere
facit; sed inquisitus dat inter-
rogatoria, super quibus testes
16 repetendi debent interroga-
ri; & tunc, quia vterque sen-
tit commodum, nempè, Fi-
scus pro repetitione, & inqui-
situs pro interrogatione, vter-
que soluere debent, & debet
actus repetitionis fieri sum-
ptibus communibus, nempè,
Fisci, & inquisiti, Ambrosin.
de process. informat. lib. 3.
cap. 2. num. 4. Ricc. decis.
107. par. 2.
Sed, vt verum fatear, nun-
quam vidi seruari, dari inter-
17 rogatoria per inquisitum, ne-
que solui expensas, eroga-
tas per Fiscum in repetitione.
Et vsque ad quod tempus
possit fieri hæc repetitio, variæ
sunt DD. opiniones, Carrab.
18 enim singul. 228. ex DD. al-
legatis ibidem, affert, posse
repeti, etiam post quindecim
dies, Ricc. verò decis. 52. nu.
final. par. 4. dicit, quòd Fiscus
18 potest ad sui libitum repeti
facere sine temporis præscrip
tione. Tu autem dicas, quòd
repetitio potest fieri in qua-
cumque parte Iudicij, dum-
modò non sit cōclusum, Ca-
pic. decis. 135. Grammatic.
decis. 28. n. 6. de Franch. de-
cis. 668. num. 1. Baldaxar. de
Angel. ad Foller. pract. crim.
tit. & demum repetantur te-
stes, num. 4. Idem de Angel.
ad Gizzarell. decis. 53. n. 1.
Thor. verò compend. 1.
decis. verb. testes fol. mihi
551. ex multis, quos allegat,
20 dicit, quòd si nō reperiuntur
repetiti post publicationem,
possunt repeti infra quinde-
cim dies, & vltra non differri.
Sed si vltrò progressum est
in causa, & inaduertentia non
21 fuerint testes repetiti, indè
causa redacta in expeditione,
fuerit detectus defectus repe-
titionis non factæ, an Fiscus
possit illos repeti facere, & re-
parare nullitatem, & supplere
defectum repetitionis non fa-
ctæ? de Franch. decis. 716.
num. 4. dicit, quòd Fiscus po-
test in quacumque parte Iu-
dicij repetere; quia debet cun
cta rimari, ne delicta rema-
neāt impunita, Petr. ad Gram
matic. decis. 28. n. 5. pro ne-
gatiua tenet, quia ex nullitate
actorum est ius quæsitum ipsi
inquisito, & neque Princeps
potest reparare nullitates,
22 quando est ius quæsitum
tertio, & tantò fortiùs, quia
est conclusum in causa.
Verùm quando destinatur
Commissarius in partibus, nō
citauerit principalem carce-
23 ratum ad vidēdum iuramen-

ta testium repetendorum,sed forsan eum citauit domi;indè tempore expeditionis causæ fuerit detectus hic defectus,
24 an poterit Fiscus illum reparare, & supplere, & de nouo repeti facere testes? hæc quæstio est decisa per Franch. decis. 716. in qua per S. C. fuit prouisum, esse faciendam repetitionem.

Tamen, si repetitio non est facta in prima instantia, non potest fieri in secunda,
25 Reg. Rouit. pragm. 3. de citation. n. 21. & iterum prag. de persequen. malefact. n. 25.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Declaratio facta per inquisitum, qui habet testes pro repetitis, præter mortuos, & absentes, an debeat admitti.

SVMMARIVM.

Si inquisitus dixerit, quòd habet testes pro repetitis, præter mortuos, & absentes, an admittatur hæc cautela, à n. 1. ad n. 11.

Testes mortui, an possint pro repetitis haberi n. 8. & seq.

Testis mortuus, an debeat repulsari num. 11.

Testis absens, an possit haberi pro repetito n. 8. & seq.

Si Fiscus negat, testes esse absentes, vel mortuos, quid iuris n. 12. & 13

Testes an repetantur quando inquisitus est contumax n. 14. & 15.

Repetitio, an debeat fieri per extensum, vel possit esse relatiua n. 16. 17. & 18.

Testis in repetitione si dicat, non recordari, an probet n. 19.

Testium repetitio non datur in generali visitatione n. 20.

Testium repetitio, in quibus causis non datur n. 21.

PRosequẽdo materiã, est sciendum, quòd quãdoque post depositionem factam, aliquis ex testibus moritur, alter verò se absentat; vnde cauti Aduocati quando
1 dant testes pro repetitis, vtuntur cautela in illis verbis: habet pro repetitis, præter mortuos; & absentes, & difficultatur, vtrum hæc declaratio, siuè protestatio, præter mortuos, & absentes, debet ad-
2 mitti, an verò fieri debet simpliciter? Petr. ad Grammatic. decis. 28. num. 7. Aduocatos facientes declarationem simpliciter pro repetitis, vt Iudicibus complaceant, vocat beccarios clientum, & num. 18. tangit articulum, & remittit.

tit se ad ea, quæ dixit ad Capic. decis. 74. quo in loco affirmat, debere admitti hanc clausulã; præter mortuos, & absentes, & & copiam repertorum concedi, Mele ad Gizzarell. decis. 53. num. 8. dicit ad euitandã difficultatem solet procurari, vt reus habeat simplicitèr pro repetitis.

Baiard. ad Clar. quæst. 49. num. 34. referendo plures opiniones DD. distinguit,
3 quòd respectu mortuorum, si testes sunt mortui, non debet hęc protestatio admitti; sed simplicitèr dici, habere pro repetitis, saluo iure opponendi contra eorum dicta, & personas; quò verò ad absentes, non debet admitti hæc prote-
4 statio, quia damnosum esset Fisco, si absentes non haberentur pro repetitis; propter timorem fraudis, & subornationis; possent enim induci ad se absentandum.

Foller. pract. crimin. tit. detur copia capitulorum, nu.
5 1. non facit mentionem de hac cautela; sed simplicitèr dicit, quòd si reus habuerit testes pro repetitis, debet dari copia repertorum.

Viu. decis. 78. num. 4. denegat hanc clausulam ad euitandum laborem in probando mortem, & absentiam; vnde tutius dicit ille; vt Curia repetat testes; ridiculosum remedium ponit, Viu. vt repetantur, si sunt mortui, & absentes, quomodo possunt repeti?

Vnde ex varietate scribentium oritur maxima difficul-
6 tas inter votantes, & ego pro illius claritate sumo argumẽto, & dico primò: respectu testis mortui, si inquisitus nollet testes habere pro repetitis, & Fiscus cogeretur, pro actorum nullitate euitanda, repetere testes, posset ne mortuũ testem repeti facere? respon-
7 sio est clara, quòd non, quia mortuus est, & mors omnia soluit; ergo si Fiscus cum sua Fiscali potentia non posset illum repeti facere, per consequens, si inquisitus noluerit testem mortuum, repetitum habere, benè faceret, & per consequens hæc cautela, præter mortuos, est admittenda, & Iudices curantes fieri hanc declarationem ab inquisitis, siuè eorum procuratoribus; malè faciunt.

Respectu verò absentis, in quo maius est dubium, vt dicit Baiard. citat. loc. Idem ar-
8 gumentandum est, prout in mortuo, dummodo absentia sit longa, vt Baiard. aduertit, & dico, quòd si testis repetẽdus est longè absens, & Fiscus non posset illum repetere;

ergo neque inquisitus eum repetitum habere debet, &
9 ista cautela: præter absentes, est similitèr admittenda, etiam Fisco obstante; esset enim instantia Fisci contra notoriam euidentiam facti, claritate apparente, testem esse mortuum, aliumq; absentem.

Taceant igitur negantes
10 hanc clausulæ, siuè cautelæ admissionem, & Iudices veritati studentes, pietatis tutores, charitatis amatores, concedant ad beneficium inquisitorum hanc cautelam: præter mortuos, & absentes, etiã Fisco reluctante, prout admitti, & concedi, dictum reliquit Foller. pract. tit. detur copia capitulorum n. 5. Cartar. de interrog. reis. lib. 3. cap. 3. num. 64. & 65. qui testatur, in statu Ecclesiastico sic seruari.

Verùm, licèt testis mortuus sit, & cum mortuo litigium
11 non possit haberi; tamen dictum, & persona testis, quamuis non repetiti, repulsari debet; &, si diceretur, quòd fuerunt admissi testes, licèt non repetiti, vt testatur Castill. decis. 185. par. 2. respondetur, quòd fuerunt admissi alio capite testes in illa decisione, vt declarat Hodiern. ad Surd. decis. 103. n. 2.

Sed, si Fiscus aduersus dictam cautelam: præter mor-
12 tuos, & absentes, dixerit, quòd non sunt mortui, neque absentes, tunc qualitas mortis, & absentiæ debet probari per
13 reum allegantem; cùm sit fundamentum suæ intentionis, & actor in ista probatione sit, Ricc. decis. 210. ad fin.

Quod tu limita, nisi inquisitus fuerit contumax, & eo
14 casu contumacia operatur, vt mortui habeantur pro repetitis, de Angel. ad Foller. pract. crimin. titul. & demum repetantur testes, & iterum ad Gizzarell. decis. 53. num. 4. & non est opus alia repetitione, Bouadill. tom. 2. politic. lib. 2. cap. 21. num. 17. fol.
15 mihi 948. Farinac. de testib. quæst. 78. num. 129. & seq. Caball. cas. 269. n. 22. & cas. 110. num. 37. & denique extat Regia Pragmatica 10. de offic. Iudic. in qua habentur in §. 83. hæc verba: *Volemo, che quando il reo sarà contumace, e persistendo in contumacia, morirà alcuno, ò tutti li testimonij delle informationi, non sia necessario repeterli, acciò non senta il reo beneficio della sua contumacia; mà facciano detti testimonij morti l'istessa fede, che sariano se fussero legitimamente repetiti.*

Sed quando testes repetũtur per Iudicem, vel Commissarium

missarium destinatum, repeti-
16 tio non debet esse relatiua; sed extensiua, nempè, quòd legatur prima depositio testi de verbo ad verbum, & idem interrogari specificè, & per extensum deponere, non autē se referendo ad primam, Boer. decis. 108. Baiard. quæst. 45. num. 45. Foller. pract. crim.
17 tit. & demum repetantur testes, num. 4. & 8. & ibi de Angel. num. 8. & 10. Burg. de mod. procedend. ex abrupt. quæst. 49. ad fin. Mari ad Gizzarell. decis. 53. num. 5. Ricc. ad Franch. decis. 668. & iterū decis. 294. num. 18. par. 4. de Angel. ad Gizzarell. decis. 53. ad fin. prout in simili dicimus de teste, deponente su-
18 per monitorio, debet per extensum deponere; & non referre, Carauit. Rit. 72. nu. 14. Ricc. ad Franch. decis. 716.

Sed, si testis in repetitione dicat, quòd non recordatur, non probat, Foller. pract.
19 crimin. tit. demum repetantur testes, num. 7. Ricc. decis. 294. num. 6. par. 4.

Et pro coronide ad limitationem omnium predictorū; scias quòd testes non repetū-
20 tur in Regia visitatione generali, citata parte, & sic cessat repetitio, nec copia datur reo, Horat Montan. in tract. de regal. tit. Potestas constituendor. Magistratuum num. 16. ad fin. fol. 126.

Prout repetitio etiam cessat in omnibus casibus, positis per Ricc. decis. 216. par. 1. &
21 decis. 294. n. 20. & seq. par. 4. de Angel. ad Foller. tit. & demum repetantur testes, n. 2.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

In causis ad modum Belli, an debeant repeti testes.

SVMMARIVM.

Testes examinati in Iudicio summario; an debeant repeti in Iudicio ordinario a n. 1. ad 8.

Testes examinati in vna causa, an possint repeti in alia n. 2.

Examinati in causa criminali, licèt non repetiti, probant in causa ciuili num. 3.

Testes examinati coram incompetenti, an debeant repeti coram competenti num. 6.

Quid, si sint mortui n. 7.

In causis ad modum Belli testes debent repeti n. 6. & seq.

Limita, nisi reus sit confessus n. 8.

Repetitio testium in causa ad modū Belli, debet fieri per Præsidem, Auditores, & Fiscalem n. 9.

Sed

Ed oritur frequens quæstio; Vtrum in causis ad modum belli, & sic in quibus proceditur modo ex-
1 traordinario, possunt repeti testes, & repetitio sit necessaria?

Hæc quæstio dependet ab illa; an examinati in vna causa, possint repeti in alia, & in
2 causa summaria, repetantur in ordinaria, in quo plures DD. sententiæ habentur.

Gizzarell. decis. 53. nu. 1. dicit, quòd examinati in causa
3 criminali, quamuis non repetiti, probant in causa ciuili:

Mele ad Gizzarell. ibid. n. 3. dicit, quòd examinati in vna causa, possunt repeti in
4 alia, & è contra, si sunt recepti in causa ciuili, repetuntur in
5 causa criminali, ibid. nu. 7.

Viu. decis. 78. dicit, quòd si testes sunt recepti coram
6 Iudice incompetenti, & inde tépore repetitionis sunt mortui, debent haberi pro repetitis coram suo Iudice, dummodò ille Iudex secũdus succedat loco primi, hoc est, quando à M. C. V. siuè Re-
7 gijs Audientijs remittuntur causæ.

Idem Viu. decis. 1. nu. 6. dicit, quòd testes examinati de morte, furto, naufragio, & alijs similibus, in loco delicti, etiam parte non citata, faciũt fidem in loco domicilij.

Farinac. quæst. 66. nu. 99. dicit, quòd, si sunt examinati in Iudicio summario, & sic, in
8 Regia Audientia, procedente ad modum belli, inde remittatur causa ad Baronem, debent repeti testes; nam testes examinati in Iudicio summa-
9 rio, debent repeti in ordinario, & plenario, sequitur Burg. quæst. 49. n. 4. & 5. & Mele ad Gizzarell. decis. 53. n. 4.

Vnde ex interpetrum varia fantasia, vt vtar verbis Vrsill. ad Affl. decis. 215. ad fin. fuit data notitia Regio Collaterali Consilio, à quo fuit responsum per literas sequentis tenoris.

Illustres, & Magnifici viri, Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *A nostra notitia è peruenuto, che nelle cause, che per questa Regia Audientia si procede con la potestà estraordinaria, & ad modum Belli, non si repetono li testimonij del Regio Fisco, dalche ne è causato, che per l'inquisiti si è preteso nullità di atti per causa di non essersi fatta detta repetitione di testimonij, e volendomo noi intendere, come passa il tutto, ci è parso farue la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che al riceuere di questa ci debbiate fare*

distinta

distinta relatione, come si è vsato in ciò questo discusso, perche causa si è fatto questo, da doue haue hauuto origine, e da quanto tempo in quà, acciò, hauuta detta vostra relatione, possiamo prouedere lo de più ci parerà, che conuenga. Datum Neapoli die 14. *Iulij* 1605. *El Conde de Venauente. Vidit de Ponte Regens. Vidit Constantius Regens. Vidit de Castellet Regens. Vidit D. Berardinus à Barrionouo Regens. Vidit de Curte Regens. Salazar Secretarius. Registrata in Cur. Principat. Citra fol.*

Et, data notitia, fuit replicatum, esse solitum in causis ad modum belli non repeti testes, quo audito, fuit visa vana prætensio Fisci denegandi repetitionem testium, prætextu huius soliti, iure non roborati, per Fiscum allegati; & fuit ordinatum, testes repeti debere, etiam in causis ad modū belli, non obstante solito in contrarium, per Fiscum allegato, virtute ordinis decisiui à Regio Collaterali Consilio relaxati, sequentis tenoris, videlicet. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifici viri Regij Cōsiliarij fideles dilectissimi. *Semo stati auisati, che nelle cause di campagna se ci procede per il Gouernatore di questa R. A. con la potestà estraordinaria ad modū belli, lo Fisco pretende, che non si vogliano repetere li testimonij, non volendole hauere per repetiti l'inquisito, e ciò per essere stato così solito osseruare in questa predetta R. A. e come questo non si può fare per dispositione de raggione, semo stati supplicati de prouedere in ciò, il che essendose per noi inteso, ci hà parso farue la presente per la quale ve dicemo, & ordinamo, che in tutte le cause de delitti de campagna, che si procede per detto Gouernatore ad modum belli, debbiate fare repetere li testimonij, non obstante la detta pretendenza del Fisco, atteso così conuiene alla buona amministratione della giustitia, e così essequete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die* 29. *Septembris* 1610. *El Conde de Lemos. Vidit de Castellet Regens. Vidit Constantius Regens. Vidit Montoya Proregens. Salazar Secretarius. In Cur.* 1. *Calabriæ.*

Quibus Auditor Antonius Almenar Hyspanus noluit parere, immò fretus nescio qua doctrina, quam tunc nō vidi, denegauit repetitionem testium, & quendam inquisitum, *della Guardia Lombarda*, ad morte condemnauit, quod admirabile visum fuit, & non iure cautum: requiescat tamē eius anima in pace.

Ex his ergo concluditur, repetitionem testium faciendā esse in omnibus causis, etiam ad modum belli, & delictis campa-

campaneæ.

Quam conclusionem, supra firmatam, limita, nisi reus esset confessus, quo casu stante rei confessione in delictis Campaneæ, & in quibus proceditur ad modum belli, non exigitur testium repetitio; sed tantùm impartitur terminus aduersus confessionem, vt fuit declaratum per Regium Collaterale in occurrenti casu, tempore D. Proregis Comitis de Lemos virtute prouisionum, decisiuè id mãdantium, sequentis tenoris directis Regiæ Audientiæ Calabriæ citra, videlicet.

A tergo. Magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincia Calabriæ Citrà, Regijs Consiliarijs fidelibus dilectissimis. Cosenza. Intus verò. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifici Viri, Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *Come sapete nell'anno* 1610. *sotto la data delli* 29. *de Settembre da noi fù spedita prouisione, diretta à questa R. A. che in tutte le cause de delitti de Campagna, nelli quali se procede per lo Gouernatore di questa Prouincia ad modum belli, se debbano repetere li testimonij, che l'inquisito non le vole hauere per repetiti, non obstante la pretensione del Fisco in quel tempo: Al presente per parte di detto Regio Fisco di questa R. A. ci è stato fatto intendere, come la sudetta prouisione l'Auditori di questa predetta R. A. la vonno esseruare, etiam quando l'inquisito hà confessato il delitto, & per ciò ci hà supplicato, che se dechiari la sudetta prouisione, non comprendere questi delitti de campagna, nelli quali vi è la confessione del delinquente: atteso in Vicaria cosi si osserua, perche se le dà solamente lo termine aduersus confessionem; Il che essendose per noi inteso, ci hà parso declarare per la presente, che la sudetta prouisione per noi spedita, non se comprende per li delitti de campagna, che se ci procede ad modum belli, nelli quali ci è la confessione del delinquente; mà solamente se li debba dare il termine aduersus confessionem, così, come si osserua in Vicaria: e per ciò ve ordinamo, che di questo modo debbiate osseruare, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die vltimo Martij 1613. El Conde de Lemos. Vidit Constantius Regens. Vidit de Castellet Regens. Vidit Montoya Regens. Salazar Secretarius. In Cur. 2. Calabr. fol. 55.*

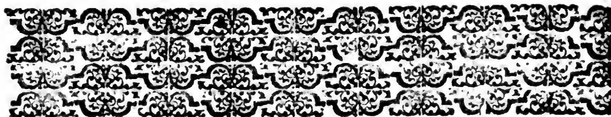
Quibus declarationibus nõ contentus ille religiosissimus Prorex, voluit ad generalem notitiam, & vniuersalẽ scientiam de nouo hoc statuere, prout statuit in prag. 11. de offic. Iudic. §. 51. per hæc verba. *Se ordina, che quando le Regie Audienze, ò vno delli Auditori*

ditori procedono ad modum belli, ò per delegatione, debbano repetere li testimonij essaminati contro l'inquisiti, che non li vorranno dare per repetiti, non obstante qualsiuoglia osseruanza, ò stile, che vi fusse in contrario, dechiarando però, che quando ci sarà la confessione del reo, legitimamente fatta, non sia necessaria altra repetitione de testimonij, mà solamente se debba dare il termine aduersus confessionem.

Est igitur supita hæc quæstio, & concludendum est, etiam in causis ad modũ belli testes repeti debere, nisi reus sit legitimè confessus.

Vlterius pro complemento huius capituli est sciendũ, quòd quando repetuntur testes in causis ad modum belli, vel delegatis, repetitio debet fieri coram omnibus, nẽpè, Preside, Auditoribus, & Aduocato Fiscali, qui omnes in repetitiòne interuenire debent in causis delegatis; dixi omnes interuenire debere in tit. de offic. delegat. Respectu verò causarum, in quibus àd modum belli proceditur coram Præside, ea est ratio; Quia potestas militaris, & sic ad modum belli, residet penes Præsidem, vt dixi in tit. de Potest ad mod. bell. Et quòd in causis ad modùm belli debeat fieri repetitio testium coram Preside, nouissimè nos docet Mele ad Gizzarell. decis. 53. n. 4.

DE REMISSIONIBVS PARTIVM Cap. I.

ARGVMENTVM,

Pax quos effectus producat.
Remissio, siuè pax ab offensis quomodo fieri debeat.
An possit fieri per procuratores.

SVMMARIVM.

Pax quid sit, & quos effectus producat n. 1. 2. 3. & 4.
Remissio partis offensæ debet recipi ab actuarijs in capite, & per principales: non autem coram scribis n. 5. 6. 7. 11. 12. & 13.
Remittens, an debeat interrogari, quomodo remissionem facit n. 7.
An possit fieri per Notarium publicum num. 8.
Remissio in causis minimis, & parui momenti potest fieri per actuarium sine Iudice n. 9.
Remissio, facta à tutore, quomodo fieri debet n. 13.
Remissio an possit fieri per procuratorum à n. 14. ad 18.
An possit fieri in testamento num. 19.
An inducatur, si testator dixerit: remitto omnibus inimicis meis n. 20. & 21.
An possit fieri Sacerdoti confessario n. 22. & 23.
An possit fieri mediante pecunia à n. 24. ad 32.
Remittens, si pretium excessiuum petat, Iudex moderare potest à n. 33. ad 36.
Iudex, parte renuente, an possit commutare pœnam corporalem in pecuniariam, & quando num. 36
Si remissio fuerit facta absque expressione damnorum, expensarum, & interesse, an censeantur inclusa n. 37. & 38.
In remissione, an sit necesse exprimere iniuriam, damna, & interesse num. 39. & 40.

Pax

PAx vbi non est, ibi nō est Trinitas, & proinde describitur tribus literis, P. quæ significat Patrem, A, quę
1 significat Almum, scilicet Spiritum Sanctum, X. quæ significat Christum, ex Theologorum sententia, scribit Præs. de Franch. decis. 535.
2 num. 2. Pax enim est opus iustitię, & necessaria à natura, & est à bonis peroptata, & à malis neglecta, Ferret. de re milit. tit. de ferijs, nu. 190. odium spernit, & nutrit amorem, idem Ferrett. tit. de Inimicis occultis, num. 6. & pax est Serenitas, mentis tranquil-
3 litas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis; simultates tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placita, nescit extolli, nescit inflari; hanc qui acceperit, teneat, qui perdiderit, repetat, qui amiserit, exquirat, quoniam qui in eadem non erit inuentus, à Patre abdicatur, à Filio exhęredatur, à Spiritu Sancto alienus efficitur, nec ad hęreditatem Domini venire poterit, qui testimonium pacis obseruare noluerit, docet Diuus Augustinus in tract. de verb. Domini, & pro pace habenda est etiam quærendū bellum; finis enim belli est pax, Ferrett. ibid. tit. de armat. Sæcular. milit. num. 33.

Si tot igitur bonos effectus parit pax, & multos alios, vt ex Sacra Pagina; & post bellum, necessariò sequitur; nimirum si post homicidia, vulnera,
4 percussiones, rixas, aliasuè offensiones, sequitur pax, siuè remissio; vnde congruum mihi videtur, sermonē separatum peragere, nōn de ea, de qua per Fusc. de visitat. cap. 23. num. 10. & Monteleon. in pract. arbitrar. par. 4. nu. 882. & seq. fol. mihi 282. Sed de pace, siuè partium offensarum remissione; & vtar hoc verbo: Remissio, tanquam frequens, & vsitatum, & eò magis, quia pragmatica prima de remiss. part. in noua impressione pragmaticarum est sublata, & est situata illa pragmatica in 6. de composit. §. 2. in noua impressione.

Sciendum est, inquā, quòd post delicta commissa, solet sequi pax inter offensum, &
5 offendentem, & remissio iniuriæ & actionum, quæ debet fieri per principales, & coram Officiali loci, & debet recipi per actuarios in Capite, non autem per Scribas, vt dictat

Regia Pragmatica 21. quæ in
6 nouissima impressione est
19. de Offic. Magistr. iusti-
7 tiar. §. 16. & remittens inter-
rogatur iuxtà tenorem Regię
Pragmaticæ 29. hodie verò
27. de Offic. Magistr. Iustit.
§. 32. Capoblanc. tom. 1. de
Auth. Baron. prag. 6. nu. 12.
Carault. Rit. 275. num. 2.
quæ dat modum interrogandi, & respondendi, Nouar.
ex multis, quos allegat tom.
1. quæst. forens. quæst. 68. n.
1. Est benè verum, quòd potest fieri per Notarium publicum; sed debet fieri coram
Iudice loci, ex Foller. ad prag.
final. de composit. nu. 5. ad
fin. Carauit. Rit. 275. num.
2. ad fin.

Fallit in causis minimis, &
parui momenti, in quibus potest fieri per actuarios, absque
9 Iudice, ex dictis per Nouar.
de grauamin. vaxall. grauam.
353. num. 6.

Tamen, siuè capiatur per
actuarium, siuè per Notarium,
10 debent semper fieri interrogatoria, de quibus supra, &
modo posito per Carauit. Rit.
275. num. 5.

Effectus, qui secuntur à remissione facta à principali,
11 duo sunt; primus, quia eius
filij, & hæredes, siuè minores,
siuè personę priuilegiatę sint,
vel vxor vidua, non possunt
iterum accusare, etiam, si fori
prærogatiua gaudere valeant,
12 Vrsill. ad Afflic. decis. 180.
num. 9. Secundus; quia, si inde sequitur alia facta à tutore,
13 quamuis solemnia non interueniāt, valet, quia exequitur, quod à testatore iussum
est, Vrsill. ad Affl. decis. 262.
num. 78. sed, si fiat ab ipso
pupillo, vel tutore, quomodo
fiat? vide Carauit. Rit. 275.
num. 19.

An possit insuper fieri per
Procuratorem, Carauit. Rit.
275. num. 8. vers. hodie post
14 multa, quæ adducit, non admittit remissionem factam
per procuratorē offensi, etiā,
si speciale mādatum habeat;
non obseruaretur enim forma tradita à Regia Pragmatica, & sic concludit, debere
15 fieri per principales, Foller.
pragm. final. de composit. n.
80. & 81. concordat cum
Carauit. licèt illum non adducat, sed limitat in infirmis,
& alijs, iusto impedimēto impeditis, qui possunt per eorū
16 procuratores cum speciali
mandato remissionem facere, Ferret. in tract. de re militar. tit. de ferijs, num. 113.
dicit, quòd, si constitutus est
procurator cum speciali mādato, potest fieri remissio per
procuratorem.

Nouar. to. 1. forens. quæst.
68.

68. num. 4. testatur, non posse fieri per procuratores in
17 hoc Regno, etiam si habeãt speciale mandatum.

Ego verò semper vidi practicatum, vt remissio fiat per
18 principalem, & coram Iudice; & quamuis principales offensi, aliquo impedimento sint detenti, vt non valuerint coram Officiali accedere, accessit Officialis coram eis, & sic millies consultus, respõdi, & signantèr in causa remissionis, factæ per Andream Manfra, qui constituerat procuratorem Andream Falcone ad faciendam remissionem ad fauorem Alexandri Todesca pro homicidio commisso in personam quondã D. Matthęi Manfra, nolui illã admittere; sed mandaui, vt principalis veniat ad faciendam remissionem coram Officiali. Ex quo sequitur, quòd potest fieri remissio per principalem, etiam in testamento, vt pra-
19 cticatum vidit Nouar. citat. loc. num. 6. qui disputat, an reuocetur remissio, si testator superuiuat.

Et, si dixerit testator, vel in testamento, vel coram Iudi-
20 ce, quòd remittit omnibus inimicis suis, & eos libero, & absoluo ab omni iniuria, mihi factã; dicas, quòd nedùm censetur pax habita ab offenso, verùm etiam hæres cogitur stare remissioni, factæ per testatorem, illamq; seruare, & est ei sublata actio ad vindi-
21 ctam, & omnis actio pecuniaria, Ferrett. ex multis, quos adducit tit. de ferijs num. 209. vide Carauit. Rit. 275. n. 9.

Potest etiam fieri remissio Sacerdoti confessario in arti-
22 culo mortis, & substinetur, & valet ad beneficium offensi; sacerdos enim dicitur persona publica, & tanquàm talis,
23 acquirit pro absente; quicquid in contrarium alij dixerint, testatur Caball. resol. crimin. cent. 1. cas. 141.

Dubitant Doctores, an pro faciẽda remissione possit ali-
24 quid solui, & prætium recipi? Mastrill. in tractat. de Indult. quæst. 24. num. 24. disputat articulum, & pro, & contra argumentatur.

Baiard. ad Clar. quæst. 58. num. 64. dicit, posse recipi
25 competenter, & iuxtà mensuram iniuriæ.

Alij dicunt, quòd procurãs remissionem, mediante pe-
26 cunia, videtur fateri delictũ; immò facit tractatus indiciũ ad torturam, Menoch. pręsumpt. 89. n. 83. lib. 1. Clar. quæst. 21. vers. Pax.

Tartagl. ad prag. final. de composit. num. 7. tangit articulum, & concludit, remissionem

sionem posse fieri, nedùm prece, gratia, amore, & gratis, verùm etiàm, & prætio, tàm ante, quàm post accusationẽ;
28 nam licitum est, sanguinem suum redimere, nec hęres recipiendo aliquid pro remissione, præsumitur adire hæreditatem, nec super tali pecunia recepta habent creditores aliquod ius.

Vnde ex varietate DD. efficitur quæstio dubia: ego verò
29 distinguendos esse duos casus arbitror. Primus: Aut pecunia petitur, recipitur, & datur, ratione redemptionis sanguinis, vel vindictæ pro iniuria; & tunc inhumanum vi-
30 detur, sanguinem vendere, vindictam, siuè vultionem patris, vel alterius coniuncti defuncti, prætio mediante, relaxare, & condonare, & dans, & recipiens, vterque est infamis, ex Luc. de Penn. in l. vnic. C. de publ. sent. Secundus, aut prætium recipitur, & datur, non pro vltione, non pro venditione sanguinis; sed
31 pro expensis, damnis, & interesse passis, pro iniuria, & damno dato, & tunc potest recipi, est licita pactio, permissaque transactio, Mastrill. de Indult. cap. 24. num. 28. qui dicit, posse in hoc casu
32 transactionem apparere, & sic semper ego vidi practicatum, vt fiat mentio receptionis pecuniæ, illam dari pro expensis, interesse, & damnis passis pro iniuria lata, & indistinctè fuit admissa remissio, & validissima iudicata.

Ex qua conclusione resultat aliud dubium; dum licita
33 est transactio, modo, quo supra: si accusator excessiuum prætium petierit, an accusatus petitum soluere teneatur? dicas tu, quòd prætium debet recipi iuxtà mensuram iniuriæ, Baiard. cit. loc. arbitrio Iudicis, considerata qualitate personarum, accusatoris, &
34 accusati; &, si Iudex viderit excessiuum prętium peti, poterit moderare, & ad iustum redducere, Mastrill. cit. loc. nu. 30. Regens Rouit. rubric. de abolit. num. 7. & iterum pragm. 8. de composit. nu. 4.
35 Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 6. n. 74. immò, parte renuente, potest commutare pœnam corporalem in pecuniariã, ex Muscatell.
36 pract. crimin. tit. de vulner. lethal. num. 24. quòd quomodo procedat, dixi in præcedent. tract. titul. de exilio, cap. vnic. à num. 4. ad 18.

Verùm, si accusator prætiũ
37 receperit, & remittit iniuriã simplicitèr, nulla facta mentione, quòd pecuniam reci-
38 pit pro damnis, & expensis, nec

nec in remissione fuerint addita illa verba; remitti etiam damna, expensas, & interesse; damna prædicta, & interesse, non censentur remissa, Reg. Rouit pragm. 8. de abolit. n. 15. est necesse igitur, quòd vtrumque exprimatur, nem-
39 pè, remittit omnem iniuriã, & omnem offensam, omniaque damna, expensas, & interesse, Gomes. in tract. de delict. cap. 6. n. 13. & seq.

Quod practicaui, & practicatum vidi, vt in actu remis-
40 sionis, siuè fiat per Iudicem penes acta, siuè per Notarium coram Iudice; semper fuit facta expressa mentio de damnis, expensis, & interesse, & sic millies consultus respondi.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Remissio per vim, vel violentiã extorta, an sit valida.

Inferentes metum, vel vim pro habenda remissione, an puniantur, & qua pęna.

SVMMARIVM.

Metum, vel violentiam inferentes pro obtinenda remissione ab offenso, an puniantur, & qua pœna à n. 1. ad n. 10.

Remissio per vim facta, an sit valida ibidem.

Quid iuris, si violentia sit facta, non per inquisitos, sed per alios n. 11. 12. & 13. nempè per Barones.

An talis remissio sit nulla, ibid.

Si remittens fuerit iterum offensus ab inquisito, post remissionem factam, an puniatur pro vtraque causa; antiqua, nempè, & noua num. 16. & 17.

Esoluto vno dubio, oritur aliud; postquã supra dixi, posse remissionẽ fieri, mediante pecunia 1.
1 quid dicendum, si fuerit procurata, immò obtẽta per vim, pręcedentibus minis, violentia, vel alijs actibus meticulosis? & in hoc variæ sunt scribentium authoritates.

Mastrill. in tract. de indult. cap. 24. num. 31. & 33. dicit, quòd inferentes minas pro
2 obtinenda remissione, nedùm incidunt in Crimen Læsæ Maiestatis, verùm, & remissio non valet, neque ad obtinendam gratiam, siuè indultum.

Baiard. ad Clar. quæst. 59. num. 51. testatur, quòd crimine Læsæ Maiestatis puni-
3 tur inferens minas, vim, vel aliam violentiam pro remissione obtinenda ab accusatore.

Nouar.

Nouar. to. 1. forens. quæst.
68. num. 2. dicit, Baiard. cit.
loc. debere intelligi in Statu
4 Ecclesiastico, non autem in
Regno Neapolitano; tu verò
dicas, quòd quando per accu-
satum, vel pro ipsius parte in-
fertur vis, violentia, vel me-
tus, est distinguendum; aut
vis; metus, vel violentia in-
fertur cum asportatione de
loco ad locum pro habenda
remissione; & tunc pœna
5 mortis imponitur, vt est cau-
tum in prag. 1. de capientib.
homin. per vim, quæ hodie
est sublata in illo tit. in nou.
impress. & est situata in prag.
2. de exulib. in illis verbis:
Tutti, e qualsiuoglia huomini di
qualsiuoglia stato, grado, e condi-
tione se siano, li quali pigliaranno
7 *alcuni huomini, ò donne dalle loro*
proprie Case, Massarie, & altri
luoch, e li portaranno al bosco, ò
in altro luoco per fare loro fare ri-
messione per forza, incorrano nella
pena di morte naturale, la quale
irremissibilmente se l'imponerà. Se-
quitur Reg. Rouit. prag. 7.
de composit. num. 2.

Aut verò, vis, violentia, &
metus inferuntur verbis, vel
minis tantùm, sine asporta-
tione de loco ad locum: sed
8 tantùm voluntas est coarcta-
ta per verba minatoria, & tūc
virtute Regiæ nouellæ Prag-
maticæ 7. in antiq. hodie ve-
rò 6. de composit. vers. *Una*
de las caussas; non datur pœna
mortis; sed tantùm tribuitur,
9 vt fiat coram Officiali loci;
aliàs non valet, & sic pragma-
tica nullam reddit, quæ est
posterior prędictę præinsertę;
nam illa est emanata die 27.
Martij 1563. ista verò, die 25.
10 Iunij 1566.

Vidi multoties, vt inquisi-
ti, personas potentes, vel Ba-
rones locorum adeant, vt ob-
11 tineant remissiones, qui quā-
doque coarctant, & cogunt,
nedum minis; sed violentia,
& alijs medijs offensos, & eius
hæredes, vt remissionem de
delicto faciant; & dubita-
12 tum fuit, an dicatur remissio
per vim extorta, & nulla dici
possit virtute præinsertæ prag.
6. de composit. §. *vna de las*
caussas; & Barones, vel aliæ
personæ potentes, pœna præ-
insertæ pragmaticæ punian-
tur, Nouar. qui cūcta docuit,
articulum tangit in tract. de
grauam. vaxall. grauam. 383.
& concludit, voluntates re-
13 mittentium liberas non esse,
immò extortas reputari debe-
re remissiones; & per conse-
quens, inualidas; quotiescū-
14 que enim intercedunt minæ,
timor, suasiones, vel præces
superiorum, quæ vim precep-
ti habent, iustum inducunt
metum, Marant. cons. 39 num.
28. &

15 28. & ſeq. & per conſequens remiſsio, ſic extorta, reuocatur, & annullatur virtute præinſertæ pragmaticæ per illa verba in ea poſita: *por otros medios*.

Pro Coronide huius præſentis capituli vidi ſæpius in facti contingentia, quòd in-
16 quiſitus poſt remiſsionem obtentam, iterum offendit remittentem, & dubitatur, ſi remiſsio facta reſcinditur ex noua offenſione, & pro vtraque cauſa, & antiqua, & noua poſsit puniri? multi in caſu occurrenti diſtinguebant; aut ſecunda offenſio ſecuta eſt, antequam ſit à prima abſolutus; aut verò poſt. Alij verò dicebant; aut noua offenſio dependet à prima cauſa; aut verò ab alia ſeparata, & incidenti; millies hæc quæſtio occurrit, & ego ſemper allegaui Mare Magnũ Reg. Ro-
17 uit. (ad quem omnes ſtudentes ſitientes, accedentes, ſaturantur) in prag. 8. de Compoſit. num. 55. & ſeq. quem vide; quia pulcra dicit.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Remittentes, an poſſint opponere clauſulas in remiſsione: vt inquiſitus non accedat ad talem locum, vel non diſcedat per tot annos, vel perpetuò, vel alias conditiones opponere.

SVMMARIVM.

Remiſſio, an poſſit fieri cum conditione: ne inquiſitus accedat ad talem locum à n. 1. ad 25.

Conditiones: ne accedat perpetuò, vel ad tempus, an poſsit opponere ſolus Princeps, vel Iudex inferior, remittens à num. 1. ad n. 25.

Conditiones appoſitæ in remiſsione poſſunt eſſe ad tempus, non autem perpetuò, ibid.

Tempus decem annorum dicitur perpetuum, ibid.

Remittens an poſsit apponere conditionem ad ſuum beneplacitum, num. 22.

Pœna appoſita in conditione, an poſsit exigi in caſu contrauentionis n. 23.

Acceſſus, an permittatur per modicũ tempus in loco prohibito n. 24.

Quid, ſi eſt per tranſitum n. 25.

Tranſitus, an permittatur per locum prohibitum n. 25. & 26.

Pœna adiecta in conditione; vt quis non accedat ad locum prohibitum, an exigatur, ſi in eo loco reperiatur cadauer contrauenientis n. 27. 28. 29. & 30.

Conditio, an poſsit apponi: vt nõ tranſeat ante domum offenſi n. 31.

Vulnerato remittente, an eius hæredes poſsint accuſationem proſequi n. 32

Remissio facta de vulnere, an intelligatur de morte, si mors sequatur num. 33. & 34.

Remissio, an possit fieri die feriata num. 35.

An requiratur, si offensus est incognitus n. 37.

Olét multoties remittẽtes apponere in remissione pactum; ne inquisiti accedãt ad talem locũ, vel non discedant ab alio, vel
1 aliam conditionem apponere pro eorum satisfactione, & pluries vidi dubitatũ, si huiusmodi conditiones, & pacta valeant, & posint opponi, aut verò debeant fieri simpliciter, & in hoc variæ sunt DD. authoritates.

Viu. enim opinion. 574. num. 14. dicit, quòd non pos-
2 sunt fieri remisiones cum dicta conditione.

Mastrill. decis. 38. num. 7. dicit, quòd conditio apposita
3 non valet; & remisio firma remanet, quem sequitur Ricc. collect. 2080. ad fin.

Farinac. hinc inde controuertit, & tandem pro negati-
4 ua residet, in quæst. 107. par. 2. artic. 20. à n. 266. ad 268.

Viscont. in suis singularibus, verbo Pax, siuè remisio,
5 fol. mihi 248. latè hunc articulum examinat, & contra opiniones adducit, & Mastrill. de Indult. cap. 24. num. 34. & sequen. & omnes assumunt vires ab Ancaran. cons. 75.

Capoblanc. tom. 2. cap. 28. num. 21. remittit se ad
6 Vrsill. decis. 350. num. 5. & Mastrill. decis. 38.

Thor. tom. 2. compend. decis. verbo remisio, fol. mihi 569. col. 1. dicit remisionem validam, verùm inquisitum condemnari, & cogi ad obseruantiam pacti.

Reg. Rouit. prag. 8. de cõposit. num. 16. affert, posse
7 fieri remisiones cum huiusmodi conditione, quem sequitur Capoblanc. tom. 1. prag. 6. num. 72.

Carauit. Rit. 265. nu. 12. mouet quæstionem, & distin-
8 guit; aut remisio est facta ante litis contestationem; aut post, pro quo vide Ann. in cap. vnic. num. 3. de vaxall. decrepit. ætat. & Iacobut. de Franch. de feud. in prelud. cap. 2. num. 83.

Ex tot, & tantis diuersis sẽtentijs resultat inter causarum tutores Pugna; vnde distinguendos esse plures casus, arbitror.

Primus, aut conditionem ponit Dominus Prorex Re-
9 gni, qui de plenitudine pote-

statis

ſtatis poteſt indulgere, maximè tempore indultus; vt infra tot menſes remiſsionem partis obtineat, quod paſsim ſeruare videmus, vt refert Thor.
10 ad deciſ. Salernit. 26. num. 1. & 2. & poſt eum, Mari ad Gizzarell. deciſ. 11. n. 15. & 16.

Aut verò alius Iudex inferior Principe poſuit has con-
11 ditiones, & tunc non valent, quia Iudex ordinarius inferior Principe vllo tempore eas apponere poteſt, Thor. tom. 1. compend. deciſ. verb. compoſitio, ſequitur Mari ad Gizzarell. deciſ. 11. n. 5.

Secundus, aut verò conditiones huiuſmodi apponuntur à remittentibus in remiſ-
12 ſionibus, prout conſuetum eſt, nempè, quòd perpetuò, vel ad tempus nō accedat ad talem locum, vel non diſcedat à tali loco, vel non tranſeat ante domum accuſatoris, vel quid ſimile, & tūc eſt ſubdiſtinguendum; quòd: aut eſt ſecuta indulgentia, vel gratia Principis, vel non. Si primo caſu, & ſic, ſi eſt ſecuta indulgentia, & gratia Principis, & tunc iterum ſubdiſtingue; aut
13 Princeps in indulgentia conceſſa ſimplicitèr indulget abſque dicta conditione, & eo caſu ſimplicitèr eſt admittenda, &, ſi querelatus ad locum prohibitum accedit, quere-
14 lans non agit, neque vigore pacti agere poteſt, ea ratione quia Princeps ſimpliciter indulſit abſque dicta conditione. Princeps enim ſine reſeruationibus fecit, quod facere poteſt, ſine partis remiſſione, Andr. in cap. primo, quæ ſint regalia, in verb. & bona committentium col. 1. verſ. dico, l. indulgentiam, Cod. de abolition.

Aut verò Princeps admiſſo has conditiones, & cum illis
15 indulſit; & tunc conditiones ſubſtinentur, & contraueniēs, pactum violare videtur, & accuſatori contra eum actio datur.

Aut verò Princeps non indulſit, ſiuè indulgentia Prin-
16 cipis non eſt ſecuta, ſed tantùm accuſator poſuit conditionem in remiſſione, & iterū ſubdiſtingue; aut conditiones ſimpliciter cantant, nempè, quòd non accedat ad talē locum; in caſu contrauentionis ſeruat conditionem, reus teneatur.

Aut verò verba in remiſſione vltrò progrediuntur,
17 nempè, quòd inquiſitus non poſsit morari, vel ingredi in talem Ciuitatem, ſiuè locum, aliàs remiſsio ſit nulla, & inualida, & habeatur pro non facta, & tunc in caſu contrauentionis nō prohibetur pars

querelans, quæ remisit accusationem suam prosequi nam quando remisit cum dicta conditione, non censetur delictum extinctum; sed tantùm habuit animum impediendi ius accusandi, vel accusationẽ prosequendi; ex eadem enim remissione, sic conditionaliter facta, quemadmodum oritur remissio, qua inquisitus tueri potest, ita oritur remittenti facultas prosequendi accusationem, Soccin. in l. quibus diebus, §. quidam Titio il secondo num. 8. ff. de condit. & demonstr. & sic fuisse Iudicatum per S. C. in decis. Reg. Salernit. quam Mele ad Gizzarell. decis. 11. de verbo ad verbum adducit, quem ad pennam habere fatetur, hodie verò est impressa, & in ordine decisionum est decis. 26

Verùm, quia antequam fuisset impressa decisio Regẽ-
18 tis Salernitani, hic articulus fuit varijs modis, varijsque sensibus intellectus, sunt distinguendi plures alij casus;
29 aut tempus appositum in remissione est per decennium, vel supra, non valet, & reuocatur, censetur enim conditio perpetua, ex eo, quia tempus decem annorum longum, immò perpetuũ dicitur, Mastrill. decis. Sicil. 38. num. 3. Donat. Ant. de Marin. resol. quotid. cap. 2. num. 24. qui plures sentẽtias affert, Baldax. de Angel. ad Gizzarell. decis.
20 11. num. 2. & 3. Mastrill. de Indult. cap. 24. num. 38.

Aut verò tempus appositũ in remissione est minoris tẽporis decennij, & tunc sub-
21 stinetur; tempus enim hoc operatur, vt pactum valeat, Mastrill. decis. 38. Mari ad Gizzarell. decis. 11. nu. 5.

Verùm, si pactum sit, vt nõ accedat ad beneplacitum accusatoris, si accusator mori-
22 tur, pactum extinguitur, Mastrill. de Indult. cap. 24. nu. 42. & è contra, si pendente pacto ad tempus, moritur remittens, resoluitur, quia cessat causa, propter quam fuit pactum appositum, Mastrill. decis. 38. num. 13. vers. accedebat.

Sed, quid, si essent appositæ speciales conditiones, specificam conditionem conti-
33 nentes, cum pœnæ adiectione, & in casu contrauentionis, nedùm pœna debeatur; sed & censeantur salua iura remittenti, causam prosequi; & quid, si inquisitus acceptauit dictam remissionẽ, absque expressa confirmatione dictarum conditionum? dicas tu, quòd quando accusator apposuit specialissimis verbis pacta, quamuis inquisitus specialiter

cialiter illa non acceptauerit, per simplicem acceptationē remissionis censetur assumere, & recipere conditiones, & valet, vt decisum refert Gizzarell. in vulgat. decis. 11. & ibi solertissimus Baldaxar de Angel. num. 1. cum quo concordat Marin. cit. cap. 2. num. 34. versic. cùm autem.

Vlterius, si est pactum appositum, & acceptatum; vt
24 non accedat ad talem locum, non prohibetur accedere modica mora, & sic per trāsitum; modicum enim tempus non habetur in consideratione, & non dicitur venisse, qui non stetit, Farinac. quæst. 107. par. 2. artic. 20. nu. 267.

Et è contra, si pactum, vel conditio est; vt non accedat,
25 nisi per transitum, quomodo hic transitus, à remittente permissus, intelligendus est, quamuis verbum: transitus, intelligatur, vt non possit morari: tamen Anchar. cons. 65. num. 4. à quo omnes super hac materia assumunt vires, dicit debere intelligi, & intelligendum esse, vt posit transeundo hospitari, quiescere, & dormire, non solum per diem, & noctem, sed etiā per quatuor dies, quem sequitur Farinac. cit. quæst. 107. par. 2. artic. 20. num. 267. ad fin. Et ad recipiendū
26 has conditiones admittitur procurator cum speciali mandato, Farinac. quæst. 107. par. 2. artic. 20. nu. 269.

Sed pulcra se offert dubitatio, si in illo loco prohibito
27 fuerit repertū cadauer illius, cui est prohibitum illuc accedere, etiam adiecta pœna, an debeatur pœna stipulata? Mari ad Gizzarell. decis. 11. nu. 3. ad fin. pro negatiua concludit, nisi constet, viuum, & volentem accessisse ad locum prohibitum; hæc ratio sic simpliciter posita per Mari non mihi arridet; ratio quare remittens prohibet accessum ad locum est, quia per eius
28 visum conturbatur vultus offensi, vel remittentis, cuius intentio in remissione facta cum conditione, fuit remouere inimicum suum ab oculis suis, cùm etiam, quia propter reminiscentiam offensionis, possent ad arma deuenire, quæ ratio non militat, quādo remittens videt inimicum
29 suum in loco prohibito mortuum; ex quo secuntur duo effectus. Primus, quia non oritur conturbatio vultus, immò satisfactio iniuriæ, videndo inimicum mortuum. Secundus, quia pietas Christiana
30 mouere debet accusatorem, videndo inimicū suum mortuum; vnde concludo, quòd in tali

in tali casu non debeatur pœna, quæ per mortem dicitur elisa, delictum extinctum, cōditiones resolutæ; & mors omnia soluit.

Sed, si conditio fuerit apposita simpliciter, nempè, vt
31 non transeat ante domum offensi? Moron. in tract. de tregu. & pac. quæst. 187. & Guazzin. ibid. mouent quæstionem, ad eos recurre.

Si vulneratus remissionem fecerit, an operatur, ita, vt eius
32 hæredes non possint prosequi accusationem, vel valeāt iterum accusare? Ferrett. de re milit. tit. de ferijs nu. 250: mouet articulum, & reprobato Guglielmo de Cunio, dicit, quòd non est præclusa via alijs accusandi.

Et è contra, si fuerit facta remissio de vulnere; nempè, vulneratus tempore vulneris
33 illati remittat, inde sequatur mors, an remissio censeatur tantùm de vulnere, vel de vulnere, & morte secuta? distingue: aut remissio est facta tantùm de vulnere, idest nulla facta mentione de morte, & tunc, tantùm de vulnere, censetur remissum.

Aut verò verba remissionis vltrò progrediuntur, nempè, remittit de vulnere, & de om-
34 ni eo, quod accidere possit, & etiam de morte, si sequeretur, & tunc remissio, etiam mortē includit; hæc omnia congerit Ferret. tract. de re milit. tit. de ferijs, nu. 135. tu vide Caball. resol. crim. cas. 275. n. 4.

pro complemento, sciendum, quòd actus remissionis
35 potest fieri, etiam die feriata, quia pax à populis, & ab omnibus desideratur, Ferrett. in tract. de re militar. tit. de ferijs, num. 15. fol. mihi 408. & ego addo aliam rationem;
36 quia est actus voluntariæ iurisdictionis, per quem opus pietatis exercetur; vnde, etiā die feriata fieri potest.

Si verò delictum commissum fuerit in personam incogniti, ita, vt remissio à parte haberi non possit, an Iudex possit componere delinquentem? Carauit. Rit. 272. n. 28. mouet quæstionem, & con-
37 cludit pro negatiua, & quòd Iudex debet absoluere, vel liberare ex actis, & iustitia.

Mastrill. de Indult. cap. 24. num. 18. contrarium dicit, adducendo Carauit. loc. cit. nempè, quòd tali potest fieri gratia, præstita cautione de stando iuri; cùm parte quandocumque superuenerit; de quo latius dicam infra in tit. de guidatico.

DE RESCRIPTIS Cap. I.

ARGVMENTVM.

Rescripta duo ad inuicem contraria, quomodo obseruanda sint.
Rescriptum secundum, an tollat primum.
Rescriptum obtentum per Scriptorium, an reuocet illud per Collaterale, & è contra.

SVMMARIVM.

Rescriptum per Scriptorium, an duret, durante officio Proregis num. 1. *&* 20.
Rescriptum obtentum per Scriptorium, & aliud per Collaterale, ad inuicem contraria, quale obseruandum erit à n. 2. *ad* 19.
Principi debent exprimi omnes circumstantiæ n. 4. 5. 6. *&* 7.
Rescriptum semper debet intelligi, si vera sunt exposita n. 7. *&* 8.
Iudex inferior videns duo rescripta, ad inuicem contraria, an certiorare teneatur superiorem num. 9. *&* 10.
Princeps nunquam præiudicat iuri tertij n. 11. 12. *&* 13.
Onus probandi, rescriptum esse subreptitium, ad quem spectet n. 14. 15. *&* 16.
Rescriptum cum clausula: motu proprio, vel ex certa scientia, tollit subreptionem num. 17.
Rescriptum gratiosum, an transeat ad hæredes num. 21.

Est ista quæstio pœnes omnes legũ interpetres ventilata, & in omnibus Tribunalibus in dies de ea certatur, si secundum rescriptum tollit primum; occasio frequens, & præceps est; nam à Domino Vice Rege in dies relaxantur ad Fisci preces, vel ad partis instantiam, nedùm duo, sed plura rescripta, ad inuicem contradictoria, vnũ per Collaterale datur,

aliud

aliud per ſcriptorium, ꝙ tribuitur potius aſſertioni Fiſci, & partium, quàm menti Principis, de cuius poteſtate non eſt quærendum; ſed tantùm de voluntate; hic accidit hæc quæſtio multoties, & præſertim in cauſa Io. Dominici Faicchio della Torella, inquiſiti de homicidio in perſonā Vicarij Nuſci, & iterum in cauſa illorum de Valentino Sancti Soxij, ſociorum illius capitis famoſi banditorum Laurentij Armellini, in qua per Collaterale ad petitionem Baronis mandauit Dominus Prorex, vt ſuper remiſſione petita per Baronem prouideatur, verùm per Scriptorium iuſſit, procedi in Regia Audientia ex delegatione, & fuerunt expeditæ obſeruatoriales literæ per Collaterale eorum, quæ in Collaterali fuerunt ordinata, & per Scriptorium eorum, quæ per Scriptorium fuerunt iuſſa. Hinc orta fuit difficultas, tenor cuius ordinis ſit ſeruandum; quæ tunc temporis pro tuitione cauſarū articuli, me pro eis cauſas agente, placet nunc de eis allocutionem facere, vt in futurum, & de cætero curioſi ſciāt quomodo ſe gerere debent.

Quando enim inſurgit hæc contrarietas ordinum, quæ cauſari ſolet ex ſubreptione, & obreptione partium, vel Fiſci; nam ſi vnum eſt obtentum ad inſtantiam vnius partis per Collaterale, altera pars laborat obtinere contrarium per Scriptorium, & è contra, ſi impetrauerit vnum per Scriptorium; conatur obtinere contrarium per Collaterale; vnde prudentiſſimus Dominus Comes de Lemos Prorex, de his informatus, iuſſit per particulares literas in huiuſmodi contrarietatibus certiorari D. Proregem.

Inde de nouo inſurrexit hęc difficultas, qua denunciata Excellentiſſimo Domino Proregi Comiti de Monte-Rey, relaxauit ſequentem ordinem, videlicet.

A tergo. *A los Magnificos Señores Auditores, y Abogado Fiſcal de la Audiencia de Principato Ultra. Monteſuſco.* Intus verò. *Magnificos Señores. He entendido, que quando en eſſa Audiencia à iſtancia de parte, ò de Officio ſe os preſentan prouiſiones, y otros deſpachos de Collateral, dezais de darles execucion, porque ſucede algunas vezes, que os hallais antes con ordenes de Eſcrittorio de la miſma calidad, à que os parece obedecer primero, con que vienen las de Collateral, à no tener la fuerza, y obediencia, que conbiene, ſiendo las dichas ordenes deſpachadas de mi voluntad, y firmadas*

madas de mi mano, y porque en la execucion de vnos, y otros despachos conbiene caminar cō vna misma ygualdad, porque de lo contrario viene à resultar en daño conocido de las partes, y à ser de confusion, y embaraço à los Tribunales, os encargo, y mando, que agora, y de aqui adelante estèis aduertidos de executar, y obedecer todos los despachos, y prouisiones, que os presentaren del Collateral, aunque os hallèis primero con otros de Scrittorio. si nò es en caso, que en los tales despachos se diga, no obedeciendo otras ordenes, si no las que fueren despachadas por Escrittorio, y porque assi mismo conbiene, que los Gouernadores, y otros Ministros de Iusticia que residen en esa Prouincia tengan esta misma noticia, se la dareis con breuedad, para que con tanta mayor puntualidad cumplen con esta orden vuestros successores, la dareis, paraque se registre en la Cancillaria de esse Tribunal à fin que se tienga della en lo venidero la noticia que conuiene. N. S. Napoles 22. de Enero 1633. A lo que mandaredes El Conde de Monterey.

Cuius series semper seruāda erit, ipso regnante; verùm quia edicta, siuè ordines, à Prorege emanati per Scripto-
1 rium durāt officio durante; & eo finito, expirant, & hæc quæstio per tramites iuris terminanda est, & videndum est quid iuris in duobus edictis ad inuicem contrarijs, vno, nēpè, per Scriptorium, altero verò per Collaterale, multi dicunt, secundum reuocare primum; ex illa regula, quòd posteriora derogāt prioribus:

Alij substinent, rescriptum per Collaterale esse sequen-
2 dum; nam Dominus Vicerex ex potestate ordinaria quiequam facere potest, sine consilio procerum, nisi de plenitudine potestatis.

Alij dicunt, omne rescriptum valere, etiam si sit præter legem: dummodo contra legem nō sit, Mandes. par. 1. & par. 3. num. 58.

Ego verò distinguendos esse duos casus, arbitror; primū nempè, aut in secūdo rescrip-
3 pto est facta expressa mentio de primo, siuè in secundo reuocatur primum per illa verba: non obstante, & tunc est concludendum, hoc secundū valere, substineri, & reuocare primum ex hac clara, & speciali derogatione, Honded. consi. 27. nu. 65. to. 1.

Secundum; aut non est facta expressa mentio in hoc se-
4 cundo de primo, & tunc primum valet; quandò enim à Principe aliquid impetratur, impetratio, vt substineat; debet continere veritatem, & omnes alias qualitates, & cir-

cumstantias, ex quibus Princeps facilis, vel difficilis
5 redditur ad concedendum, & aliquo omisso, vitiatur, l. in præscriptione, Cod. si contra ius, vel vtilit. public. l. final. Cod. de precib. Imper. offeren. Affl. decis. 116. Georg. alleg. 6. num. 19. & 20. & iterum allegat. 37. num. 1. & 2. Reg. de Pont. cons. 55. n. 32. & 61. Masull. ad Capic. decis. 32. num. 2. Ricc. decis. 116. num. 2. & 3. tom. 1. & quamuis aliquando rescriptũ impetretur iuxtà narrata, sẽper debet intelligi, si vera sũt exposita; in quolibet enim re-
6 scripto, semper censetur illa clausula, quamuis non apponatur: dummodò preces veritati nitantur, quæ veritas cõsistit, tàm in qualitate, quàm in accidenti, & pro inde de-
7 bent exprimi omnia, quæ Princeps scire debet, colligitur, ex Prag. 10. de offic. Iudic. §. 59. & §. 57. Princeps
8 enim, Cardinalis, & similis propter multitudinem negotiorum non præsumitur scire ea, quæ sciunt eius officiales, Alex. cons. 84. num. 5. lib. 1.
9 Vinc. Honded. cons. 55. nu. 56. tom. 1. Vnde inferiores, quando huiusmodi rescripta sibi obueniunt, debent certiorare Dominum Proregem, &, responso pendente, nihil agere; & tantò fortius, quando rescriptum tractat de tollendo iure alteri quęsito; tunc
10 non est sequendum; sed debet rescribi, Apont. de potest. Proreg. titul. de abundant. Ciuitat. §. 3. n. 14. & seq. & ibi Thoro eod. num. nunquã enim Princeps præsumitur tertio velle nocere, nec ad alterius læsionem aliquid con-
11 cedere, nedùm in iure quæsito, verùm etiam in iure, quod ille tertius habet in spe tantũ, l. 2. ff. de natal. restituend. Felin. in cap. cùm olim de sent. & re iudicat. num. 8. & nouissimè Honded. cons. 61. num. 31. & iter. cons. 64. n. 19. vol. 1. & iterum tom. 2. cons. 31. num. 63. cons. 39. num. 45. & cons. 88. nu. 41. & in omnibus mandatis, rescriptis, prouisionibus, priuilegijs, semper præsumitur cõcessa sine præiudicio alterius, & eius iuribus saluis, Mut. to. 3. cap. Sicil. cap. 22. num. 40. & 44.

Non valet enim Princeps tollere ius, tertio quæsitum, nec rem suam, etiam subdito
12 auferre, nisi tribus in casibus. Primo, si publica, principaliter versatur vtilitas. Secundo, si condignè compensauerit, Honded. cons. 86. num. 4. 5. & 6. tom. 1. Tertio, in legitimatione; quia Princeps legitimando,

mando, potest tollere iuri,
13 tertio quæsito, Honded. cons.
67. num. 38. vol. 1.

Sed quando aliquod re-
scriptum impetratur, & obij-
14 citur de surreptione, & ob-
reptione, est distinguendum;
aut est gratiosum, & impetrās
probare tenetur, narrata esse
vera, Rot. decis. 20. de præ-
bend. in nouiss. Ossc. decis.
169. n. 10. Serafin. dec. 355.
num. 3. Verall. decis. 128.
par. 1. & decis. 39. num. 2.
par. 2. & Cæsar de Grassis de-
cis. 58. num. 1. & 2. Tu autem
amplia, vt per Oldrad. de re-
script. prælud. 14. nu. 2. aut
alio modo est concessum, &
de narratis tantùm obijcitur,
& tunc alleganti incumbit
onus probandi, narrata vera
non esse, Honded. con. 62.
num. 33. & seq. tom 1. & Ol-
drad. de rescript. prælud. 13.
in princip.

Et quando est gratiosum, si
surreptio, vel obreptio pro-
15 cesserit ex ignorantia, vel sim-
plicitate, tunc annullatur, Ro-
land. à Vall. cons. 72. nu. 72.
tom. 3. Honded. cons. 27.
num. 54. tom. 1. nec iuris-
16 dictionem tribuit respectu
causæ principalis, secùs verò
de recognitione subreptio-
nis, Honded. cons. 95. n. 10.
to. 2. Verùm, quādo Princeps
17 apponit illam clausulā: motu
tu proprio, vel ex certa scien-
tia; tollit subreptionem, vt ex
multis concludit Oldrad. de
rescript. prælud. 14. n. 30.

Verùm, si consideratur, &
coniecturatur, non narrata, &
18 omissa, non retardare con-
cedentem; non annullatur,
Honded. cons. 27. n. 46. to. 1.

Concludendum est igitur,
quòd, circumscripto ordine
D. Proregis, rescriptum se-
cundum non tollit primum,
19 nisi de eo sit facta mentio
specialis, sic nuper tutatur,
Oter. lucubr. Roman. disput.
3. per tot.

Verùm sciendum, quòd, li-
cèt supra dixerim, morte, vel
20 mutatione concedentis re-
scriptum expirat, limitatur
pluribus modis, positis per
Oldrad. in tractat. de rescript.
prælud. 24. per tot. cui te
remitto.

De rescriptis autem gra-
tiosis in forma Cameræ, an
21 ad hæredes transeant? vide
Oldrad. prælud. 23. per tot.

Cætera de priuilegiorum
reuocatione per secundam
concessionem, vide quæ dixi
ad Grammatic. decis. 20. &
infra dicam in tit. de Priuile-
gijs, & eorum prioritate.

De Sententia, an debeat esse conformis libello Cap. I.

A R G V M E N T V M.

Sententia, an debeat esse conformis libello,
Iudex, an possit sententiare vltra petita.

S V M M A R I V M.

Sententia quid sit num. 2. & 3.
Sententia an debeat esse conformis libello n. 1. 4. 5. 19. & 20.
Limitatur à n. 6. ad 8.
Princeps potest super non petitis pronunciare n. 10
Iudicium si fuerit ceptum, & moritur conuentus, quid iuris à n. 14. ad 17.
Actor, si plures casus expresserit in petitione, in sententia tamen non fuerint comprehensi, an censeantur omissi num. 21.
Si petierit centum, & probauerit nonaginta, & è contrà, quid iuris à num. 22. ad 25.
Iudices, qui de certa summa cognoscunt, an possint vltra eam procedere n. 26.
Si audierit voce à partibus, an possit super illis pronunciare n. 27. & 28.
An statim accepto processu possit sententiare num. 29.
Si non studuerit pro tempore iuxtà Regiam Pragmaticam, an sententia valeat num. 30. & 31.
Si habuit notitiam de inhibitoria, à superiore facta, & procedit in causa, an nulliter procedat n. 33. & 34.
An posit in Ecclesia sententiare, vel actus iudiciarios facere n. 35.
Sententia, de alicuius consilio lata, siuè votum, an debeat inseri, vel sufficiat, vt mentio fiat n. 36. & 37.

Si

SI sententia debeat esse conformis Libello; antiqua, immò vulgata est pugna, & cōtrouersia inter Doctores; nàm duæ sunt scribentium opiniones; vna sumpta à iure communi ex l. cùm quidam, Cod. de fidei comm. libert. & ex l. vt fundus, ff. commun. diuidund. Altera, & sic negatiua, ex ea ratione; quia in Regno omnes causæ sunt summarię, & proceditur, sola facti veritate inspecta.

Vnde repugnantia inter scriptores oritur, pro quorum
1 concordia distinguendum arbitror; aut hæc quæstio controuertitur de iure communi; aut verò de iure municipali, & sic in Regno.

Sed antequam sententiæ materiam aggrediar, queri
2 potest, quid sit sententia, & de iure vera est illa definitio; quòd sententia est iudicialis diffinitio, quę controuersijs, siuè litibus finem imponit, pronunciatione competentis Iudicis, absolutionem, vel condemnationem continens, vulgatis iuribus. Ego verò ex Aristotel. lib. 6. Ethicor. cap. 11. dico, quòd sententia est iudicium rectū boni, & æqui viri, vel ex B. Thom. 3. sentent. distint. 23. quæst. 3. ar-
3 tic. 2. Sententia est determinata acceptio alterius partis contradictionis; & omissa disputatione, quæ sit diffinitiua, & quæ interlocutoria, dico quòd, si primo casu, & sic de
4 iure communi, vera est illa regula; quòd Iudex tenetur, sententiam conformem libello proferre, ex cit. tex. in l. cùm quidam, & in l. vt fun-
5 dus, Olasch. decis. 146. Affl. decis. 364. num. final. quæ limitatur, non procedere in infrascriptis casibus.

Prima limitatio est, quòd si
6 actor conuenerit filios, vti hæredes patris, & indè fuerit repertum, non esse tales; sed hæredes matris, possunt condemnari, etiam quòd non sit petitum in libello; quia virtualiter veniunt, & includuntur, quòd tu intellige, dummodò ipsa mater cum patre contraxerit debitum, super quo conueniuntur, Afflict. decis. 372. Hodie verò sopita
7 est illa quæstio; si hæredes cū beneficio legis, & Inuentarij vltra vires hęreditarias teneātur, ex decreto, per Sacrum Consilium lato, sequentis tenoris. Super dubio exorto in S.R. Consilio, cū hęrede cum beneficio Legis, & Inuentarij obligata pro debito defuncti pro-

ꝓprio, priuato, principali nomine, & sub quibus vis clausulis, absque tamen expressa renunciatione beneficij, Inuentarij, teneatur vltra vires hæreditarias soluere, & reficere de propria sua pecunia. Die 16. mensis Martij 1623. Neapoli. Congregato dicto Sacro Regio Consilio ordine Spectabilis Io. Baptistæ Valēzuela Velasquez Regij Collateralis Consiliarij, Regentis Regiam Cancellariam, & Officium Præsidentis Sacri Consilij; Viceque Prothonotarij, &c. pro decidendo dubio prædicto, interueniētibus præfato Spectabili Præside, vnà cum infrascriptis alijs Regijs Consiliarijs, prouisum, & decretum est, hæredem, cum beneficio Legis, & Inuentarij, obligatum pro debito defuncti, etiam proprio, priuato, principali nomine, & insolidum, & sub quibusuis alijs clausulis, non teneri vltra vires hæreditarias; nisi expressa, & specialis beneficij, legis, & Inuentarij prædicti interueniat, obligatio satisfaciendi, etiam vltra vires hæreditarias; verùm facta discussione inuentarij; executio fiat, etiam in bonis proprijs, & de persona, quatenus ad eum peruenit de bonis hæreditarijs, hoc suum &c. Valenzuela Regens Cancellariam, & officium Præsidis S. C. Franchis. P. Paganus. Pomponius Saluus. Villalobes. Salinas. Patiño. Io. Baptista Melior. Ferdinandus Brancia. Scipio Rouitus. Ioan. Franciscus Sanfelicius. Octauius de Piccolellis. Camillus Pettius. Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius. Cōcordat, meliori semper salua, &c. Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius. Et sic consultus, respondi in causa Stephani Ricci Petræ Sturminæ cum Iacobo Ruciolo Altauillæ, hærede, nomine proprio obligato, & dictum decretum allegante.

Secundo, limita, non procedere in causa Summaria, in qua sententia ferri potest, etiā
8 super non petitis, Verall. decis. 126. par. 3.

Tertio, si creditor egerit contra debitorem, & cōdemnatur; tamen non agit ad restitutionem pignoris, potest
9 ad illius restitutionem condemnari, quamuis petitum non sit; quia virtualiter venit, Afflict. decis. 32. immò dicit Roman. singul. 15. quòd Iudex potest supplere super accessorijs, etiam sententia lata, Mut. tom. 4. capitulorum Sicil. cap. 132. num. 36. quod quomodò intelligatur, vide Rot.

Rot. Genuens. decis. 87. & Crauett. cons. 320.

Quarto limitatur in Principe, qui potest super non pe-
14. titis pronunciare, & sententiam non conformem libello, proferre, ex sua potestate, Franc. Marc. decis. 13. par. 1. Afflict. decis. 95. n.7. & 8.

Quinto, non habet locum in causis criminalibus, in qui-
11 bus Iudex non tenetur sequi petitionem agentis, & potest super non petitis pronunciare, Mising. obseruat. 82. centur. 4.

Sexto, quando tractatur de reddendis rationibus, quam-
12 uis fuerit reus condemnatus ad illorum redditionem, potest exequi ꝑ eo, pro quo apparebit debitor, etiam quòd non fuerit petitum, Afflict. decis. 157.

Septimo, si petitur annua praestatio, pro praeterito, de-
13 bita, potest Iudex condemnare, etiam ad futuras, quamuis actum non sit, quia virtualitèr venit, Andr. Gayll. obser. 74. lib. 2. sed quando sententia possit promulgari super futuris, vide Afflict. decis. 279. Olasc. decis. 130.

Octauo, si fuerit cęptum iudicium, &, eo pendente, conuentus moritur, & posses-
14 sio ad haeredem peruenit, potest haeres cōdemnari, quamuis petitum non sit; quia virtualiter venit, l. si ad exhibendum, & debet haec sententia nomine haeredis defuncti,
15 idest, in haeredem interponi, in quem à defuncto fit transitus, Minadoes decis. 35. sed, si mortuo principali, remanet procurator constitutus, profertur in personam procuratoris; verùm, si ambo sint mor-
16 tui, distingue; aut ex actis constat de morte, & citantur haeredes; si verò non constat, profertur sententia, & valet, Guid. Pap. decis. 86. num. 2. & ad saturitatem huius materiae, vide Castill. decis. Sicil. 60. qui copiosè tractat, quando pendente iudicio moritur reus, & quandò possit senten-
17 tiari contrà mortuum haeredem, vel procuratorem; poterit insupèr Iudex in sententia dicere: Absoluo Titium, si ex probationibus factis apparet, esse absoluendum, & è contrà: condemno, si apparet, esse condemnandum, Dec. cons. 618. quod, quomodo procedat, vide Mut. cap. Regn. Sicil. cap. 119. in adnot. litera N. fol. mihi 233.

Alias limitationes vide per
18 Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 132. num. 34. & seq.

Si verò secundo casu, & sic in Regno, quicquid de iure communi dictum sit, scias, quòd

quòd proceditur, sola facti veritate inspecta, & iustificatur per illas clausulas, in libello positas: Ius, & iustitiam ministrari, & omni modo meliori; Adest enim in Regno capitulũ: Detestantes, vt per Grammatic. decis. 15. num. 3. & pleniùs per Carauit. ad
20 Rit. 188. cuius vigore potest ferri sententia, etiàm non conformis libello, etiàm super non petitis, quod quomodò procedat, vide Muscatell. pract. ciuil. par. 7. glos. condemnando, num. 67. & seq. Franc. Marc. quæst. 473. par. 2. Verall. decis. 262. par. 2. & Grammatic. decis. 19. num. 7. & 9. & potest Iudex iudicare, etiam ex alijs, quàm in processu existentibus, Amendol. ad Franch. decis. 366. num. 8. & seq.

Si tamen actor in petitione plures casus expresserit; tamẽ
21 in sententia non fuerunt omnes compræhensi, Osasch. decis. 64. dicit, illud, quod non est expressum in sententia, censetur omissum; contrarium legitur in decis. Rotæ Genuens. 103. nempè, quòd præsupponitur, & intelligitur.

Et si ab actore fuerint petiti centum, & probauerit ipse
22 in nonaginta, & feratur sententia super centum; an valeat? Amanuel de Claris aquis, singul. 70. dicit, quòd censetur condemnatio in partem; tu vide Cappell. Tolos. decis. 216. sed, an censeatur hoc casu in residuo absolutus, vide Franc. Marc. quæst. 93. par. 2, Rotam Genuens. decis. 26. num. 31. prout in simili dicimus, si petitio est generalis, & prosecutio specialis sententiæ; restringitur ad specialitèr prosecuta, Capic. decis. 11. num. 6.

E contra, si petantur quinquaginta, & fuerit probatum
24 in centum, an possit ferri sententia in illis centum, & sic ad totam summam petitam, vide Ioseph. Ludouic. decis. Lucens. 46. è conuerso, si actor petierit centum, & probauerit quinquaginta, potest Iudex ad illos quinquaginta condemnare; quia in maiori summa inest minor, Cappell. Tolos. decis. 209. Guid. Pap. verò quæst. 27. dicit, quòd actor debet condemnari ad expensas; quia plus petijt, quã probauit, tu vide Boer. decis. 84. Verùm in causa appellationis sufficit probare vnam ex pluribus, Boer. decis. 84. num. 4. Verùm si plures in hac causa votarent Iudices, & vnus ipsorum protestaretur,
25 quòd nõ concurrit, etiam in minori summa, & sic disparitas

tas votorū, quomodò sit pronunciandum, vide de Franch. decis. 356.

Adsunt multi Iudices in aliquibus, veluti Pedanei, 26 siue annales, vel Baiuli, qui
26 potestatem habent cognoscendi vsque ad certam summam, si vltrà illam sententiā ferant, valet pro ea summa, pro qua cognoscere possunt, Rebuff. in Constitut. Regn. tract. de sent. prouis. artic. 2. glos. 4. nu. 7.

Insupèr sciendum, quòd, si Iudex aliquid à partibus liti-
27 gantibus, voce intellexerit, poterit in eo se fundare, & sententiare, quamuis scriptum non sit, Nat. cons. 654. Marant. cons. 34. n. 11. Afflict. decis. 28. n. 6. quod ego non sic simplicitèr intelligo, sed procedere, quando pars aliquid fatetur coram Iudice; tunc potest Iudex rationem
28 afferre exprimendi, stante confessione coram nobis facta, aliàs tenetur Iudex secundùm allegata, & approbata, iudicare, vulgatis iuribus; immò, si alitèr ei constat, quàm est in processu expressum, tenetur abstinere, Guttier. canonic. quæst. cap. penult. Sayr. clau. Reg. lib. 8. cap. 7. num. 2.

Nec tenetur statim accepto processu sententiam proferre;
29 dicitur enim præcipitantèr, & nullitèr procedere, & eius sententia dicitur nouerca iustitiæ, Marc. de Mantua sing. 119. num. 2. Surd. decis. 334. num. 5. Quando autem subitò posset ferri sententia, vide eund. Mantuam citat. loc. n. 1. & cons. 118. n. 1. & seq.

Et pro materia nullitatis sententiæ quæri potest, si sit
30 lata à Iudice, qui certum est, non studuisse per quinquen-
31 nium, iuxta Regiam Pragmaticam, an valeat? multi asserunt, nullam esse, ex eo, quia Iudex non adimpleuit requisita à Regia Pragmatica. Ego autē dico, quòd valet, & substinetur ratione partium vtilitatis, & ne collitigantes decipiantur, Bouadill. tom. 1. Politicor. lib. 1. cap. 6. n. 26. qui testatur, sentētiam latam
32 per Barbarium Prætorem tēpore, quo in seruitute erat, vt liber reputaretur, validā fuisse declaratam. Sed, pone, quòd Iudex est accinctus sententiare; tamen notitiam habet inhibitionum, à suo Superiore expeditarum, & sententiat, an valeat sententia, vel requi-
33 ratur, vt illa inhibitio sit ei intimata? si esset intimata, nō dubitaretur, quòd sententia est nulla, ex Gamm. decis. 219. prout Magna Curia Vicariæ declarauit nullam sen-

 tentiam,

tentiam, latam per hanc R.A. contra Anellum Carola; at quandò non est intimata; sed tantùm Iudex de ea notitiam
34 habeat, & antequam ei intimetur, sentẽtiam proferat, dico, quòd sententia valet, nec Iudicem ligat, donec ei intimetur, Bouadill. lib. 2. cap. 16. num. 102. & iterùm eod. lib. cap. 21. n. 23.

Sed, an Iudex sęcularis sententiam possit proferre in Ec-
35 clesia, vel alios Iudiciarios actus in Ecclesia facere? dicas, quòd non, ex eod. Bouadill. eod. lib. 2. cap. 18. n. 277.

Vnum tamen pro Coronide scias, quòd sententia, quæ fertur de consilio alicuius, de-
36 bet illud consilium, seù votũ legi, & inseri in sententia; nec sufficit dicere: prouidetur secundum votum, Mut. tom. 5. cap. Sicil. cap. 540. nu. 127.
37 Nec dicitur lecta, nisi oculo perspiciatur scriptura, & audiatur, idem Mut. tom. 4. cap. 102. n. 42. & tom. 6. cap. 37. n. 13. 25. & 29.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Clausula: Ius, & iustitiam ministrari, quid operetur.

Clausula (omni modo meliori) quos effectus pariat.

Clausula: veritate inspecta, quare inuenta.

SVMMARIVM.

Clausula: Ius, & iustitiam ministrari, quid operetur à n. 1. ad 7.

Limitatur à n. 8. ad 14.

Clausula: omni modo meliori, quos effectus pariat n. 15. & 16.

Clausula: Veritate inspecta, quid operetur n. 17. & 18.

Ateriam prosequendo; deuenio ad clausulam, quã supra tetigi (ius, & iustitiam ministrari) de
1 qua per Grammatic. decis. 15. num. 4. & Petr. & Mar. ibid. num. 1. & iterum decis. 19. num. 4. quem sequitur Rota Genuens. decis. 109. decis. 65. & decis. 91. nu. 12. Marant. cons. 34. num. 14. Gratian. decis. March. 68. n. 1. cuius clausulę effectus sunt plures. Primus, quòd Iudex per hanc clausulam potest abbreuiare terminos; qui de stylo seruatur decis. Rot. 25. aliàs 45. vide Mising. obseruat. 44. centur. 2. Secundus,
2 saluat libellum ab ineptitudine, Marant. cons. 67. num. 9. Tertius operatur clausulã, (omni modo meliori) de

qua infra dicam.

Quartus est tantæ virtutis, quòd si in lite sunt duo actiones, vna inepta, altera acta, &
2 concluditur super inepta, Iudex potest per hanc clausulã pronunciare super actione acta Capic. decis. 10. nu. 22. qui num. 23. dicit, quòd virtute huius clausulæ potest Iudex impartiri suum officium, etiam si non sit petitum, quẽ sequitur Crauett. cons. 1. nõ. 216. vide Rot. Florent. decis. 1. n. 7. & decision. 63. & 148.

Quintus, quia virtute huius clausulæ actor obtinuit super eo, pro quo instrumentum
4 habet, quamuis contraria petantur, Rot. Florent. cit. loc. vide Muscatell. practic. ciuil. par. 1. glos. libellus n. 19.

Sextus, si libellus inepte concluderet, vel non deberet admitti propter suam generalitatem; tamen huius clausu-
5 læ virtute admittitur, & fertur sententia, & valet, & condemnatio sit in partem mitiorem, Guid. Pap. decis. 263. ea ratione; vt res potius valeat, quam pereat.

Septimus, vigore huius clausulæ potest Iudex pronũ-
6 ciare, etiam super non expressè petitis, etiam super narratis tantùm, etiam quòd specialiter non sit conclusum, Gaill. obseruat 61, num. 11. lib. 1. Crauett. cons. 1. num. 215. & cons. 278. ad fin. Menocch. cons. 314. Nordar. collect. 174.

Et denique, hæc clausula dicitur salutaris, vti herba Bettonica, & valet ad omnia,
7 & dicitur, intentatum esse omne remedium, & illam viam, quę actori competere potest, est ei magis fauorabilis, Rolan. à Vall. cons. 79. num. 38.

Quæ limitatur pluribus modis, & primò, si est in libello contrarietas; exemplũ: si petitio sit vno modo, &
8 probatio non conuenit petitioni, hæc clausula non tollit vitium contrarietatis, Capic. decis. 98. num. 8. Muscatell. cit. loc. num. 19.

Sed si modus ineptus, est expressus in libello, vide Cra-
9 uett. cons. 151. num. 4. Cassador. decis. 7. nu. 7. tit. appellat.

Secundò, limita, quòd si narrata aliqua non sunt, &
12 incompræhensibilia sunt in narratione, hæc clausula, (ius, & iustitiam ministrari) non operatur, Grammatic. decis. 105. num. 51. Crauett. cons. 151. num. 4.

Tertiò, limita, non procedere, quando est expressa spe-
11 cialis clausula, Franc. Marc. quęst. 442. Verall. decis. 124.

 par.

par. 1.

Quartò, si actio est verè
12 nulla.

Quintò, si est defectus po-
13 testatis.

Sextò, si inceptus modus
14 exprimitur, & non potest
descendere actus ex expresso, prout hęc omnia congerit, Menoch. de arbitr. Iudic. quæstion. 47.

Quò verò ad clausulam, (omni modo meliori) de
15 quo per Mari ad Grammatic.
decis. 15. num. 1. declaro, quod si est posita in fine dispositionis executiuæ non alterat, neque ampliat, nec auget dispositionem principalem, Magon. Rot. Florent. decis. 57. num. 48. Afflict. decis. 95. & 144.

Et si est posita in testamēto, an valeat, & quid ope-
16 retur? vide Mantic. de con-
iectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. num. 11. est verum quòd huiusmodi clausula est tanti ponderis, quòd facit cessare pœnam petentis plus debito, Nouar. collect. 93. n. 6. & habet vim mandati, Lanar. cons. 74. num. 1. vide Masull. ad Capic. decis. 10. num. 10.

Sed pro claritate, clausulæ veritate inspecta, scias quòd
17 quando proceditur, veritate
inspecta, censentur sublatæ omnes solemnitates iuris positiui, attento solo iure gentium, Marant. cons. 34. nu. 10. & leuiores probationes sufficiunt, Crauett. cons. 73.
18 num. 23. de qua clausula
vide collect. Nouar. 175. & Mar. ad Grammatic. decis. 15. num. 7. & an habeat locū pręscriptio, quando proceditur veritate inspecta? vide Crauett. cons. 1. num. 37.

Hæc sufficiant, dixisse ad tollendus dubietates, quæ in dies oriri vidi, & controuerti, quos effectus producāt, & operentur huiusmodi clausulæ.

D E

DE FERIIS
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Feriæ vndè dicantur.
Feriæ quotuplices sint.
Feriatis diebus, an possit procedi in causa.
Quid in causis criminalibus.

SVMMARIVM.

Feriæ vnde dicantur num. 1.
Feriæ quotuplices sint à n. 3. *ad n.* 10.
Ferijs, an possit renunciari n. 8. 9. *&* 10.
Feriæ consuetudinariæ, quæ sint n. 11.
Feriatis diebus qui actus iudiciarij fieri possunt à n. 12. *ad* 14.
An possit tractari de causa carceratorum num. 15.
An causa alimentorum n. 16.
An causa Ecclesiæ, & miserabilium personarum tractari possit diebus feriatis num. 17.
An causa possessorij num. 18.
Audientia testitium, an committatur diebus feriatis n. 19.
An possit fieri reuocatio attentatorum n. 20.
An posit fieri executio de persona, vel in bonis n. 21. *&* 22.
Feriatis diebus, an causæ criminales posint tractari, & quæ; & quid in ciuilibus nu. 25. *&* 26.
Feriatos dies, an posit tollere Rrorex à Calendario n. 27. 28. *&* 29.
Festa debent publicari per Parochum qualibet die Dominica n. 30.

In

N materijs legalibus vtilior, & frequentior est illa feriarũ, quæ necessaria videtur; &, licèt generalis sit; tamèn in dies de eis dubitatur; vnde necessarium puto de ferijs, absque furijs aliquã, differere, & planè sermonem de eis facere; vnde de pluribus videndum est. Primò, vnde dicantur feriæ. Secundo, quotuplices sint ferię. Tertio, qui actus Iuridici permittantur fieri in diebus feriatis, & in quibus diebus.

Quò ad primum: feriæ dicuntur à feriendis victimis,
1 ex eo, quia cessabant olim ab epulis, & opere, Monteleon. pract. arbitr. par. 6. quæst 3. fol. mihi 478. Rip. de noct. temp. cap. 21. num. 3. & de Angel. ad foller. pract. crim. tit. notatos capiat, num. 25. & voce pręconis olim feriæ nunciabantur, vt abstinerent à litibus, in quo Ouid,

2 *Lites vacent aures, insaneq; protinùs absint*
Iurgia, differt opus lucida lingua tua.

Et Martial. dicit:

Natalem colimus, tacete lites.

Quò ad secundum feriæ multiplices sunt, vt ex tex. in
3 l. Nullus, Cod. de fer. sed Monteleon. cit. loc. post longam, sed non vtilem explanationem feriarum, dicit in specie, quòd ferię sunt in quatruplici differentia.

Primò, sũt feriæ solemnes, & sunt illæ, quæ ad honorem
4 Dei, Beatæ Matris, & Sanctorum celebrantur, cap. final. de fer.

Secundò, sunt feriæ repentinæ, & sunt illæ, quæ inductæ sunt propter aliquem repen-
5 tem casum, puta, creandi Pontificem, vel Regem; coronandi Imperatorem, aduentum Principis, eius Natalem, vel filij; Victoriam alicuius Belli, vel alium casum repentem, & incogitatum, quæ arbitrio Superioris inducũtur, de quibus per Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 12. n. 82.

Tertiò, sunt feriæ rusticę, & sunt illæ, quæ sunt inductæ ad hominum necessitatem, vt
6 sunt, messium Vindemiarum, vel alterius temporis, secundùm loci cõsuetudinem, quæ fuerunt introductæ Romæ, & inuentor fuit Claudius Cęsar, qui de mense Octobris illas statuit, licèt asserat, de mense Nouembris per Athenienses fieri, Lips. ad Tacit. lib. 11. annal. num. 125. fol. mihi 181. quem sequitur Rendell. de Vin. cap. 2. col. 2. versic. Vindemia, fol. 21.

Quę

Quæ sunt institutæ ad hilaritatem hominum, vt publicè lętarentur, tanquam necessarium laboribus interponentes temperamentum, Senec. lib. 1. de tranquillitat. anim. cap. 1. num. 320. &
7 blicè lętarentur,
8 istis ferijs inductis ad honorem, vel necessitatem hominum potest renunciari, ex l. prima, ff. de fer. dicit Palm. diuers. iur. glos. 9. num. 32. Mauson. de caus. execut. ampliat. 1. num. 10. Et quandò est renunciatum, non possunt
9 cogi testes ad deponendum, Thesaur. decis. 39. sed hæc renunciatio, vel partium consensus, vt in his diebus feriatis procedatur, non astringit Iudices ad Iudicandum; vnde expediuntur memorialia, omnibus nota, vt in causis procedatur, D. Reg. Rouit. in rubr.
10 de ferijs, num. 6. & in istis diebus feriatis ad honorem, & necessitatem hominum non potest quis in ius vocari, Nouar. de Priuil. miserabil. pers. 52. num. 2. Et, an possit vindemiari die festiuo? vide Rendell. de Vin. fol. 22. col. 1. ad fin. vers. diebus.

Quartò, sunt feriæ consuetudinariæ, & sunt illę, quæ ex cōsuetudine sunt statutæ, ve-
11 luti, illæ carnis Priuij, & illæ æstiuæ, vel aliæ secundum loci consuetudinem.

Quibus præmissis, deuenio ad tertium, nempè qui actus possunt fieri die feriata? & dicas, quòd regularitèr: nullus
12 actus iudiciarius exerceri potest die feriata, ex l. Dies festos, Cod de ferijs, dicit Nouar. Priuil. 52. n. 1. & collect. 95. num. 1. Mastrill. de Magistr lib. 3. cap. 4. num. 194. Mut. tom. 3. capitul. Siciliæ cap. 51. num. 10. de Marin. resol. quotid. cap. 118. quod intellige procedere, nedum
13 in ferijs solemnibus, vel repentinis; sed etiàm inductis, & rusticalibus, in quibus non potest quis in ius vocari, ex Nouar. cit. loc. vt supra dixi.

Quòd limitatur, non pro-
14 cedere in infrascriptis causis, quæ possunt tractari in istis diebus feriatis, videlicet.

Primò, causæ carceratorū possunt tractari, & ipsi relaxari, & excarcerari, & cogi ad
15 dandam cautionem de se præsentando; causę enim carceratorum dicuntur fauorabiles, & piæ, Nouar. ibid.

Secundò, causæ alimentorum, Reg. Rouit. in rubr. de fer. num. 5. qui de alimentis
16 præsentibus, seù futuris, nō autem pręteritis intelligit.

Tertiò, causæ miserabilium personarum, & Ecclesiæ, dūmodò Ecclesia, sit actrix, idest
17 si agat contra laycum, secùs, si laycus

si laycus ageret contra Ecclesiam, Nouar. ibid.

Quartò, causa possessorij, Capp. Tolos. decision. 159. Achill. de Grass. decision.
18 vnic. tit. de fer. Nouar. collect. 95.

Quintò, Audientia testium potest committi die feriata,
19 Crescent. decision. vnic. tit. de fer. Nouar. collect. 95.

Sextò, Reuocatio attentatorum; potest fieri die feriata,
20 Amat. decision. 26. Nonar. collect. 95.

Septimò, debitor non potest capi die Festiuo, de Angel. ad Foller. pract. Crimin.
21 citat. tit. notatos capiat, nu. 26. contrarium tenet Mauson. cit. ampliat. 1. num. 5.

Octauò, non potest fieri executio die festiuo, & potest impunè resisti. Reg. Rouit.
22 citat. rubr. de fer. num. 8.

Et si huiusmodi actus fuerint facti, & sententiati diebus feriatis, sunt nulli, & nō
23 possunt confirmari, neque in secunda instantia, neque partium consensu ratificari, Gratian. decis. 144.

Quod tu intellige, esse prohibitū, actus fieri in dieb⁹ festiuis ad honorem Dei, Peguer. decis. 53. num. 3. nam
24 in illis ad honorem hominū, multa possunt fieri, & præsertim executio sententię potest fieri in die festiuo ad honorē hominis, Capp. Tolos. decision. 158.

Hæc sufficiant in causis ciuilibus; quid dicendum in causis criminalibus? dicas tu
25 quòd causæ criminales ordinariæ in diebus festiuis nullo modo tractari possunt, & etiā si Iudex habeat potestatem procedendi summariè, vel de facto, Marin. cit. loc. num. 4. quamuis captura informationis, & personæ videatur permissa die festiuo. Dicit de Angel. citat. loc. num. 23. & seq. & maximè quando sunt
26 delicta grauia, & periculum est in mora, Rouit. ibid. nu. 10. quòd debet fieri absque scandalo, cùm ex Euangelista habetur: Non in die Festo, nè fortè tumultus fieret in Populo, Caualc. de Bracch. Reg. par. 2. nu. 23. fol. mihi 59.

In causis verò criminalibus, & grauibus, an possit procedi die feriata? vide quæ dixi in tit. de Offic. delegat. cap. 3. num. 1. & seq.

Vlterius sciendū est, quòd Prorex potest tollere à Calēdario dies festiuos, sibi visos,
27 ne fiant lites immortales, & sic seruatum fuisse per Claud. Cæsar. consulem, & ad eius imitationem, sic obseruasse Ducem Oxuni, Siciliæ Proregem, qui à Calēdario, multos

tos dies feriatos abstulit pro litium expeditione, quarum euentus, cùm ad longum
28 protrahatur, in maximum Reipublicæ præiudiciũ resultat, Principis enim est ferias indicare Tribunalibus pro Iudiciorum administratione, ex tex. in l. à nullo Cod. de
29 fer. quod intellige, tàm de ferijs vindemiarum, quàm messium ad colligendum fructus introductis, l. Præsides, ff. de fer. & in l. Hispaniarum vocantur feriæ tonnariarum, & candamelarum, hęc omnia, Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap. 4. à num. 187. ad 189.

Pro coronide sciendum, quòd festa sunt publicanda per Parochum Ecclesiæ qualibet die Dominica, prout
30 etiam Vigilię, & quatuor tépora, & alia, ex Conç. Trident. Sess. 25. tit. de delect. cib. ieiun. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 20. num. 34. & 35. quem vide, & Ragucc. de Stat. Animar. fol. 135. num. 37.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Citatio prima Iudicij, an possit fieri die feriata in causis criminalibus, in quibus proceditur modo extraordinario?

Non summatur, ex quo id, quod in argumento.

Die septima mensis Martij 1634. in qua celebratur festiuitas gloriosi Thomæ de Aquino, fuerunt citati ad informandũ, & ad capitula, per hanc R. A. Petrus Maijetta, & alij Terræ Auellarum, cum Bracchio M. C. V. de furtis, & alijs delictis, contra quos procedebatur ad modum belli. Ego, qui eorum partes tuebar, dicebam, citationem esse nullã, ex quo dicta die feriata fuerũt inquisiti citati, & per consequens, non poterat procedi ad contumaciam, cùm extrema non confirmantur, robur Iudicij effugit; ex quo die feriata est inchoatum. Fiscalis Paulus Laurenzanus, replicabat; citationem validam, & procedi posse, ex quo ad modum belli, & sic modo inusitato procedebatur, & inferebat, quòd sicuti potest procedi in diebus feriatis, & ferri sententia in eosdem diebus feriatis, ita, & citari. Vnde pro dilucidatione huius quęstionis, & claritate huius difficultatis; oportunè deueniẽdum arbitror ad articuli disputationem

sputationem, nempè, si citatio possit fieri die feriata? Et antequam ipsius materiam aggrediar, est aduertendum, quòd si in loco Iudicij relaxatur citatio, quæ debet intimari in alio loco, & in loco intimationis seruatur aliqua festiuitas propter aliquam causam; sed in loco Iudicij non erit festum; citatio facta in loco intimationis, vbi festiuitas celebratur, est nulla, nullum habet effectum, & nullius momenti est.

Et è contra, si in loco Iudicij est festum, & non in loco intimationis, valet citatio duplici ratione. Prima, quia citatio potest expediri qualibet die, etiam feriata. Secunda, quia attenditur locus Iudicij, non autem citationis; expressè cauetur. ex Rit. 116. & 117. & ibi Carauit. & Franc. Ant. de Iudic. robert. ; de liquid. Instrum. Consider. 4. num. 32. ad fin. Foller. pract. crimin. tit. vel eos verbaliter citari faciat, num. 36. Et hæc est ratio, quam Fiscalis afferebat posse citari die feriata, quia potest expediri die feriata.

Alij dicebant, quòd citatio est principium, & fundamentum, immò quoddam præambulum ad Iudicij perfectionem cap. quoniam contra de probat. vnde debet fieri die permissa, & licita ad Iudicium.

Ego verò distinguendum arbitror, aut sumus in Iudicio ordinario; aut verò in extraordinario, & sic in causis, in quibus proceditur, vel ex delegatione, vel ad modum belli, vel ex abrupto, vel Palatino modo, siuè dispensatiuo; vel alio modo extraordinario.

Primo casu; Foller. practic. crimin. tit. vel eos verbaliter citari faciat, asserit, duos esse Ritus, inter se contrariantes. Primum, nempè, mandantem citationem die feriata factam valere, & citationem die non feriata, comparere teneri. Alterum verò statuentem, datam citationis fieri posse die feriata; tamen citari die non feriata; sed non vltrò progreditur, reconciliando contrarietatem Rituum. Parcat mihi tantus insignis; & famosus author, & inter criminalistas non secundum locum obtinens, nam non benè aduertit Ritus prædictos, duo sunt 116. & 117. sed non contrariantur, immò idem statuunt; Ritus enim 116. verba huiusmodi sunt. Item seruat dicta Curia, quòd citatio debeat fieri die non feriata, vt compareat die non feriato. Alter Ritus 117. dicit, quòd data

cita-

citationis poteſt fieri die feriata; tamen debet citari die non feriata,& hæc ſunt verba: Item prælibata Curia ſolet ſeruare hanc practicam,quòd data commiſſionis cuiuslibet, vel data citationis cuiuſcumque poteſt fieri ſub quacumque die,etiam feriata,die etiam paſcali; & ea, quæ occurrunt in dicta commiſſione, vel citatione, ſi ſit actus iuridicus, debet fieri die non feriato,puta, debet quis citari die non feriata.

In tantũ, quòd,cùm Ritus vnum, & idem dicāt, nempè, quòd citatio debet fieri die non feriata, errauit Foller. aſſerendo contrarietatem Rituum.

Eſt benè verum, quòd duę adſunt opiniones, vna nēpè, affirmans, citationem die feriata factam,valere,& eſt Vāt. in tract. de nullitat: tit. de nullitat. ex defectu citationis, num. 66.

Altera, pro negatiua concludens,& ſic, non valere, & quòd non valeat, nedum Foller. cit. loc. ſed Carauit. in Rit. 116. per tot. Franc.Ant. de Iudic. robert. de liquidat. inſtrum. conſid. 4. n.32. Viu. deciſ. 274. n.13. vbi aſſerit,ſic fuiſſe pluries iudicatum in illa Regia Audientia Barenſi, Regens Rouit. rubric. de fer. num. 9. Et iterum in prag. 3. de citat. num. 14. ratio potiſſima eſt, quā ſupra dixi; quòd tempore feſtiuo Iudicis officium conquieſcere debet, & dicitur ſuſpenſum, & ex alienigenis ſic concluſiuè firmat Peguer. deciſ. 53. vbi habes, quid diebus feriatis poſſit fieri,quem vide.

Si ſecundo caſu, & ſic,quādo proceditur modo extraordinario, eſt diſtinguendum; aut tractatur de citando die feriata,& ſic inchoando Iudicium criminale;aut verò procedendo die feriata. Si primo caſu, ſumus in citatione indiſtinctè, non poteſt fieri citatio, maximè ad informādum, vel ad Capitula,ſiuè alio modo,ex quo inquiſitus vocatur, ſiuè coarctatur ad comparendum, & tunc, quia citatio eſt præambulum quoddam, ſiuè fundamentum proceſſus, vt ſupra dixi, cùm initium proceſſus legitimum eſſe debeat, citatio facta die feriata non valet.

Si verò ſecundo caſu, in procedendo;duę ſunt opiniones ad inuicem contrariantes. Prima,nempè,quòd non poteſt procedi, neque acta Iudicialia fieri die feriata ad honorem Dei,citrà defectum nullitatis; altera, & ſic è contra, quòd poſſit procedi, &

maximè contra latrones, & quòd acta valeant.

Pro prima, Peguer. decis. 53. n. 3. motus ex tex. in l. dies festos, Cod. de fer. ea ratione; quia tempore festiuo suspenditur iurisdictio, & impeditur illius exercitiũ, & Peguer. ampliat extendi, tàm ad dies feriatas in honorem Dei, & Sanctorum, quàm ad ferias repentinas, quas Supra narraui; feriæ enim repentinę adęquantur ferijs ad honorem Dei; cùm illæ propter ius publicum, & Diuinum parificari, & pari passu ambulare, Peguer. ibid. asserit, sequitur Magon. decis. Lucens. 25. num. 36. Leonard. in pract. Official. cap. 13. n. 10. & ratio rationis potissima illa est; quia in diebus festiuis, maximè ad honorem Dei, qui cum maxima veneratione obseruandi sunt, & Ecclesiæ frequentandæ, diuinis officijs deuotè, ne ab illis Christiani se abstrahant, strepitus Iudiciorum conquiescere debet, Quarant. in Summ. Bullar. titul. dies festus, vers. cùm verò; videndus tamen est Menoch. de arbitr. Iudic. quæst. 30. num. 1. & seq. Quod ampliatur procedere, etiam si procedatur dispensatiuo modo, vel ex abrupto, siuè ad modũ Belli, siuè extraordinario.

Quicquid tamen dictum sit, vt verum fatear, practica est, vt in causis contra crassatores, armantes campaneam, quietem publicam perturbantes, cõtra quos intrat potestas militaris, proceditur etiam die feriata, sic se habet practica, quæ à nemine denegari potest.

D E

DE EVICTIONIBVS Cap. I.

ARGVMENTVM.

Euictio an debeatur, si euincitur aliquod corpus ex multis venditis.

SVMMARIVM.

Euictio an debeatur, si euincitur aliquod corpus particulare ex multis venditis num. 1. & 2.

D. Caroli Iesualdi Principis Venusij laudes num. 1. & 2.

Euictio an possit tolli pacto contrahentium n. 3. & seq.

Euictione secuta, & re effectualiter ablata, si venditor eam recuperauerit, an cogatur emptor illam recipere n. 12. & seq.

Euictio an debeatur, si creditor sciuerit rem alienam, vel alteri obligatam num. 10. & 11.

N addit. ad Grã matic. decis. 21. aliqua, materiã euictionis concernẽtia tractaui, & ne ibi prolixus viderer, promisi, hic separatum capitulum facere pro imminenti, & sequenti quæstione, quæ sic se habet.

Est inquam quæstio, si vendantur plura corpora, & vnũ tantùm fuerit euictum, an emptor pro omnibus de euictione agat, vel pro illo euicto, & ablato tantùm: exemplum: si fuerit venditum castrum cum Iurisdictione, introitibus, aquæductis, Molendinis, & alijs corporibus, si aliquod corpus euincatur, an venditor teneatur de euictione pro omnibus, vel tantùm pro corpore euicto? occurrit, & est magna controuersia, & spatio quatraginta annorum ferè ventilata ex causa venditionis factæ per D. Federicum Tomacellum, tũc patronum Montis-

Montisfuscoli, & Casalium Domino D. Carolo Iesualdo, tūc Principi Venusij, emptori, cuius animam ęterna gloria frui probabiliter habetur ex gratia Dei, stāte sua exemplari vita, & particulari cura pro releuamine oppressorū, & omnium vaxallorum subsidio; quolibet enim triennio iunctam deputabat, in qua interueniebant peritissimi, & conscientiati legum professores, & insignes Theologi, statum suum visitantes, oppressos releuantes; &, si inueniebant vaxallos ab officialibus grauatos, releuamen procurabant, nempè, si erant prouentati absque causa, vel in prouentu grauati, restituebāt de pecunia Principis, & alias vtilitates subditis in dies præbebant, quod iuri consonum est, & ab ęquitate non alienū; Officiales enim Baronales, vt eorum Dominis complaceāt, semper cōpositiones faciunt, prouentus procurant, carcerādo de facto vaxallos, & alias violentias inferendo, sub illo, brocardico communi carceres, faciunt prouētus; compositio enim non debet indifferentèr cum omnibus fieri; sed cum illis, qui non amplius in crimen inciderint, Grammatic. vot. 9. & vot. 35. & debet præcedere remissio partis quærelantis, licèt aliquando possit fieri transactio sine partis remissione, vt, Deo Duce, aliàs dicam; & quando fuerit compertum, compositionem fuisse factam indebitè, & ex causa non iusta, officialis, illam faciens, tenetur de cōcussione, Carauit Rit. 276. num. 5. & quamuis pecunia peruenerit ad Fiscum in Tribunalibus Regijs, vel ad Curiæ Coadiutorem, in Curijs Baronum, potest agi contra officialem, qui eam extorsit, Vrsill. ad Affl. decis. 88. ad fin.

Vnde pium opus, & debitū exercebat officium ille Christianissimus Princeps in restitui faciendo vaxallis grauatis extorsiones commissas, & cōpositiones extortas; ò quàm bonum, & quàm iucundum, immò sanctum, & in æternū laudabile, vaxallos habere vigilem Dominum circa eorū commoda, qui quodāmodo quid diuinitatis habent, & circa ea, quæ Principem decēt, & quę concurrere debeant in eo, vt rectè gubernet populū, sibi commissum, feci paruum sermonulū de Regimine Principū cap. 1. cui te remitto.

Sed, quia limites transcendi, ad Officium Principum eleuatus, redeo ad institutum; Venditio Montisfuscoli, & Casalium fuit generaliter facta

cta cum Iurisdictione Ciuili, Criminali, & mixta, primis causis, primis, & secundis appellationibus Baiulationis; Portulaniæ, & Actuariatus, introitibus, & quamplurimis alijs corporibus, & nonnullis alijs priuilegijs, & clausulis, de quibus si aliqua dixerim in præcedenti tractatu, tit. de remission. causar. de alijs, Deo Duce, aliàs dicam; & post paucum temporis spatium, fuit compertum, aliqua corpora in venditione expressa, deficientia, & alia euicta, & fuit hæsitatum; si emptor poterat
1 agere de euictione, & videtur prima facie, quòd non, ex l. 1. Cod. de euiction, exemplum habetur in hæreditate vendita, cuius aliquo corpore euicto, vel re particulari, euictio non debetur, Vrsill. ad Afflict. decis. 81. num. 3. verùm, quia in præsenti venditione erant expressa omnia corpora specificè, & sigillatim vendita, & hæc est cautela, qua vtuntur DD. vt exprimantur omnia corpora, ad hoc, vt euictio cadat, Vrsill. citat. loc. nu. 6. &
2 sunt interposita quamplura decreta in Sacro Consilio ad fauorem Principis emptoris, ex causa deficientiæ aliquorũ corporũ, & euictionis secutę.

Et authoritate Vrsilli fretus, sic ego respondebam ad fauorem Fabritij Mascambruni, qui in medio officij Iudicatus Magnæ Curiæ Vicariæ, quod diligentia, & probitate exercebat, Terram vniuersæ carnis egressus, gloriam Dei est ingressus, in affictu sibi facto Castri Ginestræ per Leonardum Battinellum, & iterũ in causa D. Fabritij Carrafa affictatoris Castri Sanctę Mariæ Ingrisonis contra Carolũ Longo, dicti Castri Dominũ, & pluries hoc occurrit.

Sed, an contrahentes possint pactum facere, quòd non teneantur de euictione, neque ad prætij restitutionem?
3 accidit in eadem venditione, in qua est inter partes conuentum, vt venditor pro quibusdam corporibus non teneatur de euictione, & fuit dubitatum; si re euicta, hoc pactum valet, & euictione non possit agi? pro parte venditoris dicebatur, pactum valere, ex adductis per Franch. decis.
4 239. in qua Amendol. nu. 1. distinguit, quòd: aut pactum fit à venditore, qui non vult
5 teneri de euictione, licèt res vendita à quocumque euincatur, & tunc vendẽs ad prętij restitutionem cogitur: aut verò vltrò progrediũtur ver-
6 ba promissionis, & in specie dicat, non teneri, si euincitur
7 à Titio, & tũc, ex quo expressa est

est persona, à quo non teneri voluit, non tenetur, nec de euictione, nec ad restitutioně prætij, & sic dicit esse de mente Marsil. sing. 656. licèt in hoc articulo Viu. decis. 152. n. 3. concludat; quòd, quamuis pactum adsit, non teneri de euictione, nō tollitur præ-
8 tij restitutio. Ego verò dicebam, venditionem fuisse in dolo, ex quo vendidit rem nō suam, quo casu euictio debetur, ex Tiraquell. de retract.
9 ad fin. tit. n. 30. quotiescumque enim venditor scit rem esse alienam, vel alteri obligatam, tenetur de euictione,
10 & è contra si emptor sciuerit, rem esse alienā, siuè alteri obnoxiam, & emerit, nedum de euictione agere non potest, verùm etiam prætij restitutionem petere non valet, Carocc. decis. cas. 199. Rota Genuens. decis. 190. Put. de-
11 cis. 257. num. 2. lib. 2.

Et in eodem Iudicio occurrit alia dubitatio; si fuerit res euicta, & effectualiter abla-
12 ta à manibus emptoris, inde venditor, tanquam author laudatus, illam recuperauerit à manibus actoris, & obtulit restituere emptori, an euictio intentata prosequatur; vel emptor cogatur rem euictam ad se recipere pro euictione sequuta, & interesse, ex eo prouenientc, euitandis? Ego dicebam, non teneri emptorě rem euictam recipere, re non integra, ex infra dicendis, & ordine Excellentissimi Domini Principis Venusij Neapolim me contuli pro hoc articulo discutiendo cum Partenio Pategna Aduocato Primario benemerito, omni virtutum genere ornato, ipsius Domini Principis causas agěte, cum quo sermonem habui, & mihi dicebat, emptorě cogi ad recipiendum rem sibi euictam, & ablatam. Ego cōtrarium substinui, & tunc allegationes feci, quas placet, ne sudores deperdantur, hic inserere, cùm multa in illis colligantur, ad hanc materiā facientia.

In anno 1589. die 1. Septembris quondam D. Federicus Tomacellus vědidit quōdam D. Principi Venusij Terram Montisfuscoli, & Casalia, & inter alia corpora extat venditum, & assignatum officium Actuariatus dictę Terræ, & Casalium in illis verbis, positis in assertiua; videlicet.

La Mastrodattia delle prime, seconde, e terze cause, e nel detto officio di Mastrod'atti di detta Terra, e Casali predetti, che se tiene in feudum vi è incluso l'officio di Mastrod'atti di detta Terra, e Casali, e delle prime cause di detto Casale

Casale di Santo Pietro, e delle seconde, e terze cause di detta Terra, e Casali predetti, che se possedeuano per detto quondam Sig. Marchese di Vico al tempo si fè la cōpra predetta, & altri emolumenti in quello, poi per lo detto Sig. Federico agregati, atteso il resto se possede titulo particolari dal magnifico Bartholomeo Cutillo.

Cum promissione defensionis, & euictionis in forma, tradita in his verbis, videlicet.

Et respectu Magistri actatus per dictum Dominum Federicum possesso titulo particulari, & empti à supradicto quondàm Domino Bartholomęo Cutillo, dicti, magnificus Laurentius quo supra nomine, & Dominus Federicus insolidum, vt supra; promiserūt defensionem, & euictionem generalem ipsius ab omnibus hominibus, omnibus partibus, corpore, Vniuersitate, Collegio, & personis alijs quibuscumque publicis, vel priuatis, Ecclesiasticis, vel secularibus, eundem Dominum Principem emptorem, & eius hæredes, & successores fortè turbantibus, molestantibus, vel inquietātibus, aut ius, titulum, siue causam, aut actionem aliquā habentibus, seù habere prætendentibus, & allegantibus in, & super dicto officio Magistri actatus, empti à supradicto quondàm magnifico Bartholomæo Cutillo, per dictum Dominum Federicum, possesso titulo particulari; vt supra, vel eius iuribus, rationibus, & pertinentijs, aut possessione, proprietate, & dominio; seù ratione illius, & tam super petitorio, quàm super possessorio, ac dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis ex eis, & tàm in agendo, quàm in defendēdo, seù conueniendo, quoties, & quando fuerit oportunum, cū declaratione, & pacto quòd, si fortè sequeretur euictio iurium dicti officij Magistri actatus, titulo particulari possessi, & empti à dicto quondā magnifico Bartholomæo Cutillo, vt supra, eo casu, dicti Dominus Pompeius, & Dominus Federicus insolidum teneantur soluere prætium ipsius ad rationem ducatorū sex pro centum, & expensas faciendas in litibus mouendis super dicto officio Magistri actatus, firmis remanentibus actionibus pro eo pluri, quòd valeret contra dictum Cutillum venditorem, quia sic fuit expressè conuentum inter ipsas partes, dictis nominibus, atque promissum.

Inde per Regiam Curiam fuit hoc officium Domino

Principi ablatum,& eius capta possessio die 19. mensis Octobris 1592.vt in processu fol. 58. qua euictione sequuta, fuit denunciata Domino Federico die 12. Octobris 1595. vt fol. 10. & iterũ fol. 139.& D. Federicus in auctorem laudauit Bartholomæum Cutillo, vt fol. 58. & seq.

Et factis nonnullis actis super euictione sequuta dicti corporis, & aliorum corporũ assignatorum, partes conuenerunt, dictas differentias compromittere, vt ex compromisso die 4. Nouembris 1608.in quo proferuntur hęc verba.

Et consentendono al presente comprom sso.restano de accordo,che ricuperandose la detta Mastrod'attia, che esso Marchese comprò dal detto Cutillo,& consignata sarà al detto Prencipe, suoi heredi, & successori, in tal caso le debbia restituire tutta quella quantità, che se dechiararà dalli sopradetti arbitri per il prezzo capitale di detta Mastrod'attia, Se conuene anco, che il detto Prencipe habbia à cedere, sincome da mò per allora fatta detta liquidatione da detti arbitri, & è contra detto Prencipe quatenus opus est, & non aliter, cede, & renonza à beneficio di detto Marchese tutte, e qualsiuogliano raggioni, & attioni,che forse, nunc, & infuturum le competono, ò potessero competere contra detto quondam Bartolomeo Cutillo, & sopra suoi beni per causa di detta Mastrod'attia. Et finalmẽte s'è conuenuto,che il detto Prencipe nel tempo di detta liquidatione, vt supra, habbia similmente à cedere, e renuntiare, sincome, da mò per allora, & è contra quella fatta, cede, e renonza a beneficio di detto Marchese ogni raggione, & attione, che forse le competesse, ò potesse competere, & spettare, nunc, & in futurum sopra la ricuperatione di detta Mastrod'attia, ò prezzo di essa recuperando dal Fisco, & heredi di detto quondam Bartolomeo Cutillo, qui vendidit rem non suam, già che à detto Prẽcipe non li può spettare altro, sol che la Mastrod'attia, ò valuta, ò prezzo di essa.

13 Verùm, quia compromissum non aliter fuit prosequutum,nec compromissarij sententiarunt, neque vllo modò super articulo prædicto iudicarunt, deuoluta causa ad Sacrum Consilium: & ipsa prosequuta pro parte Principis, fuit dictus D. Federicus condemnatus, & fructus dicti officij fuerunt liquidati in annuis ducatis quatuorcentum quinquaginta, vt ex decreto lato sub die 1. Decembris 1621. vt in processu fol. 435. de quo, interposita reclamatione fol. 442. & 444. facto verbo,

verbo, fuit interpositum decretum, & fructus prædicti fuerunt taxati in annuis ducatis quatuorcentum, vt ex decreto sub die 16. Iannuarij 1625. vt fol. 460. à tergo.

Sed cùm in anno 1620. pro parte Baliarum Excellen-
14 tissimæ Dominæ Pincipissæ Venusij fuerit instatum, dictũ officium restitui, & per Sacrum Consilium fuit prouisũ, quòd restituatur, & fuit restitutum, & consignatum dictis Balijs, licèt per paucum tempus detentum, fuit enim Sacro Monti relaxatum, quòd hodie possidet.

Nuper verò, pro parte dicti Sacri Montis offertur, dictum officium recuperatum à Regia Curia. & illud rèstituendum esse D. Principissæ, illáq; ac cogendam esse ad illud
15 recipiendum; instat ex capitibus infrascriptis,

Primò, ex instantia facta per Balias, & decreto, eius vigore interposito, iuxta regulã, quòd semel placuit.

Secundò, virtute pacti, in compromisso appositi in illis verbis: *Ricuperandosi là Mastrod'attia comprata dal Cutillo, & consignata sarà al Prencipe, ò suoi heredi, & successori, in tal caso debbia restituire tutta quella quātità, che se dechiarará dalli predetti Arbitri per il prezzo del capitale di detta Mastrod'attia.*

Auget hanc prætensionem; ex quo super lite, factum est cõpromissum, non posse de euictione agi, ex l. si dictum
16 §. si compromisero ff. de euiction.

Tertiò, ex regula, quòd de euictione agi non potest, nisi res effectualiter sit ablata.
17 Thesaur. decis. 102. Ricc. decis. 140. ad fin. to. 4.

Quartò, quia hoc officium fuit ablatum per Regiam Curiam; & sic facto Principis; quo casu de euictione non agitur; ex illa regula, quòd, quando facto Principis res aufertur, venditor de euictione non tenetur, vulgatis iuribus.

Quintò, quòd licet res sit ablata, quando tamen vendi-
18 tor illam recuperat, & offert emptori, tenetur recipere, & non cadit euictio, ex Franch. decis. 145.

Quæ omnia prima videntur fronte valdè stringere, & D. Principissam cogendam esse ad officium prædictum recipiendum, & ad euictionem non teneri.

Tamen, veritatem intuendo, D. Principissam non te-
19 neri ad officium prędictum recipiendum, immò, Sacrum Montem vti hæredem quondam Federici Tomacelli venditoris,

ditoris, teneri ad annuos ducatos quatuorcentum pro dicto officio euicto appraetiatos, & per Sacrum Consilium virtute decreti liquidatos, ex infrascriptis in iure validissimis rationibus demonstratur.

Et ad id demonstrandum,
20 adducitur. Primò id, quòd supra ostensum est; nempè, quòd dictum officium est euictum, & cum effectu ablatum à Regia Curia, per quam fuit illius capta possessio; & ablata proprietas, atque abdicata virtute decreti die 19. Octobris 1592. vt in processu fol. 58. Adeò, quòd Dominus Princeps illud detinuit, nisi per triennium, & ab illo tempore vsque ad præsens, quo currunt quadraginta anni, nō aliter Dominus Princeps possedit, sed statim, recuperato officio à Regia Curia, Sacer Mons illud possedit, percipiēdo fructus affictus, singulis annis; quo casu dicitur, euictionem esse sequutam, possessionem, & rem ablatam esse, & constare de euictione, ac venditorem teneri de euictione, l. si seruus venditus, ff. de euict. Gratian. discept. forens. cap. 3. num. 7. & cap. 20. num. 5. Carocc. decis. 96. num. 3. & Surd. decis. 22. num. 7. Magon. decis. Florent. num. 4. & emptor, non solùm recuperat prætium, sed omne interesse, & expensas factas, l. Titius cùm decederet, ad finem versiculi, non enim prętium, ff. de actionib. empt. Ricc. ad Franch. decis. 555. ad medium, ad quas expensas dictus emptor se obligauit, vt in dicto instrumento emptionis; & non est aliud quærendum; tantò fortius, cùm euictio fuit venditori denunciata, & per ipsum laudatus auctor Bartholomæus Cutillo, à quo causam habuit, vt supra dictum est.

Secundò, quia in venditione adsunt pactionata verba, continentia specialem
21 euictionem, nempè; in casu euictionis, teneatur venditor ad rationem ducatorum sex pro centum, cuius vigore extant duo decreta Sacri Consilij, parte audita; causa cognita, etiam in casu reclamationis interposita, per quæ fructus dicti officij fuerunt taxati in annuis ducatis quatuorcentū, vt supra dictum est, quo casu succedunt duæ iuridicæ conclusiones, quarum. Prima, quando venditor euictionem promictit, pręcisè ad euictionem tenetur, Staiban. cons. 40. num. 7. Secunda, quandò decreta prædicta in rem iudicatam transitum fecerunt; operātur, quòd, quādo agitur

de

de euictione, & sententia euictionis est transacta in ré iudicatam, quamuis res effectualiter ablata non sit, venditor adhuc de euictione tenetur, sic decisum refert Thesaur. decis. 102. num. 2.

22 Tertiò, quia res, vt prædicitur, fuit per Regiam Curiã cũ effectu ablata, & abdicata possessio per Regiam Curiã, & spatio quadraginta annorũ D. Princeps priuatus, & in iure clara est conclusio, emptorem non cogi recipere rem sibi euictam, & ablatam, inde per emptorem recuperatam, Ann. singul. 174. & iter. cons. 15. Benintend. decis. Bonon. 13. quem sequitur Amend. ad Franch. decis. 145. num. 2. Mangil. in tract. de euict. quęst. 183. n. 15. & Gusman. tract. de euict. cap. 36.

23 Ergo nullo iure potest emptor compelli ad illud recipiendum; immò calculum fieri de fructibus, liquidatis per Sacrum Consilium ad rationem ducatorum quatuorcentum quolibet anno pro executione decretorum, in rem iudicatam transactorum.

24 Non obstant in contrarium adducta; & primò, non ostat, quòd Baliæ semel hoc officiũ receperunt, quo casu per ipsius consignationem factam, censetur euictio extincta, tũ quia Baliæ non poterant, nisi vtiliorem rem pro pupilla excogitare, & cùm huiusmodi receptio cõtra expressum pactum in instrumento appositum sit, & re non integra, idest deteriorata, vt infra dicam, censeatur pupillæ damnosa, & per consequens non poterant Baliæ præiudicium inferre, vulgatis iuribus, & etiam ex capite restitutionis in integrum eidem Principissę succurrendum est; cum etiam, quia promissio euictionis est tanti ponderis, quòd debetur, etiã si rei euicta in aliam transeat speciem, vel si loco rei euictę, fuerit aliud subrogatum, Mastrill. decis. Sicil. 36. Accedat, quòd restitutio non habuit effectũ, & Baliæ non possederunt; sed Sacro Monti fuit restituta possessio, vt supra dictum est.

25 Non obstat secundum, nẽpè, quòd in compromisso adsit illud pactum, vt D. Princeps teneatur illud recipere, post quam fuerit à Regia Curia recuperatum, quia pactum illud est collatum in iudiciũ arbitratorum, & sic conditionalę, quatenus per arbitratores fuerit pronunciatum, & arbitri non aliter determinarunt, taxarunt, nec iudicarunt, censetur pactum extinctum, & actio euanescit; immò per

Sacrum

Sacrum Consilium fuit pro emptore iudicatũ, & fructus liquidati in annuis ducatis quatuorcentum. Et quamuis arbitri pronunciassent, quomodocumque res euincitur, tenetur venditor de euictione, Gratian. discept. forens. cap. 227. num. 7. Gamma decis. 7. n. Et etiam si adesset pactum, vt euictio non debeatur, debetur tamen prætium, tantò fortius in casu nostro, in quo est facta venditio rei alienæ, argumento eorum, quæ dicit Gratian. discept. forens. cap. 234. n. 5. & 6.

Non obstat tertium, quia res, cum effectu, & realitèr fuit ablata, & possessio, siue dominium abdicatum, vt supra dictum est,

Non obstat quartum, quòd res est ablata, facto Principis, quia illa regula recipit duas limitationes. Primam procedere in Vniuersitate, Verall. decis. 318. par. 3. Thesaur. quæstion. forens. libro 4. quæst. 10. Secundam, quando in contractu venditionis deficit promissio euictionis, quę cum in casu nostro sit promissa per verba superius relata, sequitur, quòd euictio debetur, vt refert decisum, Thor. 2. tom. comp. decis. verbo euictio fol. mihi 182.

Non obstat quintum, ex adductis per Franch. decis. 145. quia ibi oblatio rei euictæ, & sic res euicta non erat deterioris conditionis effecta, sed fortè melioris, vt idem Franch. dicit n. 1. sed in casu nostro, res est deterior, vt infra demonstrabitur, ergo, casus de Franchis non potest huic adaptari.

Et quatenus recipere co-
26 geretur, se offert dubium, an recipiat, prout extat, & sic cũ fructuum minoratione, ac detrimento; officium enim hoc ad præsens non reddit fructus ipsi Sacro Monti, nisi pro annuis ducatis ducentis septuaginta, & idem Sacer Mons apponit rem, prout extat, restitui debere, cùm quælibet res, tractu temporis incremẽtum recipit, & detrimentum, & prætium augetur, & diminuitur. Auget eius fundamentum in verbis positis in compromisso: *Poiche al Prencipe non le spetta altro, che la Mastrodattia, ò valuta, ò prezzo di essa.*

Pro parte D. Principissæ
27 fundatur, prætium æstimari debere secundum fructus, quos hodie producit, & sic considerandum esse præsens tempus in infrascriptis.

Primò, vera est regula, quòd quælibet res, cursu temporis
28 potest effici deterioris, vel melioris conditionis, tamèn cùm

cùm per Sacrum Consilium fuerunt per trina decreta fructus taxati in ducatis quatuor centum annuis, & ab illo tempore vsque, ad præsens est res deteriorata, cùm inter illud primum tempus, & sic euictionis, & præsens, & sic restitutionis præcesserit cursus quadraginta annorum, & prętium est fundamentum primum æstimationis, sequitur quòd res æstimanda venit, ex redditu, siuè fructu, quē produ cit, l. si quos Cod. de reiscend. vendit. & l. si fundus, ff. de reb. eor. Ioan. Andr. de Georg. allegat. 1. num. 1. & quòd debeat attendi præsens tempus, affirmat de Franch. decis. 297. num. 1: & quòd debet attendi valor tempore euictionis sequutæ appretiatæ testatur Magon. decis. Florēt. 110. n. 1. ad fin. Non enim tenetur emptor recipere rem euictam, deterioris conditionis affectam, Franch. cit. decis. 145. num. 1. Mangil. in in tractat. de euiction. quæst. 183. n. 15. Guzman. in tract. de euict. cap. 56 versic. contrarium. Sed sic est, quòd hoc officium fuit taxatum per S. C. in annuis ducatis quatuorcentum, & ad præsens non reddit, nisi pro ducentum sep tuaginta, vt idem Sacer Mons per plures annos recipit, cum euictio est quanti interest, l. cum successores in fin. Cod. de euictionib. sequitur, quod fructus sunt æstimandi secundum prçsens tempus, & Sacer Mons supplere tenetur.

Non obstat illud motiuū,
29 quòd hoc officium est obnoxium augmento, & detrimento, nam plus, & minus potest locari; quia respōdetur, quòd, illa regula, quę se offert; quòd, quando in venditione consideratur mutuum, periculum, nempè, posse cōtingere sequi augmentum, & diminutionē, & venditor de euictione non tenetur, ex Menoch. cons. 87. & 84. lib. 1. Surd. cons. 576. num. 11. lib. 4. declaratur procedere, quandò in contractu non adest clausula, vt de euictione teneatur, sic testatur Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 520. nu. 30. Sed sic est, quòd in casu nostro est promissa euictio, vt supra dictum fuit. Ergo

Ex quibus omnibus concluditur, D. Principissam, oblationem factam rei euictæ recuperare, recipere compelli non posse, & dato, quod compelleretur, præsens tempus, & fructus ipsius considerari.
Et sic iudicandū fore, censeo.

D E

De Priuilegijs, & eorum prioritate
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Barones habentes æquale Priuilegium, quis præferatur.

SVMMARIVM.

Barones habentes æquale Priuilegium, quis eorum prefertur à n. 1. ad n. 12.
Priuilegium primum, an reuocetur per secundum, ibidem.
Limita, nisi contrarium appareat num. 9.
Limita nisi adesset specialis reuocatio, ibid.
Non censetur reuocatum primum, si in secundo adesset clausula, non obstantibus Priuilegijs num. 10.
Quæ clausula intelligitur de friuolis num. 12.
Si est reuocatum in aliqua parte, an totum reuocatum censeatur n. 13.
Priuilegiorum derogatio, an inducatur per illa verba: Non obstantibus Priuilegijs num. 14.
Verba apposita in Priuilegio: De nouo concedimus, quid operentur nu. 15. 16. 17. 20. & 21.
Verba: Ex certa scientia, posita in Priuilegio, quid operentur num. 19.
Verba: Nouæque concessionis, quid operentur, ibid.

Riuilegiorum prioritatē esse attendendam, concurrētibus duobus Baronibus, habentibus æquale priuilegium, dixi supra, cuius materiam, licet perfunctoriè tetigerim in præcedent. tract. tit. de Official. in gener. cap. 2. num. 3. & seq. quo in loco locutus sum de viribus priuilegiorum, & statuti, nempè, si priuilegium reuocatur per statutum superueniens; vel è contra, & post ibi adducta, vide Capoblanc. tom. 2. cap. 11. Nunc ad dilucidationem emissi problematis, priuilegium

gium anterius opitulari Baroni, & præferri posteriori, & dubitari contigit, quomodo primum priuilegium præferatur secundò, si ex regula: posteriora derogant prioribus, cuius regulæ vigore, primum per secundum reuocatum censetur, & sciendum est, quòd duæ sunt opiniones scribentium.

Prima ea est, quòd secundum priuilegium reuocat
1 primum, quamuis de primo nulla sit facta mentio, Gratian. discept. forens. cap. 182. num. 9. & ante eum, Menocch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 40. num. 16. Capoblanc. tom. 2. de Auth. Baron. cap. 12. ea ratione,
2 quamuis Princeps alicui priuilegium concedat, non censetur, se expropriare alto dominio, & proinde; concedẽdo secundum, censetur minuere primum, respectu personæ, cui secundo loco concedit.

Altera; & sic negatiua, ea est, quando conceditur priuilegium alicui, non censetur concessum in præiudiciũ
3 alterius, cui primo loco fuit impertitum: inest enim tacita clausula: citra præiudiciũ iurium tertij, Osasc. decis. 90. num. 11. Petr. de Lun. cons. 11. num 53. Mut. tom. 3. cap. Sicil. 22. num. 53. & iterum tom. 5. cap. 393. nu. 1. quod intelligendum est, vt
4 illud ius tertij sit æquitati, & honestati conforme, Franc. Marc. decis. 394. & 452. dũmodo preiudicium sit enor-
5 me, quia si leue, non habetur in consideratione, Marant. cons. 28. num. 7. & cons. 81. num. 22. Misinger. obseruat. 8. centur. 4. Marsil. singul. 483. concordat Peregrin. de iur. Fisc. lib. 1. tit. habentes iura Fisci, num. 21.

Vnde ex contrarietate opinionum, oritur validitatis Priuilegiorum dubietas.

Tu verò dicas, quòd prima opinio iure fundata est, tùm,
6 quia priuilegium secundum non faciens mentionem de primo, non operatur derogationem, Reg. de Ponte cons. 60. num. 28. cùm etiam, quia per primum priuilegium est ius quæsitum illi, cui est concessum, & per concessionem secundi, nedum non censetur concedentem derogare iuri quæsito, verùm etiàm præsumitur, quamuis cogitasset velle auferre, diminuere, siue tollere alteram concessionem, tex. est in cap. veniens, de
7 præscription. Calderin. cons. 11. de Priuil. nnm. 2. Reg. de Pont. cons. 59. num. 43. Nouar. de Priuil. miserab. person.

 Pri-

Priuileg. 101. num. 7. licèt Nouar. Apontem non viderit, & nouissimè Staiban. iunior. ad cons. Staiban. Senioris 80. num. 9. nunquam censetur, concedentem velle re-
8 uocare, nec immutare illud, quod semel fuit factum, & firmatum eius authoritate, Roman. cons. 334. num. 5. Decian. cons. 35. num. 4. lib. 4. Ger. Spin. cons. 11. num. 27. Vincent. Honded. cons. 88. num. 43. & seq. tom. 2.

Quod limita, nisi appareat
9 de mente concedentis contrarium, nempè, de reuocatione primæ concessionis, ad cuius derogationem requiritur specialis reuocatio per expressa verba, specialem reuocationem continentia, vt citati DD. iure tuentur, addit. ad Castill. decis. 139. vel nisi tacita cōsideretur reuocatio, nempè, si adessent decreta contra priuilegij formam, tūc tacita inducitur reuocatio, Lanar. cons. 65. num. 29.

Nec cēsetur reuocatio in-
10 ducta, si diceret in secundo, non obstantibus quibuscumque Priuilegijs, tùm ex supradicta ratione, quòd requiritur specialis mentio, cùm etiàm, quia non præsumitur prçiudiciū velle tertio inferre, Reg. de Pont. citat. loc. num. 45. & Staiban. ibid.

Quibus perpensis, & iure
11 fundatis, sequitur iuris dispositio, dum primū priuilegium firmum remanet, & illi secundum succumbit, dicitur anterius, & posteriori præualet, & per consequens inter duos Barones habentes çquale priuilegium, præfertur habens anterius, prior enim in tempore, potior in iure iudicatur, ex regula iuris, quæ habet locū, etiam in sessionibus, & honoribus, Nouar. de grauam. vaxallor. grauam. 98. num. 1.

Et, si adessent in secunda
12 concessione illa verba: non obstantibus priuilegijs, est intelligendum de friuolis dispositionibus, Apont. ibid. num. 46. Nouar. ibid.

Verùm si in secundo adesset aliqua derogatio, idest fue-
13 rit derogatum in aliqua parte, non totum censetur derogatum, sed in ea parte, in qua est facta mentio, sic Menoch. citat. loc. & Gratian. discept. forens. cap. 182. num. 31.

Derogatio Priuilegij concessi pupillis, & miserabilibus
14 personis per l. primam Cod. quand. Imperat. int. pupill. & vid. inducitur per illud verbum: non obstantibus priuilegijs concessis de iure, & per Regni Constitutionem, Affl. in const. statuimus, Petr. ad Gramatic. decis. 20. nu. 5. vel

vel si essent verba: nō obstante priuilegio miserabilium personarum, Thor. tom. 1. compend. decis. verb. priuilegium, fol. mihi 417. de Franch. decis. 187.

Sed si in priuilegio adessent illa verba, videlicet. Haberi volumus pro expressis
15 insertis, particulariter annotatis, & specialiter declaratis, ac si de verbo ad verbum essent præsentibus inserta, tenore præsentium de certa nostra scientia, & gratia speciali admittimus, donamus, & quatenus opus est, de nouo concedimus, & donamus, nostræque cōfirmationis, nouæque concessionis, & donationis munimine roboramus, & validamus.

Quæ verba passim in priuilegijs obseruaui, & quæritur,
16 an operentur confirmationē primęui, vel alios effectus pariant.

Tu dicas, quòd per illa verba pro insertis, causatur non ficta, sed vera scientia priuile-
17 giorum; adeò, quòd si oporteret, aliquam clausulam exprimere, censetur expressa, Felin. cap. non nulli, de rescript. col. 11. vers. Hec, & colligitur ex Marant. cons. 116. num. 24. Princeps enim ad validitatē actus à se gesti, fingit expressū habere, quod expressum non est, cap. 1. de
18 transact. tuetur Reg. Rouit. ad prag. 3. de possess. non turb. num. 29.

Et per illa verba: ex illa scientia, tolluntur omnes defectus iuris positiui, quamuis non specificati, & non potest
19 concessio in dubium reuocari, nec contra aliquid opponi; maximè in his, quæ iuris sunt, Reg. de Pont. cons. 53. num. 19. & seq. & purgat omnem maculam, Consiliar. de Georg. allegat. 6. num. 7.

Et per illa verba: quatenus opus est, de nouo concedi-
20 mus, est distinguendum, vt effectus operentur, quod, aut simpliciter est dictum: de nouo concedimus, & intelligitur secundum primęua iura idest quatenus, & prout per prius habebat, si verò est dictum, quatenus opus est, de nouo concedimus, tunc ex
21 intentione concedentis colligitur, voluisse concedere, quatenus in confirmatis per prima priuilegia ius non haberet, Reg. de Pont. cit. loc. concordat Georg. allegat. 6. num. 7. 8. 9. & 10.

Et illa verba: nouęque concessionis, demonstrant quid separatum, vltra confirmationem, & arguit, nedum enixā voluntatem Regis, eiusque liberalitatem, verùm etiam,

& merita vaxalli, Georg. allegat. citat. 6. num. 11.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Clausula posita in Priuilegio; prout tui prædecessores melius tenuerunt, & possiderunt, quid operetur.

SVMMARIVM.

Relatum quandò sit in referente n. 1, & 2.

Clausula posita in priuilegio: prout tui prædecessores tenebant, & possidebant, quid operetur à n. 1. ad 13.

Secundò inuestitus, an teneatur probare, clausulam prædictam in primo priuilegio habuisse n. 4.

D. Thoma Carleual Regij Consiliarij laudes n. 5.

Per hanc clausulam, an censeatur derogatum primum priuilegium, vel confirmatum à n. 6. ad n. 13.

Oratius Montanus Neapolitanus laudatur num. 12.

Ed si fuerit apposita clausula, quam in multis Priuilegijs obseruaui; prout tui prædecessores melius tenuerunt, & possederunt; obscura videtur, vndè hæsitatur quid operetur.

Capoblanc. tom. 1. de author. Baron. prag. 8. par. 1.
1 num. 300. mouet articulum, & ex Franch. ibi relato resoluit, quòd si ille, qui de Priuilegio fuit inuestitus, probauerit esse in possessione in primo priuilegio, tunc hæc clausula, in secundo apposita, operatur effectum suum, cùm relatum
2 censetur in referente, ex regula iuris.

Et ego asserebam, tria requiri, vt doctrina Capoblanci sortiatur propositum effectum,
3 primum, vt in primo priuilegio adsit illa clausula particularis; secundum, vt in posteriori insit hæc: prout tui prædecessores melius tenuerunt, & possederunt; tertium, & vl-
4 timum, vt verificetur, habuisse, vel habere primum; vnde ex vi coniunctiua istarum duarum inuestiturarum, sequitur, vt clausula suum interpetratiuum sortiatur robur, & acquiescebam doctrinæ Capoblanci.

Inde ad manus meas per-
5 uenit tractatus de foro competenti nouitèr in lucem editus per D. Thomam Carleual militem Hispanum, Regium Consiliarium, qui sicut probitate, & doctrina præfertur, ità vigilantiâ, experientiâ, & facundia præcellit, & eius doctrina

ctrina stabilis, firma, sicut Sol præ ceteris præfulget, & puriore luce, tanquam aliquod sydus irradiat vt vtar verbis positis per Iureconsultum in l. Inter claras, Cod. de summ. Trinit. & fid. Catholic. adeò, vt ab instanti suæ natiuitatis, sic à Deo, & à natura fuerit electus, cùm ex suo nomine, & cognomine colligatur Anagrammatica expositio, si poeticæ, & anagrammaticę interpetrationi locus est.

D. O N T H O M A S CARLEVALIVS

Anagramma.

Sol non varians.

Aliud.

Eleuatus docet.

Et lætatus sum de hac admiranda expositione, & de sua doctrina; dùm disputat. 2. quæst. 6. sect. 7. num. 581. articulum tangit, & concludit, vt, si Dominus antiquus potiatur, l. vnica, posita in primo priuilegio, si in secunda concessione adesset hęc clausula: prout tui prædecessores
6 tenuerunt, & possiderunt, nō censetur derogatum dictæ l. vnic. nisi expressa esset derogatio, & reijcit Capoblanc citat. loc. tanquam sine fundamento, & corruptè loquentes; cuius doctrina nonnullis per eum adductis DD. fulgita, & roborata, me debilem reddidisset, nisi vidissem Doctores super hoc loquentes, & dedit mihi ansam maiori perscrutatione inuestigandi, & diligentèr perquirendi quomodo hæc clausula considerandа veniat.

Vidi, inquam, Thesaur. decis. 177. num. 12. qui loquitur, quandò priuilegium est concessum viduis, & miserabilibus personis, vt deroge-
7 tur, an requiratur specialis derogatio, vel sufficiat quæuis clausula.

Obseruauit Castill. decis. Sicil. 39. num. 3. qui infert, vt
8 ad derogationem, l. vnicę requiratur specialis reuocatio, & non sufficit generalis, vel relatio ad aliud, in quo adesset expressa reuocatio.

Vidi Reg. Tap. tom. 1. Iur. Regn. in const. statuimus, n. 30. fol. mihi 255. & loquitur,
9 quandò in secundo priuilegio esset clausula: non obstātibus Priuilegijs de iure. & constit. Regn. tunc inducitur tacita reuocatio, potest enim Rex derogare, & refellit de Frāch. decis. 192.

Legi insupèr Nouar. collect. 223. n. 13. qui disputat,
10 si alicui erat concessa iurisdictio, cum derogatione dictæ l. vnicæ, quæ Iurisdictio indè deuol-

deuoluitur ad Vniuersitatem ex causa demanij, competit priuilegiatis declaratoria fori, ex Franch. decis. 517.

Perlegi etiam Lanar. cons. 66. num. 4. qui docet, vt cō-
11 cesso priuilegio cum clausula: prout prædecessores tenebant, non venire id, quod prædecessori speciali priuilegio tenebat, sed tantùm id, quod de iure communi habebat.

Ponderaui etiam Oratium Montanum Neapolitanum, modernum, & inter scripto-
12 res semper laudandum, in tract. de Regalibus, tit. de Regalib. offic. sub n. 18. vers. alij moderni addentes, vbi testatur, hanc clausulam: prout tui prædecessores tenebant, in nihilo operari, non facta expressa mentione illorum, qui prædecessores tenebant, & possidebant, nisi specialiter dixisset, prout Titius possedit, & in secundo referatur ad primum, sic etiam D. Reg. Rouit. decis. 6. n. 15.

Videtur mihi, quòd doctrinæ citatæ non arrident, quò ad propositum problema; & proindè acquiesco, prout per prius acquiescebam dictis per Capoblanc. cuius opinio iure tuetur quò ad hanc clausulā; & concludo quotiescumque in postrema inuestitura adesset illa clausula: prout tui præ-
13 decessores melius tenebant, & possidebant; & in secundo inuestit. probatur habere, in primo virtutem vnitiuā adesse, & pariformiter relatum intuitiuum esse in referente.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

An integrum priuilegium sit exhibendum, vel sufficiat particula.

Quandò priuilegia exemplantur, an requiratur citatio partis.

Priuilegium an amittatur per non vsum.

Non summatur, ex quo, id, quod in argumento.

Sed pulcra se offert dubietas, si in exemplatione priuilegiorum requiritur citatio partis, cuius interest? Ofasc. decis. 1. nu. 47. distinguit; aut priuilegiū producitur ad effectum productionis, & tunc citatio partis desideratur; aut verò ad effectum probationis, & tunc copia ei datur, & num. 51. dicit, quòd instrumenta non dicuntur

dicuntur producta, nisi data copia, & plus, num. 52. subdit copiam præsentandam in actis debere fieri, vocata parte, & Iudicis authoritate, & creditur, nec erit opus iterum originale producere.

Reg. Tap. decis. 5. num. 78. Supremi Consilij testatur, copiam extractam absque partis citatione nullam fidem facere, de Franch. decis. 207. num. 2. videtur annuere, non requiri citationem partis, dũmodo fiat ordine M. C. V. quo casu fides adhibetur per totum Orbem ex preeminẽtia M. C.

Tu verò scias, quòd in practica, nec citatio partis requiritur, nec ordo cuiusuis Tribunalis desideratur, & semper copiæ priuilegiorum sunt extractæ, & in dies extrahuntur, parte incitata, & nullo præcepto Iudicis præcedente, & facit fidem, dummodò extractio fiat à persona publica, & sic semper practicatum vidi, & si priuilegia extrahantur ab Archiuijs Monasterij, fidem faciunt, Tasson. de Antefat. vers. 4. obseruat. 5. nu. 16.

Et præeminentia, quam de Franch. citat. loc. asserit, est potius vsurpatio, vt ipsemet paulo infra testatur.

Consequenter quæritur, si debet exhibere integrũ priuilegium, vel sufficiat particula, de qua agitur pro decisione articuli? Marius Cutill. decis. Sicil. 10. num. 13. dicit, quòd attendendum est id, in quo fuit exequutum.

De Franch. decis. 207. nu. 2. assert, integrũ esse exhibẽdum, ea ratione, quia in vno capitulo potest annullari; & infirmari, quod in alio fuit concessum.

Tu verò dicas, quòd non est necessaria exhibitio integri priuilegij; sed sufficit particula, de qua agitur ad decisionem capitis, quod controuertitur, de Franch. cit. decis. 207. ad fin. Hieronym. Magon. decis. Lucens. 25. & sic semper practicaui, & practicatum vidi, vt exhibita copia inter cætera, in priuilegio cõtenta, fuit adhibita fides.

Quod tu intellige, parte non opponente, si tamen pars peteret integrum priuilegium esse exibendum, totus tenor exhiberi debet; nam inciuile est, iudicare, nisi, tota lege perspecta, vulgatis Iuribus.

Iterum quæri potest, an priuilegium amittatur per nõ vsum? multi dicunt, per non vsum per decennium censetur amissum, ex Tasson. de antefat. vers. 3. obseruat. 4. num. 57. & D. Andreas Ca-

pano

pano milite Neapolitano liberalis,& acuti ingenij in pulcro,& vtili tractatu,quem nuper edidit de Iur. Releu. par. 3. quæst. 8. n. 30.

Tu verò cõtrarium teneas, & affirmatiuè concludas, priuilegium non amitti per non vsum; præsumitur enim non fuisse præstitam occasionem eo vtẽdi, Hieronym. Gabriel. cons. 151. num. 7. & 8. to. 2. Anna allegat. 40. & singular. 144.& ibi filius; semper enim interpetratur ex vsu, Lanar. consil. 34. n. 3.

Sed amittitur per contrarium vsum, tùm quia per illũ contrarium actum censetur reuocatum, Gratian. discept. forens. cap. 302. num. 2. cũ etiam, quia contrarius vsus operatur eius amissionem, Masull. ad Capic. decis. 134. &,si contrarius adsit vsus, non perditur ipso iure, Lanar. consil. 14. num. 10.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Priuilegium concessum alicui Magno Principi cum casibus reseruatis, an transeat ad successorem.

SVMMARIVM.

Priuilegium concessum alicui Magno Principi, vel alteri benemerito cum casibus reseruatis, an transeat in generali alienatione facta à n. 1. ad num. 20.

An transeat ad personas inferiores, quibus Rex non fuerit concessurus, ibidem.

Quid, si in alienatione interuenerit Regius assensus, ibid.

Si fuerit concessum Sempronio, & eius filio Titio, an transeat ad successores, & de quibus intelligatur n.

Concessum pro se, & hæredibus, de quibus intelligatur n.

D. Francisci Merlini Neapolitani laudes n.

Fuluius Lanarius Neapolitanus laudatur n.

Ro materię cõplemento indagandus est ille, ab omnibus amplexus articulus: an Priuilegiũ cõcessũ Magno Principi propter benemerita, vel seruitia,
1 trãseat ad successorem? Consiliarius Carleual. citat. loc. num. 581. ad fin. tangit articulum, & simpliciter concludit, priuilegium concessum Magno Principi cum casibus reseruatis, non transire in generali

nerali alienatione, etiam cũ assensu, personis inferioribus, quibus Rex non esset concessurus, motus ex Minad. per eũ citato, cuius dicto ipsum acquiescere, asserit, & Minad. sequitur Thor comp. decis. to. 1. verb. Priuilegiũ fol. 416.

Quod antea latius dixerat Capoblanc. tom. 1. de Auth. Baron. prag. 5. num. 64. &
2 iter. prag. 8. par. 1. num. 91. & seq. quem exornat D. Franciscus Merlinus, infra citãdus in suis allegationibus, insertis in tom. 2. eiusdem Capoblanc. cap. 61. num. 10.

Ego verò non simpliciter hunc punctum intelligo; variæ enim in hoc DD. repe-
3 riuntur sententiæ, & illum dilucidare conabor authoritate Illustrium Dominorum, nẽpè, Præsid. de Franchis, Regentis de Ponte, Regentis Tapiæ, & Regentis Rouiti.

Pro parte negatiua, & sic, quòd ad successores non trãseat fundatur infrascriptis rationibus.

Prima, quando est concessum priuilegiũ alicui propter benemerita, vel causa remu-
4 nerationis, dicitur personale, & quando personale est, ad successores non porrigitur; personalia enim vita finiuntur, Sforz. Od. de fideicommiss. quæst. 40. nu. 164. nisi essent bona communia; tunc enim, quamuis de priuilegio personali tractetur, ad alios transit, D. Franc. Merlin. Rotæ Auditor decis. lucens. 15. num. 2. quodlibet enim priuilegium personale directè, non autem indirectè est intelligendum, & ad alios nõ
5 porrigitur, Franc. Marzar. cons. 29. num. 32. 34. & 35. Mart. de success. legal. par. 4. quæst. 1. artic. 3. num. 40. Merlin. citat. decis. 15. num. 3. Mauson. de caus. exeq. limit. 6. num. 30. adeò, quòd si est concessum vti priuatæ, non operatur, vt eo, vti socius alterius vtatur, Ger. Spin. cons. 68. num. 19.

Pro parte verò affirmatiua, & sic, vt ad successores tran-
6 seat, dicitur quòd priuilegiũ concessum remuneratione, seruitiorum est irreuocabile, & sicuti donatio remunerationis est irreuocabilis, neque causa ingratitudinis, ita priuilegium remuneratoriũ irreuocabile redditur, nisi publica authoritate interuenien te, & vniuersali bono regimine existẽte, quo casu Princeps donationem, & priuilegium
7 reuocare potest, sic testatur Fuluius Lanarius miles Neapolitanus Aduocatus Primarius, eruditione munitus, & cũctis virtutibus ornatus,

nunc verò propter eius merita ad munus Fisci Regij patrimonij ab Inuictissimo Rege euocatus in additionibus ad repetitiones feudales Regẽt. Lanar. sui patrui, cap. 1. n. 19. & 21.

Secunda, Reg. Tapp. decis. 5. supremi Consilij Hispania-
8 rum n. 34. 39. & 53. & iterũ decis. 7. n. 20. infert, concessum priuilegiũ ex causa onerosa, vel propter remunerationem, reuocari non posse.

Tertia, quando priuilegiũ
9 est concessum ex causa seruitiorum, dicitur causa onerosa
10 impertitum, & in vim cõtractus transit, D. Franc. Merlin. Pignatellus miles Neapolitanus Iudex criminum M.C.V. Commissarius Campaneæ in præsenti Regno veritatis inuestigator, & pietatis executor, controuers. forens. cap. 54. num. 4.

Alij aliud medium ample-
11 ctentes, dicunt, quòd quando priuilegium est concessum alicui Magno Principi, cum casibus reseruatis, non transit in generali alienatione, etiam cum assensu facta, quò ad illos casus reseruatos, vt per Frãch. decis. 125. num. 1. Viu. decis. 208. num. 1. idem de Franch. decis. 275. num. 7. & iterum decis. 505. qui num. 2. infert, si in priuilegio est concessum aliquod singulare, & contra ius commune, non
12 transit ad successorem, Reg. de Pont. in tract. de potestat. Proreg. tit. de elect. official. §. 1. num. 24. & iterum titul.
13 de diuers. prouisionib. nu. 40. vbi infert, quòd si priuilegiũ est concessum ratione personæ, ita, vt causa immediata concessionis priuilegij sit ipsa persona, ea extincta, priuilegium extinguitur.

Quid igitur dicendnm in tanta scribentium varietate? Ego in iure articulum disputando, plures casus distinguendos arbitror.

Quorum primus; aut priuilegium simpliciter imperi-
14 titur, taxando personas, quibus conceditur, vt Sempronio, & eius filio, vel Sempronio, & eius hæredi; tunc si continet casus exceptos, inducit personalitatem; & ad successores non transit; sed tantùm ad expressos porrigitur, DD. in l. qui tale, & in l. maritũ, ff. solut. matrimon. & in l. final. ff. de seruit. legat. in l. apud Iuliam. §. si quis alieni, ff. de legat. 1. in l. in omnibus, ff. de regul. iur. licèt Frecc. de Feud. asserat, non finiri in primo hærede, quando res de sui natura ad hæredes est transmissibilis.

Aut verò est concessum ratione

ratione dignitatis, & tunc ad
15 omnes habẽtes talem digni-
tatem extenditur, glos. in
cap. præsenti, de offic. dele-
gat, in verb. finitur, & ibi DD.

Aut verò est concessum
15 ratione rei, & tunc personale
reputatur, Barbos. in l. quia
tale, ff. solut. matrimon. nu. 8.
vers. quod tamen.

Si verò sit dictum, Sempro-
nio, & post eum, Titium eius
filium, & de inde alterum eius
17 hæredem, non est in finibus
personalitatis, ex Bald. in l.
quisquis, Cod. de Episcop. &
Cleric.

Aut verò simpliciter can-
tant, dicendo, Sempronio, &
18 hæredibus eius in infinitum,
& seruitia sunt talia, quæ per-
petuam merentur remunera-
tionem; tunc enim propter
magnitudinem seruitiorum
inducitur perpetuitas benefi-
cij; sunt enim considerandi
labores præteriti, & onera pas-
sa, & conseruatio status eius,
& maximè, quando cum illo
successore cõcurrunt eadem
merita, vel quando post mor-
tem concessionariorum fue-
runt continuata in successo-
res; tunc enim inducitur pos-
19 sessio, & consuetudo inter-
pretatiua priuilegiorum, quæ
aliàs personalissima iudica-
rentur, & sunt talis poten-
tię, ac si expresè ad successo-
res fuissent cõcessa, ex Reg. de Pont. de Iurisdict. cap. 11. num. 44. fol. mihi 113. quem ad pennam habeo.

Nuper verò quęstio supita, & decisa reperitur, D. Reg. enim Rouit. in pragm. 1. vbi quis de delict. conuenir. deb. num. 43. in nou. impress. testatur, priscis temporibus, & tempestate nostra sic fuisse Iudicatum, & plura exempla extare in M. C. V. in processu Martij de Orlando de Terra Lagoniri.

Inde, idem D. Reg. Rouit. ad maiorem dubitãtium claritatem, & quæstionis resolutionem in decis. 6. testatur num. 11. fuisse similiter de recenti per S. C. pluries decisum; ratio decisionis est, quòd non habetur ratio personæ, cuius contemplatione fuit ptiuilegium concessum, nec persona noui possessoris; sed est contemplandum ipsũ corpus Feudi, & est metiendum ius ab ipso corpore feudi, & sufficit, vt ipsum Feudum semel acquisierit priuilegium, vel aliquod ius, quod est incorporatum ipsi Feudo, prout ipse D. Regens per formalia verba nos docet ibid. num. 8.

In tantum concludendum est, nouum possessorem potiri debere, & posse priuilegio

per prius concesso, etiam cũ casibus reseruatis, quæ ad successorem transire censentur, ex allegatis, sic semper fuit practicatum, & obseruatum vidi.

Placuit hanc questionem plenius dilucidare, multis enim causis fuit per Fiscum oppositum, priuilegia Magnis Principibus, veteribus temporibus concessa cum casibus exceptis, non transire ad hodie possidentes, etiam si alienatio fuerit facta cum Regio assensu, ex Doctrina Minadoes, & semper ego allegata adduxi, & fuit semper decisum iuxta doctrinam D. Reg. Rouit. ad fauorem Baronum, hodie possidentium, & ad eorum fauorem transire etiam casus exceptos, & vt de cætero amplius non dubitetur, hæc omnia scripsi.

DE OFFICIO DELEGATI Cap. I.

ARGVMENTVM.

Delegati, an debeant interuenire in omnibus actis, an sufficiat verò, vt in diffinitiua concurrant.
Numerus quatuor Auditorum in Regia Audientia, an sit necessarius.

SVMMARIVM.

Aduocati, an delectentur alienis malis, vel turbentur, n. 1.
Aduocati ingenium circa quæ verseiur n. 1.
Delegati, si plures sunt, omnes interuenire debent in diffinitiuo à n. 2. ad 47.
An in omnibus interlocutorijs omnes interuenire debeant, ibid.
An sufficiant Commissarius causæ, vel solus vnus ex delegatis inordinatorijs, ibid.
Don Gabriel moles laudatur num. 4.
Sententiæ verbum, de qua intelligitur, de diffinitiua, an de interlocutoria nu. 4. 5. & 6.
Potestas ad modum belli, quid operetur n. 6.
Auditores, an teneantur in causis delegatis firmare omnia acta n. 8. 9. 10. & à n. 36. ad 41.
Auditores dicuntur Iudices delegati Præsidis n. 14. & 15.
Delegatio potest concedi ad Vniuersitatem causarum, & ad certum genus personarum n. 18. 19. & 20.
An differat huiusmodi delegatio, ibid.
Auditores omnes in causis delegatis, vel ad modum belli tenentur recipere depositionem, & confessionem principalis n. 21. 22. & 23.
Et, si recipitur coram vno, est nulla, ibid.
Amplia etiam si delegatio fiat simpliciter, & sine clausula; & si non omnes

num.

Eneca in cap. 1. de tranquillit. anim. nu. 15. fol. mihi 686. dicit, alienis malis torqueri, æterna miseria est; alienis delectari malis, voluptas inhumana est,
1 cuius sententia Aduocatis adaptari potest; dum alienis malis non delectantur; sed torquentur; cùm tot occurat in dies scelerū turba, criminū multitudo, delinquentium audacia; vndè æternam miseriam perpetuò elaborare, continuò insudare, alienis criminibus ad delinquentiū defensam vacare, certè dignum est, cuius ingenium versatur ad dignoscendum, si vera sit simplicitas, si ignota sit innocentia, si vera sint crimina, & cùm nil prosit, priuatæ causæ tristitia, oportet, Aduocatum non contristari; sed hilari animo patrocinari, tueri, & defendere, & in tempestate inquisitionum, animi tranquillitatem ostendere, vt animus æternitate dignus sit, vt ipsemet Seneca nos docet.

Et cùm in media animi tranquillitate successit legalis tempestas inter hos Dominos votantes, vtrum in causis delegatis debeant in omnibus actis omnes delegati interuenire, vel commissarius causæ, vel alter ex delegatis solus sufficiat? hæc quæstio per prius occurrit, & in dies occurrere potest, tàm in M. C. V. & alijs Tribunalibus, quorum ministris per Viceregem causę delegātur, quàm in R●

in Regijs Audientijs Regni, in quibus proceditur in quibusdam causis ad modum belli, vel ex delegatione, & in omnibus alijs delegatis, & proindè opportunè materiã pertractandam, & dilucidandam per iuris terminos, fore censeo.

Et licèt in præcedẽti tract. tit. de offic. Auditor. cap. 2. à num. 8. ad 20. hunc articulum diffusè tractauerim, &
2 resolutiuè habetur, omnes interuenire debere in diffinitiuo, tamen quid interlocutorijs, & ordinatorijs seruari debeat, omisi; Vndè cùm in occurrenti casu fuerit dubitatum, si omnes Auditores debent interuenire in inter-
3 locutorijs, in causis in quibus proceditur ad modum belli, cùm in eis delegati sint, vel solus vnus sufficiat, interlocutoria proferre, & alia ordinatoria facere.

Fiscalis Paulus Laurenzanus, & Auditor D. Gabriel Moles liberalis ingenij, dice-
4 bant, in votando, & sic in diffinitiuo delegatos omnes interuenire debere; in interlocutorijs tamèn vnum sufficere; fundabat ex duobus capitibus. Primo, ex cap. causam matrimonij de offic. deleg. in illis verbis: Cùm causa duobus committitur, sententia
5 vnius non tenet, & ex cap. prudentiam eod. titul. in illis verbis: Et eam sententiæ calculo terminare, & glos. in verb. sententiæ de diffinitiua exponit, & proinde dicebat, de diffinitiuo intelligendum esse, vt omnes Auditores cõcurrant, addebat, quòd in nullo differunt delegati, & ordinarij, nisi, quòd delegato, vt in causis ad modum belli tollitur appellatio, & proceditur per horas, sed sic est, quòd vnus Auditor, tanquam ordinarius, & habens iurisdictionem insolidum in sua Prouincia, potest solus depositiones
6 recipere, interlocutoria ferre, & processum compilare, & inde in diffinitiuo omnes votare debent; ergo ità obseruari debet in causis delegatis, & ad modum belli.

Secundo, fundabat ex prag. 89. capit. quæ est decima de Offic. Iudic. §. 52. in qua hęc verba leguntur.

Quando è concesso al Preside il
7 *procedere ad modum belli in alcuna causa, ò per l'ordini generali, ò per commissione particolare, ordinamo, che ritrouandosi nell'Audienza, debbia procedere con voto, & parere dell'Auditori tutti, inteso il Fiscale.* Et per illud verbum: *con voto, e parere*, intelligit, debere de decreto diffinitiuo.

Auditor Scipio de Bonis, qui

qui plures Prouincias guber-
nauit,dicebat, ex verbo in di-
cta Pragmatica posito:*procede-
re*, intelligi debere in omni-
bus actis; cùm cuncta acta, &
sic procedere in causa, proces
9 sum faciant,& addebat,quòd,
sicuti cuncta acta, & decreta
interlocutoria,& monitiones
10 subscribuntur per omnes Au
ditores; ita in omnibus inter-
uenire, necesse est; forma
enim decretorum talis est:
Per Illustrissimum Dominũ
Præsidem, procedendo in
præsenti causa ad modum
belli, vigore potestatis con-
cessæ per S. E. & eius Colla-
terale Consilium, cum voto
Regiæ Audientiæ prouisum
est; ergo omnes interuenire
debent.

Auditor Mutius de Russo,
11 tutus ex illo verbo: *procedere,*
dicebat, ordinationem pro-
cessus recipere, quia à proce-
dendo procedit, & processus
dicitur à procedere; & proce-
12 dere, processum facit; ergò
dum de procedere loquitur
Regia Pragmatica de actis or-
dinatorijs, ex quibus proces-
sus cõpilatur, est intelligen-
13 dum, & sic in illis omnes in-
teruenire debent.

Aliam rationem affirma-
bat,& ea est,quòd potestas ad
14 modum belli est concessa
Præsidi, qui cum voto omniũ
Auditorum procedere debet,
illis verbis: *Debbia procedere con voto, e parere delli Auditori tutti*;
& proindè dicebat, omnes
Auditores esse Iudices dele-
gatos Præsidis,& quandò sunt
15 plures delegati, quicquid
vnus sine alio gesserit,nullum
censetur, ex Monteleon. pra-
ctic. arbitr. par. 4. n. 72.

Carminius Centrella Cha-
ritatis Aduocatus, dicebat,
16 omnes interuenire debere,
tàm in interlocutorijs, quàm
in diffinitiuis, & sic pluries
practicasse.

Ioannes Baptista Chioc-
chia allegabat tex. in l. duo
17 ex tribus, ff. de re iudicat.
vbi habetur, quòd duo ex tri-
bus Iudicibus, vno absente,
iudicare non possunt, ex quo
inferebat,omnes interuenire
debere.

Ego verò, omissa distin-
ctione, si tractatur de Iudici-
bus delegatis ad Vniuersitaté
18 causarum, vel ad certum ge-
nus personarum, de quibus
remitto te ad Felin. in cap.
qualitèr, & quandò, num.
40.de accusat.cùm non faciat
ad casum nostrum: nàm po-
testas ad modum belli, de
qua est noster sermo, est con-
19 cessa ad certum genus perso-
sonarum committentiũ cri-
mina in prag. citat. §. 48. in
quibus delictis; & contra illa
patrantes

patrantes statutum est, vt ad modum belli procedatur, & proinde distinguendos esse
20 tres casus. Primum: aut tractatur de recipiendo confessionem, siuè depositionem principalis. Secundus; aut tractatur de recipiendo depositionem testis. Tertius; aut verò de alijs actis ordinarijs.

Si primo casu, indubitati iuris est, si sunt plures Iudices deputati, debet recipi co-
21 ram omnibus, adeò, quod si sunt tres,& fit coram duobus, non dicitur Iudicialis, nec valet, Ant. Gabriel. comun. concluss. tit. de confess. conclus. 1. num. 6. quem sequitur Marsil. sing. 309. vbi ampliat procedere, etiam si delegatio fiat simplicitèr sine
22 clausula, & si non omnes, Foller. idem asserit pract. crimin. tit. & si confitebuntur, par 1. num. 6. & audacter affirmat Farinac. quæst. 81. nu. 62. qui concludit, quòd confessio debet emanari coram omnibus, si plures sunt Iudices, & dum Farinac. vtitur
23 verbo: debet, quòd importat necessitatem, vulgatis iuribus: est concludendum, quòd necessario depositio principalis coram omnibus recipi debet, & quando delegatio est facta nomine collectiuo, puta Collegij, Vniuersitatis, Tribunalis, Capituli: tunc omnes iunctim iudicare tenētur, Palm. diuers. iur. gloss. 10. num. 18. & seq. par. 2.

Si verò sumus in secundo casu, & sic in recipiendo depositionem testium, affirmo
24 illam recipi debere per ipsos Iudices delegatos, nec alijs committi potest; cautum in iure est, quòd delegatus non potest examen testis subdelegare, nisi partes assentiant, quod intellige circà interrogationem, examinationem, & dictamen, quę per delegatum fieri debent; scribere
25 autem actuatij est, vt ex multis congerit Caualç. in tract. de Bracch. Reg. par. 5. tit. de offic. Iudic. circa testes, n. 120. fol. mihi 103.

Si autem sumus in tertio
26 casu, & sic in actis ordinatorijs, idem substineo, & sic omnes adesse debere ex infrascriptis causis. Prima, dato, quòd de sententia diffinitiua intelligeretur, adhùc interlocutoria compræhenditur; ap-
27 pellatione enim sententiæ, venit interlocutoria, sicut & diffinitiua, Abb. in dicto cap. causam matrimonij, num. 3. vers. & aduerte. Incidentia enim, & emergētia sunt eiusdem qualitatis, sicut, & causa

Zz prin-

principalis, Bart. in l. solent, num. 16. ff. de aliment. & cibar. legat. Capoblanc. tom. 2. de author. Baron. cap. 50. n. 4.

Secunda, quando alicui est concessa delegatio, vel extra-
28 ordinaria potestas, dummodò cum consilio eius Iudicis, vel alterius deputati procedat, vt est casus Regiæ Pragmaticæ: *Debba procedere con voto, e parere delli Auditori tutti.* Tunc delegatus tenetur omnia acta processus, tàm informatiui, quàm dispensatiui, &
29 prouisionalia facere cum dicto consilio, aliàs processus dicitur nullus, ex defectu formæ traditæ, & non seruatæ, Monteleon. pract. arbitr. par. 4. num. 57. fol. mihi 102. Burg. quæst. 81. num. 7. qui num. 8. ampliat, procedere etiàm si delegatus Iurecon-
30 sultus esset; actus enim processiui dependentes ex illo verbo: *procedere*, sunt ipsius processus, & dicuntur sententiæ interlocutoriæ, & proui-
31 siones, Peguer. decis. 195. n. 1. & in istis vnus delegatorū sine altero procedere nō potest; sed vnà simùl adesse debent, Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 18. num. 38. & cùm potestas ad modum belli sit communicata Præsidi, qui ex verbis pragmaticæ: *Debbia procedere con voto delli*
32 *Auditori tutti*, tenetur cum ipsorum voto procedere, sequitur quòd omnes Auditores in prouisionalibus, & interlocutorijs interuenire debent, Bouadill. tom. 1. politic. lib. 1. cap. 12. num. 9. Tertia, si Episcopus tenetur aliquid facere cum capitulo; tùnc non sufficit vnus, vti capitulū, sed om-
33 nes interuenire debent, Mut. capit. Sicil. cap. 366. tom. 5. num. 11. sic in hoc casu, dum Præses tenetur procedere cū voto omnium Auditorū, non sufficit vnus; sed omnes interuenire debent.

Hæc exempla, istasque instructiones ad articuli decisionem adducere possem; sed quia Audit. Moles tùtus, ex Doctrina Capoblanc. cit. cap. 50. n. 3. non adęquabat, nec conuenire dicebat diffinitiuam cū interloquutoria. Ego, vt satisfaciam quærenti doctrinā, in terminis loquentem de interlocutoria, omissa
35 distinctione, duplicem esse interlocutoriā, vt per Peguer. cit. decis. 195. & Capoblanc. citat. loc. conatus fui, doctrinam in terminis terminantē inuenire, & dicebam, quando in aliqua causa requiritur votum alterius, debet illud adhiberi, nedum super causa principali, verùm etiàm circa ordinem iuris, & super emergētibus,

libus, & incidentibus, Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 37. n. 8. & ex nostris Marant. in pract. par. 4. distinct. 5. n. 31 in specie decidit articulum, & affirmat; quòd si sunt plures delegati, & est proferenda in-
36 terlocutoria, non potest vnus ex delegatis sine alio condelegato eam proferre, ex Abb. in cap. causam de offic. delegat. primo notab. & post Marant. quòd in causis delegatis, vnus ex delegatis non valet conficere interlocutoriam sine alio condelegato, testatur
37 Caball. resol. crimin. cas. 219. num. 35. & 36. ea ratione; quia delegati nō habent exercitium causæ delegatæ insolidùm, prout de pluribus tutoribus dicitur, ex l. creditor, §. duobus, ff. mandati, affirmat Marant. cit. loc. & quòd omnes delegati insimul vniuersi,
38 atque complexiuè concurrere debent in exercitio iurisdictionis, & vnus sine alio si procedit, nulliter agit, tàm in prouisionibus decisionalibus processus, quàm non decisionalibus, affirmat nouissimè Burg. quæst. 94. num. 9. & Mut. tom. 5. capit. Sicil. cap. 366. num. 10. testatur, quandò iurisdictio est complexiuè concessa pluribus M. C. V. Sac. Cons. Regiæ Audientiæ, & aliorum, & similium,
39 vnus sine alio exercere non potest, & nouissimè, quòd omnes Iudices delegati teneantur in omnibus actis concurrere, illaque subscribere, testatur insignis Io. Dominicus Tasson. Iudex M. C. V. in ciuilibus, immortalis memoriæ, ex vtili libro, quem composuit de Antefato in eodem tract. versic. 3. obser. 3. n. 224. & seq. folio mihi 156. qui, licèt asserat, non fuisse admissas nullitates, propositas ex huiusmodi omnium delegatorum non subscriptione, cō-
40 cludit tandèm, debere omnes interuenire, & firmare, & in nouissimo casu omnes delegatos subscripsisse, & formasse pro nullitate euitanda, sequitur doctissim. Nouar. quæst. forens. quæst. 51. par. 2.

Ergo de primo ad vltimū cōcludo, circa depositionem & confessionem principalis,
41 tàm testium receptionem, quàm etiam omnia acta ordinatoria, & prouisionalia omnes Auditores simul adesse debere, aliàs nullitas euidens, & insanabilis est, prout nullitates obstare, decisum refert Nouar. ibidem.

Et ratio ea est; quādò enim Princeps pluribus causam de-
42 legat, censetur, elegisse personæ industriam, maturius enim putat iudicium, quòd

plurimorum sententijs confirmatur, cap. prudentiam de offic. delegat.

Et adeò verùm est, & hoc ego affirmo, quòd si sunt plures Auditores in loco, & ad
43 Tribunal accedentes, vel se vnirent pro formãdo processu, vel causa decidenda, & vnus nollet ad Tribunal accedere, vel ab eo discederet, sine legitimo impedimento, non possent cæteri collegæ superstites processum prosequi, vel causam decidere, &
44 si facerent, non validè, nec rectè iudicarent, Burg. quæst. 79. num. 12. nàm quando delegatis est concessa iurisdictio complexiuè, vno impedito, expirat aliorum iurisdictio; Mut. tom. 5. capit. Si-
45 cil. cap. 366. num. 12. etiam si vnus ex delegatis discedẽs, vices suas alteri condelegato committeret, Oter. lucubr. Roman. disputat. 6. num. 1. 2. 3. & 4. qui latè hanc materiam, & elegantèr tractat; licèt concludat, sententiam validam esse, cui ego valdè impugnarem, quandò accideret; rationes enim per ipsũ adductæ, non mihi arrident, quas nunc pertranseo, & in opinione adducta persisto, omnes Auditores adesse debere in omnibus actis; at cùm in nostro Tribunali in præsẽ-
46 tiarum quatuor Auditores assistant, quorum, & Præsidis auctoritate, diligentia, intrepiditate, & integritate irradiatur Prouincia, malis hominibus expurgatur, pauperes releuantur, ipsorum enim diligentia sunt expulsę duæ comitiuę latronum, publicã quietem perturbantium, publicamque lætitiam prohibẽtium, & omnes in pace viuũt, pacata se habet Prouincia propter aduentum Præsidis D. Troiani Mormile Neapolitani equitis ex Nobilissima,
47 & antiquissima Familia de Mormile, Ducis Campiclari, qui claritate clarescit, & clarũ reddidit hunc Fuscũ Montẽ.

Adsunt quatuor Auditores, primus Ioannes Ceruantes
48 Hispanus, secundus Mutius de Russo, tertius D. Gabriel Moles, quartus Scipio de Bonis, de quibus supra mentionem feci.

Et non nisi alia vice per paucos dies vidi, & sic tempore Ducis Osunę, adfuerunt quatuor Anditores; erãt enim tres, & fuit electus quartus supernumerarius D. Leonardus Promicile à Pomigliano, qui in illis paucis diebus vigilantem, & elaborantẽ se ostẽdit.

Nunc verò quatrimestre est, sũt quatuor; Aderant duo, nempè Ioannes Ceruantes, & Mutius,

Mutius de Rufso, superuenerunt alij duo, D. Gabriel Moles à Prouincia Aprutij translatus ad hanc, & Scipio de Bonis ab illa Litij ad hanc transmissus, licèt numerus supernumerarius, & sic quaternarius non sit necessarius; binarius enim sufficit ad iudicandum, cùm ex illo Euangelico dicto: In ore duorum, vel trium stat omne verbum: cũ etiàm argumento eorum, quę dixit Thoro comp. decis. tom. 1. verb. Instrumentum, fol. mihi 283.

Quærere quomodo hoc transeat, & elaborare quomodò procedat, nõ oportet, cùm arbitrium D. Proregis sit, tres, vel quatuor Auditores, vel plures Iudices supernumerarios eligere, quandò sibi videbitur conuenire ex aliqua iusta causa, vel pro recta administratione iustitiæ, vel quandò voluerit in aliquem se benignum præbere; cùm proprium Principis sit, liberalitatem, benignitatem, vel magnitudinem ostendere, l. beneficium, ff. de constitut. Princip.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Delegatus, an teneatur inserere tenorem delegationis.

Delegatus, an possit suspectus dari, vel recusari.

Delegatio, an noceat Baronibus, & in quibus casibus.

SVMMARIVM.

Delegatus, an teneatur certiorem reddere inquisitum de delegatione, & eius tenorem exhibere, & an originale, vel copiam num. 1. & 2. & à n. 21. ad 28.

An possit recusari, vel suspectus dari num. 3.

An possit punire testes falsos, coram eo deponentes nu. 4. 41. 42. & 43.

In causis delegatis, an competat remissio Baronibus à n. 5. ad 18.

Delegare causas arbitrium Domini Proregis est, n. 19.

Delegatus, an teneatur iuris ordinem seruare n. 29. & 30.

Delegatus, an possit procedere per horas à n. 31. ad 34.

Ateriam Delegationis, & Delegatorum prosequendo, est sciendum, quòd quandò M. C. V. Regia Audientia procedunt ex dele-

delegatione, siuè alij delega-
1 ti, vel ad modum belli, vel alio modo dispensatiuo, siuè extraordinario, tenetur certiorem reddere inquisitum de illa potestate, & ipsius tenorem inserere, aliàs censetur, quicquid agit contemplatione sui Ordinarij officij, & intuitu eius Tribunalis peragere, Reg. Const. rubr. de iur. Fisc. num. 10. fol. mihi 3. Immò tenetur copiam delegationis in citatione inserere Bursat. cons. 225. num. 141. vol. 1.

Quod limitatur, nisi delegatus esset persona prouida, &
2 circumspecta, cui sine literis credendum est, vel nisi essemus in rebus minimis, vel vbi partes præsentes essent, vel si essemus in Iudice superiori, qui ex se potestatem habet, vel nisi delegatus esset in loco, in quo delegans moratur, Mut. tom. 4. capit. Sicil. cap. 29. num. 3. 4. & 5. Gratian. discept. forens. cap. 170. num. 31. Farinac. quæst. 53. num. 67.

An delegatus possit recusari, vel suspectus dari, sicut,
3 & Ordinarius? vide Caualc. de Bracch. Reg. in verb. Delegatus, Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 12. num. 3. fol. mihi 25. quòd sic, Ann. singul. 15. An possint testes, deponentes coram eo falsum, punire, licèt nullam in testem habeat cognitionem; dicas
4 quòd sic, & delegatus potest cognoscere, & punire testem, falsum deponentem coram eo, ex vulg. l. nullum, Cod. de testib. dixit Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 29. num. 14. Caball. cas. 61. num. 7. quem text. in l. nullum exornat, & ornatè commentat Horatius Montanus in nou. tract. de regalib. ad meas manus peruento nunc, quo hæc scribo, titul. potestas constituendorum Magistratuum, num. 37. vers. resolutis igitur, fol. mihi 148.

Sed pulcra se offert quæstio; pone quòd causa fuerit delegata per D. Proregem,
5 vel eius Collaterale Magnæ Curiæ Vicariæ, Regijs Audientijs, vel alteri Iudici delegato, an competat remissio Baronibus? in hoc pluries est orta controuersia, & semper Auditores opposuerunt, per delegationem concessam esse abdicatam Baronibus facultatem, & Auditor D. Gabriel Moles dicebat, per delegationem esse clausum Baronibus os petendi remissionem causarum suorum vaxallorũ, & esse in petitione prouidendum, adeat Suam Excellentiam, vt docet Mut. tom. 4. cap.

cap. Sicil. cap. 19. num. 15.

Auditor Mutius de Russo dicebat, sic in practica seruatum vidisse, non dari declina-
6 toriam fori in causis delegatis, addebat sic esse adductū per Capoblanc. tom. 2. de auth. Baron. cap. 50. num. 2. vbi colligitur, denegandam esse remissionem in causis delegatis.

Ego verò dicebam, esse distinguendum; aut verba posita in literis derogatorijs inducunt delegationem, nempè, si dicatur; procedatur nomine nostro, vel nomine Regio, vel adijciantur alia verba, quæ delegationé important, vel inducunt, de quibus latè dixi in præced. tract. tit. de delegation. cap. 1. & ex ibi omissis, quæ postea obuenerunt hic scripta relinquo; isto enim casu, cùm delegatio inducatur, remissio causæ non datur.

Aut verò est concessa delegatio cum speciali derogatione priuilegiorum Baronis, vt sæpè fieri solet, in illis verbis: *Dispensando per questa volta alli Priuilegij del Barone.* Tunc clarum est, quòd stantibus verbis huiusmodi dispensatiuis, non competit remissio causę, Princeps enim potest dispēsare, quandò sibi videtur.

Aut verò tertio casu, nullū ex istis verbis adest in delegatione; sed simpliciter est concessa cum illis: *Vi delegamo detta causa, nella quale procediati come delegati*. Tunc hæc delegatio sit simplicitèr impertita, non tollit, quin Barones non possint causæ remissionem petere; nunquàm enim Princeps censetur in generali concessione derogare iuri tertij.

Et ad maioris cognitionis scrutinium adducebam prouisiones decisiuas super hac dubietate, à Regio Collaterali Cōsilio relaxatas, directas Regiæ Audientię Principatus Citra, & Basilicatæ, quibus idem cauętur, concessa simplici facultate procedendi ex delegatione, & sic in causis simpliciter delegatis, nō censeri Barones eorum Iurisdictione priuatos, quę sequūtur, videlicet.

Philippus Dei Gratia Rex. Illustris, & Magnifici Viri Regij Consiliarij Fideles dilectissimi. *A noi è stato presentato l'infrascritto memoriale, videlicet: Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore, il Capitanio della Città della Caua fà intendere à V. E. qualmente hauendo carcerato nella sua Corte Gio. Michele de Canale notorio Cittadino de detta Città, come, che ne pigliò informatione la R. A. de Salerno per ordine*

ordine de V. E. che delegò la causa al Gouernatore Prouinciale allora; e detta R. A. ha supplicato V. E. che ordinasse ad essa R. A. stantino l'amplissimi priuilegij della Città della Caua, che prouedesse sopra la remissione della causa à detto supplicante, non ostante detta delegatione, & si è degnata ordinare ad essa R. A. che proueda sopra detta rimessione de causa, & hauendo presentato detto ordine à detta R. A. fa dubio di prouedere sopra detta rimessione, & rimettere la causa predetta, sotto protesto, che nella ordine, e decretatione de V. E. non dice, che essa R. A. proueda sopra la rimessione della causa ad esso supplicante, non ostante la delegatione fatta ad essa R. A. non curandosi, che esso supplicante l'haue espresso à V. E. nel suo memoriale, & haue ordinato, che proueda sopra detta rimessione, per ciò la supplica di nuouo resti seruita ordinare à detta R. A. che con effetto proueda sopra detta rimessione, non obstante la delegatione predetta & l'hauera à gratia, vt Deus &c. Et inteso il tenor del preinserto memoriale, ci hà parso faroi la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che con effetto debbiate prouedere conforme à giustitia sopra la detta rimessione di causa, che se dimãda per detto Capitanio della Caua supplicante, non ostante la detta pretensa delegatione, tanto più, che mentre se commette lo negotio à questa R. A. ò al Preside di essa, che proueda di giustitia, non se intende la causa delegata, se non vi è in spetie, che proceda, come delegata, per tanto così essequete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die vltima Februarij 1611. El Conde de Lemos. Locus Sigilli. Vidit Constantius Regens. Vidit de Castellet Regens. Vidit D. Berardinus a Barrionouo Regens. Vidit Montoya pro Regens. Salazar Secretarius. In par. 11. fol. 3. All'Audienza de Principato Citra, & Basilicata.

Replicabat Fiscus, esse veteri tẽpore expeditas, exẽplificabã, ego hoc idẽ fuisse declaratum potestatem ad modum belli concessam Præsidi, vel Regiæ Audientiæ nullum præiudicium afferre Baronibus, nisi specialiter sit eorum potestas abdicata, vt plenius exaraui, & probaui in tit. de potest. ad mod. bell. cap. 3. num. 17. & seq. & licèt possit Princeps, vt supra dixi, quãdò sibi videbitur, causas, nedum ab vno Iudice auferre, & alteri committere, verùm, & delegare, & dispensare iuribus Baronum, & eorum priuilegijs derogare, & delegare etiam non habenti Iurisdictionem, Horat. Montan. in tract. de regalib. tit. quæ sint regalia, num. 55. ad med. tamen

mèn delegatio non debet fieri, nisi cum magno temperamento, & in causis exemplaribus, in quibus exemplaris
7 debet fieri prouisio, ob publicum bonum, vt affirmat Reg. de Pont. in tractat. de potest. Proreg. titul. de delegat. causar. num. 1. & 4. & ibi doctissimus Thoro, & quando D. Prorex delegat causas simplicitèr, absq; illis verbis alterantibus, & delegationem inducentibus, vel alijs dispensatiuis, vt supra dixi, in nihilo censetur tollere iurisdictionem Baronis, quamuis in procedendo extraordinariam potestatem tribuat, nisi expressa, & derogatoria, siue dispensatiua facultas fuerit impertita; quicquid dixerim, Auditores eorum dictis inhærebant; vnde ad declarationem huius
8 quæstionis, licèt penes me indubitatæ, & ad scientiam meã opinionem oppugnantium, notitiam dedi de hac difficultate Regio Collaterali Cõsilio, & petij, vt resolueretur, si delegatio simpliciter concessa erat tantæ potentiæ, vt Barones priuarentur facultate petendi remissionem causæ, & per Regium Collaterale Consilium fuerunt relaxatæ declaratoriæ secũdùm meam opinionem, quarũ tenorem placet inserere, videlicet, A tergo. Illustrib. & Magnificis viris Gubernatori, & Auditoribus Regiæ Audientiæ Principatus Vltra Regijs Consiliarijs fidelibus dilectissimis. Mõtefuscolo. Intus verò Philippus Dei gratia Rex. Illustris, & magnifici viri Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *A nostra notitia è peruenuto, che quando si delegano da noi cause à questa Regia Audientia, e prima, e dopoi hauer riceuuto dette delegationi, se comparano Baroni, ò altro dimandando la remissione de dette cause alle loro corti, per voi non se dà il debito termine sopra dette remissioni; ma s'interpone decreto,*
9 *che si proceda in questa Regia Audienza, stante la delegatione predetta; & perche per dispositon di raggioni con delegationi, che si fanno contro delinquenti non s'intende dar preiudicio alli Baroni, che per li loro Priuilegij ponno pretendere la cognitione di quelle cause, come nè anco è nostra volontà di preiudicare alli Priuilegij predetti, per questo ci hà parso farue la presente, con la quale ve dicemo, & ordinamo, che in tutte le cause, che à questa R. A. fussero delegate, & che si delegassero da noi per l'auenire, sempre, che se dimandano formitèr remissioni, debbiate sopra di quello prouedere conforme è giustitia, inteso il Regio Fisco, e parte, in modo, che nè all'vno, nè all'altro resti luoco di lamentatione, atteso*

 così

cosi conuiene al seruitio di S. M. Datum Neapoli die 20. mensis Augusti 1633. El Conde de Monterey. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. In Cur. Princip. Vltra fol. 34. Alla Regia Audientia de Principato Vltra.

Inde superuenit Auditor Don Franciscus della Cueua Hispanus, qui de difficultate certioratus, & de præinsertis responsis habitis à Regio Collaterali Consilio informatus, dicebat, delegationem duplici modo peti posse. Primo ad euitandam remissionem causæ, quæ à Barone peti potest. Secundo, ad hoc, vt inquisitus debitam pœnam substineat; quando enim remittuntur, præsumitur, minorem pęnam imponi per Officiales Baronis, quàm per Regia Tribunalia; vnde inferebat, delegationem peti debere ex illa causa, vt inquisito debita pœna imponatur; tūc enim, quia fauor publicus versatur; cùm interest rei publicæ delicta puniri, quamuis delegatio nō contineat expressam derogationem Priuilegijs Baronis, præsumitur, & tacitè censetur inducta, fauore publicæ vtilitatis; fuit visa hęc nouella distinctio, non à difficultate aliena; tamen auctoritate carens, voluit de hoc se informare, & in alio casu occurrenti rescripserunt Domino Proregi, delegationem fuisse petitam ex supradicta Secunda causa, nempè, vt delinquentes debitis pœnis feriantur, virtute relationis, cuius tenorem necessarium arbitror inserere, vt sciatur quicquid super hac materia est ventilatū; videlicet. A tergo. *All'Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore il Signor Conte de Monterey,*
10 *y Fuentes, Luogotenente, e Capitan Generale per Sua Maestà nel Regno di Napoli.* Intus verò. *Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Ritrouandosi nelle careeri di questa Regia Audientia carcerati Scipione Gattone, Stefano Pepe, Oratio di Donato, Stefano Caprariello, e Francesco Pacchiano della Città di Nusco, inquisiti d'vn furto, da essi commesso in cometiua nella mandra del magnifico Auocato Fiscal Mastrillo, e perche per il processo costa bene il delitto, e per le loro spontanee confessioni, e per lo Barone si pretendeua la rimessione, s'hebbe ricorso à V. E. e restò seruita ordinare se ne li facesse relatione, qual inuiata, e vista, hà delegato la cognitione di detta causa à questo Tribunale, in virtù della quale stà procedendo à compilar il processo, atteso fù l'E. S. supplicata per la delegatione, per toglier la pretentione delli Baroni nella rimessione della causa, e per non fugir li delinquenti la meritata*

pena

pena; mà perche Signor Eccellentissimo, con vn'altra lettera di V. E. spedita alli 26. d'Agosto passato 1633. ordina à questa Regia Audienza, che quando si delegano le cause, non s'intende far pregiuditio alli Baroni per le dimande de remissione, si specifice non se deroga all'istessi Baroni; mà prouedere di giustitia sopra d'esse, ilche non credemo sia nella presente delegatione, dimandata solo per togliere le pretendenze di detto Barone; mà per maggior chiarezza inuiamo l'allegate copie dell'ordini di V. E. è relationi, acciò riconosciute, possa ordinare lo che più le parerà giusto, & à V. E. facemo humilissima riuerenza. Montefuscolo 18. Ottobre 1634. Di V. E. humilissimi creati Don Francesco de la Cueua. Antonio Lionetto. Quibus literis transmissis, & rationibus in eis adductis perpensis, fuit per Regium Collaterale Consilium responsum, videlicet. A tergo. Illustribus, & magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus Regiæ Audientiæ Principatus Vltra, Regijs Consiliarijs fidelibus dilectissimis, Montefuscolo. Intus verò Philippus Dei Gratia Rex. Illustres, & magnifici viri Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *Hauemo vista la vostra delli 18. del passato mese d'Ottobre, & inteso quanto per quella ci andate significando, in risposta della quale ci è parso dirui, come ve dicemo, & ordinamo con la presente, che debbiate osseruare quel, che vi stà ordinato da noi per prouisione, spedita sotto li 20. d'Agosto passato 1633. e per maggior chiarezza con questa di nuouo ve dicemo, che per qualsiuoglia delegatione di causa, nè per dispositione di ragione, nè per intentione nostra se viene à pregiudicare alli Priuilegij de' Baroni, se non se dispensa à quelli particolarmente, e per questo sempre, che da alcuno Barone se fà instanza per la remissione de suoi Vassalli, se li hà da far giustitia in tutti quelli casi, nelli quali per dispositione di leggi communi, ò del Regno non se li prohibisce; e così debbiate osseruare in tutte le cause pendenti, e future. Datum Neapoli die 30. mensis Nouēbris 1634. Il Conde de Monterey. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. In Cur. 1. Principatus Vltra fol. 64. Anastasius. Registrata Alla Regia Audientia de P. V.* Die 9. mensis Septembris 1634. Montisfuscoli lectæ in Banca Regiæ Audiētiæ Principatus Vltra, fuerunt receptæ supra caput omni, qua decet, reuerentia, & dictum quod obseruentur. Belprati. Franciscus Antonius Vicus Secretarius.

Ecce, quomodo apparent veritas, & iustitia, & clara habetur conclusio, delegatio-

nem simpliciter concessam, siuè concedatur contra Baronem, siuè ad punitionem delinquentis, priuilegijs eorum non derogare, absque speciali dispensatione, ad resolutionem omnium difficultatum propositarum; & Deus scit, quot pauperrimi fuerint suspensi sub hac fallacia, quòd delegatio tollebat iurisdictionem, & cognitionem Baronibus, & ideò cum Dauid dico: Beati quorum tecta sunt peccata.

Sed si delegatio non sit cōcessa cum dispensatione particulari priuilegijs Baronum,
11 non cum verbis alterantibus iurisdictionem, vel non simpliciter; sed cum alijs dispensatiuis Pragmaticis, & Constitutionibus Regni, an huiusmodi verba obtineant effectum; ita vt delegatio claudat viam Baronibus petendi remissionem causæ? accidit in causa Garofani Centrella, & Sociorum inquisitorum de homicidio proditorio de nocte in personam Tiberij Fierro, aliàs della Lopara della Riccia, cuius delictum exemplare, & imperiosum videbatur, & dicebant Auditores, esse exemplari, & rigorosa demonstratione dignum, de quo notitiam Domino Comiti de Monterey huius Regni Proregi dederunt, & magna cum exageratione fuisse delictum commissum imperio, immò securitate, & proditione, addentes, si causa remitteretur, impune delictū remaneret; vnde petierunt delegationem huius causæ, per quem fuit causa delegata per Scriptorium, virtute delegationis, sequētis tenoris, v; Foris. *Al muy magnifico Señor D. Pedro Bazan Gouernador, y Capitan à Guerra en la Prouincia de Principato Ultra. Montefusco.* Intus verò. *Muy magnifico Señor. Hase visto consideratamente la relacion, que haceis con essa Audiencia en carta de 10. del corrente de lo que esta prouado, y consta de Garofano Centrella, y sus compañeros por la informacion, tomada sobre el homicidio cometido en persona de Tiberio de la Riccia, aliàs de la Lupara, y las circostancias, que concurieron en el, y por hauer parecido delicto digno de demostracion, he resuelto de delegar su conocimiento à esse Tribunal, y assi os ordeno, que iuntamente con el procedais de iustitia en la causa, como delegado mio, hasta la sentencia, y su execucion inclusiuè, que para ello en virtud de la presente os concedo toda la autoridad, y comision necessaria, dispensando en caso necessario a las Pramaticas, y Costituciones del Reyno, y à su tiempo me auisareis de la exequcion.*

cion, que esto hubiere tenido. N. S. Napoles 23. de Octobre 1632. A lo que mandaredes El Conde de Monterey.

Pro eius causæ remissione comparuit Excellentissimus D. Princeps Venusij, vtilis
12 Dominus Montisfuscoli, & petijt causam remitti ad Curiam Montisfuscoli, Iudicem originis, domicilij, & tractatus delicti; me earum causarum defensore, dicebant Auditores non esse locũ remissioni, stante delegatione, concessa, cum illis expressis verbis: *Os concedo toda la autoridad, y comision necessaria, dispensando en caso necessario a las Pramaticas, y Costituciones del Reyno.* Dicebam ego, dispensationẽ prædictam concernere partes inquisitorum, contra quos potest procedi, anni circulo non expectato, vel non obstante quacumque dilatoria, per Pragmaticas, vel constitutionẽ concessã, vel dicitur, Proregem dispensare constitut. Statuimus, vt Magnę, nẽpè, vt non possit persona priuilegiata declinatoria fori gaudere in causis delegatis. At cùm nulla mentio, nec expressio sit facta priuilegij Baronum, non potest dici, delegationem prædictam derogare priuilegijs Baronũ, tamen fuit interpositum decretum, Auditore Mutio de Russo relatore, quòd petita remissione non obstante, procedatur in Regia Audientia, stante delegatione prædicta, vt ex decreto die 13. Nouembris 1632. immò virtute delegationis processerunt ad torturã inquisitorum. inde comparuit Aduocatus Sacræ Domus Annunciationis Neapolis, & petijt remissionẽ huius causæ, pretextu, quòd delictum sit perpatratum, & consummatum in eius territorio, & produxit prouisiones Collateralis Consilij, continentes, vt prouideat super remissione petita, &, si erit in voto non remittẽdi, relationem faciat, quibus præsentatis non obstantibus, ipsimet Auditores eorum opinioni inhærentes, decreuerunt, procedendum esse in R. A. petita remissione non obstante pro parte Sacræ Domus Sanctissimæ Annunciationis Neapolis, & & fiat relatio S. E. & facta relatione de delegatione, primo loco concessa, & de meritis causæ, fuit per Collaterale respõsum, vt sequitur. Foris. Illustribus, & magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincia Principatus Vltra Regijs Consiliarijs Fidelibus dilectissimis. Mõtefusco. Intus verò. Philippus Dei

Gratia Rex. *Dalla vostra relatione della data dell'vltimo di Maggio 1633. fatta, precedente nostro ordine ad instanza delli Gouernatori della Casa santa dell'Annuntiata di questa fidelissima Città; circa la remissione della causa de Vincenzo, & altri della Pietra delli Fusi, vassalli di detta Santa Casa, inquisiti in questa R. A. de furti, e di Garofano Centrella, & altri inquisiti de homicidio in persona de Tiberio Fierro della Riccia, commesso nel molino di Cucciano, feudo di Monte Vergine, vassalli dell'istessa santa Casa; hauemo inteso l'inquisitione delli detti, & il procedere questa R. A. come delegata da noi sotto li 23. di Ottobre 1632. e stante la delegatione predetta, fù per questa Regia Audientia interposto decreto, che si proceda in essa, non obstante la remissione predetta, e lo de più, che in detta vostra si contiene; in risposta della quale ve dicemo, che mentre il decreto,* Che causa remaneat, *stà fondato nella delegatione, non per questo la delegatione predetta toglie li Priuilegij, che tengano li Baroni, quando non vi è espressa dispensa alli Priuilegij di quelli, e per questo ve ordinamo, che ci debbiate di nuouo auisare lo che costa contro detti inquisiti, & prouedere di nuouo di giustitia sopra la rimessione dimandata, tanto per detti Gouernatori della Casa santa dell'Annunciata, quanto dell'Illustre Principe di Venosa de loro vassalli, in modo, che non se faccia aggrauio à nessuno; essendo tal nostra volontà. Datum Neapoli die 26. Iunij 1633. El Conde de Monterey. Vidit Romitus Regens. Barilius Secretarius. Di Giorno. In Cur. 1. Principatus Vltra fol. 27. Risposta alla Regia Audientia de Principato Vltra, che auisi di nuouo à V. E. lo che costa contro detti inquisiti, e prouue-*
13 *da di giustitia sopra la rimessione di essi dimandata tanto per li Gouernatori della Casa Santa, quanto per l'Illustre Principe di Venosa:* Quibus presẽtatis, fuit visum mirabile; & facta de nouo relatione de meritis causę, & de probationibus, contra ipsos inquisitos existentibus, fuit additum, delegationem esse petitam, & concessam pro imperio in hoc delicto tam exemplari, & vt inquisitis digna pœna imponeretur; si enim remitteretur, inquisiti sequenti die deambularent; & proinde rogatum fuit, vt delegatio firma remaneret; stante decreto interposito; quòd causa remaneat, stante delegatione, & per Regium Collaterale Consilium fuit responsum, videlicet: Foris. Illustribus, & magnificis Viris Gubernatori, & Auditoribus in Prouincia Principatus Vltra Regijs Consiliarijs fideli-

bus dilectissimis: Mõtefuscó. Intus verò: Philippus Dei Gratia Rex: Illustres, & magnifici Viri Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *Li giorni*
14 *passati essendose vista la relatione, fatta per questa Regia Audientia ad instanza delli Gouernatori della Casa Santa dell'Annuntiata dell'inquisitione de Vincenzo de Masi, & altri della Pietra delli Fusi, vassalli de detta santa Casa, vi fù ordinato, tanto per Scrittorio, quanto per Collaterale, che ci hauessino auisato di nuouo lo che cõstaua contro detti inquisiti, & hauessino fra tanto prouisto de giustitia sopra la remissione d'essi dimandata per detti Gouernatori, & anco per l'Illustre Prencipe di Venosa, per causa, che alcuni de detti inquisiti fussero anco suoi vassalli. Al presente essendosi con vostra relatione delli cinque del corrente*
15 *riceuuta copia di relatione per voi fatta sopra questo negotio della data de 27. de Maggio prossimo passato, & inteso per essa quanto ci auisate intorno all'inquisitione del-*
16 *li detti delinquenti, e delle remissioni dimandate, tanto per parte di detta Casa Santa, come del detto Illustre Prencipe, della quale remissione le hauetè esclusi, con hauere interposto decreto, che se proueda in questa R. A. stante delegatione. ci hà parso in risposta dirue in questa occasione, che la nostra volontà non è di escludere li Baroni dalle rimessioni delle causa, che pretendono in questa R. A. quando si li delegano cause, come ne anco*
17 *camina per dispositione di raggione: mà che quando se ne fà istanza, debbiate con effetto prouedere di*
17 *giustitia sopra dette rimessioni, inteso il Fisco, e le parti, che in questa conformità ne riceuerete altro nostro ordine; e per lo che tocca alla sudetta causa, debbiate con effetto prouedere sopra la rimissione sudetta, conforme sarà di giustitia, atteso tale è nostra volontà. Datum Neap. die 25. Iulij 1633. El Gondè de Monterey. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. De Giorno. In Cur. 1. Principatus Vltra fol. 30. Risposta alla Regia Audientia de Principato Vltra, che con effetto proueda di giustitia sopra la sudetta remissione, vt supra.*

Vnde clara se habet conclusio, quòd quandò delegatio non continet expressam abdicationem priuilegiorum Baronis, quamuis latè, & amplè concedatur, nunquam
18 intelliguntur sublata iura Baronis, petentis cognitionem sui Vaxalli, & verba quantumuis ampla delegatoria, operantur in damnum inquisiti, vt declinatoria non potiatur vti rei, & Rebelles Regis, vt dixi in cit. tit. de potest. ad mod. bell. cap. 3:

Restat nunc, vt doctrinæ per

per Auditorem de Moles al-legatæ satisfaciam, quæ pro-
19 cedit in Regno Siciliæ, in qua viget Pragmatica Regis Ferdinandi, hoc prohibens, vt ipsemet Mut. cit. loc. testatur, Adeò q. in Regno Siciliæ procedit virtute statuti, secùs verò in hoc Regno nostro Neapolitano, in quo arbitrarium Proregis est, delegare, vel simpliciter, vel appellatione remota, vel abdicando ab Ordinario.

Et motiuo per Auditorem de Russo respondendo, dicebam, doctrinam allegatam a
20 Capoblanc. adductam, loqui ad quem appelletur à decreto denegante remissionem, stante rescripto Principis, vt prouideatur de Iustitia super remissione petita, quæ casui nostro applicari non potest; dum tractamus de Barone, petente remissionem causæ, & quando causa est delegata priuatiuè ad Barones, cum expressa derogatione priuilegiorum, & illi remissionem petierint, non sunt petitiones recipiendæ, sed in earum calce prouidendum, quòd adeat S.E. sic docet Magnus practicus Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 19. num. 15. & ibi annotationes.

Licèt delegati potestas sit
21 ampla; tamen est aduertendum, quòd tenetur, potestatem ostendere, nedum Iudici loci, & parti, quia antè præsentationem non habet Iurisdictionem, & si agit, nulliter agit, ex Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 77. n. 4. & 5. & quæst. 82. nu. 35. & 36. & inquisitum certiorem reddere de sua potestate, & illam inserere in citatione, Burg. quęst. 90. num. 12. licèt num. 15. asserat sufficere de ea mentionem facere, tamen in contrarium est veritas; & tenetur illius tenorem inserere, Reg. Const. in tract. de Iur. Fisc. num. 10. & licèt verum est, quòd debet dari partibus petentibus copia ipsius legitimè extracta, vt Burg. quæst. 90. num. 14. & num. 17.

Sed dubiũ stat in eo, quod multoties vidi; literæ delega-
22 toriæ sæpè diriguntur Præsidi, & quandoque retinent originale, & dant ipsius copiam, cum qua inde in causa proceditur, hoc pluries occurrit; sed nunc in causa Garofani Centrella, & aliorum inquisitorum de homicidio in personam Tiberij Fierro hęc R. A. processit ex delegatione torquendo inquisitos, & ad alios actus procedẽdo; nunc noui Auditores apposuerunt in processu, non

esse

esse literas delegatorias originales; sed tantùm ipsorum copiam, & adhibita exquisita diligentia, non fuerunt reperte originales; vndè se of-
23 fert quæstio, an in causis delegatis debeat exhiberi rescriptum originale, vel ipsius copia sufficiat? Auditor D. Gabriel Moles dicebat, non sufficere copiam, sed originale requiri, & ostendendum esse, ex Fusc. conclus. 154. n. 3. Guid. Papa decis. 126.

Auditor Ioannes Ceruantes dicebat, exemplum, siuè copiam sufficere, parte non opponente, ex Put. decis. 415. lib. 1.

Alij dicebant, posse retinere originale, & copiam in actis relinqui, ex Petr. ad Capic. dec. 4. num. 1.

Ego autèm dicebam, quòd copiæ non creditur, nisi exhibito originali, Caualc. de
24 Bracch. Reg. par. 2. num. 261. lit. C. fol. mihi 82. copia enim, sine originali, non probat, tãquã informis, Mancin. in tract. de confess. cap. 9. artic. 5. num. 25. Sicuti copia obligationis penès acta non probat, nisi originalis appareat, Nouar. Collect. 6.
25 num. 7. & proinde dicebam ego ad fundandam iurisdictionem delegationis, non sufficere exemplum; sed originale esse ostendendum, Burg. quæst. 88. num. 8. nouè Baldax. de Angel. in suo pratu in Authent. si quis in aliquo documento num 7. Cod. de edend.

Insuper, pro practicę cognitione adduxi in terminis
26 Doctrinam Ann. alleg. 24. in qua fuit decisum, acta facta, & sententiam nullam fuisse declaratam, ex quo in delegatione non apparebat originale; sed tantùm copia.

Postea superuenerunt retroscriptæ literæ à Collatera-
27 li relaxatæ, continentes, quòd hæc Regia Audientia prouideat super remissione petita, hic artic. non fuit decisus, sed ex his veritas apparet.

Quod ampliatur, procedere, etiàm si originale, indè re-
28 præsentetur, adhuc acta non valent, idem Ann. citat. allegat. 24. num. 8. & iterum allegat. 143. num. 1.

Et ad materiam est sciendum, quòd delegatus licèt
29 non cogatur seruare ordinẽ iuris in procedendo, & procedere cùm seueritate in torquendo; tamen non debet sic seuerè procedere; sed cum temperamento misericordiæ, associando cum veritate; & mansuetudine, cum mansuetudine, & iustitia, cum iustitia, & veritate iudiciũ, Burg.

quęst. 62. num. 25. 29. & 30.
30 eius enim Iurisdictio ordinaria, est alterata per delegationem in modo procedendi, sed in iudicando remanet ordinarius, & propterea tenetur, sententiare iuxta dispositionē iuris, ea ratione; quia, limitata causa, limitatum producit effectum, Burg. quæst. 43. n. 6. & quandò videntur illa rigorosa rescripta Domini Proregis, continentia illa verba prægnantia, vt procedatur cũ rigore, vel vt puniatur cum particulari demonstratione; vel quòd fiat exemplaris iustitia, vel alia similia, non inducunt delegationem, nec tollunt appellationem, neque causæ remissionem; duo glossellæ nouitèr positæ hoc declarant, ex ordinibus Regij Collateralis Consilij, ibi relatis, in prag. 1. de delegation. quas videre poteris.

Sed quando proceditur ex delegatione, an possit procedi per horas, sicut in causis ad
31 modum belli? Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. in princip. testatur, posse per horas procedi, & allegat Grammatic. vot. 28. in fine, & Auendan de exeq. mandat. cap. 19. Ego volui videre doctrinas allegatas, & non inueni illam per Apont. adductã, nempè, quòd in delegatione proceditur per horas.

Ioannes Baptista Thoro Theoricà munitus, practicaq; versatus in eius vtilibus additionibus, quas facit ad Reg. de Pont. cit. tit. de delegat.
32 caus. num. 1. dicit, ex auctore, procedi posse per horas in certis causis capitalibus magni momenti, in quibus aliquando citra delegationem procedi solet; nedùm in prima instantia, verùm etiam in causa appellationis, ex Franch. decis. 520.

Huiusmodi doctrinæ, mihi non arrident; nam decisio de Franch. 520. loquitur, causã appellationis esse eiusdem naturæ, sicut causa principa-
33 lis, & sic procedendum esse in secunda instantia, sicut fuit processum in prima, quē sequitur Burg. quæst. 45. nu. 14. est verum, quòd Franch. infert, quando in M. C. V. contra committentes grauia delicta proceditur per horas; tamen, nullum verbũ Franch. dicit, si in causis delegatis potest procedi per horas; vnde his dictis non inhęreo, & dico delegatos, & sic R. A. in causis delegatis non posse procedere per horas, sed ordina-
34. riè, nisi expresè fuerit à Domino Prorege, per horas procedendi dispensatum; vel nisi essemus in causis, in quibus

de

de sui natura debet procedi per horas; tunc enim non delegatio; sed natura causæ operatur, vt procedatur per horas.

Et quando dispensat Prorex capitulis, Pragmaticis, vel Constitutionibus Regni, præsupponit, veritatem esse in contrarium; non quod ipse dispensat in errore, contra ipsam veritatem; sed suspendit legem, quæ contradicit dispensationi: omnis enim dispensatio arguit, veritatem esse in contrarium, Surd. cons. 552. num. 12. vol. 4. Mut. tom. 5. cap. Sicil. cap. 418. num. 5. licèt num. 20. asserat, non posse, recta conscientia dispensare constitutionibus, & Capitulis Regni, quando adest læsio, & præiudicium partis.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

In causis delegatis, an possit procedi die feriata.

An possit procedi ex inditijs indubitatis.

Falsificans acta, in quibus proceditur ex delegatione, à quo punitur.

SVMMARIVM.

In causis delegatis, an possit procedi die feriata à n. 1. ad 12.

In causis delegatis, an possit procedi ex inditijs indubitatis n. 13.

Delegationis acta falsificans, à quo punitur n. 14.

Si falsificans fuerit vaxallus Baronis, an remittatur n. 15.

Delegatus, an cognoscat de offensa facta eius officiali, vel seruienti num. 16.

Delegatus si fuerit, vt se informet de mala fama alicuius, an possit se informare de bona n. 17.

Vlcherrima se offert quæstio, vtrùm in causis delegatis possit procedi die feriata? & prima videtur fronte, quòd sit, ea ratione; quia delegatus Principis, nomine Regio procedens, cùm personam Principis repræsentet, potest arctare defensiones, Tasson. de Antefat. vers. 3. obseruat. 3. num. 247.

Ego verò dico, quòd hæc quæstio dependet ab illa; vtrù possit procedi in causis die feriata; & in hoc, distinguendos esse plures casus, arbitror.

Et primò; aut sumus in causis ciuilibus, & tunc dicē-

dum est, prohibitum esse die festiua procedere, vt infra dicam.

Aut verò tractatur de recipiendis testibus, & pro negatiua concludit Farinac. quæst. 30. num. 55. nisi iurauerit die non feriata, quia tunc potest
1 festiua die recipi, cùm à iuramento dependat, tanquam à radice, sicut mors procedit à vulnere, Farinac. num. 16. vel nisi esset periculũ in mora, vel de consensu partium, Farinac. ibid. vel procederetur, iuris ordine non seruato, vt infra dicam.

Aut verò tractatur de inferenda tortura die feriata, & tunc dicit Farinac. quęst. 38. num. 107. quod non audeant Iudices in die feriata reum
2 torquere, etiàm si legitima adsint inditia, nisi in atrocioribus, quod dictum Farinac. ego impugno, dùm in Regno nostro Neapolitano, ex cap. Regn. Prouisa iuris Sanctio est, arbitrium Iudici torquere publicos latrones, & alios malefactores, etiam diebus feriatis, immò Pascalibus, non obstantibus Regni Constitutionibus, in contrarium promulgatis, sic nos docet Leonard. in practic. Offic. cap. 5. num. 58.

Aut verò sumus in Nundinis, & mercatis, quę fiunt in
3 Regno, in quibus de consuetudine generali acta in illis facta valent, vt pleniùs nos docet Marant. in pract. distint. 16. num. 87. & seq.

Aut verò sunt causæ, in quibus de sui natura potest procedi sine figura Iudicij, &
4 tunc potest procedi tempore feriarum, tàm messium, Vindemiarum repentinarum, vel ad honorem Dei, de Leonard. cap. 13. num. 10.

Aut uerò sumus in causis criminalibus ordinarijs, &
5 tunc nullatenus procedi potest, quia quiescit officium Iudicis die festiua, ne à diuinis Officijs extrahantur, l. dies festos, Cod. de fer. Scac. de Iudic. lib. 3. cap. 6. num. 1. Peguer. decis. 53. num. 3. qui ampliat procedere, càm in ferijs ad honorem Dei, quàm inductis, siuè repentinis, cùm pari passu ambulant jus publicum, & diuinum, & adæquantur ferię repentinæ, & ad honorem Dei, Leonard. cit. cap. 13. num. 10. vt dixi supra tit. de ferijs, cap. 2. circa finem.

Quod amplia procedere, etiàm si Iudex haberet potestatem procedẽdi summariè,
6 tunc enim à procedendo die feriata in honorem Dei abstinere debet, Peguer. cit. dec. 53. num. 4.

Si

Si verò sumus in causis exceptis, idest contra insignes,
7 vel publicos latrones, Campaneam discursores, nocturnos depopulatores repertos infraganti, aliosque facinorosos, & tunc contra istos de quadam consuetudine generali introducta, potest procedi diebus feriatis ad honorem Dei, Scac. cap. 6. num. 19. lib. 2. Caualc. de Bracch. Reg. part. 1. num. 11. Monteleon. in pract. arbitr. par. 4. num. 452. & seq. & nouissimè Burg. quæst. 25. a num. 4. ad 12. vt dixi cit. loc. de ferijs.

Sed ex adductis non solutũ videtur dubium propositum in causis delegatis, in quibus
8 est quæstio proposita, nempè, si potest in illis feriatis diebus procedi? & in hoc etiam distinguendos esse plures casus, censeo.

Et primo, aut sumus in casibus exceptis, veluti contra Crassatores, stratarum disrobatores, Campaneam discur-
9 sores, nocturnos depopulatores, repertos infraganti, & alios facinorosos famosos, & tunc, cùm de iure contra istos possit procedi die feriata de natura causæ, ipsa causæ natura, ipsa delictorum atrocitas operatur, vt die feriata procedatur; cùm ex istorum punitione multorum salus oriatur; publica quies conseruatur, & incolumitas deriuatur, vt colligitur ex verbis in l. Prouinciarum, Cod. de fer. merito contrà huiusmodi delinquentes diebus feriatis procedi potest, ex adductis supra.

Aut verò sumus in alijs causis ordinarijs, in quibus de sui natura non est licitum, feriata die procedere, & tunc est subdistinguendum; quòd, aut in delegatione concessa adsunt verba specialia, potestatem in his diebus festiuis procedendi tribuentia, & tũc procul dubio die feriata procedi potest; vel adsunt alia verba æquipollentia, & idem importantia, verbi gratia procedat, non obstantibus iuris sollemnitatibus, vel procedat sine sollẽnitate iuris; vel procedat de iure, & de facto, tunc potest procedi diebus festiuis, Palm. diuers. Iur. par. 1. glos. 9. nu. 27. 28. & 29. Marchesan. de Commiss. par. 1. cap. 10. num. 28. Caualc. de Bracch. Reg. par. 2. num. 78.

Aut denique delegatio est concessa simpliciter absq; expressione talis facultatis, vel talium verborum, & tunc
11 conclusiuè asserendum est, prohibitũ esse diebus festiuis procedere; delegatio enim nullum

nullum præiudicium infert, quandò simpliciter est concessa; vnde concludo, specialitatem requiri.

Est benè verum, quòd in causis delegatis potest ferri sententia de nocte; sic affert
12 ex multis contra Felinum, aliter sentientem, Rip. de noct. temp. cap. 134. num. 48. & 49. prout in simili, quãdo ad modum belli, & sic, extra ordinem proceditur, potest ferri sententia omni tempore, etiam de nocte, vt ex multis affirmat Burg. quæst. 25. num. 24. & 25. qui testatur vidisse seruari, tàm ad reorum offensã, quàm defensam; cætera vide ad materiã, quæ dixi in tit. de ferijs.

Vlterius quæritur, an Regia Audientia possit in causis delegatis sententiare, & procedere ex inditijs indubitatis,
13 & quid in alijs Iudicibus; & in quibus causis? & licèt pro affirmatiua primo loco fuerit prouisum, dummodò inditia indubitata sint talia, vt inducant mentem Iudicis ad sic credendum, & eius intellectus quiescat; vt in prag. 12. de offic. Iudic. Tamen fuit inde declaratum, & hoc arbitrium concessum M. C. V. Regijs Audientijs Prouincialibus, & alijs Tribunalibus collegiatis, vt per Prag. 13. eod. tit. de offic. Iudic. Cætera de inditijs indubitatis vide quæ scripsi ad Grammatic. decis. 8.

Et materiam delegatorum prosequendo, est sciendum, quòd si quis falsificauerit
14 acta, in quibus ex delegatione proceditur, vel literas delegationis, an possit per eundem delegatum puniri, & qua pęna? tex. in l. nullam, Cod. de testib. tribuit Iurisdictionem Iudici cognoscendi delinquentes coram eo; tu vide Farinac. quæst. 151. n. 61. de Franch. decis. 147.

Si verò delinquens, vel falsificans, fuerit vaxallus Baronis, & ipse præueniat carcerando suum vassallum delinquentem, tex. enim citatus in l. nullum, procedit cumulatiuè, & proindè potior
15 est causa præuenientis, de Franch. decis. 147. & dicas quòd ad Baronẽ spectat; nam delegatio est stricti iuris, & non extenditur ad res, neque personas, neque vltra expressa in delegatione, Maur. Burg. quæst. 62. num. 13. & quæst. 64. num. 22.

Et si fuerit offensus Officialis delegati, ipse delegatus
16 cognoscit, Baiard. ad Clar. quæst. 35. num. 29.

Vidi multoties Dominos Proreges mandare Præsidi, vel

vel alteri, vt ſecretè ſe informent de mala fama alicuius, tunc dicebatur, non poſſe ſe informare de bona fama; ſed tantùm de mala, prout ſibi fuit commiſſum; Baiard. ad Clar. quæſt. 60. num. 88.

Poſſet dictum Baiardi non ſic ſimplicitèr intelligi; ſed recipi diſtinctionem, quòd aut delegatus vult ſe informare de mala fama oretenus in ſecreto ad inſtructionem delegantis, & tunc poteſt tantùm de negotio ſibi commiſſo, & ſic de mala fama ſe informare; aut verò in ſcriptis de mala fama ſe informat, ad finem tranſmittendi informationẽ captam ad delegantem, & tunc, quia dictum teſtis debet ſcribi integrum, etiàm ſi ſit contra Fiſcum, Carauit. Rit. 235. num. 4. & Campagn. ad cap. Regn. ſi cum ſceleratis num. 37. tenetur ſe informare, & in ſcriptis reducere de tempore malæ famæ, ideſt, per quòd tempus ille laborat mala fama; mala enim fama, per bonam ſequentem purgatur, & quandò quis per triennium benè vixerit, mala fama præcedens cẽſetur purgata, & non poteſt dici, morbo malę famę laborare caueãt igitur illi, quibus huiuſmodi informationes committuntur, vt de veritate facti ſe informent. Siniſtram enim opinionem concipiunt Superiores, quandò iniurioſa, & malæ famæ relatio fit ab inferioribus, vt exclamat Bouadill. lib. 5. politic. cap. 3. num. 143. & eſt cauſa tanti mali; à veritate aliena.

Sed vnum quæritur, quòd in dies accidit: delegatûs proferunt ſententiam in cauſa delegata, vel in cauſis ad modũ belli, & Pauperrimi inquiſiti ſæpè de nullitate ſententiæ dicunt, & fuit hæſitatum, ſi delegatus poteſt cognoſcere nullitates ex ſententia prolata ex delegatione? multi diſtinguebant: aut ſumus in delegato Principis, aut verò in delegato ab inferiore Principis.

Alij verò diſtinguebant; aut nullitas cõcernit ſententiam interlocutoriam, & tũc poteſt delegatus cognoſcere nullitates, ea ratione; quia Iuriſdictio non expirat per interlocutoriam, quę durat vſque ad diffinitiuam.

Aut verò nullitates cõcernunt ſententiam diffinitiuã, & non poteſt; quia prolata ſententia diffinitiua, eſt eſtincta iuriſdictio, & functus eſt officio ſuo.

Alij indiſtintè ſubſtinent, poſſe Iudicem delegatum cognoſcere nullitates, etiam poſt ſententiam diffinitiuam,

ea

ea enim prolata, non dicitur delegatio estincta, nec iurisdictio finita; ex quo durat vsque ad executionem.

Cogitabam Ego, meam sententiam interponere, conciliando istas Doctorum contrarietates; nisi ad manus meas peruenisset tractatus de Iudicijs, editus per Consiliarium Carleual, qui disp. 7. ad partes Hác materiá disputat; & vtrum possit restitutionem in integrum aduersus sententiam concedere, more suo ornatè enucleat, cui te remitto, quádo casus occurrerit, & rectè iudicabis.

D E

DE GVIDATICO
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Guidaticum quibus modis appellatur.
Quę concurrere debent ad eius concessionem.
Quæ clausulæ debent apponi in eius concessione.

SVMMARIVM.

Guidaticum appellatur securitas n. 1.
Securitas quid sit, n. 1. *&* 2.
Securitas, & pax, an differant n. 1.
Guidaticum appellatur dilatio, & in quibus habet locum n. 4. *&* 5.
Vocatio quid sit, & an differat cum guidatico n. 6.
Saluaguardia quæ sit & quibus concedatur, n. 7.
Saluus conductus quibus concedatur n. 8. *&* 9.
Guidaticum à quibus concedatur n. 10. *&* 11.
Quæ concurrere debent in eius concessione, ibid.
Guidatus delinquens, an puniatur n. 12.
Practica guidatici est sumpta de iure communi n. 13.
Guidaticum non conceditur, nisi seruitia promittatur n. 14.
Princeps, an possit gratiam facere, absque partis remissione n. 15.
Guidaticum non extinguit delictum; sed suspendit punitionem n. 16.
Guidaticum, saluaguardia, saluus conductus, dilatio, & securitas, an differant, ibidem.

DElinquētes pro delictorũ suorum venia obtinenda, seruitia Regiæ Curię promittentes, guidatica obtinent, quæ solent concedi, tàm per D. Proregem Regni, quàm per Pręsides Prouinciarum, Commissarium Campaneę, & alios delegatos à Prorege in causis; vndè si de armãtibus per Campaneam, aliaùe facinora patrantibus multa dixi, necessarium arbitror, materiam Guidatici pertractare, quæ frequens, & vtilis est; sed à paucis distinctè discussa, quod verbum. Guidaticum, pluribus modis à pluribus solet appellari.

Primo loco, Guidaticum appellatur securitas, quæ an
1 differat cum pace, vide Vulpell. cons. 51. num. 3. sed nõ de ea securitate, quæ maximè hominem delectat, & appetenda est; vndè Senec. Epist. 6. dicit; nec me res vlla delectabit, quàm quòd mihi vni securus sum, sequitur Boer. de consolat. lib. 2. prof. 1. litera O, fol. mihi 20. quia ista
2 securitas est illa, quæ opponitur priuatiuè timori; ex B. Thom. prima secundæ, quęst. 45. artic. 1. nàm securitas secundùm Tullium in Rhetorica sua, est virtus in commoditate imminente, inchoatę rei fines non formidans, Boer. de consolat. lib. 2. prof. 4. litera L. fol. 27. qua securitate homo non debet vti; sed
3 vitam Christianam profiteri cum Dei timore, & literis vacare; nemo enim securus est in his bonis, quæ potest inuitus dimittere; veritatem autem, atquè sapientiam nemo amittit inuitus, ex B. Augustin. lib. 2. de liber. arbitr. & securitas, quæ obtinetur per processum, an differat ab ea, quæ obtinetur pro delictis, vide Catalan. de indult. cap. 2. num. 70.

Alij dilationem appellant, & est ea, quæ conceditur per Principem ex causa debiti
4 priuati, vt per Oltrad. de rescript. præl ud. 25. num. 60. vel ex alia causa, quę non habet locum in debitis, descendentibus, ex seruitijs personalibus, Burg. de mod. proced. ex abrupt. quæst. 5. n. 134.

Seù dilationem, quæ conceditur contra omnes credi-
5 tores, exceptis ciuibus, quæ si afficiat eũ, qui per incolatum est ciuis effectus, est videndus Reg. Rouit. in prag. 1. de ceff. bonor. num. 4.

Multi appellant vocationem, & est ea, quam faciunt
6 Barones in vaxallos, quandò eos

eos vocant, & Guidaticum nuncupatur, Reg. Rouit. ad Prag. 1. de guidatic. num. 5. de quo vide Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit. §. 4. nu. 50. & 57.

Alij, saluaguardiam appellant, & est illa, quæ conceditur à Domino Prorege Vaxal-
7 lis litigantibus cum Barone, vel timentibus ab eo offendi, vt ex nostris per Capoblanc. tom. 1. prag. 3. num. 77. ad 81. & ex exteris testatur Mut. in Regno Siciliæ, sic vocari, vt tom. 6. cap. Sicil. cap. 77. num. 4. vel ea, quæ à D. Prorege, siuè alio Iudice conceditur, neminans à mināte offendatur, de qua per Petr. Gregor. Tolos. Syntag. Iur. vniuers. lib. 48. cap. 4. num. 16. & de saluaguardia, quæ vaxallis litigantibus conceditur, latè per Nouar. in copioso tom. 2. de grauam. vaxall. grauamin. 40. vbi nonnulla decreta affert.

Alij saluum conductum vocant, prout vocat Costa
8 in tract. de remed. subsidiar. remed. 20. num. 3. de quo scribit Sforz. Od. in tract. de in integr. restit. quæst. 92. n. 19. qui potest cuilibet inferiori à Principe concedi; tamen saluus conductus, dila-
9 tio, & saluaguardia non differunt; sed simbolizat; Mut. tom. 6. cap. Sicil. cap. 77. n. 16. Sed an in Regno nostro Neapolitano differant, est videndus Io. Grand. in tract. de Bell. exul. in prædicament. Quantitatis quæst. 2. num. 1. & seq.

Ego verò vtor in pręsenti discursu hoc verbo; Guidatico, tanquam frequentiori in
10 Regno, ad cuius concessionem, & eius validitatem requiruntur tria; primum, vt concedatur à Principe, vel ab eo, cuius locum obtinet, Oltrad. in tract. de rescript. prælud. 25. num. 60. vel habente potestatem ab eo; non potest tamen concedi per M. C. V. inconsulto Prorege, Prag. 2. de Guidatic. nec ab Auditoribus Prouinciarum, vt re-
11 fert Glosell. in margine dictæ prag. 2.

Secundum, vt in eius concessione non sit subreptum, nequè obreptum, vt dicam in cap. hoc eod. tit.

Tertium, vt guidatus non abutatur gratia guidatici, idest, vt quietè viuat, & non
12 delinquat; nam delinquendo, guidatico priuatur, & punitur, vt infra dicam, hæc omnia congerit Cost. in tract. de remed. subsidiar. remed. 20. num. 6.

Et practica concedendi guidatica videtur sumpta, ex

13 tex. in l. 1. Cod. de nauicular. lib. 10. in illis verbis; Sed venientes, ac remeantes omni securitate potiri, decem librarum auri multa proponenda ijs qui eos inquietare tentauerint : & iterum in l. 2. cod. tit. in illis verbis: Vt intra annum, quas susceperint, inferant species, & securitates reportent: conceduntur sine partis remissione, ex eo, quia promittunt seruitia Regiæ Curiæ facere, capiendo malefactores, vt scribit Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de salu. conduct. vnde introductum, vt guidaticum non concedatur, nisi seruitia promittantur, Capoblanc. tom.
14 2. prag. 6. num. 158. Et licet Princeps non possit gratiã regulariter facere in præiudicium partis, nisi præcedente remissione ab offenso, The-
15 saur. decis. 21. tamen est inuentum, vt fiat guidaticum, quod non extinguit delictũ;
16 sed tantum differt pœnæ impositionem, & suspendit punitionem, de Franch. decis. 433. nu. 1. & seq. Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 120. nu. 11.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Guidatica quibus conditionibus concedantur.

Non summatur, nam id, quod in argumento.

Olet igitur cõcedi guidaticum, cum pluribus cõditionibus; prima, dummodo delictum non sit commissum in Ciuitate Neapolis, & eius Suburbijs: Secũda dummodo guidati non ingrediantur Ciuitatem Neapolis. Tertia neque propriam patriam. Quarta neque loca, in quibus partes offensę degunt, vigore prouisionum, à Regio Collaterali Consilio relaxatarum, quarum vigore sic guidatica expedienda sũt, & earum tenorem inserere licet ad successorum instructionem, videlicet. Philippus Dei gratia Rex, &c. Illustris vir Regie Consiliarie Fidelis dilectissime. *Per alcune cause, mouentino la nostra mente, ci hà parso farue la presente, per la*

quale

quale ve dicemo, ordinamo, e comandamo, che da quà auanti non debbiate concedere guidatico à nessuna persona di qualunque stato grado, e conditione se sia, che hauerà delinquito in questa Fidelissima Città di Napoli, e suoi Borghi, per qualsiuoglia seruitio, che offeresse fare alla Regia Corte, ancorche fusse segnalato, senz'ordine nostro, in scriptis obtempto, & de più nelli guidatici, che per l'auenire farete ad altre persone, che non haueranno delinquito, come di sopra, così, come si suole ponere clausula, (con che non entrino in Napoli, nè in la propria patria, ne doue stanno le parti offese) ponerete de più quest'altra noua clausula, videlicet: Con che non habbiano delinquito dentro la Città de Napoli, e suoi Borghi; Per tanto così essequirete, tanto voi, quanto l'altri Gouernatori vostri successori à questo carrico, atteso anco così l'hauemo ordinato all'altri Gouernatori Prouinciali; & à tale così si essequa, ordinamo con questa al Secretario di questa R. A. che facci registrar la presente, e la conserui, perche lo notifichi alli Gouernatori, che pro tempore saranno in questa R. A. Datum Neapoli die 31. Decembris 1610. El Conde de Lemos. Vidit Constantius Regens. Vidit D. Berardinus à Barrionouo Regens. Vidit de Castellet Regens. Vidit Montoya Regens. Salazar Secretarius. In Cur. Principatus Vltra fol. 28. Al Gouernatore de Principato Vltrã.

Adsunt aliæ quatuor conditiones positæ per Regiam nouellam pragmaticam 89. capit. quæ hodie est prag. 10. de Offic. Iudic. in qua adsunt aliæ prohibitiones, præter prædictas, videlicet.

Quinta, vt Guidaticum nõ concedatur, nisi elapso semestre, à quo die est commissum delictum.

Sexta, vt si fuerit concessũ primum, non concedatur secundum, nisi facta mentione alterius, primo loco concessi.

Septima, vt non concedatur guidaticum extrà Iurisdictionem concedentis.

Octaua, vt non concedatur guidaticum delinquentibus extrà Regnum.

Quas cõditiones multi nõ inueniunt, de iure esse; sed tantùm esse introductas virtute præinsertarum prouisionum, & Regiæ Pragmaticæ, & nuper est quædam inueterata obseruantia, adeo, vt si non apponuntur, censeantur appositæ, Nouar. quæst. forens. 54. nu. 3. par. 2. Capoblanc. tom. 2. cap. 31. n. 5. & 6. quę, an sint modales, conditionales, vel resolutiuæ, remitto te ad D. Reg. Rouit. ad pragm. 1. de Guidatic. cùm latiùs materia ibi fuit explicata; & an modus

modus differat à conditione? vide per Mari ad Gizzarell. decis. 11. n. 4. Sed tantùm de qualibet conditione sermonē separatum differere, sum paratus pro materię cognitione.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Conditio apposita in Guidatico (dummodò delictum non sit commissum in Ciuitate Neapolis, & eius Suburbijs) quid operetur.

Conditio apposita in Guidatico (vt Guidatus non ingrediatur Ciuitatem Neapolis.) quid operetur.

Non summatur, ex quo continet id, quod in argumento.

Rima igitur cōditio est (dūmodò delictū non sit commissum in Ciuitate Neapolis) in illis verbis: *Non debbiate concedere guidatico à nessuna persona di qualunque stato, grado, e conditione, se sia, che hauerà delinquito in questa Fidelissima Città di Napoli, e suoi Borghi, per qualsiuoglia seruitio, che offeresse fare alla Regia Corte, ancorche fusse segnalato, senza ordine nostro, in scriptis obtempto.*

Ratio ea esse potest, propter authoritatem, & præeminentiam Domini Proregis, qui principalitèr offenditur, quandò delictum est commissum in Ciuitate Neapolis, in qua residet, & eadem ratione est introductum, vt delinquentes in Ciuitate Neapolis, non remittantur ad Barones, ex Franch. decis. 129. Capoblanc. tom. 1. prag. 8. par. 2. num. 332. Reg. Tap. compend. iur. Regn. prag. 1. vbi de crim. ag. oport. Bouadill. lib. 2. politicor. cap. 13. num. 6. fol. mihi 528. de quo latiùs ego dixi in pręcedent. tract. tit. de remiss. caus. cap. 4. per tot. & nouissimè D. Merlin. controuers. forens. cap. 100. num. 1.

Secunda conditio est (ne ingrediantur Ciuitatē Neapolis) in illis verbis: *Con che non entrino in Napoli*; ratio huius prohibitionis esse potest, quia inconueniens est, vt guidatus faciem Regis, tanquam inquisitus videre habeat, hinc ex consuetudine est introductum, vt relegatus propter delictum ab aliquo loco, censeatur relaxatus à Ciuitate Neapolis, & alio loco, in quo Domi-

Dominus Prorex residet; iniustum enim videtur, vt condemnati, & relaxati resideant in loco, in quo D. Prorex adest, ex citat. decis. de Franch. 129.

Quod ampliatur procedere, etiam in Commissario Campaneæ, vt guidare non valeat in Ciuitate Neapolis, & eius Suburbijs, vt ex cit. prag. 10. de Offic. Iudic. §. 71. vt infra dicam.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Ciuitatis appellatione, an veniat territorium.

Guidatus prohibitus accedere ad aliquem locum, an prohibeatur accedere ad territoriũ.

SVMMARIVM

Ciuitatis appellatione, quæ veniant nu. 1. 5. 6. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & à num. 25. ad 28.

Doctor prohibitus legere in Ciuitate, an possit legere in Suburbijs ibid. num. 1.

Casalis an comprehendatur appellatione Ciuitatis num. 3.

Extensio in quibus casibus detur in statuto, num. 4.

Exul factus à Ciuitate, an censeatur etiam à territorio, ibid. nu. 4.

Fidem frangenti, quando fides frangatur eidem num. 7.

Guidatus nullam pati debet molestiam, num. 8. & 9.

Mora in loco prohibito quanta debet esse, à num. 17. ad 24.

Tertia conditio, qua conceditur guidaticũ, est, cum prohibitione (ne accedat ad propriam patriã) in iliis verbis: *Con che non accosti alla propria patria*, & in hoc dubitari contingit, si appellatione Patriæ venit territorium, vel includuntur Suburbia, ita, vt si fuerit captus in Suburbijs, dicatur captus in loco prohibito? Hæc quæstio de facto accidit in causa Prouenzani Guarino Guardiæ Lombardorum, in cuius guidatico fuit apposita clausula prohibitiua ad patriam propriam, per hæc verba: *Con che non accosti alla propria patria, e doue sono le parti offese.* Fuit captus, securitate pendente, extrà muros suæ Patriæ in loco, vbi dicitur *lo Chianello*, & existens carceratus petijt, in libertatem reponi, & discusso negotio, diuersa Auditores protulerunt vota; Paulus Staibanus, tunc Auditor, nunc verò

verò Aduocatus Primarius in Tribunalibus Neapolis, votauit, procedendum esse ad vlteriora, exceptione guidatici non obstante, Auditor Scipio Monaci votauit, reponi in pristinam libertatem; sed Auditor Alexander de Stefanellis, regulam neutri amplexus, tertium votum diuersũ ab alijs impertitus fuit, nempè, vt dentur defensiones super exceptione guidatici, quibus votis disparibus, ad D. Proregem Regni, iuxta morem transmissis, & in Regio Collaterali Consilio visis, & discussis, fuit ordinatum, exequi votum Auditoris de Stefanellis, cuius vigore, datis inquisito defensionibus, post biennij circulũ probauit locum, in quo fuit captus, distare à Terra Guardię, & sic a sua patria, spatio septuaginta passuum, & fuit hæsitatum, si appellatione Ciuitatis veniãt Suburbia, quo cognito, enucleatur difficultas, resoluitur quæstio, & oritur decisio causæ.

Fiscus dicebat, Prouenzanum fregisse guidaticum; & puniri debere, quia in loco prohibito fuit captus, fundabat infrascriptis medijs.

Primo, quia appellatione Ciuitatis compræhenduntur, nedùm mille passus à muro Ciuitatis l. mille passus, ff. de
1 verbor. significat. quilibet passus est mensura quinque pedum, pes verò quindecim digitos cõtinet, Gammacurt. in tract. de immun. Eccles. cap. 1. nu. 18. fol. 207. adeò, quòd mille passus faciunt miliare, vt exponit glos. ibidem; verùm etiam Ciuitatis nomine cõtineri Suburbia, & horti, & territorium, nedùm ex tex. in cap si Ciuitas, de sentent. excom. in 6. verùm etiã ex l. præsens, ff de procuratorib. vbi pro pręsente habetur, qui in horto est, sic ponderat Felin. in cap. Rodulfus, vers. limita dupliciter, de rescript. num. 4. vbi exemplum dat, si Doctori prohibeatur,
2 ne in Ciuitate legat, non potest in Suburbijs legere; maxima enim fraus prohibitioni, & præcepto fieret, ea antedicta ratione, quia compręhenduntur Suburbia appella-
3 tione Ciuitatis, & Felin. ibid. num. 6. ampliat territorium venire nomine Ciuitatis, immò, & Casalis, & tanquam vnum corpus iudicatur, ex l. pupillus, §. territorium, ff. de
4 verbor. significat. quem sequitur Reg. de Pont. cons. 51. à num. 2. ad. 5. & Honded. cons. 111. num. 62. vol. 1.

Secundo probabat, alia ratione

ratione comprehendi, ne delicta remaneant impunita, & licèt in statutis non detur interpretatio extensiua; tamen causa euitandę iniquitatis, & ne delicta remaneant impunita datur, Osasc. decis. 88. num. 30. corroborabat eius intentionem alio fundamento: quando quis propter delictum condemnatur in exiliū à Ciuitate, censetur à Territorio exclusus, Franch. decis. 129. num. 2. sic paritèr prohibitus ad Ciuitatem accedere, prohibetur etiam ad territorium.

Tertiò, & in terminis adducebat decisionem, factam
5 in Audientia Calabriæ Citra, & confirmatam per Regium Collaterale Consilium, vt refert Thor. tom. 1. compend. decis. verbo Guidaticus fol. mihi 248. col. 2. vbi post multa in causa Philippi Parisi, capti in Castro Cosentiæ cum guidatico illius Prçsidis, conditione ne ad patriam, & locum partis offensæ accedat, fuisse decisum, non esse locū restitutioni in pristinam libertatem.

Quarto, pro coronide adducebat decretum M. C. V. confirmatum per S.C. in cau-
6 sa Scipionis Ferrarij, in cuius indultu erat prohibitum, ne accederet ad Ciuitatem Neapolis, qui cùm fuisset captus in Mole magna ipsius Ciuitatis, ad quam cum Triremibus à Ciuitate Ianuæ venerat, & contra eum fuit processum in causa, non obstante indultu, cum prohibitione prędicta, vt testatur Reg. Rouit. in prag. 1, de Guidatic.

Insuper addebat, non prę-sumi Prouensanum ignorasse clausulā, (*Con che non accosti al-*
7 *la propria patria, e doue stanno le parti offeso*) ex quo guidaticum cum illa conditione, & fide recepit, & frangenti fidem, fides frangatur eidem, & effectu promissionis carere debet, Boer. decis. 179.

Vnde concludebat, debita pœna puniri, exceptione guidatici apposita non obstante.

Ego, qui partes inquisiti tuebar, dicebam, non esse molestandum; sed in pristinam reponendum libertatē ex infrascriptis.

1. Primo, quia guidatus est, quo casu nullam pati debet molestiam, nec cum armis,
8 nec sine, nec cum Iudicis authoritate, nec sine, nec directè, nec indirectè, Vrsil. ad Afflict. decis. 4. num. 6. de Fanch. decis. 590. num 6. ea ratione, quia fuit captus, securitate pendente, & honori, & dignitati concedentis

tis conuenit, vt assecuratus
9 eius literarum fiducia, non decipiatur, Caball. cas. 118. num. 11. fides enim seruari debet, ne quis sub Regis clypeo decipiatur, Reg. Rouit. cit. prag. 1. de guidatic. num. 52. & seq. Baiard. ad Clar. quæst. 52. num. 33. Vrsill. ad Affl. citat. decis. 4. num. 9. Merlin. cap 33. nu. 12.

Et respondendo regulæ allegatæ; Quòd Ciuitas comprehendit Suburbia, & territorium, dico quòd magna est
10 altercatio inter DD. an Ciuitatis appellatione veniant Suburbia, & territorium; sunt enim distinguendi plures casus, primus; aut sumitur Ciuitas strictè, aut largè. Secund⁹; aut sumus in beneficialibus. Terti⁹; aut verò in vltimis voluntatibus, & alijs. Quart⁹; aut in odiosis.

Si primo casu consideratur Ciuitas strictè, terminatur solo murorum ambitu, si verò
11 largè, continetur territorium appellatione Ciuitatis, Felin. in cap. Rodulfus in princip. & vers. limita 2. num. 6. de rescript.

Si verò sumus in beneficialibus procedit tex. allegatus in cap. si Ciuitas, de sentent.
12 excommunic. in 6. l. 1. §. cùm vrbem, ff. de offic. præfect. Vrb. & ibi Bartol. ea ratione; quia fieret magna fraus præcepto.

Aut verò in fauorabilibus, vt priuilegijs; & tunc com-
14 prehenduntur Suburbia, D. Merlin. controuers. forens. cap. 99. num. 5, & 6.

Si verò sumus in contractibus, vltimis voluntatibu, & alijs, & tunc subdistinguen-
24 dum est; aut dicitur Patria; aut Ciuitas, si primo casu dicitur patria, ipsius appellatione continentur Suburbia, & continentia ędificia, l. vxor §. legauerat, ff. de legat. secundo si verò dicitur Ciuitas, tunc Ciuitatis appellatione non veniunt Suburbia, & quia Ciuitas muro finitur, l. nàm quod liquidè, §. si ita legitur ff. de pen. legat. Bart. in l. 2. ff. de verbor. significat quam adducit de Franch. decis. 129. nu. 5.

Sin autem tertio casu, in odiosis sumus, non continentur Villę, non Casalia, nec
15 Territorium, ex Bald. in tit. de pac. constant. vers. sed hoc dubitatur, sequitur Nicol. Loseus de Iur. Vniuers. par. 1. cap. 2. num. 25. exēplum habemus, vt damnata ad aratrum Ciuitate, Casalia non tenentur, quia in odiosis sumus, D. Merlin. controuers. forens. cap. 99. nu. 8.

Quibus premissis, dico appel-

appellatione Ciuitatis non compræhendi Suburbia, nec
16 Territorium, & proinde concludo, Prouenzanum in pristinam libertatem reponi debere.

Et dato, quòd Territorium Ciuitatis, siuè Patriæ nomine veniret aduertatur, quòd
17 Prouenzanus non accessit ad Terram Guardiç Lombardorum animo ibi morandi; sed tantùm transeundi, & sic per transitum, vt caperet, prout apprçhêdit inquisitos ibi existentes, & ad Regiam Audientiam transmissos, ex quo succedit iuris consideratio, vt prohibito accessu ad aliquem locum intelligatur
18 de eo, qui fit animo residêdi, non autem de momentaneo, vel nô frequentatiuo; sed tantum transeundi, Carauit. ad Prag. ad Macedon. §. 13. n. 9. Foller. in pragm. de exulibus n. 45. rationê afferês, quia per transitum non dicitur habitare, l. Hæres absens, ff. de Iudicijs, sequitur Reg. Rouit. in rubric. de Abolit. n. 8. Capoblanc. tom. 1. prag. 6. n. 161. & quamuis prohibitus accedere, steterit per modicum tempus in loco prohibito,
19 contrauenire, non dicitur; nã modicum stare in loco, & nullo modo stare equiparantur, Gandin. de malefic. tit. de bannitis pro maleficijs, n. 15. fol. mihi 101. Viu. decis. 505. num. 8. Farinaci quæst. 107. par. 2. art. 22. Nouar. quæst. forens. 28. n. 4. & seq. to. 1. & simplex transitus non censetur prohibitus, Viu. citat. loc. Petr. ad Grammatic. decis. 34. n. 21. quod modicũ, licet ad quatuor dies extendatur, Pascal. in tract. de virib. patr. potest. par. 4. cap. 3. n. 22. à cuius opinione recedit Mele ad Gizzarell. decis. 231 num. 37. Mele restringit modicum ad diem, & noctem;
20 Ego autèm intelligo eius doctrinam in casu suo, nempè in exilium misso, vt accedere possit ad locum prohibitum per modicam moram, quæ intelligatur per diem, & noctem; militat enim diuersa ratio per pçnam impositam; sed in casu nostro, dũ sumus in materia guidatici, in quo adest côditio prohibitiua (nè accedat) ea rationê, vt parentes offensi consolentur, vt dicam in sequenti capitulo, dico, quòd mora debet esse modica, & sic per transitum, ita, vt non assistat; legis enim fictione dicitur, non fuisse in loco, qui breui tempore permansit, l. ex facto, ff. de hæredib. instit.
21 Et, vt Ciuitas non comprçhendat casalia, colligitur ex

Grammatic. conſ. crim. 45. in quo Santulus de Caſoria, qui in eodem Caſali Caſoriæ mulierem deoſculatus fuit, abſolutus, & liberatus extitit, nulla habita ratione de capit. Regn. pœnam capitis imponente contra deoſculantes in Ciuitate, ea ratione; quia appellatione Ciuitatis non veniunt caſalia.

Et prohibitis ad Ciuitatem accedere, non eſt prohibitũ
21 morari extra mœnia Ciuitatis, vt nuper adducit plura exempla Nouar. de grauam. Vaxall. grauam. 75. n. 2. to. 2. & Mele ad Gizzarell. deciſ. 23. nu. 5. de Marin. reſolut. quotidian. cap. 161. n. 5.

Vlterius, Prouenzanus acceſſit cauſa capiendi inquiſi-
22 tos, prout appræhẽdit, vt per teſtes in proceſſu conſtat, & dato, quòd eſſet dubium, ſi deliberatè, vel caſu venit, adhùc liberandus eſt; quoniam Iudex in dubijs, viam liberationis eligere debet, nec promptũ ad condemnationẽ ſe exhibere, ſi dictis per Caball. inhærere velimus caſ. 118. num. 7. & 8. Ludouic. de Alfer. tom. 1. inter conſ crimin. diuerſ. conſ. 35. n. 8. & conſ. 48. nu. 50. Sanctius enim eſt, in liberationem inclinare; immò vti miſericordia, & clementia, & nullus Iudex veniam denegare debet, quemadmodum pro ſe optat recipere; cùm ex Salomon. habetur; noli eſſe crudelis, quia in crudelitate peris; &, qui miſericordiam putant denegandam eſſe, & de iuſtitia præſumũt, à Domino percuſſi, nec miſericordiã cum iuſtitia ſubſtinebunt; & præſertim in cauſa guidatici, quæ benignè eſt interpretanda, Capoblanc. citat. prag. 6. num.
23 163. cap. 31. n. 7. & in dubio pro eius validitate iudicandũ eſt, Nouar. quæſt. forenſ. 54. num. 5. par. 2.

Vndè omni iure concludendum eſt, hunc guidatum reponendum eſſe in priſtinã libertatem, adeò, vt difficilis ſit eius perſecutio, ex Bart. in l. 1. §. 1. ff. de acquirend. rer. domin. ſequitur de Franch. deciſ. 258. 717. & 590. Roman. conſil. 223. Rouit. ad prag. 1. de Guidatic. nu.
24 Capoblanc. tom. 1. prag. 6. num. 158. & ſeq. captus enim, guidatico pendente, eſt reponendus in primæuam libertatem, etiã ſi concedens guidaticum non habeat poteſtatem, Regen. Tap. deciſ. Sacr. Conſ. 21. n. 4.

Non obſtant adducta in contrarium per Regium Fi-
25 ſcum; & primò, non obſtãt primum, & ſecundum motiuum

uum; nàm eis est responsum per distinctiones factas; aut strictè, aut largè consideretur Ciuitas; &, aut sumus in beneficialibus, aut in contractibus, & vltimis voluntatibus; aut verò in odiosis, vt supra plenius, & distinctè exaraui.

Non obstat tertium, & sic casus Philippi Parisij in Audientia Cosentiæ; castrum
26 enim, in quo Philippus fuit captus, erat intus Ciuitatem, meritò guidatico gaudere nõ debebat, secus verò in casu nostro, in quo sumus extrà
27 Ciuitatem.

Non obstat quartum, & sic decretum M. C. V. confirmatum per S. C. in causa Sci-
28 pionis Ferrarij, vt refert Regen. Rouit. prag. 1. de Guidatic. num. 10. nàm erat ibi prohibitus accessus ad Ciuitatem Neapolis, & per triginta miliaria circum circa, vt refert idem Illustrissimus Regens in illis verbis: *Con che non habbia da accostare nella Città di Napoli, nè trenta miglia d'intorno.* Vndè captura fuit in loco expresso, dum in Mole magna, adiacenti Ciuitati, cũ qua vnum corpus iudicatur, verùm etiam in loco exprefsè prohibito, nempè, per triginta miliaria, quod cùm differat à casu nostro, & diuersum factum est, diuersum ius dari debet, vulgat. Iurib.

Hæc causa fuit diù ventilata, & discussa, & tandem fuit decisum, inquisitum gaudere debere guidatico, & esse reponẽdum in pristinam libertatem, virtute decreti sequentis tenoris. Die 8. mẽsis Aprelis 1620. In causa Prouenzalis Guarini, inquisiti de furtis in strata publica, & alijs, vt in actis, petentis reponi in pristinam libertatem, vigore Guidatici, vt in actis, per Illustrissimum Præsidem procedendo in præsenti causa ad modum Belli vigore potestatis, cum voto Regiæ Audientiæ, referente Regio Auditore de Stefanellis causæ Commissario, auditis Regio Fisco, & partibus, fuit prouisum, quòd prædictus Prouẽzanus ponatur in pristinam libertatem, & ita, &c. D. Diego de Quinones. Alexander Stefanellis. Scipio Monaci. Paulus Strambone.

Post cuius interpositionẽ, statim fuit facta mutatio Auditorum, & aduenerunt alij noui, qui decretum prædictũ increpantes, noluerunt illud admittere, & super eo fuerunt adductæ quamplurimę difficultates, &, me absente, fuit interpositum aliud decretũ, non gaudere; verum ex his veritas apparet, & Deus, & Mundus

Mundus scit, quare fuerunt nouitates in Ciuitate, & decretum prędictum fuit reuocatum.

Et in occurrenti casu, cùm Ioannes Barone, aliàs Scauetto Terre Sereni esset guidatus à Generali Commissario Cãpaneæ, cum clausula apposita in Guidatico (vt liceat praćticare per totum Regnum, & repatriare) accessit ad suã Patriam Sereni, ibique fuit occisus, hæsitatum fuit, si occidẽs præmio dignus erat, an verò pro delicto iudicari, & ego ex allegatis, dicebam, non pro seruitio admitti debere; Immò pro delicto, tùm ex illo, quia non fuit expresè prohibitus ad Patriam accessus; cùm etiam, quia censębatur permissus, ex illo verbo (repatriare) Vndè inferebã, pro delicto reputari, non autem pro seruitio, & occidentem puniendum fore.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Clausula posita in guidatico (vt non accedat ad loca, vbi partes offensæ degunt) quid operetur.

Quare hæc clausula in guidatico adijcitur.

De quibus partibus intelligatur, & quo tempore.

Non summatur, ex quo continet id, quod in argumento.

Varta conditio est illa clausula, quę in guidatico apponitur (dũmodo non accedant ad loca, vbi partes offensę degunt) in illis verbis; *Con che non accostino doue stanno le parti offese.*

Est benè verum, quod pro seruitio Regio adimplendo solet concedi licentia intrandi tam propriam patriam, quam locum partium offensarum, vt testatur, Reg. Rouit. decis. 11. num. 1. sed circumscripta hac licentia, de duobus dubium insurgit, Primo quare hic accessus prohibetur ad locum partiũ offensarum. Secundo de quibus partibus intelligatur, de his Mele ad Gizzarell. decis. 11. num. 12.

Quò ad primum. Nouar. tom. 1. quęst. forens. quęst. 54. num. 4. dicit, non reperiri legem, hoc prohibentem, sed esse introductum ex quadam obseruantia, duplicem effectum scaturiente; primũ ad

ad euitanda scandala, quæ oriri solent quando offensi, vel eius parentes, vident offensorem deambulantem, & absque punitione, ex eius aspectu contristantur, Capoblanc. tom. 2. cap. 31. num. 5. & quandoque de Iudicibus dedignati insurgunt, quasi quòd iustitiam non consequantur, delicta committunt, & multoties crimina peiora primis oriuntur.

E contra, & sic secundum, si inquisitum non vident, deambulantem, & sic ex eius absentia, nedum deficit tristitia, verùm, & quid consolationis inducitur, & recipiunt quodámodo de offensa facta honoris compēsationem, & sic furoris, & læsionis, Caball. cas. 58. num. 15. Reg. Rouit. prag. 1. de guidatic. n. 31. & 32. & iterum decis. 16. num. 6.

Quò ad tertium de quibus partibus offensis intelligatur, & an censeatur tantùm de illis, ad quos competit successio, & per consequens remissio virtute Regiæ Pragmaticæ, vel extendatur ad omnes? Clar. §. final. quæst. 47. asserit, quòd persona offensa includitur, cui propter offensam cōpetit principalis actio iniuriarum nomine proprio, Vulpell. verò, cons. 84. nu. 5. & 8. dubitat, si futuros affines compræhendit; sed Baiard. ad Clar. citat. quæst. 47. num. 59. 60. & 61. infert, quòd affines offensi computantur vsque ad tertium gradum, D. Reg. Rouit. in prag. 8. de compositión. num. 8. remittit hoc arbitrio iudicātis, Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit. §. 4. num. 17. dubitat, si inter hos offensos computatur fœmina.

Ego verò, omissa disputatione; si ius vindictæ competat iure sanguinis, vel hæreditario, cùm ad institutum non faciat; dico, in Regno sopitam hác quęstionem esse per prag. 8. de composit. qua statuitur, vt remissio competat, cui competit & successio, ex qua concludo, affines illos compræhendendos esse, & iudicandos fore, ad quos cōpetit successio, & per consequens vindicta, & ad omnes illos, ad quos in eodem gradu successio competit.

Sed de quibus intelligatur, de extantibus, nempè tempore remissionis, vel delicti, an verò de posteà venientibus? Farinacc. quæst. 107. par. 2. artic. 24. per tot. latè disputat articulum, quem vide.

Sed quid dicendum, si hæres esset incertus, ex quo ignoratur,

ignoratur, vel si esset, & in longinquis partibus reperiretur? dicas, quòd in vtroque casu guidaticum conceditur, nam per eius concessionem non extinguitur delictum, vt supra dixi.

Quod ampliatur procedere, etiam si pars querelans esset, & non querelasset; guidaticum enim conceditur etiam parte non existente, vel existente, & non querelante, vt supra dixi.

Secùs verò si tractaretur de obtinenda gratia à D. Prorege pro aliquo delicto; quia tunc si pars adesset, & non querelasset, vel reperiretur in remotis partibus, tunc solent Domini Proreges gratiam facere, præstita cautione de stãdo iuri, si pars comparuerit, & hoc, quando non adesset querela, vel præstita cautione de obtinendo remissionem à parte; & hoc quando pars adest; sed non comparuit, sic docet ille insignis Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit. §. 4. num. 32. Mastrill. de indult. cap. 24. num. 18. pax enim odium spernit, & nutrit amorem.

Solent etiam Domini Proreges gratiam facere, etiam sine cautione de stando iuri, prout in occurrenti casu tempore, quo hæc Scribo, Fiscus M. C. opposuit, non posse D. Proregem gratiam facere inquisito de homicidio commisso, nisi præstita cautione de stando iuri, & parendo, quando pars querelans comparuerit; remissio enim ab offenso requiritur propter quietem Reipublicæ, ex quo propter pacem extinguuntur inimicitiæ, Farinac. quęst. 13. num. 25. vers. sed certè; tamen oppositis per Fiscum nõ obstantibus, per D. Proregẽ, & eius Collaterale Consilium fuit inquisitus aggratiatus de delicto prædicto absque cautione à Fisco petita, ex eo, quòd non aderat pars querelans; licèt mulctatus fuisset in magna pecunię quantitate; quod nota, quia singulare est, & à voluntate D. Proregis dependere multi concludunt.

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Clausula, quæ solet poni in guidatico (vt non concedatur, nisi elapso semestrę à die cõmissi delicti) quid operetur. An sit in practica.

Non

Non summatur, ex quo breue.

Vinta cōditio, descendit ex dispositione citat. prag. nèpè, vt guidaticum non concedatur, nisi, elapso semestre a die commissi delicti, vt in §. 69. in illis verbis: *Volemo, che non si possa concedere Guidatico alcuno prima di sei mesi dal dì, che sarà commesso il delitto, senza espressa nostra licenza.* Quod, vt verum fatear, nunquam seruatum vidi, sed indistinctè fuerunt concessa, etiam post paucos dies ab illo patrati criminis; & tempore Præsidatus Fabij Caraccioli Comitis Picerni, dubitabatur, si poterat concedi Guidaticum Laurentio Armellino Sancti Soxij famoso capiti Bannitorum, qui in comitiua aliorum viginti Campaneam crassabatur; nolebat ille Præses Guidare, nisi laberetur semestris iuxtà formam Regiæ Pragmaticæ. Dicebam ego, non posse pragmaticam suum sortiri effectum in armantibus actu in campanea; nam nunquam semestris elaberetur, & semper delicta cōmitterentur; immò cōtrarius effectus oriretur; sicuti enim per guidatici concessionem suspenditur, non autem extinguitur delictum, vt supra dixi, ita suspendunt armatio, aliauè delicta, & guidati à delinquendo abstinent, & sic fuit Laurentius guidatus per dies, de quo, cum sermonem habuissem cum D. Frācisco del Cāpo, & D. Ioseph Guzman Commissarijs cāpaneæ, vterque mihi respondit, veram esse meam opinionem, & præcitatam pragmaticā nunquam à die, qua fuit emanata, fuisse seruatam; sed indistinctè fuisse guidatica concessa, etiam statim secuto delicto, ad euitanda maiora inconuenientia, & maiora delicta, vt supra dixi.

Caput Septimum.

ARGVMENTVM.

Clausula posita in guidatico (vt non concedatur secundum, nisi facta mentione de primo) quid operetur, & an seruetur.

Non summatur.

Exta cõditio ea est, vt concesso primo guidatico, nõ cõcedatur secundum, nisi facta expressa mentione de primo, in illis verbis positis in citat. prag. in §. 70. videlicèt.

Item, che non se proroghi guidatico alcuno, si non si fa mentione dell'altri guidatici concessi al guidato, e dall'istesso, o d'altro Giodice, che habbia la potestà; dechiarando, nell'vno, & nell'altro caso nulli detti guidatici, e prorogationi d'essi.

Quæ conditio paruis vicibus fuit obseruata; sed semper fuit concessum secundũ, non facta mẽtione de primo.

Et licet videatur ista conditio potens pro captura Vincentij Magliulo de Terra Octaua, ad cuius fauorem fuit concessum guidaticum primo loco, inde secundum & pluries prorogatum, non facta mentione de primo, vt refert D. Reg. Rouit. decis. 11. in princip. tamen non fuit causa potissima decisionis, vt inquisitus guidatico non gaudeat; sed quia fuerat captus in loco prohibito, tùm ratione propriæ patriæ, cùm etiam, quia ibi aderant partes offensæ, vt refert Illustrissimus Reg. in dicta decis. ad fin.

Sed quandò prorogatur guidaticum; etiam si expressè non dicatur, censetur prorogatum cum omnibus qualitatibus, modis, & conditionibus cum quibus primo loco fuit concessum, vt more suo exornat, Nouar. quæst. forens. 108. par. 1. & dies prorogationis incipit ab vltima die primi guidatici, eius enim materia benigne est interpetranda, idem Nouar. quęst. forens. 54. num. 6. par. 2.

Caput Octauum.

ARGVMENTVM.

Guidaticum, an concedatur extra iurisdictionem.

Argumentum pro summario deseruit.

N hoc octauo capitulo sequitur septima conditio, vt guidaticũ non cõcedatur extra Iurisdictionem, quæ assumit vires à iuris dispositione, dum Reg. Rouit. in prag. 1. de guidatic. num.

num. 6. ex Euerard. ibi citat. testatur, guidaticum nō posse concedi in præiudicium Iurisdictionis alterius, ex illa alia etiam regula, vt extra Iurisdictionem impune nō pareatur. Tu verò scias, quòd expressis verbis est prohibitum per Regium Collaterale Cōsilium virtute prouisionum, sequentis tenoris; videlicet. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifici Viri Regij Cōsiliarij Fdeles dilectissimi. *Per vna vostra delli 28. del passato hauemo inteso, come hauendo riceuuto ordine nostro, che douessiuo consignare à chi mandaua il Marchese di Gamarota Gouernatore in Principato Vltra, Antonio Angaiella, aliàs Scigna, con vn altro suo compagno, presi carcerati da Consaluo, & Antonio Nicastri di Manfredonia suoi guidati, non hauete possuto subito obedire, perche hanno ordinato al Capitanio de detta Città de Manfredonia ve li transmettesse, hà ritardato, e pretende forse esso procedere in ciò per le prime cause, e risponde, che detti carcerati sono stati presi, vno in detta Città, e l'altro, vno miglio d'esso, e stanno inquisiti de furto di porci, al quale hauete ordinato di nuouo ve l'inuij, e soggiongere, che non senza gran scandalo li detti de Nicastri pratticano da queste parti, e particolarmente in detta Città, lor patria, e doue hanno delinquito, e stanno inquisiti de hauer commesso quel delitto in persona del figlio del Capitanio passato di detta Città, & per ordine nostro ci mandastiuo vn Auditore si per grandi offerte fatteui dalli detti di far seruitio alla Corte parendoui il delitto de qualità, & non li volesti guidare, & se hora teneno lo sudetto Guidatico, con lo de più andate significando; al che rispondendo, ve dicemo, che hauemo scritto, & ordinato al detto Marchese, che non stà bene se guidino li delinquenti per fuora la sua Iurisditione, e che vadino per le proprie Prouincie di altri, e massimamente nella propria patria, e doue hanno delinquito li sudetti, per ciò subbito le sguidi, e per l'auenire se astenghi guidare; però fuori la sua Iurisditione, che così, come non è bene, che altri Gouernatori non faccino per detta sua Prouincia, meno conuiene, che esso lo facci, e per quel, che tocca alli disguidati carcerati, non se ci intrometti, perche non deue conoscere lo predetto Capitanio di Manfredonia, al quale voi ordinarete, che debbia procedere à quanto sarà de giustitia contro detti due carcerati per lo detto furto di porci, e se forse detti carcerati saranno in vostro potere, ci le ritornarete, à fine possa procedere come di sopra, condirle de più; che ve dia auiso di quello essequirà contro essi; & voi starete auertito, se detto Capitanio le dà il castigo, che meritano, cōforme loro delitti, e questo è quanto ci occorre à detta vostra, & così essequerete,*

querete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 16. Ianuarij 1609. El Conde de Venauente. Vidit Constantius Regens. Vidit Valcarcel Regens. Vidit de Castelles Regens. In Cur. 1. Capitinat. fol. 110.

Et iterum, cùm quidam Guidatus Marchionis Camerotæ Præsidis huius Prouinciæ fuisset captus per Audientiam Salerni, & sic extra Iurisdictionem, & territorium concedentis, data notitia Collaterali Consilio, fuit respõsum, ritè fuisse carceratum, & detentum, vt vidi prouisiones, id mandantes expeditas sub die 21. Iulij 1609. In Cur. 1. Capitinat. fol. 158.

Et idem fuit confirmatum per Prag. citat. in qua in §.71. habentur hæc verba: *Che nè li Presidi dell' Audienze, nè l'istesse Audienze possano dar Guidatici fuor della loro giurisdittione; & il Commissario de Campagna non possa guidare in questa fidelissima Città, suoi Borghi, e Casali, & concedendosi, siano ipso iure nulli.*

Quam conditionem semper seruatam vidi, vt guidatus huius Prouinciæ, vel eius Iudicis non transcendat Iurisdictionem, & territorium Iudicis concedentis, illiusque fines non excedat.

Quod limitandum puto, nisi Præses, vel alter Iudex, Guidaticum concedens, habeat à Domino Prorege facultatem impertitam guidādi extra Prouinciam, & sic millies seruatum vidi.

Sed, si guidatus extra locũ suæ Iurisdictionis delinquat, & in loco delicti capiatur, à quo cognoscitur, à Iudice nempè capiente, & sic delicti, vel à guidāte? pluries hoc occurrit, & in dies occurrere potest, & pro parte Iudicis capientis posset dici, ad ipsum spectare cognitionem; nam per concessionem saluæ guardiæ, siuè guidatici à superiore non tollitur iurisdictio Iudicis inferioris, Ant. Fabr. decis. 5. de Iurisd. omn. Iudic. cõtrariũ tamèn dicit Rolan. à Vall. cons. 48. vol. 2. nempè, quòd cognitio delinquentis spectat ad illum Iudicem, qui eum deputauit, & per consequens, cognitio guidati delinquentis spectat ad Præsidem guidantem, & sic millies seruatum vidi.

Caput Nonum.

ARGVMENTVM.

Clausula: vt guidaticum non concedat delinquẽtibus extra Regnũ, quomodo intelligat.

Sum-

Summario non indiget:

Craua, & sic vltima cōditio, sic se habet (vt non concedatur Guidaticū delinquētibus extra Regnū, idest non Regnicolis) vt expressè cauetur citat. prag. 89. capit. §. 72. in illis verbis: *Che non se possa dalli Presidi delle Prouincie, e Commissarij di Campagna dar Guidatico alcuno a' delinquenti di fuora Regno, senza espressa licenza nostra, sotto pena de nullità de detti Guidatici.*

Ratio est, quia exterū non gaudere indulgentia Principis, cautum est, vt scribit Reg. Tap. decis. Sacr. Consil. 21. num. 2.

Quod est in obseruantia; Præses enim, quandò huiusmodi guidatica vult concedere, obtinet à D. Viceregè licentiam.

Quod limitatur, non procedere in Præside Audientiæ Aprutinæ, qui potest in illa Prouincia non Regnicolas guidare, vt ex verbis Pragmaticæ sequentis tenoris: *Però volemo, che il Preside delle Prouincie de Apruzzo per giuste cause, comunicandolo cō l'Audienza, possa Guidare persone non Regnicole, con obligo de darcene auiso subbito.*

Caput Decimum.

ARGVMENTVM.

Guidatus delinquens, pendente guidatico, an puniatur, & qua pœna.

Pendente guidatico, an possit procedi in causa.

Summario non indiget.

X gratia guidatici, guidato concessi tenetur guidatus quietè viuere, & eo pēdente non delinquere, nec eo abuti, cùm tempus guidatici non tollat; sed suspendat pœnam, vt supra dixi; nàm si delinqueret, guidatico non obstante, potest capi, & puniri; sed aduertendum, quòd, vt possit puniri, requiritur, vt delictum sit verè punibile, ex Franch. decis. 258. & latiùs decis. 717. Reg. Rouit. ad prag. 1. de Guidatic. n. 2. Petr. ad Grammatic. decis. 16. nu. 5. Capoblanc. prag. 6. num. 165. Nouar. ad prag. 1. de Guidatic. num. 2. sed

Sed qua pœna, delicti; an verò violationis? Menoch. de arbitr. cas. 338. num. 13. arbitrio Iudicis puniri, asserit, sequitur Guid. Pap. decis. 417. Oltrad. de rescript. prælud. 35. num. 66. sed Vulpell. cons. 151. num. 4. dicit puniri, l. Iul. Maest. D. Merlin. controuers. forens. cap. 40. num. 16.

Secùs verò est dicendum, si quis deliquerit, indulto pendente, quia tunc erit puniendus secundùm naturam delicti, eiusque qualitatem, nec gratia priuari potest, Franch decis. 433. refert Capoblanc. prag. 6. num. 16.

Guidatico pendēte, potest procedi in causa, vt per Regiam Prag. 3. de guidatic. etiam ad foriudicationem, prag. 10. de offic. Iudic. §. 68. Vnde, si guidatus, fuerit ventus, pro delicto, antè cōmisso, & fuerit effectus contumax, pendente guidatico, vtrum per contumaciam dicatur delictum, & per consequens fractum guidaticum, & ei contrauentum, & puniri possit? multi dicunt, quòd sic nam contumacia delictum est l. omne delictum, ff. de re militar.

Ego verò contrarium de iure affirmo? delictum enim sumitur duobus modis, largè, & strictè; largè in omittendo; strictè in committendo, & quandò statutum loquitur de de delicto, debet intelligi de delicto strictè sic commitendo, non autem largè; & differentia est inter istos duos terminos, ea est, quòd delictum, quod resultat ex contumacia, & sic largè, potest Iudex minorare, tollere, & relaxare; delictum verò, quod consistit in committendo, & sic strictè, non potest Iudex minorare, & contumacia non operatur, nisi pœnæ cumulum, & augumentum, & delictum largè non comprehenditur sub statuto loquente de delicto, Belluc. in specul. Princip. rubr. 24. vers. & primo, n. 6.

Et si Guidaticum non impedit lecturam foriudicationis; tamen, ea lecta; expirat Guidaticum, prag. 10. de Offic. Indic. §. 68.

Quandò autem Guidatus voluerit super exceptione Guidatici se defendere, debet dari copia repertorum, & totius informationis, sic decisū fuisse in causa reclamationis, per S. C. refert Merlin. controuers. forens. cap. 40. n. 16. & 17.

Et, si Guidatus fuerit repertus cum forascitis, non guidatis, poterit impunè occidi, si credere velimus Io. Grand. de

de Bell. exul. quæst. 27. nu. 2. quem sequitur Mari, ad Gizzarell. decis. 11. num. 10.

Verùm, si prohibetur accessus ad patriam, non censetur prohibitus accessus, ad locũ domicilij; quando enim loquitur de patria, est intelligendum de naturali; & sic de ea, in qua natus est, & dicitur Patria, quia ibidem ex patre natus est, non autem de ea in qua quis inhabitat, Donat. Ant. de Marin. resolut. quotidian. cap. 161.

Sed quęritur, si fuerit in Guidatico prohibitus accessus ad aliquem locum, & Guidatus transfugerit intus Ecclesiam, in loco prohibito sitam, an censeatur guidatico contrauentum? hęc quęstio dependet ab ea; vtrum Ecclesia dicatnr de Territorio? ad cuius dilucidationem Mele ad Gizzarell. decis. 33. num. 10. mouet dubium, & remittit se ad Pascal. verùm Thor. tom. 2. compend. decis. in verb. guidatus; fol. mihi 255. ad partes disputat quæstionem, & concludit; Ecclesiam esse de Territorio, Capoblanc. tom. 2. cap. 34. num. 6. concludit, Guidaticum frangere, si steterit in Ecclesia, sita in loco prohibito, & sic Iudicatum fuisse per M. C. V. & S. C. & adeò verùm est, quòd si fuerit prohibita patria, non adiecto territorio, censetur territoriũ interdictum, Mele ad Gizzarell. decis. 25. num. 1.

Caput Vndecimum

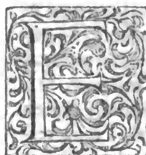
ARGVMENTVM.

Guidatus carceratus, si carceres fregerit; & aufugerit, an dicatur delinquere, vt possit puniri.

Guidaticum concessum absque dictis conditionibus, an dicatur nullum.

Occidens guidatum, foriudicatum, an puniatur.

Summario non indiget.

Xplanatis omnibus conditionibus, quibus guidaticũ cõcedi debet, restat, vt aliqua miscellanea, eandem materiam concernentia, dicam, quæ in facto occurrerunt, & occurere solent.

Et primò, quæri potest, si fuerit guidatus carceratus; & à carceribus aufugiat, carceres frangendo, an dicatur delinquere

quere; & ex hoc delicto, guidatico non gaudere? prima videtur fronte, quòd sic per l. primam, ff. de effractorib. & per consequens, guidatico contrauentum dicitur, & puniendum fore.

Tamen de iure contrariũ arbitror, & pro negatiua affirmo, & ad id fundandum, premitto, quòd delictum, duobus modis consideratur; vno, principaliter, altero, accessoriè; Primò, & sic principaliter, est illud, quod principaliter fit, delinquendo cũ alterius læsione; quandò enim delictum committitur cum tertij offensione, triplex persona læditur, Lex, Rex, & Grex; vt dixi in tit. de armat. per Campan. cap. 1. nu. 18.

Secundo modo, dicitur delictum accessoriè, idest quando principaliter non fit cum tertij offensione: exemplum in fractura carcerum, & eius fuga, cuius fractura, & si delictum dici posset; tamen accessoriè; ex eo; quia tertius non lęditur. sic fuisse iudicatum per S. C. fracturam carcerum non fuisse delictũ principaliter ad offensam cõmissum, sed accessoriè, & regula iuris est, non esse consideranda ea, quę in consequẽtiam fiunt, refert Reg. Rouit. ad prag. 5. de abolit. nnm. 33. de Franch. decis. 679. n. 5. ad med.

Hoc præmisso, dico, dum fractura carcerum dicitur delictum accessorium, & non principale, non censetur guidatico contrauentum, & per consequens guidatico potiri debet.

Dum supra dixi, Guidaticũ non posse concedi, nisi cum supra narratis conditionibus, quid si fuerit concessum absque dictis conditionibus, an erit nullum? Capoblanc. ex DD. ibi adductis tom. 2. cap. 31. num. 7. infert imputandum esse Iudici guidanti, qui potuit prohibere, & non prohibuit, non autem Reo, guidato, qui censetur, nescire conditiones; quæ sunt facti, & num. 9. & seq. infert, guidaticum concessum contra expressum ordinem Principis, vel casum iuris, esse nullum, & num. 21. tangit articulum, si guidatus gaudet guidatico, quando in eo est subreptum, & obreptum.

Sed pone, quòd sint duo de vno, & eodem crimine inquisiti, & ad instantiam vnius fuerit de meritis delictorum facta relatio Domino Proregi, qui visa relatione, iubeat, illum guidari, an alter correus possit guidaticum obtinere, non obstante, quòd relatio

relatio non fuerit facta ad sui instantiam, nec licentiam obtinueret à D. Prorege? vide Donat. Ant. de Marin. resolut. quotid. cap. 160. per tot.

Si quis occiderit guidatũ, vti foriudicatum, nesciens quòd guidatus erat, an puniatur, & qua pœna? Mari ad ad Gizzarell. decis. 11. nu. 9. extra ordinem puniri asserit; Io. Grand. de Bell. exul. quæst. 3. num. 29. dicit, non posse occidi; Capoblanc. qui omnia vidit, & scripsit tom. 2. prag. 6. num. 168. distinguit; vt ignorantia occidentis fuit vera, & non supina. & tunc excusatur, & non punitur; aut verò leuis est culpa, & tunc extra ordinem punitur; aut verò dolose occiditur, & tunc de homicidio punitur, ea ratione, quia guidatus sub protectione Regis est, immo ore Farinac. ibi relat. asserit, puniri pœna lęsę Maiestatis; contrarium dicit Montan. in tract. de regalib. tit. bona committend. sub nu. 3. fol. mihi 198.

Et si fuerit concessa securitas pro se, & rebus suis, & socijs, prout concedi affirmat Ferret. tract. de re militar. tit. de fid. seruand. num. 12. debet intelligi de socijs, qui à principio socialitèr venerunt, non autem de eis, qui casu se associauerint, Boer. decis. 179. num. 5.

Et pro complemento quæritur id, quod supra tetigi, an Barones possint guidaticum concedere? D. Reg. Rouit. in prag. 1. de guidatic. num. 4. pro negatiua testatur, de Franch. vero videtur decidere, quòd sic in decis. 370. & cum Franch. concurrit Capoblanc. tom. 2. cap. 31. nu. 1. 2. & 3. dummodo guidatus sit suus subditus ratione originis, domicilij, vel delicti, & dummodo causa non sit coram Superiore introducta sequitur Merlin. cap. 33. num. 15.

Sed si vellet Baro promittere impunitatem vni ex socijs delinquentibus, non potest, sic iudicatum fuisse in Collaterali Consilio, refert Merlin. controuers. forens. cap. 33. num. 8.

De Visitatione Carcerum, & Carceratorum Cap. I.

ARGVMENTVM.

Visitator generalis quæ facere valet.
Barones an hodie possint visitari.

SVMMARIVM.

D. Ferdinandus Mugnoz Hyspanus laudatur num. 1.
Princeps an dispensare possit privilegijs Baronum, num. 2.
Rex, an mittat Visitatorem Generalem in Terris Baronum, nu. 4. 7. & 8.
Visitator Generalis quæ facere valet, num. 5.
Officialis, si pauper ingressus officium, inde in eo effectus dives, an præsumatur administratione ditatus num. 6.
Rex potest mittere Visitatorem particularem, num. 10.
Episcopus, tenetur quolibet anno visitare Ecclesiam num. 11. 12. 13. & 15.
An possit deputare Visitatorem num. 13.
Visitator deputatus ab Episcopo, si abest causa visitationis, an habeat distributiones quotidianas num. 14.
Episcopus, & eius deputatus visitans, an teneatur visitare carceres, & carceratos num. 16.
Visitatio Cappellarum fit per Episcopum num. 17.
Visitatio loci, seù accessus super faciem loci quomodo fiat, num. 19.

IN tit. de armatione per Campaneam cap. 9. hoc eod. tom. dixi, non posse Regias Audiëtias, neque alios Iudices inferiores concordare inquisitos ad Regias Triremes pro delicto, nisi adsit specialis facultas concessa à Domino Prorege, prout nunc tempore quo hęc scribo, occurrit, quòd per D. D. Prore-

D. Proregem Regni fuit destinatus D. Ferdinandus Mugnoz Miles Hispanus Regius Consiliarius, & Iudex in Cri-
1 minalibus M. C. V. liberalitate primarius, & scientia, atque prouidentia præditus ad visitandum carceres, & carceratos huius R. A. cum particulari potestate, carceratos concordandi ad Regias Triremes, & si renitentes se concordare, ipsos condemnare loco depositi, iuxta naturam delictorum, personarum, & facti qualitatem eius arbitrio, & cum expressa dispensatio-
2 ne priuilegijs Baronum, & speciali facultate, vt in delictis, in quibus potest erogari tortura, possit arbitrari condemnatio ad Regias Triremes ex eminenti necessitate seruitij in Regijs Triremibus, prout apparet ex ampla potestate, tributa, cuius tenorem hic inserendum, arbitror ad cognitionem eorum, quæ in hoc cap. differere intendo.

A ter. *Al Muy Magnifico Señor el Consillero D. Ferdinando Mugnoz.* Intus vero. *Muy Magnifico Señor. Aunque se han dado estos dias diuersas ordenes a las Audiencias de las Prouincias del Reyno, paraque condenassen, y acordassen al seruicio de las galeras todos los presos, que se pudiesen condeñar, y acordar al dicho seruicio por la falta, y necessidad, que tienen de Remeros para poder nauegar, todauia per combarar al seruicio de su Magestad, que con breuedad se preuengan las galeras de esta esquadra, y para lo que se offreciere de su Real seruicio, y que en esto se gane tiempo, fiando de nuestro cuydado, y diligencia, he resuelto, que os conferais a la Prouincia de Principado Vltra, y visita alli las carceles de la Audiencia de Montefuscoo, y la del Gouernador de la dicha Ciudad, haziendo os entregar los processos de las inquisiciones de todos los presos, que hallaredes en ellas, y haziendo todas las de mas diligencias, que os pareziere necessarias para acordar, y condeñar al seruicio del Reino todos quantos presos huuiere en dichas Carceles, y todos los inquisidos, cuyas causas no estuuieren en espedicion, los embiareis à galeras loco depositi, que con esto acudiran al despacho dellas, y accordando asi mismo los presos de que huuieren pedido remission los Varones, que per esta vez, y en el caso de esta necesidad tan precisa, tiengo por bien de dispensar à sus priuilegios, y por los presos, que no quisieren venir à vn acordio combiniente, los embiareis à galeras loco depositi por los años, que os pareciere, con que no sea meno de tres, y por los presos, que no tuuierẽ remision de partes, ni quisieren los querellantes consentir en que se*

 acuer-

acuerden, los embiareis à galera loco depositi por los años, que la calidad de los delictos, y prouas dellos dieron lugar, aduirtiendo, que donde hubiere indicios à tortura, podreis vsar del adbitrio de embiarlo à galeras acordados, ò loco depositi por tres años en casa, ò que nos os pareciere mejor abenturar la tortura, para descubrir complices en algun graue, y enorme delicto; auiendo à esta Ciudad con cadena en la forma solita todos los condennados, y assi os encarga, y mando, que al punto os transfrais à la dicha Prouincia, a executar todo lo suso dicho, con la integridad, y puntualidad, que aspero de vuestro Zelo, que por cuenta del Fisco se os pagaran las Iornadas, que vacaredes en esta diligencia, poniendo en todo la mayor breuidad, que sea possibles, N. S. &c. Napoles à 26. de Marzo 1633. A lo que Señor mandaredes. El Conde de Monte Rey. Al Consellero D. Fernando Muznoz.

Die 30. mēsis Martij 1633. Montisfuscoli præsētes literę S. E. fuerunt lectæ in banca Regiæ Audientię Principatus Vltra; per quam fuerunt receptæ supra caput omni, qua decet reuerentia, & dictum, quòd obseruentur iuxtà earū seriem, continentiam, & tenorem, & ita, &c. D. Francisco della Cueua, Vicus Secretarius.

Et accersito ipso Domino, iunctis secum Auditoribus, 3 voluit informari de omnibus causis pendentibus, & carceratis intus carceres existentibus, & habita distincta, & diligenti relatione de meritis cuiuslibet causæ, & carcerati, die sequenti inde ad Tribunal loco, & hora solita causarum accessit ad illarum expeditionem, prout moris est, in qualibet causa à Commissario facta relatione nonnullos ad Triremes condemnauit, alios concordauit, alios dimisit, aliosuè expediendos eidem Regiæ Audientiæ relaxauit; fuit visitatio ista adeò iuridica, honesta, grauis, & non grauans inquisitos, vt cum Dauid dicere possum: Visitatio tua custodiuit spiritum meum. Fuerunt enim huius Domini Visitatoris progressus adeò laudabiles, & morigerati, vt non possum, nisi commendare. Fuit facta aliàs visitatio, sed differenti stylo; vnde, occasione non neglecta, sed potiùs sumpta, materiam visitationis tractare decreui, sed non de ea visitatione, quam inuictissimus Rex in suis Regnis mandat. Regis enim est visitare eius Regna, 4 & mittit Visitatorem generalem, etiam in Terris Baronū, sic seruari in Regno Siciliæ, refert

refert Mut. tom. 3. cap. Sicil. cap. 21. nu. 55. & sequen. & cap. 10. nu. 93. & 94. qui dicit, quòd Visitator generalis in Regno habet magnam potestatem in Regios Officiales, & singulis annis quindecim, vt per Mastrill. tom. 2. de Magistrat. titul. de Visitat. cap. 4. n. 6. & iterum cap. 5. n. 2. Capoblanc. tom. 1. de auth. Baron. prag. 5. nu. 106. Tasson. de antefat. versic. 1. obseruat. 3. n. 50.

Qui Visitator generalis tenetur perquirere statũ cuiuslibet officialis, bona, quæ antè officium habebat, & ea,
5 quæ tempore visitationis habet; veritate tamen, non aurem præbere malignis, & inimicis, qui quandoque insurgunt contra Ministros, vt exclamat Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. titul. de elect. Official. §. 7. num. 11. vtilitas est; nam si pauper ingressus est officium, & in
6 de in administratione est effectus diues præsumitur ex officio ditatus, vt congerit Thor. ad Apont. cit. loc.

Sed, an in hoc Regno Visitator generalis possit visitare
7 Barones, & in eorum causis, & Vaxallis se intromittere; videtur prima facie, quòd sic; nam in instructionibus datis per Serenissimum nostrum Regem adest capitulum, vt Visitator inuigilet diligenter, si Barones benè, vel malè tractant eorum vaxallos, virtute Capituli, tenoris sequentis.

Lo que principalmente en esta Visita haueis de hager, es informaros con mucha diligencia, y cuydado de como los Barones tratan sus
8 *vassallos, porche entendemos hacer en esto muy gran desorden en aquel Reyno; y si los mismos vassallos dieren quexa contra ellos, oyrlos, heis emparandolos, mientre seguiren su justicias, de manera, que ni en las personas, ni en los bienes les pueda ser hecho agrauio por los tales Barones directè, ni indirectè: y aunque no haya quexa de parte vos de vuestro officio, y en vertud de nostra comision, si allaredes en alguno, ò algunos cosa notable, y importante, que sin offensa de justicia no se pueda dissimular antes comuenga remediar por euitar la oppression de nuestros sudditos, hareis que nuestro Abocado, y Procurador Fiscal procedan contro ellos, y que se haga justicia, conforme à las Leyes, Pragmaticas, Capitulos, y Constituciones del Reyno, vsando en esto toda la diligencia, que hubieredes ser necessaria, assi para el castigo de los que hacen, lo que no deuen, como para exemplo de los otros, y porque en esto caso quereriamos, y desseamos hacer tal prouision, que de aqui adelante los dichos Barones no tengan tanta liber-*

bertad ni esadia para maltratar sus vaxallos, os oncargamos, y mandamos, que hagais luego veer todas las leyes pragmaticas, y constituciones, que sobre esto ay, y si os parétiere, que bastan para el dicho fin las hareis de nuouo publicar; y que se guarden enteramente, y si no parecieren bastantes platicareis alla sobre este articulo, assi con los del nuestro Collateral Consejo en general, como con ellos, y otros, que en esto no tengan interesse in particular, y visto los pareceres de todos, nos auisareis de lo que resolueredes, que se deuia proueer en ellos; porque visto lo mandemos despachiar, como conuenga à nuestro seruicio, y bien comun de aquel Reyno.

Hodie verò hęc visitatio Baronum; & eius vaxallorũ
9 recessit ab aula, & non seruatur, & Visitator generalis, nec Barones, nec eius vaxallos visitat, sic adesse specialem ordinem, refert Reg. de Pont. tit. de elect. Official. §. 1. nu. 62. & Tasson. citat. vers. 1. obseruat. 3. num. 50.

Nec de visitatione, quàm solet inuictissimus Rex man-
10 dare in causis particularibus, quando mittit Visitatorem per specialem, qui non potest se intromittere in alijs, nisi in sibi commissis, Mut. cit. cap. 10. num. 94. & cuius expensis hæc specialis visitatio fieri debeat? vide Mut. tom. 3. cap. 27. num. 22. & cap. 30. num. 1. & iterum tom. 5. cap. 205. num. 19. Nouar. tom. 1. de grauaminib. vaxall. prælud. 10 num. 8. Capoblanc. tom. 1. prag. 1. num. 156.

Neque de visitatione, quã Episcopi faciunt quolibet an-
11 no in eorum Dięcesi, cum de ea latè tractant nedum Mut. tom. 3. cap. 21. nu. 55. & Fuscus in eius pulcro tractatu de visitat. verùm etiam Nouar. in conclus. iur. conclus. 118. 119. 120. & 121. Episcopi enim est, eius Ec-
12 clesias visitare, Petr. Gregor. Tolosan. ad cap. cùm dilectus de rescipt. num. 4.

Et Episcopus potest alium ad visitandum eius nomine
13 deputare, & hic deputatus quomodo se gerere debet? de quo per Viscont. in singularibus suis, in verbo Visitator, fol mihi 287. Gratian. discept. forens. cap. 57. num. 17. & seq.

Et vtrum iste deputatus ab Episcopo, si causa visitatio-
14 nis à Capitulo abest, habeat distributiones quotidianas? de quo per Io. Petrum Monet. in tract. de distribut. quotidian. par. 2 quæst. 11. num. 62. & 63.

Et si visitatio concessa ab Episco-

Episcopo visitandi, an censeatur cumulatiuè concessa 15 ad Decanos, & Abbates? vide Gratian. discept. forens. cap. 154. n. 40. & cap. 112.

Et tàm Episcopus, quàm eius deputatus, si teneantur 16 visitare carceres, & Carceratos Episcopi? de quo est videndus Bouadill. tom. 2. politicor. lib. 3. cap. 15. nu. 108. ad med.

Nec de visitatione Cappellarum, Hospitalium, & aliorum locorum piorum, 17 quæ fit, & fieri debet per Episcopum, de quo latè per Hieronym. Gabriel. cons. 195. num. 13. & 14. tom. 2. & Gratian. discept. forens. cap. 481. per tot. & cap. 467. per tot. & cap. 467. per tot. & nouissimè D. Merlin. controuers. forens. cap. 65. num. 11. & si Visitator malè suscipit, an puniatur, vel sit suspensus? vide Sayr. cas. conscient. decis. 11. tit. de censib.

Nec de ea visitatione, quã 18 Freccia vocat inquisitionem in tractat. de feud. authorit. 35. n. 3.

Neque de visitatione loci, quæ euidẽtissima dicitur probatio, & nunquam est dene- 19 ganda, Iason. in l. cum, §. qui in populari n. 6. ff. de Iur. iurand. Afflict. decis. 23. nu. 6. tamen loco mutato, vel alia nouitate in loco facta, visitatio non conceditur, & hæc exceptio nõ admittitur, Natt. cons. 353. lib. 2. Bursatt. cons. 245. n. 6. & 19. vol. 3. & denique Cost. in tract. de scient. & ignorant. iur. & fact. distin. 59. num. 3. quòd millies hæc doctrina præualuit, quãdo de accessu super faciem loci, loco mutato, vel innouato tractabatur.

Sed de visitatione, quæ fit carceribus, & carceratis, virtute Regiæ Pragmaticæ, quæ in M. C. fit qualibet die Sabati 5 pragmat. 6. §. 4. de Offic. Magistr. Iustitiar. & pragm. 37. §. 3. eod. titul. & cum interuentu, & assistentia vnius ex Regentibus Regiam Cancellariam, prag. 1. tit. de visit. in nouiss. impress. sic testatur Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit. titul. de don. & expens. Vniuersit. num. 10.

Quę quomodo procedam, in sequenti capitulo dicam.

Caput Secundum

ARGVMENTVM.

Visitatio in M. C. V. quo tempore fiat.

Quò verò in Regijs Audientijs.

Visita-

Visitatio de quo iure est introducta.

SVMMARIVM.

Visitatio in M. C. V. die Sabati fit num. 1.
In Regijs Audientijs quo die, & modo fit num. 2.
An de persona fieri possit num. 3.
Carcerati, an possint detineri pro expensis factis à carcererio num. 3 4. & 5.
Visitatio de quo iure est introducta n. 6. 7. 8. 9. & 10.
Visitatio carcerum, & carceratorum in quibus consistat à num. 11. ad num. 20.
Quæ requiruntur in officiali visitante, ibidem.

Isitatio, inquã, in M. C. V. fit, qualibet die sabati, vt supra dixi, sic etiam seruatur in Regno Siciliæ, in
1 quo vna die hebdomadę visitantur carceres, & carcerati, nempè in Magna Regia Curia antiquitus erat die veneris, hodie verò fit die lunæ, & Panormi die sabati, vt colligitur ex annotat. ad Mut. tom. 4. cap. Sicil. 49.

Sed in Regijs Audientijs huius Regni Neapolitani fit visitatio qualibet die Sabati
2 in Tribunali in aula in qua causæ votantur, assistentibus Pręside Auditoribus Aduocato, & Procuratore Fiscali, Secretario, Aduocato, & Procuratore Pauperum, Actuarijs, Scribis causarum, & alijs prag. 6. §. 4. de offic. magistr. iustitiar. Quandoque ipsimet officiales ad carceres personaliter accedunt, visitãt carceres, & carceratos, grauamina carceratorum intelli-
3 gunt, & statum cuiusuis carcerati audiunt, ex citat. prag. & si merentur liberationem, illam statim habent, & non detinentur, prętexu solutionis non factę carcererio, Reg.
4 Rouit. in prag. 19. de Baronib. num. 8. Mastrill. de magistrat. cap. 6. num. 6. & 13. de Angel. ad Prat. Cod. in l. Iudices, Cod. de Episcopal. Audient. num. 6. & si dies Sabati cadit in diem feriatam fit visitatio die precedenti.

Et si carcererius carceratũ alimentauerit, ei expensas erogando poterit tempore
5 excarcerationis excarcerationem impedire, donec expẽsæ factæ soluantur, Guid. Pap. quęst. 48. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 71. ad fin. Masull. ad Capic. decis. 11. ad fin. & quando carceratus est de proximo liberandus, non est strictius custodiẽdus, Rip.

de

de noctur. tempor. cap. 74. num. 21.

Et nuper est introductum, vt fiat visitatio carcerum Iu-
6 dicis loci, in quo R. A. resi-
det prag. 10. §. 9. de offic. Iudic. de quo infra latius dicá.

Huiusmodi visitatio videtur esse fundata in iure comu-
7 ni, ex dispositione duarum legum in l. final cod. de custod. reor. & in l. Iudices, Cod. de Episcop. Audient. refert Bouadill. lib. 3. politicor. cap. 15. num. 120. sequitur Mut. tom. 4 cap. 43. n. 9. & originem trahere videtur ex Sacra Pagina, quando Al-
8 tissimus illis de Sodoma, dixit; Descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam; proprium est enim Iudicis de persona eius muneri incum-
9 bere, exemplo Iob patientissimi, qui personaliter ad portas Ciuitatis de mane procedebat, vt audiret grauamina subditorum, vt ipsemet testatur in cap. 25. in illis ver-
10 bis: Procedebam ad portam Ciuitatis, & in platea parabant Cathedram mihi, & ex interpetratione septuaginta interpetrum dicitur, exibam matutinus in Ciuitate; de quo latius, & pleniori manu discursum feci de regimine Principis, vt infra dicam, & cura officialis visitantis in pluribus consistit.

prima, & principalis cura esse debet in impinguatione processus, & delicti probatio-
11 ne, quę in pluribus consistit primo circa personam testis, vt sit omni exceptione maior exceptis casibus, in quibus etiam inhabiles admittuntur, vt infra alias, Deo Duce, dicá.

Secundo, circa ætatem testis, in qua variæ sunt DD.
12 opiniones; multi enim asserunt, testes cogendos non esse ad testificandum ante decimum quartum annum, ea ratione, quia illa ætas ratione, & Iudicio caret, & testi minori, in quo iudiciū abest, quod adesse debet in iudicio, non creditur, ex cap. Pueri 22. quæst. 5. Foller. pract. criminal. tit. capiat informationem, num. 47.

Alij dicunt, testem, qui vigesimum annum non trascendit, non admitti in testem, ex
13 ex l. in testimonium, ff. de testib. Grammatic. decis. 40. num. 47. tangit Capobland tom. 2. cap. 25. num. 17. ad med. vt dixi tom. 1. titul. de testibus n. 9. seq.

Ego verò dico, in Regno hodie esse ætatem reductam
14 ad decimum octauum annum, quo tempore fit testis

deponat, fidem facit, Grammatic. & Capoblanc. cit. loc. Farinac. quæst. 58. n.

Quod limito in infrascriptis casibus. Primo, nisi de occultis delictis tractetur; tunc
15 enim duo impuberes probant delictum occultum, sic affirmat Viu. decis. 169. ad fin. Secundo, quando veritas alitèr haberi non potest; tunc infans, & impubes admittuntur ad testificandum; non tamen ad condemnandum; sed tantùm ad inquirendum, vt
16 probat Foller. citat. loc. Tertio, si cum teste minore, adest alter testis omni exceptione maior, cuius depositione suppletur defectus minoris, Foller. citat. loc. Quarto, possunt
17 recipi testes minores; tamen ad torturam, non autem ad condemnationem, ne facultas probationis angustetur.

Visitatio cõsistit, etiã circa ætatẽ testis, & requiritur, vt sit minor septuaginta annis, Si vltra enim hanc ætatem deponit, præsumitur extra mentem loqui, & non admittitur, Reg. Rouit. ad pragm. 8. de ordin. Iudicior. n. 35. vt dixi tom. 1. tit. de testibus cap. 1. num. 9.

Ex quo oritur pulcra quæstio, si testis aliquid viderit tempore suæ minoris ætatis,
19 inde factus maior, poterit illud deponere, Caualcan. in tractat. de bracch. Reg. titul. de probat. test. par. 3. n. 136. concludit, si pubes proximus pubertati erat, potest, factus maior, testificare, tu vide tex. in l. Notionem §. instrumentorum, ff. de verbor. significat. Felin. in cap. cum nobis de præscript. Oltrad. consil. 192. Mut. decis. Sicil. 8. n. 13.

Tertio, requiritur in teste, vt eius dictum sit integrum,
20 idest, vt scribatur eius depositio rectè, prout deponit, non per eundem præmeditatum sermonem; testis enim per eũdem sermonem, & per eadem composita verba deponens, nõ facit fidem, & suspectus præsumitur, Paul. Merend. cons. 89. num. 18. inter cons. crimin. diuers. to. 2. Marant. cons. 11. nu. 4. Viu. decis. 164. Farinac. quæst. 68. num. 62. & seq. quam doctrinam pluries practicaui, & practicatam vidi, vt testi per eundem sermonem compositum, & eadem cogitata, & præmeditata verba deponenti, non fuerit adhibita fides.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Visitatio carcerum; & carceratorum circa quæ consistat.
Quæ concurrere debent tempore visitationis.
Carcerati liberandi tempore visitationis, an possint detineri pro actis actuarij, vel emolumentis Carcererij.

Non summatur, ex quo continet, id quod in argumento.

Tempore visitationis tenētur perquirere ea, quæ curam carcerum, & custodiam carceratorum concernunt, necessitatibus succurrendo, & incommodis fauendo, Mastrill. de Magistrat. tit. de Visitat. cap. 6. n. 7. & num. 13. & in infrascriptis consistit.

Primo, vt tempore visitationis adsit modestia, reuerentia, & silentiũ, & quilibet non confusè, sed modestè suo loco, & tempore loquatur, sic consulit Bouadill. lib. 3. cap. 14. num. 16.

Secundo interrogare carceratos, quomodo in eos actuarij, Scribæ, Aduocatus, & Procurator pauperum, Carcererius, & alij se gerunt, & si ab illis grauantur, grauamina reparare, vt fuit statutum, ex prag. 6. §. 4. de offic. Magist. Iustitiar.

Tertio, si in carceribus, & inter carceratos adsunt ludi, &, si eorum causa carcerati vestimenta alienant, siue eleemosynas, quæ in dies eis impartiuntur, vendunt, vel, si carcererius comestibilia eius vēdit; quolibet enim in casu prædictorum tenentur officiales reparare, sic cōsulit Bouadill. lib. 3. cap. 15. n. 128. sic statuit citata Regia Prag. 6. §. 4. de offic. Magist. Iustitiar.

Quarto, nè intus carceres mulieres ingrediantur, ad euitanda incōuenientia, quæ ex eorum ingressu sequuntur, vt latiùs dixi in titul. de armat. per Campan. cap. 5. num. 13 & sequen.

Etiam si mulieres sint carceratorum virorum, vxores, nec se vnire debent, etiam ad bonum finem, ratione publicę honestatis; legitur enim, quòd Cato censor iudicabat, esse adeo seruandam honestatem inter coniuges, vt non patiebatur, virum deosculari

vxorem, præsente filia, Plutar. sic, inquit, in vita Catonis, refert Menoch. de arbitrar. Iud. cas. 287. nu. 9. Palm. diuersor. Iur. glos. 6. num. 6. par. 2.

Quinto, vt in carceribus adsit Medicus, & Chirurgus, qui necessitatibus carceratorum succurrant, & eorum corporum saluti vacent, Baiard. ad Clar. quæst. 46. num. 13. & ex pragm. citat. 6. de offic. Iustitiar. §. 4.

Sexto, vt adsit cappella, vt animarum saluti occurrant, celebrationem Missarum attendant die festiuo, Bouadill. citat. loc. num. 65.

Septimo, custodiæ carceratorum, & carcerum inuigilent, ne carcerati aufugiant; aliàs custodes ex se, & Iudices id non aduertentes tenentur; tamen si carceratus miraculosè aufugerit, vel ex alta Turri, vel loco se præcipitans à carceribus, fugam arripuerit, custodi non nocet, Rip. de nocturn. tempor. cap. 74. n. 26. vel si carceratus iniustè fuerit, & aufugerit, non punitur, Mancin. in tract. de Iurament. par. 4. effect. 243. n. 1.

Octauo insuper, vt compositio integra saluatur, ex quo si vnus nũmus deficeret non dicitur Fisco satisfactum, & compositio reuocatur; & illa regula, quæ se habet, vt de minimis non curat Prætor, fallit in hoc, Monteleon. in pract. arbitrar. par. 5. quæst. 3. n. 42. fol. mihi 408. quamuis compositio, siuè transactio non possit fieri, nisi accedente partis remissione, ex cap. Domino Proregi directo suarum instructionum in cap. 173.

De qua partium remissione latius dixi in tit. de remiss. part. vbi te remitto, ne idem exemplare videar.

Nono, si carcerati pro causa ciuili adsunt, eos visitare tenentur, & ab illa vexatione releuare, eos habilitãdo cum cautione de cõcordando partem, vel redeundo ad carceres infra dies tot, sic est antiquata practica, & antiqua obseruantia, si non habilitant tenetur in syndicatu, Arnon. sing. 92. quẽ allegaui pluries.

Decimo, prius visitatio fieri debet carceratorum pauperum, quàm aliorum, Bouadill. lib. 3. cap. 5. n. 75. ad med.

Verùm multoties occurrit, aliquos reperiri carceratos, vel pro libito officialium, pro publica vtilitate, vel causa honoris, & quæri potest, quomodò visitari debent? est recurrendum Bouadill. lib. 3. cap. 15. n. 101.

Cauere debent insuper tãquàm ab igne Iudices visitantes tempore visitationis, sermonem

monem habere cum carceratis condemnatis ad mortē, ex eo, quia tanquam ad mortem damnati, à Dæmonio irritantur, & dedignati, solēt Iudices, qui eos condemnarunt, verbis contumeliosis afficere, sic consulit Bouadill. lib. 2. cap. 15. num. 67. fol. mihi 370. qui exemplum affert de D. Aluaro de Luna, ordine Regis ad mortem condemnato, qui Regi Ioanni Secundo petijt, vt antequam ad supplicium duceretur, licentiam concederet, vt Suam Maiestatem videret, & secùm parum alloqui, cui prudentissimus Rex respondit, multoties in vita prędictum D. Aluarum eidem Regi consuluisse, ne cum carceratis ad mortem damnatis alloqueretur, ad euitanda multa incōuenientia, quæ ex huiusmodi sermone oriri solent, & sic noluit condemnatum videre, vt plura alia exempla refert Bouadill. cui te remitto.

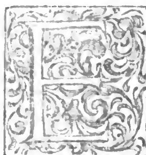
Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Carcerum, & Carceratorum Visitatio, in qua Regia Audientia residet, an compræhendat carceres Baronales.

In visitatione carcerum Curiæ loci, in quo Regia Audientia residet, an Fiscalis præcedat Officiales illius Curiæ.

Argumentum pro summario.

Est de nouo introductū virtute prag. 10. de offic. Iudic. vt per Regias Audientias visitentur etiam carceres, & carcerati loci, in quo Regia Audientia residet, vt ex prag. 10. §. 9. de offic. Iudic. & intelligenda venit de carceribus, & carceratis Regis, in quo Regia Audientia residet, non autem de carceribus huius Fuscanæ Regionis, quæ non Regię, sed Baronales sunt, colligitur ex verbis ipsiusmet pragmaticæ in illis: *Inuieno vn Auditore à visitare quelle delli Capitanei Regij, che saranno nelle Città, e Terre doue resiede l'Audienza*: Et quando Auditor D. Andreas de Zuniga tentare volebat, visitare carceres huius Curię fretus dispositioue prędictę pragmaticæ inferebat ad illa verba: *Delle Città, Terre, e luoghi.* Opposui ego pragmaticam esse intelligendam de carceribus Regijs, & discusso

scusso negotio in aula, fuit conclusum, pragmaticam prædictam non comprehendere carceres huius Curiæ, licet Baronales, & Auditor acquieuit; quod tu nota ad obstruendum os eorum, qui nouitates introducere non sinunt.

Sed quando visitantur carceres Regij Officialis loci, in quo Regia Audientia residet accedat vnus ex Auditoribus, vt prag. 10. §. 9. de offic. Iudic. mandat, & cum ipso Auditore debet interuenire Aduocatus Fiscalis, vt sic fuisse mandatum per Regium Collaterale Consilium Regiæ Audientiæ Calabriæ, colligitur, ex glosell. posita in dicta prag. 10. de offic. Iudic. & tunc Fiscalis præcedit omnibus Officialibus Regijs, tempore visitationis illius Curiæ, cuius carceratòs visitat, sic fuisse mandatum per Regiũ Collaterale Consilium Audientiæ Calabriæ, habetur in eadem glosell. cit. prag. 10. §. 9. & iterũ in glosell. in prag. 2. de Visitat.

Et eadem Audientia Calabriæ citra facultatem habet visitãdi carceratos infra quindecim Cẽtusses pro ære alieno, si tamen per quindecim dies fuerint detenti in carceribus, sic fuisse ordinatum per Regium Collaterale Cõsilium, legitur in glosell. posita in nou. impress. in prag. 2. de visitat.

Et si contingat, Fiscalem tantùm visitare carceres loci, similiter præcedit Officialibus Regijs illius Curiæ: sic mandatum apparet, ex glosell. in prag. 2. de Visitat.

Et pro coronide, dum supra dixi (visitatio generalis fiat ter in anno) est sciendum, quod visitatio generalis debet fieri tribus vicibus in toto anno, nempè, in Paschate Resurrectionis, in Paschate Pentecostes, & in Natiuitate Domini, prag. 36. §. Item, que assi misso de offic. Magistr. Iustit. sequitur Reg. Rouit. ad prag. 8. eod. tit. n. 3. sic similiter obseruari in Regno Siciliæ per illius Regni Proregem, refert Mastrill. de Magistrat. cap. 6. num. 8. sed visitatio in Regno Hyspaniarũ quomodo fiat refert Bouadill. citat. lib. 3. cap. 15. num. 107. & 108.

Et tempore Visitationis, quę fit iz'die Paschatis, vel N-talis, debent habilitari habia litandi, vt docte consulit de Angel. in l. 3. Cod. de Episcop. audient. ex dispositione illius tex nec alios carceratos tempore hebdomadæ Sanctæ recipere, & sic vbique loco-

ocorum seruari, & seruandũ esse, refert Bouadill. cit. loc. num. 107.

Et si carcerati rixantur intus carceres, vel aliud malum agunt, contra eos proceditur, vt dixi tom. 1.tit.de carcerib. cap. vnic. num. 7. vbi te remitto, ne idem repetere videar.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Cognoscens carceratam carnaliter, qua pœna puniri debet.

Argumentum pro summario.

Arceris locus publicus est, nullam vim patitur nulláque iniuriam substinere debet; immò existentes carcerati sub custodia, protectione, & securitate cõseruari debent, & si mulieres sint earum castitati, nulla inferenda est contumelia, vt aduertit Caball. resolut. crimin. cas. 283. n. 11.

Verùm, quia aliquando reperiuntur aliqui scelesti, qui ab honestate alieni, à timore Dei extranei, carceratas carnaliter cognoscunt, hæsitatur qua pœna puniendi sunt.

Multi allegant Foller. in pract. crimin. titul. vel carcerentur n. 25. ex quo asserunt pœnam deportationis esse imponendam, actamen Foller. corruptè allegatur, loquitur enim de cognoscẽte mulierem meretricem carceratam, vt puniatur, ac si honestam cognouisset.

Alij substinent pœnã mortis imponi debere, Guid. Pap. decis. 448. ad fin. Damphoder. pract. crimin. titul. de Carceratis cap. 17. num. 20. Boss. pract. crimin. titul. de coitu damnar. & punib. n. 40. & 41. aduersus quorum doctrinas alij insurgunt, & asserunt pœnam mortis, esse de consuetudine in Regno Franciæ, at in locis, in quibus hæc consuetudo non viget, non pœna mortis, est imponenda, Farinacc. qui multos allegat. quæst. 31. n. 114.

Alij distingunt, aut mulier est meretrix, & cognoscens nullatenus punitur, aut verò est honesta, & pęna pecuniaria imponitur Farinacc. citat. loc. n. 116.

Nonnulli substinent pœnã fustigationis esse imponendam, Boer. decis. 317. num. 9. Clar. §. fornicat. n. 24. ad med.

Cæteri

Cęteri distingunt, aut coitus fuit cum violentia, aut sine. Si primo casu, & honesta fuerit mulier pęna mortis. Si secundo casu, & fuerit mulier inhonesta, punitur, ac si honestam extra carceres cognouisset, vt Farinac. ibid. nu. 120.

Vnde tot varietates opinionum resultant, totuè contrarietates Doctorum apparent, & ego pro illis cócilian-dis plures casus distinguendos esse arbitror.

Primus, aut cognoscens fuerit Custos carcerum, & tũc etiam si sine vi mulierem carceratam, etiam inhonestam cognouerit, punitur, ac si extra carceres mulierem cognouisset. Si verò ipse custos cognouerit cum vi, & violentia, etiam si meretrix fuerit, tunc arbitrio Iudicis punitur, considerata qualitate personarum, & carceris, sic affert Menoch. de arbitrar. Iudic. cas. 292. num. 1. 3. 4. cui assentit Farinac. citat. qu. 31. nu. 123. & sequitur Caball. citat. cas. 283. n. 10.

Secundus, si cognoscens fuerit Iudex, Assessor, Minister, Notarius Curiæ, vel alius Officialis, & tunc subdistin-gũe, aut carcerata erat inhonesta, & est subdistinguendũ aut interuenerit vis, & omnes conueniũnt, quod arbitrariè sunt puniendi, & si ignobiles sunt fustigandi, sic seruatum fuisse, refert Boer. citat. decis. 317. & nouissimè Caball. in hanc sententiam inclinat citat. cas. 283. n. 12.

Aut verò coitus fuerit sine vi, arbitrariè, sed mitiori casu supra posito puniri potest, Farinacc. citat. loc. n. 120.

Tertius, si verò mulier carcerata cognita, fuerit honesta, & tunc iterum subdistingue, aut præcessit vis, & pęna mortis imponitur, aut sine vì fuerit coitus, & punitur, ac si extra carceres eam cognouisset, & pœna est augenda propter qualitatem violationis carcerum, sic affert Farinacc. cit. loc. n. 123.

Quartus, si autem cognoscens fuerit carceratus, ita ut vnus ex carceratis cognouerit aliam mulierem concarceratam, an puniatur, & qua pœna, Boer. citat. decis. 317. num. 20. refert, carceratum qui cum carcerata meretrice rem habuit non fuisse punitum, neque puniri debere carceratum, qui vxorem, vel ancillam custodis cognouit intra domum carceris, sequitur Clar. §. fornicatio n. 24. & Farinacc. citat. quæst. 31. n. 118. & 119. immò Boer. ampliat, etiam si mulier effecta erit pregnans à concarcerato.

Opinio-

Opinionem Boerij, & eorum sequacium, non esse sequendam arbitror, immò ab ea recedendum censeo, fundamento supra posito, & ratione supra adducta in principio huius capituli, & ea est, vt carceratę mulieres nullam molestiam substineant, nullamuè iniuriam patiantur, neque præiudicium honori inferatur, tùm quia locus carceris, tanquam publicus ab omni vexatione exemptus est, cũ etiam, quia mulieres carceratę violari non debent, eorumue honestas seruanda est, & earum castitati, & continentiæ est succurrendum, vnde si velimus inhęrere Boerio, sequeretur, nedùm, vt carceratus esset melioris conditionis quàm custos, & cęteri officiales, verùm etiam, & impunitus euaderet; vnde concludo carcerātũ cognoscentẽ concarceratam puniendum fore pœna, & distinctione, vt supra posita.

Et in Custode carcerum oritur præsumptio, vt ex coitu habito sequatur affectio, & ex affectione descendat periculum, vt fugam carceratę permittat.

In Iudice verò, Notario, vel alio Officiali, resultat præsumptio, vt cognitam ab eo, vel dimittat impune, vel saltim non digna pœna puniat, & sic mitiori, ex quo publica quies perturbatur; sic testatur Caball. citat. cas. 283. n. 11. 12. & 13.

De Patre onusto duodecim Filiorum Cap. I.

ARGVMENTVM.

Immunitas duodecim filiorum, de quo iure est introducta.
An transeat ad Fratres.
An transeat ad vxores.
An numerus duodecim sufficiat.

SVMMARIVM.

Causa immunitatis, quæ fuit n. 2. 3. 4. 5. & 6.
Immunitas, an concedatur ante completum numerum n. 7. & 9.
Fuluius Constantius Regens laudatur n. 8.
Immunitas hæc, an sit concessa Decurionibus tantùm, vel alijs n. 10. & 11.
Si filius sit Religionem ingressus, an prosit Patri, à 12. ad 19.
An transeat ad filios, & quomodo, à n. 20. ad 23.

Etra ad Grammatic. decis. 1. num. 6. testatur, non venire Nepotes in numero duodecim filiorum, vt ipsorum Pater immunitatē consequatur, & mouetur ex decis. de Franch. 259. quamuis pro contraria opinione asserat tenere Thesaur. decis. 267. posset Petra in hoc articulo multa dilucidare, cum materiā tractent omnes D. D. infrà citandi, sed sicco pede pertransijt; vnde occasione non neglecta, cùm frequens, & vti-

& vtilis sit, non inane particularé discursum typis dare arbitror, vt cognitio ipsius sit in practica patens, & quãuis ad sit contrarietas legum diuersimode loquentium, numerum duodecim non sufficere, sed requiri tresdecim, vel sexdecim, & an immunitas præcedat in omnibus muneribus, vel tantùm realibus, vel personalibus, vel mixtis, tamen, cùm hęc quæstio sit potius in scholis ventilanda, quam discutienda in Palatijs, in quibus terminantur leges, pertranseo, quæ si curiosus scire velit, recurrat ad Thesaur. senior. & ibi iunior. decis. 267. vltra Surd. decis. 123. & ibi Io. Bapt. Hodiern. præcellentis ingenij, in quibus concordantiam dictarũ legum habebit, cùm ego breuitati studendo, & secundùm morem conclusiuè loquendo, dico ad consequendam immunitatem, numerũ duodenarium esse sufficientem; vnde patri procreanti duodecim liberos est à iure concessa immunitas, quod in multis locis Italiæ, hoc statutum seruatur, vt Patres duodecim Filios habentes, immunitatem habeant, Mut. tom. 3. cap. 54. num. 36. & 37. per tex. in l. si quis Decurio, Cod. de Decurion. lib. 10. triplici de causa, prima; vt post tot labores, tantosue sudores, & tot annorum sudatum spatium, quiescat, & de procreatione tot liberorum quiete potiatur, vt Iureconsult. in dicta l. si quis decurio gratiose ait in illis verbis paucis; sed mysteriosis.

Si quis decurio Pater sit duodecim liberorum honoratissima muinerum quiete donetur.

Secunda propter onera alimentorum, quæ substinere debet, in illis alendis; & ad hoc, vt ipsis vacare valeat, de Franch. decis. 259. nu. 17.

Tertia, quia per instrumẽtum vnius hominis, & sic istius patris procreantis Ciuitas hominibus repletur, de Franch. ibid. num. 21. & est tanti ponderis, quod pater habens duodecim Filios præcellit alteri non habenti l. in albo, Cod. de decurion. lib. 10. Reg. de Pont. cons. 17. & 27.

Quarta, quia parum differunt quò ad literam, verbum munerum, & verbum numerum, quasi dicat propter numerum habet prorogatiuam munerum, si subtili, & anagrammaticæ expositioni locus est.

Sed, an in matre procedat, ita vt viuo patre mater pro bonis, quæ ipsa vti pro-

pria, & patrimonialia de per se possidet ex causa duodecim Filiorum ab ea natorum sit immunis, vide eũdem de Franch. citat. decis. 259. & ibi additiones factas per Amend. & Ricc. & alios noue adscriptas pro Dõna Leonora Berna Sancta, quibus te remitto & ad Reg. Constant. infra citandum.

Vnum quæri potest, pater suscepit munera ante cópletum numerum duodecim liberorum, & eo suscepto, Filij superueniunt, & numerus completur, an gaudeat immunitate? D. Fuluius Constantius Marchio Corleti de antiquissima, & Nobilissima Sua Familia de Constantia, qui in Supremo Italię Consilio Regens pœnes Potentissimum, & Inuictissimum Regem nostrum præfuit, indè Regiæ Cancellariæ Decanus, & primum locum obtinuit maxima laude, & negotiantium quiete, in additionibus ad tres libros Codicis, quibus immortalitati se extollit in l. si quis decurio, num. 11. C. de Decurion. lib. 10. tangit quæstionem, & pro negatiua concludit, & sic semper per Regiam Cameram fuisse prouisum, affirmat, ea ratione quemadmodum, quando in numero liberorũ aliquis moritur, & deficit non nocet patri quò ad immunitates adeptas, ita & numerus liberorum superueniens nõ pro-
9 dest quò ad munera suscepta, & idem operatur propositum in proposito, quod oppositũ in opposito.

Licet non desint Authores tenentes, hanc immunitatem fuisse impertitam, solũ
10 Decurioribus patribus, non autem alijs, quia est situata in tit. de Decurionib. ac etiã quia Iureconsult. in dicta l. si quis decurio, de decurionib. loquitur quos adducit Reg. Moles decis. 45. quem
11 ad pennam habeo, cui te remitto, quicquid tamen in contrarium dixerint communiter textus fuit interpetratus, & intellectus de omnibus patribus, & hodie sic se habet obseruantia, vt omnes patres duodecim Filijs onusti hac prærogatiua gaudeant.

Et si vnus ex istis duodecim Filijs sit monacus, religionem ingressus, vel mo-
12 naca Filia religionẽ ingressa, an prosit Patri? Reg. Constant. cit. loc. num. 37. pro affirmatiua concludit, Quidam distingunt; aut immunitas fuit à patre petita tempore quo Filius non erat in-
13 gressus, vel Filia ingressa, & tunc immunitas remanet, & gaudet,

gaudet, ea ratione, quia si hęc immunitas retinetur post mortem aliquorum ex Filijs, multo magis retinetur ob monacatum, cùm illa sit vera mors, hęc autem ficta.

Aut verò immunitas fuerit concessa quando Filius,
14 vel Filia reperitur monacus, vel monaca, & tunc dubitãt, si procedit prærogatiua; nàm dicunt cessare causam, & priuilegium.

Reg. vero de Pont. cons. 16. vol. 1. doctissimè articu-
15 lum disputat, & tandem cõcludit pro patre, & assignat rationem, num. 21. quia sicuti Filius mortuus in bello iuuat patrem, censetur enim per gloriam, viuere, sic pariter Filius ingressus religioné ob cælestem gloriam viuere reputatur, sequitur Mut. to. 2. cap. Sicil. cap. 54. num. 38. & 39. Ego autem addo magis dici viuere Filium monacum effectum, quam Filiũ bellum progressum, quia
16 gloria Filij religionem ingressi est celestis, vera, firma, felix, perpetua, quæ nunquã aufertur ab eo, gloria vero mortui in bello est mundana, terrena, vana, instabilis, transitoria, & quæ tanquam tinea demolitur.

Aliam rationem assigno, & est; hæc immunitas fuit cõ-
17 cessa, quia vnus homo, vt supra dixi, tanquam vnum instrumentum deduxit hos duodecim Filios in esse, sed esse, respectu, boni esse intelligitur, at melioris esse Filiũ religionem ingressum esse quare esse debet ad patris cõmodum, & magis reputatur pater remuneratione dignus, cùm, nedùm repleuit Ciuitatem hominibus, sed deduxit filium ad optimum esse, &
18 sic ad Religionem, & ex hoc sequitur altera ratio, quæ est ad fauorem religionis, cui multa permittuntur, nempè, quòd si filius etiam naturalis Religionem ingreditur, legitimus efficitur, nedũ quoad honorem; sed etiam quoad bona? sed si in tertij prçiudicium vide Alex. cons.
19 35. vol. 3. quod procedit etiam in Filia dotata, & cum eius viro in eius domo permanente seorsum ab eius patre, tunc enim priuilegium non cessat, sed durare dicitur, Thesaur. decis. 267. num. 5. & sic fuisse decisum per Regium Camerã in anno 1554. in personam Paulilli Piccolo de Casali Sanctæ Anastasiæ, habetur in libris notamentorum, concordat Mut. cit. cap. 54. num. 52.

Caput

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Pater an gaudeat immunitate, si moritur Filius, pēdente lite.
Nepotes, an prosint auo.

SVMMARIVM.

Si Filius moritur, pendente lite, an pater gaudeat, num. 5. 6. & 7.
Immunitas, mortuo patre, an transeat ad Filios, n. 1. 2. 3. & 4.
Immunitate an gaudeat, si nato vltimo, pater iter ceperit pro obtinendo priuilegio, & moritur Filius, num. 8. 9. 10. & 11.
Nepotes an prosint auo, nu. 12. 13. & 14.
Pater habens octo Filios, & quatuor Nepotes ex alio Filio praemortuo, an gaudeat, num. 15.
Habens vndecim viuentes, & alterum in vtero vxoris an gaudeat, num. 15.
Si vltimus est natus in octauo mense, an gaudeat num. 18. 19. & 20.
Si Filius sit naturalis, an gaudeat, num. 21.
Priuilegium immunitatis an procedat in muneribus ante adeptam immunitatem, num. 22.
Quid si pater habuerit plures vxores, num. 22.
An procedat in fratre, n. 24. & 25.
Fraternitas quid operetur, nu. 26.
Frater an occidat alium fratrem bannitum, num. 26. & 27.
Immunitas in quibus casibus non habet locum, n. 28. 29. 30. & 31.

Vbitāt Doctores, si mortuo patre, hęc immunitas trāsit ad Filios; Surd. decis. 123. pro vtraque parte
1 discutit, & tandem concludit priuilegium durare etiam patre defuncto, Thesaur. decis. 267. num. 25. pro negatiua fuisse decisum per Senatum testatur, ea ratione, quia priuilegium est concessum parentibus propter educationē
2 liberorum, & ampliat etiam si Filij in eadem domo remanerent, sequitur Hodiern. ibid. num. 4.

Ego autem dico, quod etiā si sit mortuus pater, dummodo viuat mater, & insimul
4 Filij, & Mater habitent, tunc priuilegium durat, de Franch. decis. 259. quem sequitur Hodiern. citat. loc. num. 4. & Reg. Constant. num. 27. & sic pluries seruatum vidi, & signanter in domo illorum de medica, quibus viuentibus cum Matre fuit seruata immunitas. & iterum in causa illorum de Nisco, & alias in

in causa Fabritij Scarano, &
4 Fratrum, quibus etiam mortuis patribus fuit seruata immunitas, quam diu eorum matres superstites fuerũt sequitur Pascal. de virib. patr. potest. par. 4. cap. 4. num. 22. vbi dicit vidisse decretum latum per Regiam Cameram in anno 1571. quod viduæ, & Filij vnitè viuentes post mortem patris gaudeant priuilegio, sic tuebatur Iulius de Leo nardis vir eruditus Sereni eius Vniuersitatem, contra Alfonsum Grasso eius Gabellotum.

Se offert alia quæstio pater post completum numerum
5 duodecim Filiorum petit immunitatem, & pendente lite super ea moriatur vnus ex Filijs, an immunitate gaudeat, multi dicunt quod non, à ratione cessante causa.

Reg. vero Moles decis. 49. testatur occurrisse in personã
6 Paul. d'Alfano cum Vniuersitate Salerni, & fuisse decisũ contra Vniuersitatem die 2. Martij 1555. & rationem assignat quia lex, est quæ dat priuilegium, & non Iudex, vt firmat glos. in l. final Cod. de his, qui numer. liber. se excus. lib. 10. vers. impetrata, lex enim facit, vt operetur priuilegium ab eadem lege datum, Mut. cit. loc. nu. 40.

Quod ipse intelligit, dummodo procedat petitio patris volentis, & petentis gaudere immunitate, quia etiam, quod decretum immunitatis prolatum non fuerit gaudet; secus verò si filij, vel aliquis ipsorum decesserit ante petitionem, tunc enim priuilegium non prodest.

Ponit alium casum idem Moles, quod si pater postquam eius vxor peperit duo-
8 decimũ filium, & sic numerus est completus à sua patria discedat, & iter faceret Neapolim versus animo Regiam Ca
9 meram adeundi, vt priuilegium sibi concedatur, & antequam in Camerá petat moritur vnus ex filijs, dubitat si gaudere debeat, & concludit
10 quod sic, etiam si non petierit, & priuilegium non obtinuerit, ea ratione, quia animus patris volentis gaudere operatur, vt ipso iure gaudeat, & cum Hippolita Caracciolo vxor Nicolai de Somma peperit duodecimũ filiũ de nocte, statim post illum natum eius vir adijt vnum ex
11 Præsidentibus Cameræ, & oretenus petijt pro sua cautela declarari immunem, sint ergò cauti patres, vt statim post natum filium duodecimum petant immunitatem.

Sed quid si adsunt nepotes

ex

ex filio, Thesaur. decis. 267. num. 6. ampliatiuè loquen-
12 do dicit nepotes prodesse ad obtinendam immunitatem, & sic fuisse decisum in illo Senatu, refert Reg. Constant. citat. loc. num. 31. hoc idem affirmat, ex Franch. cit. decis. 259. num. 14. cum declaratione tamen, vt nepotes, & si plures sint, pro vna persona
13 connumerentur, dummodo illi nepotes eorum patre careant, & sic sub auo viuant, aliàs si pater viueret, eius filij prodessent patri suo, non autem auo, l. 2. ff. de muner. & honorib. & D D. sic intelligunt in l. Nepotes, & ibi glos. Cod. de his, qui numer. liber. se excus. lib. 10. & ibi Ioan. de Plat. & probat tex. in l. 2. §. non solum, ff. de excusat. tutor. & sic fuit decisum per Regiam Cameram ad fauorē Aloysij de Mattio de Terra
14 Sanze, cui nepotes fuerunt connumerati vti filij, referente Archiepiscopo Tranensi die 10. Iulij 1554.

Sed, si pater haberet octo filios, & quatuor nepotes, ex alio filio præmortuo, vtrum
15 dicatur completus numerus duodecim, & gaudeat? dicas tu, quòd non, nam isti quatuor nepotes, ex vno filio procreati pro vna persona reputantur, & decis. tex. in l. 2. §. non solū, ff. de excus. tutor.

Si verò pater habet vndecim filios viuentes, alterum verò in vtero vxoris suæ, hanc
16 immunitatem petere potest, quod non; respondi Doctori Lutio Auisato Fontis Rosei me interroganti per tex. in l. 2. §. qui autem in ventre, ff. de excusat. tutor. & rationem assignabam, materiam immunitatis odiosam, & proinde restringendam, argum. tex. in l. 2. ff. de vocat. muner. &
17 per ea, quæ notant D D. in l. vacuatis, Cod. de Decurion. lib. 10. & idem respondi ijs similiter quærentibus.

Et, si duodecimus filius esset natus in octauo mense, indepaucis horis superuixerit, an prosit ad obtinendam immunitatem? Guttier. practic. quæst. lib. 2. quæst. 100. n. 7. testatur octimestrem naturaliter non posse viuere, sed Thor. qui omnia ad nostram instructionem laboriosè distinxit, tom. 1. compend. de-
18 cis. verb. pater 18. fol. mihi 380. col. 2. mouet quæstionem, an pater succedat filio nato in octauo mense in dotibus maternis, ad quas filius
19 successit ob mortem matris, & pro negatiua, nempè, quòd non succedat ex multis, quos refert, ea vulgata ratione, quia natus in octauo mense non

præsu

præsumitur viuere, sed in casu nostro ad obtinendam immunitatem, conclusiuè loquẽdo, cùm numerus Filiorũ sit necessarius ad impetrationem priuilegij, non autem illius conseruationem, dicas tu, quòd natus in octauo mense prodest patri, tempus enim conceptionis attenditur, &
20 proinde etiam si octimestris sit, & postea decesserit, pater gaudet, vt ex multis concludit Reg. Constant. cit. loc. num. 22. 23. 24.

Quod ampliatur procedere etiam, si aliquis ex Filijs sit naturalis, dummodo sit legi-
21 timatus, siue per rescriptum Principis, siue alio modo, vt per Constant. ibid. num. 19. & Thesaur. cit. decis. nu. 7.

Sed an hoc priuilegiũ prosit in muneribus impositis ante adeptam immunitatem?
22 vide Nouar. quęst. forens. tom. 1. quæst 75.

Amplia priuilegium procedere, & patrem immunitate ista potiri, tàm si pro-
23 creauerit Filios ex vna vxore, quàm ex pluribus, vt nuper resoluit Reg. Constant. cit. loc. nu. 28.

Amplia hoc priuilegium competere fratri; qui si vixerit communiter, & indiuisè cum alio fratre, habente
24 duodecim filios, adhuc gaudet, Anell. de Bott. in dicta l. si quis decurio, Constant. ibid. num. 19. ea ratione, quia frater fere alter dicitur, Thesaur. decis. 119. Maurit. de Alex. in tract. de concord. patr. cap. 1. nu. 4.

De qua limitatione dubiũ me reddit doctrina Thesaur. iunior. in decis. Senioris 267.
25 vers. an autem frater, si est enim concessa hæc immunitas, vt pater in alendis liberis vacet, non militat in Nepotibus, & sic in Filijs ex alterò fratre nati.

Et est adeò potens fraternitas, quòd quamuis statutum disponat, vt impunè bannitus possit occidi, non procedit in fratre, adeò quòd si frater est bannitus, quocumque statutò existente, non potest alter frater illum occidere, & si occidit, punitur, Arnon. soliloq. 66. Maurit. de Alex. cap. 13. num. 2.

Iura enim sanguinis non sufferunt, cùm dirimi non possunt, nec naturalis pietas
27 permittit, vt frater quo vis colore. & causa fratrem occidat, sed nostra ęgestate sæpius occurrit, vt frater fratrem occidat, nedum bannitum, sic etiam in pace viuentem simul cohabitantes, quos si narrare vellem, oporteret totum corpus cruciari, cunctaque

Iii mem-

membra eleuari, sed vnum tantùm dicam, quòd vnus frater occidit eius fratrem foriudicatũ in die Pascatis Resurrectionis.

Sed redeundo ad propositum, limita immunitatem nõ procedere in infrascriptis casibus.

Primo si Vniuersitas, in cuius præiudicium est cõcessa immunitas, esset ita pau-
28 per, & pater diues.

Secundo non habere locũ in oneribus, quæ imponuntur causa belli, vel pestis, à
29 quibus nemo, licèt immunis, est exemptus.

Tertio, in donatiuis, quæ
30 fiunt Principi.

Quarto in refectione murorum Ciuitatis, ad quam isti patres tenentur, Mut. tom. 3. cap. Sicil. cap. 54, nu. 59.

Hæc omnia congerit Reg. Constant. cit. loc. a num. 43. ad 48.

D E

DE ADVOCATIS

Cap. I.

ARGVMENTVM.

Aduocati officium est necessarium.

Aduocatus Pauperum qua dilatione potiatur ad videndum processus inquisitorum.

SVMMARIVM.

Aduocati officium est publicum, & necessarium, num. 1.

Aduocaous an possit consulere bannito, vel pro eo patrocinari, num. 1.

Aduocati antiquitus gratis patrocinabantur.

Antusus Ranutius fuit primus patrocinator, mediante salario, num. 3.

Aduocati Fiscales propter subtilem, perquisitionem solent terrere, interrogare num. 2.

Aduocati partes versantur in operibus pietatis, ibid.

Pauper si litigat cum Rege, debet habere Aduocatum, num. 4. & 5.

Aduocato absente, an retardetur expeditio causæ, & expectetur eius aduentus, num. 6. 7. 8. & 9.

Quid in causis ad modum belli, num. 10.

Aduocatus quem terminum habere debet ad percuntandum acta, à n. 11. ad 19.

Duocati officiũ est maxime Reipublicæ necessarium, vt docet Thor. compend. decis. Regn. to. 1. verbo Aduocati, fol. mihi 26. col. 2. & signanter pauperum pro reorum defensa, & ne indefensi remaneant, sunt instituti, adeò quòd, licèt sit prohibita allocutio cum bannito, tamen non prohibetur bannito consulere, & pro eo patrocinari, in tantum Præses debet, nedum Bannito Aduocatum concedere, verũ

etiam se ipsum eidem Aduocato promptum, & facilem preferre, l. obseruandum, ff. de offic. Præsid. vnde, si de bannitis, forascitis, & eorum causis plura dixi, congruum, immò necessarium arbitror, aliqua de eorum Aduocatis disserere. Contra inquisitum est Aduocatus Fisci, qui quandoque propter nimiam subtilem perquisitionem non cessat continuò interrogare, ter
1 rere, & instare, & partes Fisci tuendo agere eaq; scribit Caualcan. de Bracch. Reg. par. 5. tit. de offic. Iudic. circa testes, num. 198. de cuius Fisci officio latè disserui in præced. tract. cap. vnic. per tot pro inquisito est Aduocatus, cuius partes versantur in operibus pietatis, tuendo inquisitos, ne indefensi re-
3 maneant, & salario à Regia Curia concesso; contentus esse debet, licèt Antiquitus Aduocati patrocinabātur gratis, inde cupiditia, & auaritia inducti homines, inuenerunt, vt Aduocatis soluatur salarium, & primus ad illud introducendum fuit Antusus Raynutius, qui prætio mediante, cæpit aduocare, iudicans maius lucrum esse illud, quod ex linga percipitur, quā id, quod mercatura aduenit, vt refert Bouadill. lib. 3.
4 cap. 14. num. 69. Adeoque est necessarium, quòd si quis pauper cum Rege litigat, idē Rex tenetur eidem reo dare
5 Aduocatum, vt ipsum defendat, Afflict. in Constitut. Regn. Lege præsenti, num. 7. & quemadmodum Aduocatus pauperum non tenetur patrocinari coram arbitro, seu alio Iudice, iurisdictionem non habente, Petr. ad Grammatic. decis. 85. num. 10. ita tenetur in eius Tribunali pauperes defendere.

Sed quotidianum se offert dubium, si Aduocatus est absens, an debeat eius aduen-
6 tus expectari, & causæ expeditio retardari? Afflict. in Const. dilationis, num. 48. ad med. dicit, quòd si discedit post litem contestatam, & est eius absentia breuis, debet expectari, donec reuertatur, secus vero si absentia est longa, concordat Asin. practic. Iudiciar. §. 17. cap. 11. num. 1. & seq. quod idē
7 Asin. in §. 24. cap. 4. nu. 4. ampliat procedere, & expectandum esse, etiam si non discesserit, sed sit ab futurus.

Carauit. Rit. 207. num. 6. distinguit, quòd aut litigans habet plures Aduocatos, & tunc non est danda dilatio, nec causæ expeditio retardatur

8 tur absẽtia enim vnius Aduo
cati suppletur præsentia alte-
rius, nisi ille absens sit peri-
tior, vel melius de causa in-
formatus.

Aut verò vnum tantùm
Aduocatum habet, & tunc eo
absente, datur dilatio, donec
9 reuertatur, sic semper practi-
catum vidi, vt Aduocato ab-
senti detur dilatio, & eius re-
gressus fuit expectatus quan-
do absentia non fuit longa.

Sed quid in causis ad mo-
dum belli, in quibus per ho-
10 ras proceditur? idem est di-
stinguendum, cùm de defen-
sione Rei agatur.

Et quando Aduocatus pau
perum, vel alius pro inquisi-
to est præsens, an debeat in
11 causis delegatis, vel ad mo-
dum belli terminus ordina-
rius impertiri ad videndum
processus, ipsosque percun-
tãdum pro inquisitorum tui-
tione, cùm terminus ad per-
cuntandum est communissi-
mus, & frequentissimus, &
omni tempore concedendus?
Muscatell. pract. ciuil. par. 6.
glos. partes, num. 9. In oc-
currenti casu dicebat Fiscalis,
esse Aduocato pauperum ter-
12 minum breuiorem, & sic per
horas concedendum ad acta
videndum, & percuntandum,
fundabat suam instantiam ex
eo, quòd causa ad modum
belli respectu inquisitorum
summaria est, & per horas
proceditur in datione termi-
ni, etiam ad defensam, & in
omnibus alijs actis; ergo in
percuntatione processus per
horas est similiter danda di-
latio; causæ enim summariæ,
13 nedum in primo Iudicio
summariè iudicantur, verùm
etiam, & in causa appellatio-
nis, cùm eiusdem naturę sint;
argumento eorum, quæ di-
xit de Franch. decis. 520.
Capic. decis. 86. num. 19.
Guid. Pap. decis. 237. Plot.
in repetit. in l. si quando, C.
Vnde vi, num. 168.

Replicabat Aduocatus pau
perum, quòd, & si allegata
per Fiscum vera sint in iure,
tamen adaptari non possunt,
nec procedere debent respe-
14 ctu ipsius Aduocati, qui ter-
mino horarum non potest
processum videre, & probata
contra inquisitos colligere, vt
ipsos tueri possit; sed necesse
est, vt aliquo competenti
spatio, & termino gaudeat, &
potiatur, vt videat processus,
& quicquid dixerit, non fuit
obseruatum; sed per horas
fuit coactus videre processus,
illosq; statim restituere, im-
15 mò quando Carminius Cen-
trella Aduocatus Charitatis
pro adimplemẽto voti emis-
si, biduo ab hoc Tribunali
abfuit

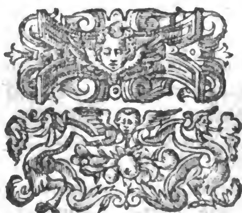
abfuit ad visitãdum Beatissimam Matrem Montis Virginis, cuius Sacratissimus Locus spatio duodecim milliarium ab hoc distat; Sanctus est enim, Beatissima Virgo in dies gratias pro peccatoribus impetrat, & gratias peragit, cuius originem, principium, ędificium latè disseruit Oui-
16 dius de lucijs, primo in nostra ægestate Aduocatus primarius, inde eandem Religionem ingressus, qui ibi vitam exemplarem, & suo nomine dignam duxit, & ab ea deuotione Aduocato pauperum regresso, statim fuerunt missi milites pro eo carcerãdo, ex eo, quia processum detinuerat, & coactus fuit statim restituere, de quo data notitia per ipsum Aduocatũ pauperum Regio Collaterali Consilio, fuit responsum, etiã in causis ad modum belli im-
17 pertiendam esse commoditatem videndi, & reuidendi processus, nec esse cogendũ ante eorum appræhensionẽ ad ipsos restituendum, virtute ordinis decisiui sequentis tenoris. videlicet. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifi-
18 ci Viri Regij Consiliarij Fideles dilectissimi. *Dal Magnifico Auocato de Poueri di quessa Regia Audientia ne viene referito con lettra particolare, che non può dare l'aggiuto necessario nella difensione delle cause de poueri, perche quando per quessa Regia Audienza si procede ad modum belli, quali processi sogliono al spesso esser cartosi, & se le dà tanto poco termine, che non solo non può quelli vedere, ne informare l'Officiali, mà fra detto termine se li toglie il processo, il che è togliere la difensio-*
19 *ne al reo; Et volendomo sopra ciò prouedere come se conuiene, ci è parso farui la presente, con la quale ve dicemo, & ordinamo, che nelle cause de Carcerati poueri, li quali stanno à carrico dell'Auocato de poueri, debbiate procedere de maniera, che detti poueri non restino defraudati della loro necessaria defensione, con dare commodità all'Auocato de poueri di vedere, & riuedere li processi con ogni attentione, etiam nelle cause, nelle quali se procede ad modum belli, o per horas, senza violentarlo à restituir li processi prima, che habbia fatto le sue debite diligenze, perche così conuiene alla retta amministratione della giustitia, e questa è la volontà de Sua Maestà, e nostra, e così l'essequirete. Datum Neapoli die 12. mensis Septembris 1634. El Conde de Monte Rey. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. In Cur. 1.* Principatus *Vltra fol. 59. Scarcella. Alla Regia Audienza de Principato Vltra osserui quanto di sopra per V. E. Se l'ordina intorno al*

far

far vedere, & riuedere li processi de poueri dall'Auocato de poueri, hauendo inteso lo che detto Magnifico Auocato de poueri per detta sua hà riferito, vt supra.

Et ex illo verbo, vedere, & riuedere, quod importat percunctari, & repercunctari, idem charitatis aduocat⁹ dicebat, ex illa dictione, per, augere, & perfectionem significare, ex l. vrbana §. pernoctare, ff. de verb. signific. & percunctari propriè importat diligentem perscrutationem.

Vnum tamen pro coronide quæri poteſt, an Aduocatus, qui patrocinatus fuit pro ſuo cliente in Magna Curia Vicariæ, Regia Audientia, vel alijs Tribunalibus extra ſuum domicilium, in quo cliens fuit conuentus, poſſit pro ſalario, & præmio Aduocationis conuenire eundem clientem in eodem Tribunali, in quo patrocinatus fuit, & ſic trahere clientem extra proprium domicilium, contra formam Regiæ Pragmaticæ? vide quæ largo ſermone dixi, in tit. de remiſſionib. cauſar. cap. 11. per tot.

D E

DE PROCVRATORIBVS Cap. I.

ARGVMENTVM.

Procurator an admittatur ad respondendum nomine sui principalis. An requiratur speciale mandatum, vel sufficiat generale. Quibus verbis concipiatur hoc speciale mandatum.

Non summatur, ex quo breue.

Rocuratoris officium similiter est publicum, & necessarium, & aliqua de eorum origine, exercitio dilucidare necessarium erat, verùm, quia in præsentiarum, se offert pręceps occasio in occurrēti casu, omittam pro nunc generalia discurrre; sed ad particularem tantùm casum descendendū arbitror; plena enim manu de Procuratoribus dixi in tit. de Procuratorib. Codic.

Introducta causa coram me per viam appellationis inter Sanctum Tronto, & Vincentiū Reppuccio Terrę Clusani, pulcra se offert quæstio, si Procurator in causa constitutus teneatur respōdere articulis partis aduersæ absque speciali, & indiuiduo mandato, ex qua insurgit alia dubietas, an principalis potest per procuratorem responderi articulis aduersarij. Sanctus enim constituerat eius Procuratorem Marium de Pietro

trolongo; cum mandato ad respondendum his verbis concepto.

Constituit eius procuratorem cum speciali mandato pro examine faciendo super articulis, & exceptionibus, præsentatis per Vincentium Rappuccio.

Hæc sunt formalia verba mandati.

Quorum virtute idem Marcus Procurator constitutus, tuebat posse respondere articulis ex aduerso, pro parte sui principalis dispositione Iurisconsult. duobus in locis. Primo in l. non solum. ff. de Procuratorib. in qua hęc verba prospicienda veniunt.

Non solum autem in actionibus, & interdictis, & postulationibus debet dominũ defendere, verum in interrogationibus quoque, vt qui in iure interrogatus ex omnibus causis respondeat, ex quibus Dominus.

Secundo ex l. final. Cod. de Procuratorib. in qua hæc similia verba leguntur.

In pęcuniarijs controuersijs, & si specialiter hoc, præcepti, vel sententiæ minimè designat authoritas, passim vnicuique, si tamen ita malueris, per procuratorem respondendi tribuimus facultatem.

Ex quibus ipse Aduocatus duplicem reassumebat conclusionem, primam posse principalem per Procuratorẽ respondere exceptionibus, & articulis per partem aduersã præsentatis. Secundam ex illo verbo, maluerit, ex quo Sanctus Surdaster est, & tarde audit, potuisse procuratorem constituere, & concludebat mandatum valere, responsionem validam, & actũ validissimum esse.

Thomas Cheche, in Tribunalibus Neapolis versatus, qui partes Vincentij Reppucci tuebatur, negabat posse principalem per Procuratorem respondere, duplici ratione, prima quia depositio principalis desideratur ad finem, vt tanquam instructus, informatus de facto, & veritate tanquam legalior, & sciens possit respondere, & pars aduersa, ab onere probãdi releuari, & si principalis non deponit, non releuatur; melius enim scitur veritàs a principali, quàm à Procuratore, copiosius, & dulcius bibitur in fonte, quàm in Riuulis, cap. Ieiunium 76. distinct. 2. ex Regia Pragmatica 8. de ordin. Iudicior. qua cauetur, & statuitur, principalem sine præsentia Procuratoris, vel Aduocati respon-

dere teneri per verbum Credo, & non Credo, quod confirmatur dispositione Ritus 79. in quo non admittitur Procurator; sed principalis sint consilio procuratoris, & Aduocati, & in secreto, & sub silentio.

Et tanto fortius in hoc casu, in quo sumus in negotio, factum proprium cócernente, nempè, si ipse Sanctus habuerit portam in loco litigioso, & ipse Vincentius fenestras, vnde succedit iuris dispositio, quòd quando principalis interrogatur super articulis, factum proprium cócernentibus, tunc non admittitur procurator, vt dispo-suit citat. Rit. 79.

Vnde ex tali contrarietate, Pugna inter D D. oritur, inter Iudices discordia, & Aduocatos controuersia.

At ipse pro illis reconciliandis, ac articuli decisione dicebam, veram esse duplicem regulam in iure fundatã. Primam, quòd Vniuersitas, Infans, demens, furiosus, & minor per alium respondere possunt, Carauit. Rit. 79. nu. 5. & sic, cùm Sanctus Tronto sit Surdaster, ex quo tardè audit, & æquiparatur dementi, & furioso, vulgatis iuribus; sequitur, quòd poterat procuratorem constituere; Alterã, quòd principalis ex allegatis potest procuratorem constituere ad respõdendum super articulis.

Sed dubium stat, quomodo hic procurator constituatur, & quibus verbis mandatum hoc concipiatur, ad hoc vt sufficiens dicatur?

Thomas Cheche prædicti Vincentij Aduocatus replicabat, non posse hoc per Procuratorem adimpleri, cùm virtute citatę pragmaticę hęc responsio sit data pro forma, & debet specificè adimpleri, & actus pro forma datus, si non adimpletur in forma specifica, corruit, vnde dato, quòd hęc facultas transiret ad procuratorem, debet hic procurator mandatũ speciale habere, dum nomine sui principalis respondere tenetur, ad hoc, vt domino pręiudicet, Vrsill. ad Affl. decis. 1. 8. nu. fin. sed sic est, quòd mandatum datum pro respõsione non est speciale; sed generale; ergò non tenet, nec valet, neque substinetur.

Replicabat Aduocatus Sãcti ex Rit. 93. esse dispositum vt procurator informatus à suo principali per instrumentum confectum ad sic respõdendum, possit nomine sui principalis respondere, vnde, cùm in mandato adsint illa verba.

verba: pro examine faciendo super articulis præsentatis per Vincentium Reppuccio, cẽsetur à suo principali benè informatus, & instructus, quid super illis respondere teneatur, & per consequens mandatum sufficiens est, & addebat, quòd procurator cum speciali mandato constitutus admittitur ad respondẽdum per verbum credo, & non credo, sicut, & principalis, vt ipse procurator sic constitutus responderat, vnde etiam in hoc articulo oritur contrarietas.

Super qua D D. variè locuti sunt, nam Carauit. cit. Rit. 70. num. 6. sicco pede transijt, dum tantùm asserit, procuratorem cum speciali mandato constitutum posse respondere, verùm non vltrò progreditur, nec quibus verbis concipiatur mandatũ docet, Muscatell. verò pract. ciuil. par. 5. glos. legaliores, num. 30. & 31. increpando Carauit. dicit, quòd Carauit. motus fuit authoritate Speculatoris, & Speculator hoc non dicit, sed tantùm quando procurator veritatem negat, principalis vocatur, & cogitur deponere.

Vrsill. verò ad Afflict. decis. 148. ad fin. similiter testatur, simpliciter posse procuratorem cum speciali mãdato respondere; mandatum enim speciale operatur, vt Domino præiudicetur.

Thesaur. decis. 17. num. 4. admittit procuratorem, quãdo Dominus est ita absens à loco Iudicij, ita, vt in die cadente respondere nequeat, dummodo institutus sit, & mandatum speciale habeat; secus verò, si in longinquis partibus sit, ita vt accessus, neque præsentia possit haberi, vel in sui potestate non sit, vel si ignoratur locus, aut verò nescitur, si viuit, vel mortuus sit, quem vide, quia pulcra dicit, quem sequitur Reg. Rouit. decis. 34. n. 27. & 28.

Reg. verò Rouitus virtutũ Mare, quia omnia dixit, cũctaque ad nostrã instructionẽ considerauit, & adduxit, hoc nos docet in prag. 8. de ordin. Iudicior. num. 20. & 21. vbi quòd mandatum debet esse specialissimum, & indiuiduum, nempè, cum expressis verbis, & expressa debet esse potestas tributa ad sic respondendum, cum negatiua, vel affirmatiua, & cùm hoc importent illa verba ad sic respondendum, & sic per Regium Collaterale Consiliũ fuit determinatum in causa Ducissæ Nascheræ, & Machedæ contra Zateram, & Maz-

zolam, in qua Antonius Lopez dellos Arcos Procurator cum speciali mandato ad deponendum tanquam principalis deposuerat, eius depositione non obstante, fuit decisum, quòd deponat principalis, vt ex decreto sequentis tenoris.

Facta relatione die 8. Maij 1625. per Regium Consiliarium Didacum Sophiam delegatum ob absentiam Regij Consiliarij Didaci Varela in S. R. C. cum interuentu, circumspectissimi Præsidis, & Regentis Regiam Cancellariam Ioannis Baptistæ Valenzuela, & Regiorum Consiliariorum Scipionis Rouiti, & Gregorij de Angulo, fuit per Sacrum Regium Consilium interpositum decretum sequentis tenoris, videlicet. Decreto S. C. prouisum est, quòd Illustris Ducissa Nascheræ, & Marchedæ deponat, vti principalis, tàm super articulis per conuentum præsentatis, non obstante depositione facta per Procuratorem, non habentem specialissimum, & indiuiduum mandatum ad sic, & sic respondendum, quàm super recognitione literarum, in actis productarum fol. 178.

Et interposita reclamatione pro parte ipsius Ducissæ, & obtento à Sua Excellentia, fieri relationem in Collaterali, in eius præsentia, sic fuit exequutum, & de inde facta relatione die 21. Iulij 1625. in Regio Collaterali Consilio per eundem Regiũ Consiliarium Didacum Varelam, interuenientibus tresdecim Officialibus, votantibus, hoc est, quatuor Regentibus, tribus Consiliarijs adiunctis, & quinque Consiliarijs de aula, plenè discusso articulo, fuit interpositum decretum, videlicet.

Visa depositione Antonij delos Arcos Procuratoris Illustris Ducissę, deponat etiam dicta Illustris Ducissa, tanquam principalis, & legalior, ex causis discussis.

Vnde clara colligitur conclusio, procuratorem non admitti debere, nisi habeat specialissimum, & indiuiduum mandatum cum expressis verbis ad sic respondendum, & in animam constituentis iurandum, vt refert Thor. tom. 2. compend. decis. verb. depositio, fol. mihi 133.

Reg. verò Rouit. citat. decis. 34. in occurenti casu in eadem causa testatur, facta reclamatione de supradicto decreto, fuisse iunctis aulis Dominis aliarum aularum confirmatum decretum

tum prędictum, verùm reformata illa verba decreti, nō obstante depositione facta à Procuratore, non habente specialissimum mandatum ad sic, & sic respondendum, ne possit in futurum prætendi, quòd procurator non posset admitti ad deponendum absque specialissimo mandato.

Quod intellige, quando principalis est præsens, vt de facili haberi possit, secùs verò si in longinquis, & remotioribus partibus reperiatur, veluti Vltramarinis, Hispanis, vel Romæ, siuè alibi, ex Thoro citat. loc.

Si tamen principalis est in loco Iudicij, vel viciniori, tūc non admittitur procurator, ex Bart. in l. qui bona fide §. si alieno nu. 15. ff. de damn. infect. sequitur Alex. Palmer. in suis allegationibus, super hoc factis.

Ratio, quare desideratur depositio principalis est illa, quam supra tetigi; quia melior, & legalior veritatem scit, & deponere potest, ex qua aduersarius ab onere probandi releuari potest.

Non desunt tamen tenentes opiniones, esse in arbitrio Iudicis, non autem necesse, requirere depositionem principalis; quando procurator habet specialissimum mandatum, & indiuiduum.

Declaro tamen, quòd quando principalis examinatur, nō debet deponere super interrogatorijs, per partem aduersam præsentatis; sed tantū super articulis, Marant. cons. 89. Masull. ad Capic. decis. 145

Vnde his authoritatibus fretus, decidi, φ nō obstante depositione facta per procuratorem, procedatur ad vlteriora, ex eo, quia in mandato non aderat specialis facultas in indiuiduo, vt supra est expressum.

Sed se offert dubium, cuius ętatis debeat esse procurator ad lites? In occurrenti casu in causa coram me vertente inter Olimpiā de Filippo actricem, & Hieronymam, & Beatricem de Filippo Ciuitatis Ariani eius sorores conuentas, Ioannes de Leone Aduocatus actricis opposuit, procuratorem constitutum per conuentas non esse admittendum, ex quo non deuenerat ad ætatem vigintiquinque annorum, ex tex. in cap. Qui generaliter, § final. de Procuratoribus in 6. in quo prohibetur, procuratorem admitti ad negotia, nisi decimum septimum annum attingat, & ad lites, nisi sit maior viginti quinque.

Angelus

Angelus Landimarius Aduocatus Conuentarum dicebat in Regno ętatem esse reductam ad decimum octauū annum.

Et, pendente discussione huius incidentis, conuentæ ad tollendas difficultates cōstituerunt alium procuratorem, & hic articulus non fuit decisus, sed veritas apparet.

Sed in Principe secùs iudicandum est, & eius ætatem esse decimi quarti anni, & perfectam non negant hác ętatē, vt refert Lips. ad Tacit. lib. 2. elector. cap. 1. qui asserit, ætate decimi quarti anni in Collegium Sacerdotum, & dominationum allectus est, vt latius dicam in titul. de Regim. Princip.

D E

DE PRAECEDENTIA
Cap. I.

A R G V M E N T V M

Præcedentia de quo iure est introducta.
Quomodo iudicatur.

S V M M A R I V M.

Præcedentijs inducuntur differentia, & oriuntur inimicitiæ n. 1.
Præcedentia Confraternitatum quomodo procedat n. 2.
Titulatorum n. 3.
Officialium vno, eodemq; tempore prouisorum n. 4.
Episcopus sedens, vti Canonicus inter Canonicos, an præcedat n. 5.
Officiales maiores ætate, an præferantur minoribus prius electis n. 6.
Præcedentia, quæ competit Correctori, vel Locumtenenti in Regno Hispaniarum num. 7.
Regens Regiam Cancellariam, an præcedat alijs de Consilio n. 8.
Præcedentiam, an habeant officiales electi ad Regiminen Vniuersitatis n. 9.
Continuatio, & perseuerantia, an differant n. 11.
Præcedentia de quo iure est introducta n. 12.
Quomodo regulatur, & indicatur n. 13.
Continuatio officij quomodo datur n. 14. 15. 16. 17. & 18.
Auditor promotus de vna Prouincia ad aliam, quem locum substineat nu. 19. 20. 21. 22. 23. & 24.

I N

IN dies accidũt differentiæ, & ex illis solent causari animi alterationes; & ex eis descendunt inimicitiæ; vndè pro illis euitan-
1 dis, quò actinet ad tenuitatẽ ingenioli, mei deliberaui sermonem separatum de præcedentia facere.

Verùm non de præcedentia in Confraternitatibus loqui intendo, cùm de ea latè scribat Bouadill. tom. 1. po-
2 liticor. lib. 2. cap. 18. fol. mihi 823. Gratian. discept. forens. cap. 298. lib. 2. & ex nostris, Quarant. in Summ. Bullar. verb. Præcedentia, fol. mihi 396.

Non de præcedentia titulatorum, quia eam latè tractat
3 Thor. compend. decis. to. 1. verb. præcedentia, fol. 405. col. 1. & Frecc. de feud. lib. 2. tit. quis dicatur dux per tot.

Nec de præcedentia officialium, vno, & eodem tempore, ad idem officium electorum, & quis eorum præfe-
4 ratur, quia explicat Thor. cit. loc. de Franch. decis. 144. & nouissimè est pulcherrima, & admirabilis decisio Reg. Rouit. 65.

Neq; etiã de illa, pluries vẽtilata quæstione: si Episcopus,
5 cũ Canonicis, vti Canonicus sedẽs debeat ipsis præcedere, de qua est recurrendũ ad Bouadill. tom. 2. lib. 3. cap. 8. num. 20. ad fin. de Franch. decis. 138. num. 3. & de ratione, & veritate vide addentes ad eandẽ decis. de Franch. 138. in qua habetur, si officialis sedet, vti Aduocatus, præcedere debet, vide Gratian. discept. 298. n. 34. to. 2. & iterum cap. 3. num. 14. & seq. & ad materiam Episcopi vide Reg. Constant. in l. 1. Cod. de Consulib. n. 17. lib. 12. & Frecc. de feud. lib. 1. tit. de origin. Baron. q. 3. n. 7. & 26. fol. mihi 23. & 25.

Non autem de Officialibus maioribus, ætate si præferantur minoribus, prius ele-
6 ctis, de quibus vide per Thor. tom. 2. verbo Pręcedentia fol. mihi 476.

Nec de præcedentia correctoris, & Locumtenentis in
7 Regno Hispaniarum, quàm explicat Bouadill. tom. 2. lib. 3. cap. 2. per tot. fol. mihi 15.

Neque si Regens Regiam Cancellariam præcedere debeat alijs de Collaterali Con-
8 silio, qui non sunt titulati, etiã si sint antiquiores in dignitate, cuius quæstio fuit decisa per Regium Collaterale Consilium, vt per Reg. Rouit. decis. 77.

Non

Non de præcedentia officialium electorum pro admi-
9 nistratione, & Regimine Vniuersitats, de quibus infra dicã.

Sed de præcedentia, siuè continuatione officiorum in Regijs Audientijs, & sic Au-
10 ditorum, qui, vel confirmantur ad idem officium per Dominum Proregem, vel transferuntur de vna Prouincia ad aliam ad continuandum officium, & supplendum tempus.

Dico, ad continuandum, non autem perseuerandum
11 officium; huius enim termini, continuatio, & perseueratio differunt; nàm continuatio est ad tempus, nempè, de vno anno ad alium: Perseuerantia verò est perpetua, & vt docet B. Thomas secunda secundę quæst. 9. 128. artic. 1. 5. notab. vti perpetua mansio operatur, vt sit pars fortitudinis, & ei insunt aliæ partes.

Verùm antequàm materiã aggrediar, quæritur, de quo
12 iure est introducta hæc præcedentia? pro cuius quæsiti intelligentia est recurrendũ ad ea, quæ latè disseruit Thor. tom. 2. compen. decis. verb. Præcedentia, fol. mihi 476.

Quæ regulatur, & iudicatur ex antiquitate gradus, & pro-
13 motionis, ne dum ex regula cap. Qui prior de reg. iur. in sexto, sed ex Nauarr. cons. 10. tit. de maiorit. & obedient.

Et redeundo ad institutũ, continuatio officiorum duobus modis fit, vno, quando idẽ
14 D. Prorex eum confirmat, scilicet, vt permittat exercitiũ Officij, & eius continuationẽ post biennium, & sic post lapsum temporis absque literarum patentalium expedi-
15 tione, sed tantùm permissiuè, & tunc retinet eosdem honores, potitur eadem prærogatiua; quia continuatio dicitur, & neque ad syndicatum tenetur, nisi in totum fuerit ab officio licentiatus, vt cauetur ex prag. 1. de syndic. official. ad fin.

Secundo modo, confirmatur per expeditionem nouarum literarum patentalium; & tunc est subdistinguendũ;
16 aut in illis D. Prorex eãdem præcedentiam concedit, & sic seruari debet, prout vidi in personam Auditoris Antonij Gargani, qui confirmatus fuit in officio Auditoratus in hac Prouincia à D. Prorege Lemensium Comite, per quem
17 licèt paruisset Auditor syndicatui, & literas liberatoriales obtinuisset, fuit tributa eadẽ præcedentia, & in hoc non est vlterius quærendum; sic enim Principi placuit, à cuius voluntate pręcedentia depen

det,qui eam variat secundùm tempus,& personas,Bouadill. citat. lib. 3. cap. 2. num. 23. licèt aliud reperiatur mandatum à sua Maiestate, quandò sunt obtentę literæ liberatoriales ex causa syndicatus dati, vt infra dicam.

Aut verò secũdo casu: sunt nouæ literæ Patentales absquè expressione præcedentię,
18 sed simplicitèr concessæ, & tunc, ex quo paruit syndicatui, reddidit rationem de gestis in officio, dicitur nouũ officium, & non præcedit;sed nouissimum locum retinet.

Quandò verò trãsfertur de vna Prouincia ad aliam, ad supplendum tempus, disce-
19 ptatur, si præcedentia, qua potitur in Audientia, à qua recedit,gaudet in ea,ad quam transfertur. Pluries hoc in controuersiam venit, & signanter in personam Auditoris Ioannis Baptistæ Pagano, qui ab Audientia Salerni, & sic Principatus Citra, in qua primum locum obtinebat,ad hãc Montisfuscoli,& sic Principatus Vltra, fuit translatus, in qua prælationem petebat, & primum locum obtinere, prout in illa Salerni obtinebat; Auditor Thomas Brandolinus,qui reperiebatur antiquior, replicabat, amotionẽ de vna Prouincia ad aliam nõ operari in sui præiudicium, qui antiquior erat, primumque locum, primamq; sedem tenebat.

Alij dicebant,mutationem factam de vna Audientia ad aliam non operari diminu-
20 tionem præcedentiæ, quam habebat Auditor Paganus in Tribunali,à quo discessit,immò videbatur continuare,& idẽ Paganus adducebat exemplum de filio Comitis, qui dicitur Comes, etiam viuente patre, non obstante, quòd nõ filius, sed pater Comitatum possideret; nàm patre mortuo, dicitur venire ad Comitatum, non appræhendendo de nouo, vel acquirendo possessionem; sed illam continuando,quam viuente patre legis fictione possidebat, vt docet Frecc. de subfeud. lib. 2. tit. quis dicatur Comes n. 32.vers. ponitur;cuius authoritate inferebat non nouam possessionem; sed priorem,& sic antiquam retinere,& prę-ire Auditori Brandolino.

Ego verò dicebam, Auditorem Brandolinum in primo loco inuentum præcedere Auditori Pagano; fundabã
21 hac ratione;quandò quis Religiosus translatus de vna Religione ad aliam,dubitatur an sedem habeat,& vocem emittat secundùm tempus professionis

ſionis factæ in primo Monaſterio, à quo transfertur; vel ſecundùm tempus profeſſionis factæ ſecundo Monaſterio, ad quod eſt translatus; & concluditur, ſedere debere ſecundùm tempus profeſſionis factæ in ſecundo Monaſterio, ea ratione; quia incipit eſſe Religioſus illius Religionis ab eo tempore profeſſionis factæ in ſecundo, & ab illo deſcribitur, & ſedere debet, ſi rectè perpendi, & ponderaui, nõ me decipit ſolemnis Doctrina inſignis Doctoris Nauarri conſ. 11. titul. de maiorit. & obedient. tom. 1. cuius authoritate fretus, inferebam, Auditorem Paganum translatum de vna Prouincia ad aliam motu Domini Proregis abſque vlla expreſſione loci, ſeù ſedis, & ſic prælationis, non debere præferri Auditori Brandolino.

Et, data de hoc notitia Domino Proregi Duci de Alca-
22 la, fuit per particulares literas per Scriptorium ordinatum, vt Auditor Paganus præcederet, prout præceſſit, & ſtãtibus literis prædictis, non fuit amplius de hac cauſa loqutum.

Et iterum, cùm Auditor Scipio de Bonis Neapolita-
23 nus, & Auditor Don Gabriel Moles Neapolitanus ordine Domini Proregis Comitis Montis Regij eſſent translati ad hanc Audientiam, ille à Prouincia Licij, hic à Prouincia Aprutij, fuit ſimiliter diſceptatum; ſi præcedere debebant eis, qui antiquiores in Officio reperiebantur; ſed difficultas non vltro proceſſit; fuit enim allegatum id, quod fuit ordinatum per Dominũ Proregem in cauſa Auditoris Pagani.

Quicquid tamen de iure dictum ſit, & poſſet dici; licèt in iure omnia aperta ſint, non deſunt acutũ ingenium præbentes, perſpicaciam oſtendentes, & ſubtilitates inueſtigantes, vt contrariam opinionem ſuſtinentes, controuerſias inducant, & exquirunt eas ſemper; eſt ſciendum; quòd nuper vterque caſus eſt deciſus, & ſi vtraque difficultas eſt ſupita, & omnis dubietas ſublata per Inuictiſſimum, & potentiſſimum Regem noſtrum Hyſpaniarum Philippũ Quartum, quem Deus incolumem per longæuos annos pro fidei defenſione, & Sãctæ Matris Eccleſiæ tutela, & ſuorum Regnorum conſeruatione, ac omnium noſtrorũ auxilio, conſeruet, tueatur, & protegat, qui iuſſit per particulares Regales literas, vt trãſlatus de vna Prouincia ad aliã ſiuè prouiſus in eodem officio,

cio, præcedere nō debeat eis, quos priores, & administrantes in eodem officio inuenerit, quarum literarum Regis, & à Regio Collaterali Consil. executionis datarū, tenorē inserere libet, vt cognitio, quando hæc controuersia occurrerit, ad posteros transcendat, videlicet. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Illustris, & Magnifici Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *In tempo del gouerno dell'Illustre Duca d'Alua nostro predeceßore furono scritte lettere da Sua Maestà del tenor sequente, videlicet. El Rey. Illustre Duque de Alua primo nuestro Visorey, Lugartenіente, y Capitan General. Hase visto vuestra carta de treze de Deziembre, en respuesta de la que os mande à los nuoue de Octubre, cerca, que los Iuezes de Vicaria, y Auditores, que se prouеen no precedan à los, que antes estauan seruiendo, y por ser esto tan conforme à raçon, me hà parecido bien, que lo hagais obseruar, como me lo auisais, y en esta conformedad quiero, y es mi volun tad, que se obserue para adelante, dando para ello la orden, que combenga, y lo mismo se harà en caso, que vos, y los de mas Virreys, que os succediere en esse cargo confirmaredes en los dichos officios de Auditores, y Iuezes de Vicaria, à los que en ellos estuuießen seruiendo, porque tanpoco en este caso han de preceder à los de mas compañeros, sino que se sienten en lugar postrero, pues hauiendo de dar sindicado, como le dan, viene à ser nueua prouision, y assi lo hareis declarar, paraque se obserue, y se esecute en todos tiempos. De Madrid à 7. de Marzo 1625. Yo el Rey. El señal del Presidente de Italia, del Consejo, y de los Regentes del dicho Consejo. In essecutione delle quali preinserte lettere, ci hà parso farue la presente, con la quale ve dicemo, & ordinamo, che occorrendo in questo Tribunale differenze fra li Ministri di esso sopra dette materie de precedenze, debbiate puntualmente oßeruare, & essequire, e far osseruare, & essequire quanto la Maestà Sua commanda, & à fin che in futurum se tenghi notitia di detto Real ordine, farete quello originalmente conseruare con il decoro, che si conuiene, e registrare nelli Registri, che sono à questo effetto, e darne auiso à noi, quale inuiarete in potere dell'infrascritto Illustre Duca di Caiuano Secretario di questo Regno, per conseruarse nella Regia Cancellaria. Datum Neapoli die 2. Iulij 1633 El Conde de Monterey. Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. In Cur. 1. Princip. Vltra fol. 27. De Giorno. Alla Regia Audientia de Principato Vltra.*

Caput

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Officiales Baronales, an possint refirmari.

Terra, vel Castro vẽdito, nouus emptor, an teneatur cõtinuare officialem.

SVMMARIVM.

Officiales tenentur expectare aduentum successorum n. 1.

Quid, si Terra fuerit vendita n. 2.

D. Thomas Caracciolo Episcopus Cirenæ laudatur n. 3. & 4.

Marius Schipanus laudatur n. 4.

Nouus emptor, an teneatur stare colono n. 6. & n. 10.

Rescriptum secundum, an reuocet primum n. 8. 9. & 13.

Principis proprium est, liberalitatem, & benignitatem ostendere nu. 10. & 11.

Princeps non censetur præiudicare iuri tertij n. 11. & 12.

Successor nouus, an teneatur stare colono n. 13.

Limitatur n. 14. & 15.

Officialis electus à Barone, an possit expelli, si terra fuerit vendita n. 18

Quid, si Terra fuerit locata, n. 19.

Rosequẽdo materiam, sciendum, quòd licèt Officiales Baronales sint annales, tamẽ possunt refir-
1 mari, & eo ipso, quo nouus successor non deputatur, cõtinuatur officium, & insurgit illud commune dictum: Tenetur expectare aduentum successoris, censetur enim hæc confirmatio inducta vigore Regiæ Pragmaticæ primæ de syndic. Offic. ad fin.

Hæc tamen intelliguntur, ipso Barone in ipsius Terræ Dominio perseuerante; sed,
2 quid, si Terra fuerit per Baronem alteri locata, vel alienata, an nouus conductor, siuè emptor teneatur stare officiali electo per tunc temporis Baronem? Hæc quæstio dependet ab illa; an nouus emptor teneatur stare colono? & cùm in facti contingentia occurrisset Francisco Ansalone
3 de Atripalda Capitaneo deputato per Marcum Antoniũ de Luca affictatorem Terræ Capriliæ, Terra prædicta fuit vendita ab Illustrissimo D. Thoma Caracciolo, Cirenẽsi Episcopo, tùm virtute, scientia, bonitate, & conscientia benè ornato, Balio Domini Principis Auelleni, vtilis Domini

mini dictæ Terræ Capriliæ, Mario Schipano Neapoli Me
4 dico nostra ęgestate primario & nouus emptor quęrebat officialem expellere. Ego, qui partes officialis tuebar, infrascripta adduxi, quæ placet hic inserere ad futuram notitiam.

Marcus Antonius de Luca, dùm in affictum tenebat Terram Capriliæ ab Illustrissimo Episcopo Cirenæ Balio Illustris Principis Auelleni vtilis Domini dictæ Terræ, elegit Officialē in dicta Terra Franciscum Ansalone, virtute literarum patentalium per annum, qui fuit ab Vniuersitate admissus ad dictum
5 officium, & illius possessionē cepit de mēse Octobris 1632 & eo existente in possessione dicti officij, & illud exercendo multorum mensium spatio, nempè, à mense Octobris vsque ad mensem Maij, illud continuando, accidit, quòd Illustrissimus Balius vēdidit Terram prædictam Doctori Mario Schipano de Neapoli, qui possessionem est adeptus Mense Maij 1633. Nunc
6 verò tanquam nouus Dominus prætendit expellere dictū officialē ab officio prædicto, ex illa regula: Quòd generalis successor non tenetur stare colono.

Ad cuius prætensionis exclusionem Officialis, Regium Collaterale adiens, factum narrauit, & obtinuit prouisiones decisiuas, quòd non molestetur; sed manuteneatur per annum, virtute prouisionum, sequentis tenoris. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifici Viri Regij Consiliarij
7 fideles dilectissimi. *A noi è stato presentato il sequente memoriale, videlicet. Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Francesco Ansalone della Terra di Sanseuerino supplicando dice à V. E. come al presente se ritroua Capitanio nella Terra di Capriglia, esercitando la Giurisdittione, & Giustitia; e perche intende, che sia venduta detta Terra & il nuouo padrone minaccia volere rimouere esso supplicante dal detto officio, in graue suo danno, preiudicio, & interesse, poiche deue finire l'anno, e per ciò supplica V. E. se degni volere ordinare, che non sia ammosso da detto officio, non obstante altra elettione in persona de altri, & esso esponente sia manutenuto in detta sua possessione, & in casu inobseruantiæ, committere alla Regia Audientia de Principato Vltra, che così faccia essequire, & osseruare, vt Deus. Et inteso per noi il tenor del detto preinserto memoriale, ci è parso farue la presente, per la quale ve dicemo, & ordinamo, che durante l'Anno dell'amministratione di detto officio di Capitanio di Capriglia, che il suppli=*

supplicante essercita, non lo debbiate fare da quello ammouere, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 28. Ianuarij 1633. El Conde de Monterey. Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Rouitus Regens Barilius Secretarius. In par. 61. fol. 159. Locus Sigilli. Alla Regia Audientia de Principato Vltra, che durante l'Anno dell'amministratione del sudetto officio di Capitanio di Capriglia, che il supplicante essercita, non lo faccia da quello ammouere, vt supra.

Dominus Schiphanus memoriale Domino Regenti Rouito porrexit, & obtinuit, quòd Magna Curia super supplicatis de iustitia prouideat, quæ cum memorialis prædicti insertione prouisiones relaxauit, Regiæ Audientiæ directas, continentes, quòd reductis prouisionibus ad ius, & iustitiam, Regia Audientia prouideat de iustitia; nūc decidenda est quæstio, in qua duplex articulus discutiēdus venit; vnus quò ad ordinem, alter quò ad Iustitiam.

Quò ad primum, circa ordinem, duo sunt rescripta in hac materia impetrata; vnū pro dicto officiali per Colla-
8 terale negotium decidens, & terminans dum iussit, nō molestari; sed per annum manuteneri; secundum pro nouo Barone ab vno Regente, & sic à Domino Rouito obtēto, quòd M. C. prouideat, & duobus rescriptis obtentis; si vltimum expressè, & distinctè de primo mentionem nō facit, primum est attendendum, cap. cæterū de rescript.
9 sed sic est, quòd in secūdo rescripto non est facta expressa mentio de omnibus contentis in primo; ergò secundum non substinetur; natura rescriptorum enim expostulat, vt referantur Principi omnia per partem aduersam significata, vt de omnibus informatus Princeps; præcipiat quid velit, aliàs contra faciens, rescripto carere debet, l. præscriptione, Cod. si contra ius, vel vtilit. publ. cap. sedes de
10 rescript. nàm nunquàm disputatur de Principis potestate; sed tantùm de voluntate, & intentione, cuius, licèt pro-
11 prium, & principalis potestatis sit, liberalitatem, & benignitatem ostendere, l. beneficium, ff. de constit. Princip. tamen, quando versatur interesse partis, censetur, nunquā præiudicare iuri tertij, & maximè quando illud est ius illi
12 tertio quæsitum, prout in casu nostro erat huic Officiali ius quæsitum per rescriptum, primo loco ad eius fauorem decisiuè relaxatum, & nouis-
13 simè, quòd secundum rescriptum,

ptum, non expreſsè mentionem faciens de primo, non valeat, concludit Oter. Roman. Lucubration. diſputat. 3. ergo reſcriptum primum ſubſtinetur, & valet, de quo dixi in tit. de reſcriptis.

Quò ad ſecundum circa iuſtitiam, vera eſt illa regula:

Quòd ſucceſſor non tene-
14 tur ſtare colono, quæ procedit cum diſtinctione; ſi eſt ſucceſſor ſingularis, vel vniuerſalis; &, ſi prædeceſſor habet plenum ius in re; &, ſi ſucceſſor nó per viam tranſmiſſio-
15 nis; ſed priuationis tenetur ſtare contractui prædeceſſoris, vt per Franch. deciſ. 216. quod procedit in alio, quàm in caſu noſtro.

Sed in noſtro ſecùs; nám ſumus in Officiale electo à
16 tunc verè, & legitimo Domino, quo caſu nouus emptor tenetur illi ſtare, pluribus de cauſis.

Prima, quia vera eſt concluſio iuris, quòd quando eſt
17 promiſſio defenſionis, vel aliud æquipollens, nouus emptor tenetur ſtare colono, Franch. deciſ. 302. ſed in caſu noſtro adſunt verba æquipollentia; dùm dicitur per annum. Ergò.

Secunda vera eſt, ſi Balius
18 tempore Baliatus elegerit officialem, & finito Baliatu, Baro adminiſtrans, elegerit aliũ Officialem; electus à Balio, præualet, & præfertur, Carocc. de locat. & conduct. quæſt. 6. num. 63. Amend. ad Franch. deciſ. 216. num. 6. ergò in caſu noſtro hic officialis ſubſtinetur.

Tertia, ſi vnus Dominus alicuius Terræ elegerit offi-
19 cialem, inde Terram locet, Officialis electus à Barone adminiſtrat, Frãch. deciſ. 216.

Quarta; dum in literis pa-
20 tentalibus adeſt illud verbũ: *Per vno anno*; & cepit poſſeſſionem pro illo anno, non poteſt moleſtari; quia emptor nouus tenetur ſtare colono, Surd. deciſ. 52. n. 12.

Quinta, vera eſt illa regula; quòd quando emptor ſcit,
21 rem per alterum poſſideri, dicitur ſcientia, & per illam ſcientiam tenetur ſtare facto prędeceſſoris, Surd. deciſ. 264 Ricc. collect. 361. Hodiern. ad Surd. deciſ. 225. ad fin. Amend. ad Frãch. deciſ. 216. num. 15. Et ſcientia in hoc caſu non eſt præſumpta, ſed expreſſa; ſciebat enim, Officialem adeſſe in loco, quo caſu non poteſt illũ expellere.

Vltimò, ne authoritate in terminis careamus, eſt ſcien-
22 dum, quòd ſucceſſor Iuriſdictionis tenetur ſtare officiali electo per prædeceſſorem, ita nouiſſi-

nouissimè ex Franch. decis. 216. confirmat Amendol. ad Franch. decis. 302. n. 2. ea ratione; quia debet esse annalis, ibid. num. 3. & nouissimè Capoblanc. de auth. Baron. tom. 1. pragm. 5. num. 109. & sequen. mouet punctum, & pro vtraque parte rationes adducit, & tandem concludit, quòd quandò nouus emptor scit, officialem esse in loco, & prouisio est facta per annum, & officialis est in possessione, non poterit expelli.

Antonius Pennella Aduocatus noui emptoris replicabat, eundem Capoblancum aliter descripsisse in 2. tom. cap. 26. cuius authoritate, &
23 doctrina offerebat salarium officiali, & quærebat ipsius desistentiam. Replicabam ego; doctrinam Capoblanc. per eum allegatam, prout ipse loquitur, procedere, quandò officium est prouisum ante locationem, & expeditas literas commissionales; sed in casu nostro, secus, quia officiū erat prouisum per semestre
24 ante venditionem, & capta fuit possessio; & officialis exercebat, quo casu supradictis inhærebam, & pro coronide addebam, ad quid elaborare, si per Collaterale fuit mandatum substineri, & non amoueri; ergò nō est amplius quærendum, sed per dictam R. A. prouidendum, quòd nō amoueatur, durante anno.

Hæc causa fuit diù discussa, & domi inter votantes ventilata; tamen iu Banca fuit interpositum decretū tenoris sequentis, videlicet.

In causa inter Baronem Caprilia, & Franciscum Ansalone Capitaneum dictę Terræ super manutentione in officio prædicto, vt in actis, fuit prouisum, videlicet.

Die 20. mensis Iulij 1633. Montisfuscoli. Per Regiam Audiētiam Principatus Vltra in banca coram Illustrissimo Domino Præside, facta relatione per Dominum Scipionem de Bonis, Regium Auditorem, & causæ prædictæ Cōmissarium, auditis partibus, fuit prouisum, & decretum, quòd in biduo partes audiantur, & interim non molestetur dictus Capitaneus Franciscus Ansalone in exercitio officij Capitanei dictæ Terræ Caprilię, donec aliter per Regiam Audientiam fuerit prouisum, prout præsenti decreto audiri, & non molestari mandatur, hoc suum, &c. De Bonis. Et his accedit decisio S. C. in consimili casu relata per Thor. in 2. p. cōpen. verb. officialis in exercitio fol. 403. vbi ita iudicatum censuit.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Prior Cleri, an præferatur Priori Capituli.
Quid in Primicerio Cleri, absente Priore.

SVMMARIVM.

Capitulum Montisfuscoli habet liberam electionem eligendi Canonicum absque vlla confirmatione Ordinarij vel alterius Superioris, à n. 1. ad n. 27.
Dignitates Capituli, quæ sint n. 7.
Dignitates Cleri, quæ sint, ibid.
Hieronymus Penneila Canonicus, & Prior Theologus laudatur n. 9.
Vicarius Episcopi, an præferatur Archidiacono & Canonicis num. 10. & 18.
Præcedentia iudicatur secundùm mores Regionis n. 11.
Sufficit obseruantia, etiamsi aliquod ius repugnet, ibid.
Per non vsum, vel per patientiam, vt alter vtatur, non amittitur, n. 12.
Iuri præcedentiæ renunciari non potest, ibidem.
In ea operatur omnium expectatio num. 13.
Pro ea defendenda est licita resistentia num. 14.
Vicerectori, an debeatur honor, debitus Rectori, n. 15. & 16.
Vicemgerens, an gaudeat prærogatiua, qua gaudet principalis n. 17.
Abbas, an dicatur dignior Canonicis num. 19.
Vicarius Episcopi, an præcedat Archidiacono, & Canonicis n. 18.

IN hac die Dominicę Palmarum, in qua materiā Pręcedētię scribo est orta differētia inter Canoni-
1 cos Capituli, & Presbyteros Cleri huius Fuscanæ Regionis, si in publicis processionibus debeat præferri Prior Capituli Primicerio Cleri; & antequam controuersiam aggrediar, necessariū arbitror, præmissum facere, quòd adest hic Colleggiatum Capitulum, quod conseruatur in numero duodenario, erecto per Regem Ferdinandum fœlicis recordationis (tempore, quo illa Sacra Maiestas hic ex causa bellorum aderat) cum facultate eligendi Canonicum, in quolibet casu, & euentu mortis alterius cō Canonici, absque vlla cōfirmatione, nec Ordinarij, nec alterius Superioris; sed libera est electio virtute Priuilegij, & simile non reperitur in toto Regno Neapolitano, nisi hic, & in Ciuitate

Bari,

Bari, vt audio, quod fuit per illam Maiestatem concessum sub die 10. Aprelis 1460. pro remuneratione seruitiorum, à nostris Prædecessoribus ergà Suam Maiestatem impertitorum, prout quamplurima alia Priuilegia, & Capitula fuerũt concessa ex causa remunerationis seruitiorum, & propter benemerita nostrorũ Maiorum, de quibus omnibus, prout de alijs prærogatiuis, immunitatibus, & exemptionibus, diuina fauente clementia, separatum tractatum faciam; nã in hoc Capitulo materiam tantùm præcedentiç prosequi intendo.

Et obseruãtia Priuilegij, & possessio Capituli est, quòd,
2 mortuo Canonico, superstites se congregantes, ianuis clausis, prius Hymno, & Oratione Spiritus Sancti dictis, alium Canonicum, loco præmortui eligunt per suffragia secreta, & ille, in quem maior numerus suffragiorum concurrit, eligitur, ex illa regula iuris; quod maior pars facit, Canonicum reputamus, & possunt eligere Sacerdotes, & Clericos, etiam in Sacris non constitutos, & etiam aduenas.

De iure enim habetur, quòd Canonicus, quando Canonicatus est beneficium simplex, non requirit ordinẽ, sed sufficit tantùm habere Clericalem tonsuram, ex adductis per Gratian. discept. forens. tom, 3. cap. 591. n. 2. & n. 3.

Quamuis in Canonicatu, non simplici, & requirente ordinem ex dispositione Sacri Concilij Tridentini, requiratur ordo ad minus Subdiaconatus, vt infrà dicam.

Et practica est, quòd, adhibitis suffragijs, & ipsis publicatis, ianuis apertis publicatur Canonicus electus, per Priorem, vel alium, primum locum obtinentem, coram populo, ibi concurrente, altà voce dicendo: *Signori, essendo morto il Reuerendo Canonico Sig. tale, questo Reuerendo Capitolo per il Priuilegio, che tiene, & antiquissima possessione in che stà di eligere vn'altro in luoco del morto, si è congregato in questa Chiesa, & propriè nella Sacrestia, luoco solito à porte serrate, e cantato prima l'Hymno del Spirito santo, ciascheduno delli Signori Canonici facendo scrutinio in conscienza d'eligere persona habile, e sufficiente al seruitio de Dio, per voti secreti, dalla maggior parte è stato eletto Canonico il Reuerendo Sig. D. tale, e però si publica per Tale, e si chiama, acciò si accosti per riceuere questa dignità, e se le consegni il Cappuccio, e se li dia la possessione.*

Et hoc quando maior pars concurrit in electione; si verò

 omnes

omnes cócurrunt, prout passim accidit, non dicimus: *Per la maggior parte*; sed, *da tutti*, nemine discrepante.

Hoc dicto, & publicato, statim accedit Canonicus,

4 electus, & vocatus, & Notarius publicus, Iudex, & testes faciunt actum publicum de electione, & per Priorem, seu antiquiorem Canonicum traditur possessio per impositionem Cappuccij, sedem in Capitulo, Stallum in Choro, & optima ratione. Canonicus enim debet installari in Choro, & per eius installationem traditur possessio, Ancharan. in cap. sine possessione, de regul. iur. in 6. canitur Hymnus: Te Deum laudamus, & Canonicus nouiter electus præbet reuerentiam alijs Concanonicis, amplectitur ab illis, & osculatur; & in fratrem recipitur.

Similiter quandò quis ex Canonicis vult resignare suũ

5 Canonicatum, resignatio fit ad manus Capituli per actũ publicum, & resignatione facta, superstites similiter prædictum modum, & solemnitatem seruantes, & prædictis solemnitatibus adhibitis, aliũ Canonicum loco resignantis eligunt; benè verum, quòd nó amittit possessionem per resignationem resignans, donec alter non ceperit possessionem, Raguec. in tract. de i voc. Canonic. quæsit. 21. n.

5. quod iure cuetur, nàm quandò in Canonicatu confirmatio Superioris non requiritur, renunciatio fit in manibus Capituli, Abb. in cap. quod in dubijs de Renunciat. Ragues. tit. loc. quæsit. 29. n. 5. Illatum, quòd in vtroque casu, tàm mortis, quàm resi-

6 gnationis electio fit à Capitulo absque vlla confirmatione Ordinarij, vel alterius Superioris.

Hæc est antiquissima possessio, & reperitur hoc capitulum in hac prærogatiua antiquata.

Et, licet Eminentissimi Cardinales Sauelli, & Cardinalis Arigonius, qui pro tempore fuerunt Archiepiscopi, & nónulli alij Archiepiscopi Ciuitatis Beneuenti, cuius ditioni hic Clerus subest, voluissent manus imponere; cognito priuilegio, perpensa sic antiquata, & continuata possessione, à molestando obtinuerunt.

His adductis, Canonici electi sunt de gremio Cleri, & retinent nomen, prærogatiuam, & dignitatem Cleri, eiusque fructus, & introitus pro rata percipiunt, cùm omnes in vna Ecclesia, & sic in Ecclesia

Ecclesiã maiorẽ conueniunt.

Officiales in primo gradu Capituli sunt Prior, Primice-
7 rius, & Sacrista; Dignitates Cleri sunt, Prior, Primicerius, & in Clero non adest Sacrista; caret enim eo, & Ecclesiam vnam accedunt, & ibi ministrant, vt supra dictũ est; cum hac tamen differentia, Prior Capituli eligitur per quinquennium; cæteri verò Officiales, tam Capituli, quã Cleri eliguntur per annum.

Verùm, quia quandoque Prior Cleri, & Primicerius
8 eligitur ille, qui non est Canonicus, venit in controuersiam, si in processionibus, & alijs publicis functionibus extra, vel intra Ecclesiam Capituli, Prior, Cleri non Canonicus præcedat Priori Capituli Canonico? quæ controuersia resolui posset, ex distinctione: aut sunt functiones intus Ecclesiam, vt Capitulũ, & Prior Capituli præfertur in actibus Capituli.

Aut sunt intus Ecclesiam, vt Clerus, & Prior Cleri Priori Capituli præcedit in actibus Cleri.

Aut verò tertio casu sumus extra vtrumque, & sic publicè functiones fiunt, & tunc Prior Cleri antecellit omnes; Clerus enim est Dominus Territorij, vt antiquior.

Et in processione Palmarum aberat Prior Cleri Hie-
9 ronymus Pennella, exemplaris vitæ, ad prædicandum verbum Domini in hoc Quadragesimali tempore in Terra Morcohi, & in eius absentia Primicerius Cleri Abbas Io. Baptista de Nuzzolo præcedere volebat Priori Capituli; Carolus Morante Doctor Legum, & Canonum, Prior Capituli denegabat prælationem Primicerio Cleri, & fuit magna apud nos controuersia.

Dicebant enim aliqui, Priorem Capituli præire debere, quia primum locum obtinet,
10 exemplo Vicarij Episcopi, qui præfertur Archidiacono, & Canonicis, ex Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 171. n. 48.

Alij dicebant, Canonicum maiorem ordine, etiam postea receptum præferri alteri priùs admisso in minori ordine, ex Gratian. decis. 15. sed sic est, quòd Prior Capituli fuit primò ad Prioratus ordinem præmotus Primicerio Cleri; Ergò.

Ego verò dicebam, materiam præcedentię iudicari se-
11 cundùm mores Regionis, Gratian. discept. forens cap. 298. num. 8. & 99. lib. 2. Bouadill. tom. 1. politic. lib. 2. cap.

cap. 10. nu. 49. fol mihi 430. & sufficit obseruantia; etiam si aliquod ius repugnaret, Gratian. ibid. cap. 298. n. 8. Ricc. collect. 1069. Reg. Rouit. decis. 77. num. 7. & nouissimè declarationes ad Concil. Trident. sess. 25. tit. de Regularib. cap. n. 7.

Quidam dicebat, magnũ præiudicium inferri Clero, si eius Primicerius patiebatur, Priorem capituli præferri, & consulebat Primicerio, vt resisteret; tuebatur, in materia præcedentiæ esse licitam resistentiam, etiam manu armata, ex Gratian. citat. cap. 298. num. 11. ad med.

Replicabam ego, non refragari, si quis non vsus fuerit,
12 vel passus sit, vt aliquis præcedat, per non vsum, vel patientiam non derogatur iuri præcedentię, cui renunciari non potest; dum, tractatur de re magni pręiudicij, Gratian. cit. loc. num. 9. & proinde inferebam, non esse impediendã huiusmodi publicã functionem, & sic processionem, ne publicum scandalum oriatur, sed sufficere protestationem, factam per Primicerium Cleri coram populo; multũ enim
13 in huiusmodi præcedentiæ materia operatur communis omnium expectatio, Gratian. citat. cap. 111. num. 14. inconuenientia, & scandala esse euitanda; & tempus, nec locum permittẽda, vt hæc controuersia decidatur, & pro Dei seruitio, & publica quiete, ac communi decore esse processionem prosequẽdam, & ea finita, facta matura discussione cũ omnium interuentu, esse articulum decidendum, & patiens Primicerius paruit meæ sententiæ, & abstinuit ab incedendo pro illa vice ad processionem.

Inde eadem die Reuerẽdi Presbyteri Capituli, & Cleri in vnum in Choro coadunati super hac differentia variè locuti sunt, & ego euocatus ad controuersiam terminãdam, dicebam, terminari posse ex obseruantia, & consuetudine, ex Doctrinis supra citatis; cũ consuetudo sit altera lex: verùm, quia etiã super consuetudine, erat altercatio, dixi ostẽdenda esse mihi Capitula Ecclesię, & decreta, aliàs interposita per Curiam Archiepiscopalem in consimili materia, tàm pro cognitione articuli, quàm ad mei decidentis instructionem.

Quibus diligentèr perpensis, non inueni hunc articulũ decisum, locuntur enim vtroque Priore præsente; sed nullum verbum de Priore Cleri absente, & eius Primicerio

cerio præsente, vt est casus, de quo agitur, in quo exquisiui inuestigare consuetudinem, & non valui illam clarescere, tum ex absentia aliquorum antiquorum in Capitulo, cũ etiàm ex discrepantia, in quã ad inuicem inciderunt; vndè dicebam, non probata consuetudine, articulum terminari debere de iuris censura.

Et præmittebam tempore electionis Prioris Cleri fieri etiam illam Primicerij, & sic vnam post alteram ab eodem Clero collegialiter, & complexiuè vnito per suffragia, quo præmisso, oritur iuris dispositio, vt quando Vicerector Studij eligitur ab eodem Collegio, Capitulo, siuè Vniuersitate, & tùnc Vicerector habet eandem prærogatiuam, sicut ipse Rector, secùs autem
15 si eligitur ab eodem Rectore, ex Felin. in cap. mandata, num. 1. de except. ex tex. in l. Vicarius, ff. de legat. ex doctrina Bart. ab omnibus amplexa in l. filius, ff. de legat.
16 ex Gratian. citat. cap. 111. n. 54. vndè sequitur consequentia, vt dum Primicerius sit electus ab eodem Clero eodem tempore, & cum eadem solemnitate qua elegitur Prior, meritò, Priore absente, gaudet Primicerius prærogatiua, dignitatibus, & honoribus, Priori competentibus.

Vlteriùs dum Primicerius vicem gerit eiusdem Prioris, debetur honor debitus Priori; ex iuris enim dispositione habetur, eundem honorem deberi Vicemgerenti, qui debetur eidem principali, Felin. in cap. cùm olim, il secondo n. 1. vers. Item, de Offic. delegat. Abb. in capit. sanè n. 2. & Gratian. cit. cap. 111. num. 33. Vicegerentia operatur, ac si præsens esset ille, pro quo quis vicem gerit, & pleniori manu concludebam, Primicerium Cleri pro suo Priore Vicemgerentem ante ire, & præferri Priori Capituli, & an Coadiutor sedeat in eodem loco, in quo sedet Coadiutus? vide Gratian. disceptat. forens. cap. 106. n. 18. & 39.

17

Verùm, quia, & ex causa inter eos non poterant in vnã sententiam cõuenire, & adierunt Archiepiscopalem Curiam Beneuenti, & ibi negotio discusso per Dominũ Vicarium, & Dominos examinatores, fuit declaratum, Primicerium Cleri, absente suo Priore, ante ire Priorem Capituli, & sic secũdùm meam sententiam fuit pronunciatũ, quod nota ad futuram scientiam, quando casus occurrit; cognito, quòd aliàs hoc modo

do fuit

do fuit in ea seruatum, ex antiqua consuetudine. Et quia honor debetur officio, non personæ.

Sed, an Vicarius Episcopi præcedat Archidiacono, & Canonicis? distingue; aut est
18 presens Episcopus: aut est absens, vt per Gratian. citat. cap. 111. n. 16. 61. & 74.

Abbas verò est dignior Canonicis, vti singuli, consideratis; secus verò si Collegialiter sunt cõgregati, cap. Quã-
19 uis, il primo, §. quanquàm de præbend. in sexto, & ibi Geminian.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Electio Canonici quomodo fiat:

Quæ concurrere debent.

SVMMARIVM.

Electio Canonici quomodo fiat à num. 1. ad 6.

An per sonum Campanæ fieri possit num. 1. & 2.

Debent omnes Canonici citari num. 2. & 3.

Accedentes, an teneantur expectare non venientes n. 4.

Vocem quomodo dare debent n. 5.

Quomodo interuenire debent num. 6. & 7.

Si aliqui à Capitulo discedunt, an electio fiat n. 8.

Si accedentes vocem dare nolunt, an electio fiat num. 9.

Quid, si citati, se absentassent n. 10.

Canonicus, an possit votum datum mutare n. 11.

Canonicus excommunicatus, an vocem habeat n. 12.

An recipiat distributiones quotidianas, vel alios fructus à n. 13. ad num. 24.

Canonicus carceratus pro causa criminali, vel condemnatus, an percipiat fructus, n. 25. 26. 27. & 28.

An recipiat distributiones quotidianas, ibid.

Distributiones quotidianæ quomodo inter præsentes diuidantur n. 30. & 31.

Horas canonicas recitare tenentur, tàm excommunicati, quàm carcerati, num. 52.

Rerogatiuas huius Capituli, prosequendo, dũ dixi supra, quod retinet liberã electionẽ; quęritur, quomo-
1 do electio fiat? dicas tu, quòd debent omnes Canonici vocari, & conuocatio potest fieri per sonum Campanæ, vbi mos viget, & sic seruari in Capitulo Beneuentano, refert

fert Anton. Ragucc. in tract. de voc. Canonic. quæsit. 12. num.4.

Ego verò dico, quòd vtrũque debet adimpleri, primũ, nẽpè, quòd citatio præcedat: secundum, vt sonitus Campanæ sequatur; effectus enim Cãpanæ est inter alios, Con-
2 gregare Clerum, vt dixi in primo tom. tit. de Campan. cap. vnic. num. 7. hac tamen forma, vt die præcedenti vocentur per Primicerium, seù alium legitimum, & debent citari illi, qui sunt in loco, vbi citandi sunt, idest, vt existant in loco, in quo citari possint, nempè, per duas dietas, statuendo diem, & horam, in quibus Canonic. conuenire
3 debent, ex his, quæ notat Raguc. cit. loc. quæsit. 30. n. 1.

Inde hora statuta, debet sequi pulsatio Campanę: verùm
4 hora statuta prætermissa, interuenientes, non tenentur expectare alios, qui non venerunt, Raguce. ibid. verùm ex causa possunt prorogare, ex Oltrad. cons. 122.

Et debent omnes coniunctim, capitularitèr, & cõplexiuè dare vocem; & ad ele-
5 ctionem per suffragia secreta procedere, nõ autẽ in scriptis, vel separatim vocem dare possunt, Felin. in capit. cùm omnes de const. n. Et in Ecclesia vniri, & ibi Capitulum facere, vel in atrio, siuè alio loco intus Ecclesiam, Abb. in cap. in terra, de electión. sed quòd seruetur consuetudo, dicit Raguc. quæsit. 14. num. 5. prout in simili de iudicibus votantibus dixi supra tit. de offic. delegat. cap. 1. à n. 2. ad 47.

Sed quot interuenire debent? Felin. citat. loc. infert,
6 debere esse maiorem partem Capituli, quod intelligẽdum est respectu totius Capituli, non autem cõparatione minoris partis.

Innocent in capit. 1. de
7 maiorit. & obedient. articulũ disputando dicit, si omnes sunt legitimè citati, & pauci interueniunt, illi interuenientes possunt constituere actũ.

Et, si omnes Canonici accedunt, vel maior pars illorũ, qui sunt in loco, inde aliqui
8 discedunt, restantes possunt actum explere, non obstante aliorum discessu, Abb. in cap. cùm nobis de elect. in fin.

Idem si aliqui existentes, nollent dare vocem, vt per
9 Felin. in cap. 1. de maiorit. & obed. col. 11. tũ pro vtroque casu vide Lap. allegat. 131.

Quod amplia procedere, etiam, si vocati, & citati se absentassent, & nollent venire,
10 quia interueniẽtes tùnc perficiunt

ficiunt actum, & illi absentati sunt effecti extranei à Capitulo, Abb. cit. loc. & ibi Innocent. Roman. consil. 352. prout in simili dicimus in Ciuibus, vocatis pro electione regiminis Vniuersitatis, ex Franch. decis. 609.

Sed quæritur, Canonicus, qui dedit votum, an possit il-
11 lud irritare? vide Guttier. canonic. quæst. lib. 1. cap. 11. num. 87.

Et, si inter Canonicos adesset aliquis excommunicatus, an possit dare vocem, & ele-
12 ctio sit valida? dicas, quòd si excommunicatus erat denunciatus, & excommunicatio erat notoria alijs eligentibus, & ab excommunicatione nõ fuerit appellatum, tunc electio erit nulla, Nauar. cons. 1. de election.

Et dum de Canonico excommunicato tetigi, oportunè quæritur; an Canonicus
13 excõmunicatus recipere valeat distributiones quotidianas? Quæstio hæc pluries hic occurrit, & signantèr in personam cuiusdam Canonici, qui pluries fuit excommunicatus, & fuit hęsitatum, si debebantur ei distributiones quotidiaę, vel alij fructus Capituli; magna enim fuit inter nos controuersia.

Multi enim tuebantur, excommunicatum indignum effici, tàm fructibus, quàm distributionibus, quã alijs pręben-
14 bendis, propter excommunicationem, illa vulgata ratione: Quod excommunicatus priuatur cõsortio fideliũ, & alijs Ecclesię beneficijs, & est extra communionem, ex Innocen. in cap. illa, election. ergò, & ipsius fructibus est priuandus.

Thomas de Agiutorio Canonicus, Doctor Legum, & Canonum, dicebat, excom-
15 municatum, nedùm beneficijs Ecclesię priuari, quorum priuatio sequitur in cõsequentiam excommunicationis, verùm etiàm in nihilo, quò ad fructus Ecclesiæ iuuari, & allegabat Gratian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 119. n. 3.

Alij dicebant, quòd si excommunicatio est iniusta,
16 recuperat excommunicatus fructus suos, ex Frãcisc. Marc. decis. 537. n. 3.

Ego verò in omnibus incidentibus distinctionem adhi-
17 bens; qui enim benè distinguit, proximus est veritati; Distinguendos esse plures casus, arbitror, vt discordia Doctorum reconcilietur.

Primus enim est; aut tractatur de excommunicato, propter delictum: aut verò est
18 excommunicatus ex alia causa, quàm

ſa, quàm ſui Capituli, vt puta propter Iuriſdictionem, ab alio habitam; aut excommunicatio eſt maior: aut verò minor.

Si primo caſu, eſt excommunicatus propter delictum, vel propter debitum, nulla diſtinctione habita, ſi fuerit
19 iuſtè, vel iniuſtè excommunicatus; quocumq; enim modo fiat, timeri debet, vulgatis iuribus, dico hoc caſu, nec diſtributiones, nec fructus obuenientes ei deberi, ratio eſt: Quia in ſua poteſtate eſt, ſe abſolui facere, vel comparendo, ſi deliquerit, vel ſoluendo, ſi debitor erit, &, ſi non erit ſoluendo, vti remedio legis, gaudere, nēpè, beneficio cap. Odoardus, & ab excommunicatione liberabitur, ex adductis per Guttier. canon. quæſt. lib. 1. cap. 1. num. 90. & ſequen. qui dat cautelam, vt, ſi excommunicatus eſt
20 abſens, poterit cum cautione de comparendo, vel ſoluendo, abſolutionem petere, & obtinere.

Aut verò ſecundo caſu, eſſet excommunicatus propter iuriſdictionem, ab alio habitam, & ſic ex cauſa non ſui
21 Capituli, prout quandò quis exercet aliquam Iuriſdictionem Apoſtolicam, ſibi delegatam, vel cōmiſſam, & tunc dico, quòd fructus, præbēdas, diſtributiones, & cęteras aliàs obuentiones lucratur, prout cæteri exiſtentes; ea ratione; Quia, cùm exercet Iuriſdictionem, quæ alijs non poteſt committi, niſi perſonis Eccleſiaſticis, videtur inſeruire Eccleſię Romanæ, & perconſequens lucratur omnia lucratur cæteri, Guttier. citat. loc. n. 151.

Si verò excommunicatio eſt maior, non habet vocem, ſi eſt minor, ſecus, & eligere
22 poteſt, Borrell. ad Belluc. in ſpecul. Princip. rubric. 45. titul. de inęqualitat. voc. §. quamuis.

Non obſtant in contrariū
23 adducta, & ſic primum, loquitur enim Gratian. cit. loc. ſi perſtiterit per annum.

Non obſtat ſecundū, quod intelligitur, poſtquàm fuerit abſolutus, & reſtitutus, tunc
24 enim recuperat omnes fructus, prout in ſimili dicitur de bannito, iniuſtè bannito, qui, ſi reſtituitur, recuperat fructus, prout loquitur Franciſ. Marc. deciſ. citat. 537. n. 3.

Sed, quæro, ſi Canonicus fuerit carceratus ob aliquod delictum, vel condemnatus, an habebit diſtributiones, &
25 alios fructus? de quo latè per Quarant. ex Concil. Trident. in Summ. Bullar. verbo di-

ſtributiones quotidianæ, fol. mihi 215. Tetigi in præce-
26 denti tractat. titul. de ſalario cap. 2. num. 33. Alij verò dicũt de iure canonico, ex cap. vnic. de Cleric. non reſident. in 6. non deberi; nam de eorum natura dantur præſentibus, & miniſtrantibus; ſed ſic eſt, quòd carceratus abeſt, & non miniſtrat; ergo Reg. de Pont. deciſ. 25. num. 15. infert, non deberi, niſi intereſſentibus, & miniſtrantibus.

Sanchez de matrimon. lib. 3. diſputat. 51. num. 12. diſtinguit; aut Canonicus carceratus, ſuſpenſus, vel condẽnatus eſt perpetuò; aut ad tẽ-
27 pus. Si primo caſu, non recipit; ſi ſecundo caſu, ſubdiſtingue, aut in condemnatione, vel ſuſpenſione eſt adiectum, vt à beneficio ſit priuatus, & id ſeruandum eſt; aut non eſt expreſſum, & ſecus eſt, & inde, ſi fuerit liberatus, vel pronunciatum, carcerationem iniuſtam, tunc recuperat fructus, diſtributiones, aliasuè præbendas, quæ in caſu diuiſionis inter præſentes debent diuidi ſecundùm conſuetu-
28 dinem loci, dummodò conſuetudo ſit rationabilis, præſcripta, & legitima, nempè, per quatraginta annos, Viu. deciſ. 311. vbi ſi conſuetudo non viget, ſunt conſiderandæ neceſſitates Eccleſiæ, & merita Clericorum.

Et adeò verum eſt, quòd debentur intereſſentibus diſtributiones, quòd, & ſi alij conſentiant, vt non interueniens illas habeat, non valet, & non debẽtur, niſi inſeruiat,
29 Menoch. de arbitr. Iudic. caſ. 429. n. 6. quem ſequitur Viſcont. ſingular. verbo diſtributio in princip.

Sed in caſu diuiſionis, quã partem debent habere præſentes miniſtrantes? vnicam tantùm, vel duplicem, vnam, nempè, pro ſe, & ex ſeipſo, &
30 alteram, vti adimplentes, & inſeruientes pro Canonico abſente; dicas tu, quòd vnam habebũt, ea ratione, quia quotidianæ diſtributiones, quæ dantur intereſſentibus, vocan-
31 tur alimenta, quæ non debentur, niſi ſemel, & reiterari non poſſunt, Caball. reſol. crimin. cent. 3. caſ. 229. n. 5. 6. 7. & 8. quem vide, quia pulcra dicit, vide etiã Bellug. cit. rubr. 45. §. aduerte fol. mihi 203.

Declara tamen omne totũ, quod tàm carcerati, quàm excommunicati tenentur iuxta
32 eorum ordinẽ recitare quolibet die Officium, & horas Canonicas, Couarr. variar. reſolut. lib. 3 cap. 13. num. 2. Surd. de aliment. tit. 1. quæſt. 82. num. 16.

Cap.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Canonici non Sacerdotes, an habeant vocem in Capitulo.

SVMMARIVM.

Canonici non Sacerdotes, an habeant votem in Capitulo, à n. 1. ad 13.
Limita n. 14. & 15.
Canonicus debet esse ad minus in ordine Subdiaconatus, n. 2. 3. & 4.
Consuetudo debet esse legitima, & non iuri repugnans, vt seruetur, nu. 6. 7. & 8.
Canonicus quando dicatur in herbis, num. 10. & 11.
Canonicus non in sacris non habet vocem, neque electiuam, neque consultatiuam n. 12. & 13.
Limita n. 14. 15. 16. & 17.
Quæ ætas requiritur in Canonico, num. 18.

Ed quęritur, an Canonici non Sacerdotes habeant vocem in electione? de hoc dubitari contingit pluries, & signanter, mortuo Canonico Antonio Morante filio Petri Morante insignis Aduocati in Ciuitate Neapolis, de quo mentionem feci in pręcedenti tractatu de Pugna Doctor. titul. de testibus cap. 1. num. 19. per eius obitum fuit facta electio sui Canonicatus in personam D. Andreę Salamone Sacerdotis, & inter alios Sacerdotes superstites aderat Doctor Carolus Moráte Canonicus, Antonij mortui nepos, qui ad Subdiaconatus ordinē nō erat promotus, & fuit pro parte aliquorū Canonicorum oppugnatum, Carolum Morante non habere vocē, & si Subdiaconus esset; oportet enim, vt Canonicus sit Sacerdos, vt vocem habeat; vnde ipse requisitus, dicebā Canonicum Subdiaconum vocem habere in electione; sufficit enim, vt electio competat, ad Subdiaco-
2 natus ordinem esse promotū; mouebar ex dispositione Sacri Concilij Trident. Sess. 22. de reformat. cap. 4. in illis verbis.

Quicumque in Cathedrali, vel colleggiata, sęculari, vel
3 regulari Ecclesia Diuinis mācipatus Officijs, in Subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit, vocem in huius-
4 modi Ecclesijs in Capitulo non habeat, etiam si hoc sibi ab alijs liberè fuerit concessū.

Replicabant alij, sic esse in Collegio

Collegio consuetudinem, vt
5 non habeat vocem, nisi sacer-
dos, & sic semper fuisser ser-
uatum.

Replicabam ego; consue-
tudinem, vt seruetur, debere
6 esse legitimam, iuridica, qua-
tragenariam, & iuri Canoni-
co non repugnatẽ, sed sic est,
quòd repugnat dispositio
Tex. in cap. 1. Clement. de
ętate, & qualitat. & Sac. Con-
cilij Trident. vt supra inserta,
7 quæ in illis verbis: Etiam si ab
alijs hoc liberè fuerit conces-
sum, videtur derogare nedũ
8 consuetudini, verùm etiam
speciali dispositioni, id per-
mittenti.

Tamen, non obstantibus
his, fuit facta electio absque
9 voce ipsius Caroli Morante
Canonici, & fuit collatum
beneficium Canonicatus in
personã dicti Abbatis Andreę
Salamone.

Nunc verò firmiter firman
do pedes dico, conclusiuè lo-
10 quendo, quòd quando Cano
nicus non est in Sacris con-
stitutus, nempè, ad minus in
ordine Subdiaconatus, dici-
tur Canonicus in herbis, Io.
Petr. Monet. in tract. distri-
11 but. quotidian. par. 2. quæst.
19. num. 17. quando est sine
præbenda, adhuc dicitur Ca-
nonicus in herbis, Mastrill.
de Magistrat. lib. 4. c. 10. n. 9.
& non habet vocẽ electiuã
in Capitulo, iuxtà dispositio-
nem Sacr. Conc. Trident.

Cuius vigore sic testantur
Nauar. cons. 2. de consuetud.
12 num. Fuseus in tractat. de
visitat. lib. 1. cap. 15. num.
14. Raguće. cit. tractat. quæ-
sit. 5. num. 7. Monet. citat.
tractat. par. 2. quæst. 20. n. 13.
& nouissimè remissiones ad
Sacr. Concil. Trident. citat.
loc. vbi num. 3. habetur am-
pliatio, vt non habeat vocem,
13 nedùm non electiuam, verũ
etiam neque consultiuã, ne-
que assistentiam, neque sedẽ
in Capitulo.

Limita tamen, quò ad di-
stributiones quotidianas, quas
14 Canonicus, etiam non in Sa-
cris constitutus, & sic, Cleri-
cus, recipit, Monet. quæst. 19.
num. 17. & quæst. 20. n. 13.
in citat. par. 2.

Limitatur etiam, quòd at-
tinet ad Congregationẽ Ca-
15 pituli; Canonicus enim Ar-
chidiaconus, etiam Clericus,
& sic ad ordines Sacros non
promotus, potest Capitulum
Congregare, cuius officium
ad ipsum spectat, prout citat.
DD. citat. loco, hanc limita-
tionem iure tuentur; vnde
16 ipsorum authoritate fretus,
cum in hoc Capitulo nostro
non adsit Archidiaconus, in
eius locum; hoc officium cõ-
uocandi

uocandi Capitulum spectat ad Primicerium; concludo, vt Primicerius, & si Clericus sit, & nullo Sacro ordine decora-
17 tus, valeat Capitulum vocare, & congregare, quod tu nota ad veræ practicæ cognitionem.

Sed, quæ ætas iure Pontificio requiritur in Canonico Collegiatę, vel Cathredalis Ec-
18 clesiæ? recurre ad Frãc. Marc. decis. 1177. Nouar. singular. canonic. conclus. 4. aliàs 63. Gratian. discept. forens. cap. 482. num. 29. & iterum cap. 591. num. 1. & seq. & nouissimè Ricc. collect. 2444.

Est tanti ponderis, tantęuè considerationis dignitas, vt filius, licèt potestati paternæ subiaceat, tamen si est in dignitate constitutus præcedit Patri suo, Bouadill. tom. 2. politicor. lib. 3. cap. 2. n. 16. qui exemplo de Fabio Maximo Proconsule, Oratore misso per Romanos ad quintum Fabium Consulem eius filiũ, cui priuata pietas, & sic paterna potestas succubuit publicæ authoritati, & sic pręualuit dignitas filij, quem vide, quià pulcra dicit, vide Gratian. discept. forens. cap. 298. n. 36.

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Canonicus impeditus dare vocem, an possit constituere Procuratorem.

SVMMARIVM.

Canonicus impeditus, vel infirmus, an possit pro electione constituere Procuratorem, à n. 1. ad 7.

Non summatur, ex quo continet id, quod in Summario.

QVando verò Canonicus est impeditus iusto impedimento vel infirmus, potest constituere Procura-
1 torem, ad dandam vocem in electione alterius Concanonici, & cap. si quis iusto in princip. de elect. in 6. Constitutus debet esse Canonicus & sic de Collegio Abb. in cap. constitutus, de appellat. 3. col. Ragucc. tamen quæsit. 26. num. 1. asserit, posse cõstitui extraneum; tamen cum cõsensu ipsius Capituli, cuius opinioni non inhæreo; intelligitur enim quãdo nullus de Collegio

Collegio velit esse Procurator, tunc, volēte Capitulo extraneum deputare potest, cap. 1. §. absens, de elect. in 6.

Et concludo, Procuratorē constitui non posse extraneū; sed de Collegio; si enim esset extraneus, oriretur non parua suspitio publicandi vota aliorum Canonicorum, & possēt sequi odium, & multa alia incōuenientia ex votorum propalatione, prout in simili inter alias prohibitiones, datas à Regia Maiestate Hispaniarum Domino Proregi Ciuitatis Neapolis, adest hoc Capitulum, vt quando votantur causę nō adsit alius extraneus; sed tantùm de consilio, & votantes, prout ex cap. 12. sequentis tenoris, colligitur.

Assi mismo, porque à la auctoridad del Conseio conuiene mucho el secreto, sin el qual ninguna cosa se puede bien proueer, y es tambien necessario, que los votos de los Conseio sean libres, y que libremente, y sin respecto diga cadauno su parecer en las causas, y negocios de que se trattare, y esto no se puede hazer quando entran en Conseio personas, que no han de entrar en el, antes las cosas, no son propuestas, ni digas quando son ya publicadas, y à esta causa ni las prouisiones, que se ordenan se pueden executar, como conuiene à nuestro seruicio, ni los del Conseio dezir libremente sus botos, y pareZeres, teniendo por cierto, que luego lo han de saber las partes, para euitar estos inconuenientes, teneis muy especial cuidado de no permettir, ne consentir, què entren en el dicho Conseio mas de aquellas personas, que por orden del Emperador mi Señor, y nuestro, deben entrar, y si alguna vez por algun negocio particular fuere menester llamar, ò admitir alguna persona, que no sea del dicho Conseio, acabado el negocio, à que entro, antes, que se proponga, ò comincie, à tratar de otro, mandareis, que se salga del Conseio, y desta manera se manterrà en la auctoridad, y reputacion, que conuiene, y los negocios se trataran, y despacaran con la breuedad, y limpieZa, que se debe, y hallādo que alguno del Cōseio descubre por via diretta, ò indiretta lo que se hà placticado en el dicho conseio, ò dixere quien faborecio à la parte, ò le fuere contrario, procurareis informare de la verdad, y saca da esta à luz, nos dareis auiso con toda breuedad para que sea castigado, y se aga contra el la demostracion, que el caso requiere, porque esto es de muy grande inconueniente, y poca reputacion de nuestro Tribunales.

Verùm, quando Domino Proregi videbitur, votum alicuius Consiliarij requiri, mandat per particularem dispositionem, vt infirmus, qui ad Tribunal accedere nō valet,

votum

votum in ſcriptis tranſmittat, ſic fuiſſe ſeruatum in caſu, qui ſibi occurrit, refert Reg. Rouit. conſ. 5. nu. 4. & 5. to. 1.

Et an poſſit Procurator iſte dare vocem ſuam, vni, & aliã,
2 vti procurator, alteri? de Franch. deciſ. 69. n. 11. tangit articulum, & reſoluit ex illa regula; quòd Procurator eſt organum ſui principalis, vt Procurator conſtitutus non valeat vnum eligere nomine ſuo, & alium Procuratorio nomine.

Bellug. in ſpecial. princip. rubrica 45. tit. de inęqualit. votum, §. quamuis, n. 2. te-
3 ſtatur, nõ eſſe inconueniens, duas voces dare, & officium duorum gerere, & in §. aduerte, infert, ſeruandam eſſe loci conſuetudinem, & Bor-
4 rell. ibid. infert ad quæſt. ſi Titulati interuenientes in parlamento, etiam vti Procuratores aliorum Titulatorum accederent, ſi vnicam, vel binam vocem haberent, quod prætermitto pro nunc.

Anton. Ragucc. quęſit. 30. num. 22. concludit, Procuratorem conſtitutum ab altero
5 Canonico abſente, duplici voce potiri, & ſic binam vocẽ habere in electione; inde paulò infra ſubdit, non eſſe intelligibile per vnam animã plures conſenſus exprimi.

Alij diſtingunt; aut procurator cõſtitutus habet dignitatem ex ſeipſo maiorem Canonico abſente, qui cum Procuratorem conſtituit, & tunc ratione maioris dignitatis, pinguiorem vocem habet, & trahit vocem alterius, quam vti Procurator dare debet; & in vnam perſonam duas voces conuenire, & dare poſſe, ex diſpoſitione capituli in noſtra, de teſtibus; potior enim eſt vox exiſtentis in dignitate, vel maiorem dignitatem habentis eo, qui minorem,
7 aut nullam habet, Bellug. in ſpecul. princip. cit. loc.

Vnde ex tot, tantiſuè ſcribentium ſententijs, redditur
8 dubium magis intricatum.

Ego verò pro ipſorum cõcordia diſtinguendum forè,
9 arbitror; aut verò mandatum datum à Canonico abſente continet expreſsè, & ſpecificè perſonam, in quam electio fieri debet, & vox danda, & tunc illa eſt ſeruanda, & procurator eligere tenetur expreſſum in mndato.

Aut verò mandatum eſt generale, & procurator ſimpliciter eſt conſtitutus, & ſecus eſt, & tenetur conſtitutus cũ
10 voce propria, & procuratoria concurrere in vnum, cap 1. §. Porro de electione in 6. cuius verba videnda ſunt.

Caput Septimum.

ARGVMENTVM.

Nouus Canonicus, an habeat ratam, vti singulus in parte debita, vti Canonicus, quæ ex aliqua consuetudine pro primo, vel pluribus annis ei aufertur.

Beneficium, an obtineatur animo non retinendi.

SVMMARIVM.

Canonicus nouus, an habeat ratam, vti singulus in portione sibi ablata pro primo, vel pluribus annis n. 1. & 2.

An debeat deduci vnus pensionis, vel aliud imminens, n. 2.

An obtineantur animo non retinendi n. 4. 5. 6. & 7.

Canonici, an teneantur quolibet die horas Canonicas in Choro recitare, num. 8. & 9.

Et non accedentes, an puniantur puncto n. 10. & 11.

Ab hoc puncto qui excusantur n. 12. 13. & 14.

Eruat hoc Collegium duo, primum, nempè, vt Canonicus, etiam si Sacerdos electus sit Canonicus, pro primo anno recipiat tantùm medietatem fructuum, altera verò medietas applicatur pro reparatione, & ornatu Ecclesiæ, & est introductum illud prouerbium: *Delli mezzi frutti.*

Secundum, vt Clericus Canonicus electus nō percipiat fructus, vsque dùm non fuerit ad gradum Sacerdotis promotus, qui isto medio tempore diuiduntur inter Canonicos inseruientes, & administrantes, & est vulgatum illud commune adagium; *Li frutti pendenti.*

Et tempore diuisionis fructus huius Canonici Clerici fuerunt diuisi inter Canonicos superstites, semoto, & excluso illo Canonico Clerico.

Sæpè dubitari contingit, si hæc consuetudo est adimplēda, & hoc solitum seruādum; 1
nam multi ex dictis Canonicis consuetudinem increparunt? dicebam ego, Canonicum electum, & simpliciter admissum, & tēpore electionis non repugnātem, nō posse tempore diuisionis fructuū repugnare; nam Canonicatus censetur datus cum iuribus, & qualitatibus Ecclesiæ, Rota decis. 9. de consuetud. in antiquis.

Benè verum dicebā, quòd fructus

fructus huiusmodi diuiduntur inter alios Canonicos, cõnumerato ipso Clerico Ca-
2 nonico, in quibus ipse nouus Canonicus habet suam ratam & portionem, vti singulus, & sic vti vnus ex Canonicis, ex Doctrina Felin. in cap. accedentes, de præscription. col. penult. idem seruari debet, etiam si fructus sint aliorum annorum, debent diuidi inter omnes, vti singulos, & de eis nouo Canonico debetur cõpetens portio, ex eod. Felin. in cap. dilectus, il 2. de simon. col. 2. quem sequitur Ragucc. cit. tractat. quæsit. 21. nu. 2. & quæsit. 26. nu. 8.

Verùm si beneficium, vel Canonicatus substinet aliquod onus pensionis, debet in primis illud onus deduci,
3 tanquam æs alienum, & inde de restanti fieri diuisio, Crescent. decis. Rotæ 3. alias 60. lib 2. de solut. sed modo per Concil. Trid. Clericus per sex menses tenetur promoueri ad ordines Sacros, vel infra eundem terminum renunciare.

Solent procurari huiusmodi beneficia, & Canonicatus
4 animo non retinendi; sed potius renunciandi alijs amicis, & coniunctis, non est permittendum; sed illi sic procurantes incidunt in laqueos multos; nàm non possunt renuntiare; sed retinere saltem
5 per trienniũm, ex Bulla Papæ Innocentij VIIII. vt refert Paris. tit. de resignat. benefic. lib. 9. quęst. 10. in fin. Nauarr. cons. 1. tit. vt Ecclesiast. benefic. sine diminut. Campagn. in Clement. de vita, & honestat. Clericor. in Glos. in verb. Priuileg. num. 177. hinc est introductum in Curia Romana; vt in examine
6 deferatur iuramentum, quòd beneficium recipit animo retinendi, vt refert Quarant. Summ. Bullar. tit. beneficiorum resignationes ad finem.

Quod ampliatur procedere, vt recipiens infra annum, ordines Sacros recipiat, aliàs, tenetur ad restitutionem fru-
7 ctuum, Monet. cit. tract. par. 2. quæst. 19. nu. 29. & per Concil. Trid. per sex méses, vt supra.

Seruat hoc capitulum quolibet die de mane ad Eccle-
8 siam Canonicos conuenire, & hora statuta in Choro horas Canonicas recitare, & in diebus festiuis vesperas psallere optima ratione; nam in Ecclesia Collegiata, vel Ca-
9 thedrali tenentur Canonici officiare, & horas Canonicas recitare, Monet. part. 2. quæst. 2. num. 3. ex quibus distributiones quotidianas re

cipiunt, ibid. nu. 38.

Et contra non venientes exigitur pœna, que vocatur punctus, & destinatur vnus ex Canonicis punctator; idest
10 notator, qui librum de non interuenientibus conficit, & non accedentes notat, & pũctat, & hic punctator fideliter se gerere debet; si enim non rectè se gerit, aut malitiã, aut dolum, vel odium adhibet, peccat mortaliter, & tenetur restituere quantum quisque sua culpa amisit, sic ex multis concludit Ragucc. quæsit. 20. num. 3.

Et contra nolentes assiste-
11 re potest imponi pœna amissionis distributionum quotidianarum, Monet. part. 2. quæst. 2. num. 9. 10. & 12.

Ab hoc puncto sunt immunes, & sic ab horis excusantur Canonici, qui sunt Theo-
12 logi, vel Confessores, qui dum legunt, vel confessiones audiunt habentur pro præsentibus, Ragucc. quæsit. 20. num. 7.

Idem dici potest de studẽ-
13 tibus Sacrę Theologię; Theologia enim est tantæ virtutis, & tanti meriti, quòd in materia Iuris Diuini, veteris, & noui testamenti præfertur Theologus in Canonum interpetratione, etiam eorum, quę conscientiam tangunt, in materia verò canonica, & Pontificia præfertur Canonista, Hostiens. Abb. in cap. 1. de consanguinitat. & affinit. Felin. in cap. fin. de Magistrat. & post istos, Lazar. in tract. de Blasphemia quæst. 13. num. 42.

Excusantur etiam ab officijs, & residentia infirmi, sed
14 quomodo, & qui fructus debeantur, vide Monet. distribut. quotid. cit. loc.

Caput Octauum.

ARGVMENTVM.

Canonicus an possit esse Iudex, vel testis in causa alterius Canonici.

SVMMARIVM.

Canonicus an possit esse Iudex, vel testis in causa alterius Canonici n. 1.
Limita num. 2.
Declara num. 3.
An possit esse testis in causa Capituli, vel Ecclesiæ, nu. 4.
Domus Clericorum, an sit exempta num. 5.
Clericus exemptus ex aliqua causa ab ordinario, si habet curam Animarum, an subiaceat ordinario, nu. 6. & 7.
Quid, stante concordia, num. 8.

Cap-

Cappellanus Regius cui subiacet, n 9.
Canonici, an vocentur ad Synodum, num. 10. *&* 11.

Erùm tamē pro coronide, est aduertendum, quod Canonici dicuntur fratres, & ideò vnus Canoni-
1 cus non potest esse Iudex in causa alterius Concanonici; potest tamē esse testis in causa Cōcanonici, Nouar. quęst. forens. 132. num. 2. 3. 5. & 6. tom. 1. Farinacc. quæst. 60. illation. 17. n. 461. Ricc. decis. 179. num. 1. part. 1. ad instar carcerati, qui potest esse testis in causa concarcerati, vt dixi tom. 1. de Pugn. Doctor. tit. de carceribus cap. vnic. nu. 66.

Licèt Farinacc. cit. loc. limitet, non procedere, si Ca-
2 nonici simul habitarent, quo casu vnus non admittitur in testem in causa alterius, & ad tuendam hanc limitationem, Farinacc. vtitur Mascard. cōclus. 260. nu. 7. quo in loco ego non inueni limitationē
3 positam per Farinacc. vnde ab ea discedo, quia causa posita de habitatione non militat; carcerati enim semper in vno eodemque loco manent, & simul habitant, & tandem vnus pro alio admittitur.

Sed quicquid sit, si scire velis, an Canonicus admittatur in testē pro causa sui Capituli, vel Ecclesiæ, recurre
4 ad Farinacc. cit. loc. & nouissimè ad Ricc. decis. 295. p. 2.

Et pluries dubitatum vidi, an Domus Canonicorum sit
5 exempta, & gaudeat, ita vt confugientes ad eam, sint tuti, & ab ea extrahendi non sint? tetigi hunc punctum in precedent. tract. tit. de Cleric. & Famil. Clericor. cap. 1. num. 26. & seq. vbi te remitto, & post ibi scripta vide Mar. Ital. in tractat. de immunit. Ecclesiastic. lib. 1. cap. 4. §. 6. nu. 17. Peregrin. de immunit. cap. 4. nu. 76.

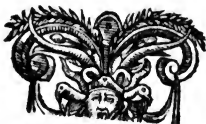
Et quando aliquis Canonicus, siuè alter Clericus est exemptus ab ordinario ab ali-
6 quam causam, si Canonicatui est annexa cura Animarum, subiacet iurisdictioni ordinarij, & idem dicitur de omni alio loco, in quo adest cura Animarum, & administratio Sacramentorum, quorum ratione in omnibus subsunt ordinario, ex disposit. Sacr. Concil. Trident. cap. 11. sess. 25. de Regular. & nuper reperitur alia constitutio, emanata a Gregorio Pap. 15. fęlic. recordat. 3. Februarij
7 1622. quę reperitur inserta

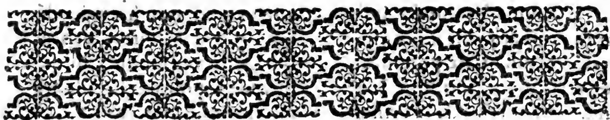
cum nonnulllis declarationibus ab Eminentissimis DD. Cardinalibus, in declarationibus nouiter impressis, cit. loc. fol. mihi 400.

Quod tu amplia procedere, etiam si Canonicus esset exemptus per concordiam,
8 adhuc subiacet iurisdictioni sui Episcopi, si curam Animarum habet, Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 298. num. 48.

Et quando aliquis Canonicus, vel alius esset Cappellanus Regius, vel ex aliquo priuilegio haberet Iudices spe
9 ciales, vide Molfes. ad consuetud. Neap. part. 2. tit. de personis, quæst. 8. num. 27.

Verùm quia quotannis in Archiepiscopali Curia Beneuenti vocantur Presbyteri ad
10 Synodum, recordor fuisse dubitatum, an Canonici cogantur Synodum adire? ego fretus authoritate Monet. cit. tractat. par. 2. quest. 13. nu. 30. dicebam, Canonicos tùm Cathedralis, quàm alterius
11 Ecclesiæ cogendos esse Synodum adire, tùm ad recipiéda statuta fortè condenda, cùm etiam pro morum correctione; & pro addiscendis negotijs ad ipsa Capitula, & sic ad eosdem Canonicos pertinétibus. Tamen in hac mea Fuscana Patria accedit tátum Prior Cleri, vel vnus Presbyter ~~qui eligitur dicti Cleri~~ ex antiqua consuetudine, & concordia cum dicta Curia Archiepiscopali, & sic semper seruatum fuit, & seruatur qui solus nomine omnium præstat obedientiam, & etiá nomine Abbatum, & Curatus quorũcunque dictæ Terræ, etiam exterorum in ipsa habitantium.

DE REGIMINE PRINCIPIS Cap. I.

ARGVMENTVM

Quæ Virtutum sit Principi necessaria, vt à subditis ametur.

Non summatur, ex quo continet idem, quod in Argumento.

N tit. de Visitat. cap. 2. dixi Officiales cogi, calamitates oppressorum, & grauamina carceratorum, & subditorum audire personaliter, & proprijs auribus, quod proprium Magistratuũ est, & promisi separatè disserere de Regimine Principũ in tit. de Euiction. cap. 1. de Princip. & in tit. de Procurator. cap. vnic. ad fin. & occasione sumpta, ex quo in nostra Offuscatorum Accademia fuit propositum Problema: Quæ virtutũ Principi necessaria sit, vt à subditis ametur, & gubernando rectè procedat. Et licet Accademici mei collegæ studiosè, & non minus subtiliter, quàm eleganter varia, & diuersa requisita Principi necessaria fore arbitrati sint, & in eodem studio multa copiosè dixerũt, studia enim sunt Accademię, vt refert Boet. de Consolat. lib. 1. prof. 1. fol. mihi 4. lit. F.

Tamen, ego, cuncta à meis Dominis adducta confirmando, & eorum opinionem sectando, diuersam protuli sententiam, tria alia addidi.

Primũ: A relatoribus alienum.

Secundũ: Adulatorũ inimicum:

cum: &

Tertium: Vt cuncta ipsemet Princeps videat, conspiciat, & suo marte prouideat, ex doctrina patiẽtissimi Iob, infra citandi: Vnde à Principe, alieno modo se gubernante, hæc tria oriuntur. Et, quæ tunc temporis elaboraui, ne sudores deperdantur, & ad notitiam, & cognitionem hæc requisita desiderantium deueniant, placet hìc inserere latino sermone, quamuis ibi vulgari fuerint huiusmodi sententiæ propalatæ, & sunt, videlicet.

Al Prencipe conuien' esser sì cauto
Nell'odiar, com' in amar discreto.

Hæc verba Sapiens, à suo Rege interrogatus: Quid agere deberet, vt rectum gereret munus, & à subditis amaretur? protulit; Duo principalia requisita decere. Primum, in odio cautum. Secundum, in Amore discretum esse. Principem in amore perspicuum; iustum fuit consiliũ, quia sui Studiosos ita amare debet, vt alijs inuidiam non præbeat.

Sed, cautum esse in odio. Impertinens responsum, euitandum consilium, & perniciosa est resolutio; Postquã Principi odium non præsumitur, vt Sap. ait: Corda Regum in manu Dei sunt. Cùm virtus igitur Principis, cautũ esse in odio, non sit, videndũ est, quæ nam virtus debeat ipsi inesse, vt à subditis diligatur, ac propositum Problema resoluatur; Referẽte Plat. Regere, Artem artium esse.

Et, quamuis de Principis Officio, requisitis, & qualitatibus miro descripsere ordine Petr. Greg. Tolos. syntag. art. mir. tom. 5. lib. 21. cap. 6. & D. Regen. Tap. in Ius Regn. tit. de nou. Cod. compon. n. 14. & titul. de Leg. num. 14. quibus dedicor; Dicam nihilominus, quæ virtus requiratur.

Aristotel. lib. 5. ethic. cap. 4. ait: Virtus Principis, est Bonitas. Sed, quæ bonitas esse debeat, minimè elucidat. Cũ, iuxtà Macrob. dictum, Bonitatem duplicem reperio. Alteram, quæ mentis est, idest Naturalem, & est illa, secundùm quam aliqui pij, mansueti, sobrij, & casti sunt, quæ, nisi scientia roboretur, hominem ad inanem gloriam trahit.

Altera, bonitas acquisita est, quæ virtutum exercitio acquiritur, estq; scientia, quæ hominem ab inani gloria retrahit. Quia semper Sapiens gressus dirigit suos, fructus, & actiones in conscientia firmat; Sed Indoctus, pro obiecto laudem, pro fine ambitionem,

tionem, & pro attributo facinus habet: Bonitas enim duplex est, ait ipse, vna Naturalis, altera Acquisita: Naturalis est, secundùm quam aliqui naturaliter sunt pij, sobrij, mansueti, & casti: Hæc autem bonitas, si non commendatur virtute, & sapientia, citò extollit hominem ad inanem gloriam.

Bonitas acquisita, est illa, quæ adepta est exercitio virtutum, & scientiarum, quæ nō permittit hominem extolli vanagloria: Sapiens enim ponit fructum suum in conscientia: Stultus autem in laude. Si Arist. igitur non declarat, quę bonitas in Principe, naturalis ne, an acquisita, requiratur. Et Boet. de Consolat. lib. 2. metr. 6. prof. 7. locum hunc enucleans, neque distinguit; Vtranque requiri, affirmo: Illam, tanquàm Naturalē: Istā, tanquàm Acquisitam; vt Naturali, Improbitas, Acquisita, fugetur crudelitas: Ea naturaliter amabilem; Hæc accidentaliter placabilem reddit. Prima, tanquàm Regina virtutū: Secunda, tanquàm bonarum actionum ęmula; Concluditur ergo, Bonitatem inter virtutes Principi requiri; &, vt Cato ait: Compescere linguā. Complures concluserunt, Principis virtutem dici, non Irascibilem, nec odibilem esse: Dum Ira, verum à falso, bonum à malo, nec vtile à damno segregare nesciens, totius est causa præcipitij: Sed pietatem seueritati miscendam esse. Et, ex vtroque tēperamentum facere, vt, neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Sit, itaque amor, sed non emolliens: Sit rigor, sed non immoderatè sęuiens: sit pietas, sed non plusquàm expediat, legitur D. Gregor. Moral. lib. 20. par. 4. cap. 11. apud Canonistas in cap. Disciplina, dinstin. 45. & Legistas in Regen. de Apont. tract. de potest. Proreg. titul. de prou. fier. solit. in rubr. n. 34.

Et, licèt quandoque irascatur, & ad iram euehatur, placabilis tamen fiat, idest, in medio iracundiæ, in summo, & augumento Irę placabilem se præbeat, vt inquit Apostol. Tardus ad Iram. & Regius Proph. Irascimini, & nolite peccare; & alibi: Cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis.

Sed, quia primi motus non sunt in Hominis potestate, & Poeta dixit.

Sdegno puol più, ch'Amor, quand'ira'l porta.

A multis non hoc percipitur consilium, & quanquam

Senec. lib. 8. de benef. num. 192. dat modum, quo placetur, & dicit. Obliuiscatur se talem esse: Tamen dum primi motus hominem à propria cognitione eliminant; exquo superiorum ratio, Amicorum dilectio, officiosorum effectus, & in totum transformari visa sunt; obscura videtur doctrina.

Superiori distinctione dubium elucidatur, & est talis: Quia, dum Princeps naturalem cum acquisita Bonitaté coniunxit: Per primam, propriam cognitionem habet: Per secundam, furorem retrahit, & tanquam duo vincula, eum ad placabilitatem cogunt, & compellunt, per illam regulam.

Duo vincula Magis ligant.

Alij voluere, principalem virtutem in conseruandis populis consistere: Nullũ enim ornamentũ Principis dignius pulcriusq; est, quàm illa Corona: Habere Ciues seruatos, vt docet Senec. lib. 1. de clemen. nu. 266.

Non pauci, pro bono Regimine, sapientiam commẽdarunt per verba Sap. Si delectamini in sedibus, & sceptris, ò Reges Populi, diligite Sapientiam: Et alibi: Diligite Sapientiæ lumen omnes, qui præestis populis.

Nonnulli, à Principibus fugienda Conuiuia, & parcẽdum esse mensę, monstrarũt, iuxta Caton. dictum: Rarè conuiuare: Et Lips. ad Tacit. lib. 3. Annal. Tuę Imperator Epulę mensę communibus parciores; per illud consilium Sapien. Nolite Regibus dare vinum, quia nullum est secretum, vbi regnat ebrietas, ne fortè bibant, & obliuiscantur iudiciorum; Quocirca Athenienses obseruabant in Cœnis, an sobriè, & æquè biberent ij, qui conuenerant, vt refert Petr. Greg. Tolos. syntag. Iur. Vniu. par. 3. lib. 29. cap. 8. num. 5.

Aliqui, per illas minas: Vę Terræ, cuius Rex puer est, Principi ætatem requiri perfectam, asseruerunt; & illam annorum quatuordecim firmarunt. Nam 14. ætatis anno in Collegium Sacerdotũ, & dominationũ allectus est, vt Lips. ad Tacit. lib. 2. elector. cap. 1.

Cæteri; suprema virtus est Rectitudo in iudicando, per Deuteron. præceptum cap. 16: Vt, recto iudicio iudicẽt, nec in alteram partem inclinent.

Et quis non vacat bono regimini, primam tribuens palmam illi virtuti. Formandorum iustorum Statutorum: per

per præceptum D. August. Epist. 32. Leges iustas præcipiendo, & contrarias abrogando? & idem alibi: Regis dicuntur, & Deo seruiunt, si bona iubeant, & mala prohibeant.

Diu. Gregor. Moral. cap. 11. opinio fuit, primam virtutem Principis esse, bonis vti Consiliarijs, veritatem semper propalantibus. Tunc enim, ait dicuntur Principes, qui Magno Consilij Iudicio suis cogitationibus principaliter omnes stultos motus potestate sapientiæ comprimsit. Quod fuit in Alexandro Magno; postquam, visus Aristotelis, eius præceptoris, consilio, immortale habuit nomẽ, & quamplures, relati à Bouadill. lib. 2. Polit. cap. 6. nu. 14. Et è contra, causa, qua Rex Federicus ab Imperio depositus fuit, quia non potuit bonos Iurisperitos, vt Muta tom. 3. cap. Sicil. cap. 24. num. 12. & 18. refert.

Isidor. lib. 3. de Summ. bon. Virtutem Principis cognosci, exhibendi se in subditos pronum, & in res proprias paratum, retulit: Vocãtur enim, dicit ipse, rectè illi Reges, qui tàm in semetipsos, quàm in subditos benè regẽdo, modificare nouerunt.

Dominus Valenzuela, celebris, & insignis Regens tractat. contra Venet. par. 5. n. 194. decreuit, Principis virtutem primam esse, actiones, in conscientia potius, quàm in scientia statuere suas. In illis verbis: Necessarium esse Principem, non potius facere aliquid decidi in Consilio Status, quàm perspectum, visum, & consideratum foret in alio Consilio conscientiæ.

Reliquorum dictum est, optimam virtutem, quæ Principi inesse debet, & circa quã ipse versari, & otiari tenetur, esse Prudentiam: & Democritum interrogatum, quid in homine requiratur? respondisse, In Principe prudentiam considerari. Et Aristot. lib. 6. Ethic. cap. 5. matrem omniũ virtutum Prudentiam vocat. Et Plato: Prudentia non seiũgitur, immò prima est virtutum moralium, quia præit, & ducit ad rectè faciendum. Et idem Aristot. lib. 3. polit. cap. 3. dixit, Prudentiam solam imperare inter alias virtutes. Prudentia enim sola est proprior obtinentis Imperiũ, quia cæteræ necessariò communes esse videntur imperantibus. Idem confirmat Lips. ad Tacit. lib. 1. Ciuil. doctr. cap. 7. Immò Diu. Chrisost. Psal. 13. protulit, Prudentiam esse particulare lumen, Cogitationem

tionem Reginam, lucernam animæ, & bonorum omnium Magistram.

Boccalin. par. 1. dict. 35. dicit, Principis virtutem (& Politicum est præceptum) esse, Nobilitatem à Plebe diuidere, sine qua, vel ille partialis videri potest.

Lips. ad Tacit. lib. 3. Annal. autumat, Virtutem Principis cognosci, non esse lachrymabilem: Lachrymę Principem non decent.

Quidam conclusit, ex ore S. Ambros. super Psalm. Anima mea in manibus, Principē non afficiendum esse passionibus; & hanc primam esse virtutem: Is, benè quadam Regia potestate se cohibēs, Rex dicitur, qui passionibus non turbatur.

Tacit. lib. 4. Annal. Excellentem esse Principis virtutē: regi præsentibus occasionibus exemplo præteritarum, docet, verbis illis: Pauci prudentia, honesta ab deterioribus, vtilia ab noxijs descernunt: plures aliorum euentibus docentur.

Lips. ad Tacit. cap. 5. Histor. to. 2. maximoperè Constantiam in Principe commendat in illis paucis verbis: Constantia enim adsit in Principe.

Magna concludentium ca terua asserunt, Principi conueniens esse, beneficum esse: proponētes exemplum: Quia Sol, nōn talis esset, nisi radios daret suos: Beneficus enim debet esse Princeps: &, sicuti Sol desideratur, vt radios Terræ, & hominibus, & omnibus animantibus concedat; Ita Princeps, non verè imperabit, nisi subditis suis benefecerit; qui verò tenax, & strictus est ad largiendum, Simulacrum Regni, nō autem Regnum tractat. Naturaliter beneficentia, & Imperium vnita sunt: Beneficentia enim cū Imperio natura est coniuncta: Et inter Imperij secreta, prima est, vt Princeps gratus, & beneficus sit: Inter arcana Imperij est, vt Princeps gratiæ, & beneficij sit potēs, Lips. ad Tacit. tom. 2. cap. 12. Immo Princeps beneficus inter Deos computatur: Ex Deorū natura se gerit beneficus, & largus, refert Senec. lib. 1. de Clemen. n. 223.

Clementiam esse virtutum Reginam, raram, ac admirabilem inter alias: Clementia in quamcunque domum peruenerit, eam fœlicem, tranquillamque præstabit, retulit memorabilis Senec. lib. 1. de Clemen. num. 47. qui, licèt particulare obtinuerit lumē, non tamen crudelem emolliuit

liuit Neronem. Et Boccalin dicto 30. dicit, Si Princeps nō fuerit subditis clemens, non clarè præcipiendi auctoritas cognoscitur, sed ad fuggiendos dominos, & mandata vagatur.

Placuit permultis, optimū Principem nil innouare, sed antiqua manutenere, per Tacit. præceptum lib. 12. c. 15. Annal. Noua moliri, nisi prioribus firmatis. Sic de Carolo Magno legitur. In nouis legibus condendis parcissimus, sed in veteribus, vt seruarentur, multus fuit, vt refert Ioann. Acochier. Thes. Polit. lib. 2. cap. 4. num. 4. Et optima ratione: quia omnis mutatio, quamuis vtilis videatur, perturbat: Mutatio enim, etiā si vtilitate adiuuat, nouitate perturbat.

Quammaximi, Principi Camelorum proprietatē tribuere, qui humilitate humi prosternuntur, vt oneribus afficiantur in Regimine, limitentur superbia, & ambitio, erigendo se, & fugiendo, maiori munere, & onere augeri, quàm quod viribus est aptum.

Anton. Zibec. tract. de Monarch. cap. 1. nu. 2. profert Virtutem Principis esse, vt sit ipse fidelis in promissionibus, dum totum, quod promisit, sub Regio nomine signat.

Infinita requisita attributa, & virtutes in Principe desiderantur, quæ, vt sim breuis, omitto. Sed omnia hęc confirmans, assero, tres virtutes primas, & requisita tria esse essentialia, quibus Princeps debet ornari, vt populo amabilis fiat, & rectè gubernet.

Primum, vt viua voce subditos audiat, & ab eis pauperū calamitates, subditorum necessitates, & singulorum status exquirat, ac oppressiones; & non rescriptis, & memorialibus, sed publica audientia, cum omnibus negotia gerat, vt Iob obseruabat, vt ipse testatur cap. 29. Procedebam ad portam Ciuitatis, & in Platea parabant Cathedram mihi; Super quo septuaginta Interp. legunt. Exibam matutinus in Ciuitatem. Quasi diceret: Expergefactus manè, in publicam Audientiam primò conferebar, vt ipsemet Populi necessitates, & pauperum clamores audirem. Iob non ignorabat, scripturas non esse plorabiles, & vnquam totius explicabiles, ne legantur non replicabiles, quando iustitia priuantur: non vociferabiles, aut irascibiles, quando à gratia exterminantur: non criminabiles, quando remittuntur

tuntur

tuntur: non accusabiles, quando venduntur, & mutilantur: Et ideò Ministris fiduciã adhibere non debet: sed ipsemet officium perficere: ita obseruasse Clem. VIII. fœlic. mem. legitur.

Secundum, vt facilis, ad credendum nõ videatur; nec ad relationes audiendas; Quia Insidiosi, & Inuidi nunquam desunt, qui falsis relationibus uertãt Principẽ, & eorũ animo satisfaciant: Ex quò Quintil. ait: Non solùm reum esse, qui falsum de aliquo profert, sed etiam qui aurem citò loquacibus præbet. Experientia, tanquam rerũ magistra, id ostendit. Princeps quamlibet fortitudinem, Constantiam, Prudẽtiam, Sapientiam, Iustitiã, aliasq; virtutes habens, dum relatoribus credit, à suo transformatur esse, à qualitate propria discedit, à debito, & decẽti officio eliminatur, damnosus, & odibilis, omnibus præbetur. Et idem, loquens in Iudice, confirmat Luc. de Pen. in l. Tribuni, Cod. de re militar. lib. 10. Ac Tacitus præcipuam habuit curam, vt Principio facilem credibilitatem prohiberet, dum lib. 1. Histor. dixit: Ipsa facilitas Principij intẽdit, veluti apud infirmum, minore metu, & maiore prẹmio peccatur; Itaque Princeps ad credendum minus pronus esse non debet.

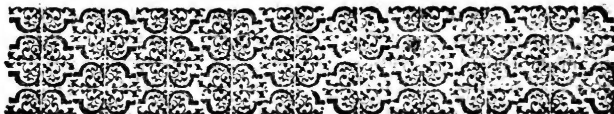
Tertium, auerti ab adulatoribus, qui Scorpionibus assimilantur, qui facie loquuntur, & Cauda pungunt Adulantem, D. Bernard. ait lib. 4. de consid. & ad placitum cuiusque loquentem, vnum derogantibus; puta, Scorpioni, nihil est in facie, quod formides, sed pungit à Cauda Quia Adulatio est suggestio, quẹ Principi fallacibus, fictisq; laudibus perhibetur. Adulatio enim est seductio fallaci laude, ex D. August. vel ex D. Thom. 2.2. quæst. 115. art. 1. Adulatio est excessus delectandi alios factis, vel verbis. Et, nihil est in Mundo, quod mentes hominum tam facilè corrũpat, quanta Adulatio: Et D. Hieron. asserit: Et quot Adulatores sunt hostes occulti, & scintillæ Diaboli: Beata est illa mens, quẹ nec adulatur, nec adulanti credit, nec alterum decipit, nec ipsa decipitur, neque malum facit, neque patitur; Princeps ergo, & quiuis alius adulatores expellere debet, quia adulatio adeò est efficax (vt patet Narni in discurs. Apostol. refert) vt sub deitatis habitu; efficiatur Princeps turpitudinem seruans, & deformitatis titulum, plumbum

vitiorum

vitiorum fallacibus demonstrationibus, & virtutum heroicarum argumentis vertat in aurum: Iracundias in amoris vinculum: ornamenta, & Luxus in Domus decorum, prodigalitates, in magnificētias, Scurrilitates, in otia, detractiones populi in euitabile malum. duplices vindictas in moderatas defensiones; Non esse charitatiuum, vt bona ad status conseruationē inueniantur; Ambitionibus præesse reliquis, in animi generositatem, & sanguinis nobilitatem, fingit. Tandem suggestionibus millenis, fictionibus, & adulationibus Principem transfert, & quasi nouum Proteum trāsformat, & illis methamorphoseis artibus, vitia in sanctitates mutat, & ex monstro, deum facit, ita vt his mendacijs causa excidij, & exterminij sit Principi.

Cōcludo igitur, post alias, dictas tres requiri virtutes, (meo paruo Iudicio) vt Princeps amabilis præseferat subditis, ac etiam, vt ritè, & rectè Populum suum regat, vt viua voce cunctos audiat non relatoribus fidem præbeat, & ab adulatoribus alienus sit.

De Immunitate Neapolitanorum Cap. I.

A R G V M E N T V M

Neapolitani Ciues quibus Priuilegijs gaudeant.
Trahunt, & non trahuntur.
Neapolitani Ciues, extra Neapolim habitantes, quibus sint immunes.

S V M M A R I V M.

Ciuitas Neapolis quibus gaudet, à n. 1. ad num. 4.
Neapolitani non possunt torqueri ex processu informatiuo n. 4.
Et, ad hoc, vt torqueantur quæ requirantur, ibid.
Neapolitanorum bona quibus in casibus confiscantur n. 3.
Ioannes Dominicus Tassonus laudatur, n. 2.
Ciues Neapolitani, Neapoli degentes, an soluant pro bonis, extra Neapolim existentibus n. 7. 8. 9. & 10.
Quid, si habitent in Regno, vel reperiantur per transitum, sinè ratione officiorum, vel alterius administrationis, ibid.
An conueniantur in Regia Dogana Apuleæ, n. 11.
Eorum Priuilegium, an habeat locum contra miserabiles personas n. 12.
Barones, an dicantur Neapolitani n. 20 21. & 22.
Ciuilitas Neapolitana quomodo probetur n. 23.

Prosper

Rosper Petra doctissimus ad ditionator ad decis. Grammatic. in decis. 21. n. 6. & seq. tangit punctũ immunitatis Neapolitanorũ, & in additionibus, quas ego ibi feci, promisi hìc tractare de Immunitate Neapolitanorum, & eorum Priuilegijs; nunc promissa seruando, non
1 tractare intendo de Illustrissima Ciuitate Neapolis ex omni parte, tùm nobilitate munita, tùm armis decorata, tùm antiquitate fulcita, cùm tot Priuilegijs, & prærogatiuis præfulgeat; duodecim Prouincias sibi subordinatas habeat, & in circuitu sit miliarium 1420. Archiepiscopis, & Episcopis, Ecclesijs abundet, quinque sedilia habeat, vt latè scribit Io. Dominic. Tasson. summa probitate animi, & Iudex M. C. V. & legum
2 peritia in pulcro tractatu, quẽ facit de antefat. vers. 2. obseruat. 2. & in toto suo opere magnitudinem huius Ciuitatis Illustrissimæ enarrat, & Ioseph Mele inter scribentes semper venerandus ad decis. 19. Gizzarell. num. 4. communem forum appellat, quibus te remitto, ne exemplare videar. Nec insudabo enarra-
3 re, quòd bona Neapolitanorũ non confiscantur, nisi pro crimine lęsæ Maiestatis, Diuinę, vel humanæ, ex cap. Ciuitati concesso, Regen. Tap. decis.
4 S. C. 50. num. 6. nec elaborabo dilucidare, & enarrare, quòd Neapolitani non possunt torqueri ex processu informatiuo, ex capitulo, à Rege concesso sub die 27. Maij 1504. quod adducit Regen. Tap. tom. 1. Iur. Regn. fol. mihi 271. in quo, quæ requirantur, vt torqueatur, & quomodo cõcipiatur decretum, & quibus verbis, &, an dispensatio Proregis requiratur, vel ne, quod vide, quia pulcra dicit.

Nec sermonem facere intendo de immunitatibus eo-
5 rum, qui in Ciuitate degunt, cùm de illis abũdè dixit Reg. Rouit. in pragm. 1. & 2. eod. titul.

Neque de orto Neapoli, vel de eo, qui Neapoli non
6 habet domum propriam; sed dotalem. de expositis in Hospitali Diuæ Annunciatæ, de eo, qui est filius ciuis allecti, vel per Pragmaticam, & de eo, qui habet vxorem ortam, & domum propriam, nam de istis pulcherrimas decisiones fecit Regens Moles, quas ad pennam habeo, & ipsos laboriosè, & vtiliter adduxit Nouar.

 uar.

aur. in tract. de election. for. Sect. 2. quæst. 39. per tot. cui te remitto.

Sed tantùm de illis, qui Neapoli sunt agregati, & de eis, qui Ciuitate derelicta,
7 in diuersis Regni partibus habitant, & in dies vim inferentes illis de Regimine, & cum Officialibus locorũ cõtendũt, & onera substinere recusant, immunitatibus Neapolitanis concessis fræti, atque confisi; vnde ad intelligentiam est sciendum, quòd Neapolitani duplici modo cõsiderari possunt; Primo de ijs, qui in ali-
8 qua parte Regni habitant, animo tamen ibi non permanẽdi, veluti per transitum, vel ratione officiorum quę administrant, vel alijs de causis, & tunc quia animum redeundi retinent, & habent, sunt exẽpti ab omnibus Regni Tribunalibus, & non possunt conueniri, nec in Regijs Curijs, nec in Regijs Audientijs, & si conueniuntur, M. C. V. in forum declinare possunt, & proinde exortum est illud vulgatum; Neapolitani trahunt, & non trahuntur, vt doctissimè affert Thor. tom. 1. comp. decis. in verbo Neapolitani fol. mihi 346. col. 2. & post eum, Capoblanc. to. 1. de auct. Baron. prag. 8. par. 1. num. 128. nec eorum foro renunciare possunt, Vrsill. ad Affl. decis. 41. Capoblanc. tom. 2. cap. 53. num. 19. Nouar. tract. de Election. for. quæst. 38. num. 1. Sect. 2. Extenditur, etiã ad negotiorum gestores, Ricc. decis. 69. num. 8. par. 1. Nouar. quæst. 38. num. 6. de Elect. for. & istis gaudent immunitatibus pro mercaturis, Thor. cit. loc. num.

Quod limitatur, non procedere in Regia Dogana menę pecudum Apuleæ, quæ
11 Iurisdictionem habet in Neapolitanos, & ipsos cognoscit, vt testatur Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. tit. de regal. imposit. §. 8. num. 49. & 50. & post ipsũ Nouar. in tract. de Elect. for. cit. quæst. 38. num. 30. & iterum collect. 215. num. 17. Priui-
12 legium Neapolitanorum habet locum, etiam contra miserabiles personas, quas trahunt, & ab illis non trahuntur, Viscont. ad Franch. decis. 416. Nouar. cit. quæst. 38. num. 14. & cit. collect. 215. num. 13.

Et Neapolitani, tàm Neapoli degentes, quàm supradi-
13 cti in Regno existentes modo supradicto, an gaudeant pro bonis, extra territorium possessis? Thor. cit. loc. dicit, fuisse decisum, Neapolitanos

nos esse immunes in territorio Summæ; sed quia illa decisio fuit fundata stante promiscuitate, quæ erat inter territorinm Summæ, & Nea-
14 polis, est sciendum, quòd in Regno non procedit pro bonis, quæ in Regno possident, sed soluunt vt bona tenentes, ex Prag. 2. de immunit. Neapolis, quæ fuit intellecta repectu stabilium, non autem censuum, & reddituũ, Reg. Rouit. ad prag. 2. nu. 2. ad fin. Quo verò ad Neapolitanos ciues allectos, & effe-
15 ctos, quod soluant in omnibus vti bonatenentes, concludit Capoblanc. cit. prag. 8. par. 2. nu. 130.

Secundo sunt alij Neapotani, qui per diuersas Regni
16 partes habitant, cùm domicilium mutauerint, & alibi se transferant, in loco vbi habitant, qui an possint conueniri, & puniri pro omni causa, tam ciuili, quàm criminali, vel priuilegio Neapolitano
17 gaudeant, vide Capoblanc. tom. 2. cap. 53. nu. 16. ex Franch. & Ann. ibi relatis, & nouissimè Nouar. coll. 37. n. 11. de quo latius dicam in sequenti capitulo.

Quod an procedere ratione visitæ, & administrationis
18 tutelæ, affirmat Capoblanc. cit. loc. num. 17. Petra ad Grammatic. ad decis. 103. n. 90. & isti substinent omnia onera vniuersalia, etiam quo ad salarium Medicorũ, quod non potest appellari onus, sed merces designata pro cura,
19 salute, & medela ciuium, ad quam omnes tenentur, vt doctè cõcludit Nouar. quæst. forens. par. 2. quæst. 75. per tot. & quod Neapolitani oriũdi immunitate non gaudeãt, & contribuant in loco, vbi degunt, affirmat Reg. Rouit. citat. prag. 2. & Capoblanc. cit. tom. 1. prag. 12. nu. 17.

Sunt, & alij Neapolitani, qui reperiuntur extra Ciuita-
20 tem Neapolis, vti Barones, & titulati earum terrarum, in quibus semper habitant, & licèt Barones sint, dicuntur Neapolitani, prout dicuntur etiam Neapolitani interpretatiuè, & comprehensiuè loquẽdo; alij Barones, quãuis Neapoli non sint nati, nec allecti, nec alio modo effecti, vt scribit Capoblanc. tom. 1. de auct. Baron.

Et de istis quæritur, cùm Ciuitatem Neapolitanam, re-
21 tinere videantur, si extra Neapolim contrahant, vbi conueniantur? resolutiuè loquendo, dico quòd sunt cõueniendi in loco contractus, Capic. decis. 59. Nouar. de elect. for. Sect. 2. quæst. 38.

num. 27. & iterum collect. 225. num. 15.

Et cùm Marchio Triuici in eius Terra deliquisset, imponendo manus violentas in alios, per Præsidem huius Prouinciæ fuit capta informatio, & processum ad citationem, quod potest Præses facere; nam Barones efficiun-
22 tur de foro Præsidis illius Prouinciæ, in qua degunt; Capoblanc. prag. 12. num. 3. & seq.

Quomodo autem probetur ciuilitas Neapolitana; dicas per fidem Magnificorum Electorum, & alijs modis positis per Nouar. cit. quæst. 39. num. 38.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Ciues Neapolitani orti, siue oriundi, si Ciuitatem Neapolis deserant, & aliud domicilium mutauerint, an in criminalibus gaudeant priuilegio Neapolitano.

Non summatur, ex quo continet id, quod in argumento.

Vid autem dicẽdum in criminalibus, nẽpè, si Neapolitani, extra Ciuitatẽ Neapolis habitantes, alibi domicilium mutauerint, & deliquerint, an puniantur per Iudicem loci, in cuius territorio deliquerint, an verò ad M. C. V. transmittendi sunt? Accidit in causa Francisci Battinelli Neapolitani orti, qui inquirebatur de pluribus delictis, in hoc Regio Tribunali inquisitus præsentauit priuilegium suæ Ciuitatis Neapolitanæ, & petijt remitti ad M. C. V. Iudicem competentem, noluit Auditor, nec remissionem concedere, neque aurem petitionibus prebere, quod videns inquisitus, adijt Dominum Proregem Regni, & eius Regium Collaterale Cõsilium, & obtinuit prouisiones, vt Regia Audientia prouideat super remissione petita ad M. C. V. & si esset in voto non remittendi, relationem faceret, & interim supersederet, quibus præsentatis in R. A. Auditor prouidere noluit; sed copiam dictarum prouisionum transmisit, S. E. à qua fuit responsum per Scriptorium, vt de iustitia

iustitia prouideat in illis verbis: *Y assi mismo proueereys de Iusticia*.

Quarum vigore dicebat, fuisse prouisiones reuocatas, & causam delegatam huic R. A. & decreuit, ciuilitate Neapolitana allagata non obstante, procedatur in R. A. & interposita per ipsum inquisitũ appellatione ad S. E. noluit appellationem deferre, sed ad vlteriora procedendum esse decreuit, fundabat eius intentionem pluribus capitibus, primo quia delictum erat exceptuatum, quo casu priuilegium amittitur. Secundo, dato, quòd delictum non esset exceptuatum, & priuilegium retineret, adhuc priuilegio Neapolitano gaudere non debet, quia Ciuitatem Neapolis deserendo, ad aliam Regni partem, & sic ad Terram
2 Montis Calui ad habitãdum, & incolatum faciendum se transtulit, quando quis suam Ciuitatem deserit, & ad aliam se trãsfert, amittit Ciuitatem, ex Vinc. Honded. consil. 5. num. 28. per tot. Tertio corroborabat eius opinionem, ex dictis per Capoblanc. tom. 2. de authorit. Baron. cap. 53. num. 16. vbi testatur, quòd quando Neapolitanus mutat domiciliũ, & aliò se transfert, potest ibi puniri, etiam pro causis criminalibus, quod antea dixerat in primo to. prag. 12. num. 4. & in vtroque loco mouetur Capoblanc. ex Capic. decis. 59. Quarto, quia inquisitus fuit examinatus, & ad alios actus processum, & nec fori declinatoriam, nec aliud opposuit; vnde censetur renunciatum Priuilegio.

Auditor D. Berardinus Bel prati allegauit Afflict. in decis. 384. cuius vigore asserebat, per mutationem domicilij
3 esse amissum Priuilegium Neapolitanum.

Ego, qui partes inquisiti tuebar, dicebam hanc R. A. incompetentem esse, & hunc inquisitum ad M. C. V. esse transmittendũ, vti competentem Iudicem Neapolitanorum, quorum priuilegium
4 est adeò potẽs, amplissimumque, vt, nedum non possint torqueri ex processu informatiuo, neque eius bona publicari, vt dixi in præced. cap. num. 3. & 4. verùm etiam, si Ciues Neapolitani renuntiarent eorum Priuilegio; renunciatio non valet, in præiudicium Ciuitatis, & signantèr Ciues orti, seù oriũdi, qui etiã si Ciuitatem deserant, & ad
5 aliam Regionem ad habitandum se transferant, non amittunt Priuilegium, & per consequens, licèt hic inquisitus

Ciuita-

Ciuitatem Neapolis deseruisset, & ad Terram Montis Calui se transtulisset, ibiq; vxorē, & domiciliū haberet, adhuc Priuilegium retinet, & pro delictis, ibi commissi, per Regiam Audientiam est remittendus ad M. C. V. sic est dispositum per Capitula, concessa per Serenissimos Retrò Reges Illustrissimæ, & Fidelissimæ Ciuitatis Neapolis, quod inter alia est impressum inter pragmaticas in nouissima compilatione, facta in anno 1633. & est prag. 2. titul. de Immunit. Neapolit. qua statuitur, vt Neapolitani, etiā si extra Ciuitatē Neapolis, & sic in alio loco reperiūtur nisi à M.C.V. cognoscantur, & puniantur, quæ pragmatica intelligitur de originarijs, & ali-
6 bi transeuntibus, ex ipsius verbis colligitur; & quòd sic sit interpetrata, & fuerit declaratum, intelligendam esse de originarijs, Ciuitatem Neapolitanam de relinquentibus, & in alijs Regni partibus habitantibus, clarè declarat, & sic fuisse intellectam refert insignis Io. Maria Nouārius in tractat. de elect. for. sect. 2. quæst. 39. num. 17. sed in nouiss. impress. sect. 3. quęst. 63. num. 17. & ante eum dixerat Carauit. Rit. 301. n. 5. & post istos, conclusiuè affirmat, & affirmatiuè concludit Consiliarius Carleual in tract. de Iudic. lib. 1. tit. 1. n. 658. & nouissimè D. Merlin. controuers. forens. cap. 99. num. 1. & 2.

Vndè cōcludo, Ciues Nea-
7 politanos ortos, siuè oriūdos, quamuis à Ciuitate se absentauerint, & alibi domicilium mutauerint, pro quauis causa, siuè ciuili, siue criminali, siuè delictum sit commissum extra Ciuitatem Neapolis, siuè in loco, in quo degunt, subijciuntur foro Iudicij M.C.V.

Quam conclusionem am-
8 plio procedere, etiam, si delinquenti eius foro renunciauerit, & in Iudicem consenserit; eius enim consensus nō potest præiudicare priuilegio concesso Ciuitati, ex Vrsill. ad Affl. decis. 41. ad fin. & Carauit. Rit. 301. n. 7.

Amplia secundo, etiam si
9 delictum esset furti in strata publica, vt testatur fuisse decisum Vrsill. ad cit. decis. Afflict. 41. ad fin. atrocitas enim delicti non operatur diminutionem Priuilegij, nisi tātum augmentum pœnæ.

Ampliatur tertio, vt huiusmodi Neapolitani sint exempti, & non possint conueniri
10 pro emendatione damni, & sic damnis clandestinis non obstāte doctrina Capoblanc.

cit. cap.

cit. cap. 53. num. sic affert Reg. Tap. tom. 5. Iur. Regn. in Capitulo concesso per Reginam Ioannam, titul. de homicid. clandest. fol. mihi 83. qui ad additamentũ Rit. 301. testatur, Neapolitanos Ciues ab huiusmodi danis exẽptos.

Ampliatur quarto, etiam si
11 esset causa delegata, quia delegatio non cadit contra Neapolitanos, virtute Capituli, Ciuitati cõcessi, Carauit. Rit. 301. num. 5.

Ampliatur quinto, Priuile-
12 gia Neapolitanæ Ciuitatis extendere etiã ad Casalia, quã uis post delictum casalia sint alienata, refert Merlin. controuers. forens. cap. 99. n. 12. & sequen.

Amplia sexto, etiam si procederetur cum electione Fori
13 ad instantiam viduarum, & aliarum Priuilegiatarum personarum; electio enim Fori non præualet contra Neapolitanos, vt sonant verba præcitati Capituli, per cuius dispositionem est derogatum, l. vnic. Cod. quand. Imper. inter pupill. & vid. ea ratione, quia in præcitato cap. est de eis facta mentio, & licèt ad derogationem dictę l. vnic. requiratur specialis, & expressa reuocatio, vt per Franch. decis. 192. num. 8. Priuilegium est enim in corpore iuris clausum, & non derogatur, nisi cum expressa mentione; tamen sufficit, esse factam mentionem personarum, & per mentionem censetur reuocatum Priuilegium prædictum, vt nuper doctè concludit Consiliar. Carleual in tractat. de Iudic. lib. 1. nu. 578. vbi innumeros DD. adducit.

Amplia septimo, etiam si essẽt authores laudati, adhùc
14 eorum causa, & personæ in M. C. conueniuntur, & licèt authores laudati, ex regula iuris teneantur defendere emptorem in Foro laudantis, tamen quòad Neapolitanos limitatur, & etiam, si in authores laudantur, conueniuntur in M. C. Ann. singular. 45. Petr. ad Capic. decis. 59. ad finem.

Quam conclusionem sic ampliatam limita non procedere in infrascriptis casibus;
16 Primo quando Neapolitanus est Baro alicuius Terræ, tũc ratione Baroniæ, tàm ex causa contractus rei sitæ, vel administrationis, quàm ratione delicti cognoscitur, & punitur ab eodem Iudice, in cuius Territorio deliquit, ex Capic. decis. 59. quem sequitur Capoblanc. tom. 1. prag. 12. num. 4. & tom. 2. cap. 53. num. 16. & seq. & licèt Capoblanc. hic inducat decisio-

cisionem Capicij, quò ad delictum, & comprændit ciues originarios, refellitur; nam Capicius loquitur in Barone Neapolitano, & in causa ciuili, vnde comprænsio Capoblanc. quò ad Ciues originarios, vel ortos, ex Capic. substineri non potest.

Limita secundo, non procedere in Regia Dohana Menepecudum Apuleæ, quæ ex
16 priuilegio cognoscit causas Neapolitanorum; vt dixi in præced. cap. nu. 11.

Limita tertio, non procedere in Neapolitanis, qui sũt effecti ciues per incolatum,
17 siuè domiciliũ, aut per concessionem, aut per priuilegiũ adeptum, qui quotiescumque Ciuitatem Neapolis deserant, & ad alias partes Regni ad habitandum accedũt, amittunt ciuilitatem, & priuilegium, & possunt ibi pro quauis ciuili, & criminali causa conueniri, sic ex Reg.
18 Rouit. in prag. 2. de immun. Neapol. num. 1. ex prædicta pragmatica, & nouissimè Cõsiliarius Carleual in eod. tract. de Iudic. num. 659. & possunt in loco, vbi habitant cogi pro oneribus ordinarijs, ex adductis, per Nouar. quęst. forens. 65. tom. 2.

Alias limitationes vide per Carauit. Rit. 301. nu. 8. & seq.

Non obstat primũ dubiũ, per Auditorem Lionettum oppositum, quòd delictum
19 est exceptuatum, per quod priuilegium amittitur; nam fuit responsum in ampliat. 2. supra num. 9. vbi probaui, quòd etiam si Neapolitanus sit inquisitus de furto in strata publica, est remittendus ad M. C. V. & sic fuisse decisum per S. C. refert Vrsill. ad Afflict. decis. 41. ad fin. Qualitas enim delicti, vel atrocitas, siuè multiplicitas non operatur priuilegij diminutionem.

Non obstat secundum motiuum, quòd deseruit Ciuitatem Neapolitanam, & alibi
20 domicilium mutauerit; nam est ei responsum supra, mutatione domicilij non obstante in vim priuilegij, Ciuitati concessi gaudere declinatoria fori, & doctrina Honded. procedit, vt ipse loquitur, quãdoquis se transfert de vna Ciuitate ad aliam alterius Prouinciæ.

Non obstat tertiũ motiuũ per Fiscum factum, ex quo inquisitus fuit examinatus, &
21 ad alios actus processum, & declinatoriam non opposuit, ex quo censetur illi renũciasse; quia etiam si inquisitus renunciauerit, non potest præiudicare priuilegio Ciuitati concesso, vt dixi supra ampliat.

ampliat. 1. num. 8.

Non obstat quartum, ex Auditore Belprato ortum, nēpè, ex Afflict. decis. 384. ex qua colligitur fuisse paria vo-
22 ta, ille tamen inclinabat in partem negatiuam; nam si rectè perpendatur, pro affirmatiua videtur concludere, quando enim Afflictus partē negatiuam refert, simpliciter profert, quando verò affirmatiuam in verbis expressis docet in illis (Alij vero dicebāt, quod ratione originis gaudet priuilegio ciuilitatis vbi est natus, etiam quòd alibi habeat domicilium antiquum) vnde affirmatiua est expressa, & illā sequi debet, & pro Neapolitano iudicādum est, & quatenus aliquis vellet persistere in parte negatiua ex relatis per Afflict. adubitatur, quòd causa per Afflict. adducta, non fuit decisa, vnde sequitur iuris regula, quòd decisa non sunt, exequi non debent; nam id dicitur discussum, quando est decisum, ergo Afflicti relatio in suspenso remanere posset.

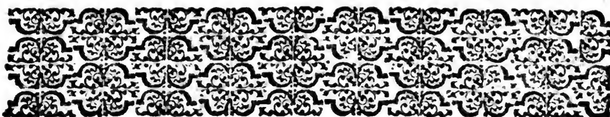
Vlterius, quatenus causa Afflicti esset decisa, aduertant curiosi lectores, & Iudices ambitiosi verum decernere,
23 quòd opinio Afflict. est per Regiam Cameram declarata, vt procedat in ciuibus effectis per pragmaticam, siue per incolatum, secus verò in oriundis, qui quamuis à patria Neapolitana recedant, & alibi habitent, ciuilitatem nō amittunt, sic fuisse decisum per Regiam Cameram Summariæ, & declaratum refert Reg. Moles in eius decisionibus, quas ad pennam habeo, & eas de verbo ad verbum inserit Nouar. in tract. de Elect. for. in nou. impress. Sect. 3. quæst. 63. num. 16. & 17. sic fuisse post Afflict. obseruatum, & sic priscis temporibus seruari, in tantùm, quòd nec motiuum Auditoris Belprati officit, nec doctrina negatiua Afflict. procedit.

Hæc causa fuit ventilata, & quamuis voluntas Auditoris
24 ex sermonibus suis esset cognita, nec exceptionem admittere, nec verbum audire, vnde cum Iureconsulto in l. 2. Cod. de offic. ciuil. Iudic. concurrendo dicere possum, quòd ex denegata à Iudice Audientia [illegible] debilitatur [illegible] Iudices [illegible] ostendere, [illegible] inferre; liberum est enim Aduocatorum officium, cum de defensione inquisitorum tractant; & [illegible] eorum auctoritas, & exercitium Reipu-

blicæ necessaria est, vt dixi in tit. de Aduocat. hoc eod. to. cap. 1. num. & habent dignitatem parem Iudicibus; Tasson. vers. 3. obseruat. 3. n. 177. & quando reperiuntur Aduocati conclusiuè loquẽtes parua; & vtilia effundentes; iuxta gloss. in cap. cùm sit ars, de ætate, & qualitate merentur nomen plusquam Religiosi, cum rectè legunt, & non indirectè vtuntur, Hostiens. in proem. suę Sum. col. 6. vers. ciuili vero.

Et pro articuli decisione in Regio Collaterali Consilio fuit facta relatio per Illustrissimum D. Andream de Gennaro Ducem Cantalupi, prius Aduocatum Primarium, inde Regium Consiliarium dignissimum, & nemini secũdum; nunc vero ad Regentis Regiam Cancellariam munus proprio motu ab Inuictissimo nostro Rege Hispaniarum euocatũ propter eius scientiam, virtutes, & merita est ex hinc de Illustrissima, & antiquissima Familia de Gennaro, sed non fuit decisus articulus, ex quo Domini Regentes mandarunt, vt denuo informaret Dominus Danza meus Nepos, primo ad officium Auditoris, inde Fiscalis in Regia Audientia Tranensi benignitate Excellentissimi Domini Proregis Comitis de Montis Regis translatus, nũc vero munus Aduocationis in Tribunalibus Neapolis omnium satisfactione substinẽs, & quicquid decidetur ponã.

Et tandẽ facta relatione fuit causa M. C. V. remissa, & sic secundũ allegata, decisum, vt ex prouisionibus expeditis, quas inserere libet, & ad cognitionẽ corũ, quę scripsi, & sunt, v3. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Andreas Ianuarius, &c. Illustris, & Magnificis viri Cõsiliarij fideles dilectissimi. *Essendosi vista la relatione per questa R. A. fatteci della data delli 16. d'Agosto passato 1635. & intesa da S. E. quella da me fatta in Collaterale, della causa contro Francesco Battinello Barone della Ginestra, sue inquisitioni, intese le partis, si è ordinato, che questa predetta R. A. mãdi il sudetto Francesco vantamẽte carcerato nelle carceri di G. C. della Vic. vna cõ li atti, alla qual G. C. stà anco ordinato, che proceda in questa causa, e di ciò si stà spedẽdo lo dispaccio p Cancellaria, qual appresso se li inuiarà il che ci è parso auisarui, & insieme ordinarui, che in tãto nõ procediate ad atto alcuno cõtro il d. Frãcesco, mà tenerlo in ordine p mãdarlo quà in esecutione dell'ordine predetto di S. E. vna cõ l'atti la presente al presentãte. Dat. Neap. die 6. mẽsis Decẽbris 1635.* Ianuarius Regens.

DE SALARIO
Cap. I.

ARGVMENTVM

Officialis duo officia exercens, an duplex salarium habere deberi? An pro omnibus sindicari debeat,

Non summatur, ex quo continet, id, quod in argumento, & est ad additamentum eiusdem Titul. in præcedenti tractatu.

NEmo præterita repræhendat, quę futura ignorabat; hoc est sollemne consilium Taciti Principis Polyticorum, cuius consilio non sunt repræhendendi ij, qui in aliqua disciplina laborantes, futura non aduerterũt.

Hanc excusatiuam exceptionem, mihi licet opponere, si in præcedenti tractatu vbi latè Salarij materiam exaraui, hæc non aduerti, quæ nunc addendo adduco, incognita tanquam futura enim mihi erant vita nàmq; hominis est ambulatoria, vsque ad extremum vitæ spiritum, & quæ de nouo emergunt, noua indigent exaratione, & addere licet ad pleniorem cocognitionem.

Dixi (inquam) in pręcedēti tractatu, si Officiali, duo officia administranti debetur duplex salarium, vel vno tantum debet esse contentus? licet per Mastrill. controuertatur in tract. de Magistrat. lib. 2. cap. 11. per totum, & Caball. cas. 229. per totum, nunc addo quod adsunt literæ prohibitiuæ ab Inuictissi-

mo Rege Nostro vnum, nẽpè, Salarium deberi, etiam si duo officia exerceat, vt nuper tuatur Merlin. controuer. forensf. cap. 70. num. 4. & seq.

In Regno tamen Siciliæ secus est, & eo casu duplici Salario gaudet, qui duplicem administrationem habet, ex literis Suæ Maiestatis, quas adducit Castill. decis. Sicil. 49. & eas inserere libet, vt lector hic materiæ cognitionẽ absque alterius libri reuolutione habeat.

Y porque se le haze cargo, que siendo Presidente del Patrimonio, y estando promouido para el Consistorio de la Sacra Conscientia goço el salario de ambas presidencias ocho meses, que durò dalle successor en la del Patrimonio, y hauiendo seruido el vno, y otro officio se hà declarado por iusticia douer gozar de ambos salarios, allende, que quando esto tuuiesse duda, tengo por bien de haçerle gracia, y merced de las docientas, y nouenta, y dos onças, que à quello importo proueereis, que por la dicha quantidad no se le de molestia alguna.

Hodie verò totum dependẽt à voluntate D. Proregis, qui secundum tempora, facti, ac personæ qualitatem permittit, & prohibet; ad eum enim spectat vetare, & prohibire, vel tolerare, & permittere, Tasson. de Antefat. versic. 14. obseruat. 2. num. 20. ad med. Merlin. citat. cap. 70. num. 4.

Et adeò est verum, vt non solum fuit permissum in casu posito in citat. tit. de salario, verum etiam, cum occurrisset in personam Antonij Lionetto Iudicis Ciuitatis Cauç, nũc verò Auditoris in hac Prouincia, qui tempore, quo in Ciuitate Cauæ Iudex erat, obijt Gubernator, & ille Iudex vtrumque officium exercuit, nempè, Iudicis, & Gubernatoris, & duplici salario eum potiri, fuit per Regiom Collaterale Consilium decisum, & ordinatum vigore prouisionum desuper relaxatarum, seriem quarum non amittere consonum mihi videtur ad addittamentum eorum, in quibus tanquam mihi incognitis tunc defeci, videlicet. Philippus Dei Gratia Rex, &c. Magnifici nobilesque viri Regij fideles dilectè. *A noi è stato presentato il sequente memoriale, videlicet. Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore. Il Dottor Antonio Lionetto Regio Giodice della Città de Stilo Calabria Vltra, fa intendere à V. E. come essendo morto il quondam Capitan Geronimo della Rocca alli 11. di Giugno del presente anno, esso supplicante esercitò da detto giorno per tutto li*

to li 23. de Luglio l'officio de Capitanio & Giodice insino alla venuta del Capitan D. Geronimo de Samaniego, il quale senza licenza tornò in Napoli alli 6. de Agosto, & alli 27. de detto mese da V.E. ottenne licenza per due mesi, e restò in Napoli, doue se morì alli 8. del passato mese di Ottobre, & esso supplicante hà seruito in detti due officij insino alla venuta dell'altro nuouo Gouernatore D. Geronimo de Cardires, & perche Signor Eccellentissimo de raggione li competeno li salarij de Capitanio, e Giodice, importanti tutti doi ducati 17. 2. 10. il mese, per hauer seruito, portato il peso, tenuto creati, & questo è stato più volte da V.E. determinato, & Regio Collateral Conseglio nella medesma Città, in tempo del Dottor Gioseppe Giordano suo predecessore, che seruì per vn'anno, e mezzo, e non ostante li predetti ordini de V.E. e suo Collaterale Conseglio in negotio tanto chiaro, e raggioneuole, li hodierni Sindici de Stilo, & Casali recusano pagarli la douuta prouisione de Capitanio, e Giodice per li tempi predetti senza nuouo ordine de V.E. alla quale supplica se degni ordinare alli predetti Sindico, & à chi spetta, che li paghino lo predetto salario per il tempo hà seruito alla prima, e seconda vacanza, che si partì il Capitanio senza licenza, e doppo la morte sua insino alla venuta dell'altro Capitanio tutte due le prouisioni alla predetta raggione de ducati 17. 2. 10. il mese, senza molestarlo per tal causa al sindicato, ne li sindicatori procedano in questo, vt Deus. Et intesa per noi il tenor del preinserto memoriale, stante le cause in esso espresse, & altre, che hanno mosso la mente nostra, ci è parso farui la presente, con la quale ve dicemo, & ordinamo, che per quella rata di tempo, che il sopradetto magnifico Dottor Antonio Lionetto serà Giodice di questa Città, & hà essercitato, & essercitarà anco l'officio de Capitanio de detta Città per l'absenza di quello, debbiate pagarli, e farli pagare anco il salario de Capitanio alla raggione solita, conforme si è pagato à tutti li altri Capitanij, che pro tempore sono stati di questa Città, nō ostante, che se li paghi anco quella de Giodice, e per tal causa non debbiate molestarlo, nè farlo molestare nel suo sindicato, atteso anco con questa ordinamo alli magnifici Siodicatori, che li daranno, che così l'essequino, ne lo molestino, per tal causa, che tale è nostra volontà, & sotto pena di docati mille; la presente resti al presentante. Datum Neapoli die 11. Februarij 1630. El Duque de Alcalà. Vidit Carolus de Tapia Regens. Vidit Enriquez Regens. Vidit Lopez Regens. Bartilius Secretarius. Locus Sigilli. In par. 12. fol. 103. Alli Sindici, Eletti, & Vniuersità de Stilo insolidum, che per quella rata

di tempo

di tempo, che il magnifico Antonio Lionetto serà Giodice di detta Città, & haverà essercitato, & essercitarà l'officio de Capitanio, per l'absentia di quello li paghino anco il salario de Capitanio, alla raggione solita, nõ ostante se li paghi quella de Giodice, e per tal causa non lo molestino, ne faccino molestare nel suo sindicato, & alli Sindicatori, che se li daranno, che cosi l'essequano, vt supra.

Quod iure cauetur, vt per Bouadill. lib. 3. politicor. cap. 8. num. 68. Tasson. cit. vers. 14 obseru. 2. num. 20. & ratio rationis est ea, quia in administratione bini officij distincti, & distinctam, ac separatam prouisionem, seù Salarium habentis, est labor geminatus, & auctus, & geminatum præmium, & sic duplex Salarium habere debet, Caball. resol. crim. cas. 229. num. 13. & seq. Carleual de Iudic. disputat. 4. num. 11. prout in simili si labor augetur, etiam Salarium augeri debet, vt dixi in eod. tit. cap. 2. num. 12. & è cõtra si vnum exercet, vnum Salarium debetur, ratione posita per Carleual de Iudic. disputat. 4. n. 21. prout in simili dicitur si commissa sint vni duo negotia compatibilia duplex Salarium recipere debet, sic decisum refert Merlin. cit. cap. 70.

Licet Tasson. cit. loc. limitatiue loquatur, nempè, in Officialibus Neapoli duo officia ministrantibus, duplex salarium debeatur, quo ad Zuccarum, Salem, & Cartã.

Et ex his dubitari contingit id, quod pluries euenit, & in dies eueniri potest, nẽpè, si Officialis duo officia exercens, committat falsitatẽ in vno, an eo, in quo committit, priuetur, vel ambobus, & licet Mastrill. de Magistrat. cit. lib. 2. cap. 11. nu. 25. tangit articulum, & dicit de iure non procedere, tamẽ in illo Regno fuisse contrarium iudicatum, ex Cabed. decis. 71. num. 2. par. 1. ibi relato. Et si famulus plura seruitia Domino fecerit vno, & eodem tempore, an duplex Salarium habeat, dicas tu, quod Salariũ, quod tribuitur famulo est propter laborem, & seruitium personale, sed sic est, quod non valet inseruire nisi vno negotio corporali, illique vacare vnicum salariũ habere debet, Castill. decis. 49. num. 3.

Et ex hac resolutione oritur aliud dubium, si Officialis duo officia exercuerit pro omnibus sindicandus est, vel pro vno tantum?

Hæc quæstio per iuris tramites discotienda venit, vt deue-

deueniatur ad cognitionem Pragmaticę nuper ęditæ infra citandæ, quare duo officia exercens, pro omnibus Syndicandus est, cum varias in hoc reperi doctorum sententias, Mastrill. enim de Magistrat. lib. 2. cap. 11. num. 26. pro vtroque de iure sindicandum esse testatur, sed in illo Regno semel pro vtroque sindicari refert Viu. decis. 37. num. 9. allegando Grammatic. cons. crimin. 54. est in opinione non de omnibus sentẽtijs sindicandũ esse Officialem, sed tantum de illis, quarum fuit Commissarius.

Sed hæc opinio non facit ad nostrum institutum, dum loquitur, vt Commissarius causæ non teneatur alterius collegæ sententias iustificare, nisi ipsas, quas vti Commissarius causę profert sic testatur Io. Bapt. de Leonard. in pract. Official. tit. de Iustitiar. num. 56.

At institutum propositum est, si Officialis duo officia administrans, pro omnibus, sindicatui parere teneatur; exẽplum in Pręside administrante potestatem ad modum belli, vel alio Auditore causam delegatam terminante, & in delegato excedente fines suæ potestatis delegatæ, si cognoscatur pro excessu á delegante, vel à Iudice ordinario, est ręcurrendum ad Franch. decis. 149. num. 2. ad Masull. ad Capic. decis. 142. n. 14. Carauit. Rit. 295. num. 25. Io. Grand. in tract. de bell. exul. quęst. 30. affert Pręsidem non sindicari de commissis, vti Capitaneo ad Guerram, quia suo arbitrio hæc potestas est relaxata.

Tu verò scias, quod Præses potestatem ad modum belli exercens, vel Auditores ipsam, vel aliam delegatã administrans, & omnes alij Officiales ordinarij, & Capitanei ad Guerram locorum, tenentur rationem reddere, tam de causis, quas eorum munere sententiant, quam etiam de illis, quę vti Capitaneus ad Guerram, vti delegatus, & aliam potestatem administrans defecit, & commisit, nedùm ordine Suæ Maiestatis in instructionibus Domino Proregi datis in cap. 59. sequentis tenoris.

Y porque entendemos, que los VisReyes suelen algunas veçes haçer Capitanes à Guerra, los mismos Capitanes ordinarios de Iusticia de las Tierras, y de vaxo de color de Capitan à Guerra haçen muchas cosas indeudas, y si se las opponen al sindicado diZen, y allegan, que las hiZicron como

Capi-

Capitanes à Guerra, sera bien, que en esto se tenga todo miramiẽto, paraque si no son cosas concernientes a Guerra, no dexen de estar a syndicado proueyendo, que si de baxo de este color huuiere en algo excedido, de la cuenta, que se deue, de manera, que no pueden sin castigo.

Cuius virtute est emanata Regia Pragmatica, quæ olim erat octaua, hodie verò in noua impressione est septima de syndicat. Officiali, qua idem cauetur, & nuper idem est cautum in prag. 10. de offic. Iudic. §. 30: qua statutum est, vt quilibet Præses, & alter Officialis sindicetur, etiã de gestis vti delegatus, & Capitaneus ad Guerram.

Quod intelliget, vt non duos syndicatus habeant, sed tantum, vt in eo eodem tempore, pro omnibus syndicetur, & hoc est illud, quod videtur annuere Mastrill. cit. lib. 2. de magistrat. cap. 11. num. 26.

D E

De Electione Fori, & Foro competenti
Cap. I.

ARGVMENTVM.

Electio fori, quoties competit personis priuilegiatis,
Eligere, & variare, an differant.
Iuramentum perhorrescentiæ, an sit omninò præstandum.
Electio fori, an possit fieri coram Iudice secundarum causarum, vel Præside alterius Prouinciæ.

SVMMARIVM.

Electio fori, competit viduis virginibus, pupillis, & alijs personis priuilegiatis, num. 1. & seq.
Amplia, vsque ad tertiam vicem, ibid.
Sed quomodo declaratur, ibid.
Electio fori debet fieri coram Iudice competenti, nempè, delicti, domicilij, & originis, num. 1. 4. & 5.
Competit ex priuilegio l. Vnicæ, ibid.
Variatio competit ex constitutione Regni, num. 2.
Reuariatio virtute Ritus num. 2.
Ioannes Maria Nouarius laudatur, num. 3.
An possit fieri coram Iudice secundarum causarum, vel Præside alterius Prouinciæ, num. 5.
Iuramentum an omnino debeat præstari in actu Electionis, vel variationis, n. 7. & 8.
Quomodo præstetur, & de eius practica, num. 9. & seq.
Variatio, an detur de Iudice cōpetenti ad M.C.V. vel Regiam Audientiam, num. 6. & seq.

An detur de M. C. vel Regia Audientia ad Iudicem ordinarium à num. 11. ad 33.

Actus alicui competens, quibus vicibus verificetur, num. 17. 21. 22. & 23.

Barones habent confirmationem in officiis de regimine, an possit ultra primam vicem confirmare, num. 18.

Variatio facta a Tribunali Superiori ad inferiorem arguit suspectionem, num. 24. & seq.

Variatio ista datur ratione maioris commoditatis, num. 25. & seq.

Remissio causa non datur, quando reperiuntur partes concordatæ, vel collusio cum Barone, num. 29. & seq.

Ommunis est cantilena in Regno, & Lippis, tonsoribus vulgata; viduas Virgines, Pupillos, aliasue personas priuilegiatas habere fori declinatoriam, & illius electione potiri, cum ampliatione, nedum semel, sed bis, & ter; Et adagium vulgatum descendit vsque ad tertiã vicẽ, nempè, eligere, variare, & reuariare, videlicet potest eligere suum Iudicem ordinarium, nempè, domicilij, originis, vel delicti, inde secundo potest variare ad Regiam Audientiam, vel ad M. C. V. inde tertio potest reuariare à M. C. V. vel Regia Adientia ad vnum, ex dictis suis Iudicibus, hæc enim

1 videtur communis praxis, & obseruantia declinandi forũ, facultas, tribuitur de iure cõmuni, ex l. Vnic. Cod. quand. Imper. inter pupill. & vid. Variatio permittitur de iure Regni, vt per Const. Statuimus, vt Magnæ, Reuariatio conceditur, virtute Rit. 253.

2 cuius materia, licet frequens & quotidiana sit in omnibus Tribunalibus, & ab omnibus, ll. interpetribus fuerit tacta amplexa, & ventilata, & signantèr amplum, & lucidũ tractatum in lucem dandum curauerit eruditus, & præce-

3 teris, extollendus Ioannes Maria Nouarius in tract. de Elect. for. tamen, cùm Muscatell. & Carauit. infra citãdi videantur confusè loqui; nam in practica se inuoluunt, congruum, & necessarium puto pro materiæ explanatione reliqua inuẽta post eorum scripta disserere, & dilucidare pro practicę cognitione; vnde sciendum, quod quando mulier vidua, vel alia

4 persona priuilegiata, vel pro offensa facta sibi, vel pro causis

fis ciuilibus vult eligere forũ, tenetur eligere suũ Ordinarium, nempè, vnum, ex tribus, delicti, domicilij, vel originis, ex cit. l. vnic. non autem Præsidem alterius Prouinciæ, vel Iudicem secun-
5 darum causarum, aut alium extraneum Iudicem, Capoblanc. tom. 1. prag. 8. par. 1. num. 336. sibi permittitur simpliciter, & absolutè, non alia qualitate adiecta, non alia ratione adhibita, nisi ex priuilegio, à iure sibi cõcesso.

Quando verò suum ordinarium voluerit declinare, & superius eligere, nempè, Regiam Audientiam, vel M. C. V. tenetur rationem reddere, nempè, vt declaret, quod suũ
6 forum declinat, & ab illo ad Regium Superius variat, quia timet, & perhorrescit potentiam partis aduersæ in partibus, hac enim ratione, & qualitate permittitur variatio, & non aliud requiritur, nisi hęc declaratio, & iuramenti præ-
7 statio, ex citat. Regn. Const. quod iuramentum omninò præstare tenetur, videlicet si varians fuerit in eodem loco, & penes Superiorem Iudicẽ
8 porrecta supplicatione cum huiusmodi declaratione, & iuramento præstito, statim recipitur, & fit ordo Curiæ inferiori pro transmissione actorum, & carcerati ad Tribunal variatum.

Si fuerit verò à Tribunali variato absens, & fuerit talis
9 porrecta supplicatio, est distinguendum, quod aut porrigitur per aliquem non habentem speciale mandatum, & tunc non admittitur; si verò mandatum particulare habuerit admittitur, Capob. prag. 8. par. 1. num. 342. & si per pupillum fit potest fieri per tutorem, Mastrill. decis. Sicil. 127. num. 17. tamen
10 destinatur commissarius in partibus, pro variante examinanda, cui delato iuramẽto per eundem commissariũ confirmat memoriale eius nomine datum, & iurat timorem, & perhorrescentiam in partibus, quibus adimpletis, fit ordo Iudici declinato per trasmissione actorum, & carcerati ad Iudicem variatũ.

Hæc de plano procedunt; sed, quid si voluerit persona priuilegiata vti priuilegio, & tertia vice variare, quod propriè Reuariatio appellatur,
11 nempè, si voluerit ab hoc Iudice variato, scilicet Regia Audientia, vel M. C. recedere, & iterum redire ad illum primum ordinarium Iudicẽ, an possit? Foller. pract. crim. titul. audiantur excusatores num. 98. & seq. non admittit

hanc

hanc reuariationem, ea ratione, vt ipse dicit, quòd quandò fit actus variationis, tenetur declarare quare variat, nēpè,
11 propter metum, & perhorrescentiam, quæ, cùm in Tribunalibus Regijs, & Colleggiatis non cadat, nec est præsumenda, non debet reuariatio concedi, Carauit. Rit. 233. num. 8. & seq. aliter enim in
13 iure intelligit, quàm in practica discernit, & credit, non omnes benè intelligere hunc passum variationis, Muscatell. pract. ciuil. par. 2. glos. competentes, num. 30. & seqen. tangit articulum, & dicit, quòd possunt forum declinare, & variare, nam sicut
14 permittitur electio, ita, & reuariatio, & repræhendit Carauit. qui citato loco
15 nulla lege practicam adductam fundat; ipse verò tanquā informatus de recenti obseruantia M.C.V. testatur, quòd bis conceditur incluso Tribunali, à quo primo variatur, & meo pauco iudicio videtur
16 Muscatell. seipsum inuoluere, & magis quæstioni se intricare, Campagn. in Cap. Regn. quod decretam num. 15. asserit, non, nisi semel esse permissum, & facta electione,
17 nō licere variare, ea ratione; quia quilibet actus alicui cōpetens semel conceditur, argumento, l. boues, §. hoc sermone, ff. de verbor. signific. tamen cōcludit permitti bis, & sic vsque ad secundam vicem, Cāpoblanc. tom. 1. de Baron. author. pragm. 8. par. 1. num. 336. & sequen. ad-
18 mittit variationis actum vsque ad tertiam vicem, nempe eligendo, variando, & reuariando, quem sequitur Nouar. citat. tract. de elect. for. quæst. 3. n. 10. sect. 1. & iterum quæst. 13. num. 4. sect. 2. Staiban. cons. 74. num. 14. & seq. videtur non dare differentiam inter electionem, & variationem.

Thor. tom. 2. comp. decis. verb. electio fori fol. mihi 172. col. 2. testatur, diuersi-
19 modè fuisse obseruatū, nempè, non dari reuariationem à Regijs Tribunalibus ad Iudicem inferiorem, & sic fuisse per M. C. prouisum, asserit, ea forsan ratione; quia quandò tractatur de declinando Tribunal ad Iudicem inferiorē oritur maxima suspicio, vt supra dixi.

Mari ad decis. Grammatic. 20. num. 8. testatur per S. C.
20 fuisse decisum, non dari reuariationem à Tribunali superiore ad inferiorem, re non integra.

Vnde in tanta scriptorum varietate, Auctorum contrarietate,

rietate, & opinionum discrepantia, oritur inter vocantes prælium, & pugna inter Aduocatos.

Ego verò pro illis reconciliandis dico, quòd, licèt de iu-
21 re possit controuerti, hunc actum non dari, nisi semel cũ quilibet actus, cui competés, nisi semel permittitur, & sic de prima vice intelligitur l. Boues, §. hoc sermone, ff. de verb. significat. & facta semel electione, non licet variare, l. quod in hæredem, §.
22 eligere, ff. de tributar. action. tamen in Regno practica est in viridi obseruantia, quod possit, vsque ad tertiam vicẽ eligere, variare, & reuariare; verum quia quando variatur de Tribunali Regio, & sit superiore ad ordinariũ, &
24 sic inferiorem cùm sit suspictio habite concordiæ inter partes, vt annuit Franch. decis. 105. num. 20. Capoblanc. tom. 2. de auth. Baron. cap. 51. num. 15. & oritur magna suspictio, non sic indistinctè admittitur reuariatio, sed fiunt deligen-
25 tiæ expensis ipsius Fisci, vt declarat Ricc. decis. 31. par. 1. Gallupp. in pract. par. 2. cap. 6. n. 59. Petr. ad Grammatic. decis. 85. num. 10. & post receptam reuariationem per reuariantem asserentem
26 cum iuramento hanc reuariationem impetoro, non ratione per horrescendæ, vel potentiæ partis aduersæ, quæ in Regijs Tribunalibus nõ præsumitur, vt supra dixi, sed ratione productionis instrumẽ-
27 torũ, testium, & aliorum Iurium, Foller. citat. num. 100. vel per eius procuratorem, cũ
28 speciali mandato, transmittitur Commissarius ad faciendas diligentias in partibus, & detegendam veritatem; &, si
29 fuerit inuẽtum, reuariantem facere spontè, simpliciter, & absolutè pro sui commoditate maiori, nempè, facili prosecutione, iurium productione, instrumentorum, & testiũ, & ad euitandum labores, & iter, quibus est obnoxia ob
30 loci distantiam, nec fuerit compertum, ipsam remisisse, & alium actum fecisse, vt infra dicam, tunc remittitur causa Iudici, virtute reuariationis.

Si verò fuerit repertum, variantem remisisse querelã;
31 vel post actum electionis, vel variationis ab hac vita migrasse, vel matrimonium contraxisse, si virgo, vel vidua fuerit, vel querelantes, & querelatos fuisse collusos, vt fiat reuaria-
32 tio; inde sequatur remissio, vel fuerit cum Barone concordatum; vel fuerint minæ

illatæ

illatæ varianti, vt ad variationem deueniret, tunc in quolibet casu istorum non remittitur, sed proceditur in Tribu-
33 nali superiori, in quo causa est introducta, Franch. decis. 100. num. final. Capoblanc. tom. 2. cap. 44. num. 8. Nouar. de elect. for. quęst. 3. nu. 10. Mari ad Grammatic. decis. 20. num. 8. Et hæc est practica, qua omnes Iudices vtuntur.

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Variatio, quibus verbis concipiatur.

Variare, & eligere, an differant.

SVMMARIVM.

Electio, & variatio quibus verbis concipiatur à num. 1. ad 20.

Eligere, & variare, an differant, n. 3. & seq. & num. 15.

Variationis verbum, quibus conueniat, num. 4. & seq.

Variatio, & electio potest fieri in quacumque parte Iudicij, n. 21.

Electio fori, an procedat in causis delegatis, num. 27. 28. 29.

Electione facta, an statim censeantur ligatæ manus Iudicis variati, nu. 30. & 31.

Electio fori, non habet locum in septē casibus à num. 22. ad 26.

Sed pulcra se offert quæstio, quibus verbis hic actus variationis concipiatur? accidit in causa illorum de Buonopane de Mirabella, cum Susanna de Marino vidua, & Catherina de Virgilio virgine, pro nece Andreæ de Bellis, quærelantes in actu reuariationis confusę loquutæ sunt; non autem per formalia verba: vario, vel reuario, cùm dixerunt *voglio questa causa in questa Regia Audienza, quale* (quatenus opus est) *eligo in foro*.

Et Aduocatus Baronis ex mala cōceptione verborum tuebatur, non esse reuariationem; termini enim (vt
1 ipse dicebat) variationis, & reuariationis, sunt distincti, & separati, ac distinctè, & separatim, sunt considerandi, sequi debent, & per formalia verba specificandi, nempè, quando eligit, dicat, eligo, 2
quando variat, dicat, vario, quando tertia voce reuariat, dicat, reuario, nec possunt huiusmodi verba, sic separatim proferenda adimpleri per confusum sermonem, quæ ex volun-

voluntate animi, dependunt, debeant specificè declarari, & proinde cum illæ mulieres querelantes, non dixissent in actu reuariationis illud verbum; *reuario*, sed potius, *voglio, che questa causa se prosequisca in questa Regia Audientia*: & quatenus de nouo opus est, *eligo in foro*, quòd actus peccat in forma, & per consequens non dicitur reuariatio, sed potius electio; nám eligere, & variare differunt, & proindè instabat causam ad Curiam Mirabellæ remitti.

Ego, qui pàrtes inquisitorũ tuebar in primis præmittebam, quòd hoc verbũ; *eligere*, & sic, electio, in iure pluribus modis sumitur; differt à verbo variare, & sic à variatione. exemplum: Mulier, facta electione in aliquibus bonis mariti, non potest ad alia bona variare, ex Capyc. decis. 46. de quo dixi ad Grammatic. decis. 92. vel creditor, qui obtinuit assistentiam super certis bonis debitoris, indè ad alia bona voluerit variare, de quo per Thor. tom. 1. verbo variare, fol. mihi 564. col. 1. Farinacc. quæst. 100. n. 120. Ricc. collect. 974. &, si facta electione detur variatio, scribit Mauson. in tract. de caus. execut. ampliat 15. num. 15. vel si mulier facta electione

3

4

5

vnius domicilij, post vitam extinctam sui viri, possit variare, & illud in alio loco constituere, de quo per Rip. de noct. temp. cap. 36. n. 32. & 35. vel de eo, cui plures actiones competunt, & si vna electa, possit ad aliam variare, l. quod in hærede, §. eligere, ff. de tributar. action. & in istis casibus, & similibus, possunt adæquari termini electionis, & variationis, & an inter se differant?

6

7

Vel electio, de qua loquitur Aristotil. lib. 2. Ethic. vbi electio est consulta affectatio eorum, quæ in nobis sunt, scilicet est, quod voluntarium, cuius consultatio antecessit.

Vel, vt alij dicunt, quod electio est appetitus cõsiliatiuus eorum, quorum in nobis est operari, & non operari, ex Philosophi opinione.

8

Vel ex B. Thom. 2. 2. quæst. 47. artic. 1. vbi electio est actus appetitiuæ virtutis.

De quibus non est noster sermo, nec nostrum institutũ, sed de electione, & variatione, quæ competit personis priuilegiatis, ex priuilegio cõcesso à l. vnic. Cod. quand. Imper. inter pupill. & vid. ex Constitut. Regn. Statuimus, vt magnæ, quæ competit mulieribus; cùm fœminarum sit proprium mutare, & videtur

9

Iure-

Iureconsultus motus pietate fœminarum, & imbecillitate hoc priuilegium variandi, & mutandi dare; cùm earum sit mutare; vnde Poeta:

Varium, & mutabile semper fœmina.

vt per Mut. tom. 5. cap. Sicil. cap. 1. num. 1. Aristotil. dicit: *Nulla est fœmina, quæ ter non mutetur in hora.*

Vnde videndum primo, quid sit electio, & quid variatio. Electio est potestas, atque facultas tributa viduis, pupil-
10 lis, virginibus, alijsue personis priuilegiatis à l. vnic. Cod. quand. Imper. relinquere forum proprium, vel forum rei contra Regulam; quòd actor sequitur forum
11 rei, & alium Iudicem superiorem, eligere; dummodò competentem (vt supra dixi) & hæc dicitur electio corroborata etiam per Constit. Regn. Statuimus, & per tot vulgatos Ritus M. C. V. prout in Regno Siciliæ; similiter personæ
12 priuilegiatæ, hoc priuilegium habent, vt testatur Mut. citat. tom. 3. cap. 61. num. 7. & hæc dicitur electio, cuius virtute trahit aduersarium suum coram Iudice non suo.

Facta electione penès eundem Iudicem, & transmissis actis, & carceratis, coram eo; si voluerit hæc mulier recedere ab hoc Iudice electo, & redire ad primum Iudicem, nempè, domicilij, originis, vel delicti, vel transire ad alium Iudicem superiorem, vt putà R. A. ad M. C. poterit ad sui libitum, & hæc dicitur mutatio Iudicis, & Iudicij, nam recedit à Iudicio, & derelinquit Iudicem, contra regulam: Vbi
13 cæptum est iudicium, ibi finiri, & terminari debet; nam in iure, quandò Iudicium, est cæptum coram aliquo Iudice, ibi finiri debet, ex l. vbi cæptum, ff. de Iudic. modò persona priuilegiata habeat facultatem à lege contra regulam huius tex. mutare Iudicem, & hoc vocabulo communi: variatio, siue translatio, qua discedens à potestate dicti Iudicis, eximit se ab eius Iurisdictione, cùm illum declinat.

Inde si voluerit tertiò hūc Iudicem mutatum declina-
14 re, vel redire ad illum, à quo venit, nempè, de M. C. ad R. A. vel de R. A. ad vnum ex tribus, scilicet domicilij, originis, vel delicti, poterit ad sui libitum, & est arbitrium à lege concessum, & hæc dicitur reuariatio Iudicij.

Hæc mutatio iudicij, & declinatio Iudicis, non permittitur vltra tertiam vicem, & pro faciliori intelligentia sua

leuit

15 leuit adagium, primò eligere, secundò variare, tertiò reuariare, cùm vltrà tertiam vicem, hic mutationis actus non liceat.

Quilibet actus sufficit, vt quibusuis verbis concipiatur, nec refert ad formalitatem verborum effectus, sed virtus stat in vicibus, nàm vltrà tertiam vicem, non licet hunc actum mutationis facere, om-
16 nis enim actus alicuius competens, non verificatur vltra tertiam vicem, l. Boues, §. hoc semens, ff. de verb. signific. modo, quòd hæ mulieres dixissent, eligo, & debe-
17 bant dicere, vario, vel è cōtra, non considerantur verba; sed potius intentio, & animus declaratiuus, nam per quamcumque declaratiuam assertionem, vel assertiuam declarationem fit eius animus manifestatiuus l. hæredes palam, §. sed, & si notam; ff. de testament. & tanquam manifestatiuum producit effectum suum, Paul. de Castr. cons. 341. lib. 2. ex declaratione enim, etiam verbis confusis
18 dignoscit animus declarãtis, Oltrad. cons. 263. num. 2. & per declarationem nō arguitur ab animo, & intentione alienum, Mut. decis. Sicil. 73. num. 30. vnde quibusuis
19 verbis, etiam confusis explicetur actus, non refert; nam quò ad declinatoriam fori, eligere, & variare, idem sunt, & non differunt, Staiban. qui multos allegat cons. 74. nu. 11. & proinde concludebam, quòd quamuis verba sint malè concepta, & posset argui, fuisse potius ex incuria Scri-
20 bę sufficit, vt vltra tertiã vicē, non transcendant, & per cōsequens sufficit, vt quoque modo, sit eius voluntas manifestata, eius animus declaratus, eiusque intęntio patefacta.

Hęc causa fuit spatio bidui ventilata, & fuit articulus discussus, tandem fuit hæc declaratio habita pro reuariatione, & prouisum, quòd procedatur in R. A. referente Auditore D. Berardino Belprato, liberalis ingenij, & virtutibus ornato sub die 12. Maij 1634. & interposita appellatione ad M. C. V. per Ioãnem Hieronymum Naccarella Baronem Terræ Mirabellæ Aduocatum Primarium in Tribunalibus Neap. & omne virtute pręditum, se grauantem a decreto per R. A. lato, & tandem transmissis actis ab hac R. A. ad M. C. & ibi negotio discusso, fuit dictum: benè prouisum per R. A. & causa eidem remissa, vt de iustitia prouideat

 sub

ſub die 20. Iunij 1634. in Banca Ioelis; & iterum interpoſita appellatione per eundem Baronem ad S. C. fuit per idem, decretum M. C. V. confirmatum.

Vndè clara colligitur concluſio; quòd quibuſcumque verbis concipiatur variatio, habet robur, & in ſua firmitate perſiſtit.

Et eſt adeò verum illud, quòd perſona priuilegiata potitur declinatoria fori, quòd
21 in quacumque parte Iudicij (etiam lite conteſtata, etiam cauſa appũctata) declinare forum poteſt, Capoblanc. de auth. Baron. prag. 8. par. 1. n. 339. Iaffred. deciſ. 89.

Quam concluſionem ampliatam, limita non procedere, in infraſcriptis caſibus.

Primo, ſi ſumus in cauſis feudalibus, Mut. tom. 5. cap. Sicil. cap. 540. n. 64.

Secundo, quando in eadẽ Ciuitate eſt Tribunal ſuperius, & inferius, tunc non poteſt de ſuperiore variare ad
22 ad inferiorẽ; inferiores enim Iudices ſilere debent, exiſtentibus ſuperioribus Iudicibus in eodem loco, ea vulgata ratione; quòd luminare maiori exiſtente, minus obſcuratur, Mut. tom. 3. Cap. Sicil. cap. 61. num. 8. & ſeq. Reg. Rouit. conſ. 88. num. 4. tom. 1. Burg. de mod. proceden. ex abrupt. quæſt. 83. n. 7.

Tertio, quando ſumus inter perſonas ęquè priuilegiatas; nàm quis non vtitur ſuo
23 priuilegio contrà aliam perſonam ęquè priuilegiatam, Franch. dec. 188. Nouar. de priuileg. miſerab. perſonar. priuil. 46. nu. 6. & collectan. 138. num. 8.

Quarto, ſi ſumus in redditione adminiſtrationis, No-
24 uar. priuil. 65. n. 2. ex Paſcal. ibi relato.

Quinto, ſi dignoſcitur id fieri ad defatigandum, &
25 vexãdum partem aduerſam, Nouar. priuileg. 16. num. 6. & iterum in tract. de grauam. vaxall. tom. 1. grauamin. 351. num. 5. & 6. Ricc. deciſ. 318. num. 4. par. 3. & deciſ. 324. num. 4. par. 3.

Sexto, ſi comparuerit perſona priuilegiata pro ſuo intereſſe, & vti tertius veniens
26 in cauſa, hoc priuilegio non gaudet, Nouar. de elect. for. quæſt. 18. num. 1. & ſequen. ſect. 2. Mel. ad Gizzarel. deciſ. 40. num. 16. licèt Catalan. de indult. cap. 12. n. 144. diſtinguat; quòd aut exceptio eſt talis, quæ reddit iudicium nullum, ſicut eſt declinatoria fori, & tũc tertius poteſt eam opponere: aut verò exceptio eſt talis, quæ non reddit Iudicium

dicium

dicium nullum, & tunc tertius comparens ad prosequẽdum Iudicium, cum debeat reassumere causam in eo statu, in quo reperitur, non potest illam opponere, hæc distinctio, non mihi arridet; & ideò quaudò casus occurrerit, erit maturè cogitandum.

Septimo, si persona priuilegiata contraxerit coram Iudice extraneo, & sic non suo, electione fori non gaudet, & Iudex contractus est competens, ex adductis per Capoblanc. tom. 2. cap. 44 n. 2.

Sed, si fuerit causa à Domino Prorege delegata M. C. vel Regiæ Audientiæ, aut al-
27 teri, & adfuerit aliqua persona priuilegiata, vel accusans, vel accusata, & voluerit Iudicem delegatum declinare, & pete-
28 re causam remitti ad suum Iudicem ordinarium? in occurrenti casu, à quodam, practica non munito, fuit allegata doctrina Burg. cit. tractat. quæst. 83. num. 4. tuebatur, posse priuilegium allegari, volui ego videre doctrinam Burg. & inueni eum loquentem extra casum nostrum, & proindè distinguebam, quòd aut in delegatione adsũt verba dispẽsatiua, & derogatoria priuilegio l. Vnic. & Constitutioni statuimus, pro vt sæpè Domini Proreges facere solent, & tunc causa agi, & prosequi debet coram delegato, & nullum priuilegium, seù declinatoria allegari poterit; aut verò in delegatione nõ est ista dispensatio, nec
29 derogatio, & tunc declinatoria competit; declaratum est enim per Collateralo, delegationem simpliciter concessam absque dispensatione, non præiudicare Baronibus, vt dixi supra, tit. de delegat.

Sed, si tempore electionis non fuerit pręstitum iuramẽtum perhorrescentiæ, seruata forma citatę constitutionis, non habet locum electio, & causa debet remitti Baronibus; iuramentum enim est
30 de forma, & debet ante omnia præstari, quo non præstito, Baro remissionem causæ obtinet, Franch. decis. 257. Capoblanc. cit. loc. num. 342. & est communis practica, & sic semper seruatum vidi, & millies obtinui remissionem causarum pro Baronibus detecto hoc defectu iuramenti, non præstiti.

Et pro coronide quæri potest, si statim facta electione;
31 censentur ligatæ manus Iudicis variati, vel requiratur inhibitio Iudicis Supremi? & in hoc est sciendum, quod de Franch. decis. 294. testatur fuisse per S. C. decisum, non requiri

ri, inhibitionem Iudicis Supremi, sed statim facta electione, Iudex declinatus efficitur incompetens, sequitur Capoblanc. cit. loc. num. 340. & tangit Muscatell. pract. de appellat. glos. in forma, num. 63. propter efficaciam, & vim l. vnic. & sic seruari in Regno Siciliæ, Mut. testatur decis. Sicil. 29. num. 5. Hodie verò per Regiam Pragmaticam 89. capit. quæ est 10. de offic. Iudic. cautũ est posse prefigi terminum varianti ad procurandum transmissionem actorũ, quo elapso
32 Iudex variatus procedat in causa; ex quo colligitur variationem factam, esse tanti põderis, vt absque inhibitione, sint ligatæ manus Iudicis variati, quod de iure reperitur, vt per Franch. cit. decis. 294. ad fin. & per Muscatell. citat. loc. vt ad le. 5. quòd, si facta electione, Iudex variatus in causa procedat, fortè confisus quòd literæ inhibitoriales requirantur nulliter, & minus iustè procedit, Castill. decis. Sicil. 48. num. 10. Mastrill. decis. 127. num. 2. Ricc. collect. 300.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Variatio an possit fieri coram Iudice secũdarum causarum.
Si pars aduersa voluerit probare non esse potentiam, an audiatur?
Iuramentum an debeat præstari, quandò fit variatio de Tribunali Superiori ad inferiorẽ.
An possit tractari de variatione, non existente inquisito carcerato.

SVMMARIVM.

Variatio non possit fieri coram Iudice secundarum causarum, nu. 1.
Probatio in contrarium, quòd non sit potentia, nec timor, an dimittatur, num. 2. & 3.
Iuramentum, an debeat præstari quando variatur de Tribunali Regio ad inferiorem, n. 4. 5. 6. & 7.
Baro, an pro suo interesse possit inhærere, num. 8. & 9.
Baro, an dicatur comparens vti tertius, vel vti principalis in prædicto casu, num. 8. & 9.
Variatio an possit tractari citra carcerationem inquisiti à num. 10. ad num. 16.

Mate-

Ateriam prosequendo, post quā supra dixi, nō posse fieri electionē corā Iudice secundarū causarū, ex eo, quia incompetens est, quæritur an possit fieri variatio coram eodem Iudice secundarum? hunc articulum
1 examinauit Capoblanc. tom. 1. prag. 8. par. 1. num. 337. & perbelle exornauit more suo, Thor. tom. 2. compend. decis. verbo electio, fol. mihi 173. col. 2. vbi post multa, concludit, fuisse causam remissam Iudici secundarum causarum, quem vide.

Verùm, si pars aduersa voluerit probare contrariū eius,
2 quod persona priuilegiata opponit, nempè, persona priuilegiata declinat forum, & asserit, timere potentiam partis aduersæ in partibus, & pars aduersa voluerit probare cōtrarium, nempè, quòd deficit potētia, cessat timor, & iustus est Iudex, & alia debilitantia propositionem eligentis, an audiatur? hanc quæstionem
3 Campagn. examinat in Cap. Regn. quòd decretam, n. 15. vbi dicit, quòd debet audiri, & eo probato, timor actoris, tanquā vanus reijciendus est, & pluriès ipsum obtinuisse, testatur.

Dubitatur, quandò fit declinatoria de Iudice superiori ad inferiorem, an præstandū sit iuramentum potentiæ, vel
4 timoris, quemadmodum præstatur, quandò de inferiori conuolatur ad Superiores? Capoblanc. cit. cap. 44. num. 8. & 9. testatur, debere præstari, tamen fatetur ex ore Starban. cons. 74. num. 11. nunquam fuisse seruatum, quia periurium oriretur, quod permittendum non est.

Ego autem distinguēdum puto, quòd: aut varians declinat Regium Tribunal, ex quo
5 timet potentiam partis aduersæ, vel suspicionem Iudicis habet; & tunc, quia in Regio Tribunali non cadit potentia, nequè suspicio, neque præsumitur inclinatio Iudicis; tunc variatio, non admittitur, sed potius varians, inducta præsumitur, & causa in eodem Tribunali primo loco
6 electo retinetur; aut verò asserit, non posse causam in eodem Regio Tribunali, vel ratione distantiæ loci, vel fœminei sexus, sed maiori commoditate, nempè, facilitate prosecutionis iurium productionis testium instrumentorum, aliorumuè iurium penès Iudicem inferiorem; & tunc causa remittitur, ex allegat. vt

dixi

dixi supra per Foller. in practic. crimin. titul. audiantur excusatores, num. 98. & seq. sic practicaui, & hæc est vera practica germana, iuri, æquitati, honestati, & pietati consona, & est semper sequenda, & practicanda.

Verùm, quando de variatione tractatur, dubitatur, si Baro pro suo interesse potest comparere, & variationi inhærere? & videtur, quòd non;
8 nam est tertius in causa, &, vti talis, declinatoria non gaudet. Thor. verò par. 2. comp. in verb. Remissio causæ fol. mihi 554. col. 2. latè quæstionem examinat, quem vide, ne exemplare videar, & ego addo, quòd in hoc non venit Baro, vti tertius, sed vti principalis, & vti interesse formatū habens, pro tuitione suæ Iurisdictionis, & priuilegiorum,
9 vt annuit Catalan. de indult. cap. 12. n. 146.

Et pro Coronide quæri potest, an quando tractatur de variatione, vel reuariatione de Tribunali superiori ad inferiorem, possit tractari citra
10 carcerationem inquisiti, vel necessè sit, vt reus sic in carceribus, iuxta pragm. 6. §. 25. de offic. Iustitia. prout seruatur in alijs remissionibus, adeò, vt data comparatione pro causæ remissione, prouidetur, quòd constito de carceratione, prouidebitur, sed varians, & Baro concurrens petierint causæ remissionem, absquè eo, quòd inquisitus sit carceratus, dicētes, posse hoc tractari; nàm Baro potestatē habet illum carcerandi? Capoblanc. magnus practicus videtur in hoc sibi cōtrarius;
11 nam tom. 1. pragm. 8. par. 1. num. 346. dicit, non dari diuersitatem rationis inter articulum variationis, & remissionis, & proindè concludit, non posse tractari de variatione, nisi reo præsentato. In 2. tom. cap. 51. n. 23. & seq. contrarium asserit, nempè, quòd possit tractari hic articulus, etiam reo non præsen-
12 tato, & sic fuisse per M.C. decisum testatur, ea ratione; quia in variantis voluntate sit, prosequi iudicium penès Iudicem variatum.

Hoc dubium aliàs occurrit, & hæc quæstio fuit ventilata per Carauit. Rit. 205. vbi fuit dubitatum, si poterant Ba-
13 rones remissionem petere suorum vaxallorum, inquisitorum, citra ipsorum arrestū, & carcerationem, & licèt Barones pro affirmatiua prætendissent, ea ratione, quòd poterant ad eorum voluntatem ex Baronali authoritate per se, vel per eius officiales capi

facere

facere inquisitos; tamen Carauit. concludit, non posse hunc articulum tractari, nisi præcedente carceratione, & ex hoc fuisse emanatam pragmaticam supradictam.

Vndè ego à maioritate rationis argumentum sumens,
14 dico, quòd dum Baronibus petentibus, & largas habenas habentibus vaxallos inquisitos carcerare, denegatur tractare causarum remissiones, nisi fide carcerationis præsentata, quantò magis debet de-
15 negari variantibus petentibus? nedum enim variantes, non habent potestatem carcerãdi, verùm etiàm si absque officialium licentia carcerarent, inciderent in pœnam priuati carceris.

Vlterius dum prag. citat. generaliter loquitur, & dirigitur officialibus, quibus prohibet, non posse de remissione tractare, nisi reo præsentato, generaliter debet intelligi, & siuè tractetur de remissione, siuè variatione, vel re-
16 uariatione, semper est exhibenda fides carcerationis, vt de ea tractetur, & proindè cõcludo, in nullo ex istis casibus posse de remissione tractari, nisi reo in carceribus præsentato; sic practicaui, & seruaui, seruatumque, & practicatum vidi.

Caput Quartum.

ARGVMENTVM.

Persona priuilegiata mutans statum, an mutet Forum?

Priuilegium superueniens an opituletur priuilegiato, & in quibus casibus.

Vidua si post electionem factam nubat, remittat, vel moriatur, an dicatur ius quęsitum Fisco, & in quibus casibus?

Quãto tempore electio fori interrumpatur per status mutationem.

SVMMARIVM.

Mutatio status an mutet forum, n. 1.

Mutatio Officialium ab omnibus desideratur, num. 2.

Mutatio rerum naturalis est nu. 3.

Mutatio status in beneficialibus, an præsumatur, num. 4.

Actus vltimus in Beneficialibus attenditur, num. 5.

Vidua, vel alia persona priuilegiata, si post electionem factam, mutet statum, an mutet forum, nu. 6. 9. 18. 19. 20. 21. & 23.

Semel cognitus, an possit iterum cognosci, num. 7.

Priuilegium superueniens quid operetur, num. 8. 10. 11, 12. 13.

Rufinus laudatur, num. 16.

Fiscus

Fiscus suis sumptibus tenetur facere diligentias, num. 17. & 22.

Qualitas, quæ certo tempore requiritur, sufficit, vt ea impleatur, nu. 24. 34. 35. 36. & 39.

Actus triplex est, inchoatus, consũmatus, & perfectus, à num. 25. ad 29.

Cessante causa, cessat effectus, nu. 28. limita num. 29.

Baro potest pro suo interesse inhærere varianti, num. 30. & 32.

Vidua, si post quærelam nubat, an electio substineatur, num. 33. 37.

Scipio de Bonis Neapolitanus Auditor laudatur, num. 40.

Persona priuilegiata Officialem accusans, an agat in Tribunalibus Regij, vel coram syndicatoribus, num. 41.

Vtatio status, si fori mutationem inducat, à legum interpretibus certatur, variè enim sunt scribentium opiniones, ex quorum
1 varietate, discrepantia inter votantes, & discordia inter Aduocatos oritur; Vnde pro ipsis cõcordandis sermonem de statu mutatione congruũ facere videtur, & non de mutatione Officialis loqui intendo, quæ ab omnibus desideratur, & passim pertractatur,
2 vt exclamat Bouadill. tom. 1. politicor lib. 1. cap. 15. num. 30. & 34. quamuis ad tempus, nempè, per quinquennium eligendos esse, asserit
3 eod. lib. cap. 17. num. 3. neque aliarum rerum mutationẽ sequar, quia naturalis est, & ex illa Macedoniorum, & Romanorum Imperium fuisse euersum, testatur idem Bouadill. lib. 4. cap. 1. num. 22. Neque de beneficiorum mutatione tractabo, quia in be-
4 neficialibus non præsumitur in dubio mutatio status, Ric. decis. 9. num. 2. tom. 1. verùm, si concurrunt duo actus in beneficialibus, vltimus est attendendus, Ricc. decis. 237. num. 3. Sed tantùm de
5 mutatione status personæ priuilegiatæ; vt puta, si mutatio status inducit mutationem fori, vtilitas est, quòd si vidua, vel alia persona priuilegiata, mutauerit statum, est con-
6 trouersia, an mutet forum? pluries occurrit. Primo in causa Iuliani Cerone Terrę Clusani, qui fuit quærelatus ab Anello Frasca Montisfalcionis de occupatione Territorij, incisione arborum fructiferarum, cuius causa fuit remissa ab hac Regia Audientia Curiæ Clusani, quæ de iure processit, ratione originis, domicilij, & delicti; inde post paucos dies hic quærelans, mu-

mutauit habitum, statum, & nomen, nam Religionis Mõtis Virginis habitum assũpsit, & nomen D. Iacobi Frasca sibi mutandum curauit, & denuò, vti Monacus hãc Regiam Audiẽtiam adiens quęrelam de eodem facto contra eundem exposuit, cum electione fori, & iuramento perhorrescentiæ in forma. Et introducta causa, Ego, qui partes D. Tiberij Carrafa, Equitis Neapolitani, ipsius Terræ Baronis, tuebar; dicebam ex regula, quòd semel cognitus, amplius cognosci nõ potest; non posse molestari, nam fuit aliàs inquisitus, & remissus pro eadem causa, ad quærelã eiusdem D. Iacobi, nunc nũcupati, tunc verò Ansellivocati, qui, licèt mutauerit statum, nempè, de layco in Monacum, non debet mutare forum. Replicabat Fiscus; quòd priuilegium fori superueniẽs, pendente Iudicio, eximit eũ à Iurisdictione primi Iudicis,
8 ex Angel. in l. si quis postea, num. 4. ff. de Iudic. & Paul. de Castr. in l. si quis in iudicio, n. 2. ff. si quis caution. Et proindè inferebat quòd, licèt de eadem causa sit aliàs cognitus; tamen stante mutatio-
9 ne status; ex quo quęrelans Monasterium est ingressus, & elegit forum, est exemptus ab illo Iudice, & per cõsequens, potest iterùm hoc negotium in R. A. tractari. Replicabam Ego, doctrinam Angeli esse intelligendam cum grano sa-
10 lis, nempè, vt priuilegium fori superueniat citra factum
11 voluntarium, & proindè cõcludebam, priuilegium super-
12 ueniens nõ eximere causam à Iudice primo, coram quo erat inchoata, ex Iason. in l. si quis, num. 4. ff. si quis caution. & nouissimè D. Nicol. Intrigliol. Sicul. in cons. 23, num. 80. & addebam aliud simile; quòd si lis est incępta cum defuncto layco, & pendente Iudicio, moritur lay-
13 cus, & succedat hæres, clericus; ille clericus conuenitur coram Iudice layco, quia mutatio status causæ, non mutat illud iudicium, & instantia continuatur in eum, non vti Clericum, sed vti hæredem layci, Surd. decis. 110. Castill. decis. Sicil. 2. num. 5. & 6. Et insuper addebam; quòd hic
14 Monacus non potest accusare; ex quo non habet nec velle, nec nolle, vt dixi in titul. de action. Monach. Placuit D.
15 Andreæ de Zuniga tunc Auditori causam determinare, instatis per Fiscum inhęrendo, quòd remissione petita non obstante, procedatur in Regia Audientia, & interposita

posita appellatione ad M. C. V. visis actis,& ex illorum inspectione, fuit prouisum, ꝙ stantibus grauaminibus illatis, causa remaneat in eadem M. C. super articulo remissionis, indè perpensis Doctrinis, & visis authoritatibus per me allegatis, & trãsmissis, fuit mediante decreto die 18. Nouembris 1632. inquisitus remissus Curiæ Clusani in Banca Ioelis, referente integerri-
16 mo, vigilantissimo, ac diligentissimo viro Marco Antonio Russino.

Colligas tu, in hoc primo casu, mutationem status, non operari in præiudicium primi Iudicis.

Et iterum: cùm esset inquisitus Io. Michael Luparella Terræ Carisi de homicidio in personã Hieronymi Grelle, cuius vxor vidua querelauit in hac Regia Audientia inquisitum cum fori electione die 21. Nouembris 1625. & introducta causa, dicta vxor fecit procuratorem ad variandum ad Curiam Frequenti, vbi delictum erat commissũ; fuit mandatum ad variandum præsentatum, & non alitèr processum ad alios vlteriores
17 actus, variationem concernentes, nempè, diligẽtias per Fiscum solitas fieri, de quibus per Franch. decis. 100. n. & per me supra cap. 1. n. 25.

Post quæ vxor ipsa vidua ad secunda conuolauit vota, & proindè Fiscus dicebat, nõ posse de causæ remissione tractari, ex quo erat quæsitum ius Fisco per ipsius transitum ad secũda vota; practica enim in Regno est, quòd si mulier
18 vidua eligit forum M. C. V. vel R. A. & indè post electionem factam, moritur, vel remittit, vel virum ducit, cum eàdem voluntate persistisse censetur, & jus est quæsitum Fisco, ex Practica posita per
19 Carauit. Rit. 233. num. 12. versic. 4. quæro. Pro qua Capoblanc. tom. 1. de authorit. Baron. prag. 8. par. 1. n. 316. post Franch. decis. 257. ad fin. & nouissimè Thor. diffu-
20 sè, & latè practicam dilucidat, tom. 2. compend. decis. in verbo Remissio causæ, fol. mihi 566. Ego verò, qui tuebar partes Excellentissimi Domini Principis Venusij, vtilis Domini Ciuitatis Frequenti (in cuius territorio est delictum commissum) replicabam, quòd vera sit practica posita per Carauit. & per Fiscum allegata, à qua nemo ex nostris Regnicolis discedit, ea ratione; quia priuilegium declinãdi forum est personale; cohæret enim personę priuilegiatæ, & ideo est inseparabile,

rabile, Intrigl. conf. 48. n. 47. Vndè, cùm illa vidua mutauerit statum, nempè, de viduali, in coniugalem, cessat causa Priuilegij; Regula est
21 enim, quòd cessante causa Priuilegij, cessat Priuilegium, Petr. de Lun. cons. 50. n. 30. sed in casu nostro secus iudicandum est; Vidua enim declarauit, velle causæ remissionem ad locum delicti, vbi morabatur, & fecit actum variationis, & fuit hic actus declaratiuus in Regia Audientia præsentatus, & per se non stetit tẽpore viduitatis adimplere cuncta, quæ Fiscus quærebat, sed Fisci erat, diligen-
22 tias facere suis sumptibus, vt moris est, Franch. decis. 109. ad fin. & affirmat Ricc. decis. 33. par. 1. & perquirere ea, quæ ad Fisci beneficium pertinebant, variationem fortè prohibitiuam; vndè cùm Fiscus fuit in mora diligentias faciẽdi, & illa vxor post actũ variationis ad secunda conuolauit vota, præsumitur cum eadem voluntate conuolasse,
23 vt æqualitas inter Fiscum, & Baronẽ seruetur; sufficit enim tempore viduitatis variasse, licèt posteà mutauerit qualitatem; qualitas enim, quæ tẽpore determinato requiritur, sufficit, vt eo tempore adsit, & licèt postea superueniat mutatio, non impedit, non vitiat actũ, nec nocet, l. sciendum, §. final. ff. qui satisdar. cogat, l. in delictis, & l. si dãnum, §. qui de noxal. Giurb. decis. 82. Addebam, quòd quando aliquis actus est con-
25 summatus, si superuenit inhabilitas, non est nocibilis, neque cõsiderabilis, Anchar. cons. 404. num. 10. Giurb. decis. 82. num. 15. negabat Fiscus hunc actum esse consummatum; nam, vt consummatus diceretur, oportebat,
26 vt deuentum fuisset ad decreti remissionis causæ prolationem; sed sic est, quòd decretum nõ est interpositũ; ergo actus non potest dici consummatus. Replicabam ego, actum triplici modo iu-
27 dicãdum esse. Primo, quando actus est inchoatus. Secundo, quando est consummatus. Tertio, quando est perfectus. Pro primò non est opus disputatione; quotiescumque enim inchoatur actus, dicitur inceptus. Quò ad secundum, est distinguendum, an censeatur actus cõsummatus per actum variationis factum, vel requiratur, vt perficiatur, & dico, quòd respectu ipsius vxoris olim viduæ variantis dicitur consummatus; ex se enim consummauit, & inchoatum perfecit; nam decla-

rauit, velle variare, declarationem in scriptis redigit manu publici Notarij, fecit mandatum, & constituit procuratorem ad variandum, & hic actus sic declaratus, & in scriptis redactus, fuit præsentatus in Reg. Audiētia, & ex sui parte non aliud requirebatur; vndè, nedum consummauit, sed ex se actum perfecit, &
28 quando actus est consummatus, cessat omnis alia causa; nàm illa regula, quòd cessante causa, cessat effectus, intelligitur de effectu, non con-
29 summato, Frannh. decis. 416. num. 8. & etiam si cessaret, non cessat respectu temporis præteriti, Bald. in l. licet Giurb. decis. 82. Fisci enim erat, diligentias facere, perquirere, & inuestigare, quæ ad Fiscum pertinebant, vt supra dixi; meritò Fisci mora non debet esse tertio nociua, & sic Baroni, qui, cùm dominus territorij sit, & pro suo interesse potest pro causæ remissione comparere, & varia-
30 tioni factæ per viduam inhærere, Capoblanc. tom. 2. cap. 51. num. 51.

Videns Fiscus ex calendario processus, se deuinctum, non vlterius prosequi voluit, sed causa post longam discussionem, fuit remissa Curiæ Frequenti, vt ex decreto.

Et aliàs, cùm fuisset die 15. Augusti 1631. occisus ictu scoppitti Franciscus Antonius Luciano in territorio Terræ Theoræ, in loco vbi dicitur lo Pontecello, fuit exposita quærela in hac Regia Audientia per Margaritam de Flore, eius vxorem Viduā, & electum hoc Tribunal in forum, & destinato Commissario in partibus, & ab eo recepto iuramento perhorrescentiæ in forma; fuerunt reperti in hoc homicidio culpabiles, Donatus Castellano, Franciscus Castellano, & alij Terræ Theorę; nec non Carolus, & Antonius Grasso Terræ Morræ, & citatis inquisitis, ad informandū, Curia Theoræ carcerauit illos de Castellano, superuenit variatio viduæ, & seruatis seruandis, fuerunt remissi; inde Curia Theoræ carcerauit Aloysium Melchionne, Euangelistam Fabiano, & alios Terræ Theoræ, & petijt cum fide carcerationis causæ remissionem, & ipsa vidua penès publicum Notarium constituta, declarauit variare causam à Regia Audientia ad Curiam Theorę, in qua commodius potest iura prosequi, & constituit suum procuratorem Notarium Fabritium Basso in Regia Audientia procuratorem

rem existentem, ad variandũ, & in procuratione protulit hęc verba. Pacto tamen adiecto, quò ad illos Morrę nomine Carlo, & Antonio Grasso, nullo modo, & nequaquam intelligatur reuariatio, nec quoque quò ad supradictos Vaxallos Excellentissimi Principis peti possit, nisi constitutis prius in carceribus Castri Iesualdi, & solutis prius dictis & expensis erogatis per ipsam constituentem, & ita peti, & aggi possit per dictum Procuratorem, & non aliter, nec alio modo, & seruatis dictis conditionibus promisi habere ratum. Quod mandatum fuit pręsentatum in R. A. cum comparitione facta per dictum Procuratorẽ, fuit per R. A. prouisum, quòd fiat diligentię, & destinato Commissario in partibus recepit depositionem ipsius Viduę die 24. Iunij 1632. fol. 145. quæ nominauit omnes, cõtra quos quęrelam exposuit per viam variationis, & signanter illos de Grasso, & prosequendo dixit. *E perche io sono Donna vedua, e di rispetto, e non posso andare in detta R. A. perciò intendo prosequire detta querela in questa Corte di Theore, e dimandare giustitia contro delli detti inquisiti Dottor Francesco Castellano, Luisi Melchionno, Gio. Cola Castellano, Euangelista Fabiano, Vincenzo Cappetta, & Carluccio Grasso, doue più comodamente, e senza mio dispendio posso dimandar giustitia, per questo cum iuramento vario detta querela dalla Regia Audienza alla Corte di questa Terra di Theore.*

E dettoli, si essa deposante hà fatto rimessione à beneficio de' detti Gio. Francesco Castellano, Luisi Melchionne, Gio. Cola Castellano Euangelista Fabiano, Vin-
31 *cenzo Cappetta, & Carluccio Grasso,* dixit. *Signore io non hò fatto altramente rimessione, nè anco sono per farla; mà sempre dimandar Giustitia contro delli detti inquisiti in questa Corte di Theore.*

Verùm, quia non apparebat tunc temporis fides carcerationis dictorum de Gras-
32 so, R. A. tantùm prędictos Aloysium Melchionno, Io. Nicolaum Castellano, Euangelistam Fabiano, Io. Franciscum Castellano, & Ioannẽ Vincentium Cappetta remisit, de quorum carceratione per fidem constabat, nulla prouisione facta, quò ad illos de Grasso; inde post aliquos menses fuerunt illi de Grasso capti per Curiã Theorę, etiã ex alio crimine per eos patrato, & transmissa mihi fide carcerationis, inhęrendo variationi per viduam, tunc temporis factę, petebam ipsos remitti

mitti ad Curiam Theoræ, verùm quia fuit compertum dictam Viduam medio tempore ad secunda conuolasse vota; dicebat Fiscus, esse ius quęsitum, ex illa antedicta ratione, & doctrinis supra allegatis. Ego eadem, quæ (vt supra dixi) replicabam, & addebā, quòd defectus huius viduæ ad præsens, ortus ex matrimonio, non retrotrahitur, nec tempus præteritū rescipit, sed inspiciendum est tempus viduitatis, in quo variauit, nedùm per Nuntium ad variandum, & voluntatem detegendam variationis vigore mandati, quod fuit præsentatum, & insuper cum iuramento penès commissarium variationem fecit, Ergo ex se compleuit, non enim aliud erat suum, nisi variare, quod tunc temporis perfecit, & attendendum est principiū, & non causæ finis, sufficit, viduā variasse, licèt postea nubat: natura tamen causæ non mutatur, Mut. tom. 4. capit. Sicil. cap. 133. num. 28. vidua enim dicitur permanere in primo coniugio, & potiri fori priuilegio, quod prius habebat, Intrigl. cons. 19. n. 39. & 48. Et licèt Capoblanc. citat. tom. 1. prag. 8. par. 1. num. 341. tangat punctum, per Carauit. relatum, si vidua, quæ forum variauit, lite pendente, maritetur, num possit iterum variare, & remittit se ad Giurb. decis. 52. & Viu. decis. 511. Ego volui videre decis. Viu. & non inueni, & in nullo librorum decisionū Viuij reperitur, & proinde in mea opinione per Doctrinas supra allegatas persisto, & concludo, sufficere, vt hæc vidua tempore viduitatis variasset, & omnes actus sibi
34 pertinentes perfecisset, quāuis ad actum decreti diffinitiui, & sic remissionis, non fuerit deuentum; nam qualitas, quæ adimplenda venit aliquo tempore; sufficit, vt infra
35 illud perficiatur, primus enim rei status, qui à principio fuit inspiciendus, est, nec sequēs, vel mutatus considerandus
36 venit, ex Giurb. decis. 82. num. 13. ad fin.

Et licèt Thesaur. decis. 177. num. 4. asserat, viduam retinere priuilegium viduitatis, etiam si nubat, & Gaspar filius ibi asserat, sic per Senatum Sabaudiæ fuisse decisum, quem sequitur Reg.
30 Tap. in const. Statuimus, nu. 15. tit. de offic. Magistr. Iusti. & nouis. Nouar. Elect. for. quæst. 7. num. 4. tamen idem Nouar. in quæst. 10. per tot. Sect. 2. concludit quòd qualitas superueniēs, nō

nocet,

nocet, & quòd sufficiat, actũ
39 fuisse gestum tempore, quo
requirebatur geri, hæc causa
fuit diù discussa, & ventilata,
& tandem remissa ad Curiam
Theoræ, vt ex decreto die 30. Iunij 1632. in processu fol. 156. nulla habita ratione, si vidua mutauerat statum, & ad secunda conuolasset vota, ex antedictis, vt sufficiat variasse tempore viduitatis; ꝙ nota, quia hic casus frequens est, & in dies euenire potest.

Et, si aliqua persona priuata, quæ nullo priuilegio est
41 suffulta, accusauerit; indè superueniat aliquod priuilegiũ, an hæc mutatio illi proficiat, ita, vt possit mutare forum? vide quæ supra dixi in causa Iuliani Cerone, & nouissimè Nouar. in tract. de election. for. sect. 2. quæst. 10. per tot.

Quando enim vidua de Officiali grauatam se senserit,
22 & ille Officialis erit in syndicatu, an syndicatores adire debeat, & sic Officiales corã syndicatoribus accusare, vel in Regijs Tribunalibus officialem conuenire; vel, si in Regio Tribunali illum conuenerit, possit ad syndicatores inde variare? vide amplũ discursum, quem facit Foller. in Constit. Regn. Statuimus, vt magnæ n. 118. & seq.

Caput Quintum.

ARGVMENTVM.

Tribunal Doganæ menæpecudum Apuliç, à quo fuit institutum.

Doganati, siue locati, à quo cognoscuntur.

Vxor, an sequatur forum viri in delicto.

SVMMARIVM.

Doganæ menæpecudum Apuleæ Tribunal à quo institutum, num. 1.

Doganerius habet iurisdictionem contra Doganatos, siue fidatos Dogana, num. 5. 6. 9. & 10.

Amplia etiam contra Neapolitanos, num. 3.

Etiam contra Cauallarios extraordinarios, num. 6.

Electio fori contra huiusmodi Locatos, an habeat locum, num. 7. & 8.

Locati gaudent, quando maiorem partem animalium eorum pascua sumunt, nu. 3. & 4.

Vxor sequitur forum viri, num. 11. & 12.

An procedat in delictis, nu. 13. 14. 16. & 15.

Priuilegium concessum marito, an extendatur ad vxorem, & quãdo, num. 17. & 18.

Potestas ad modum belli, an censeatur delegata,

delegata, ita vt priuilegia in contrarium sint sublata à nu. 19. ad 22.

Par in parem non habet imperium, num. 24.

Regia Dogana literas hortatoriales relaxat loco inhibitoriæ, num. 23.

Ioseph Bernaudo Doganerij laudat, num. 25.

D. Francisci Montoya Auditoris dictæ Doganæ laudes, nu. 26.

Vnt, & alij, qui licèt eorum Iudici ordinario subiaceant, possunt declinare forum, vt sunt fidati Regiæ Doganæ menæpecudum Apuliæ, cuius Tribunal in Terra Foggiæ residet, cuius initium, & institutionem, non insudabo enarrare, cùm habes per Frecc. de feud. lib. 2. auct. 46. num. 15. & 16. & per Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. tit. de regalib. imposit. §. 8. num. 46. & seq. & per Tasson. de antefat. vers. 3. obseru. 3. num. 322. sed tantum de priuilegio ipsorũ Fidatorum, qui vulgò Doganati dicuntur in Regno, qui ex priuilegio concesso à Serenissimis retrò Regibus Regni, non possunt cognosci, nisi à Doganerio, & Tribunali Regiæ Doganæ, & hoc Priuilegium est contra Ius commune, de iure enim commu-
2 ni quisquis cognoscitur à suo Iudice, nec alibi vocari, nec trahi extra domicilium potest; sed in Doganatis, secus est; nàm ex priuilegio possũt proprium forum, propriumque Iudicem de iure competentem declinare, & ad Tribunal Regiæ Doganæ se remitti petere, hoc priuilegio declinandi forum potiuntur, quandò eorum animalia, pascua Regiæ Curiæ, ibi existen-
3 tia, sumũt, & quotannis quid soluunt, & est aduertendum, quòd oportet, vt habeat maiorem partem animalium, ibi pascua sumentium; sin autem minorem partem haberent, non gaudet, & decisum fuisse
4 per Regiam Cameram, testatur Amendol. ad Franch. decis. 176. quē sequitur Thor. tom. 1. compend. decis. verbo Dogana, fol. mihi 134. col. 2. quem sequitur insignis, & liberalis ingenij Ioannes Baptista Hodierna in addit. ad decis. Surd. 313. num. 5. vbi dat exemplum in mercatore, quòd debeat habere maiorẽ partem suarum facultatum in mercaturis, vt talis dicatur, ex eo, quia si minorem partem haberent, non gaudent, & præsumitur adscriptio facta in fraudem, idem de Pont. in eodem

eodem tractatu, tit. de Portu, num. 14. quem sequitur Capoblanc. tom. 1. prag 8. par. 2. num. 168.

Et, vt isti Fidati, seù Doganati pro quocumque delicto, non possint ab alio cognosci, nisi à Doganerio, qui ex
5 speciali priuilegio habet Iurisdictionem super omnes locatos, & alios subditos ipsius Doganę, quod extenditur etiã
6 cõtra Neapolitanos, & etiam ad Caualllarios extraordinarios, vt scriptum reliquit idẽ Reg. de Pont. eod. tract. cit. tit. de regalib. imposit. §. 8. num. 46. & sequen. adeò, quod contra istos Locatos, seù Doganatos non habet locum
7 electio fori, in tantùm, quòd etiam si Virgo, Vidua, Pupillus, & aliæ personę priuilegiatæ, quibus electio fori competit, voluerint forum declinare, & priuilegio eorum vti, non possunt contra huiusmodi Doganatos, vt perbellè, & morè suo scribit Nouar. de
8 elect. for. sect. 2. quæst. 16. & capta informatione per hanc Regiam Audientiam Principatus Vltra contra Victoriam Vngaro vxorem Petri Ciaburro Baronis Ginestræ Scauonum, de victu præstito bannitis, ne occiderentur eius animalia in Campanea, & citata ad informãdum, Ego, qui partes illius tuebar, dicebam, causam hanc esse remittendam ad Regiam Doganam Menępecudum Apuliæ, ea ratione, quia Petrus Ciaburro Baro, eius vir, erat locatus Regiæ Doganæ, & omnia animalia, ibi affidata detinet, magnã pecuniæ quãtitatem quolibet anno pro pascuo Regię Curię soluit, &
9 si vir tanquam locatus, non ab alio cognoscitur, nisi ab ipsa Regia Dogana, per con-
10 sequens eius vxor, quæ viri forum sequitur, ab ipsa Regia Dogana puniri, & eius causa cognosci debet.

Replicabat Fiscus, regulã per me adductam, vt vxor sequatur forum viri, procedere
11 in dignitatibus, nobilitate, & honoribus, vt declarat tex. in l. mulieres, Cod. de dignitat. lib. 12. cuius verba hæc sunt: Mulieres, honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum eorum persona statuimus, & domicilia mutamus. Sed in casu nostro sumus
12 in delictis, cuius pęnam quis pati debet, cùm pęna suos habet auctores, & is puniri debet in eo, & pro quo deliquit; ergò causa in hac Regia Audientia tractari debet (petita remissione non obstante.)

Opponebam ego, hoc idẽ esse dispositum, quod Fiscus

Xxx addu-

adducebat, & per eadem verba per Iureconsult. in l. mulieres, Cod. de incol. lib. 10. tamen, ꝙ procedat in actione
13 criminali, & sic, quòd vxor conuenienda veniat in foro, in quo vir cõuenitur, sic probabam: vir, & vxor vna caro
14 dicuntur, & vxor reputatur pars corporis viri, & priuilegium concessum marito, ad vxorem extenditur, etiam ꝙ de vxore non sit facta mentio in priuilegio, &c., si vir habeat priuilegium declinandi forum, eo potitur ipsa vxor,
15 ratione indiuiduæ coniunctionis, & vnitatis, vt scribit Nouar. de elect. fori, sect. 1. quæst. 87. Priuilegia enim concessa vni, extenduntur ad alium sibi coniunctum, indi-
16 uiduum, & connexum, vt per multa exempla declarat Menoch. de arbitrar. Iudic. cas. 562. & quòd specialiter in causis criminalibus conueniantur vxores, vbi cõueniuntur viri, in terminis probat Nouar. cit. loc. num. 10. prout in simili, si maritus vocatur dominus, etiam vxor domina vocari debet.

Addebam, quòd hoc priuilegium maritus habebat, ex eo, quia Locatus Doganæ erat vnde priuilegio, marito con-
17 cesso propter artem, vel propter personam, gaudet etiam mulier, vt ex multis concludit Franch. decis. 363. & Ric. ibid. ex Gratian. ibi relato, refert, priuilegiũ concessum
18 viro, comprehendere mulierem, ob virtutem matrimonij, vnde inferebam, quòd si vir debebat in casu delicti puniri per Regiam Doganam, tamquam illius fidatus, per consequens causa eius vxoris ad illam remitti debebat.

Replicabat Fiscus, quòd, & si vera sunt per me adducta; tamen cùm delictum sit
19 victus præstiti bannitis, in quo ad modum belli procedi debet, quo casu, causa dicitur delegata, & in causis delegatis, cessat declinatoria fori;
20 vnde inferebat, ex hac fortiori, & recondita ratione, non esse locum petitæ remissioni.

Replicabam ego, quòd, licèt potestas ad modum belli censeatur delegata; tamen non præiudicatur priuilegijs
21 Baronum, vt plenius dixi in præced. tractat. tit. de potest. ad mod. bell. cap. 3. nec potestas, quamuis exorbitans, & extraordinaria tributa, tollit priuilegia, alteri quæsita, nisi
22 expresè in ea dispenſetur, prout in proprijs terminis, circa delegationem plenè probaui hoc eod. tract. tit. de delegat. nu. 1.

Videbatur votantibus hoc respon-

responsum concessum, licèt Fiscus nunquam cessabat impugnare; inde superuenerũt literæ hortatoriales ab ipsa Regia Dogana. sic se habet
23 inter ista Tribunalia, certiorandi modus, nam paria
24 sunt, & par in parem, non habet imperium; in quibus erat insertus ordo Excellentissimi Proregis Regni, tribuentis facultatem ipsi Doganerio, & Regiæ Doganæ cognoscendi etiam de delictis campaneæ, & sic sopita est quæstio, resolutus articulus, & os Fisci clausum, & causa fuit remissa Regiæ Doganæ, & placet ad futuram memoriam tenorem inserere tam ordinis, & literarum hortatorialium, quàm decretum remissionis per hanc R. A. prolatum virtute præinserendarum literarum hortatorialium ab eadem Regia Dogana expeditarum in qua præest Doganerius à Sua Maiestate creatus D. Ioseph Bernaudo Miles Neapolitanus virtute, & probitate ornatus, qui munus exercet eius vita durante, cum omni applauso, & satisfactione; & dum hæc scribo, fuit in eadem Dogana destinatus Auditor per Dominum Proregem D. Franciscus Montoya, nedùm legali scientia fulcitus, verùm, & omni alia decoratus, qui sui genitoris virtutes, Regentis Montoya, suis præclaris meritis quotidiè exornat, & sunt videlicet. Philippus Dei Gratia Rex. Ioseph de Bernaudo Miles Neapolitanus Regius Consiliarius, Doganerius Regię Doganæ menæ pecudum Apuliæ, & Doganellę Aprutij. Illustris, & Magnifici viri Regij Consiliarij Fideles, & nobis amici charissimi. *In questa Regia Dogana è stato presentato memoriale del tenor sequente, videlicet. Vittoria Vngaro Moglie del Barone* Pietro *Ciauarro ordinario Locato della Regia Dogana dice à V. S. come è stata citata ad informandum dalla Regia Audienza de Montefuscolo, pretextu habbia mandato da mangiare alli Banniti, e perche ne è innocente, e la cognitione di tutte le cause, così ciuili, come criminali di essa supplicante, come moglie del detto* Pietro *Locato spettano à questa Regia Dogana, però supplica V. S. ordinare se spedisca ortatoria à detta Regia Audienza, che più non la molesti per tale causa, e mandi l'atti in detta Regia Dogana, offerendo, si presenta fra tanto, si conosca detta sua innocenza, di constituirse carcerata doue ordinarà, con dare plegiaria di tenere la carcere se l'assegnarà. Et essendose delle cose esposte nel preinserto memoriale stato trat-*

tato avanti di noi in banca di questa Regia Dogana, e riconosciuto lo libro delle pecore, & bestiame grosso di essa Dogana, dallo quale appare detto Pietro Ciavuro essere Locato ordinario di pecore, e bestiame grosso, sincome con questa ne li facciamo fede, che però la detta Vittoria moglie del detto Pietro gode i istessi privilegij, che gode il detto suo marito, & altri Locati, & fidati, & anco per tenere questo Tribunale ordine di S. E. che possa riconoscere etiam di delitti di campagna quale è, videlicet. Don Manuel de Fonseca, y Zuniga Conde de Monterey, y Conde de Fuentes, Señor de los Estados, y Casas de Viedma, y Villoa, y Segnor de la casa de Rivera, y del Solar de Araujo, y treze de la Orden de Santiago, Comendador de los battimientos de Castilla, Gentilhombre de la Camera de Su Magestad, de Su Conse o de Estado, Presidente del d Italia, Virrey, Lugarteniente, y Capitan General en el Reyno de Napoles, y Embaxador Etraordinario en Roma. Haviendosenos representado de parte de Don Jusepe de Bernaudo Duanero de la Regia Duana de Foza, que per los privilegios concedidos à quel Tribunal da los Serenissimos Reyes d'este Reyno el Emperador Carlos Quinto, y los Señores Vireyes nuestros predecessores esta en possession de conoçer de todas las causas civiles, criminales, y mistas de sus Locados, y Subditos del dicho Tribunal, y en particolar de los delictos de Campaña, y que a ora per alguna Audiencias del Reyno el Commissario general de Campaña, y otros ministros de Iusticia se la empide el conocimiento dellas contro la forma de los dichos Privilegios, y lo que asta a que se ha oservado de que se sigue la diminucion de los Locados, y consiguientemente basa a las Rentes Reales de la Duana, y combiniendo tanto al Servicio de Su Magestad, que en este no se hagà novedad, y que al dicho Tribunal, y sus subditos se les guarden sus immunidades, y fueros, sin que se les innuove por ningun caso, haviendo mandado reconoçer los dichos privilegios, y ordenes, y visto, que per ellos esta la dicha Duana en posessión de conoçer de todas las causas civiles, criminales, y mistas, y en particolar de los delictos de Campaña de sus Locados, y Subditos hemos tenido por bien de ordenar, como en virtud de la presente ordenamos, y mandamos a todos los Tribunales de Iusticia, y Guerra mayores, y minores de esta Ciudad, y Reyno, y respetivamente al Tribunal de la Gran Corte de la Vicaria Audiencias de las Provincia de Capitanata, y Condado de Molise, Prencipado Citra, y Basilicata, Tierra de Bari, y Commissario general de Campaña,

que

que obseruen, y hagan obseruar al Tribunal de la Regia Duana de Foza los priuilegios, que tiene en su fabor, para conoçer de todas las causas ciuiles, criminales, y mistas, de delictos de Campaña de los Locados, y Subditos della, sin que se entrometan en el conocimiento dellas, sino que las remitan al Tribunal en costandoles ser Subditos, y sujettos a su Iurisdicion, sinque se le haga lo contrario, per quanto teneis cara la gracia de Su Magestad, que assi conuieno a su Real seruicio, y es nuestra voluntad. Data en Napoles a 11. Agosto 1633. El Conde de Monterey, Gaspar de Rosales. locus sigilli. Registrada, &c. Orden paraque al Tribunal de la Duana de Foza se le obseruen sus priuilegios, y otro ninguno no se entrometa en las causas ciuiles, y criminales, mistas, y de Campaña de los Locados, y subditos della, &c. Che però stante la spontanea comparitione, & pleggiaria da darse in potere del Magnifico Iacouo Passaro Officiale di Doana in la Citta de Ariano de onze cento di obedire l'ordini, & mandati di essa Doana, e per la causa sudetta presentarsi ad ogn'ordine di essa, à fede del quale se debia stare, al quale Officiale commettemo pigli detta pleggiaria, e la mandi in Dogana ad finem prouidendi, che però li damo vices, & voces nostras. Hauemo fatta la presente con la quale essortamo quessa Regia Audienza, voglia remettere detta causa à questo Tribunale, vna con l'informatione gratis, piu non se intrometta, ne proceda, acciò hauuta detta informatione se possa procedere conforme sarà de giustitia, così voglia essequire, e fare essequire, se desia fare cosa grata al seruitio de Sua Maestà, offerendosi questo Tribunale con la solita corrispondenza prontissimo in cose simili, ò maggiori per seruitio di quessa Regia Audienza. Datum Foggiæ die vltimo Octobris 1633. Ioannis Aloysius Curcionus. Ferdinandus Freda. Io. Franciscus Salsanus. Secretarius. Io. Baptista Ferri. Locus sigilli. Registrata fol. 177. Hortatoria alla Regia Audientia de Principato Vltra per la remissione della detta causa ad instanza de Vittoria Vngaro moglie de Pietro Ciaurro Locato di Dogana. Die vigesima tertia mensis Nouẽbris 1633. Montisfuscoli retroscriptæ prouisiones fuerũt præsentatæ in Regia Audientia Principatus Vltra, & lectę in Banca, fuit dictum, quòd intimentur Fisco ad finem prouidendi, & ita, &c. Ceruantes. Franciscus Antonius Vicus Secretarius. Hæc causa fuit diu ventilata, & Fiscus instantissimè instabat, hortatoriales prouisiones non obseruari debere, sed in Regia Audientia procedi; vnde coactus

ctus fuit aliud memoriale porrigere, & obtinui, cuius tenor est, videlicet. *Illustrissimo Signore. Vittoria Ungaro supplicando, di nuouo fà intendere à V. S. Illustrissima, come essendo andata in Santa Maria di Loreto per sua diuotione al ritorno hà inteso dal Dottor Eliseo* Dan*za suo Auocato sia stata essa supplicante citata ad informandum da questa Regia Audienza, e come che è moglie de* Pietro *Ciauurro, che è notorio fidato di* Dogana (Et vxor sequitur forum viri) *haue hauuto ricorso nella Regia* Dogana, *dalla quale haue accapato prouisioni hortatoriali, dirette à questa Regia Audienza, perche vadano li atti in* Dogana, *le quali furono presentate in questa* Regia *Audiēza, & fù detto; se intimasse al Fisco, adesso hoggi tre del Mese di Settembre 1633. le representa perche poi non possa dirsi, che sia contumace, mentre ancor dura il termine dell'absentia prorogata, supplica* V. S. *Illustrissima sia seruita ordinare si osseruino dette prouisioni, e con effetto non procederse più auanti, mà mandarse l'atti in* Dogana, *suo Giodice competente, tanto più, che da S. E. è stata data authorità alla Regia Dogana, che conosca nō solo li fidati e suoi dependenti, come prima, mà etiā delle cause di Campagna, vt Deus.* Pro obseruātia ordinis S. E. acta contra prędictā Victoriam Vngaro remittantur ad Reg. Doganā menęperudū Apuleę, quę in causa ipsa procedat, & iustitiam faciat, solutis prius dictis vacatis per magnificum Auditorem Mutiū de Russo. Prouisum in Banca Montisfuscoli die 3. Decembris 1633. Ceruantes. Franciscus Antonius Vicus Secretarius.

Et pro obseruantia priuilegiorum Regiæ Doganæ adsunt literæ sequentis tenoris. Atergo. *Al Magnifico Señor D. Pedro Bazan Gouernador, y Capitan a* Guerra *ne la Prouincia de Principato Vltra.* Montefusco*lo.* Intus verò. *Muy Magnifico. Señor. Teniendo consideracion a que se deuen obseruar los priuilegios, que la* Regia Duana *de Fozza tiene, en virtud d'esta os encargo, y mando, que vos, ni este Tribunal uo os intrometais con los Officiales, Escriuanos, Fidatos, y Locatos della, executando, y complendo los dichos priuilegios iusta su serie, y tenor, que assi conuiene, y es mi voluntad. N. S. G. Napoles 11. Settiembre 1632. A lo que Sig. mandaredes El Conde de Monterey A* D. *Pedro Bazan.*

Die 10. mensis Ianuarij 1633. lectæ in banca fuit dictū, quòd obseruentur, & registrentur.

Caput

Caput Sextum.

ARGVMENTVM.

Vidua an habeat electionem fori pro causis ciuilibus.
An pro furto, in bonis suis commisso.
Persona priuilegiata, an habeat hanc electionem fori pro furto; in bonis suis commisso.
Furtum, an dicatur iniuria personalis.

SVMMARIVM.

Vidua, virgo, vel alia persona priuilegiata, an habeat electionem fori pro furto in eius bonis commisso, à num. 1. ad num. 12.
Quid in causis ciuilibus, ibid.
Clericus, dicitur membrum Ecclesiæ, num. 10.
An habeat electionem fori pro bonis suis, num. 11.
Furtum, an dicatur iniuria personalis, num 13. & seq.
Furtum si est factum inter eos, inter quos erat pax, an dicatur pax rupta, ibid.
Pax an dicatur rupta per raptum filiæ paciscentis, num. 18. & seq.
An dicatur rupta per offensionem, factã vxoris, vel filijs, à n. 21. ad 23.
Electio fori, an competat quando non est percussa persona, nu. 20.

Ed pulcra se offert quæstio, vtrum virgo, Vidua, vel alia persona priuilegiata habeat electionem fori pro furto, in bonis com-
1 misso? semper vidi obseruatum, dari declinatoriam fori pro quacumque causa, tã ciuili, & criminali, quàm etiam pro furtis, ex generali consuetudine, & obseruantia.

Ego, verò de iuris censura, audeo substinere, pro furto in bonis commisso declinatoriã
2 non competere, tribus rationibus.

Prima, in l. vnica Cod quãdo Imperat. non colligitur aliquod priuilegium, per Imperatorem cõcessum pro cau
3 sis ciuilibus, nec verba illius legis posse extendi ad causas ciuiles, hæc enim sunt; Si contra pupillos, vel viduas, vel diuturno morbo fatigatos, & debiles impetratum fuerit lenitatis nostrę iudicium, memorati à nullo nostrorum Iudicium compellantur, comitatui nostro sui copiam facere, quinimò intra Prouinciã, in qua litigator, & testes, vel instrumenta sunt, experiantur virgandi fortunam, atque omnis cautela seruetur, ne terminos Prouinciarum suarum cogantur

gantur excedere. Quòd si pupilli, vel viduæ alijquè fortunæ iniuria miserabiles Iudicium nostræ serenitatis orauerint, præsertim cũ alicuius potentiam perhorrescunt, cogantur eorum aduersarij examini nostro sui copiam facere;

Ex quorum verborum sensu, atque lectura esse distinguendum, arbitror, quòd aut Vidua, Virgo, vel alia persona conuenitur pro causis ciuilibus extra suum domicilium, & tunc in illis verbis [Ne terminos Prouinciarum suarum cogatur excedere.] Potest dici, quòd extra non trahitur, &
5 ad corroborationẽ facit glos. in verbo excedere, vbi dubitatur, si ipsa consentit, vtrum possit extrahi.

Aut verò vult conuenire aduersarium suum pro causis
4 ciuilibus coram Iudice non suo, & tunc dico, quòd non potest, quia est priuilegium
6 in corpore Iuris clausum, vt quis extra domicilium non conueniatur. Auth. qua in Prouincia Cod. vbi de crimin. agi opor. in illis verbis [Si ergo ambo actor, & reus sint in Prouincia, illic omni priuilegio cessante, res expediatur.] Et in Regno adest
7 pragmatica secunda, vbi de delicto; cùm etiam, quia Imperator in dicta l. vnic. videtur, declinatoriam tantùm concedere pro causis criminalibus, in illis verbis [Cùm alicuius potentiam perhorrescunt, cogatur eorum aduersarij examini nostro sui copiã facere.]

Vlterius in Const. Regn. Statuimus, vt magnæ, quæ
8 facultas declinandi forum tribuitur, non videtur loqui de causis ciuilibus, sed potius de criminalibus, in illis verbis: Nec non miserabilium per-
9 sonarum, quarum est priuilegium forum eligere, corporali præstito Sacramento, quòd aduersariorum suorum fortè potentiam perhorrescunt.

Secunda, Clericus, & persona Ecclesiastica, membrũ
10 Ecclesiæ iudicatur; vndè de eo dicitur: Noli tangere pupillam oculi mei, vulgatis Iuribus; tamen Clericus pro rebus suis non habet electionẽ fori, ex Rit. 229. & ibi Carauit. n. 1. & 2. & ego plenius dixi in tract. de Pugn. Doct. titul. de Cleric. cap. 4. n. 28. post quę scripta, addo Viu. decis. 27. num. 7. Nouar. quæst. forens. tom. 1. quæst. 7. Reg. Tap. in const. Statuimus nu. 22. & seq. Et si Clericus, qui membrum Ecclesię dicitur, non habet electionem fori, pro bonis suis; ergo nec vidua

dua, neque virgo, siuè alia persona priuilegiata pro bo-
11 nis proprijs declinatoria fori potiri debet; sequitur Vrsill. ad Affl. decis. 257. num. 1. ne sit deterioris conditionis Clericus, quàm vidua.

Tertia, quia delictum furti non dicitur iniuria personalis, neque offensa ad personã, sed offensa simplicitèr, & ve-
13 nit in contractu pacis, Bellug. in specul. Princip. rubr. 27. §. milites num. 44. fol. mihi 147. à tergo col. 2. adeò, quòd si furtum fuerit factum vni, ab altero, inter quos erat
14 pax; exemplum, Titius, pro rixa, habita cum Sempronio fecit pacem, cum promissione de non offendendo, neque iniuriando sub pœna; inde Titius committit furtum
15 in bonis Sempronij, & quęritur, an per furtum commissum, censeatur pax rupta, & Sempronius in persona offensus? Bart. in l. licitatio, ff. de
16 publican. & in l. lucrum, ff. de furt. pro affirmatiua, & sic pro pace rupta, testatur Alex. verò cons. 113. vol. 2. contrarium affirmat, nempè, non rumpi per furtum, neque per raptum filię illius, cum quo est facta tregua, ex l. si liber-
17 tus artem, ff. de oper. libert. & l. 1. §. cùm patronus, ff. de offic. præfect. Vrb. & ego dictis per Alexandr. inhæreo, & sic, per furtum non rumpi pacem; affirmo, ea ratione, quam supra dixi, quòd furtum
18 non dicitur iniuria personalis; ad hoc enim, vt quis censeatur offensus, requiritur, vt offensio sit in persona, & sic, ipsa propria persona, ipsaq; propria caro percussa, & lęsa, & ita, vt, ex dolore, quem ex
19 percussione sentit, dicatur percussio personæ, vt ex multis asserit Farinacc. quæst. 102. num. 162. & seq. & 174. & seq. in tantùm, quòd, dum furtum est commissum in bonis,
20 & non est propria persona percussa, declinatoria fori locum non habet.

Et, pacem non rumpi per furtum, amplia procedere nõ censeri ruptam, etiam per offensionem factam vxori, vel filijs paciscentis, tenet Farinacc. quæst. 107. num. 338. & seq. & aduersus Farinacc. opinionem dicerem ego, esse distinguendum; quòd, aut instrumentum pacis, & cautio
22 de non offendendo cantat simplicitèr, & tunc, veram esse opinionem Farinacc. & per offensionem factam vxori, vel filijs paciscentis, ex quo dicitur fictè offendere, meritò, pacem non rumpi affirmo; aut verò cautio, & instrumentum
23 vltrò loquuntur, nempè, non

offendere, nec offendi facere personam, nec in bonis, nec alios de familia; & secus.

Cętera de cautione, de non offendendo, & de pace rupta vide Farinacc. citat. loc.

Vnde, concludo, viduam, siuè aliam personam priuilegiatam forum non posse declinare pro furto, in eorum bonis commisso, vel pro bonis suis alium extra domicilium trahere.

Tu tamen cogita, quia obseruantia in contrarium sic se habet, vt etiam pro causis ciuilibus declinatoria fori concedatur.

Caput Septimum.

ARGVMENTVM.

Pauper an habeat electionẽ fori.
Pauper quis dicatur.

SVMMARIVM.

Pauper potest dicere de nullitate sine deposito, num. 1. 2. 3. & n. 51.

Paupertas est iusta causa restitutionis, num. 4. & 52.

Paupertas idem est, & iudicatur, ac si potentia aduersarij, n. 5. & 53.

Pauperes non sunt opprimendi, num. 6. 7. & 54.

Pauperes dicuntur pascua potentum, & diuitum, num. 8.

Paupertas an excuset à solutione canonis, num. 9.

Paupertas an excusat a prosequutione appellationis, ibid.

An excuset à collectis, & alijs muneribus Uniuersitatis, num. 10.

Paupertas, est omnium malorum radix, num. 12.

An sit causa sufficiens ad remouendum tutorem, num. 13.

Pauper an cogatur vendere domum destructam, num. 14.

An dicatur idoneus testis num. 15.

D. Antonius Nauarrette Auditor Tranensis laudatur, num. 16.

Pauperes, qui dicantur, à n. 18. ad 76.

Paupertas an debeat probari, vel sufficiat in libello, narrari num. 27. 28. 29. 33. 35. 36. & 37.

An præsumatur naturalis, vel sitca cidentalis, num. 29. & 30.

An sit qualitas extrinseca, num. 30.

Qualitas diuitiarum, an repugnet natura, num. 31. 32. & 33.

Pauperem quem esse in dubio, an Iudex declarare debeat, num. 34. & 35.

Paupertas, quomodo probatur, à num. 41. ad 50.

In probatione paupertatis, an requiratur citatio partis, n. 48. 49. & 50.

Biennium est, Lęlius Cozza Terræ Lapigij exposuit quærelā cōtra Stephanū Forte eius Cogna-

gnatum de homicidio commisso in personam Violç Forte eius vxoris sororis dicti Stephani in hac Regia Audiētia Principatus Vltra, quam in forum elegit, asserendo se pauperem, & miserabilem; hæc electio fuit simpliciter admissa absque probatione paupertatis, & per Curiam Lapigij fuit de mense Octobris 1634. dictus Stephanus carceratus, & petita remissione ad Curiam Terræ Lapigij, per eius Baronem, D. Scipionem de Nobilissima Familia de Filingiero me pro eo causas agente, fuit hæsitatum, si remittenda erat, stante electione fori, facta per pauperē, & licèt hunc articulum plenius disseruissem, in præced. tract. tit. de Contumac. cap. 4. vbi conclusiuè probaui, pauperem declinatoria fori non potiri, nisi paupertatem probauerit, audito Barone; tamen, cum aliqui subtilitati vacantes contrariam sustinebant opinionem, népè, vt sufficiat sola assertio paupertatis, solaque narratio miserabilitatis, absque eius probatione, vt admittatur pauperi ad fori electionem; vnde post ibi dicta, plenius ruminato negotio, ad faturitatem meam Doctrinam oppugnantium, materiam istam vtilem, frequentem, & in dies occurrentem, licèt contra pauperrimas in genioli mei vires, pertractabo.

Pro parte affirmatiua, nempè, quòd pauper declinatoria fori gaudet infrascripta assignanter fundamenta.

Primum, pauper potest op-
1 ponere nullitates absque deposito, ex priuilegio miserationis, Reg. Tap. tom. 5. Iur. Regn. Rit. 200. num. 1. & specificè fuit ordinatum per Regium Collaterale Consilium præcedente particulari ordine, huic Regiæ Audientiæ directo, quem ego adduxi in præced. tract. de Official. in gener. cap. 11. & adducit
2 etiam Nouar. de grauam. Vasall. grauam. 374. num. 3. & iterum de elect. for. quæst. 33. num. 2. qui hodie reperitur insertus in volumine pragmaticarum in pragm. 3. de quæstion. & adeò miserabilitas est priuilegiata, quòd si pauper Iudicem recusat, vel suspectū habet, non tenetur facere depositum, prout cęteri recusantes, seruata forma Regię pragmaticæ, Gizzarell. decis. 84. num. 2. & 6. & ibid. de An-
3 gel. & Nouar. cit. loc. ergò si depositum in huiusmodi causis facere non tenetur, ratione miserabilitatis forum declinare potest.

 Secun-

Secundum, paupertas est iusta causa restitutionis in integrum, sicuti etiam morbus,
4 Gamb. decis. 291. num. 3. Sforsadod. de restit. in integr. par. 1. quæst. 3. num. 15. ita paupertas debet esse iusta causa, vt declinatoriam fori habeat.

Tertium, paupertas idem est, & iudicatur, sicut potentia aduersarij, Sforsadod. eod.
5 tract. par. 1. quæst. 20. nu. 60. & 61. sed sic est, quòd declinatoria fori competit ex potentia aduersarij, videtur adæquatio, & adæquatorum eadẽ debet esse disciplina; pauperes enim non debent opprimi, cùm ex Sacra pagina habetur (vt in Prouerb. cap. 22.)
6 non facies violentiam pauperi, quia pauper est, nec conteras egenum in porta, quia videbit dominus causam eius, & configet eos, qui confixerũt animam eius, & Bouadill. lib. 2. politic. cap. 63. num. 2. exclamat, ne Iudices permittãt pauperum oppressionem,
7 & adeò est verum, quòd, si pauper litigauerit cũ diuite, & potente, ne opprimatur, tenetur Iudex illos ad concordiam reducere, Ferret. de remilit. titul. de ferijs, num. 24. fol. mihi 394.

Paupertas enim dicũtur pasci
8 cua diuitum, & potentũ, Affl. in const. Si damna, num. 14. immò si pauper cum diuite litigauerit, vel cum potente, tenetur diues, & potens subministrare expensas pauperi, Campagn. ad Clement. in glos. verbo Priuilegia nu. 76. fol. 15. & est adeò verum, quòd si pauper carceratur pro debito, & non est soluendo, alitur à creditore, Galter. pract. Instrum. titul. atque in hijs discutiantur, num. 30. vbi ponit formam, quomodo hoc decretum concipiatur, quem vide.

Quartum, paupertas excusat, nedùm à solutione canonis, ita, vt non soluẽs, nõ incidit in commissum, Ferret. in eod. tract. titul. de obedient. & pac. seruand. num. 59. verũ etiam à prosequutione appellationis, Ferret. ibib. Nouar. de Priuil. miserabil. personar. priuileg. 94. num. 6. & Gizzarell. decis. 84. ad finem.

Quintum, pauper, nedum, excusatur à collectis, sed ab alijs muneribus Vniuersitatis,
10 Auendan. de exequut. mandat. cap. 14. num. 33. Capoblanc. de auct. Baron. tom. 1. prag. 10. num. 124. Mauson. de caus. execut. ampliat. 29. num. 111. ex vulgata ratione, quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, vulgatis iuribus.

Pro

Pro parte negatiua, & sic, quòd electio fori non com-
11 petat pauperi, adducuntur infrascripta fundamenta.

Primum, quia paupertas est omnium malorum radix, vulgatis iuribus; prętestatio
12 enim paupertatis est debilis, & inhabilis, Nouar. forens. quæst. tom. 1. quæst. 94. n. 2.

Secundum, paupertas non est causa sufficiens ad remouendum tutorem, de Marin.
13 resol. quotid. cap. 95. num. 15. ergo nec est causa sufficiens declinandi forum.

Tertium, pauper habens domum destructam, cogitur vendere vicino, volenti ædi-
14 ficare, ne Ciuitas deformata remaneat, Ricc. decis. 138. vers. 4. par. 1. Nouar. tom. 1. quæst. forens. 34. num. 5. & ego dixi in tit. de Contumac. cap. 4. num. 9. ergo si in hoc non priuilegiatur, neque declinatoria gaudet.

Quartum, pauper non dicitur idoneus testis propter paupertatem, Honded. cons. 77. num. 8. ergo si paupertas
15 non est causa sufficiens, vt habilis testis dicatur, cùm Poeta dicat.

Non è virtù, che pouertà non guasti.

Nec declinatoria potiri debet.

Vnde in tanta DD. contrarietate scribentium; varijs argumentis torquentur inge-
16 nia, vt vtar verbis peritissimi, & acuti ingenij D. Antonij Nauarretę Auditoris in Audientia Tranensi, mox Iudicis in Criminalibus M. C. V. in pulcro tractatu de Action. quæst. 20. in princ. oritur inter DD. pugna, votantes prælium, & Aduocatos bellum.

At ego pro illis reconciliãdis, omissa disputatione, quæ differentia sit inter pauperem & inopem, de quo per Mel.
17 ad Gizzarell. decis. 84. ad fin. & Imbrian. de repuls. cons. 6. nũ 87. fol. mihi 126. Est primò videndum, quis dicatur pauper, quo cognito, deuenit ad articuli finẽ, iuxta Medicorum sententiã, cognito modo, facilis est curatio, & Legistarum regulam, cognito vno de contrarijs, cognoscuntur & reliqua.

Bursatt. cons. 241. num. 12. tom. 3. dicit, quòd pauper dicitur ille, qui non ha-
18 bet modum satisfaciendi, & detineri potest.

Imbrian. in tract. de repuls. requisit. 1. num. 41. par. 2.
19 fol. 6. dicit, quòd pauper est ille, qui modicum patrimonium, idest minus quinquaginta aureorum in bonis habet.

Farinac. quæst. 107. par. 1. artic. 4. num. 38. dicit, quòd pauper

pauper est ille, qui non inue-
20 nit fideiusorem, quem sequitur Reg. Tap. to. 5. Iur. Regn. Rit. 200. num. 1.

Muta tom. 4. cap. Sicil. cap. 176. lit. G. in annotat. dicit, quòd pauper est ille,
21 qui ex æleemosynis victũ, sibi parat, concordat Surd. in tract. de aliment. tit. 1. quęst. 23. num. 12. & quæst. 33. n. 30. & quæst. 103. num. 3. & quæst. 108. num. 8. & Auendan. de exequend. mandat. cap. 14. num. 32. in illis verbis: *Pobre es ello, que no puede guarescer, si no por obras de sus manos.*

Alij dicunt, totum hoc de relinqui arbitrio Iudicis, si dicatur pauper, vel ne, & sunt
22 Honded. cons. 93. n. 3. & 30. tom. 1. Carocc. ad cons. Dec. 120. num. 9. & cons. 105. n. 152. Farinac. quæst. 107. par. 1. artic. 4. num. 38. Surd. de
23 aliment. tit. 7 quæst. 1. nu. 10. & tit. 9. quæst. 37. num. 1. Clar. quæst. 24. num. 52. & de Regnicolis Reg. Tap. cit. Rit. 200. num. 1. Nouar. de priuil. miser. personar. priuil. 73. num. 20. & iterum Collect. 134. num. 1. Campagn. ad Clement. in glos. in verb. priuilegio, num. 73. qui dicit, esse arbitrium Iudicis, considerata qualitate personæ, & alijs circumstan-
24 tijs, Capoblanc. de auctorit. Baron. tom. 2. cap. 66. num. 9. & iterum. Nouar. de elect. for. quæst. 34. in noua impress.

Ego autem hoc arbitrium intelligo, quando dubitatur,
25 si pauper sit, an ne, vel de quantitate, Andr. de Bar. in l. eos Cod. de his qui num. liber. vel pauper. se excusant vel in alijs causis, nempè, in excusatione munerum, solutione collectarum in consequutione legatorum, pro quibus obtinendis quælibet causa, etiam minus iusta admittitur, vt dicatur pauper; sed quod actinet ad propositum institutum, quòd declinatoria fori portatur, dico, præter alia per me dicta in cit. tit. de Contumac. quòd pauper, nedùm est ille, qui ex suis fructibus viuere non potest, Anton. Quesad. quæst. iur. cap. 24. num. 36. verùm etiam cuius vires non sufficiunt nõ solum ad solutionem debiti, verum etiam ad expensas necessarias, & est propriè ille, qui hostiatim mendicando, victum sibi non aliunde quęrere potest, nisi, & æleemosynis, Mauson. de caus. exeq. limitat. 5. num. 36. & limitat. 17. nu. 8. & 9. ex Gamb. decis. 261. num. 2. vers. in secundum.

Et

Et de huiusmodi pauperibus hostiatim, & ex æleemosynis viuentibus est dicendũ,
16 quòd habet electionem fori, ea ratione pauper enim trahit, & non trahitur, quia æquitas, & naturalis pietas non suadet, neque permittit, vt id, quod sibi pro victu quærit, litibus impendat, & contrariũ vtilitati esse, asserit Marchesan. tract. de commiss. par. 2. cap. 2. nu. 5. fol. 474. omissa illa disputatione, si paupertas, vt noceat, est estendenda ad casus, non expressos in iure, de quo per Cassiodor. decis. 16. num. 3. de rescript. & per Marchesan. par. 1. cap. 21. nu. 104. fol. mihi 230.

His omnibus discussis, quando tractatur de admittendo pauperem ad declinatoriam fori, nedùm requiri-
27 tur, vt pauper sit qualitatis cõclusæ, verùm etiam, vt paupertatem probet, vt verificet, nec sufficit, vt in libello narret, se esse pauperem, & qualitas miserabilitatis sit asserta, ex illa regula; quòd, quotiescumque qualitas est fundamentum intentionis, vel fundat iurisdictionem, qualificat, vel auget, debet in specie probari, audito eo, de cuius interesse tractatur; ex dictis per me, cit. tit. de contumac. cap. 4. num. 9. cui addo Bart. in l. si quis homicidij, Cod. de accusat. Farinacc. cons. 63. & quæst. 1. num. 2. Guid Pap. decis. 339. alitèr esset in libera facultate cuiusuis personæ prætextu miserationis trahere suum aduersarium extra suam patriam, & proprium domicilium contra omnes iuris regulas, Boet. enim de cõsolat. lib. 5. prof. 5. lit. C. fol. mihi 81. nos aperte docet, dicens, quòd, quotiescumque in aliquo actu aliquid requiritur, debet necessariò verificari, aliàs esset in potestate agentis, vt euitetur necessariò
28 quod permitti non debet, & in terminis terminantibus, quotiescumque quis allegat paupertatem, debet eam probare scribit Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 176. num. 16. Peguer. decis. 33. num. 20. ea ratione; quia, licèt omnes nudi nascamur, & paupertas semper præsumatur, quia naturalis
29 lis iudicatur; tamen, cùm diuitiæ sint accidentales, & potest esse quis pauper vno tempore, alio diues, quotiescumque paupertas allegatur, debet probari, per Mari. Ouill. decis. Sicil. 28. num. 1. immò, iuris præsumptione quilibet præsumitur industriosus, Afflict. in const. Intentionis, nu. 39. & quod fundans se in paupertate, debet illam probare; quia

pau-

30 paupertas, est qualitas extrinseca, & siuè actor, siuè reus sit, qui in ea fundat intentionẽ, tenetur illam probare, dictũ reliquit Marchesan. par. 1. cap. 28. num. 23. sequitur hanc eandem opinionem Marc. Ant. Tomat. decis. Macerat. 10. num. 4. Pyrr. Maur. in tract. de fideiuss. 2. par. prin. sect. 7. cap. 1. nu. 3. & 4. vbi dicit, quòd qualitas diuitiarũ,
31 est regularitèr repugnans naturæ; cùm quilibet nudus nascitur, & proinde illam allegans, probare tenetur, Surd. decis. 320. nu. 5. Giurb. decis. Sicil. 18. num. 4. & iterũ decis. 116. num. 10. & ex nostris Regnicolis, quod allegãs paupertatem, debet eam pro-
32 bare, testãtur Affl. decis. 377. & iterum in const. Intentionis nostræ num. 39. Mele ad Gizzarell. decis. 84. num. 9. Galter. de tutel. tit. vel se se excuset, n. 5. & Hodiern. ad decis. Surd. 320. num. 2. qui subdit, quòd pauper, qui moratoriam vult obtinere per paupertatem, probare debet, & quòd fundans se in paupertate, eam probare tenetur, dixit Andr. de Bar. in l. eos, Cod. de his, qui numer. liber. vel pauper. se excusant, num. 2. & nouissimè copiosissimus
33 Nouar. de elect. for. quæst. 34. in nou. impress.

Immò partes Iudicis, primò debent esse in pronunciando illum, esse pauperem, vt qualitati allegatæ locus sit; sic fuit statutum per Carolum Secundum immortalis memoriæ in cap. Regn. Incip. de violentijs, num. 3. in illis verbis (ipsum pauperem esse pronunciet) & Campagn. ibid. num. 6. affirmat, & aduertit, quòd antequam Iudex procedat ad inquisitionẽ super violentia facta pauperi, debet primò pronunciare, ipsum esse pauperem, in tan-
34 tùm, quòd, tàm exteræ nationis scribentes, quàm Regnicolæ omnes, vno ore concludunt, paupertatem probandam esse, & ne omittam magnum practicum, nempè, Carauit. quià Rit. 133. num. 4. dicit, quòd pauper, vt forum
35 eligat, tenetur paupertatem probare, & docere, se talem, qualem, immò plus subdit, quòd non sufficit, vt illa qualitas narretur in libello, & in hac opinione residet, etiam respectu aliarum personarum miserabilium, proprium forum declinantium; quicquid cęteri parum practici asserãt, & est adeò verum, quòd non sufficit, illam in genere pro-
36 bare, sed in specie, nam, quotiescumque ad certum effectum de paupertate alicuius tra-

tractatur, non sufficit, paupertatem in genere probare, sed verificatio in specie requiratur, si credere velimus, Marchesan. cit. tract. par. 1. cap. 2. num. 27. fol. mihi 211. solet enim causa paupertatis non sufficit, vt causa ab ordinario auocetur, Achill. de Grass. decis. 10. num. 10. de rescript. quem sequitur Marchesan. cit. tract. par. 2. cap. 4. num. 77. sed insuper requiritur alia causa miserationis,
37 nempè, salutis debilitatis, siuè alterius; hinc est, quòd pauperes sani, & robusti, non gaudet priuilegio miserabiliũ personarum, licèt pauperes, & miserabiles sint, Afflict. in Const. Iusti cultores, num. 7. quem sequitur Muscatell. pract. ciuil. par. 6. glos. Priuilegiatę, nu. 8.

Vnde ex omnibus hìc concludo, pauperem declinatoria fori, non potiri, nisi concurrente alia causa miserationis, & tunc, quando talem se
38 facit, oportet, vt verificet, & probet eius qualitatem.

Et, si quis dixerit, quòd nũquam hæc qualitas probaretur, & nunquam, quærelãtes docerent se tales, quales, &
39 per consequens eius offendentes, grauantes, vel opprimentes non punirentur, ex quo accusationes, & quærelę non admitterentur, nec ipsi audirentur sine probatione qualitatis paupertatis, & sequeretur maximum absurdũ, magnumque inconueniens,
40 tum quia pauperes opprimerentur contra præcepta charitatis, & eorum oppressores impuniti euaderẽt, cùm etiã quia delicta essent impunita contra præcepta legis; vndè, opportunè quæritur, quomodo, hæc paupertas probari debet?

Brunor. in tract. de cession. bonor. quæst. 25. nu. 4. quem sequitur Giazz. discept. crim. 37. num. 5. & 6. dicit, quòd
41 censentur probata, quando ipse pauper dicit, & Giazz. ore Cin. ibidem relati dicit, quòd probatur per famam, & publicam vocem, ortam inter vicinos.

Viscont. in singularibus suis, in verbo Pauper, fol. mihi 222. ex multorum authorita-
42 tibus, ibi relatis, dicit, quòd paupertas debet euidentissimè probari.

Nouar. priuil. 73. ad fin. dicit, quòd paupertas probatur per familiares, & vicinos,
43 deponentes, quòd non habet nihil, vel nisi talia bona, &, si alia haberent, ipsi scirent, & duo testes sufficiunt, idem Nouar. collect. 134. nu. 4. & de elect. for. par. 1. qu. 34. n. 16.

Ego verò dico, quòd huiusmodi paupertas, & miseratio
44 ad hunc effectum obtinendi declinatoriam fori, huiusmodi causa non est finalis; vnde, modo informatiuo recipiuntur testes coram Commissario causæ, ita, vt, testes sint familiares, vel vicini, vel alij, qui notum habēt pauperem, & deponant ad informationē Fisci, quòd ille accusator, est pauper, non habet vnde sibi
45 victum quærere, sed hostiatim, & mendicando viuit; & addant aliam qualitatem, supra positam, nempè, quòd est debilis, infirmus, & isti testes debet ante omnia hoc deponere, & hanc qualitatem verificare, & hæc dicitur qualitas probata, modo informatiuo ad Curiæ instructionem, ordine Iudiciario prętermisso, Mut. tom. 4. cap. Sicil. cap. 176 nu. 16. Marchesan. de commiss. par. 1. cap. 18. nu. 25. Maur. Burg. in tract. de mod. proceden. ex abrupt.
46 quæst. 21. num. 8. qui dat exemplum in paupere petente, fieri acta gratis, quòd probatio fit ad informationem Iudicis.

Quibus testibus receptis, & quo probato, debet pronunciari, talem esse pauperem,
47 iuxtà cap. Regn. & decerni, quòd recipiatur accusatio, &, admittatur ad declinatoriam fori.

Sed, an requiratur citatio partis in huiusmodi proba-
48 tione paupertatis? Burg. cit. loc. dicit, quòd fit, parte non citata, Nouar. de elect. for. cit. quæst. 34. ad fin. ex multis per eum relatis testatur, probari debere summariè, & absque partis citatione; omnis enim actus, qui ad instructionem Curiæ fit, potest fieri absque partis citatione.

Ego verò, licèt intelligam Doctores supra allegatos loqui, & intelligendos esse, ter-
49 minis habilibus, nempè, quamuis huiusmodi informatio, & paupertatis probatio ad Iudicis instructionem summariè, & per modum informatiuum fiat; tamen, semper Barones possunt prætendere, allegare, & probare contrarium; nam, licèt ab allegante aliquid probari debet; tamen, aduersario contrarium allegante, datur terminus; verùm, quia tractatur de magno præiudicio, & de tribus principalibus, primò, de fundando iurisdictionem, & authoritatē, in eo, qui forsan non habet: secundò de priuando Barone eius Iurisdictione, de qua à Rege fuit inuestitus. Tertiò
50 de trahendo quem à proprio domicilio ad alium Iudicem,

dico,

dico, quòd probatio paupertatis debet fieri, audito Barone, de cuius interesse tractatur, vt dixi in supradicto titul. de contumac. cap. 4. num. 6. Regula enim iuris se habet, quòd quotiescumque de interesse alicuius tractatur, debet ipse audiri, vulgatis iuribus.

Restat, vt cõtrarijs respondeam, & primo non obstat
51 primum fundamẽtum, quòd pauperes possunt audiri in nullitatibus, & Iudicis recusatione citra depositum, tùm quia est specialis prouisio facta per statutum, cùm etiam, quia præiudicium est tenue, & sic modicum, nempè, de parua quantitate depositi, secus in casu nostro, in quo agitur de tot præiudicijs, vt supra dixi.

Non obstat secundum, ꝙ pauperes restituuntur, quia
52 ex restitutione iura vsque tunc occultata, manifestatur, & sic fauorabile est.

Non obstat tertium, quia cum paupertate, & potentia aduersarij iuncta, debet con-
53 currere alia qualitas, nempè, debilitatis, & infirmitatis, vt supra dixi.

Non obstat quartum, & quintum, quia pauperes non excusantur de iure municipali subire onera vniuersalia,
54 Bellug. de specul. princip. rubric. 46. vers. restat. nu. 4. nec à muneribus se excusant, concurrente probitate vitæ, nec excusatio à solutione, quia hæc regula est intelligẽda, si paupertas superuenit postea, & absque sua culpa, vel nè, vt per Damphoud. pract. crim. in sentent. à verb. Pauper. fol. 172. col. 2. qui cap. 158. num. 10. adducit pulcherrimum dialogum, quod faciant argentum paupertãs, & iustitia, sequit Pyrr. Maur. de fideiuss. section. 10. par. 2. §. 42. num. 2. fol. 623.

Et hæc sufficiant pro declaratione eorum, quæ tunc
55 temporis omisi in dicto titul. de Contumac. & postea occurrerunt.

Hæc causa multorum dierum spatio per me elaborata, per Fiscum oppugnata, per votantes discussa, & cum librorum reuolutione, & tandem decisa, fuit remissa Curiæ Terræ Lapigij sub die Nouembris 1634. Auditore Antonio Lionetto Commissario. D. Berardino Belprato, & D. Francisco della Cueua collegis.

Caput Octauum.

ARGVMENTVM.

Offensio facta Syndico: vel Electo Vniuersitatis, an remittatur ad Baronem, vel ad Tribunalia Regia virtute Regiæ Pragmaticæ.

Non summatur, ex quo, id quod in argumento.

N præcedenti tractatu, tit. de offic. in gener. cap. 1. fuit discussa illa quæstio, an Regia Audientia cognoscat, & cognoscere possit de delictis commissis in personam Syndici, & Electorũ, virtute Regię Pragmaticę tũc temporis 49. nunc verò 47. in nouiss. compilation. de offic. Magistr. Iustitiar. cuius verba latè disserui, & eius sensum & intellectum exaraui, & adduxi doctrinas, exempla, & decisiones Regij Sacri Consilij; nunc in occurrenti casu Iacobus Antonius Ciardus Parolisij, offendit Alexandrũ Caputo Electum eiusdẽ Terræ, ex eo, quia vendebat Electus candela accensa introitus Vniuersitatis, quos ipse Ciardus imponere volebat, renuebat Electus, ex eo, quia ipse Ciardus inhabilis in bonis erat.

Vnde multiplicatis inter eos verbis, ipse Ciardus malè tractauit Electum, qui hanc R. A. adijt, & quærelam, cum electione fori porrexit, & petita remissione per Io. Petrũ de Posellis Baronẽ (me huius causæ tutore) omnes votantes dicebant, hanc causam remanendã esse, ex citat. Prag. immò Fabius Dauid Procurator Fiscalis tuebatur meũ scriptũ, in cit. cap. 1. & contra me, retorquebat meam opinionem, & instabat, prouideri, quòd causa remaneat, licèt replicassem adducta per me ibi, Baronibus fauere, & fouere; nam ibi concludo, fuisse remissas huiusmodi causas Baronibus; tamen videbã aliquos ex Dominis, Fiscali instantiæ inhærere; vnde altitudini ingenij vacando, plenius materiam, coactus fui, disserere, & dicebam, præter ibi dicta, quòd in huiusmodi delictis, est distinguendum, quòd, aut offensio fit vni ex electis; aut fit Syndico.

Si primo casu, iniuria fit vni Electo, est subdistinguẽdũ; aut omnes de Regimine colle-

collegialiter sunt iuncti ; negotia Vniuersitatis tractãtes, & tunc, quia collegialiter, & complexiue, totum corpus Vniuersitatis, repræsentant, iniuria ei facta, Vniuersitati illata censetur ; & per consequens habet electionem fori, conuocata primo Vniuersitate, & dicerem habere locum citat. prag. & causa per R. A. cognoscenda est, quę præminentiam habet. delicta Officialium cognoscendi.

Aut verò est facta offensio vni Electo ; quamuis negotia Vniuersitatis tractanti, veluti introitus vendenti, impositiones facienti, hospitia distribuenti ; & similia, & tunc, quia exercet officium, non Iurisdictionale ; neque competens, virtute priuilegij, vel præscriptæ consuetudinis, siuè offendat actiuè, siuè offendatur passiuè, delictum priuatum Iudicatur, & ad Baronē loci spectat, virtute cit. prag. & tantò fortius ; quando inter Electum offensum, & offendentē, est discessum ab exercitio, & eius sequela, & deuētum ad priuata verba iniuriosa, vel conuitia, publicum enim exercitium, quòd Electus administrat ; non debet conuerti in priuatum, Boua-dill. lib. 3. politicor. cap. 8. num. 6.

Aut verò secundo casu offenditur Syndicus, & in hoc est facienda altera ponderatio ; maioris enim ponderis est offensio facta Syndico, quàm Electo ; Syndicus enim est generalis procurator, & defensor Vniuersitatis, Bouadill. cit. loc. & valet Syndicario nomine accusare, Farinac. quæst. 12. num. 51. & ex nostris Montanar. ad prag. 2. de administrat. Vniuers. nu. 17. authoritas Syndici, est adeò potens, quòd valet transigere, & remittere damna, data ciuibus, Montanar. ibid. num. 44.

Tamen, est facienda prędicta distinctio, quam feci in Electo.

Secùs verò, quando Syndicus, siuè Electus delinquat in exercitio Iurisdictionis, sibi competente, ex priuilegio, vel consuetudine ; tunc enim eius cognitio spectat ad M. C. vt Regia Pragmatica dictat, quæ in iure optimo, fundata, est, de iure enim Syndicus nō habet Iurisdictionem, nisi ex priuilegio, vel præscripta cōsuetudine, & si statuta facit, pœnam imponere non valet, Ioan. de Plat. in l. 1. Cod de Fiscalib. vsur. lib. 10. Afflict. in proem. constit. quæst. 13. & nouissimè Montanar. cit. loc. num. 60.

Et

Et secundùm hanc distinctionem fuisse practicatum, & Regiam Pragmaticam intellectam, dicebam, & infrascriptos alios casus adducebã.

Primo Todarus Mottula de Sancto Mango inquisitus de alapa, data Syndico eiusdem Terræ in exercitio sui Officij in anno 1617. fuit remissus eius Curiæ.

Mutius Martuccio Castri veteris inquisitus de verberibus in personam Hieronymi de Meo Syndici in exercitio sui syndicatus in anno 1618. fuit remissus eius Curię.

Ludouicus Russo electus Mercuriani inquisitus in anno 1618. de violentia, & alijs in personam Siluiæ Crisci, commisso in exercitio, & officio electatus, fui remissus eius Curiæ.

Dominicus, & Donatus de Martino Terræ Paterni, inquisiti in anno 1619. de iniurijs, & verberibus in personã Angeli Mastro Iacouo electi in exercitio sui Electatus, fuerunt remissi Curiæ Paterni.

Doctor Ioannes de Lione Ariani inquisitus de offensionibus in personam alterius Electi prædictæ Ciuitatis, tempore, quo exercebat officium Electatus, distribuendo cartellas pro hospitio inter Ciues, & Ioannes offendens, erat Proelectus propter absẽtiam Doctoris Sẽpronij Bruni Electi, fuit remissus ad Curiam Ariani die 11. Iulij 1630. D. Andrea de Zuniga Commissario.

Et denique Claudius Berlingiero, de Grypta Minarda inquisitus de alapa, data in faciem Syndici, tempore, quo ipse Syndicus exercebat officium Syndicatus distribuendo Cartellas hospitij inter ciues, iniuriam in se assumpsit Vniuersitas tota, & congregato consilio, exposuerunt quærelam Syndicus, & Electi nomine Vniuersitatis, eligẽtes hanc R. A. in eorum forũ, & cum vtilis Dominus Gryptę Minardę comparuisset pro causæ remissione, ea pendente, inquisitus ad M. C. conuolauit, in qua introducta causa, licèt M. C. decreuisset, quòd causa remaneat, tamen interposita appellatione ad S. C. fuit prouisum, quòd remittatur, vnde per M. C. fuit interpositum decretum, sequentis tenoris.

In causa Claudij Berlingerij inquisiti de alapa, vt in actis, in Banca Putei. Die 20. Iunij 1620. Neapoli facto verbo per M. C. V. fuit prouisum, & decretum, quòd pro executione Decreti Sacri Cõsilij remittatur causa ad Curiã Gry-

Criptæ Minardæ. hoc suum. Antonius Carrozza.D. Flaminius Constantius. Quo decreto, in hac Regia Audientia præsentato, Fiscus renuebat obseruare; vnde, per M.C. fuit de nouo prouisum, & huic Regiæ Audientiæ ordinatum in his verbis: Státe, quòd presens causa per Sacrum Consilium fuit remissa ac Curiam Terræ Criptæ Minardæ, in causa ipsa non procedat ad aliquem actum.

Et tot igitur exemplis, & ex isto decreto per S. C. lato remanet clara cóclusio, quòd, si Syndicus, siuè Electus offendatur, etiam in exercitio eorú officij, causa spectat ad Baronem, secus verò, si delinquat in Officio, quod exercet, vigore Priuilegij, vel præscriptæ consuetudinis, vt suprà dixi, virtute citat. pregmatic.

Hæc causa, licèt fuerit relata per Auditorem D. Franciscum della Cueua die 15. Decembris 1634. non fuit decisa; fuit enim ordinatum, vt ego informarem, &, Auditoribus informatis, fuit terminata die 18. Decembris 1634. & remissa causa Baroni. Eodē della Cueua Commissario. D. Berandino Belprato, & Antonio Lionetto collegis.

Vnde non est vlteriùs subtiliter inuestigandum, nec siscalizandum; & concludendum est, quòd, quando Syndicus, vel Electi delinquát, siue in ipsos delinquatur, causa ad Barones spectat.

Et, si quis scire vellet, quæ sint delicta, quæ Syndicus, siuè Electi committere possút in administratione Iurisdictionis competentis ex Priuilegio, vel consuetudine, vt causa auocetur à Baronibus, & cognoscatur per Tribunalia Regia, vt habeat locum, citat. Regia pragmatica in illis verbis, aliàs per me expositis: *M'à per li delitti, che commettessero in administratione, di Giurisdittione, che li competesse di essercitare, ò per Priuilegio, ò per consuetudine, che hauesse quella Città, Terra, ò luoco, &c.*

Scias, quòd, quando cum officio Syndicatus, siuè Electatus est annexa iurisdictio, veluti magister Nundinarú, vel Feriarum, vel Camerarij, siuè alterius Iurisdictionis; eo enim casu dicitur officialis, & & censetur delistum Officialis, & in officio, & ad Tribunalia Regia spectat.

Scias etiam in practica, quòd quando persona priuilegiata est offensa, sed non principalitèr, sed casualitèr, quamuis offensio sit facta in persona, non competit electio fori; requiritur enim, vt lęsio sit fa-

cta principaliter in personam ad offendendum, & sic iudicatum refert Marin. resolut. quotidian. cap. 2. num. 31. prout etiam dixi in tit. de stupro cap. 1. n. 28.

Caput Nonum.

ARGVMENTVM.

Si concurrunt duo Barones, habentes æquale

Priuilegium, quis præfertur.

SVMMARIVM.

Judex delicti principaliter est, nu. 1.

Iudex domicilij, & originis, habent inquisitum in fortijs, an teneantur remittere ad Judicem delicti, n. 1.

Duo vincula magis ligant, quomodo intelligatur, num. 2.

Barones, habentes æquale priuilegium, quis præfertur, num. 4.

Iurisdictio, an acquiratur per vnicum actum, num. 5. 6. & 7.

Decreta remissionum aliàs prolata, an tribuant possessionem, num. 6. & 7.

Praeuentio in captura, an praeualet alijs, num. 8.

Judex domicilij, an cognoscat vaxallum, alibi delinquentem, n. 10.

Appellatio, an suspendat actũ, n. 11.

Causæ continentiæ in criminalibus, an diuidatur, num. 12.

Ed post quam de remissionibus causarum est noster sermo, cùm pulcherrimus, & in iure ventilata casus occurrerit; Si duo Barones habeant æquale priuilegium, quis præferatur?

In occurrenti casu, inter Sacram Domum Diuæ Annunciationis Neapolis, vtilẽ Dominam Petræ Fusorum, & Excellentissimum meum Dominum Principem Venusij, vtilem Dominum huius meę Fuscanæ Patriæ, me pro eo causas agente, in qua causa magnus labor præcessit, magna diligentia adhibita, &c, spatio bimestris fuit vẽtilata, & quę tunc occurrerũt, placet hìc scribere ad futuram materiæ cognitionem.

Vincentius de Masi, & alij Petræ Fusorum duo, comiserunt furta in territorio Montisfuscoli, vnum, nempè, de nocte die 24. Martij 1632. summæ ducatorum centum septuaginta, à domo Andreæ Fioretto Sanctę Paulinæ, cum scassatione ianuæ, & arcæ.

Alterum sub die 26. Martij 1632. de nocte in Taberna, Passus Venticani, summæ ducatorum, centum, & plus, de quibus fuit capta informatio per

tio per Curiam Montisfuscoli, & per eius actuarium fuerunt carcerati dicti inquisiti cum auxilio militum Regiæ Audientiæ Principatus Vltra, associatorũ cum eodem actuario Præsidis iussu, ad requisitionem dictæ Curiæ Montisfuscoli, & fuerunt repositi in carceribus Regiæ Audentiæ vti tutioribus, & per ipsam Curiam fuit examinatus Vincentius, & ad alios actus processum, vt ex actis hoc liquet.

Et ipsis existentibus carceratis, fuerunt cumulatæ aliæ inquisitiones contra dictos formatę. Primò fuit cumulata inquisitio de furto gallinarũ, & aliorum bonorum commisso die 28. Septembris 1631. de nocte à massaria Siluiæ Nardone. Secundò, de furto bobum sub die 4. Octobris à massaria dictæ Siluiæ. Tertiò, de furto bonorum summæ ducatorum octoginta in domo Antonij Mazzarella Montis Militum in mense Februarij 1631. Nuper.

Concurrit Curia Petrę Fusorum in ipsorum remissione & concurrit Curia Montisfuscoli.

Pro parte Petranæ Curiæ substinetur, causam prædictã esse suis officialibus remittendam pluribus ex capitibus. Primò, quia ipsi inquisiti sunt eius vassalli, & per consequẽs ex causa domicilij, & originis. Secundo, virtute Priuilegiorum cum clausula (cognoscendi delinquentes extrà territorium) fundat hanc suam intentionem triplici de causa. Primò, ex priuilegio eidẽ concesso per Serenissimos retros Reges in anno 1496. fol. 45. à ter. aut fol. 44. & seq. in quibus prohibetur, Ciues Petrę Fusorum per alios cognosci, quàm per eius Curiam. Secundò, ex extentione facta per Præsidentem de Franch. in anno 1593. in qua declarat priuilegium Petræ Fusorum extendi etiã extra territorium, vt fol. 3. ex prouisionibus Collateralis Consilij desuper expeditis cum clausula (extra territorium) fol. 49. à ter. & actis possessiuis, & decretis alias obtentis; nempè, Petrus dell'Apio de Mercogliano fol. 57. Prosper de Fina Petræ Fusorum fol. 58. & 59. Iulius Simeone de Merculiano fol. 59. Lucas Cicinello Merculiani fol. 60. Frãciscus Calabrese Terræ Mognani fol. 81. Octauius Siluestro Terræ Merculiani fol. 42. à ter. Detius Gemma Petræ Fusorũ fol. 43. & denique causa Hieronymi Nardone.

Quorum omnium causæ apparent remissæ Curię Petrę Fusorum, & ex his infert ex pluribus vinculis præsentem causam remittendam esse, nempè, domicilij, originis, clausulæ priuilegij, & possessionis.

Pro parte Curiæ Fuscanæ dicitur, istos inquisitos sibi consignandos esse, & per ipsā cognosci debere pluribus ex capitibus. Primo, ratione delicti commissi in territorio Secundò, ratione priuilegij anterioris cognoscendi exteros delinquētes in territorio. Tertiò, ratione possessionis, in qua reperitur, cognoscendi prout cognouit, etiam in contradictorio iudicio fuerūt remissi homines Petræ Fusorum, qui in territorio Montisfuscoli delinquerunt, prout infra distinctè demonstrabitur. Qnartò ratione præuētionis, cū Curia Fuscana præuenit, nedum in informatione, verùm etiam in captura, & vnum quod que sigillatim aperto iure demonstratur ex infrascriptis.

Primò, competit hæc remissio ratione patrati criminis in territorio: clarum est enim in iure, quando concurrunt Iudex delicti, domicilij & originis, præfertur ille delicti, qui principalior est, & potentius ius habet, sic est de

1 cisum in Regno, ex l. 1. Cod. vbi crim. agi. aport. ex prag. 1. vbi de delicto; Franch. decis. 37. & iterum decis. 88. n. 5. & quamuis Iudex domicilij, & originis haberet in for-

2 tijs inquisitum, tenetur remittere ad Iudicem delicti, Reg. Tap. ad prag. 1. vbi de delicto num. 9. & 16.

Secundò, ratione Priuilegij cum clasula (cognoscendi exteros delinquentes in territorio) & cum concurrāt Priuilegium, & Ius commune, dicuntur duo vincula, nēpè, Priuilegium, & crimen in territorio commissum, excluditur ille Forus domicilij, vel

3 originis, Regens Rouit. in prag. 5. vbi de delicto n. 78. probatur, nam Priuilegium, quòd Curia Petræ præsentauit, est Præsidentis de Franch. concessum sub die 4. Iunij 1593. vt fol. 49. à tergo. Priuilegium verò Montis Fuscoli est concessum per Regem Ferdinandum sub 1. Ianuarij 1507. vt fol. 69. adeò, quòd Priuilegium Mōtisfuscoli est anterius illo Petræ Fusorum, quo casu succedit iuris dispositio, quòd quando concurrūt duo Barones habentes æquale Priuilegium, præfertur illud

4 anterius, sic testatur Reg. Rouit. fuisse decisum in prag. 1. vbi

vbi de delicto num. 6. & seq. Capoblanc. tom. 1. de auctoritat. Baron. pragm. 8. par. 2. n. 218. & sequent. & iterum tom. 2. cap. 45. n. 5.

Tertiò, ratione possessionis, in qua Curia Fuscana reperitur, virtute decretorum in eadem Regia Audientia prolatorum, etiam in contradictorio iudicio cum ijs de Petra Fusorum, cognoscendi eius homines delinquentes in territorio Montisfuscoli, nempè, Hieronymus Nardone, Isabella Zampara, Senctus de Sanctis Petræ Fusorum, ac Capitaneus Petræ, qui deliquerunt in territorio Montisfuscoli, fuerunt remissi ad Curiam Montisfuscoli, per hanc Regiam Audientiam, etiam in contradictorio iudicio cũ Petra Fusorum sub die 29. Martij 1617. vt fol.

Pompeius Napolillo Petrę Fusorum, qui deliquit in territorio Montisfuscoli, concurrente Curia Petræ Fusorum, fuit remissus Curiæ Montis fuscoli, virtute decreti lati per hanc Regiam Audientiam in contradictorio iudicio cum Petra sub die 10. Martij 1629. vt fol. 74. de quo decreto Curia Petræ Fusorum appellauit ad Magnam Curiam, in quam acta transmisit, vt fol. 80. & 81. & tandem fuit hic Pompeius, etiam contradicente Petra Fusorum, consignatus Curiæ Montisfuscoli, vt fol. 91. Adeò, quòd decretũ prædictum vti in rem iudicatam transactum, fuit exequutum, & suum debitum sortitum fuit effectum. Quamplurima alia exempla possent allegari, ex quibus colligitur, Curiam Montisfuscoli esse in possessione cognoscendi exteros delinquẽtes in Territorio, sed hęc duo adducuntur pro nũc, vti prolata in contradictorio iudicio cum eadem Petra, & si verum, prout, verissimum est illud, quod doctores asserunt, quòd per vnicum actum
5 in iurisdictionalibus acquiratur possessio, & dicitur integraliter possideri, Innocent. in cap. dilectus de Cappell. Monach. Afflict. decis. 323.
6 Abb. cons. 61. par. 1. Caballin. milleloq. 503. Lanar. cons. 32. sequitur, quòd per decreta aliàs prolata tribuitur quasi possessio, Regens de Apont. decis. 18. num. 7. & iterum decis. 36. nu. 16. Capoblanc. de Auctor. Baron. tom. 1. prag. 8. par. 2. nu. 76.
7 77. & cùm sufficiat, semel esse iudicatum in causa, Amẽdol. ad Franch. decis. 81. n. 4. sequitur perconsequens, esse Curiam Montisfuscoli manu-

tenendam in hac possessione, & causam prædictam remittendam esse eidem.

Quartò ratione præuentionis Curia enim Fuscana nedùm præuenit in informatione, verùm etiam in captura, vt ex actis apparet, & cùm præuen-
7 tio in captura dicatur fortior cæteris, & præferatur præuenienti in citatione, vt ex multis nuper cógerit Capoblanc. cod. tom. 1. prag. 8. par. 2. n. 214. sequitur, quòd hæc prçuentio multum operatur.

Vnde cùm concurrant forus delicti, priuilegium, quasi
9 possessio, & præuentio, concluditur, quòd huius causæ remissio Curiæ Montisfuscoli denegari non debet.

Non obstant adducta pro Curia Petræ; & primò non obstat, quòd Iudex domicilij, & originis possit cognoscere vassallum alibi delinquentē, ex Franch. decis. 66. nam intelligitur, vt supra fuit dictū, & vt ipsemet Franch. testastatur, non concurrente Iudice loci delicti.

Non obstat priuilegiū cū clausula (extra Territorium) & vtrique respódetur. Primo, in Priuilegio cóceßo in anno 1496. nullum verbum colligitur cognoscendi ciues in alieno territorio delinquentes. Secundo, decreto interposito per Præsidentem de Franch. in Anno 1593. quia vt supra dictum fuit, est posterius illo Montisfuscoli, & in his duobus priuilegijs ipsorum prioritas attenditur.

Non obstant decreta aliàs prolata remissionis Causæ Petræ Fusorum, nempè, Petri dell'Apio, Iulij Simeone, Octauij Siluestro, Lucæ Cicinella Merculiano, & Francisci Calabrese Mugnani, nil enim commune habuit Curia Montisfuscoli cum Curia Merculiani, & proinde casui nostro applicanda non veniunt; non obstat decretum Prosperi de Fino fol. 59. quia causa fuit inter Fiscum Magnæ Curiæ, & Curiam Petrę, in qua non concurrit Curia Montisfuscoli, & est verum, quòd priuilegium non ammittitur, per non vsū.

Non obstat decretum Detij Gemma fol. 43. quia non apparet in qua parte Detius deliquit.

Non obstat decretum Hieronymi Nardone, quia ab eo fuit appellatum; & fuerunt transmissa acta ad Magnam Curiam Vicariæ, in qua pendet decisio Causę, & si verū
11 est, quòd appellatio suspendit actum, vulgatis iuribus, sequitur, quod hoc decretum non habuit effectum, & nomen

men decreti non meretur, Palma diuers. Iur. Glos. 15. num. 16.

Vnde cùm delicta commissa in territorio Montisfuscoli sint maiora patratis, & alibi commissis, debent pro omnibus ad Curiam Montisfuscoli remitti triplici ratione. Prima, ex illa regula, quòd maius trahit ad se minus. Secunda, ne continentia causæ diuidatur. Tertia, ne contingat plures sententias diuersimodò contra vnum delin-
12 quentem proferri exemplo eorum, quę affert Capoblanc. tom. 2. de Baron. auctor. cap. 58. num. 5. Regens Tap. ad prag. 1. vbi de delicto n. 10. & 11.

Ergo de primo ad vltimũ concluditur, causam prædictam esse remittẽdam Curiæ Montisfuscoli, & ita iuris esse, ex prædictis demonstratur.

Cætera suppleat Religio, & doctrina Dominorum votantium iuxtà titulum, vt quæ desunt Aduocatis.

Caput Decimum.

ARGVMENTVM.

Officialis an possit facere fidẽ de gestis in officio, finito officio.

Non summatur, ex quo breue.

IN præcedenti causa pars aduersa opponebat, quod ego in allegationibus dicebam, hanc Curiam Montisfuscoli præuenisse in informatione, & persona, ego ad id verificandum produxi domi originalia acta, ex quibus apparebat de captura delinquentis, & in processu produxi fidem per actuarium factam, ex qua constabat vtraque preuentio, prima capturę informationis, secunda, delinquentis, quæ fides sufficit absque alia actorum exhibitione, vt Baroni consignetur delinquens, ex Capoblanc. tom. 2. de auth. Baron. cap. 51. num. 12. & insuper ad corroborationem presentaui fidem à D. Pedro Bazan Hyspano ordinis Calatraue conscientiatissimo, & integerrimo, qui dum Pręses hic esset auxilium dedit in concedendo milites pro capiendo delinquentes; inde ex orta hac difficultate idem Præses in Prouintijs Aprutij existens fecit fidem ipsum, tẽpore quo in hac Prouincia Pręses erat dedisse milites ad petitionem Curiæ

Curię Montisfuscoli pro inquisito carcerando, prout fuit carceratus, per actuarium ipsius Curię associatum à militibus in territorio Montisfuscoli, & propriè ante Cauponam Passus Venticani, in qua furtum commiserat, quā fidem aliqui testes milites, qui interfuerunt capturę con firmabant iuramento in eorū depositione, Aduocatus partis aduersæ dicebat hanc fidē nullius esse momenti; & in nihilo operari, cum ipse Pręses non poterat hanc fidem facere, Officialis enim non potest fidem facere de gestis in officio eo finito, & allegabat Franch. decis. 185. & ampliabat procedere, etiam in Pręlato qui finito officio, vel ab eo remoto non potest fidē facere de gestis per eum tempore pręlaturę, & sic sui officij, & allegabat An. sing. 522.

Don Gabriel Moles Auditor, altitudini ingenij vacando dicebat hanc doctrinam esse intelligendam cum distinctione, aut testatur de negotijs per eum gestis, aut de illis coram eo gestis, ex Franch. decis. 398. num. 7. Auditor Mutius de Russo dicebat veram esse regulam allegatā; sed officiali facienti fidem de gestis in officio, si de causis modici pręiudicij tractatur, credendum est sine processu, ex Put. decis. 144. lib. 2. nu. 3. Auditor Scipio de Bonis limitabat si producitur in testem posse testificari finito officio, ex Morot. cons. 48. nu. 11. & insuper dicebat non esse fidem de gestis; sed de eo, quo ad Præsidem spectat dare familiam, Auditor Ioannes Ceruantes dicebat posse deferri iuramentum suppletorium Officiali facienti fidē de gestis in officio, eo finito, ex Marsii. sing. 197. & Muscatell. pract. ciuil. par. 7. glos. Conclusio, num. 24.

Ego verò dicebam veram esse regulam, quòd Officialis non valet fidem facere de gestis in officio, eo finito, ex Franch. decis. 185. quem sequitur Aufrer. decis. 142. Put. decis. 185. num. 1. Nicol. Gen. in tract. de scriptura priuat. tit. de liter. Episcop. num. 58. & 59. fol. mihi 176. & Caball. resol. crim. cas. 133. & etiam in Prælato remoto, ex allegato Sing. Ann. 522. quem sequitur Petr. ad Gram. decis. 24. num. 6. quod procedit etiam in arbitro, ex Paul. de Castr. in l. in arbitris de recept. arbitr.

Tamen recipit multas limitationes, prima potest Officialis finito officio, fidem facere de gestis in officio, quā-

do non

do non oritur noua dispositio, vt ipsemet Franch. cit. decis. 185. asserit, sed in casu nostro non oritur noua dispositio, quia hic Preses testatur de eo, quod ex actis cōstat, dum ex processu per testes examinatos constat inquisitum fuisse captum per actuarium Curiæ Montisfuscoli associatum à militibus per Præsidem datis, & illum fuisse repositum ad Carceres Regiæ Audientiæ, tanquam tutiores, ergo non oritur aliquid noui, & hæc fides facit fidem.

Secundo limitatur, vt Officialis possit huiusmodi fidem facere in alia Curia Bertran. cons. 202. num. 4. vol. 2. refert Amendol. ad Franch. decis. 185. num. 9. ergo cum hic Preses in alia Prouincia, potest hæc fides valida est.

Tertio Officialis non potest hanc fidem facere in negotio principali, secus verò in alijs, Franch. decis. 398. n. 7. sed sic est, quod hæc fides non negotium principale; sed tantum capturam inquisiti concernit, ergo valida est.

Quarto Officialis non potest fidem facere de diffinitiuo, secus verò in alijs negotijs, Franch. decis. 398. nu. 5. sed sic est, quod hic fides, non de diffinitiuo tractat; sed tantum de captura criminosi ergò regulæ predictæ non subiacet.

Quinto Officialis potest testificari de actis ordinatorijs, & non de probatorijs, quia probatoria sunt maioris præiudicij, Crauett. cons. 265. nu. 4. Amend. ad Franch. decis. 185. num. 6. & hæc fides ordinatoria respicit, & ordinem processus concernit, in quo præuētio requiritur, sequitur, quod hæc fides validissima est.

Sexto Iudici attestanti id, quod constat ex actis creditur, ex cap. quoniam contra, de probat. dicit Grammatic. cons. 130. ciuil. nu. 1. at hæc fides non aliud nouum dicit, nisi illud, quod ex actis habetur, ergò substinetur.

Septimò, quandò Officialis rememorat ea, quæ coram eo gesta sunt, dicitur rememoratio, & loco actorum habetur, Grammatic. cons. Ciuil. 130. num. 8. sed, cum hęc fides rememorat id, quod penès ipsum gestū fuit, valet.

Rationes, iste adductæ ab omnibus votantibus fuerunt attentè obseruatæ, & hæc causa fuit diù ventilata, indè in Tribunali duabus vicibus plenius discussa, cum lectura processus, Priuilegiorum, & scripturarum, & decretorum pro vtraque parte productorum,

rum, magno cum labore, vt dicam sudore spatio enim trium horarum pro qualibet vice fuit discussa, & tandem remissa Curiæ Montisfuscoli, virtute decreti sequentis, v3.

In causa Regij Fisci cum Vincentio de Masi, aliàs lo Toscano, Iulio de Iesu, Marco Antonio della Verde, aliàs Florio Terræ Petræ Fusorum inquisitis, & carceratis in hac Regia Audientia, & dicto Vincentio carcerato in carceribus Curiæ Terræ Iesualdi de furtis in domo Andreæ Fioretto Casalis Sanctæ Paulinę, cum scassatione arcę, & furto in Caupona Passus Venticani, noctis tempore, bonorum, & bobum a domo Antonij Mazzarella, & alijs, vt in actis subintrantibus, Magnificis Gubernatoribus Sanctissimę Annūciatæ Neapolis, vtilis Dominæ dictę Terræ Petræ Fusorum, & Illustre Principe Venusij vtilis Domino Terrę Montisfuscoli, & Causæ remissionem petentibus, virtute eorum Priuilegiorum, fuit prouisum, videlicet.

Die 12. Mensis Augusti 1633. Montisfuscoli. Per Regiam Audientiam P. V. in Banca coram Illustrissimo Domino Præside, referente Regio Auditore Scipione de Bonis causæ Commissario, auditis Regio Fisco, & partibus, visis Priuilegijs, & actis possessiuis per vtramque partē præsentatis, fuit prouisū, & decretū, q; pro obseruātia Priuilegiorū, & Decretorū Illust. Principis Venusij vtilis Domini prædictæ Terræ Montisfuscoli, & Casalium, supradicti Vincentius de Masi, & Iulius de Iesu, & Marcus Antonius della Verde, vt supra inquisiti pro furto Cauponæ vulgariter detto *al Passo de Venticano*, & pro furto commisso in domo Andreæ Fioretto Casalis Sanctæ Paulinæ remittantur ad Curiam Terræ Montisfuscoli, vna cum actis quę in causa ipsa procedat, & iustitiā faciat, & si remanet locus pęnę remittantur pro furto bobum, gallinarum, ex domo Antonij Mazzarella ad Curiam Petræ Fusorum, quæ de Iustitia prouideat; citra pręiudicium Iurium Regij Fisci contra prædictum Vincentium de Masi pro pœna fideiussionis exequutæ, prout in actis, prout præsenti decreto remitti mandatur modo prædicto, hoc suum, &c. Scipio de Bonis.

In qua decisione interuenerūt quatuor Auditores, quatuor enim nūc assistūt, nępe, Ioānes Ceruantes Hyspanus, Mutius

Mutius de Russo. D. Gabriel de Moles, & Scipio de Bonis, instante in omnibus instantissimè Fiscali Paulo Laurenzano, & coram Preside Don Troiano Mormile Duce Cápi Clari, licet hoc decretum sit à solo Commissario causæ firmatum, sic enim hìc se habet obseruantia in causis ordinarijs.

Quo decreto interposito, & intimato Aduocato Curiæ Petræ fusorum, dixit de ipsius nullitate, & quædam ipsarum capita proposuit, & insuper opposuit Marcum Antonium della Verde, aliàs Florio remissum, vt supra, esse inquisitum de alio delicto, nempè, de furto casei; cum scaliatione, & scassatione cauponæ, nuncupatæ *delle noci*, prope stratam Regiam, de qua inquisitione, cum nulla sit facta mentio in supradicto decreto, dicebat esse caput obmissum, & proinde instabat dictum caput obmissum declarari.

Ego verò post congruas responsiones factas aduersus nullitates propositas, inherendo petitis dũ ex aduerso instabant declarari caput prædictum obmissum, & dictum Marcum Antoniũ della Verde, aliàs Florio inquisitum de furto prædicto, in quo deliquit in Territorio Montisfuscoli, remittendum esse ad eandem Fuscanam Curiam ex adductis allegatis, & ponderatis in retroscriptis allegationibus, & cum delictum sit cõmissum in Territorio Montisfuscoli, cuius Curia competens est ratione patrati criminis in Territorio, non potest dari alia diuersa ratio, & cum semel sit Iudicatum, eadem ratione similiter est iudicãdum in hoc capite obmisso, & dictus Marcus Antonius Florio Curiæ Fuscanæ remitti debet, forus enim delicti est tanti ponderis, cuius iurisdictio superstat Territorio, & respectu Territorij est tota in toto, & tota in qualibet parte, sicut anima in corpore, & dicitur; quasi quodam integrale, & indiuiduum, & requiescit supra territorium, vti nebula supra paludem, quam aliqui vocant regalem, quæ dicitur in prędicamento, Marius Cutill. decis. Sicil. 20. nu. 23. 30. 57. & 59.

Hoc negotio domi pluries ventilato, & demum in Tribunali introducto facta discussione, & præcedente lectura nullitatum, & responsionum fuit denique hoc caput obmissum explicatum, & dictus Marcus Antonius della Verde, aliàs Florio remissus

Curiæ Montisfuscoli, virtute decreti sequentis tenoris.

In causa Illust. Principis Venusij vtilis Domini Terræ Montisfuscoli, & Casalium cum Gubernatoribus Almæ Domus Sanctissimæ Annunciatæ Neapolis vtilis Dominæ Terræ Petræ Fusorum, super explicatione capitis obmissi inquisitionis Marci Antonij della Verde, vt in actis, fuit prouisum, videlicet.

Die 16. Septembris 1633. Montisfuscoli. Per R.A.P.V. facta relatione in Banca, coram Domino Illustrissimo Preside, per Regium Auditorem Scipionem de Bonis causæ Commissarium, auditis partibus, pro explicatione capitis obmissi, fuit prouisum, quòd Marcus Antonius, aliàs Florio della Verde, vt supra, inquisitus, & remissus Curiæ Terrę Montisfuscoli, vna cũ alijs inquisitis pro furto cauponæ, & pro furto in domo Andreæ Fioretto, vt in decreto lato sub die 12. Augusti 1633. vt fol. 252. intelligatur etiam remissus Curię Terræ Montisfuscoli, pro furto casei cum scaliatione, & scassatione dictæ cauponę, nuncupatę *delle noci alla serra*, prope stratam Regiam, & nihilominus oppositas nullitates aduersus dictum decretum pro parte Sanctissimę Annunciatę non obstare, verùm pro obseruantia prouisionum Illustrissimi Marchionis Belmontis delegati dictę Almę Domus Sanctissimę Annunciatę, expeditarum sub die 22. Augusti, trãsmittant acta omnia originalia ad dictum Illustrissimum delegatum, & non procedatur in causa prædicta, & ita prouisum, hoc suũ, &c. Scipio de Bonis, & fuerunt acta transmissa, & pẽdet appellatio.

Caput Vndecimum.

ARGVMENTVM.

Aduocati, & Procuratores an possint conuenire pro expẽsis erogatis, & salario Clientes in Tribunali in quo prò es patrocinauerunt.

Non summatur, ex quo id, quòd in argumento.

IN titulo de Aduocatis ad finẽ promisi hic tractare id, quod ibi fuit hæsitatum, si Aduocatus, nempè, qui pro aliquo Cliente patrocinauit in S. C. Magna Curia Vicariæ, vel Regijs Audientijs,

rijs, siue alijs Tribunalibus possint conuenire suũ Cliẽtem in eodem Tribunali, in quò pro eo patrocinauit pro salario patrocinij, vel pro expensis erogatis in lite, & sic Clientem extra suum domicilium trahere, de quo atticulo hìc in dies dubitari contingit, litigantes enim tempore litis Maria, & Montes Aduocato pollicitantes, eum coartant ad supra vires protegendum, immò festinanter causas prosequendum, inde ipsis finitis, nedùm promissa non seruant, ipsaquè negant, verùm etiam faciem Aduocati, veluti pestem effugiunt, vndè ortum est illud adagiũ, faciem Aduocati esse triplicem, Hominis primam antè causam; Angeli secundam in causa; Demonis tertiam post causam, sint ergo Aduocati cauti, & vtantur illo Brocardico: A Cliente lite pendẽte; sẽtentia enim lata nõ est qui soluat.

Sed redeundo ad propositũ videntes Aduocati à Clientibus nõ recognosci illos cõueniunt in eodem Tribunali, in quo pro illis patrociniũ præstiterunt, Clientes immemores laborum per Aduocatos passorum statim oppugnant, vel negantes patrocinium, vel vtentes illo vulgato saluum me fac, forum declinant, petunt ad eorum cõpetentem Iudicem remitti, à quo extrahi non posse allegant, vndè hęsitatur, si Aduocati possunt in eodem Tribunali Clientes conuenire, in quo variæ scribentium opiniones reperiuntur.

Marius enim Giurba decis. Sicil. 38. infert ad quæstionẽ posse quem in loco Iudicij, etiam si incompetẽs sit conueniri pro solutione expensarum, & sic fuisse per suum Tribunal decisum.

Gratian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 56. ex decision. Rot. ibid. allegata concludit, Clientes conuentos pro causa patrocinij, & expensarum per Iudicem causæ principalis esse cognoscendos, & cogendos, quod ampliat procedere etiam pro solutione registri, & ad fauorem procuratorum, & contra huiusmodi cõuentos executiuè esse procedendum, ex antiqua obseruantia, & obseruata consuetudine Curiæ Romanæ; hoc enim casu Iudex causæ principalis, licet incompetens sit, efficitur competens, & litigantes cogit ad soluendum Aduocato, & Procuratori salarium, siuè patrocinium, & expensas in lite erogatas, Gratian eod. tom. cap. 154. n. 24.

Nouar. de elect.for. quæst. 54. num. 1. & 2. infert Curiales, Aduocatos, & Procuratores posse trahere corũ Aduersarios ad Tribunal, in quo degunt, patrocinantur, & morantur.

Ego autem distinguendos esse duos casus arbitror; primum, aut tractatur de solutione expensarum erogatarũ in lite, & tunc, nedùm ille Iudex causę principalis finitę cognoscit, verum etiam, & exequtiue procedit, ea ratione, quia expensæ litis quid accessorium, siuè connexum causæ principalis sapit, vndè sequitur iuris regula, vt accessoriũ naturam principalis sequi debeat, quod procedit, etiam si accessorium sit melioris conditionis, quàm ipsum principale, Nouar. quęst. forens. 41. num. fin. & connexorum eadem debet esse disciplina, vulgat. Iurib.

Aut verò secundo casu tractatur de solutione patrocinij pręstiti, & tunc, quia est diuersum Iudicium, & inter diuersas personas, licèt pro causa dependente, diuersa est ratio, diuersi debent esse Iudices, pro vt in simili dicimus Iudicium appellationis esse diuersum, & separatum à iudicio nullitatis, Ann. allegat. 93. num. 3.

Post hęc scripta legi, quę super hoc articulo liberali ingenio scripsit Cõsiliarius Carleual in tract. de Iudic. disputat. 2. quęst. 4. num. 175. & seq. qui doctrinas contrarias reconciliat, & tandem residet in opinione affirmatiua, ex sentẽtia Soccin. in cap. Dilecti num. 20. & ex ipsius sententia potest Cliens in Iudicio causę principalis conueniri. Hæc omnia notaui, vt in casu necessitatis sciant quid respondere hanc partẽ substinentes.

Caput XII.

ARGVMENTVM.

Milites nouæ militiæ equestris vulgariter nuncupati, *Caualli Leggeri*, *seù della Sacchetta*, delinquentes à quo cognoscantur.

Milites nouæ militiæ pedestres, vulgariter nuncupati *del Battaglione* delinquentes à quo cognoscantur.

Non summatur, ex quo continet id, quòd in argumento.

De

DE mense Martij 1634. per Excellẽtissimũ Dominum Comitem Montis Regij huius Regni Proregem, vigilantia, probitate, summaque prouidẽtia nemini secundum fuit ordinatum, vt omnes Milites nouæ militię pedestres vulgo nuncupati *del Battaglione* huius Prouinciç, vna cum alijs se conferre debuissent ad Ciuitatem Capuæ pro facienda monstra generali, prout fuit facta, & virtute ordinis prædicti euntibus Andrea Niglio, Maximiano Lombardo, & alijs Militibus Terræ Iesualdi, numero nouem, cum eorum Caporali, prout solent Milites incedere, nominati à Squadrone, & in strata Regia, *detta Prata* cogebant quemdam iuuenem, vt eorum timphanum asportarent, recusante iuuene onus asportationis subire, eũ male tractabant, & acclamãte iuuene exierunt à Taberna prope locum Capitaneus Pratę, qui ibi astabat cum Scriba huius Regię Audientię recipiente depositiones quorũdam testium in causa ciuili nomine huius Regiæ Audientiæ, & Capitaneus, & Scriba, increpauerunt Milites, qui dedignati male tractauerunt, tam Capitaneum, quam Scribam, & famulos ei inseruientes in illo actu, & timentes Milites, ne concitato populo caperentur currenti passu abfuerunt, Scriba dedit de hoc notitiam huic Regio Tribunali, immò querelam exposuit de offensionibus in eius personam, & famulorum factis contra dictos Milites fuit capta informatio per Regiã Audientiam, & post regressũ dictorum Militum à Ciuitate Capuæ post peractam monstram, fuerunt inquisiti citati ad informandũ per R. A. Ego, qui partes Excellentissimi Domini Principis Venusij, & Plumbini vtilis Domini dictorum militum tuebar, ipsorum causæ remissionem petij Fiscus instantissimè replicabat non esse remittendos, tribus de causis.

Prima, quia erat offensus Scriba Regiæ Audientiæ, & quandò offenduntur Scribæ, vel Alguzerij alicuius Tribunalis, ille Iudex, cuius vicẽ gerit est competens Iudex, & dum Scriba nomine R. A. testes recipiebat, censentur offensę aures ipsius R. A.

Secunda, quia est offensus Capitaneus Pratæ, quo casu delictum in Officialem est, & quando de delicto Officialiũ tracta-

tractatur, cognitio spectat ad Regiam Audientiam, virtute preeminentiæ, qua potitur co gnoscendi delicta Officialiũ actiue, & passiuè.

Tertia, quia delictum militis est, quo casu Barones milites non cognoscunt.

Vndè euaginato ense legali coactus fui pugnare, & obiectis per Fiscum respondere.

Ad primum respõdebam, licèt offensio sit facta eidem Scribæ R. A. & eius famulis, tamen non fuit facta intuitu Officij nàm Scriba ibi aderat pro alijs causis ciuilibus, & quandò offenduntur Officiales, non tamèn in sequelam, seù exercitium iurisdictionis, non dicitur delictum in Officio, ex allegatis per me in præced. tract. tit. de Offic. in gener. cap. 10. ad fin. ergò hoc primum motiuum per Fiscum factum non officit.

Quo ad secundum eadem responsio preualet Capitaneũ Pratę non fuisse offensum in officio, & quatenus esset offensio facta intuitu officij, vel in sequelam suę Iurisdictionis, non priuatur Baro cognoscere Vaxallos delinquentes in Officialem. Ritus enim, & preeminentia non dicitur priuatiuus, nec priuatiua ad Barones, vt breuiori manu; & conclusiuè dixi citat. cap. 10. num. 1. & sequen. ergò hoc secundum Fiscale obiectum non nocet.

Quoad tertium, ex quo delictum militis est, hoc opus, hìc labor versatur.

Magna enim est scribentium disceptatio milites delinquentes, cui subsunt, si eorum Iudici ordinario, vel militari Magistro, in cuius locũ est hodie in Regno in Ciuitate Neapolis Auditor Generalis exercitus respectu equestrium, & aliorum, respectu verò pedestrium est alter Auditor terrij, vulgariter nuncupatus *l'Auditor del Terzo*, cuius officium fuit impartitũ à Domino Prorege, Don Michaeli de Chiaues Hispano viro docto, & nedùm bonis moribus conspicuo, verũ etiàm, & benemerito.

Vndè tota virtus consistit in debilitãdo instãtiam Fisci, & pro ei⁹ obiectione, est scitẽdum ad terminorum cognitionem, quod milites sunt in multiplici differẽtia, nempè, equestres grauis armaturæ vulgariter nuncupati, *Huomini d'arme*. Secundo sunt alij milites equestres leuis armaturæ vulgaritèr nuncupati, *Caualli Leggieri della Sacchetta*. Tertio, milites pedestres nouæ militiæ, vulgaritèr nuncupati

pati, *del Battaglione.*

Sed meus sermo non erit de equestribus, *detti Huomini d'Arme*; nec de alijs Neapoli existētibus, de quibus Reg. Rouit. liberali manu, & distinctè ad prag 15. & 16. loquutus est, & Viscont. in singularibus suis, verbo militibus fol. mihi 180. col. 1. & Tasson. magnus practicus de Antefat. vers. 3. obseruat. 3. num. 363. & antè istos de eorum cognitione scripsit Farinacc. par. 2. fragmentor. n. 201. & sequen. & post istos D. Francisc. Merlin. Neapolitanus controuers. forens. cap. 24. num. 2.

Sed tantum de militibus pedestribus dictis, *del Battaglione*, & de illis equestribus, *detti della Sacchetta*, qui in proprijs domibus degūt proprijsque negotijs vacātes in eorū regionibus delinqunt.

Est necessarium per distinctionem hanc materiam pertractare, & distinguendum esse arbitror, aut tractatur de de causis ciuilibus, aut verò de causis criminalibus.

Si primo casu,& sic de causis ciuilibus tractatur, tunc nulli dubium est, quod tàm isti Milites *della Sacchetta*, & *del Battaglione*, quàm etiam alij comprælhensi in supradictis Pragmaticis subiacent in causis ciuilibus Iudici ordinario, & possunt pro debitis cōtractis ante Militiam carcerari, Capoblanc. tom. 2. cap. 43. num. 13. Reg. de Ponte de potest. Proreg. titul. de assens. reg. §. 8. num. 43. & egò recordor fuisse carceratū quendam Capitaneum *del Battaglione*, pro debito contracto ante militiam, quòd procedit etiam pro debito contracto tempore Militiæ, si dolo contraxit, vel bona occupauit, Capoblanc. eod. tom. 2. cap. 56. num. 8.

Vel si causa affictus gabellarum,& negotiationum contraxerit poterit carcerari, vt dictat cit. pragm. 16. de Militib. §. 9. vt declarat Capoblanc. citat. cap. 56. num. 9. & iterum tom. 1. prag. 8. par. 2. à num. 174. ad 183.

Vel si debitores essent quęstu animalium, vel cultura agrorum, quò casu carcerari possunt, cum ab illis abstinere debeant, vt Cauetur ex cit. prag. 16. §. 9.

Militibus enim prohibetur mercatura sicut Officialibus, Regens Rouit. cons. 92. nu. 7. tom. 2. Tasson. citat. vers. 3. obseruat. 3. num. 372. & nouissimè Consiliar. Carleual de Iudicijs num. 471

Aut verò secundo casu sumus in causis criminalibus,& tunc

tunc diuersitas opinionum reperitur

Quidam enim dicunt spectare ad Magistrum Militũ, ex l. magisterie, Cod. de Iurisd. omn. Iud. de Franch. decis. 88.

Alij dicunt pro delictis militaribus cognosci à Iudice Militum, pro cõmunibus verò ab Ordinario, Montan. tract. de regalib. tit. Potestas constituendorum magistratuum sub num. 35.

Et an sit militare, vel cõmune, discernere spectat ad Magistrum Militum, sic ex Caball. & Boss. refert Reg. Rouit. cit. loc. num. 58.

Reg. verò Rouit. citat. prag. 16. num. 25. & seq. suo more pro vtraque parte inconuenientia adducit, tam si cognoscuntur per Iudicem militarem, quam per Iudicẽ ordinarium.

Nouar. residet in opinione esse per Magistrum militum cognoscendos, in tract. de Elect. for. sect. 3. quæst. 36. per tot.

Ego verò dico, quòd quamuis milites euntes ad bellum, & sic in expeditione, debeãt cognosci per magistrum militum, vt Montan. citat. loc. ex Franch. ibi relato asserit, tamen delictum est priuatũ, & sic ex causa priuata commissum, quo casu de delicto priuato, & non intuitu, nec in sequelam, Iudex ordinarius cognoscit ad instar delicti Officialis, ex priuata causa commissi, vt supra dixi.

Accedit, quod ratio, propter quã miles in expeditione delinquens, cognoscitur per magistrum militum, ea est, ne turbetur exercitus, & impediatur militia, & miles ab eo extrahatur, quæ non militat in casu nostro, nàm monstra est finita, militia cessauit, & milites ad proprias domos sũt reuersi per regulam Iuris a cessante causa; & de milite delinquẽte tempore militiæ, postea autẽ desijt esse miles, quod attendatur tempus sententiæ, dicit Caball. cas. 147. num. 7. est benè verùm, quòd si militi eunti pro patriæ defensione fuerit interfectus equus, est sibi resarciendus, Petr. ad Grammatic. decis. 3. num. 5. & Mari ibid. num. 5. Thorus latissimè in voto 16.

Prout occurrit Angelo Monticello militi Campaneæ huius Regiæ Audientiæ, cui cum ad associandum Auditorem Mutium de Russo prò persecutione bannitorum se contulisset à bannitis fuit interfectus equus, & fuit magna altercatio si debebat prętium equi per Fiscum resarciri, & fuit

fuit de pecunia Fisci solutum prætium æqui interfecti.

Vnde cum Curia Iesualdi sit competens ratione domicilij, originis, & preuentionis in captura, debet hæc causa ad dictã Curiam remitti, vt illos punire possit de delicto commisso.

Hæc causa fuit diù ventilata, & tandem Curiæ Iesualdi remissa sub die 11. mensis Octobris 1634. Auditore D. Francisco della Cueua Commissaro, & Auditoribus D. Berardino Belprato, & Antonio Lionetto collegis.

Caput XIII.

ARGVMENTVM.

Milites in propria Patria degentes quibus gaudent.

An ad onera Vniuersalia teneantur.

Milites veterani, quibus gaudeant.

SVMMARIVM.

Miles si delinquat ante militiam, à quo punitur, num. 1.

Milites in Hospitio, vel Præsidio existentes à quo puniuntur, num. 2. 3. & 4.

Si fuerint reperti cum armis prohibitis à quo puniuntur num. 5.

Si famosum libellum fecerint, qua pœna puniuntur, & à quo num. 6.

Duos milites rixantes, qui cognoscit num. 7.

An teneantur ad onera vniuersalia, & ad quæ à n. 9. *ad* 13.

Milites Hyspani Neapoli degentes, an gaudeant priuilegio Neapolitanorum num. 14.

An possit eorum Priuilegio renunciare num. 15. & 16.

Milites Veterani quibus gaudeant à num. 17. *ad* 20.

Milites Veterani *non gaudent, quia non exercent num.* 19.

Militibus Veteranis *solet Rex assignare præmium, vt viuant n.* 20.

Milites Veterani in priuata patria degentes, an teneantur ad onera Vniuersitatis, ibid.

Rosequẽdo materiam, dubitatur, si miles delinquat ante militiam, indè ad euitandam pœnam se
1 ascribat militiæ, à quo cognoscatur, Reg. Prag. citat. 16. de militib. §. 14. statuit, vt cognoscatur per Iudicem ordinarium, quod anteà dictum reliquit Caball. cit. cas. 147. num. 1. quod procedere affirmat, etiam si fiat miles post processum inchoatum, licèt hunc articulum tangat No-

 uar.

uar. collectan. 133. num. 4. Marc. Anton. Tomat. decis. Macerat. 98. num. 4.

Inferri potest aliud, quandò milites hospitantur in aliqua parte, prout in dies occur
2 rit, quod tàm Itali, quàm Hispani, & equestres, & pedestres pro Præsidio assignato in aliqua parte hospitantur, ibique
3 morantes multas impertinentias committunt, violentias faciunt, vt exclamat Viscont. in singularibus suis, verbo militibus fol. mihi 180. & spoliant, vt non dicam deprędantur Dominos, & domos in quibus hospitantur, sicuti Gabelloti spoliant tempore pacis, vt increpat Tasson. de Antefar. vers. 1. obseruat. 1. num. 69. & dubitatur quid sit
4 faciendum ad refrenandam ipsorum audaciam, dicas tu, quod isto casu potest inquiri per ordinarium loci, & insuper carcerari. si delictum carcerationem permittit. & ipsos, vna cum actis ad generalem Auditorem Exercitus in Ciuitate Neapolis transmittere sic statuit citat. prag. 16. §. 10. sequitur Capoblanc. tom. 1. prag. 8. par. 2. n. 24. & iterum tom. 2. cap. 56. nu. 10. & Montan citat. loc. num. 35. versic. non autem.

Et quando hìc aderat per transitum Capitaneus D. Ioannes Cagnizar Hyspanus cùm eius Comitiua, vnus ex eis offendebat quęndam Ciuem recusantem eum associare tempore discessus, eumque insecutus fuit in Ecclesiam, ad quam ille ciuis confugerat, ibique celebrabatur Missa in die Palmarum, & conuenerant, nedùm Præses, & Auditores, cęterique officiales, verum etiam, & totus populus, erat tunc Præses Pompeius Pignatellus Marchio Paglietæ de antiquissima, & nobilissima familia de Pignatelli; qui videns impertinentiam, & audaciam militis offendentis ciuem coram eo, in ipsum insurrexit, & carcerauit post multas increpationes, superuenit supradictus D. Ioannes Cagnizar eius Capitaneus, nesciens quid dicere aduersus operatum per Præsidem, ipsú rogauit, vt militem consignaret, & eo habito publicè, & coram populo Capitaneus militem percussit, fuitque percussio sic reiterata, vt tot vulnera in capite cum sanguinis effusione sequuta fuere, quod nota, quia ad reprimendam audaciam similium militum impertinentium potest Officialis loci in casibus arduis ipsos carcerare, quod millies obseruatum vidi.

Verùm si repertus fuerit

miles

miles cum armis prohibitis, & ipsis asportari vetitis, à quo
5 cognoscatur, hunc articulum tetigit Capoblanc. to. 1. prag. 3. num. 25. & 26. qui refert fuisse decisum in Regia Audientia contra militem ex generalitate verborum pragmaticę, & appellata causa fuit remissa, fatetur tamen Capoblancus esse, & fuisse in alia contraria opinione, sequitur Thor. tom. 1. compend. decis. verbo miles fol. mihi 335. Nouar. citat. collectan. 133. num. 6.

Si tamē miles famosū libellū
6 fecerit, capitis pœna punitur, & pœna nobiliū refert Thor. cit. loc. versic. miles.

Oritur alia dubitatio inter duos milites rixantes, vel ali-
7 quam rem communem habentes, quis erit Iudex competens, vide Gallupp. in practic. Sacr. consil. par. 1. cap. 6. num. 25. ad fin. Mauson. de caus. exequt. limitat. 8. n. 23.

Sed huiusmodi milites, an teneantur ad onera Vniuersitatis, fuit pluries controuersū.

Et pro affirmatiua adduci-
8 tur, quòd miles efficitur ciuis illius loci, in quo stipendia meretur, Castill. decis. Sicil. vltima, Tasson. de Antefat. versic. 2. obseruat. 4. nu. 43. & versic. 3. obser. 3. nu. 371. tam Hyspani, quam Itali, in loco, vbi degunt, nedùm tenentur ad omnia, quæ politi-
9 cam, & ornatum Ciuitatis cōcernunt, argumento eorum, quæ dixit Tasson. vers. 3. obseruat. 3. num. 232. ad fin. verùm etiam ad functiones Fiscales pro bonis, quæ possi-
10 dent, nàm militare non licèt in fraudem functionum fiscalium, Tasson. citat. n. 371.

Et si in propria Patria degunt, an teneantur ad onera vniuersalia, Thor. compen. 2.
11 decis. verbo milites fol. mihi 352. disputat articulum, cui te remitto.

Quod amplia procedere etiam in Trattenitis, qui gau-
12 dent priuilegijs militum, & competit immunitas Castill. decis. Sicil. 105. quem sequitur Nouar. collect. 133. n. 3.

Limita in militibus Hierosolymitanis vulgò nūcupatis *de Malta*, qui sunt immunes
13 à Gabellis in loco vbi degūt, Thor. citat. loc. verbo milites fol. 351. & etiam si delinquant non possunt ab Episcopo puniri, sed à Superiore Religionis cognoscuntur, Nouar. quæst. forens. 42. n. 11. & 12. sed pro veritate huius articuli, vide eund. Nouar. de elect. fori, sect. 2. quæst. 69. num. 11. in nouissima impressione.

Et in occurrenti casu cùm

quidam Cappellanus Religionis Hierosolymitanæ offendisset alium Præsbyterum Sacerdotem, licèt Curia Episcopalis manum imppsuisset, nõ valuit tamen vlterius procedere; sed fuit cognitus à Superiore suo, eiusdem Religionis Hierosolymitanæ, quòd nota, quia in dies euenit, & euenire potest.

Et de militibus Hyspanis, Neapoli existentibus, an gaudeant Priuilegio Neapolita-
14 norum, latè discurrit Tasson. vers. 2. obseruat. 4. num. 43.

Multi milites renunciant eorum Priuilegio militiæ, &
15 dubitatur, an possint renunciare, pro negatiua concludit Reg. Rouit. prag. 16. de militib. nu. 44. Capoblanc. tom. 2. cap. 53. num. 10. Mauson. limit. 8. num. 5. & 7. dicit, quòd potest miles quoad se renunciare in ciuilibus nisi compareat Magister militum, Consiliar. Carleual in tract. de Iudicijs, quæst. 6.
16 6. sect. 4. num. 464. & seq. pro & contra adducit, tamen ex se distinguit, aut tractatur de priuilegio personali, & renunciare potest; aut verò de militari, & secus, quem vide, quia pulcra, & vtilia dicit.

Sed quid dicendum de militibus veteranis, qui deposita
17 militia in eorum proprijs domibus, vel alijs in Regionibus continuè morantur, eorũ militiæ gloriosi, & temporis militaris sẽper memores gloriantur fuisse fortes in bello, bellaces, audaces, & sic totũ tempus conterentes, an gaudeant?

Pro affirmatiua concludit Cõsiliarius Patignus in prag.
18 15. de militib. num. 27. in illis verbis. *Los Stipendiarios entrettenidos, y que tienen renta por lo que han seruido en la guerra, deben goçar del mismo priuilegio.*

Reg. de Pont. in tract. de potest. Proreg. tit. de assensib. Reg. §. 8. nu. 39. dicit,
19 quòd milites veterani non gaudent, quia non exercent, idem dicit Reg. Rouit. prag. 16. num. 34. & seq. de militibus.

Reg. Constant. ad l. 2. C. de filijs Officialium lib. 12.
20 num. 13. dicit posse Regem concedere his militibus veteranis, & assignare præmia, vt bellicis laboribus, & emeritis stipendijs, honesto otio in præmium fruantur.

Et cum Io. Baptista Manga Hyspanus in hac Regione incolatum faceret, & vxorem duxerit, tanquam miles veteranus gaudere instabat priuilegijs militibus concessis, tandem ex adductis ipsum cõ demnaui ad soluendũ onera

Vniuer-

Vniuersalia, & sic fuit executum.

Et pro Coronide sciendū quòd militia probatur per cedulam vulgariter nuncupatā, *lo Rollo* pœnes Scribam portionis, Reg. Rouit. prag. 16. n. 56. de militibus, & iterum in decis. 82. nu. 11.

Et pro complemento si scire velis, an miles capiens pecuniam mutuo pro emenda, vel acquirenda militia, censeatur militiam hipotecasse, de quo recurre ad Montanū in tract. de regalib. tit. de regalib. Offic. nu. 33.

Caput XIIII.

ARGVMENTVM.

Assassinus an remictatur ad Baronem.

Argumentum pro summario.

Ssassinij crimē est adeò frequentatum, ita vt quoad requisita eius cognitionē priuilegia, & pęnā imponendam plenius, ac copioso calamo tractatum separatum typis supra dandum curaui, verum ibi omisi tractare articulum, assassinus per quem cognosci debet, & illū differere cogitaui in præsēti titulo de Electione fori, in quo magis sedet series cognitionum delinquentium, & remissionum causarum.

Vnde nō inanitèr est discutienda illa quæstio a multis cogitata; sed à paucis terminata, si assassinus, nempè, debeat remitti ad Baronem, vel in odiū criminis per Tribunalia Regia cognoscendus veniat? super quo variè repetiuntur D.D. sententiæ;

Pro parte negatiua, vt non remittatur; sed per Regios Officiales puniatur, consonant infrascripta argumenta.

Primum in odium criminis, sic perniciosi, & exemplaris delicti cum statim commisso assassinio fundatur iurisdictio, Merlin. cōtrouers. forens. cap. 40. nu. 7. potest assassinus vbique puniri, ex cap. 1. de homicid. in 6. & illi, qui vbique puniuntur, iudicantur, tanquam vagabundi; vndè hoc argumentnm duplici iure tuetur; Primo, quia vagabundi non remittūtur, sed per capientes puniūtur, vt dixi in præced. tract. tit. de vagabund. Secundo quando lex permittit, vt capiens cognoscat, censetur cognitio

gnitio abdicata, ergo assassinus per capientem cognosci debet, & per consequens, nisi Baro eum capiat cognoscere potest.

Secundum ex eod. cap. 1. assassinus est toto populo diffidatus, & destitutus, , ac vti Bannitus iudicatur, sed sic est, q; Bānitus nō remittitur, ergò.

Tertium crimen assassinij atrocissimum est, & æquiparatur crimini lesæ Maiestatis, Grammatic. vot. 8. num. 12. Tasson. de antefat. vers. 12. obseruat. 1. num. 30. ad fin. Intrig. decis. 40. num. 13. & 85. At cum inquisitus pro crimine lesæ Maiestatis non remittit; Ergo, neque assassinus.

Quartum assassinus est ipse iure excommunicatus cap. 1. de homicid. in 6. Caball. de homicid. nu. 483. Tasson. de antefat. cit. loc. num. 27. Sed cum excommunicatus, nedum non remittatur; sed neque potest audiri, ergo assassinus non remittitur.

Pro parte vero affirmatiua, & sic, q; remittatur ad Baronē faciunt infrascripta argumtēa.

Primum, cum delinqnens vaxallus Baronis sit, est ei obnoxius, & pro inuestitura facta cognoscit omnes vaxallos delinquentes, & pro omni delicto; nisi reperiatur expresse prohibitus, vt pluries dixi.

Secundum ex Boss. in tit. de for. competent. n. 65. qui affirmat remissionem dari Baroni habenti Priuilegium abdicatiuū, quem sequitur Tartagl. practic. crimin. cap. 8. num. 1. vers. quid dicemus.

Vnde ex tot varijs sententijs, oritur quæstio dubia. Egò verò ad eius dilucidationem distinguendum esse arbitror duos casus. Primus, aut ipse vaxallus assassinus cōparet, & seipsū ad Baronē remitti petit, & tunc in perniciem exemplaris, & atrocissimi delitti, & in odiū ipsius delinquētis non remittitur, & procedunt iura, allegata ab eis, qui partē negatiuā substinent, vt supra dixi, Secūdus, aut cōparet ipse Baro, & causę remissionē assasini vassalli petit, & tūc nō potest denegari remissio, Foller. pract. crim. tit. audiantur excusatores num. 120.

Licet Thor. to. 1. cōp. decis. verb. Assassinius fol. mihi 48. & Nouar. collect. 25. n. 8. asserāt necesse est, vt habeat priuilegiū abdicatiuū pro cognoscēdo inqsito, & à Tartagl. cit. loc. eorū opinionē substinēt.

Nō obstat argumētū sūptū ex c. 1. de homicid. in 6. intelligitur enim vassallo petēte, & in eius, & criminis odiū, & pęnā, non autē in pręiudiciū Baronis, vt Foller. cit. loc. testat.

De

De Condemnatis pro delictis Cap. I.

ARGVMENTVM.

Condemnati ad remigandum, an transmittantur rectò tramite ad triremes, vel ad M. C. V.
Quid in causis ad modum belli, vel ex delegatione.

SVMMARIVM.

Condemnatio, & absoluto in eadem specie Iurisdictionis sunt, num. 1.
Exequutio iustitiæ, & sic condemnatio ad mortem fit in loco Iudicij, n. 2. & 3.
An possit fieri in loco delicti, num. 3. 4. & 5.
Condemnati ad triremes perpetuo, vel ad tempus, an debeant traduci ad carceres M. C. vel ad triremes directe, à num. 6. ad 48.
Quid in condemnatis ad modum belli, vel ex delegatione, ibidem.
M. C. V. an inhibere posit Regijs *Audientijs in causis delegatis, vel ad modum belli, à num. 33. ad 36.*
Cum condemnatis sunt transmittenda copie processus.

DIxi de causis ad modum Belli, nunc restat, vt aliqua de sententijs, & ipsarum exequtione dicam.

Tu scis, quod ex delictis patratis sequuntur informationes, & ex informationibus compilantur processus, & ex ipsis oriuntur sententiæ, quæ triplici modo proferuntur. Primo, liberando. Secundo condemnando ad mortem, quæ an sit exequenda in loco Iudicij, vel delicti, arbitrium ipsius iudicantis est, cōdemnatio

1 natio enim, & absolutio in eadem specie Iurisdictionis sunt, Nouar. quęst. forens. 154. num. 8. tom. 1.

Bene verum, quòd multoties solent in decreto apponi
2 verba: vt iustitia exequatur in loco delicti, ea vulgata ratione, vt parentes offensi consolentur, & cęteri timeant, pœna enim vnius est multorum metus vulgatis iuribus, solet autem à forma decreti de exequendo in loco delicti recedi ex causa cognita, prout fuit
3 obseruatum in causa Andreæ Baccarello de Cencinara cōdemnati ad mortem ad modū belli, in cuius decreto fuit appositum, vt exequatur iustitia
4 in loco delicti, inde rationabili causa fuit ab eo recessum, & mediante decreto instante Fisco fuit prouisum, quòd exequatur iustitia in loco iudicij, loco, & morè solito, practica est, quod Fiscus instet exequtionem iustitiæ non posse fieri in loco delicti, apposito in decreto, vel impedimento Fisci, vel penuriæ militum, siue suspictionis banditorum,
5 vel eius affinium minantium velle condemnatum à manibus satellitum eripere, vel ex alia causa, & tunc his, vel vno ipsorum cognitis interponitur decretum, quod exequatur iustitia in loco solito.

Et è contra in causa Pignone d'Apice cōdemnati ad mortem, in decreto fuit appositum esse suspendēdum in Terra Apicij loco delicti, & cum non aderat legitima causa recedēdi à decreto, fuit in loco delicti suspensus, ibique trāsmissus tempore grandinum, niuis, & glaciei, & sepè sic practicatur.

Tertio modo expediuntur causę per condemnationem,
6 & sic inquisiti condemnantur ad triremes. vel perpetuo, vel ad tempus, & huiusmodi condemnati transmittebantur ad M. C. V. Tribunal Superius, in quo omnes causæ
7 reuidentur, etiam partibus nō instantibus, sic similitèr, quādo per Curias Baronales con-
8 demnantur inquisiti ad triremes, siue perpetuo, siue ad tempus transmittuntur car-
9 cerati R. A. vna cum actis, ibique causæ reuidentur, est hoc inductum ad purgandū errores per Iudices inferiores commissos pro releuamine inquisitorum grauatorū, iniu-
10 stè enim, vel nulliter condemnatus non habetur pro condemnato, l. 4. §. condēnatum, ff. de re iudicat. Ciazz. discept. crimin. 135. num. 8. & si vera est illa propositio, quòd dulcius bibitur in fōte, quàm in riuolis. verissimum

est

est illud, quòd sequitur in Regijs Audientijs, respectu Pro-
11 uinciæ, & eius Iudicum eidẽ subordinatorum, causas maiorem ventilationem perscrutationem recipere, respectu M. C. quo ad ipsas Audiẽtias maiori discussione pietate interueniente, ac æquitate causas criminales terminari, & quemadmodum à Iudicibus Prouinciæ transmittunrur carcerati, & processus ad Regias
12 Audientias, ita, & Regijs Audientijs ad M. C. V. sunt trãsmittendi inquisiti condemnati, vna cum sententijs, & actis, vt eius causæ reuideantur; sic est mos antiquus, & nunquam fuit controuersus, & sic procticatum vidi.

Et cùm aliqui non Iudices, sed carnifices appellati exe-
13 quutionem sententię per eos prolatę desiderantes, carnem humanam sitientes introduxerunt, vt condemnati ad triremes transmitterentur ad M. C. V. sine actis, sed tantùm, cum copia sententiæ, & multoties absque illa fuit Magnæ
14 Curiæ nouum, vndè pro soliti obseruantia sequẽtes literas scripsit, videlicet. Spectabilis, & Magnifici viri Regij Fideles, &c *Li mesi passati fù dato ordine alle Regie Audientie Prouinciali di questo Regno, che à tempo si manda la catena delli condennati in galera, & altri carcerati, se*
15 *mandasse con quella la copia delli processi contro di essi con lo notamento in fatto formato dal Magnifico Commissario della causa, & Auocato Fiscale, acciò arriuato le catene in questa Gran Corte, le*
16 *hauesse possuto visitare, & spedire detti carcerati, e perche sono venute le catene, tanto di quessa Regia Audientia, come dell altre Prouincie, con mancamento di processi, & quelli, che sono stati mandati, non ci è stato notamento in fatto, conforme per prima s'osseruaua in virtù di detto ordine, il che causa grandissimo disseruitio de Sua*
17 *Maestà; per l'impedimento ne causa de visitare, & spedire subito detti carcerati, & restandome per hora di mandare commissario contro li contrauenienti, ci è parso con la presente, autoritate qua fungimur, di nuouo ordinare, che da hoggi auanti debbiate essequire, & fare essequire detto ordine, che del*
18 *modo di sopra stà ordinato per ogni volta, che se mandarà detta catena, & acciò che per sempre se habbia notitia di questo, e sortisca il suo*
19 *debito effetto, lò farete registrare alla Secretaria di quessa Regia Audientia, & così si essequa per quanto se hà cara la gratia di S. M. e pena di docati mille, & se mandarà commissario à spese di contrauenienti, la presente con la debita presentata ritorni da noi.* Datum Neapoli die 6. Aprelis 1616.

Don Aluero Brancia. Quadra. Mastrillus. Battaglinus. Vidit Fiscus. Fiorillus actuarium Magister. Die 28. Maij 1616. Montisfuscoli presentes prouisiones M. C. V. fuerunt lectæ in Banca Regiæ Audientiæ Principatus Vltra, per quã fuit dictum; quòd obseruen-
21 tur, & registrentur, audientibus actuarijs dictæ R. A. ad euitandum causam ignorantiæ. Carolus Califanus. Vicus Secretarius.

Quibus præsentatis non aliter fuerunt obseruatæ, ex
22 quo maior audacia est orta Iudicibus ambitionis, inde fuit emanata Regia Pragmatica delli 89. capi, quę est decima in vltima impressione, tit. de offic. Iudic. qua cauetur huiusmodi condemnatos, vna cum actis originalibus, siue ipsorum copijs esse transmittendos ad M. C. V. in his verbis in §. 52. videlicet.

Item si ordina, che quando le dette Regie Audientie mandaran no con le catene in Vicaria alcuni condennati ad modum belli, ò per delegatione, debbano ancora manda re li processi originali, ò copie d'essi, e non li notamenti, e sentenze
23 *sole, auertendo, che s'è ordinato alla detta Vicaria, che quando nõ viene il processo, mandi subito commissario à spese delli Mastrod'atti di dette Regie Audiẽze per pigliar la copia de detti processi.*

Et à tempore huius pragmaticæ vsque ad huc semper
24 fuit obseruatum, vt condemnati ex delegatione, vel ad modum belli fuissẽt transmissi vna cum copijs processuum ad M. C. V. inde successit in officio Fisci pro interim Paulus Laurenzanus, qui posuit
25 difficultatem cõdemnatis ad triremes, siue ad tempus, siue perpetuo, ex delegatione, siue ad modũ belli, transmittẽdos esse recto tramite ad Regias triremes, fundabat eius instã-
26 tiam duobus ex capitibs primo virtute Reg. Pragm. 2. de condemn. pro delictis, qua cauetur huiusmodi condemnatos transmittendos esse ad Regias Triremes inuictissimi nostri Regis, & non ad alios, vndè inferebat, quòd cũ Regia Pragmatica nullum verbum dixit de transmissione ad M. C. nec ibi detineri debent. Secundo, quia, quando proceditur ad modum belli, vel ex delegatione, M.C. non
27 est Iudex competens, neque superior, nisi de ordine S. E. & si forte manus imponeret, & inhiberet, eius prouisiones non obseruarentur, simili modo remigantes per Regiam Audientiam condemnati, nõ
28 ad M. C. sed ad Regias Triremes sunt transmittendi.

Repli-

Replicabam ego opposita
per Fiscum non fundari, non
primum, quia Regia Prag. 1.
de condemnat. pro delict. lo-
29 loquitur diuerso casu, quo
fuit per Fiscum allegata, nem-
pè, vt condemnati ducantur
ad triremes Regias, idest illas
potentissimi Regis nostri, de-
stinatas pro custodia Regni
nostri, & nõ ad triremes alio-
30 rum priuatorum, licèt essent
sub dominio Suæ Maiestatis
ad custodiam huius Regni
deputatę, & verbis ipsius prag
maticæ sonant, & sunt, vide-
licet: *Che da quà auanti debbia-
no, & siano tenuti li detti conden-
nati in Galera mandarli nelle Re-
gie Galere di questo Regno, e non
in altre de particolari, ancorche
dette Galere de particolari stessero
al soldo di S. M. Cesarea, e depu-
31 tate alla guardia del predetto Re-
gno, ò in altri Regni della predetta
Maestà.*

Et hoc idem obseruatur in
Regno Siciliæ, virtute Prag-
32 maticæ in illo Regno ema-
natæ, quam inserit Mut. tom.
3. cap. Sicil. cap. 16. n. 9.

At cùm Pragmatica nullũ
verbum dicat de allegatis per
33 Fiscum, non est applicanda
casui nostro.

Non militat secũdum, tem
pore enim, quo Regia Audiẽ-
34 tia procedit in causis delega-
tis, vel ad modũ belli, Magna
Curia non se intromittit, nec
impedit cursum causæ, sed
ipso finito, & ea terminata,
deuoluitur ad ipsam M.C. Iu-
dicem immediatè supremũ,
quæ de sui natura, & de anti-
qua cõsuetudine reuidet om-
nes sententias, & omnes cau-
sas per Regias Audientias ter-
minatas, & per consequens
condẽnati ad eam sunt trans-
mittendi.

Videbãtur huiusmodi res-
ponsa valde rotunda, & ad
35 Fisci difficultatem excluden
tia, tamèn fuerũt adeò instan-
tiæ ipsius Fisci, quibus mouit
animum Auditorum, vt mit-
terent, prout miserunt quos-
dam condemnatos directè ad
Regias triremes, q. cũ deuenit
ad notitiam ipsius M.C. à qua
fuit data notitia Domino Pro
regi, fuit ordinatum à trire-
36 mibus ad carceres M. C. as-
portari, prout fuerunt aspor-
tati, & eorum causæ reuisæ, &
ad reparandas has nouitates,
D. Prorex rescripsit huic R. A.
vt de cętero huiusmodi con-
demnati ad M. C. transmit-
tantur, virtute ordinis se-
quentis tenoris. A tergo. *Al
muy Illustre Señor El Duque de
Campo Claro Gouernador, y Capi-
tan à Guerra en la Prouincia de
Principato Vltra. Montefusco.* In-
37 tus verò. *Muy Illustre Señor Por
no obseruar las ordenes que estan*

dados, de que todos los presos da las Audiencias del Reyno condennados à galera vengan recto tramites a las carceles de la Vicaria, donde reuien las causas, que les compete apelacion, y se hazen otras diligēcias para satisfacion de las partes ha sucedido el no hazerle iusticia, que le tocaua, y conuiniendo, que en esto se ponga el remedio, que conueniere, encargo à V. S. que de aqui adelante todas las cadenas de presos d'este Tribunal condennados à galera los embie dirigidos al de la Gran Corte de la Vicaria, donde se haura da riueer las causas, que tocare apelacion haçerse en vn libro
38 *à parte los notamientos necessarios por cautela del Regio Fisco, y partes, sin consentir lo contrario por conuenir assi à la buena administracion de la justicia, y es mi voluntad. N. S. &c. Napoles 8. Iulio 1634. A lo que V. S. mandares El Conde de Monterey. Al Duque de Campo Claro.*

Quibus visis per Fiscū, fuit de nouo rescriptum D. Prore-
39 gi, per quem fuit aliter responsum, & aliter ordinatū, nempè, quòd huiusmodi cōdemnati; recto ttamite transmittantur ad Regias triremes vndè existentibus duobus ordinibus per Sriptorium ad inuicem contrarijs, fuit de illis D. Prorex certioratus, & tandem de nouo rescripsit cum distintione, vt condemnati
40 ex delegatione, vel ad modū belli, recto mittantur tramite ad Regias triremes, condemnati verò ordinariè ad M. C. V. vt ibi in casu appellationis eorum causæ reuideantur, vt ex ordine taliter distinguente apparet, cuius tenor sequitur, videlicet. A tergo. *Al Muy Illustre Señor El Duque de Campo Claro, Gouernador, y Capitan à Guerra en la Prouincia de Principato Vltra. Montefusco.* Intus verò, *Muy Illustre Señor. Hase visto la Carta que con esse Tribunal escriue V. S. pediendo, che yo declare lo que en el se ha de obseruar circa de la remision de los condennados en galera, por ha-*
41 *llarse con dos cartas mias ordenado, por la vna, que vengan recto tramite en galera, y por la otra en Vicaria, y hauiendose hecho particular consideracion sobre este negocio, ha parecido, que los que fueren condennados ad modum beli, y con especial delegacion mia, vengan directamente à las galeras, y los de mas, a quien tocare el recurso de la apelacion a la Vicaria, para que se vean sus causas antes de embiarse à ellas, y assi hara V. S.*
42 *que se execute, y cumple, y N. S. &c. De Nap. 21. de Iulio 1634. A lo que V. S. mandare El Conde de Moneerey. Al Duque de Campo Claro.*

Vndè per Aduocatum pauperum

perum fuit Regium Collaterale certioratum, & de contrarietate ordinum data notitia, & fuit articulus decisiue
43 terminatus, & ordinatum, q omnes condemnati, tam ex delegatione, quam ad modū belli remittatur iuxta solitum ad M. C. V. vna cum copijs eorum processum, seruata forma præinserte Regiæ Pragmaticæ, cuius tenorem necessarium inserere arbitror, nam
44 pro lege seruari debet, videlicet. Philippus Dei gratia Rex, &c. Illustris, & Magnifici Viri Regij Consiliarij fideles dilectissimi. *Dal magnifico Auocato de Poueri di cotesta Regia Audientia ne è stato auisato, come li carcerati, e condannati in*
45 *galera se inuiano de subito con la catena, li quali, ò nō si deuono condennare, ò si deue mirare al tempo della condennatione, e supplicatoci ordinarse, che se osserui il solito, che li carcerati condennati in galera ad modum belli, ò per delegatione se riuedano li processi dalla Vicaria, non obstante, che da noi li mesi passati sia stato ordinato, che an-*
46 *dassero recto tramite in Galera, senza, che le cause se riuedessero dalla Vicaria, & volendomo sopradetta dimanda debite prouedere, ci è parso farue la presente, con la quale ve dicemo, & ordinamo, che non obstante qualsiuoglia ordine in contrario, debbiate osseruare il solito, di mandare tutti li carcerati condennati in galera recto tramite alla Gran Corte della Vicaria con le copie delli loro processi, conforme alla Regia Pragmatica, intendendoci in omnibus il sudetto magni-*
47 *fico Auocato de Poueri, & così essequete, che tale è nostra volontà. Datum Neapoli die 2. Mensis Octobris 1634. El Conde de Monterey. Vidit Rouitus Regens. Barilius Secretarius. In Cur. 1. Principat. Vltra fol. 62. Alla Regia Audientia de Principato Vltra, che non obstante qualsiuoglia ordine in contrario osserui il solito demandare in Vicaria li carcerati condennati in galera recto tramite con le copie delli loro processi, conforme la Regia Pragmatica, intendendoci il magnifico Auocato de Poueri.*

Cuius vigore videtur esse
48 positam falcem in radice, & antiquum solitum esse obseruandum, & carceratos etiam ex delegatione, vel ad modū belli ad M. C. esse asportandos, ibique eorum causas esse terminandas, & ex hoc non remanet Fisco quid vlterius fiscalizare.

Caput

Caput Secundum.

ARGVMENTVM.

Pęna triremium de quo Iure est.
Per quod tempus dari debet.

SVMMARIVM.

Pœna triremium grauior alijs est, n. 1.
Quæ patiuntur remigantes, n. 2.
De quo iure est inuenta, ibid.
Condemnati ad remigandum, si appellauerint, an, pendente appellatione, teneantur inseruire, n. 3.
Condemnandus ad triremes ante sententiam, an possit condemnari loco depositi, n. 4. & 5.
Condemnatio loco depositi, quanto tempore dure n. 6. 7. & 8.
Pœna triremium, an possit dari minor triennio, à n. 10. ad n. 19.
Condemnatus ad pœnam extraordinariam, an possit condemnari ad interesse, num. 20.
Condemnatus ad perpetuos carceres, vel ad triremes, an possit testari, num. 21.
Condemnatus ad mortem, an possit testari, à n. 22. ad n. 33.
An possit ad pias causas disponere, à n. 34. ad 37.
Quid, si sententia condemnacionis ad mortem fuerit reuocata, & inde appellatū, an, pendēte appellatione possit testari, à n. 38. ad 41.

Materiam condēnatorū prosequendo, est sciendū, quòd pœna triremū nō fuit cognita à Iureconsultis, nec inuenta à legum
1 interpretibus; sed quadam consuetudine Iudicum, & ex vsu Italiæ introducta, vt testatur Mut. cap. Sicil. cap. 16. num. 19. to. 3. maior enim,
2 grauior, immò terribilior alijs pœnis iudicatur, immò continua mors, millies mortem patiuntur remigantes propter varia accidentia, quæ sentiūt, & substinent, Mut. cit. loc. n. 17. ad instar Iumentorum, omni requie, ac refrigerio carent, & ad continuos, grauissimosque labores verberibus adiguntur, & interim pascūtur pane angustię, & aqua Tribulationis, & demum adhuc viuentes quandam quasi gehennam, non apud inferos, sed apud superos patiuntur; verba formata sunt Cardinal. Bellarm. in tract. de gemit. colum. 6. lib. 2. cap. 8. vers. Restat miseria, fol 238. refert addition. ad decis. Castill. 37. adeò, quòd dubitant DD. si remiganres dicantur mortui, vel ne, de quo vide Capopoblanc. tom. 1. de Baronib. pragm. 7. num. 10. & melius

tom. 2.

tom. 2. cap. 33, nu. 1. & seq.

Est tamen subtiliter inue-
3 stigandum, si condemnati ad remigandum á sententia appellauerint, an, pendente appellatione, teneantur inseruire? quæstio dubitabilis erat, quæ cùm reperitur doctissimè ventilata per Thor. to. 2, comp. decis. in verb. cōdemnatus, fol. mihi 96. col. 2. ibi te remitto.

Est benè verum, quòd antequam proferatur sententia
4 diffinitiua, & est de proximo condemnandus, solet obseruari, vt mittatur ad seruiendum in Regijs Triremibus loco depositi, vt experientia docet, & scribit Capoblanc. tom. 2. cap. 31. nu. 39. quòd seruatur tantùm in M. C. V. vel tempore visitationis Regentis, vel de ordine Suæ Excellentiæ, in Regijs Audientijs, & alijs Curijs Regni, se-
5 cus est, & talis condemnatio non permittitur, licèt Caball. cent. 1. cas. 143. num. 6. videatur innuere, posse Iudicē hanc condemnationem facere, quam ad beneplacitum, vel ad arbitrium vocat, & de validitate huius sententiæ nō esse disputandum, refert.

Sed ex hoc se offert dubitatio si ad arbitrium, siue loco depositi ad triremes transmittantur, & de meritis
6 causæ non amplius loquatur, adeò, quod multum temporis spatium intercedit, & eo medio, vel discedit Princeps, finito officio, vel Iudex moritur, vel officium deponit, an
7 illud arbitrium, seù beneplacitum extinguatur, vel ad successorem transeat? Caball. cit. cas. 143. num. 7. & seq. mouet quæstionem, & tandem opinionem verá, iuridicam, & in legendo, consulendo, iudicando tenendam, condem-
8 nationem huiusmodi non esse extinctam per mortem Principis, vel Iudicis, vel ꝙ eorum officium sit expiratū; sed ad successorem transire, ea ratione; quia fuit facta à Principe, vel à Iudice, non intuitu priuatæ personæ; sed nomine officij, & dignitatis, & ipsius authoritate; vnde ar-
9 bitrium, seù beneplacitum ad successorem transit; sic consultus respondi in casu, qui occurrit amico, à me hoc quærenti.

Sed, per quod tempus remigationis pęna imponi possit, dicas tu, quòd secundùm
10 qualitatem personæ, & delicti, in quo versatur valdè arbitrium Iudicis, dummodò decennium non excedat, & non fiat minori spatio triēnij.

Non debet excedere decennium, quia condemnationi in

ni in perpetuum æquiparatur.

Nō debet esse minor triennio, & in hoc est magna controuersia; reperitur enim quis
11 cōdemnatus per biennium, vt scribit Caball. cas. 8. n. 28.

Mur. verò cit. tom. 3. cap. 16. num. 11. testatur, in illo
12 Regno non condemnari, nisi per triennium ad minus.

In Regno autem nostro Neapolitano aderat Regia
13 Pragmatica, quę in antiqua impressione erat 1. tit. de condemnat. pro delict. in qua cautum erat, condemnationes ad triremes huiusmodi nō potuisse fieri minori spatio triennij, in illis verbis *Che da quà auanti a quelli si ha da dare pena di condennatione di galera; al li quali, secondo li loro delitti, e demeriti, se le potrà imponere, se dia per spatio di tre anni, ò più, e non meno; e quando paresse douerse dar pena di galera manco di detti tre, anni, non si doni pena di galera,*
14 *mà altra pena conforme alli delitti commessi.* Quæ fuit emanata die 12. Decembris 1555. & fuit per aliquod temporis spatium obseruata; inde quia tēpus, tanquam omnium rerū prudentissimum, Palm. diuers. Iur. glos. 4. num. 63. fol. mihi 125. fuit visa hæc sanctio non sancta, sed potius rigorosa, & contra pietatem, necessarium erat enim damnare reos vltra condignum;
15 fuit hæc pragmatica reuocata, & emanata alia sub die 8. Maij 1573. quæ erat 1. de remigibus, qua dispensatū fuit & facultas Iudicibus tributa condemnandi, minori tempore triennij in illis verbis:
16 *Douendose alcuno di giustitia cōdennare in galera, ci lo condennarete, ancorche sia per minor tempo di detti tre anni.*

Hodie verò in nouissima, compilatione facta in præte-
17 rito anno 1653. pragmatica 1. illa de condemnat. pro delict. est sublata, & non reperitur in volumine ipsarum; vndè amplius non est illa al-
18 leganda, & prag. 1. supra de remigibus est mutata ab illo titulo, & posita in tit. de condemnat. quæ est prag. 3.

In tantum, quòd non est vlterius indagādum, si huiusmodi condemnationes possunt fieri minori spatio trien-
19 nij; licitum est enim Iudicibus, vel ad annum, vel ad biennium, siue ad triennium condemnare, quādo qualitas delicti id exposcat: an senes sexagenarij possint condemnari ad triremes, vide Ricc. decis. 233. par. 1.

Tu scis, quòd quando quis damnatur ad mortem, apponitur in sententia: ad interes-
20 se partis, sic est communis practica;

practica; nunc dubitari contingit, an condemnatus ad pœnam extraordinariam, ad interesse partis dãnari possit? hanc quæstionem latè, & more suo exornauit Illust. Regens Rouit. decis. 67. cui me remitto.

Sed, an condemnatus ad perpetuas carceres, vel ad triremes, possit testari, & quid
21 si aufugerit ab illis, & alia pulcra, vide Farinacc. quæst. 102. num. 141. 142. 143. & 144. Castill. decis. 57. to. 1.

Quid autem in condemnato ad mortem, an testamenti factione gaudeat, ita
22 vt testari valeat? de hoc in dies inter nos contingit dubitari, nam passim condemnantur ad mortem, qui quandoque eorũ delictorũ immemores, non credunt pœnam pro eis constitutam esse, nec imponendam fore, & malum
23 cogitant; inde post sententiæ ad mortem notificationẽ, ammittunt audaciam, cadũt vires deuoti efficiantur, & statim testamentum ad pias causas facere exclamant, velle eorum animæ saluti prouidere, & quandoque vidi mul-
24 tos ribaldos, & ambitiosos fingere, se in patria sua diuites esse, & de bonis suis multos velle ditare, inde fuit repertum nihil in bonis habere, nescio, quomodo sic se
25 latitant, vel vt eis ab interessatis subueniatur; sed de his, qui post sententiam ad mortẽ testati sunt, dubitauimus, an hoc testamentum valeat, quẽ articulum perfunctorie tetigi in præced. tract. tit. de legat. pijs, cap. 4. num. 10.

Multi fræti illa regula, Quòd nemo bene natus efficitur
26 seruus pœnę, tuebantur, testamentum valere.

Alij dicunt contrariũ, immò, & quòd sententia lata, sit
27 effectus seruus pœnę, & per cõsequẽs testari nequeat, hũc articulum videtur congestũ per Peregrin. in tract. de iur. Fisc. tit. de damnat. ad vltim. supplic.

Alij dicunt liberam esse facultatem, à lege tributam,
28 vel disponendo bonis suis, etiam si inhabiles erant, sunt à lege habilitati, & de bonis suis disponere possunt, l. 1. Cod. de Sacros. Eccles. in illo
29 verbo, Vnusquisque, vt refert Clar. §. testamentum, quæst. 5. num. 1. & seq. cuius dictum impugnat Thor. ad priuil. 29. piæ causæ.

Vndè est hoc dubium per tramites iuris discutiendum, & proinde distinguendum in dico.

Aut damnatus per prius
30 erat bannitus, vel foriudicatus,

rus, & tunc, quia adempta est ei facultas testandi, testamentum non valet.

Aut verò non erat foriudicatus, sed tantùm per sententiam damnatus ad mortẽ,
31 & tunc, etiam si executio sententiæ differatur, est effectus seruus penæ, & amittit nedũ libertatem, & Ciuitatem; sed etiam testamenti factionem, tàm actiuã, quàm passiuã, Farinac. quæst. 102. num. 111. Boer. decis. 268. & post istos Castill. decis. Sicil. 37. nu. 17.
32 & 18. & necesse est, vt huiusmodi ad mortem damnatus, testari valeat, impetrare licẽtiam à Domino Regni Prorege, cuius proprium est, leges dispensare, non autem Magistratus siuè Iudices à Principe
33 inferiores, possunt hanc facultatem testandi tribuere, si credere velimus eidem Castill. decis. 37. num. 19.

Sed quid dicẽdum ad pias causas, Peregrin. cit. loc. nu.
34 2. ad med. compellit venientes ab intestato exequi disposita prò male ablatis, Clar. in §. testamentum, quæst. 5. n. 5. & seq. mouet quęstionem, & ex Authoribus ibi adductis, concludit pro negatiua, nempè, quòd damnatus ad mortem testari non possit ad pias causas.

Ego verò contrarium sentio, & dico, quòd huiusmodi
35 ad mortem damnatorum testamentum ad pias causas valet, fauorem animæ concernit, ita vt venientes, ab intestato, legatum ad pias causas, & sic fauore suę animæ adim-
36 plere tenentur non virtute testamenti; sed quia iura, quę alias intestabilem, & inhabilem ad testandum reddunt in materia legatorum fauore animæ, nempè, pro celebratione Missarum, & recitatione Officiorum, habilem, & testabilem efficiunt, si Bartolo
37 credendum est, in l. 1. Cod. de Sacrosf. Eccles. col. 2. vers. venio, & col. 3. vers. de person. quem sequitur Tiraquel. de Priuil. caus. piæ 79. in princip.

Sed pone, quòd quis per Regiam Audientiam, vel aliũ
39 Iudicem ordinarium, siuè delegatum fuerit ad mortem damnatus, & de sententia prędicta condemnatus appellauerit ad M. C. quæ reuocauit sententiam ad mortem, & reum in exilium miserit, vel liberauerit, quod sæpius contingere solet, vt nouissime
39 fuerunt per Regium Collaterale liberati illi, qui per Sacrũ Consilium erant ad triremes condemnati, sed antea per Commissarium Campaneæ
40 ad furcarum suspendia, vt refert

fert

fert Reg. Rouit. prag. 1. de perseq. malefact. nu. 11. ad med.

Inde de tali sententia absolutoria accusator appellauerit ad Sacrum Consilium, vel Fiscus recursum habuerit, an per sententiam absolutoriam illum liberantem, & primam condemnatoriam reuocantem, censeatur ille inquisitus non seruus pœnę effectus, & possit testari, vide Paul. de Castr. cons. 438. n. 3. par. 1. quem adducit Thor. cit. loc. priuileg. 79. de causis pijs.

Caput Tertium.

ARGVMENTVM.

Moribundus an præsumatur mētiri, & immēmor salutis ętternæ.

An præsumatur virum dicere, & de salute animæ cogitare.

Periculum mortis, & articulus mortis, an differant.

Argumentū loco summarij habetur.

Ro pleniori cognitione eorū, quæ in condemnatis occurrunt, se offert alia quæstio, si assertio damnati ad mortem, existentis in mortis articulo, releuat eum, quem prius inculpauerat? sępè enim occurrit, vt delinquentes, vel in eorum spōtè cōfessionibus, vel in tortura confitentur eorum delicta, & vocant alios in eorum socios siuè complices, receptatores, & delictorum participes, inde lata sententia condemnationis ad mortem, antequam ad eius exequutionem ducātur, exculpant vocatos, eosque innocentes declarant, & asserunt, nominationem factā fuisse ob impatientiam doloris, vel alia de causa, & vt plurimum dubitari contingit, si hęc exculpatio, & assertio cōtraria primæ confessioni operatur eius confessionis reuocationem, & Fiscales instantissimè contradicunt oppugnantes, standum esse confessioni in iudicio factæ, reiecta assertione extra iudicium, inde sequuta.

Pluries hæc quæstio disputari contingit, & signantèr in causa Matthęi Ferraro, & Ioseph de Tofano Terræ Ayrolæ

læ quos Carolus Truppa foriu dicatus, inde suspensus, in cõfessione, in tormentis facta nominauerat participes in furtis, per ipsum Carolũ commissis, inde ipse Carolus antequam ad supplicium duceretur eos exculpauit, & innocentes declarauit, & in eorum causę tutela (me eam agentẽ) dicebam declarationem factã per Carolum, ad mortem dãnatum, tempore, quo in mortis articulo reperiebatur, esse magis veram quàm cõfessionem in tormento priùs factã, & ex ea erant nominati liberandi adducebam inter alias doctrinas Grammatic. decis. 56. num. 16. & decis. 34. n. 37. & decis. 42. num. 9. & vot. 3. num. 15. & seq. & vot. 11. num. 18. qui omnibus in locis citatis substinet, præualere declarationem factam per morientem, adeò, vt confessio primo loco emanata, reuocata dicatur; aderat tempore tutelæ Frãciscus Moscato Terræ Sereni vir notus, doctus, & celebris nominis in hac Prouincia, & in Ciuitate Neapolis cognitus; inde ad Officium Aduocati Fiscalis in Audientia Luceriæ promotus, qui cõnabatur meam opinionem oppugnare ex illa vulgata regula; vt omnis moriens non præsumatur S. Ioannes Euangelista. Ego verò distinctiones amplectens, dicebam, regulam per eum citatam esse intelligendam in existente in articulo mortis ex graui infirmitate, & lęthali; tunc enim, quia spes salutis non est adempta ex medicorum sententia, & verisimilitèr potest moribũdus (gratia Dei) superuiuere, vt in dies videtur, & tunc eius assertioni nõ est adhibenda tanta fides; potest enim mentiri sub illa spe recuperãdæ salutis, & per consequens procedit regula allegata, vt non pręsumatur S. Ioannes Euangelista; secus verò de eo, qui in mortis articulo reperitur, & per sententiam ad mortem damnatus, & pro eius exequutione proximus morti est, nempè, propè patibulum, vel quando ad illud ducitur, qui sciens, se non euasurũ mortem, exécutionéque sententiæ euadere non posse, præsumitur, verum dicere, & non esse oblitum æternæ gloriæ, &, si declarat aliquid, vel innocentes ab eo inculpatos asserit, cogitare salutẽ animæ perpenditur, & ab hac vita non discedere cum conscientia onerosa, & proindè eius declaratio vera dignoscitur, & ad liberationem nominati proficit; qua distinctione intellecta, acquieuit, & in eam

votan-

votantes inclinantes, liberandos esse Matthæũ, & Ioseph, decreuerunt, meaque doctrina fuit valde commendata. Et iterũ in cõfessione facta p Donatum Carillo, me causas agente, pro Marchione Sancti Marci Cauotorum Don Hieronymo de Illustrissima, & antiquissima familia de Cauaniglia, viro erudito, qui mirordine merita suorũ maiorũ mire in dies exornat, & auget.

Et aliàs, cùm Franciscus Tramaglia in confessione in tortura, quosdam eius socios vocasset, eos inculpauit, & prolata sententia condemnationis ad mortem, pro delictis per eum commissis, occurrit id, quod in omnibus damnatis ad mortem seruatur; ex quo huiusmodi damnati bis moriuntur; primo ore Iudicis, secundo ex separatione animæ à corpore, Angel. de malefic. tit. & ibi caput à spatulis num. 21. vt sententia intimata ferè euanescunt, timore mortis confusi euadũt, & mos est, vt eis adhibeantur viri docti, & religiosi, qui ad confitendum eorum peccata inducunt, ad salutis animę memoriam trahunt, & ad benè, & deuotè moriendum condemnatos disponunt, vt docet Cartar. de execut. sentent. cap. final. n. 429. & 437.

Quibus Francisco Tramaglia condemnato adhibitis, ad omnia prædicta obseruandum disposuere, & intendens ab hac vita absque scrupulo lædente animam discedere, coram Religiosis disponentibus eum, & confortantibus, nempè, Theologo, & erudito viro Hieronymo Pennella, & Cæsare de Aytoro Canonicis Sacerdotibus, & alijs concarceratis, declarauit inculpatos per eum in confessione esse innocentes, & inculpasse ad aliorum suggestionem, & ob impatientiam doloris tormẽtorum; eosque exculpauit, & de hac declaratione nõ contentus, publicum Notarium, Iudicem, & testes in opportuno numero adhibuit, declarationemque exculpatiuã reiterauit, & actum publicum fieri confecit, & hoc actu testimoniali peracto, fuit ad supplicium ductus, & morè solito suspensus.

Fiscus valdè tuebatur confessionẽ à condemnato emanatã in qua erant vocati alij, & ego qui nominatorum partẽ tuebar, aliàs per me adducta allegaui, & ipsis inhærendo, dicebam, declarationem esse tantæ potentiæ, tantæue virtutis, & nominatis proficuam, vt in nihilo lædantur ex confessione, ante declara-

tionem

tionem facta, & licèt multa adduxissem, videbam non prę ualere, vndè pro liberatione consequenda ductus, cogor hanc materiam nō breui manu, immò pleniori calamo dissercre, & ad futuram scientiam, & successorum practicam enucleare, & dilucidare, si huiusmodi declaratio ad beneficium vocatorum operatur effectum, variè enim D D. loquuti sunt, variamque sententiam protulerunt.

Grammatic. enim in Constit. Regn. si damnati, num. 25. asserit, constitutum in mortis articulo exculpantem quem inculpauerat, non præsumi mentiri, & si præsumeretur, esset contra verisimile.

Marsil. in pract. crimin. in §. restat distinguit; aut cōtra inculpatum concurrunt inditia, & tunc exculpatio nō valet, aut verò inditia non præcedunt, sed sola inculpatio, & tunc exculpatio facta in furca, tollit inditium inculpationis, assignat rationē Grammatic. cit. loc. nu. 26. laborantes in extremis solam salutem animarum cogitare; vndè videtur fides exculpationi adhiberi.

Campagn. in cap. Regn. frequens, & inæffrenata nu. 81. assertioni factæ in mortis articulo fidem adhibere videtur, dum testatur, non præsumi mentiri, si enim mentiri voluisset, se ipsum exculpasset, licèt limitationem adducat, nisi exculpans, cum parte, vel alio hanc exculpationem procurante, allocutus fuisset.

Petr. ad Grammatic. decis. 56. num. 7. distinguit, aut exculpatio fit in carcere, aut in patibulo; si primo casu fiat in carcere, subdistingue, aut exculpans fuit liberatus, & a culpato fuit inductus vti testis ad huiusmodi assertionem faciendam, & tunc nihil probat nec inculpatum releuat; aut verò non fuit liberatus, sed vocauit eum in tortura, & tunc iterum distingue, aut vocatus est legitimè conuictus, & exculpatio non releuat, aut tātùm est inditiatus, & eneruat illud inditium vocationis; Aut verò secundo casu exculpatio fit in patibulo, vel quādo ducitur ad supplicium, siuè in loco confortorij, siuè tempore, quo sua peccata confitetur, quod tempus magis idoneum Petra iudicat ad exculpandum, & tunc, quamuis non deleat, tamen debilitat nominationem.

Huiusmodi Petrę distinctionem amplecti non valeo, tanquam confusè, & ferè sine ratione loquentis; vndè variæ

DD. sen-

DD. sententiæ redduntur.

Ego verò pro illis conciliandis præmittendum arbitror, duas esse regulas iuris, vnam contra Fiscum, alterá verò pro Fisco.

Contra Fiscum ea est, vt existens in mortis articulo nó præsumatur mentiri, ex quo non præsumitur immemor salutis æternæ, & exculpatio releuat.

Pro Fisco est, vt existens in mortis articulo, non præsumatur esse S. Ioannes Euangelista, siuè Baptista, & exculpatio non prodest.

Et ad earum concordiam, distinguẽdos esse duos casus, censeo. Primum, nempè: aut tractatur de existente in mortis periculo; aut verò de existente in mortis articulo.

Si primo casu, & sic si sumus in assertione, siuè exculpatione facta ab existente in mortis periculo, tunc nullam fidem facit, & procedit regula pro Fisco; vt non præsumatur S. Io. Euangelista, siuè Baptista. Periculum mortis consideratur in infrascriptis casibus. Primo, si quis in acie belli, vel in conflictu nauis reperitur, & non vlteriùs est visus, & nedùm in mortis periculo censetur, sed mortuus præsumitur, Farinacc. par. 2. fragment. num. 327. littera M. Secundo, si quis periculum mortis subest pro salute insignis viri, pro quo etiam permittitur subtractio alimentorum, vt ex multis refert Gratian. discept. forens. cap. 176. num. 21. & num. 15. Tertio, periculum mortis subeũt vasalli pro eorum Domino, vt refert Rip. in tract. de pest. tit. de remed. ad conseruan. vbertat. num. 254. Quarto, amicus pro alio amico periculum vitæ subire videtur, Vasq. controuers. Illustr. cap. 11. num. 26. lib. 1. Gratian. citat. loc. num. 17. Quinto, filij pro parentibus, agnáti pro cognatis, cæterique affines pro affinibus periculum mortis sæpè amplecti videntur, Vasc. & Gratian. citat. loc. Sexto, mulieres, quę proximę partui reperiuntur, Sanchez in Summ. lib. 2. cap. 13. n. 4. vel quando quis mare turbatum, & periculosum ingreditur, nulla cogẽte necessitate; sic doctissimus Ant. Ragucc. Beneuentanus in Lucerna Parochor. tit. de absolut. quęsit. 125. quo in loco, an quilibet Sacerdos possit absoluere talem in periculo mortis existentem docet, licèt Sanchez non alleget, quam doctrinam valde commendauit Cæsar Machabeus Beneuẽtanus Primicerius illius Cathedralis Ecclesiæ,

clesiæ, vir celeberimus, nedū Legali, & Theologica disciplina primarius, verùm etiam Poetica, alijsque fulcitus. Septimo, mortis periculo se exponit Iudex procedendo præcipitantèr in causa, vel inaduertenter, sic Cartar. de execut. sentent. cap. final. nu. 16. ex illa regula: Quòd Iudex tenetur ante tempus occurrere. Octauo, periculum mortis libentèr substinere videntur illi, qui inseruire recusant, & tenētur, quos refert Petr. Gregor. Tolos. syntagm. iur. vniuers. par. 2. lib. 11. cap. 1. num. 13. Nono, periculum mortis imminet existenti in posse latronum, Rip. in tract. de pest. tit. de priuil. Iudicior. caus. pest. num. 47. Et de omnibus istis est dicendum eorū assertionem, exculpationem, siuè alio modo confessionem non releuare nominatos, nec in aliquo proficere, & procedere citatam regulam iuris; vt non præsumatur S. Ioannes Euangelista, neque Baptista.

Aut secundo casu tractatur de existenti in mortis articulo, & tunc, aut sumus in articulo mortis, imminentia ex causa grauis infirmitatis, aut verò ex causa sentētię ad mortem prolatæ, & de proximo exequendæ.

Si in primo casu, & sic in eo, cui proxima mors est ex causa grauis infirmitatis, vt refert Rip. tract. de pest. tit. de priuil. Iudic. caus. pest. n. 47. & tunc iterum subdistingue, aut tractatur de reuocādis donationibus, vel alios actus faciendo, aut verò de exculpando inculpatum, si primo casu voluerit reuocare donationem antea factam, vel aliquid de nouo donare, aliosque actus facere, & tunc ex quo mortis cogitatione turbantur, confusi euadunt, imbecilles efficiuntur, cogitationes peruertunt, & nesciunt quid agant, solent affirmatiuè semper respondere, capite annuendo, & petitionibus coniunctorum, actus facti non substinentur, & eorū voluntas coacta dicitur, & ad sugestionem coniunctorum esse peractam Iureconsult. in l. 1. §. si quis ita ff. de verbor. oblig. Marzar. cons. 61. num. 41. ex Paul. de Castr. cons. 155. num. 2. vol. 1. qui conatur substinere, etiam si actus nulli sint, tamen institutionem hęredis, quibusuis verbis factam valere, & de remissione habita ab offenso existenti in mortis articulo, vt possit reuocari, dicta conualescentia, scribit Foller. ad prag. 8. de composit. num.

85. Si

85. Si secundo casu de exculpando inculpando tractatur, tunc deueniendum est ad discussionem vtriusque regulę supra præmissæ, vnius, nempè, vt moribundus non pręsumatur S. Io. Euangelista, alterius è contra, vt non præsumatur falsum dicere, nec immemorem esse salutis ęternę. Pro prima, vt non pręsumatur S. Io. Euangelista est doctrina Bald. in tit. de pac. constant. verb. vassalli, nec moriens verum præsumere dicitur, l. 1. §. item aut, ff. ad Carbonian. & l. Seia, ff. ad villeian. sequitur Oltrad. cons. 102. num. 2. Mut. decis. Sicil. 16. num. 6. ad fin. Grammatic. vot. 3. num. 16. ad med. Farinac. quæst. 43. nu. 29. & iterum quęst. 46. num. 5. Ciazz. discept. forens. 8. n. 9. & iterum discept. 192. nu. 3. & iterum cons. 3. num. 4. qui citatis locis infert, vt exculpatio procedat respectu sui, non autem in pręiudiciū tertij, idem asserunt Farinac. & Mut. cit. loc. ea ratione, quia licèt laboret in extremis, & mentiri non pręsumitur, Marsill. cons. 109. num. 30 & 31. Grammatic. const. si damna num. 26. & iter. vot. 3. num. 15. tamen, quia ex medicorum sententia spes salutis non est adempta, & potest superuiuere, per consequens cadit obliuio, & pręsumitur mentiri, & inculpatum non releuat.

Pro contraria tamen, quòd non pręsumatur mentiri, ex quo non immemor salutis æternę, nec in mortis articulo constitutus falsum dicere iudicari potest, facit doctrina Bald. cons. 25. num. 1. Andr. de Isern. in const. si damna clandestina 4. col. Marsil. pract. crim. §. restat 4. col. l. final. Cod. ad l. Iulian. repetundarum, cap. sancimus 1. quæst. 7. Grammatic. decis. 34. num. 7. ad med. & iterum decis. 56. num. 16. & vot. 3. num. 15. & seq: & vot. 11. num. 15. idē Grammatic. in const. si damna, nu. 25 & 26. Menocch. de arbitr. Iudic. cas. 89. num. 30. Mut. decis. Sicil. 16. num. 6. in princip. Vinc. Honded. cons. 91. num. 8. vol. 1. & iterum cons. 41. num. 2. vol. 2. Moderni in tract. de iurisdict. cas. 88. nu. 191. Ciazz. discept. forens. discept. 8. nu. 9. & iterum 192. num. 3. & idem Ciazz. cons. 3. num. 3. ratio ea est, quia non præsumitur, laborantem in extremis, & de proximo moriturū á veritate recedere cum onere conscientiæ, moribundi enim eo tempore magis timent

ment mentiri,& conscientię, propriæ stimulo torquentur, & verum dicunt, Farinac. qui multos allegat, quæst. 46.n.5.

Vndè omnes DD. concludunt, moribundum de salute animę cogitare,& salutis æternæ non immemorem esse;& per consequens eius assertio, & exculpatio facit fidem, & releuat inculpatum.

Quod limitatur non procedere, quotiescumque adesset in contrarium argumenta, vel qualitas facti manifestè in contrarium appareret, vel nisi inculpatus tractatum cum moribundo habuisset, & procurasset fieri facere exculpationem, quo casu in nihilo exculpatio prodest, Camgn. cit. cap. frequens, & inæffrenata, num. 82. vel si fuisset facta ad persuasioné, & instigationem alterius, & sic ab alio procurata, sic Marsil. cit. loc. per tex. in l.si quis in graui §. si quis moriens, ff. ad sillanian.

Aut verò sumus in vltimo casu, nempè, in moribundo virtute condemnationis ad mortem, qui tempore executionis sententiæ, vel quando ducitur ad supplicium, vel quando est in patibulo; tunc licèt mori in furca mors turpissima est, & seruile supplicium suspendi, Ferrett. de militari, tit. de militar. iust. num. 133. ad fin.tamen;quia proximus est morti, & certè credit,& scit esse moriturũ,& se non esse euasurum morté, ex quo sententiã euadere non potest paulò post, tunc præsumitur verum dicere, & cogitare de æterna fruitione, & æternæ gloriæ, non esse immemorem, Ancaran. cons. 157. quem sequitur Grammatic. decis. 56. num. 12. & 25. Bald. cons. 25.2.col. vol. 1. Felin. in cap. in præsentia de probationib. nec præsumitur ab hac vita velle discedere cum onere conscientiæ, Grammatic. in const. si damna, num. 25. & 26. & decis. 42. num. 9. & vot. 3. num. 15. Honded. cons. 91. num. 88. vol. 1. Farinacc. quæst. 46. num. 4.

Quorum authoritate concludo, morientis exculpationem tempore, quo ducitur ad supplicium, operari, vt nominatus vocatus in confessione, & inculpatus, liberatione dignus sit.

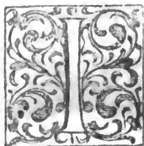
Et de teste deponente in mortis articulo, an faciat fidem, vide Farinac. quæst. 53. num. 11. & quæst. 80. n. 105. & 107. cum seq.

Qui autem dicantur complices, sequaces, adhærentes, fautores, & conscij, dicam

aliàs in distincto titulo, & si differant, vel non, pro nunc: complices sunt illi, qui extranei à delicto sunt, sed in eo participes, & conscij, ex l. incomites, ff. ad l. Iul. repetund. Farinac. quæst. 111. n. 138. & verè sunt illi, qui nō intersunt maleficio, sed per alios ratione consilij, fauoris, & instructionis intentione, tantum delicto assistunt Carrer. si non me decipit, hoc docet pract. crimin. §. homicidij num. 15. quem sequitur Baiard. ad Clar. quæst. 21. num. 22.

DE DICTIONIBVS Caput Vnicum.

N corpore Iuris Ciuilis, & Canonici reperiũtur multæ dictiones, quæ à DD. disceptatur, si important modum conditionẽ, vel formam, & de earum, & cuiuslibet ipsarum intellectu diuersimodè arbitrati sunt, vndè ad tollendas difficultates, & cunctorum documentum deliberaui hunc titulum imprimendum fore, vt sciant qui scire cupiunt quid importet quęlibet dictio, & non sumatur, neque argumentum ponitur, sed in vnum omnes dictiones describuntur.

Dictio (dummodo) an, & quando faciat modum, & quando conditionem, vide Ann. alleg. 132. num.6. alios relatos in singular. 180. Lanar. cons. 96. Put. decis.430. lib. 1. num. 3.

Dictio(sicut)importat omnimodam similitudinẽ, Ann. sing. 147. & Fab. fil. cons. 6. num. 11. vbi allegat Soccin. iunior. cons. 102. vol. 2.

Dictio(simpliciter) importat actum sine ambiguitate, vel oscuritate, Arnon. sing. 7. & comentar. 182.

Dictio (ęque) est dictio distributiua, Lanar. cons. 77. num. 5. per tex. in l. interdũ, ff. de hæredib. instit.

Dictio (ipso iure) importat priuationẽ absq; sentẽtia per tex. in l. 2. §. sed qui vereatur, Cod. de iuram. calun. & cap. 2. de confess. in 6. Arnon. epitom. 11.

Dictio (per omnia), non solum respicit modum, sed etiã tempus in materia adequationis, Arnon. dialog. 73.

Dictio (vt supra) dicitur repetitiua præcedentium, vna cum suis qualitatibus, Dec. cons. 182. num. 3. 227. in princip. num. 3. quem allegat Ancaran. quæst. famil. 7. num.

num. 4. 2. pars vide Thesaur. decis. 200. Ann. cons. 28. & cons. 53. num. 21. & 123. vbi idem concludit de dictione, dictum est.

Dictio (item) adiecta relationibus perfectis, an sit continuatiua, vel repetitiua qualitatis præcedentis in sequentẽ orationem, vide Petr. Ioan. de Ancar. quæst. famil. 53. 2. par. vbi habetur dari repetionem inter easdem personas, non autem inter diuersas, allegat Soccin. in l. plures, n. 2. ff. de reb. debit. & notatur in l. quæ conditio ff. de condit. & demostrat. Benedict. Capr. cons. 60. Bart. cons. 29. Hieron. de Laurent. decis. Auenion. 58. nu. 5. allegat. Bart. in l. à sententia ff. de appellat. adde Brogn. Caualcan. in tract. de vsufruct. mulier. relict. num. 139. col. 2. Alex. cons. 158. sesto vol.

Dictio (autem) est aduersatiua, & aduersat ijs, quæ sunt eiusdem generis, glos. & Bart. in l. mariti, §. fin. ff. de adult. Hier. de Laurent. decis. Auenion. 78. nu. 10. adde Ann. allegat. 73. num. 7. vide Carauit. Rit. 3. num. 1.

Dictio (singuli) est distributiua, & distribuit rem ipsá cuilibet insolidum, & separatim, Hieron. de Laur. decis. 66. num. 5. allegat l. Huiusmodi §. penult. ff. de legat. 1. l. non distinguemus, §. cum plures, ff. de arbitr. l. hoc articulo, ff. de hæredib. instituend. Carauit. ad prag. macedonian. §. 4. num. 2.

Dictio (forsan) an, & quando stat dubitatiuè, vide Put. decis. 36. num. 5. & 6. lib. 3.

Dictio (ita) significat eodẽ modo Fab. de Ann. cons. 53. num. 30. & ita dicitur, quod

Dictio (& sic) significat eodem modo Fab. de Ann. ibid. num. 99. & 93.

Dictio (ita tamen) est dictio limitatiua, Franch. decis. 591. num. 3.

Dictio (postquam) habet significationem, Ant. Thesaur. decis. 30. quæ dictio aliquando accipitur pro tempore immediato, ex l. Iuris gentium, §. quinimò, & §. seq. ff. de pact. Ias. in l. si post dotẽ, ff. solut. matrimon. in qua decisione habetur, quod si testis deponat Titium possedisse post Cayum, non excludit propter ambiguitatẽ dictionis, quæ post verificari mediatè, & immediatè.

Dictio (statim, & mox) vbi non habent declarationem temporis à iure recipiunt interuallum arbitrio Iudicis, Abb. in cap. cum sit deferendũ, de appellat. vide Iason. in l. diuortio, col. 2. post princip. ff.

cip. ff. solut. matrimon.

Dictio(toties)quoties, duas vices tantùm importat, Boer. decis. 131. & 134. & potest importare infinitatem, Boer. decis. 129. n. 20. & 22.

Dictio(super)an,& quando importat translationem dominij, & quando dominium, vide Regent. de Pont. cons. 1. num.19. allegat Corn.cons. 296. vol.1.& vide Lanar. cōs. 51. & Io. Vincent. de Ann. alleg. 104. num. 16. Franch. decis. 714. n. 2.

Dictio (iuxta)denotat propinquitatem loci per vnum pedem, vel duos, Bartol. post glos. in l. quidam liberus, ff. de seruit. vrbanor. prædior. & Alex. cons. 44. vol. 6.

Dictio (vbi) in vltimis voluntatibus accipitur pro quando, Lanar. cons. 60. n. 78.

Dictio (tunc) temporis extremitatem significat Hier. de Laurent. decis. Auenion. 22. num. 4. per tex. in l. 4. §. fin.ff. de condit.& demonstr. l. si ita stipulatus fuero si Titius Consul.ff.de verbor. obligat. l. si vxori vsufructum vile, ff. de vsufruct. legat. Ias. in l. in substitutionib. num.8.ff. de vulgar. substitut. adde Lanar. cons. 60. num. 81.& adde etiam, quod ista dictio tūc est taxatiua,& limitatina, Thesaur. decis. 162. num. 6. per tex. in §. sed ex his fratrum filijs, in auth. de hæredib. ab intestat.

Dictio(alius, alia,aliud)quid significet,vide addent. ad Abbat. in cap. nisi in §. verum de renunciat. in lit.C. vbi habetur inter aliàs significationes, quod dicitur relatiua diuersitatis, & refert aliud à nominatis supra, ad quod vide tex. & glos. in l. si fugitiui,vide tex.in §. gallinarum,instit. de rer. diuis. Et quod sit implicatiua eiusdem generis, vide glos. in l. 3. Cod. de seru. fugitiu. Et, quod intelligatur implicatiua dissimilibus, non autem de similibus,Put.decis. 23. lib. 2. num. 1. Caroc.decis. cas. 56. n. 31. & seq.

Dictio (rectè) iustitiam rei in se, seù rectitudinem causæ significat, glos. in l. 2. ff. de inoffic. testam. quam allegat Lanar. cons. 13. num. 17.adde Simoncell. in tractat. de contract. minor. lib. 3. tit. 8. inspect. par. 1. num. 8.

Dictio (cæteri) est implicatiua similium qualitatum, Put. decis. 333. num.2.lib.1.

Dictio (plures) verificatur in duobus annis, Put.decis.99 lib. 2. allegat. Bart. in l. si gemina,ff. de arbor. furt. Cęsar.

Dictio(cum,vel cum)quando stat modificatiuè, vel simultaneitatem importet, vide Fab.

de Fab. de Ann. conf. 81. n. 10. cum seq. Auendan. de exequend. mandat. cap. 19. num. 6.

Dictio (penitus) intelligitur, idest ex toto Franch. decis. 169. num. 1.

Dictio (& signantèr) & dictio (præsertim) accipiuntur pro dictione maximè, &c. Lanar. conf. 76. num. 38. allegat tex. iuncta glos. in l. quod est lex, ff. de liber. homin. exhibend.

Dictio (maximè) denotat idem in casu contrario de proprio suo significatu, Abb. in in cap. cum contingat de for. competent. num. 6.

Dictio (non aliter, nec alio modo) facit contractum conditionalem, Lanar. conf. 62. num. 4. & 5. allegat glos. in l. siquidem, Cod. de except. de qua dictione in alio conf. 56. idem Lanar. adde Ann. allegat. 40. num. 11. in seq. adde Tiraquell. de retract. §. 8. glos. 6. num. 3.

Dictio (quouis modo) ad omnem modum pertinet, de qua vide Cęsar. de Graff. decis. 112. num. 6. quæ dictio includit omnes modos similes, dissimiles, & maiores, Capoblanc. conf. 150. num. 15. & conf. 503. num. 18. Menocch. conf. 496. num. 67. Carrocc. decis. cas. 59. n. 5. & ista dictio quouis modo æquipollet dictioni (quomolibet) cap. indemnitatibus, §. si vero, de election. adde Io. Vinc. de Ann. allegat. 41. n. 11. & Franch. decis. 192. Thom. Triuisan. decis. Palat. Apostolic. Venet. 65. nu. 7. cum seq. vbi etiam de dictione vniuersali (quod cumque) diffusè tractat.

Dictio (quibuscumque) quid importet, vide Capic. decis. 88. & Reg. de Pont. conf. 2. num. 249.

Dictio (omni modo) quid importet, vide tex. in l. supra §. neratius, ff. de aq. pluu. arcend. Fab. de Ann. conf. 53. num. 7. & 8. glos. in l. cū exceptione §. quatenus ff. de eo, quod met. casu, adde Franch. decis. 250. nu. 5.

Dictio (& cętera) inserta in instrumentis compræhendit, ea quæ solent in dicto instrumento ammitti, Corn. conf. 297. vol. 3. adde, quòd ista dictio (& cętera) de sui natura importat similitudinē, Franch. decis. 641. num. 4. & de ista dictione, &c. dixit multa Crauett. conf. 34. nu. 5. lib. 1. D D. in l. si quis, C. de edend. & in l. argentarius ff. eod. tit. & an Notarius possit extendere dictam dictionē, &c. ex protocollo Notarij pręmortui, vide Abb. in cap.

cap. cum P. tabellio de fide instrum. quem sequitur Affl. in Const. Regn. Baiulos omnes, num. 78.

Et nota, quòd in contractibus, qui sine scriptis celebrantur, debet extendi secundum formam hactenus per ipsum Notarium in similibus obseruatam, & prout natura contractus cómunitèr requirit, vt probatur in l. item veniunt, §. petitam, ff. de petit. hęredit. Specul. in tit. de instrum. ędit. §. ostenso qualiter, vers. ego: Quid si in breuiatura sic inueniatur, si verò contractus celebratur in scriptis, quia scriptura est de substantia contractus, quo casu omissum habetur pro omisso, ex quo sequitur secundùm Bartol. in l. gallus in princip. ff. de liber. & posthum. quod in libellis, sententijs, & appellationibus, in quibus necessaria est scriptura, & cęteris casibus similibus non fit extensio, Pract. Papiens. de form. libell. de turbat. poss. §. contra fol. mihi 203. adde Petr. Ioan. de Anchar. quæst. familiar. 8. lib. 3.

Dictio (ad) quid significat, vide Bart. in l. meminisse prima col. ff. de offic. Proconsul.

Dictio (videlicet) est dictio restrictiua, Franch. decis. 116. num. 22.

Dictio (circa) in quot tépus ampliari potest, vide Guid. Pap. singular. 436. & gloss. in capit. attestationes in verbo vel circa de sponsalib. impuber. & vide Boss. in tract. crimin. tit. de respons. à reo faciend. & Fab. de Ann. cons. 29. num. 2.

Dictio (quomodolibet) præseruat ius, etiam in spe, Gerard. cons. 14. nu. 22. Rolan. cons. 2. num. 24. præsertim, vbi spes habet originem ex causa de præterito. Sarn. in regul. de iur. quæsit. Verall. decis. 219. par. 2.

Dictio (solet) denotat perpetuitatem, Lanar. cons. 41. num. 5. per tex. & ibi Bart. in l. qui habebat, ff. de leg. 3. & cons. 76. num. 5. & 6.

Dictio (ex nunc pro tunc, & è contra) quid importet, & quid sit eius effectus, vide de Pont. cons. 6. num. 27. & 28. qui allegat Alex. in l. huiusmodi ff. de verbor. obligation. de qua dictione ex nunc, dixit etiam in cons. 69. nu. 13. cum seq. Fab. de Ann. con. 1. num. 1. & cons. 39. num. 2. qui multos allegat, adde Put. decis. 190. lib. 2. vbi quòd non est retrotractiua ad diem datæ in pręiudicium iuris alteri positi, adde Tiraquell. de retract. §. 1. gloss.

glos. 1. nu. 186.

Dictio (nec non) dicitur affirmatiua, & repetitiua pręcedentium, & idem est dicere, quod amplius Reg. de Pont. cons. 19. nu. 12.

Dictio (quandoque) resoluitur in aliquando, Lanar. cons. 69. nu. 25. allegat tex. iuncta glos. in cap. quod nonnullis de priuil. in 6.

Dictio (prout) intelligitur causatiue ad præteritum, & est quando constat de relato ad præteritum, & limitatiue est, quando de præterito, cõstat de Pont. cons. 56. num. 43. allegat Bart. in const. ad reprimendum, in verb. prout, congerit etiam latè, Alex. cons. 46. vol. 1. Lanar. cons. 54. num. 13. & cons. 76. nu. 1. dixit de ista dictione (prout) secundum (& iusta) vbi habetur, quòd stant casualiter, & conditionalitèr, adde Fab. de Ann. cons. 51. n. 6.

Dictio (aliquid) verificatur etiam in minima re, l. si seruum §. si inter, ff. de acquir. hęredit. Dec. in l. cum quod in secunda lectura, num. 1. ff. si cert. petat, quem allegat Tiraquell. in l. si vnquam, in verbo omnia, vel partem aliquam, num. 14. 15. & 16. & habet præcisam naturam, vt omnia complectatur, Dec. in dicta l. num. 1.

Dictio (insuper) multiplicat appositum grauamen, Put. decis. 87. lib. 2.

Dictio (vsque) quando est intelligendus omnium actuum inclusiuè, & quando non, vide Caroc. decis. cas. 42. num. 18. & 19. adde Iacobum de Franch. in vsib. feud. in tit. quę feud. dar. poss. §. hoc, quoque num. 2.

Dictio (causa, vel occasio) quid significat, dicat, quòd inter causam, & occasionem hoc interest, quòd causa proxima sit finalis, & ordinata ad præiudicium, occasio verò sit causa remota, Cęsar de Grass. decis. 2. nu. 22. Barbat. in rubric. Cod. qui admitt. nu. 8. Rot. diuers. decis. 8. num. 9. par. 2. inducitur in argum. l. vltimæ §. sed eum in secunda Cod. de furt. l. rescriptum §. 1. ff. de distract. pignor. l. generaliter §. si quis alienum, ff. de fideicomm. libert. in verb. Plane, Tiraquell. in tract. cessante causa, limitat. 13. nu. 7. Plant. in l. 1. vers. etiam ex lucro num. 5. Cod. de sentent. quę pro eo, quod interest, &c.

Dictio (facultas) quid significat in priuilegijs, & indultis, vide Ancaran. in l. qui se patris num. 25. Cod. vnde liberi vbi dicitur, quòd significat gratiam, cuius præiudicium

cium, perdet eã potestatẽ, seù possibilitatẽ aliquid faciẽdi.

Dictio (aliqua ex parte) præcisam habet naturam, vt omnia complectatur, Dec. in l. sumus, vide in 2. lectur. n. 1. ff. si certum petatur, Achill. de Grass. decis. 181. num. 6. & verificatur, etiam in minimo, l. si seruum. §. ait prætor, ff. de acquir. hæredit. Tiraquell. in l. si vnquam, in verb. omnia, vel partem aliquam, num. 14. 15. & 16. Cod. de reuoc. donat.

Dictio (A) denotat separationem, & exclusionem, l. ratio, & ibi glos. in verb. à Brũdusio, §. si per venditorem in fin. ff. de action. empt. Marant. cons. 105. num. 9. & vide DD. in l. à Calligato C. de nuptijs.

Dictio (secundùm) est dictio restrictiua, & limitatiua, Marant. cons. 105. num. 9. in fin. allegat Franc. Aret. in l. pactum quod bona fide, C. de pact.

Dictio (dicti) non inducit repetitionẽ in ijs, quæ exorbitant à iure cõmuni, & de multis alijs facientibus ad dictam dictionem, vide Lanar. cons. 43. num. 18. & seq. vbi etiam in odiosis dictio indiffinita, non æquipollet vniuersali.

Dictio (quoad) quid importat, vide Marant. cons. 33. num. 3. vbi habetur, quòd est dictio extensiua dispositionis allegat Bart. in l. 1. col. 4. ff. de condit. & demonstrat.

Dictio (donec) importat conditionem, Lanar. cons. 65. num. 24. per tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. de condit. & demonstrat.

Dictio (propterea) est dictio astrictiua, Put. decis. Rot. 369. lib. 1. num. 2.

Dictio (tàm, & quàm) faciunt inclusionem applicatorum, Carocc. in decis. cas. 56. num. 2. allegat l. æmilius in princip. ff. de minor. instit. de hæredib. instituen. in princip.

Dictio (ne) quando stat negatiue, & quando conditionaliter, vide Bart. in l. cum tale, §. Titius num. 1. ff. de condition. & demonstrat. & in l. quibus diebus, §. final. n. 8. ff. eod. tit. & Bald. in l. si quidam testamento, ff. de vulgar. & pupill.

Dictio (nullatenus) inducit nullitatem ipso iure, iuxta glos. in Clem. 1. in verb. nullatenus, de sequestr. propr. & fruct. dixit cons. 17. Nauar. de temp. ordinat. lib. 1. adde Ias. in l. final. num. 25. ff. de ferijs, Soccin. cons. 21. n. 4. lib. 1. Osasc. decis. Pedemont.

mont. 125. num. 14. adde Grammatic. conf. crimin. 3. num. 12. Et nota quod ista dictio habet vim decreti irritantis, Butr. & alij in dicta clementin. 1. & Rot. diuerf. decif. 24. nu. 4. Felin. in cap. ex literis, num. 7. de conftit.

Dictio (quondam) verificari poteft, etiam in viuo, Ann. fing. 146. alleg. Rom. & Alex. in l. 1. §. hoc autem ff. de nou. oper. nunt. & quod huiufmodi dictio (quondam) probet mortem, vide Fab. de Ann. in dicto fing. qui allegat Alex. conf. 107. num. 18. vol. 1. Et etiam fi fuerit dictum in inftrumento (hæres Francifci, &c.) probatur Francifcum effe mortuum, vt per eundem Fabium ibidem allegantem, Alex. conf. 60. num. 2. lib. 7.

Dictio, feù verbum) difponere) importat etiam donationem caufa mortis, Alex. conf. 57. num. 5. vol. 7. quē allegat Io. Vincent. de Ann, fing. 581.

Dictio (omnium (fignificat penitus, & in totum Ann. alleg. 127. num. 9.

Dictio (penitus) fignificat in totū, Ann. allegat. 88. n. 2. allegat Mathefill. fing. 116. ad de Faanch. decif. 169.

Dictio (feù) quando ponitur ampliatiuè, & quando alternatiuè, vide Enriquez Boiz in cap. 1. §. fuper eo de plus petiti, vbi multas diftinctiōnes congerit, & quando ftat defcaratiuè, vide Euerard in fua centur. à loc. 49. quem refert Caualcan. de vfufruct. mulier. relict. num. 48.

Dictio (femper, & in perpetuum) non inducit, nifi eam perpetuitetem, quę rei, de qua agitur, poteft conuenire, l. in cognitione, iuncta glof. in verb. accufare, ff. ad fillanian l. 1. in princip. ff. pro foc. vbi ita fcribitur focietas inhiri poteft in perpetuum, ideft dum viuunt, de qua dictione fcribit Ant. de Padill. in l. & in prouinciali C. de feruit. & aq. num. 11. vide Fab. de Ann, conf. 53. num. 97. qui diffusè dicit de ifta dictione, vide Fab. de Ann. conf. 17. num. 16. vol. 2.

Dictio (taxatiua) an, & quando excludat perfonam hęredis, vide Anton. Gabriel. in tit. de verb. fignificat. conclus. 5. & an excludat cafum habentem fimilem rationē, vide Menoch. conf. 167. nu. 14. par. 2. de ifta dictione Marant. conf. 33. num. 2. Nauar. conf. 25. de tempor. ordinat. lib. 1. Tiraquel. de retract. glof. 8. num. 6. Dec. conf. 182. Parif. conf. 98. 1. vol. Crauett. de antiq. temp. 4. par.

4. par. num. 110. cum seq.

Dictio (præter) stat inclusiuè, glos. in cap. Hebron. 13. quæst. 2. in rubric. adde Aretin. in §. cum autem, num. 4. institut. de adoptionib.

Dictio (nisi) quæ subnectitur orationi negatiue, inducit dispositionem affirmatiuam, Bart. in l. si cum §. iniuriarum ff. si quis caution. Archid. in cap. 1. de constit. in 6. vltim. column. Ias. in l. actionem, Cod. de transaction. num. 3. Bart. in dicta l. actionem, & quando hæc dictio nisi est coniuncta cum dictione (prius) inducit formam præcisam, DD. in l. 2. §. prius ff. de vulg. & pupill. vide Marant. cons. 31. num. 4. & Carauit. ad prag. ad macedon. §. 10. incip. Nisi, nu. 1. & 2.

Dictio (nullus) est signum vniuersale negatiuum l. hæc oratio ff. de liber. agnoscend. tamen Alberic. in suo dictionar. vers. nulla exceptio non semper negat vniuersalitèr, & exemplum est in l. si mihi merita §. final. ff. de legat. 3.

Dictio (per) aliquando denotat perfectionem, Archidiac. in cap. si annum de Iudic. in 6. Muscatell. pract. ciuil. par. 1. glos. pænitus num. 24.

Dictio (quasi) denotat improprietatem, & similitudinem l. ad tempus, ff. de vsucap. sed denotat veritatem, Carauit. ad Rit. 167. nu. 26.

Dictio (tantum) est taxatiua, l. ob es Cod. de pred. minor. Franch. decis. 123. num. 4.

Dictio (omnibus) est collectiua vniuersalis, Carauit. ad prag. ad macedon. §. 4. num. 1.

Dictio (maximè) implicat casum magis dubitabilem, & explicat minus dubitabilem, l. qui se patris, Cod. vnde liberi, Carauit. Rit. 1. num. 2.

Dictio (aut) ponitur aliquando aduersatiua, l. qui absente. Cod. de Procuratorib. Carauit. Rit. 3. num. 1.

Dictio (& tanquam) copula eius natura est diuidere, nec alterius naturæ esse repetitur in iure, de Franch. decis. 680.

Dictio (de) quibus modis summatur, vide Carauit. ad Rit. 12.

Dictio (quando) vel aduerbium (quando) importat conditionem, l. quod pupille ff. quando dies l. ced. quod procedit si dictio (quando) sit apposita exequutioni, nàm cum per eam adijciatur tempus incertum facit, vel legatũ conditionale; Bart. in l. si cui legetur §. 1. ff. de legat. 1.

Ruin.

Ruin. conf. 68. nu. 4. vol. 4.

Dictio (in circa) prolata à teste ad quid certum probandum adeò reddit huius testis dictum dubium, vt non probet de aliquo certo tempore, Alex. conf. 29. num. 13. vol. 7. conf. 187. num. 8. conf. 184. num. 10. & consil. vltimo num. 10. vol. 7. Guid. Pap. decis. 290. tamen dicit Marant. consil. 71. num. 8. quod dictio in circa refertur ad modicum spatium considerandum arbitrio Iudicis, ad quod concordat Farinac. lib. 5. de falsit. & simulat. quæst. 162. par. 5. nu. 252. vide Marant. alio conf. 129. num. 8. & seq. Farinac. de testib. quæst. §. par. 1. n. 20. & 21

Dictio (in) si iungitur personæ, est eius natura, quod actum in persona denotat, Carauit. ad prag. ad macedon. §. 10. n. 28. & 29.

Dictio (prout, & iusta) quandoque stat limitatiuè, quandoque restrictiuæ, quandoque abstrictiuè, & quomodo, vide Marant conf. 116. n. 1. 3. & 18.

Dictio (alias) habet multas significationes, & quomodo, vide Marant. cõf. 116. n 19.

Dictio (ex) denotat causã immediatã, Frãch. decis. 27. n. 5.

Dictio (quis, vel quæ) est limitatiua, Abb. in cap. nouit. col. 3. num. 13. quando stat aduerbialitèr, ex Marant. consil. 33. n. 3. vt puta si diceretur, quod habet intellectum extensiuum dispositionis, hæc dictio dicitur relatiua, & præcedentia restringit, Abb. in cap. de cętero de Cleric. non residentib.

Dictio (inuiolabilitèr) importat actionem, & exceptionẽ, idest incorruptibilitèr sine violatione, Boer. decis. 23. n. 22. qui citat tex. in auth. Sacramẽta. Cod. si aduers. vẽdit, vide Rouit. ad prag. 5. de administr. Vniuers. n. 47. & 48.

Et per hoc sit impositus finis huic operi ædito per me Elisæum Danza Patritium Fuscanum, & causarum Patronũ in Regia Audientia Principatus Vltra, & protestor, vt si quid fortè dixi, quod decretis, vel traditionibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ contradicat, vel repugnet, ac si non esset dictum, & pro irrito haberi volo, dũ in omnibus ei dẽ Sanctę Ecclesię, me subijcio, in cuius fide, & sub cuius obediẽtia me viuere, & moriturum protestor, & declaro.

Et si quid dignum correctione videbitur, precor rectiora afferentem, vt tenuitati ingenioli mei ascribat, & breuitati temporis attribuat.

LAVS DEO.

INDEX

INDEX COPIOSISSIMVS OMNIVM RERVM, quæ in hoc opere continentur.

Prior numerus, numerum significat, secundus paginam denotat.

tra ter=

An

INDEX.

Assas=

INDEX.

Cuius

Condi=

INDEX.

Guida=

Ioan=

INDEX.

INDEX.

INDEX.

An

INDEX.

KKKK Percussus

Præ=

INDEX.

KKKK 2 Con=

INDEX.

Q

R

Siluius

INDEX.

Citati

INDEX.

sa vi-

LAVS DEO.

Errata, quæ inter imprimendorum obrexerunt sic corrigi poterunt.

Fol.	Columna.	verſ.	Errata Correcta.
7	2	23	diſcendentes, diſcedentes
15	2	23	conditione, conditionem
13	2	25	vadde, vnde
16	2	3	recipiat, arripiat
41	1	3	Ciuitatis, Patriæ
41	2	12	2628, 1628
45	2	23	in hac Ciuitate, in hoc Territorio
57	1	7	mediantes, mediante pecunia
57	2	26	Drogifier, Drogher
74	2	30	grauatorium, grauatoram
107	1	18	fuerit ad procuratà, fuerit id pro-
121	1	24	ritę cautione, vitę cauti[curatum
124	1	30	quattro giorni, quattro gionti
153	1	2	fuit, fui
173	1	15	hoc, hic
176	2	17	Baneuenti, Beneuenti
184	1	32	Ciuitate, Patria
194	[illegible]	22	Illuſtribus, Illuſtri
233	2	1	ve, vel
244	1	29	ex neo, ex eo
247	1	31	ceſus, cętus
253	2	12	v, vt
283	2	39	zenuſarentur, eſcuſarentur
291	2	28	ex moltis, ex multis
293	1	6	ſumariè, ſummario

Fol.	Columna.	verſ.	Errata. Correcta
317	2	27	tale, talem
363	1	23	Illuſtrium, Illuſtriſſimorum
364	2	20	imperiaur, impartitur
383	2	34	Illuſtribus, Illuſtri
384	2	36	Illuſtribus, illuſtri
386	2	21	extractan, extracta
393	2	11	proferunt, profert
407	2	36	fui, fuit
411	1	39	emni, enim
416	1	26	ventus, inquiſitus
424	1	35	per ſpecialem, ſpecialem
443	2	16	uati, natis
480	1	7	iuridica, iuridicam
504	2	19	delinquenti, delinquens
520	2	34	voce, vice
523	1	16	ſemens, ſermone
528	1	38	comparatione, comparitione
530	1	33	ſtatu, ſtatus
551	1	7	prętestatio, proteſtatio
551	2	21	modo, morbo
552	1	20	derelinqui, relinqui
566	1	38	inquam, ad quam
569	1	24	poteſt, præeſt
586	1	17	centinara, centinara
602	1	35	imminentia, imminentis.

MONTISFVSCOLI;
EX TYPOGRAPHIA LAVRENTII VALERII,
M. DC. XXXVI.
DE CONSENSV DD. SVPERIORVM.

